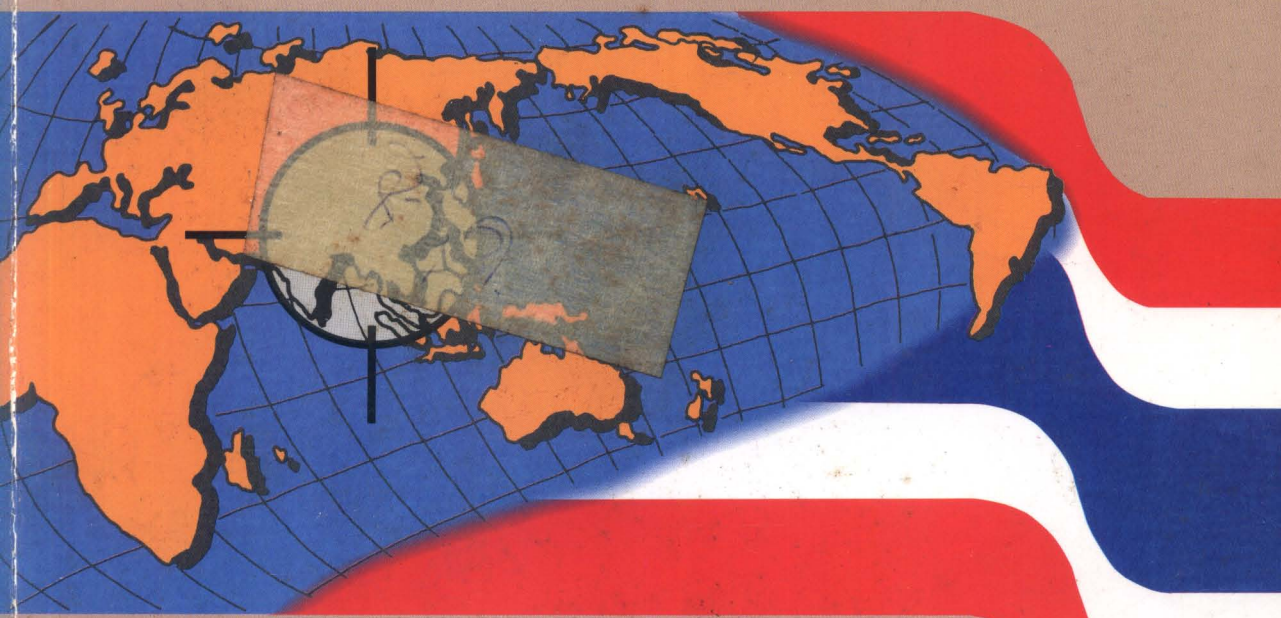
SYMPOSIUM 19th

การสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2539

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

เอเชีย.... ภูมิภาคที่มีอนาคตทางเศรษฐกิจอันสดใส

ไทยจะมีส่วนช่วยได้อย่างไร? เพื่อต้อนรับศตวรรษที่ 21

วันที่ 27-28 มีนาคม 2539

ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมมณเฑียรริเวอร์ไซด์

จัดโดย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รหัสใหม่กรุงไทย

1551

TELE-BANKING

จำง่าย ทันสมัย ใช้สะดวก

กรุงไทยโทรธนกิจ มอบบริการล้ำหน้าอีกระดับ อาทิ ข้อมูลทางด้านบัญชี อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน ฯลฯ

ด้วยเลขหมายเพียง 4 หลัก **1551**

ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เขตภูมิภาคโทรเข้าศูนย์กรุงไทยโทรธนกิจภูมิภาค

พิเศษ! บริการใหม่สำหรับข้าราชการ

สอบถามข้อมูลกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และการคำนวณเงินประเดิม

หมายเลขโทรศัพท์ ศูนย์กรุงไทยโทรธนกิจภูมิภาค

เชียงใหม่ (053) 251328-31 พิษณุโลก (055) 245036-8 สงขลา (074) 236120-2 นครราชสีมา (044) 254901, 254906, 254916, 254926

ชลบุรี (038) 276224-6 ขอนแก่น (043) 223721, 221486, 221670, 223314 สุราษฎร์ธานี (077) 311233, 311244, 311255

สอบถามรายละเอียดได้ที่ 260-8333 ต่อ 330-3

หรือที่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ทุกสาขา

ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ปฏิวัติ! ระบบก่อสร้างไทย สู่ยุคสำเร็จรูปสมบูรณ์แบบ

ประหยัดพลังงาน

ประหยัดค่าแรงงาน

ประหยัดเวลา

ปลอดภัย

สะดวกสบาย

สวยงาม

ต้นทุนต่ำ

คุณภาพเยี่ยม

ทนทานและ

ทันสมัยเสมอ

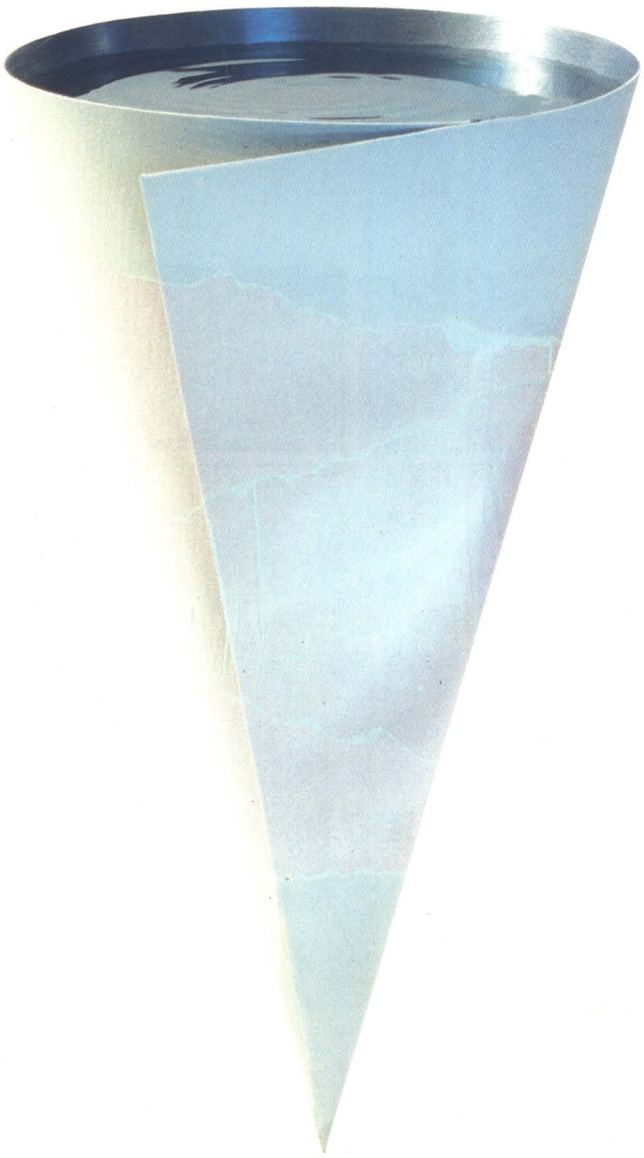
ISO 9002

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมที่ บริษัท ไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม จำกัด (มหาชน)

2 อาคารมหานครยิบซั่ม ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

02) 245-2177 (8 สาย) 248-7951-60 แฟกซ์: (02) 247-2995, 248-9151, 245-1189 เทเล็กซ์: 87995 GYPINT TH

ณ วันนี้ อุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าที่สุด ไม่ได้วัดกันที่ปริมาณหรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์เท่านั้น หากจะต้องวัดกันที่ความรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดในโลกใบนี้—น้ำ

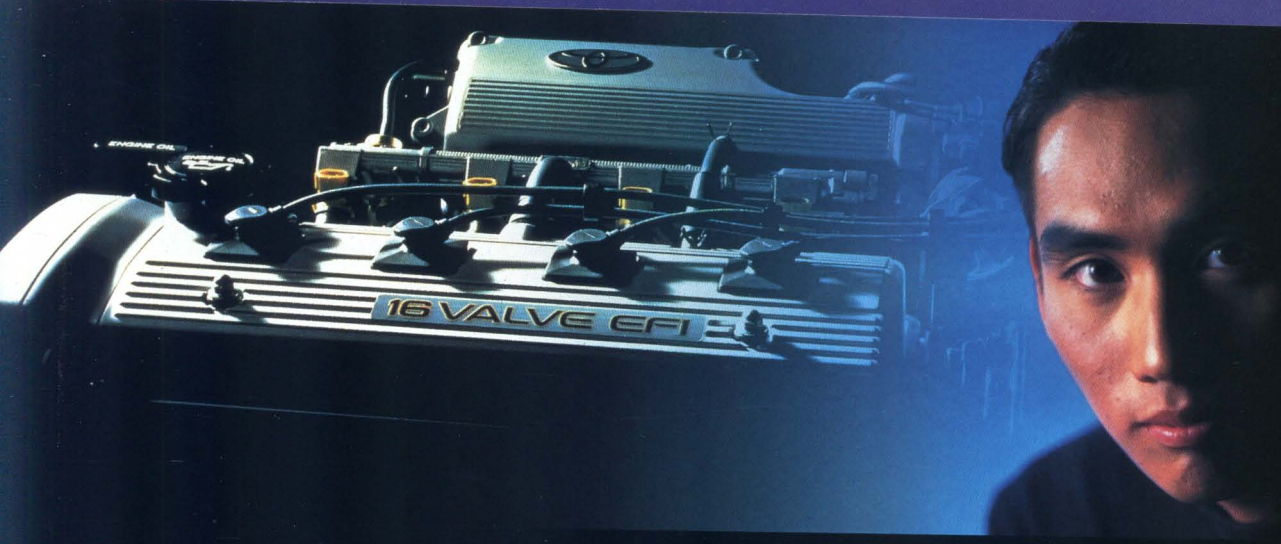

- อุตสาหกรรมกระดาษของเราเลือกเทคโนโลยีการผลิตเยื่อกระดาษที่ใช้น้ำน้อยที่สุด เพียง 8 ลบ.ม.ต่อตันเยื่อ
- ฟอกเยื่อด้วยระบบ Elementary Chlorine Free ลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม
- ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นเอง ไม่รบกวนสายน้ำจากธรรมชาติ
- น้ำที่บำบัดแล้ว ถูกนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ ไม่เหลือทิ้ง

ADVANCE AGRO
ADVANCE AGRO PUBLIC COMPANY LIMITED

ต้นแบบอุตสาหกรรมกระดาษยุคใหม่

สำนักงานกรุงเทพฯ 122 ถนนสาธรเหนือ เขตบางรัก กทม. 10500 โทร : (622) 2677080, 2670619 แฟกซ์ : (622) 2371814, 267715

"ชอบอะไรที่เร็วๆ แรงๆ อยู่
สำหรับโคโรลล่า เป็นคนก็เรียกแรงเสมอต้น เสมอป

It's my Style

1.6 SEG

วิสัยทัศน์ใหม่แห่งยานยนต์วันหน้าเพื่อคนวัน

รูปลักษณ์ใหม่แห่งยานยนต์อนาคต ดีไซน์ที่ตอบสนองทั้งความสวยงามและประสิทธิภาพการขับขี่ที่ดีเยี่ยมผสานเหลี่ยมมุมลงตัวกับความโค้งมนในสัดส่วนที่ลดค่าแรงเสียดทานเหลือเพียง 0.31 พร้อมสปอยเลอร์หลังในตัวช่วยให้มองหลังชัดเจน

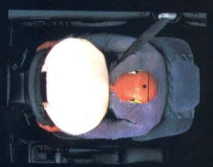

ผู้นำแห่งระบบมัลติวาล์วตอบสนองทันใจด้วยเครื่องยนต์ทวินแคม 16 วาล์ว หัวฉีดอิเล็คทรอนิคส์ EFI 1600 ซีซี. และเครื่องยนต์ใหม่ 1500 ซีซี. ให้สมรรถนะสูงทุกย่านความเร็วแต่ประหยัดน้ำมัน ผสานช่วงล่างแม็คเฟอร์สันสตรัทที่ทนทานต่อทุกสภาพถนน

ความสะดวกสบายที่เหนือกว่า เพิ่มมิติความกว้างสบายของห้องโดยสารมากที่สุดในรถระดับเดียวกันที่พัฒนาระบบขจัดเสียงรบกวนจากภายนอกอย่างดีเยี่ยม พร้อมพวงมาลัยพาวเวอร์ เซ็นทรัลล็อค กระจกไฟฟ้า วิทยุเทปดิจิตอลแบบ Full Logic ครบครัน

มาตรฐานความปลอดภัยสูงสุดด้วยถุงลมนิรภัย SRS ปกป้องคุณในเวลาเพียง 0.02 วินาที ระบบเบรก ABS เสริมด้วยโครงสร้างนิรภัย CIAS ตลอดคันผสานคานรับแรงกระแทกด้านข้าง เพียบพร้อมอุปกรณ์ปกป้อง และป้องกันเพื่อความมั่นใจขั้นสูงสุด

ALL NEW COROLLA

ผู้กำหนดทิศทางของวันหน้า

TOYOT

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะตอบสนองผู้บริโภคด้วยสินค้าคุณภาพตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้กลุ่มบริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ เจริญเติบโตและอบอุ่นด้วยความไว้วางใจที่ลูกค้าผู้มีอุปการะคุณมอบให้

เป็นกำลังใจ และความผูกพันให้เราไม่หยุดยั้งที่จะพัฒนาสินค้าคุณภาพ เพื่อรับใช้ชาวไทยในแง่ความกินดีอยู่ดีตลอดไป

ด้วยความปรารถนาดี

กลุ่มบริษัทไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์

278 ถนนศรีนครินทร์ อาคาร ที เอฟ กรุ๊ป กรุงเทพฯ 10240 โทร. 374-4730

ถึงวันละกี่ร้อยเที่ยว
"เอส.พี.ซูซูกิ" ก็ภูมิใจ
ที่ได้นำความสะดวกสบาย
สู่สังคมไทย

เอส. พี. ซูซูกิ มุ่งมั่น...สร้างสรรค์ชีวิตที่ดี

จากความเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติ ทำให้คนไทยมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถเลือกห
สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับชีวิตมากขึ้น และ "รถจักรยานยนต์" ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่นับวันจะมีบทบาทต่
วิถีชีวิตของคนไทย

"เอส.พี.ซูซูกิ" ผู้จัดจำหน่ายซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำคุณภาพชีวิตและความสะดวกสบายสู่คนไท
ด้วยรถจักรยานยนต์ "ซูซูกิ" ซึ่งได้รับการยอมรับในคุณภาพ กว่า 30 ปีที่ผ่านมาเราภูมิใจที่ได้เป็นส่ว
สำคัญในการพัฒนาคุณภาพสินค้า การพัฒนาผู้แทนจำหน่ายให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการอบรมด้านการจัดกา
ให้คำแนะนำด้านการตลาด และการให้บริการหลังการขายที่ดี

วันนี้...แม้หนทางจะแสนไกลเราก็ยังคงมุ่งมั่นต่อไป เพื่อนำความสะดวกสบายสู่ทุกส่วนของประเทศ

บริษัท เอส.พี. ซูซูกิ จำกัด (มหาชน)

คือพืชพันธุ์อันอุดม

ตราบสีเขียวขจียังมีอยู่ ขอเคียงคู่กับเมืองไทยด้วยใจมั่น
เพราะเราคือเครือเจริญโภคภัณฑ์ เราใฝ่ฝันให้เมืองไทยใหญ่อุดม

เครือเจริญโภคภัณฑ์

Sang Thip คุณภาพส่งออก

ภาพรอยยิ้มและความสุข ที่ได้อยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาเช่นนี้
เป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์ไทย

บริษัท ปรีชากรุ๊ป จำกัด(มหาชน)

กว่า 20 ปีที่ผ่านมา กับความภูมิใจที่ได้สร้างสรรค์บ้านที่มีคุณภาพแด่ทุกครอบครัว
ในหมู่บ้านปรีชา ของทุกโครงการมามากกว่า 5,000 ครัวเรือน
ภายใต้ปรัชญา

"ความใส่ใจจากผู้รู้จริง"

ปรีชากรุ๊ป
PREECHA GROUP

สำนักงานใหญ่ 116/230 ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 321-0039-40,321-3021-2,322-6031-3 แฟกซ์ 321-0373

โครงการสุวินทวงศ์ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและผู้ดำเนินการ บริษัท เฮ้าส์ซิ่ง คอมเพล็กซ์ จำกัด ทุนจดทะเบียน หนึ่งล้านบาท(ชำระเต็ม)กรรมการ นาย ศุภฤทธ์ วชิรวณิชกิจ โฉนดที่ดินเลขที่ 1499 1497 420 419 1579 1580 2115 2722 2723 2724 13285 36480 47838 ตำบล แสนแสบ(ศรีมะดู) อำเภอ มีนบุรี (แสนแสบ) จังหวัดกรุงเทพฯ ที่ดินมีภาระผูกพันกับ บริษัทเงินทุน เอกธนกิจ จำกัด(มหาชน) โครงการพุทธมณฑลสาย4 ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและผู้ดำเนินการ บริษัท ปรีชากรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ทะเบียนเลขที่ บมจ.553 กรรมการผู้อำนวยการนาย ปรีชา ถิรกิจพงศ์ ทุนจดทะเบียน 600 ล้านบาท(ชำระแล้ว 500 ล้านบาท) โฉนดที่ดิน เลขที่ 18849 เลา ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม ที่ดินมีภาระผูกพันกับ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไทย ฟูจิ จำกัด โครงการรามคำแหง ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและผู้ดำเนินการ บริษัท จี.เอช.ไอ. เดเวลอปเมนท์ จำกัด กรรมการผู้จัดการ นาย พิชัย ถิรกิจพงศ์ ทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท (ชำระเต็ม) โฉนดที่ดินเลขที่ 2462 16608 71759 71760 71761 217279 217286 217461 217468 217482-97 แขวงสะพานสูง เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ ที่ดินมีภาระผูกพันกับ บริษัท เงินทุน เอกธนกิจ จำกัด(มหาชน) โครงการระยอง ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและดำเนินการบริษัท ปรีชากรุ๊ป จำกัด (มหาชน)ทะเบียนเลขที่ บมจ.553 กรรมการผู้อำนวยการ นายปรีชา ถิรกิจพงศ์ ทุนจดทะเบียน 600 ล้านบาท(ชำระแล้ว 500 ล้านบาท)น.ส. 3ก.เลขที่1830 1831 1850 2688 2985 3178 3189 น.ส. 3 เล่ม 6 หน้า 96 สารบบเลขที่13ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยองที่ดินมีภาระผูกพันและสนับสนุนโครงการ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไทยฟูจิ จำกัดาลา โครงการศรีนครินทร์ ผู้มีกรรมสิทธิ์ใน ที่ดินและดำเนินการ บริษัท บี.เอ็สเตท จำกัด กรรมการผู้จัดการ นายพัฒน์พงษ์ พฤกษประภัสสร ทุนจดทะเบียน20ล้านบาท (ชำระเต็ม)โฉนดที่ดินเลขที่ 4486 4487 4496เลา ต.บางแก้ว(ส่วโรงเหนือ) อ.บางพลี(พระโขนง) จ.สมุทรปราการ ที่ดินมีภาระผูกพันกับ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไทยฟูจิ จำกัด บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ภัทรธนกิจจำกัด(มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เอส ซี เอฟ จำกัด (มหาชน)

ด้วยอภินันทนาการ

จาก

บริษัท จงสถิตย์ จำกัด

34 หมู่ 1 ถนนบางขุนเทียนชายทะเล แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ 10150

โทร. 416-0112-6 โทรสาร : (662) 416-6320, 416-6330

“ วันนี้ที่ จี เอฟ ให้บริการมากกว่ารอยยิ้ม ”

การบริการด้วยรอยยิ้มที่อบอุ่นและเป็นกันเอง คือสิ่งที่เรายึดถือปฏิบัติต่อลูกค้าของเราเสมอมา แต่ในสภาพธุรกิจปัจจุบัน ไม่ใช่เพียงแต่รอยยิ้มเท่านั้นที่เราคำนึงถึง การให้บริการทางการเงินอย่างครบวงจรก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่เราพร้อมจะให้บริการแก่ลูกค้าทุกท่าน

บริการทางด้านธุรกิจเงินทุน

บริการด้านสินเชื่อเพื่อการพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

- บริการสินเชื่อระยะยาวเพื่อสนับสนุนโครงการ
- บริการสินเชื่อระยะสั้นเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน
- บริการรับซื้อลดและขายตราสารเพื่อการพาณิชย์
- บริการสินเชื่อบุคคล
- บริการรับอาวัลและออกหนังสือค้ำประกันฯ
- บริการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ให้คำปรึกษาและวิเคราะห์ทางด้านการลงทุน

บริการด้านสินเชื่อเคหะ ทั้งเจ้าของโครงการและผู้ซื้อรายย่อย

บริการด้านเงินฝาก ในรูปตั๋วสัญญาใช้เงินแบบมีระยะเวลาและแบบทวงถาม

บริการทางด้านธุรกิจหลักทรัพย์

บริการด้านซื้อขายหลักทรัพย์ โดยเป็นโบรกเกอร์หมายเลข 20

บริการด้านวานิชธนกิจ

- การนำหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- การเข้าร่วมทุน
- การรวบและการควบกิจการ
- บริการจัดหาแหล่งเงินทุนและเงินกู้จากสถาบันการเงินให้แก่กิจการ
- รับเป็นนายทะเบียนหลักทรัพย์

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด (มหาชน)

“ บริการเหมือนมิตร ใกล้ชิดเหมือนญาติ ”

สู่ประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานใหญ่ 161/1 อาคาร เอส จี ทาวเวอร์ ซอยมหาดเล็กหลวง 3 ถนนราชดำริ ลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 254-7420, 651-8585 โทรสาร. 651-8580

การสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2539 ครั้งที่ 19

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่ 27-28 มีนาคม 2539

ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมมณเฑียรริเวอร์ไซด์ กรุงเทพฯ

The 19th Symposium in 1996

on

THAILAND IN THE ASIAN 21st CENTURY

Organized by

Faculty of Economics, Thammasat University

March 27-28, 1996

Montien Riverside Hotel, Bangkok

คำนำ

ใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมาการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอเชียตะวันออกเป็นที่กล่าวขวัญกันทั่วโลก ทศวรรษที่ 1970 กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ได้เผยโฉมในเอเชียตะวันออก ทศวรรษที่ 1980 กลุ่มประเทศอาเซียนได้สร้างอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง ทศวรรษที่ 1990 กลุ่มประเทศสังคมนิยมในเอเชียได้มุ่งปฏิรูปเศรษฐกิจมาเป็นระบบที่ใช้กลไกตลาดอย่างจริงจัง แม้แต่อินเดียก็ต้องหันมาปรับนโยบายเศรษฐกิจเป็นแบบเปิดกว้างมากขึ้น เอเชียตะวันออกจึงเป็นภูมิภาคที่จุดประกายความหวังไปทั่วโลกในการรักษาไว้ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีระดับสูง

ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ส่งผลต่อการค้า การส่งออก และการลงทุนของไทย เนื่องจากเศรษฐกิจของเรามีลักษณะเปิดกว้างและเชื่อมโยงกับต่างประเทศในระดับสูง ไทยต้องแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ทั้งที่มีระดับการพัฒนาล้ำหน้า ใกล้เคียง และด้อยกว่าไทย เพื่อรักษาไว้ซึ่งระดับการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าต่อไปในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลก

การที่ไทยจะสามารถรักษาความเป็นประเทศด่านหน้า และก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ ร่วมกันกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคได้นั้น ภาคเอกชนไทยจะต้องเป็นผู้นำในการดำเนินการ ส่วนภาครัฐบาลจะเป็นผู้สนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและทางสังคม เพื่อให้ระบบการค้าและการลงทุนเป็นไปตามมาตรฐานสากล

ภาคธุรกิจเอกชนไทยจะสามารถเป็นฝ่ายนำในการเป็นประเทศด่านหน้าและบรรลุเจตจำนงที่จะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การมีอยู่และการรับข้อมูลโดยเสียค่าใช้จ่ายต่ำ เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ ถูกต้อง ทันสมัย ตรงประเด็น และผ่านการวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออก ซึ่งในปัจจุบันยังมีการขาดแคลนข้อมูลลักษณะดังกล่าวเป็นอย่างมาก

ดังนั้น วัตถุประสงค์การจัดสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 19 นี้ ก็เพื่อสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชนไทยสามารถขยายขอบฟ้าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ด้วยดี ในการศึกษาวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตเอกสารทางวิชาการที่ให้ข้อมูลสมบูรณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออก โดยแยกเป็นรายประเทศ อันเป็นข้อมูลทางเศรษฐกิจที่ให้ทั้งภาพกว้างของระบบเศรษฐกิจ และเจาะลึกในประเด็นการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ในระยะปานกลาง และระยะยาว ส่วนในภาครัฐจะได้แนวคิดเพื่อการวางแผนและดำเนินการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ และสังคม

การจัดสัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 19 นี้ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายด้วยความช่วยเหลือและร่วมมืออย่างดีจากภาครัฐบาล ภาคเอกชน ผู้เขียนบทความ วิทยากร คณาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ธุรการคณะเศรษฐศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งการสนับสนุนทางการเงินจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. บริษัท สตาร์บล็อค กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
2. บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด
3. บริษัท สุราทิพย์ศรีบุรินทร์ จำกัด
4. บริษัท ปรีชากรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
5. บริษัท เอส พี ซูซูกิ จำกัด (มหาชน)
6. บริษัท ไทยผลิตภัณฑ์ยิบซั่ม จำกัด (มหาชน)
7. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
8. บริษัท ไดโยต้า ประเทศไทย จำกัด
9. บริษัท แอ๊ดวานซ์ อะโกร จำกัด (มหาชน)
10. บริษัท จงสถิตย์ จำกัด
11. บริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน)
12. คุณธัญญลักษณ์ อัศวนนท์
13. บริษัท ซี เอ็ม ไอ ซี ลิสซิ่ง จำกัด
14. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ จี เอฟ จำกัด (มหาชน)

15. บริษัท มาร์เก็ตติ้ง มีเดีย แอสโซซิเอสต์ จำกัด
16. บริษัท ธาราสยาม บิสซิเนส อินฟอร์มเมชั่น จำกัด
17. บริษัท สมบูรณ์หล่อเหล็กเหนียว อุตสาหกรรม จำกัด
18. บริษัท สยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด
19. บริษัท เบทาโกรไฮลดิ้ง จำกัด
20. บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ มหานครทรัสต์ จำกัด
21. บริษัท เฮลเปอร์ กรุ๊ป จำกัด
22. บริษัท เซ้าท์ซิตี้ จำกัด
23. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาท่าเตียน
24. บริษัท ศิริผล กรุ๊ป จำกัด
25. สำนักงานสวัสดิการและลูกจ้าง กรมส่งเสริมการส่งออก

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(รศ.ดร.นริศ ชัยสูตร)

ในนามคณะผู้จัดการสัมมนาประจำปี 2539

คณะกรรมการจัดงานสัมมนาทางวิชาการ ประจำปี 2539 ครั้งที่ 19

1. คณะกรรมการดำเนินการ

1. นายนริศ	ชัยสูตร	ประธานกรรมการ
2. น.ส.วันรักษ์	มิ่งมณีนาคิน	รองประธานกรรมการ
3. นายประเสริฐ	วัตราเศรษฐ์	กรรมการ
4. น.ส.พรพิมล	สันติมณีรัตน์	กรรมการ
5. นางพยอม	ครุสาตะ	กรรมการและเลขานุการ

2. คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดหาทุน

1. นายไตรรงค์	สุวรรณคีรี	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
2. นายอรัญ	ธรรมโน	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
3. นายสถาพร	กวิตานนท์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
4. นายประกิต	อภิสารธนรักษ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
5. นายมนู	เลียวไพโรจน์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
6. ม.ร.ว.ปรีดิยาธร	เทวกุล	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
7. นายเสรี	เวชโช	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
8. นายกรพจน์	อัศวินวิจิตร	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
9. นายวิชัย	หิรัญวงศ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
10. นายชูพงษ์	เคียงศิริ	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
11. นายอนุวัฒน์	มลายอริศูนย์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
12. นายณรงค์	ปัทมะเสวี	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
13. นายยุทธ	วรฉัตรธาร	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
14. นายไกมล	กัมบีร์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
15. นางผกายพรรณ	ศิริกุลชยานนท์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
16. นายวีระ	มานะคงตรีชีพ	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
17. นายสง่า	พิชญ์งกูร	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
18. นายสุภชัย	วีระภุชงค์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
19. นายเกษมสันต์	วีระกุล	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

20.	นายเมธี	ตั้งสืบสกุล	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
21.	นายชนินทร์	ว่องกุศลกิจ	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
22.	นายสุวัฒน์	ทองธนากุล	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
23.	นางรัศมิ์ดารา	ขันติกุล	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
24.	นายมนตรี	บริสุทธิ์	กรรมการที่ปรึกษากิตติมศักดิ์
25.	นายนริศ	ชัยสูตร	ประธานอนุกรรมการ
26.	นายวรากรณ์	สามโกเศศ	กรรมการ
27.	นายกุณฑล	ศรีเสริมโภค	กรรมการ
28.	นายโกวิท	ชาญวิทยาพงศ์	กรรมการ
29.	นายชนินทร์	มีโภคี	กรรมการ
30.	นายประเสริฐ	วัตราเศรษฐ์	กรรมการ
31.	นายพรายพล	คุ้มทรัพย์	กรรมการ
32.	น.ส.ลิลี่	โกศัยยานนท์	กรรมการ
33.	นายวเรศ	อุปปาติก	กรรมการ
34.	นายสกนธ์	วรัญญูวัฒนา	กรรมการ
35.	นางสุวรรณี	วัธนจิตต์	กรรมการ
36.	น.ส.พรพิมล	สันติมณีรัตน์	กรรมการและเลขานุการ
37.	นางจำลอง	ถาวรกิรติขจร	ผู้ช่วยเลขานุการ
38.	นางณัฐา	หงษ์ปรีชา	ผู้ช่วยเลขานุการ

3. <u>คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการ</u>

1.	น.ส.วันรักษ์	มีงมณีนาคิน	ประธานอนุกรรมการ
2.	นายชวินทร์	ลีนะบรรจง	รองประธานอนุกรรมการ
3.	นายอาชนันท์	เกาะไพบูลย์	กรรมการ
4.	นายอารมณ์	เอี่ยมประเสริฐ	กรรมการ (multi media)
5.	นางพรรณพิไล	ดิษฐคำเริง	เลขานุการร่วม
6.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	เลขานุการร่วม

4. <u>คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดพิมพ์เอกสารและการตลาด</u>

1.	น.ส.วันรักษ์	มีงมณีนาคิน	ประธานอนุกรรมการ
2.	นายชวินทร์	ลีนะบรรจง	รองประธานอนุกรรมการ
3.	น.ส.รัชนี	ทรัพย์สันทัด	กรรมการ (ทะเบียนและสำรองที่นั่ง)
4.	นางวันพร	จาดเจริญ	กรรมการ (พิมพ์ต้นฉบับ)
5.	นางพรรณพิไล	ดิษฐคำเริง	กรรมการ (จัดส่งเอกสาร) และเลขานุการ

5. <u>คณะอนุกรรมการฝ่ายทะเบียน การเงิน และบัญชี</u>

1.	น.ส.พรพิมล	สันติมณีรัตน์	ประธานคณะอนุกรรมการ
2.	นางสุกัญญา	นทีรัยไทวะ	กรรมการ
3.	นางดาราวรรณ	รักษ์สันติกุล	เลขานุการร่วม
4.	นางพรรณพิไล	ดิษฐคำเริง	เลขานุการร่วม

6. <u>คณะอนุกรรมการฝ่ายสถานที่และอาหาร</u>

1.	นายประเสริฐ	วัตราเศรษฐ์	ประธานอนุกรรมการ
2.	นายชนินทร์	มีโภคี	กรรมการ
3.	นางพยอม	ครุสาตะ	กรรมการ
4.	นายบุญสม	สร้อยสิงห์	เลขานุการ

กำหนดการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539 ครั้งที่ 19

เรื่อง "ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย"

วันที่ 27 - 28 มีนาคม 2539

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมมณเฑียรริเวอร์ไซด์ เชิงสะพานพระราม 9

วันพุธที่ 27 มีนาคม 2539

08.00 - 08.30 น. ลงทะเบียน

08.30 - 08.45 น. พิธีเปิดโดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

08.45 - 09.25 น. ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง "ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย"

ประธานการสัมมนาภาคเช้า

รศ.ดร.ปราณี ทินกร

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

09.25 - 10.15 น. เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

1. รศ.ดร.ภาวดี ทองอุไทย
2. อ.หงษ์ฟ้า แสงธนาพฤกษ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10.15 - 10.30 น. พัก (อาหารว่าง - เครื่องดื่ม)

10.30 - 11.10 น. เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอาเซียนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

อ.ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

11.10 - 12.10 น. ระดมความคิดเรื่อง "สภาวะการแข่งขันและกฎเกณฑ์การค้าโลกที่เปลี่ยนไป กับผลกระทบของ Regionalism"

1. นายเกริกไกร จีระแพทย์
   อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์
2. รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร
   สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
3. ดร.คนัย ปัตตพงศ์
   ผู้จัดการฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย

12.10 - 13.30 น. พักรับประทานอาหาร

ประธานการสัมมนาภาคบ่าย

รศ.ดร.ลิลี่ ไกศัยยานนท์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

13.30 - 14.25 น. เศรษฐกิจพม่าและกลุ่มประเทศอินโดจีน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

1. อ.ดร.ปัทมาวดี ซูซูกิ
2. ผศ.ดร.อารยะ ปรีชาเมตตา
   คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

14.25 - 14.55 น. Indochina's Economies and Their Prospects Economic Relationships with Thailand

1. Mr.Sok Siphana, J.D.
   Legal Advisor, Council for the Development of Cambodia
2. Dr.Hoang Van Hoa
   Deputy Director, Center for Econ.& Development Studies
   The National Economic University

14.55 - 15.45 น. ระดมความคิดเรื่อง "ทิศทางการค้า-การลงทุนไทยในยุคโลกาภิวัฒน์"

1. อ.ดร.ศุภัช ศุภชลาศัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. คุณจักรมณฑ์ ผาสุกวนิช

ผู้ช่วยเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

3. ดร.สมชัย ฤชุพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

15.45 - 16.00 น. พัก (อาหารว่าง - เครื่องดื่ม)

<u>วันพฤหัสบดีที่ 28 มีนาคม 2539</u>

<u>ประธานการสัมมนาภาคเช้า</u>

รศ.ดร.เมธี ครองแก้ว

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

09.00 - 9.40 น. เศรษฐกิจจีนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

1. รศ.วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน

2. ผศ.ดร.สุวินัย ภรณวลัย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

09.40 - 10.25 น. เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอนุทวีป และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

อ.ดร.ไกวิท ชาญวิทยาพงศ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10.25 - 10.40 น. พัก (อาหารว่าง-เครื่องดื่ม)

10.40 - 12.00 น. ระดมความคิดเรื่อง "อุปสรรคและการเพิ่มขีดความสามารถของภาคเอกชนในการแข่งขันระหว่างประเทศ"

1. ดร.สวราช สัจจมาร์ค

กรรมการรองเลขาธิการ หอการค้าไทย

2. รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ

รองผู้อำนวยการอาวุโส

บริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน)

3. คุณมงคล สารานียธรรม

รองเลขาธิการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

12.00 - 13.30 น. พักรับประทานอาหาร

<u>ประธานการสัมมนาภาคบ่าย</u>

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

13.30 - 15.45 น. ระดมความคิดเรื่อง "ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย"

1. ม.ร.ว.จัตุมงคล โสณกุล

ปลัดกระทรวงการคลัง

2. คุณสุวัจน์ ลิปตพัลลภ

ประธานคณะกรรมาธิการต่างประเทศ

15.45 - 15.50 น. คณบดีกล่าวขอบคุณและปิดรายการ

15.50 - 16.00 น. เครื่องดื่ม - อาหารว่าง

สารบัญ

ชื่อบทความ	ผู้เขียน	หน้า
ศตวรรษใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนิกส์ : กรณีของเกาหลีและไต้หวัน	รศ.ดร.ภาวดี ทองอุไทย	1-1
ฮ่องกงและสิงคโปร์ : คู่แฝดอภินิหารทางเศรษฐกิจของเอเชีย	อ.หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง	2-1
เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอาเซียนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย	อ.ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม	3-1
สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย	อ.ดร.ปัทมาวดี ซูซูกิ	4-1
เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอินโดจีน และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย	ผศ.ดร.อารยะ ปรีชาเมตตา	5-1
Cambodia's Economy and Lts Prospect Relationship with Thailand	Mr. Sok Siphana, J.D.	6-1
Vietnam's Economy and Lts Prospect Relationship with Thailand	Dr.Hoang Van Hoa	7-1
เศรษฐกิจจีนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย	รศ.วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน	8-1
วิวัฒนาการของทุนนิยมจีนหลัง ค.ศ.1992	ผศ.ดร.สุวินัย ภรณวลัย	9-1
เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอนุทวีปและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย	อ.ดร.ไกวิท ชาญวิทยาพงศ์	10-1

ศตวรรษใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนิกส์ : กรณีของเกาหลีและไต้หวัน

โดย

รศ.ดร. ภาวดี ทองอุไทย

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 - 28 มีนาคม 2539

อภินันทนาการจาก

CMIC LEASING CO.,LTD.

บริษัทในเครือ

บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์ ศรีมิตร จำกัด (มหาชน)

209 อาคารซีมิค ชั้น 8 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศก) แขวงคลองเตยเหนือ
เขตคลองเตย กรุงเทพฯ โทร. 6641366 โทรสาร. 6641365

North Korea
Chorwon
Kumhwa
Sohch'o
Haeju
Yonch'on
Injeup
Yangyang
Munsan
Pukhan
Ch'unch'on
Kangnung
Kukch'on
Seoul
Hongch'on
Ullung- do
Inch'on
Pukp'yong-ni
Wonju
Han
Yoyang- ni
Anyang
Yoju
Suwon
Chech'on
Hwangji-ri
P'yongt'aek
Yongju
Sosan
Ch'onan
Ch'ungju
Yongyang
Sea of
Hongsong
Kongju
Ch'ongju
Poun
Kum
Taejon
Sangju
Andong
Taech'on
Yongdong
Uisong
Japan
Kunsan
Iri
Kimch'on
P'ohang
Yellow
Sea
Chonju
Taegu
Kyongju
Chinan
Onyang
Ulsan
Chongup
Hyopch'on
Namwon
Yonggwang
Kwangju
Chinju
Ch'angwon
Yongsanp'o
Masan
Pusan
Sunch'on
Mokp'o
Koje- do
Kangjin
Posong
Yosu
South
Korea
Chindo
Kohung
Tsushima
(Japan)
Chin- do
Kitakyushu
Korea Strait
100 km
100 miles
Cheju
Fukuoka
Cheju- do
Japan
124
126
128
130
36
34

East China Sea
China
Taiwan Strait
Chi-lung
Taipei
Chung-li
Hsin- chu
Cho- shui
Lotung
Miao- li
T'ao- yuan
Su-ao
Xiamen
Quemoy (Taiwan)
Feng-yuan
Chang- hua
T'ai-chung
lien
24
Hua-
Nan- t'ou
Fenglin
Pescadores (Penghu) Is.
Tou- liu
Phillipine Sea
Pei-kang
Chiai
Yuli
Hsin- ying
Ch'engkung
Chia- i
Kuanshan
T'ai- nan
T'ai- tung
Kang-shan
P'ing- tung
Lu Tao
Taiwan
(Republic of China)
Kao-hsiung
Feng-shan
Fang- liao
Hengch'un
Lan Yu
50 km
50 miles
South China Sea
22
118
120
122

1-2

ศตวรรษใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนิกส์ : กรณีของเกาหลีและไต้หวัน

ดร.ภาวดี ทองอุไทย
รองศาสตราจารย์
คณะเศรษฐศาสตร์ มธ.

1. ความนำ
2. อัศจรรย์แห่งเอเชีย : ความเหมือนที่แตกต่างในการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีและไต้หวัน
3. เผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์ : ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาจนถึงกลางทศวรรษ 1990
4. สู่ศตวรรษใหม่ของไทยกับนิกส์ : ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีและไต้หวันกับประเทศไทย
5. ความลงท้าย

ตาราง

เอกสารหลักที่ใช้อ้างอิง

1. **ความนำ**

ศตวรรษที่ 21 นี้ ทั่วโลกเห็นพ้องกันว่าเป็นของเอเชียอย่างแน่นอน โดยบทบาท เด่นไม่จำกัดอยู่เพียงในกลุ่มประเทศนิกส์เท่านั้น หากแต่จะมีประเทศอื่น ๆ ในเอเชียมาร่วมวงด้วย โดยในจำนวนนี้จะมีประเทศไทยอยู่ในอันดับต้น ถึงแม้ไทยจะต้องแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนสาธารณูปโภค และการศึกษาฝึกอบรมของแรงงาน เพื่อให้เป็นแหล่งดึงดูดเงินทุนและแหล่งผลิตสินค้าที่แข่งขันในตลาดโลกได้ต่อไป แต่แรงงานที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นวัยหนุ่มสาว มีความความกระตือรือร้น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งแปลกใหม่ อีกทั้งไทยยังมีทรัพยากรนานาชนิด

ความสัมพันธ์ของไทยกับเกาหลีและไต้หวัน ในฐานะที่ไทยเคยเป็นแหล่งรับการลงทุนในอุตสาหกรรมเบา ใช้แรงงานมากนั้น คงจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ในศตวรรษที่ 21 นี้โอกาสรวมตัวกันของเกาหลีสองประเทศจะมีสูงขึ้น นำเอาทรัพยากรและแรงงานเข้ามาอีกนับไม่ถ้วน ในขณะที่ความเจริญอาจต้องเฉลี่ยไปในคนหมู่มากขึ้น จีนทั้งสองก็เช่นกัน

ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 คงจะไม่คอยพึ่งพา ลอกเลียนแบบ และคงไม่เป็นรองเกาหลีและไต้หวันอีกแล้ว แต่การศึกษาวิเคราะห์ประเทศทั้งสองยังคงต้องดำเนินต่อไปให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นบทเรียนจากความสำเร็จและความผิดพลาด แต่เพื่อให้รู้ทันเบื้องหลังความเคลื่อนไหว แนวโน้มทางเศรษฐกิจและการเมือง และโอกาสการค้าและการลงทุนที่จะเกิดขึ้น

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์ลู่ทางความสัมพันธ์ในอนาคตระหว่างไทยกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า 'นิกส์' โดยจะพิจารณาเฉพาะประเทศเกาหลีและไต้หวัน

เนื้อหาของบทความหลังจากความนำนี้แล้ว มีอีก 4 ตอน คือ

ตอนที่สอง ให้ภาพรวมเบื้องหลังการพัฒนาเศรษฐกิจ แนวนโยบายและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนให้สองประเทศเอเชียนี้ประสบความสำเร็จจนเป็นที่กล่าวขานลำลือไปทั่วโลกว่าจัดเป็นความสามารถอันน่าอัศจรรย์ โดยจะเน้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งออกสู่ตลาดโลก

ตอนที่สาม กล่าวถึงปัญหาที่ตามมาจากความสำเร็จ และอุปสรรคอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในการค้าและการเงินของโลกตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1980 การปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และพัฒนาการด้านการเมืองจากวิธีปกครองแบบเผด็จการไปสู่ระบอบ ที่มีการเลือกตั้งอย่างประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

ตอนที่สี่ วิเคราะห์แนวโน้มเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนของเกาหลีและไต้หวันโดยโยงมาถึงโอกาสและอุปสรรคของไทย ในการสานต่อความสัมพันธ์กับประเทศทั้งสองจากปัจจุบันนี้จนถึงศตวรรษที่ 21

ตอนที่ห้า ความลงท้าย

เกาหลี

ประเทศเกาหลีอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นเป็นเวลา 36 ปี (1910 - 1945) เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงโดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ดินแดนเกาหลีก็ถูกแบ่งแยกเป็นสองส่วน เหนือและใต้ โดยอยู่ในความดูแลของสหภาพโซเวียตและสหรัฐ-รัฐอเมริกาตามลำดับ ต่อมาในปี 1948 ก็กลายเป็นสองประเทศ โดยมี Kim Il-Sung เป็นประธานาธิบดีของเกาหลีเหนือ และ Syngman Rhee เป็นประธานาธิบดีของเกาหลีใต้

ความขัดแย้งที่ตามมาหลังการแยกประเทศจนเกิดสงครามยาวนานถึงสามปี เริ่มตั้งแต่ปี 1950 นั้น ได้ทำลายชีวิตผู้คนไปในราว 500,000 คน รวมทั้งทรัพย์สินอีกเหลือคณานับ และยุติลงโดยไม่มีฝ่ายใดเป็นผู้ชนะ

Kim Il-Sung ดำรงตำแหน่งผู้นำของเกาหลีเหนืออยู่นานติดต่อกันเกือบครึ่งศตวรรษจนถึงแก่อสัญญกรรมในกลางปี 1994 และบุตรชายคนโตได้รับสืบทอดอำนาจต่อมา ในขณะ ที่เกาหลีใต้นั้นเกิดเหตุการณ์จลาจลหลายครั้งหลายครา เปลี่ยนตัวผู้นำมาแล้วทั้งโดยการปฏิวัติ ยึดอำนาจ แต่งตั้ง และเลือกตั้งหลายคน หลังจากประธานาธิบดี Rhee ต้องลาออกในปี 1960 การปกครองของเกาหลีก็เข้าสู่ระบบเผด็จการทหาร เริ่มโดย Park Chung-Hee ซึ่งอยู่ในตำแหน่ง 18 ปี (1961-1979) ก็ถูกลอบสังหาร Chun Doo-Hwan เข้ามาในปี 19801980 และลาออก 7 ปีให้หลัง เพื่อให้โอกาสแก่เพื่อนนายทหารร่วมรุ่นคือ Roh Tae-Woo ได้สืบทอดอำนาจอีก 5 ปี

ประธานาธิบดีคนปัจจุบันคือ นาย Kim Young-Sam นั้นเป็นผู้นำพลเรือนคนแรกของเกาหลีในรอบ 32 ปี และผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ในพิธีเข้ารับรับตำแหน่งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1993 Kim ได้เรียกร้องให้ประชาชนร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์ "เกาหลีใหม่" โดยมีเรื่องโลกาภิวัตน์เป็นแกนกลางของนโยบายบริหารประเทศที่จะช่วยให้ก้าวสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมโดยสมบูรณ์ นอกจากนั้นยังมุ่งสร้างภาพพจน์ใหม่ให้รัฐบาล โดยรณรงค์ต่อต้านการคอรัปชั่น และใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ประกาศจะปฏิรูประบบการเมือง โดยหาวิธีให้พรรคการเมืองแข่งขันกันมีทางเลือกด้านนโยบายให้มากขึ้น ระบบราชการทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องมีประสิทธิภาพ

คล่องตัว และเชื่อมโยงกับโลกภายนอก การศึกษาก็จะมีการปฏิรูปเพื่อสร้างพลเมืองที่มีความคิดสร้างสรรค์ ริเริ่ม มีวินัย

ข้อมูลสำคัญ : เกาหลี

ชื่อทางการ	Republic of Korea ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี
ระบบการปกครอง	สาธารณรัฐ มีประธานาธิบดีเป็นประมุขของประเทศ คนปัจจุบันคือ Kim Young-Sam รับตำแหน่งเมื่อ 1993
เมืองหลวง	กรุงโซล (Seoul)
พื้นที่	99,300 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	44.5 ล้านคน (1994)
อัตราการว่างงาน	2.4% (1994)
ภาษาราชการ	ภาษาเกาหลี
GNP เฉลี่ยต่อหัว	8,483 ดอลล่าร์สหรัฐ (1994)
อัตราเงินเฟ้อ	5.6% (1994)
ดุลการค้า	- 3.1 พันล้านดอลล่าร์ (1994)
ดุลบัญชีเดินสะพัด	- 4.8 พันล้านดอลลาร์ (1994)
อัตราแลกเปลี่ยน	780.20 วอน/ดอลล่าร์ (มีนาคม 1996)

ไต้หวัน

ชัยชนะในสงครามกับจีนมีผลให้ญี่ปุ่นได้ครอบครองไต้หวันอยู่นานถึง 52 ปี (1894-1945) แต่ในที่สุดก็ต้องส่งคืนไปหลังจากพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 และสองปีจากนั้นคือในปี 1947 Chiang Kai-Shek ก็พาพลพรรคจีนคณะชาติหนีการปฏิวัติของฝ่ายคอมมิวนิสต์มาหาฐาน ที่มั่นทางการเมือง และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นที่เกาะไต้หวัน ดำรงตำแหน่งผู้นำอยู่จนถึงปี 1975 ต่อมา ในระยะที่บุตรชายคือ Chiang Ching-Kuo ขึ้นเป็นประธานาธิบดีก็ได้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง และก่อนถึงอสัญกรรมเพียงปีเดียว เขาก็ประกาศยกเลิกกฎอัยการศึก ซึ่งได้ใช้ติดต่อกันมาเป็นเวลา 40 ปี และค่อย ๆ ปฏิรูปการเมืองให้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย

Lee Teng-Hui ผู้นำคนปัจจุบัน เป็นประธานาธิบดีคนแรกที่เกิดบนเกาะไต้หวัน และสืบเชื้อสายโดยตรงมาจากผู้มีถิ่นฐานดั้งเดิมบนเกาะนี้ จึงได้รับความนิยมจากประชาชนมาก ในปี 1991 เขาได้ประกาศให้"ช่วงเวลาของกบฏคอมมิวนิสต์"สิ้นสุดลง ไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่ ไม่จัดอยู่ในภาวะสงครามอีกต่อไป ซึ่งเท่ากับอนุญาตให้ประชาชนติดต่อทางการค้าการลงทุนกันได้ แม้จะยังต้องเป็นโดยทางอ้อม (โดยเฉพาะผ่านประเทศฮ่องกง) ก็ตาม

อย่างไรก็ดี ประเด็น"สองจีน"นั้นยังเป็นเรื่องถกเถียงกันไม่สิ้นสุด ทั้งไต้หวันและจีนต่างถือว่าฝ่ายตนเป็นรัฐบาลจีนที่ชอบธรรม ความพยายามใด ๆ ของไต้หวันที่จะเป็นเอกราช ทางการเมืองกระตุ้นให้เกิดการตอบโต้อย่างรุนแรงจากฝ่ายจีน ซึ่งใช้ใช้วิธีข่มขู่ห้ามปราม ทั้งโดยการออกแถลงการณ์และโดยการแสดงแสนยานุภาพทางอาวุธ ตั้งแต่ต้นปี 1996 มานี้ก็มีข่าวแพร่ไปทั่วโลกอย่างต่อเนื่องถึงเรื่องจีนมีแผนจะถล่มไต้หวัน เพื่อยึดกลับคืนมารวมเป็นหนึ่งเดียวหลังการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม ซึ่งจะเป็นครั้งแรกที่ชาวไต้หวันจะได้ลงคะแนนเลือกประธานาธิบดีโดยตรง หลังจากที่มีการเลือกตั้งสภาผู้แทนมาได้สองปีแล้ว นับว่าไต้หวันค่อย ๆ พัฒนาเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้จะเต็มไปด้วยความขัดแย้งมีการวิวาทหุ่มเถียงกันรุนแรงจนถึงขั้นลงไม้ลงมือท่ามกลางการประชุมสภาอยู่บ่อย ๆ ก็ตามที

รัฐบาลถือนโยบายหลักของพรรค Kuomintang (KMT) ของรัฐบาลกับของแกนนำพรรคฝ่ายค้านคือพรรค Democratic Progressive Party (DPP) นั้น แตกต่างในเรื่องท่าทีต่อจีน พรรค KMT เน้นแนวทางประนีประนอมอันจะนำไปสู่การรวมชาติในที่สุด ส่วนพรรค DPP ต้องการเป็นอิสระ ถึงขนาดวางแผนไว้แล้วว่าจะเปลี่ยนชื่อจากสาธารณรัฐจีนเป็นประเทศไต้หวัน

ข้อมูลสำคัญ : ไต้หวัน

ชื่อทางการ	Republic of China ประเทศสาธารณรัฐจีน
ระบบการปกครอง	ประชาธิปไตย มีประธานาธิบดีเป็นประมุข คนปัจจุบันคือ Lee Teng-Hui รับตำแหน่งเมื่อ 1988
เมืองหลวง	กรุงไทเป (Taipei)
พื้นที่	36,000 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	21.1 ล้านคน (1994)
อัตราการว่างงาน	1.6% (1994)
ภาษาราชการ	แมนดาริน, ไต้หวันและภาษาท้องถิ่นจีนอื่น ๆ
GNP เฉลี่ยต่อหัว	11,604 ดอลล่าร์สหรัฐ (1994)
อัตราเงินเฟ้อ	4.1% (1994)
ดุลการค้า	7.7 พันล้านดอลล่าร์ (1994)
ดุลบัญชีเดินสะพัด	5.9 พันล้านดอลล่าร์ (1994)
อัตราแลกเปลี่ยน	27.49 ดอลล่าร์ไต้หวัน/ดอลล่าร์สหรัฐ (มีนาคม 1996)

2. อัศจรรย์แห่งเอเชีย : ความเหมือนที่แตกต่างในการพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีและไต้หวัน

เกาหลีและไต้หวันมักถูกกล่าวถึงรวมกัน ในฐานะที่พัฒนาสู่ความสำเร็จในการเป็น ประเทศอุตสาหกรรมในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ภูมิหลังเศรษฐกิจและการเมืองก็มีคล้ายคลึงกันอยู่ในหลายแง่มุม ทั้งสองประเทศนี้สามารถพัฒนาตนเองจากความยากจนเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ แต่แล้วกลับขยายตัวอย่างรวดเร็วในเวลาเพียงไม่ถึง สามทศวรรษ

ความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในทศวรรษ 1970 จึงทำให้ทั่วโลกเห็นเป็นเรื่อง 'อัศจรรย์' พากันศึกษาค้นคว้าเบื้องหลัง นำมาวิเคราะห์วิจารณ์กันต่าง ๆ นานา มีข้อสรุปได้หลายแนว อย่างไรก็ดี ในการศึกษาสองประเทศนี้ เห็นได้ชัดว่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ใช่ปาฏิหาริย์เพียงข้ามคืน หรือเป็นความโชคดีแต่อย่างใด หากเป็นขบวนการปูพื้นฐานที่เกิดขึ้นในเวลาหลายสิบปีเกือบตลอดศตวรรษที่ 20 โดยมีการปรับโครงสร้างเป็นระยะ ๆ ไม่ขาดตอน

2.1. กลยุทธการส่งออก

เกาหลี

ครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 คือในช่วง 1910-1945 เกาหลีตกอยู่ใต้การปกครองของญี่ปุ่นในฐานะอาณานิคม ช่วงเวลานี้เป็นประสบการณ์อันขมขื่น มีผลให้ชาวเกาหลียังคงผูกใจเจ็บญี่ปุ่นอยู่ไม่จางหายจนทุกวันนี้ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้มีความเกี่ยวพันด้านการค้าและการถ่ายทอดเทคโนโลยีกับญี่ปุ่นอย่างแน่นแฟ้น และยังมีผลให้เกาหลีมุ่งมั่นจะเอาอย่างและเอาชนะญี่ปุ่นให้ได้สักวันหนึ่ง

แต่ที่สำคัญสำหรับเกาหลียิ่งกว่านั้นก็คือ เวลาของการอยู่ใต้ภาวะเป็นอาณานิคมนั้น ได้ช่วยปูพื้นฐานโครงสร้างเศรษฐกิจที่ช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะต่อไป โดยได้ทำให้มีการเกษตรในเชิงพาณิชย์เกิดขึ้น ใช้ระบบแลกเปลี่ยนในตลาดอย่างกว้างขวาง ในเวลาที่ญี่ปุ่นทำสงครามกับแมนจูเรียและบังคับให้คนเกาหลีมาทำงานในโรงงานก็เท่ากับเป็นการเร่งรัดสร้างประสบการณ์อุตสาหกรรมให้ ในปลายทศวรรษ 1930 เกือบร้อยละ 30 ของผลผลิตเกิดจากอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งจัดว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมากทีเดียว

ไม่ว่าจะนำไปเทียบกับประเทศใด ๆ ในโลกในระยะนั้น ส่วนในแง่การเมือง ความรู้สึกต่อต้านญี่ปุ่นว่าเป็นผู้ปกครองซึ่งกดขี่เข้มงวดได้ทำให้คนเกาหลีมีสัญชาติญาณการรวมพลังและรักชาติเกิดขึ้นมาก จนได้นำพลังไปใช้ในการต่อต้านเผด็จการทหารอย่างไม่ย่นย่อจนได้ผลสำเร็จต่อมา

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง เกาหลีที่กลับคืนเป็นอิสระจากญี่ปุ่นก็มีสาธารณูปโภคและโรงงานอุตสาหกรรมที่พัฒนาไปค่อนข้างไกล แต่แล้วการแบ่งแยกเกาหลีออกเป็นสองส่วนได้ตัดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ โรงงานและวัตถุดิบแร่ธาตุต่าง ๆ ตกอยู่กับเกาหลีเหนือในความยึดครองของโซเวียต ส่วนทางใต้ในขณะนั้นเป็นเกษตรเสียส่วนใหญ่ ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดก็มีแต่ผู้คนที่อยู่กันหนาแน่น ทรัพยากรธรรมชาตินั้นแทบจะไม่มีอะไรเลย ยิ่งกว่านั้น สงครามเกาหลีที่เกิดขึ้นเป็นเวลา 3 ปีได้ทำลายโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่หมดไปถึง 2 ใน 3 รวมทั้งชีวิตผู้คนอีกราว 1.5 ล้านคน

การปฏิรูปที่ดินซึ่งออกเป็นกฎหมายตั้งแต่ปี 1949 ได้มาเป็นผลใช้ปฏิบัติหลังสงคราม โดยที่เจ้าของที่ดินจำนวนมากได้ทะยอยขาย เงินที่ได้มาก็นำไปลงทุนในอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมกันเป็นจำนวนมาก

ผลของสงครามนอกจากจะทำให้สหรัฐอเมริกาก้าวเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างสูง ในรูปของการให้ความช่วยเหลือจำนวนมหาศาลติดต่อกันหลายปีแล้ว ยังทำให้ฝ่ายทหารมีบทบาทและอำนาจสูงยิ่งในเกาหลีติดต่อกันเป็นเวลานาน ทั้งสองเรื่องนี้มีผลต่อเศรษฐกิจและการเมืองของเกาหลีอย่างยิ่ง เงินช่วยเหลือช่วยให้เกาหลีสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว มีเงินตราต่างประเทศที่จะลงทุนในเครื่องจักรอุปกรณ์ใหม่ ๆ วัตถุดิบ และพลังงาน แต่ขณะเดียวกันก็ได้ปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการคอรัปชั่นให้กลายเป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหารประเทศ

หลังจากประธานาธิบดี Park Chung-hee เข้ายึดอำนาจในปี 1961 ก็ได้เริ่ม ส่งเสริมการส่งออกอย่างแข็งขัน พร้อม ๆ กับคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในรัฐบาลควบคุมการค้าระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเงินตรา นโยบายการเงิน สินเชื่อ และการตัดสินใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมแทบจะทุกแง่มุม ผู้ส่งออกได้รับประโยชน์จากระบบ

อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตราได้เงินอุดหนุนโดยตรง และได้รับอนุญาตให้ใช้เงินตราต่างประเทศที่หามาได้เพื่อสั่งสินค้าเข้า

นักเศรษฐศาสตร์หลายคนเห็นว่าการโอนธนาคารทุกแห่งเข้าเป็นของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของสาขาอุตสาหกรรม เพราะมีการให้เงินกู้ระยะยาวแก่อุตสาหกรรมที่รัฐบาลมุ่งจะส่งเสริมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นพิเศษ ถ้าคำนึงถึงอัตราเงินเฟ้อด้วยแล้ว อัตราดอกเบี้ยก็เท่ากับติดลบ บางธนาคารใช้ผลงานการส่งออกเป็นเกณฑ์วัดว่าสมควรให้กู้หรือไม่

การพัฒนาอุตสาหกรรมแผ่ไปในหลายสาขา และพอถึงต้นทศวรรษ 1970 รัฐบาลเกาหลีก็เปลี่ยนแนวนโยบายไปพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ใช้ทุนสูง มีการออกกฎหมายพิเศษเน้นไปที่อุตสาหกรรมหลัก 6 สาขา คือ เหล็ก ปิโตรเคมี โลหะอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เหล็ก ต่อเรือ อีเล็คทรอนิกส์ และเครื่องจักร ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนในแง่ของแรงจูงใจทางภาษี คำแนะนำทางเทคนิค บริการสาธารณูปโภคในราคาต่ำเป็นพิเศษ และแน่นอนคือเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ สามสาขาแรกจะช่วยให้ได้มีวัตถุดิบป้อนอุตสาหกรรมได้อย่างเพียงพอ และสามสาขาหลังก็จะพัฒนาเป็นสินค้าออกได้ต่อไป โดยเปลี่ยนจากประเภทที่ใช้แรงงานมากเป็นประเภทที่เน้นเทคโนโลยี

เหตุผลหลักที่รัฐบาลเกาหลีหันไปผลักดันอุตสาหกรรมหนัก กระจายไปจากอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานมาก ก็เนื่องมาจากเริ่มสูญเสียความได้เปรียบในการแข่งขันสินค้าหัตถอุตสาหกรรม ประเภทเสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ ถึงแม้ประสิทธิภาพของคนงานจะเพิ่มขึ้น แต่อัตราค่าจ้างเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย และเริ่มจะเห็นมีประเทศใหม่ ๆ ที่ค่าจ้างต่ำกว่ามาก แรงงานเหลือเฟือกำลังเข้ามาในตลาดโลก นอกจากนั้นยังมีเหตุผลด้านความจำเป็นในการใช้จ่ายป้องกันประเทศ หลังจากสหรัฐอเมริกาประกาศเมื่อตอนต้นทศวรรษ 1970 ว่าจะลดความช่วยเหลือทางทหารที่ให้กับเกาหลี ประธานาธิบดี Park จึงเร่งสนับสนุนอุตสาหกรรมหนักที่โยงไปยังการป้องกันประเทศ

ไต้หวัน

ในปี 1945 เมื่อไต้หวันกลับเป็นของจีนอีก หลังจากอยู่ในฐานะอาณานิคมของญี่ปุ่นเป็นเวลาถึงกว่าครึ่งศตวรรษ โครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานของไต้หวันจัดว่าทันสมัยทีเดียว ได้เริ่มเปลี่ยนจากเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมบ้างแล้ว และเมื่อ Chiang

Kai-Shek มาเป็นผู้นำนโยบายสำคัญก็คือการปฏิรูปที่ดิน ยกประสิทธิภาพของภาคเกษตร พัฒนาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ ๆ ขึ้น การปฏิรูปที่ดินช่วยสร้างเสถียรภาพในสังคมและการเมือง เจ้าของที่ดินได้รับการสนับสนุนให้นำเงินชดเชยไปลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมและกิจการอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในเมือง ในขณะที่ผลผลิตเกษตรที่เพิ่มขึ้นก็สามารถนำไปส่งออก แสวงหาเงินตราต่างประเทศที่จะนำไปสั่งเข้าเครื่องจักร วัตถุดิบต่าง ๆ สำหรับอุตสาหกรรม

ต่อจากนั้น รัฐบาลก็พยายามพัฒนาให้อุตสาหกรรมเป็นฐานของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ โดยลงทุนในสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง พลังงาน เพิ่มเติมจากที่ญี่ปุ่นได้ปูพื้นฐานไว้แล้ว แหล่งสำคัญของเงินจำนวนมากมายที่ต้องใช้ก็ได้มาจากมหามิตร คือสหรัฐอเมริกานั่นเอง ในช่วงนี้รัฐบาลได้หวันใช้กำแพงภาษีและการควบคุมการนำเข้าอย่างเข้มงวด เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าผู้บริโภคให้พ้นจากการแข่งขันจากต่างประเทศ

รัฐบาลเน้นไปที่แนวทางเพิ่มการจ้างงาน จึงอุดหนุนอุตสาหกรรมเบาที่ใช้แรงงานมากเป็นพิเศษ สินค้าประเภทสิ่งทอ เสื้อผ้า รถจักรยาน เครื่องหนัง พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ไม่นานนักรัฐบาลก็เริ่มเห็นผลเสียของการใช้นโยบายทดแทนการนำเข้าเมื่อตลาดภายในประเทศที่มีขนาดเล็กไม่สามารถรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้นมาได้ อัตราการเจริญเติบโตจึงเริ่มลดลง ในขณะที่การนำเข้าสินค้าทุนและสินค้าขั้นกลางทำให้การขาดดุลการค้าเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ยังดีตรงที่มีเงินช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาไหลเข้ามาตลอดเวลา

แต่รัฐบาลได้หวันก็คาดการณ์ไว้แล้วว่า เงินช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกานี้อาจจะยุติส่งในไม่ช้า จำเป็นต้องเตรียมหาเงินตราต่างประเทศจากที่อื่น ดังนั้นจึงเปลี่ยนนโยบายไปสู่การส่งเสริมการส่งออก เริ่มตั้งแต่ปี 1958 โดยใช้มาตรการให้มีการส่งออกและดึงการลงทุนจากต่างประเทศ เปลี่ยนมาใช้อัตราแลกเปลี่ยนอัตราเดียว ค่อย ๆ ลดการควบคุมการนำเข้าและภาษีศุลกากร โดยเฉพาะถ้าเป็นสินค้าที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเพื่อส่งออก และผู้ส่งออกมีสิทธิ์ได้รับเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ

รัฐบาลได้กำหนดอุตสาหกรรมที่มีโอกาสจะพัฒนาเพื่อส่งออกได้ โดยพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของไต้หวันในการมีแรงงานราคาถูก และเทคโนโลยีที่

มีอยู่ ได้แก่ อุตสาหกรรมพลาสติค เส้นใยสังเคราะห์ ชิ้นส่วนอีเล็คทรอนิกส์ นอกจากนั้นก็มีเสื้อผ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และนาฬิกา

ในช่วงนี้เองที่การลงทุนจากต่างประเทศเริ่มมีบทบาทเด่นในการเป็นตัวกระตุ้นและยังกลายเป็นแหล่งสำคัญของเงินทุนทดแทนเงินช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ยังช่วยในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและทักษะต่าง ๆ ทำให้มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าและกระจายอุตสาหกรรมไปหลายสาขา

ภายในเวลาไม่กี่ปี สินค้าออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เฉพาะในช่วง 1963-72 นั้นเพิ่มโดยเฉลี่ยเกือบร้อยละ 30 ต่อปี จาก 123 ล้านเหรียญสหรัฐเป็น 3,000 ล้านเหรียญสหรัฐ จึงกล่าวได้โดยไม่มีข้อสงสัยเลยว่า การเปลี่ยนนโยบายจากทดแทนการนำเข้าเป็นส่งเสริมการส่งออกนี้ เป็นการตัดสินใจที่สำคัญที่สุดของไต้หวัน ทำให้กลายเป็นเศรษฐกิจเปิดกว้าง ทั้งต่อการแข่งขันในตลาดโลกและต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

แต่พอทศวรรษ 1970 เริ่มได้ไม่นาน ไต้หวันก็พบปัญหาเช่นเดียวกับเกาหลี คือ บรรดาอุตสาหกรรมเบาทั้งหลายต้องพบการแข่งขันจากประเทศผู้ผลิตที่มีค่าแรงต่ำกว่า สาธารณูปโภคต่าง ๆ เริ่มรับการขยายตัวไม่ไหว ยิ่งพบกับวิกฤตการณ์น้ำมันในปี 1973-74 เข้าด้วย อัตราการขยายตัวของไต้หวันก็ลดฮวบไม่ว่าจะเป็น GNP หรือการส่งออก ขณะที่เงินเฟ้อพุ่งสูง ด้วยคำแนะนำของบริษัทที่ปรึกษาอเมริกัน ไต้หวันก็หันไปลงทุนในสาธารณูปโภค ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม พัฒนาอุตสาหกรรมหนักใช้ทุนสูง และปิโตร-เคมี เพื่อที่จะได้ผลิตวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางป้อนให้กับอุตสาหกรรมส่งออก

2.2. สองแนวทางสู่ความเป็นนิกส์

ถึงแม้เกาหลีและไต้หวันจะสามารถพัฒนาประเทศไปสู่จุดหมายเดียวกันได้ในเวลาใกล้เคียง แต่วิธีการของทั้งสองประเทศในหนทางสู่ความเป็นนิกส์นั้น ก็มีแตกต่างกันอยู่ในหลายเรื่อง ซึ่งอาจเป็นผลไปถึงอนาคตที่ไม่เท่ากัน สิ่งที่เหมือนกันที่กล่าวถึงไว้ในตอนที่ 2.1 คือ นโยบายสนับสนุนการส่งออก ซึ่งแม้จะดำเนินนโยบายพัฒนาอุตสาห-กรรมผิดแนวไปบ้างในช่วงแรก ๆ เช่น เกาหลีก็ใช้การทดแทนการนำเข้าอยู่ตลอดทศวรรษ 1950 ในขณะที่ไต้หวันเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของนโยบายดังกล่าวและปรับเปลี่ยนไปเร็ว

กว่า แต่เมื่อทั้งสองประเทศทำให้ราคาในประเทศและต่างเทศใกล้เคียงกันก็ก้าวกระโดดได้เลยทั้งคู่

เบื้องหลังความสำเร็จนั้น สิ่งที่แตกต่างชัดเจนที่สุดคือเรื่องของสินเชื่อและนโยบายดอกเบี้ย อันมีผลต่อเนื่องไปสู่โครงสร้างอุตสาหกรรมซึ่งผิดกันไกลทีเดียว ไต้หวันนั้นปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นเพื่อสนับสนุนการออมในประเทศ จนกลายเป็นประเทศที่มีอัตราการออมและการลงทุนสูงที่สุดในโลก อัตราดอกเบี้ยที่สูงกระตุ้นให้มีการปล่อยกู้มาก แต่นักลงทุนจะไม่เน้นการลงทุนในกิจการที่ใช้ทุนมาก จึงทำให้การจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีโรงงานขนาดเล็กเกิดขึ้นมากมาย (ในปี 1981 ร้อยละ 80 ของโรงงานในไต้หวันมีคนงานต่ำกว่า 20 คน) เจ้าของกิจการพยายามใช้ equity เป็นเป็นแหล่งที่มาของทุนให้มากที่สุดแทนการกู้ยืม ฉะนั้น การลงทุนจึงมีประสิทธิภาพ

ส่วนนโยบายสินเชื่อของเกาหลีนั้น กดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำ ควบคุมการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร ให้สินเชื่อราคาถูกกับธุรกิจที่รัฐบาลเห็นว่าสมควรหรือจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยเหลือส่งเสริมให้เกิดและเติบโตให้ได้ จนในที่สุดธุรกิจเหล่านั้นขยายตัวกลายเป็นธุรกิจขนาดมหึมาที่เรียกกันว่า Chaebol

นโยบายข้างต้นเกิดขึ้นในช่วงที่นาย Park เป็นประธานาธิบดี ในระหว่างปี 1973-79 ที่เกาหลีเริ่มเข้าสู่อุตสาหกรรมโลหะ เครื่องจักรกล และเคมีภัณฑ์ นั้น บริษัทต่าง ๆ ที่ลงทุนในอุตสาหกรรมเหล่านั้นได้รับเงินอุดหนุนมหาศาล บริษัท Daewoo ซึ่งขณะนั้นเน้นการผลิตสิ่งทอเป็นหลัก ถูกรัฐบาลสั่งให้ขยายกิจการไปผลิตเครื่องจักร ต่อเรือและรถยนต์ ซึ่งแน่นอนว่าการจะทำเช่นนั้นได้ต้องกู้เงินมาใช้จำนวนมโหฬาร เพียงไม่กี่ปี debt/equity ratio ของบริษัท Daewoo พุ่งสูงถึง 900% จนเมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 เศรษฐกิจตกต่ำ บริษัทก็พบปัญหาหาเกือบถึงขั้นวิกฤตไปด้วย จนถึงขั้นที่รัฐบาลต้องเข้ามาช่วยไม่ให้ต้องล้มละลาย

นอกจากนั้น เกาหลียังอาศัยเงินกู้จากต่างประเทศอีกมาก เงินที่ไหลเข้ามาทำให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นในประเทศจนยากต่อการควบคุม ในปี 1980 หนี้ต่างประเทศของเกาหลีสูงถึงร้อยละ 49 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ซึ่งมากกว่าบราซิลหรือเม็กซิโกด้วยซ้ำไป ปัญหาสะสมต่าง ๆเหล่านี้รุนแรงขึ้นทุกที ถ้านาย Park ยังยืนยันไม่ยอมเปลี่ยนแนวทาง เกาหลีอาจไม่เป็นประเทศ'อัศจรรย์' อีกต่อไป แต่ก็ได้ถูกลอบสังหาร

เสียก่อนในปี 1979 นโยบายเศรษฐกิจเลยไปอยู่ในมือของผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการและเทคนิคทำให้พ้นอันตรายมาได้

อย่างไรก็ตาม ความเคยชินจากประสบการณ์สมัยนั้นยังคงติดอยู่กับ Chaebol ทั้งหลาย จะลงทุนอะไรก็ตัดสินใจทำลงไปโดยไม่ต้องหวั่นเกรงว่าจะล้มเหลว เพราะเชื่อมั่นอยู่ว่าอย่างไรเสียรัฐบาลคงต้องยื่นมือเข้ามาค้ำจุนในที่สุด ตัวอย่างเช่น ในปี 1994 บริษัท Samsung ตัดสินใจจะผลิตรถยนต์เพิ่มขึ้นมาอีกสินค้าหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่บริษัทรถยนต์ในเกาหลีเท่าที่มีอยู่ก็แย่งชิงตลาดภายในประเทศกันจนวุ่นไปหมดอยู่แล้ว ทำให้ผู้ผลิตต้องขวนขวายส่งออกถึงประมาณหนึ่งในสามของจำนวนที่ผลิตได้ และคาดว่าภายในปี 2000 สถานการณ์คงบังคับให้ต้องส่งออกให้ได้มากกว่าครึ่งหนึ่ง

3. เผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์

บทความตอนนี้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศเกาหลีและไต้หวัน นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 จนถึงกลางทศวรรษ 1990

3.1 เศรษฐกิจ

เมื่อเริ่มทศวรรษ 1980 นั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำกันแทบจะไม่มีข้อยกเว้น อันเป็นผลมาตั้งแต่วิกฤตการณ์น้ำมันสองครั้ง ในปี 1973 และ 1979 ทั้งอัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยพากันพุ่งทะยาน จนทำให้การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนต่างชะลอตัวซบเซากันไปหมด แต่แล้วการปรับตัวรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกคิดค้นนำมาใช้ รวมถึงถึงมาตรการประหยัดน้ำมันและการเสาะแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ ๆ ก็ทำให้เศรษฐกิจค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นมาได้ตั้งแต่ปี 1985

เหตุการณ์สำคัญที่สุดที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของเกาหลีและไต้หวันคือ การที่ตลาดเงินตราระหว่างประเทศถูกแทรกแซงจากกลุ่มประเทศ G-7 (ประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ 7 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น อิตาลี และแคนาดา) เพื่อแก้ปัญหาความไม่สมดุลทางการค้า ในปี 1985 กลุ่ม G-7 ได้ร่วมลงนามในข้อตกลงความร่วมมือ Plaza Accord ตามมาด้วย Louvre Accord ในปี 1987 ซึ่งมีผลกระทบแผ่กระจายออกไปเป็นวงกว้างทั่วโลก จนทำให้เกิดการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศกันขนานใหญ่

ต้นเหตุเริ่มมาจากการที่ค่าเงินดอลลาร์แข็งขึ้นเป็นประวัติการณ์ เพราะเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาเดือดร้อนจากภาวะเงินเฟ้อที่สูงถึงร้อยละ 13.5 ในปี 1980 และร้อยละ 10.4 ในปี1981 รัฐบาลจึงใช้มาตรการการเงินอย่างเข้มงวด มีผลให้อัตราดอกเบี้ยกลับพุ่งขึ้นสูง และเพิ่มค่าของเงินดอลลาร์ ด้วยเหตุดังกล่าว คนอเมริกันจึงพากันหันไปใช้สินค้านำเข้า เช่น จากญี่ปุ่น และเยอรมัน ซึ่งมีราคาถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าที่ผลิตในประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงประสบการขาดดุลการค้ามหาศาลติดต่อกันหลายปี

ปัญหานี้ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันอย่างหนักในการประชุมของกลุ่ม G-7 ในที่สุดก็ตกลงกันว่า รัฐบาลของประเทศ G-7 จะใช้มาตรการแทรกแซง เพื่อให้เงินดอลลาร์ลดค่าลงมาให้ได้ สองปีให้หลัง เมื่อกลุ่ม G-7 ประชุมหารือกันอีกในปี 1987 ก็ได้ข้อสรุปว่า แม้มาตรการที่ใช้ไปจะบังเกิดผลในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ข้อตกลง Louvre Accord จึงเรียกร้องให้ญี่ปุ่นและเยอรมันหันมากระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศยอมเปิดตลาดให้สินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น

การปรับตัวของญี่ปุ่นมีผลให้ค่าเงินเยนเพิ่มขึ้นมากมาย จากที่เป็นประมาณ 260 เยนต่อหนึ่งดอลลาร์ ก็กลายเป็น 140-145 เยนต่อดอลลาร์ สินค้าออกของญี่ปุ่นจึงมีราคาแพงขึ้นทันทีจนเสียเปรียบอย่างยิ่งในตลาดโลก นักธุรกิจญี่ปุ่นเริ่มมองหาแหล่งลงทุนและแหล่งผลิตแห่งใหม่นอกประเทศ โยกย้ายโรงงานผลิตสินค้ามูลค่าต่ำ เทคโนโลยีฟื้น ๆ ไปสู่แหล่งที่มีแรงงานมากและค่าจ้างถูก โดยเฉพาะในแถบอาเซียน

ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่องกับญี่ปุ่นอย่างใกล้ชิด เกาหลีและไต้หวันจึงพลอยถูกกระทบไปด้วยอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนตั้งตัวรับแทบไม่ทัน สินค้าของสองประเทศได้เข้าไปแทนที่สินค้าญี่ปุ่น และนักลงทุนญี่ปุ่นก็เข้ามาใช้สองประเทศนี้เป็นแหล่งผลิตสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีระดับปานกลาง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เพื่อส่งกลับไปขายในญี่ปุ่นอีกทีหนึ่ง แม้แต่รถยนต์นั่งขนาดเล็กบางแบบก็ให้เกาหลีเป็นผู้ผลิต

จากการที่เกาหลีและไต้หวันสามารถผลิตสินค้าหลายชนิดเลียนแบบและทดแทนสินค้าของญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี ด้วยต้นทุนที่ถูกกว่ามาก คนอเมริกันจึงหันความนิยมไปนำเข้าจากประเทศทั้งสองนี้ จนเกิดขาดดุลการค้ากับทั้งสองประเทศนี้ขึ้นมาอีกเช่นกัน จึงกลายเป็นว่ามาตรการแทรกแซงที่ทำให้เงินเยนมีค่าสูงขึ้นนั้น เพียงไม่นานก็เห็นชัดว่าไม่อาจช่วยบรรเทาการขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาได้สักเท่าใดเลย สหรัฐอเมริกา

จึงดำเนินการขั้นต่อไป ปีบให้เกาหลีและไต้หวันต้องปรับค่าเงินของตนขึ้นไปด้วยเช่นกันกับเงินเยน

ช่วงที่มีการเกินดุลการค้า และมีเงินลงทุนไหลเข้ามามากนั้น ระบบการเงินของสองประเทศปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้ออย่างมาก ในขณะที่ราคาหุ้นและอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ ก็พุ่งพรวดพราด ปัญหาใหญ่ที่สุดก็คือ การเพิ่มอัตราค่าจ้างในภาคอุตสาหกรรม อันเนื่องมาจากการเรียกร้องของคนงานที่ถูกกดดันโดยค่าครองชีพ

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะในเรื่องของค่าจ้างและราคาที่ดิน เฉพาะมีผลทำให้หัตถอุตสาหกรรมหลายประเภทไม่อาจแข่งขันในต่างประเทศได้อีกต่อไป เพราะต้นทุนขยับตัวสูงขึ้นตลอดเวลาเกินความสามารถจะอยู่ได้ ทางออกของเกาหลีและไต้หวันก็ใช้วิธีดำเนินรอยตามญี่ปุ่นนั่นเอง คือ ย้ายฐานการผลิตออกไปนอกประเทศ สินค้าประเภทที่ใช้แรงงานมาก เช่น สิ่งทอ รองเท้า ของเด็กเล่น ก็ย้ายไปยังอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ จีน และเวียตนาม บางอุตสาหกรรมถึงกับต้องปิดกิจการไปเลย

ผู้ผลิตเกาหลีปรับตัวได้ช้ากว่าผู้ผลิตในไต้หวัน เพราะโครงสร้างอุตสาห-กรรมของเกาหลีนั้นประกอบด้วยโรงงานขนาดใหญ่เป็นส่วนมาก โดยเป็นเครือข่ายของกลุ่มบริษัทยักษ์ใหญ่ (Chaebol) เพียงไม่กี่แห่ง ในขณะที่ไต้หวันจะประกอบไปด้วยโรงงานขนาดเล็กและขนาดกลาง บริหารในระบบครอบครัว การจะปิดกิจการโยกย้ายไปลงทุนนอกประเทศจึงทำได้คล่องตัวกว่า

ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา เกาหลีและไต้หวันมีแรงกดดันมาจากสองด้านพร้อม ๆ กันทีเดียว ด้านหนึ่งนั้นมาจากกลุ่มประเทศอาเซียนที่มุ่งเลียนแบบและแข่งขัน ตั้งหน้าตั้งตาไล่กวดมาอย่างกระชั้นชิด ส่วนอีกด้านหนึ่งก็มาจากญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วทางตะวันตกที่มีเทคโนโลยีเหนือชั้นกว่า แม้ว่าค่าแรงจะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันนักก็ตาม นอกจากนั้นยังโดนมาตรการกีดกันทางการค้าจากกลุ่มประเทศตะวันตกซ้ำเติมเข้าอีกด้วย แรงกดดันดังกล่าวตอกย้ำให้เกาหลีและไต้หวันต้องขวนขวายหาบทบาทใหม่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ให้กับตนเอง

แม้ว่าในต้นทศวรรษ 1990 นี้ ค่าจ้างที่เคยเพิ่มสูงไม่หยุดยั้ง เริ่มชะลอตัวลงมา แต่ก็ไม่เป็นที่สงสัยแล้วว่า ทั้งสองประเทศนี้ไม่เหมาะที่จะเป็นฐานการผลิตสินค้าหัตถอุตสาหกรรมเบาอีกต่อไป โครงสร้างเศรษฐกิจจะต้องปรับเปลี่ยนจากการใช้แรงงานมากไปสู่การใช้แรงงานมีฝีมือ ทุน และเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นหลัก

ซึ่งการกระทำดังนั้นก็ไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ ในเร็ววัน แต่ไหนแต่ไรมาทั้งสองประเทศนี้เชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จอย่างยิ่งยวดในการผลิตโดยลอก

เลียนแบบนำเทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นในประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นมาประยุกต์ใช้ แนวการพัฒนาอุตสาหกรรมไม่เคยเน้นไปในทางที่จะสร้างเสริมให้เป็นผู้นำทางเทคโนโลยี หากแต่มุ่งอาศัยสิ่งซึ่งได้เปรียบอยู่แล้วในขณะนั้น คือ แรงงานค่าจ้างถูก พยายามผลิตสินค้าจำนวนมากให้ต้นทุนเฉลี่ยต่ำ เพื่อจะได้ส่งออกไปแข่งขันในตลาดโลก

การใช้จ่ายเพื่องานวิจัยและพัฒนานั้น มีเป็นสัดส่วนเพียงเล็กน้อยของ GNP เช่น ในปี 1981 คิดเป็นร้อยละ 0.81 เพิ่มเป็นร้อยละ 1.95 ในปี 1990 และร้อยละ 2.17 ในปี 1992 เทียบกับค่าเฉลี่ยในประเทศตะวันตกซึ่งอย่างน้อยก็เท่ากับร้อยละ 5 หรือดังที่มีผู้คิดคำนวณเปรียบเทียบออกมาได้ว่าเงินที่เกาหลีทั้งประเทศใช้ไปในงานวิจัยและพัฒนาในปี 1991 นั้น มีมูลค่าประมาณเท่ากับจำนวนที่บริษัทรถยนต์ General Motors ของสหรัฐอเมริกาใช้ไปในปีเดียวกันเท่านั้นเอง

สำหรับประเทศไต้หวัน ก็ยิ่งใช้จ่ายเรื่องนี้ต่ำลงไปกว่าเกาหลีอีก คือเป็นเพียงร้อยละ 1 ของ GNP เนื่องจากโครงสร้างของภาคอุตสาหกรรมในไต้หวันประกอบด้วยผู้ผลิตรายย่อย เงินสะสมมีไม่มากพอที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยได้ หรืออาจพิจารณาดูแล้วว่าลงทุนในเรื่องนี้ไปก็ไม่คุ้ม หากคำนึงถึงปริมาณการผลิตและโอกาสถูกเลียนแบบ

รัฐบาลไต้หวันตระหนักดีถึงปัญหานี้ และได้พยายามแก้ไขโดยสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ ให้กับผู้ผลิตเพื่อกระตุ้นให้ทำการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้จัดตั้ง Hsinchu Science Park ขึ้นในปี 1980 จนขณะนี้ก็มีบริษัทเข้าไปตั้งอยู่มากกว่า 150 แห่ง ทำการค้นคว้าและผลิตสินค้าที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับสูง มีคนทำงานหลายหมื่นคน จนเรียกว่าเริ่มแออัดเกินไปแล้ว จึงต้องสร้างแห่งใหม่เพิ่มขึ้นมาอีกทางตอนใต้ของเกาะที่เมือง Tainan

แนวความคิดเช่นนี้มาจากการจัดตั้งแถบที่เรียกกันว่า Silicon Valley ในรัฐคาลิฟอร์เนีย ซึ่งมีโรงงานผลิตชิ้นส่วนอีเล็คทรอนิกส์ตั้งรวมกันอยู่มากมาย ไต้หวันมีจุดมุ่งหมายจะดึงนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และบุคคลระดับมันสมองของไต้หวันเองให้กลับไปเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ โดยสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมือนกับที่พวกเขาเหล่านั้นเคยชิน และให้เงินเดือนสูงจนพอใจ

ฝ่ายรัฐบาลเกาหลีก็มีบทบาทมากขึ้นในเรื่องนี้เช่นกัน ผู้ผลิตเกาหลีเคยได้รับการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามาโดยสะดวกในอดีต จึงเคยชินกับ

การพยายามซึมซับและปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีที่นำเข้าให้มาเป็นของตน แต่ปัจจุบันนโยบายเทคโนโลยีของประเทศต้นแบบเหล่านั้นเริ่มเปลี่ยนไป อีกทั้งเกาหลีเริ่มถูกมองว่ากลายเป็นคู่แข่ง จึงต้องเริ่มหาวิธีรับมือกับสถานการณ์ใหม่นี้ โดยรัฐบาลจะมีนโยบายวิจัยและพัฒนา เน้นเทคโนโลยีชั้นสูง ติดตามพัฒนาการของทั่วโลกในเรื่องนี้ โดยจัดสร้างเครือข่ายสนับสนุนให้พร้อมเพรียง

3.2. **การเมือง**

เกาหลี

ทศวรรษ 1980 ของเกาหลี เริ่มต้นด้วยวิกฤตการณ์ทางการเมือง ซึ่งเกิดจากการที่ประธานาธิบดี Park Chung-Hee ถูกลอบสังหารในปี 1979 ช่วงเวลาต่อจากนั้นก็เกิดการเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยจากนักศึกษา ตามมาด้วยการนัดหยุดงานอีกมากมาย นำไปสู่ความวุ่นวายถึงขั้นจลาจล จึงทำให้ต้องประกาศกฎอัยการศึก และการยึดอำนาจของทหารคือ นายพล Chun Doo-Hwan การประท้วงของนักศึกษาและประชาชนที่รวมตัวกันในเมือง Kwangju ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ โดยมี Kim-Dae Jung ผู้นำฝ่ายค้านเป็นตัวชูโรงนั้น ถูกรัฐบาลส่งกำลังทหารเข้าปราบอย่างโหดเหี้ยม มีการสังหารหมู่ทำให้ผู้คนบาดเจ็บล้มตายไปหลายร้อยคน เหตุการณ์อันทารุณร้ายกาจนี้ฝังใจชาวเกาหลีอยู่ไม่ลืมเลือน และคอยโอกาสที่จะรื้อฟื้นคดีเพื่อหาผู้กระทำผิดโดยเฉพาะผู้ที่บงการแท้จริงอยู่เบื้องหลังมาลงโทษอยู่เสมอ จนมีหวังจะประสบความสำเร็จในที่สุดในปี 1996 นี้เอง (ดูตอนที่ 5)

นาย Chun เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีมีกำหนด 8 ปี โดยการยึดอำนาจประกาศกฎอัยการศึก ตลอดระยะเวลาที่เข้าครองอำนาจอยู่นั้น การต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงเป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง และในปี 1987 เขาก็จำยอมต้องประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กำหนดให้ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรง อยู่ในวาระได้เพียง 5 ปี เปลี่ยนจากรัฐธรรมนูญที่ใช้มาตั้งแต่สมัยนาย Park ที่เลือกประธานาธิบดีทางอ้อม ไม่จำกัดวาระ ทั้งยังมีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติได้ถึง 1 ใน 3 แต่นาย Chun ก็ยังมีโอกาสได้เสนอชื่อเพื่อนร่วมรุ่นคือ นายพล Roh Tae-woo ให้เป็นผู้สืบทอดอำนาจในการหาเสียง นาย Roh เองกลับเสนอว่าจุดยืนของเขาคือให้มีการเลือกตั้งโดยตรง เพราะเห็นว่ากระแสต่อต้านรุนแรงเหลือเกิน การ

เลือกตั้งครั้งนั้นคู่แข่งจากพรรคฝ่ายค้านสองคนคือ Kim Young-Sam กับ Kim Dae-Jung แย่งเสียงกันเอง Roh ก็เลยเป็นผู้ชนะ

อย่างไรก็ตาม คำประกาศสนับสนุนประชาธิปไตยของนาย Roh ไม่ผิดอะไรกับการจุดชนวนระเบิดให้กับความคับแค้นใจของผู้คนหลายกลุ่ม ที่ถูกกดดันเสรีภาพมาเป็นเวลายาวนานหลายทศวรรษ ภายใต้การปกครองของเผด็จการทหาร ช่วงเวลาหลังปี 1987 จึงเต็มไปด้วยการเดินขบวน และก่อการจลาจลของนักศึกษา คนงาน และคนชั้นกลาง ซึ่งต้องการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นจะไฝ่หาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ใช่จะพอใจอยู่แต่เพียงการมีงานทำและมีเงินใช้เท่านั้น

อีกประเด็นหนึ่งที่คนเกาหลีเรียกร้องมากขึ้นเรื่อย ๆ คือ ความซื่อสัตย์ของผู้บริหารประเทศ อดีตประธานาธิบดี Chun เองถูกสอบสวน ต้องกล่าวคำขออภัยต่อประชาชนถึงความผิดพลาด รวมทั้งเปิดเผยทรัพย์สมบัติที่ได้มาโดยมิชอบด้วย ผู้ใกล้ชิดหลายคนถูกตัดสินจำคุก

ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดของเกาหลีเมื่อ Roh หมดวาระลงในปี 1992 นั้น ผู้ลงสมัครแข่งขันเป็นประธานาธิบดีเป็นพลเรือนทั้ง 3 คน หาเสียงโจมตีกันและกันอย่างเผ็ดร้อน นาย Kim Young-Sam ซึ่งเคยเป็นฝ่ายค้านมาโดยตลอดได้เปลี่ยนกลยุทธ์รวมพรรคการเมืองของตนเข้ากับพรรคของนาย Roh และในฐานะหัวหน้าพรรคใหม่นี้ Kim ก็ได้เป็นผู้ชนะแม้จะมีเสียงว่าการเลือกตั้งเป็นไปอย่างไม่ขาวสะอาดก็ตาม แต่หลังจากเข้ารับตำแหน่งแล้วเขาก็ได้ประกาศจะสร้าง "เกาหลีใหม่" เน้นที่เป้าหมายเร่งด่วนคือ ขจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวง ฟื้นฟูเศรษฐกิจและเสริมสร้างวินัยของชาติ

จากนั้นเป็นต้นมา ประธานาธิบดี Kim ได้พยายามทุกทางโดยไม่ได้หยุดยั้งที่พิสูจน์ว่าไม่ใช่เป็นเพียงคำสัญญาลอย ๆ แต่มุ่งมั่นจะเปลี่ยนภาพลักษณ์ของผู้บริหารประเทศให้เป็นรัฐบาลมือสะอาดไม่ยึดอำนาจไม่ใช้ในทางที่ผิด เริ่มตั้งแต่การแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี เขาก็ได้ขวนขวายสรรหาผู้ไม่ใช่นักการเมืองอาชีพ แต่มีความรู้ความสามารถเป็นที่รู้จักนับถืออย่างกว้างขวาง มีศาสตราจารย์/นักวิชาการเข้าไป เป็นทั้งรัฐมนตรีหลายกระทรวง ตำแหน่งสูงอื่น ๆ และที่ปรึกษา

ก้าวสำคัญของ Kim ในการปฏิรูปการเมือง เริ่มด้วยเน้นความโปร่งใส โดยเปิดเผยทรัพย์สินทั้งของตนเองและครอบครัว และเรียกร้องให้รัฐมนตรีและ สส. ทำ

เช่นเดียวกัน ผลที่ตามมาคือ กลายเป็นสิ่งบีบคั้นจนทำให้ สส. และรัฐมนตรีหลายคนต้องลาออกจากตำแหน่ง เพราะไม่สามารถอธิบายที่มาของทรัพย์สินได้

การรณรงค์ในเรื่องนี้เป็นไปอย่างไม่หยุดยั้ง ตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นตรวจสอบความจริงเกี่ยวกับการเปิดเผยทรัพย์สิน เฉพาะ 6 เดือนแรกก็มีการเรียกคนไปไต่สวนนับพันคน และยังขยายต่อเนื่องไปยังกิจการอื่น ๆ มีการปฏิรูปในกองทัพและในองค์กรความมั่นคงและข่าวกรองซึ่งเคยใช้ให้มีบทบาทในการบ่อนทำลายแทรกแซงฝ่ายค้านและผู้เคลื่อนไหวด้านการเมืองอื่น ๆ

การปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ก็คือการยกเลิกบัญชีเงินฝากธนาคารที่ใช้ "นามแฝง" เรื่องนี้เป็นปัญหาใหญ่มาตลอดเพราะไม่ต้องสงสัยเลยว่าผู้ที่จะไปเปิดบัญชีทำนองนั้น ย่อมเป็นผู้ที่ได้เงินมาโดยไม่สุจริตเสียเกือบจะร้อยทั้งร้อย จะได้มาจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือจากการค้าที่ไม่สะอาดก็ตามแต่ ผลที่ตามมาของของการมีบัญชีแบบนั้นก็คือทำให้รัฐบาลไม่อาจควบคุมปริมาณเงินให้อยู่ในระบบได้

ไต้หวัน

หลังจากปกครองอย่างเข้มงวดใต้กฎอัยการศึกมาช้านาน ในที่สุดประธานาธิบดี Chiang Ching-Kuo บุตรชายคนโตของ Chiang Kai-Shek ซึ่งได้ดำเนินตามรอยบิดาในช่วงแรกที่เข้ารับตำแหน่งก็ได้ยอมรับความเป็นจริงว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงทำให้ถึงเวลาที่ไต้หวันจะก้าวสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้แล้ว สังคมไต้หวันพร้อมจะรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมในการเมืองแบบประชาธิปไตย สาเหตุหนึ่งก็เพราะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ปรับปรุงดีขึ้นมากมาย ขั้นตอนการพัฒนาดำเนินไปแล้วจนถึงระดับหนึ่งมีผู้นำรุ่นใหม่ที่การศึกษาสูง ส่วนใหญ่จบจากสหรัฐอเมริกา จึงรับอิทธิพลของอเมริกามามากในแง่วัฒนธรรมและการเมือง ดังนั้นเขาจึงได้เริ่มปฏิรูปการเมือง โดยเริ่มจากยกเลิกคำสั่งในเรื่องภาวะฉุกเฉินและกฎอัยการศึก ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี 1949 ตามมาด้วยการผ่อนผันเรื่องพรรคการเมือง อนุญาตให้มีพรรคฝ่ายค้านได้อย่างเปิดเผยจริงจังไม่ใช่เพียงในนามส่งตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้สิทธิประชาชนในการชุมนุมและเดินขบวน ผ่อนคลายการควบคุมหนังสือพิมพ์และยกเลิกข้อห้ามการออกหนังสือพิมพ์ใหม่

ถึงแม้ว่าสภานิติบัญญัติจะยังมีผู้แทนวัยสูงอายุที่อยู่มาตั้งแต่เลือกตั้งปี 1947 หลายคน และรัฐบาลก็ยังคงอยู่ใต้อิทธิพลของผู้ที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ แต่ก็ถือได้ว่า หนทางสู่ประชาธิปไตยได้เริ่มขึ้นอย่างมั่นคงแล้ว

ปัญหาใหญ่ในโครงสร้างการเมืองของไต้หวันก็คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ต้องการก้าวไปข้างหน้ารับความจริง กับกลุ่ม KMT ที่ยังยึดติดอยู่กับการจะกลับไปครองจีนทั้งหมดอีกครั้ง กฎหมายความมั่นคงยังคงห้ามพรรคการเมืองที่มีนโยบายสนับสนุนการแยกตัวเป็นอิสระจากจีน แต่กลุ่ม "แผ่นดินใหญ่" ก็ลดอำนาจลงเรื่อย ๆ (รัฐมนตรี 18 ใน 38 คนในรัฐบาลปัจจุบันเป็นผู้ที่เกิดบนเกาะไต้หวัน)

แนวโน้มเช่นนี้ ในที่สุดจะนำไปสู่การประกาศอิสระจากแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำการเมืองเก่า ๆ รับไม่ได้ ชีวิตเกือบห้าทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทุ่มเทให้กับความหวังว่าจะได้กลับเข้ารวมกันอีกโดยไม่ยอมให้กับคอมมิวนิสต์

ตั้งแต่ 1981 รัฐบาลปักกิ่งเริ่มลดความแข็งกร้าว เน้นความพยายามให้มีความหวังจะรวมกันอย่างสันติ เสนอให้ไต้หวันยังคงสามารถดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยม ปกครองตนเองได้ที่เรียกกันว่า"หนึ่งประเทศ สองระบบ" ทำนองเดียวกับที่จะใช้กับฮ่องกงและมาเก๊า ไต้หวันก็คงรักษาระบบสังคมเศรษฐกิจของตนเองได้ต่อไป แต่ลดฐานะลงเป็นเขตบริหารพิเศษของจีน พอปี 1984 จีนเริ่มยอมผ่อนผันจะให้ไต้หวันมีกองทัพซื้ออาวุธก็ได้ รวมทั้งให้มีกฎหมายอำนาจตุลาการและอำนาจทางการทูตได้ในระดับหนึ่ง และมีความเชื่อมั่นว่าไต้หวันคงยินยอมถึงกับพูดว่าจะรวมไต้หวันให้ได้ภายในปี 2000

นอกจากนั้น ยังเริ่มเห็นได้ว่าแนวทางของวาจากับการปฏิบัติเริ่มต่างกัน คือแม้ทางวาจาอาจไม่โอนอ่อนเท่าใดนัก แต่ในทางปฏิบัติผ่อนคลายลงมาก เพิ่มการติดต่อไม่เป็นทางการหลายรูปแบบ เช่น การติดต่อทางไปรษณีย์ การเยี่ยมเยือน ไปจนถึงการค้าการลงทุน ถึงแม้แต่ละฝ่ายยืนยันว่านโยบายพื้นฐานไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม ฝ่ายไต้หวันเองอาจมีความหวังอยู่ลึก ๆว่า ยิ่งมีการติดต่อใกล้ชิดก็มีแต่จะทำให้คนจีนที่อาศัยบนแผ่นดินใหญ่ไม่พอใจในสภาพของตนมากกว่า ในปี 1990 รัฐบาลไต้หวันยกเลิกข้อห้ามการลงทุนทางอ้อมในจีน ยอมจะเจรจาระหว่างรัฐบาล แต่มีข้อแม้ว่าจีนจะต้องยอมเปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตย เปิดตลาดให้ค้าขายอย่างเสรี และประกาศจะไม่ใช้กำลังอาวุธกับ

ไต้หวัน และให้ไต้หวันมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ ต่างฝ่ายตั้งคณะกรรมาธิการมาจัดการเรื่องนี้ แต่ฝ่ายไต้หวันนั้น จะใช้แนวทาง "จีนเพียงหนึ่งเดียว"ไม่ใช่ "หนึ่งประเทศสองระบบ"ของจีน

ความขัดแย้งทั้งหมดนี้ ยิ่งทำให้ไต้หวันถูกโดดเดี่ยวทางการทูตยิ่งขึ้น เพราะถ้าถูกบีบให้ต้องเลือกคบกับจีนเพียงหนึ่งราย ประเทศต่าง ๆ ก็พากันหันไปยอมรับปักกิ่ง แน่นอนว่าในจำนวนนี้ประเทศที่สำคัญที่สุดก็คือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ไม่ว่าจะด้านการเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจและการทหาร แต่หันไปยอมรับปักกิ่งตั้งแต่ปี 1979

ทุกวันนี้คงมีเหลือเพียง 21 ประเทศเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์การทูตกับไทเป เกือบทั้งหมดเป็นประเทศเล็ก ๆ ยากจน ในอัฟริกาและอเมริกากลาง ที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากไต้หวันเกาหลีเองก็ใกล้ชิดกับจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้นทุกที ไต้หวันสูญเสียที่นั่งในองค์การสหประชาชาติและและกองทุนการเงินระหว่างประเทศไปตั้งแต่ปี 1979 แต่ได้เข้าอยู่ในธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ-เอเชียแปซิฟิค (APEC) กระนั้นก็ตามแม้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูต แต่ในทางเศรษฐ-กิจไม่มีประเทศใดรังเกียจที่จะติดต่อกับไต้หวัน ปัจจุบันไต้หวันมีคู่ค้ามากกว่า 150 ประเทศ

ในทางการนั้น เมื่อสหรัฐอเมริกายอมรับรัฐบาลของปักกิ่ง ก็เท่ากับว่าสนธิสัญญาร่วมป้องกันไต้หวันที่ทำขึ้นในปี 1954 ต้องยกเลิกไปด้วย แต่อเมริกายังคงขายอาวุธให้ไต้หวันเสมอมาภายใต้กฎหมายความสัมพันธ์กับไต้หวัน แม้ปักกิ่งจะทักท้วงตลอดมาก็ตาม สหรัฐอเมริกามีจุดยืนชัดเจนที่จะช่วยให้ไต้หวันเข้มแข็งป้องกันตัวเองได้ และถ้าจำเป็นก็จะเข้าสนับสนุนด้วย

4. สู่ศควรรษใหม่ของไทยและนิกส์ : ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีและไต้หวันกับประเทศไทย

4.1 เกาหลี

เกาหลีเป็นคู่ค้าที่มีความสำคัญเป็นลำดับ 7 ของไทย ถ้าคิดตามมูลค่าของการค้าโดยรวม. สินค้าเข้าและออกระหว่างเกาหลีกับไทยนั้นในปี 1994 มูลค่ารวมสูงกว่าหกหมื่นล้านบาท หรือร้อยละ 2.6 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด

อย่างไรก็ดี ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบในเรื่องของดุลการค้ามาโดยตลอด โดยขาดดุลมากกว่า 35,000 ล้านบาทในปี 1994 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 15 ของการขาดดุลทั้งหมดของไทยในปีนั้น สาเหตุก็เนื่องมาจากสินค้าที่เราสั่งเข้าจากเกาหลีนั้น เน้นหนักไปทางประเภทที่มีมูลค่าสูง เช่น น้ำมันเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ใช้ในอุตสาหกรรม เหล็กเส้น เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ และปุ๋ย ยิ่งไปกว่านั้น สินค้าที่เริ่มเข้ามาเจาะตลาดไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ คือ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล เริ่มจากรถยนต์ของบริษัท Hyundai และ Daewoo ที่เข้ามาในปี 1991 และเมื่อปลายปี 1995 ก็มีรถยนต์ Ghia เข้ามาใหม่อีกรวมมูลค่าสินค้าเข้าจากเกาหลีคิดแล้วประมาณร้อยละ 3.6 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด

สำหรับสินค้าของไทยที่ส่งไปยังเกาหลีนั้น แทบทั้งหมดเป็นสินค้ามูลค่าต่ำ โดยเป็นสินค้าเกษตรเสียราวร้อยละ 50 เช่น น้ำตาล ยางพารา มันสำปะหลัง กาแฟ และข้าว นอกจากนั้นก็เป็นวัตถุดิบต่าง ๆ ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องอีเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบต่าง ๆ และตลับลูกปืน เป็นต้น มูลค่าส่งออกไปยังเกาหลีคิดเป็นร้อยละ 1.3 ของการส่งออกรวม

ในขณะที่ประเทศไทยใช้นโยบายการค้าระหว่างประเทศที่เปิดตลาดให้กับสินค้าจากนอกเข้ามาได้อย่างค่อนข้างเสรี เกาหลีใช้นโยบายทำนองเดียวกับญี่ปุ่น คือพยายามส่งออกให้มากที่สุด แต่ตลาดภายในประเทศนั้นค่อนข้างปิดกั้นต่อสินค้าจากที่อื่น เน้นให้มีการแข่งขันในหมู่ผู้ผลิตในประเทศ ซึ่งก็อยู่ในอิทธิพลของธุรกิจยักษ์ใหญ่ไม่กี่บริษัท ผู้ผลิตและส่งออกจากประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศตะวันตก ไม่ว่าจะส่งสินค้าเกษตรหรือสินค้าอุตสาหกรรมล้วนต้องเผชิญอุปสรรคกีดกั้นนานาประการ

อุปสรรคที่กีดขวางอยู่ ดูเผิน ๆ อาจไม่ชัดเจน เพราะอัตราภาษีศุลกากรนั้นตั้งไว้ต่ำ เช่น ภาษีรถยนต์นำเข้าเป็นเพียงร้อยละ 8 แต่ในประเทศจะเห็นมีแต่รถของเกาหลีเองเสียมากกว่าร้อยละ 90 (นักธุรกิจชั้นนำทั้งหลายก็ต้องแสดงความเป็นชาตินิยมไม่อุดหนุนสินค้านำเข้า) ทั้งนี้เพราะสิ่งกีดกันในรูปอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษีมีหลายรูปแบบและมีอิทธิพลมาก ซึ่งเป็นที่รู้กันดีในหมู่ประเทศคู่ค้า จนมีการประท้วงอยู่เสมอ ที่เป็นคดีใหญ่เมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้แก่ กรณีที่ประชาคมยุโรปเรียกร้องให้เปิดตลาดรถยนต์ (รถนำเข้ามีเพียง 4,000 คัน ในปี 1994 และกรณีที่ผลไม้จากสหรัฐอเมริกาถึงสามตู้คอนเทนเนอร์เน่าเสีย

ไป ในระหว่างต้องรอผ่านพิธีศุลกากรถึง 25 วัน เกาหลียอมอ่อนข้อลดลงเหลือเพียง 5 วัน หลังจากถูกสหรัฐอเมริกาขู่ว่าจะร้องเรียนไปที่องค์กรการค้าระหว่างประเทศ

การที่เกาหลีเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการค้าโลก WTO และสมัครเป็นสมาชิก OECD นั้น อาจทำให้ต้องยอมผ่อนปรนตามกฎเกณฑ์สากลขึ้นได้บ้าง แต่คงไม่มากนัก ถ้าหากเกาหลีดำเนินนโยบายตามรอยญี่ปุ่น ซึ่งค่อนข้างแข็งกร้าว ยืนกรานที่จะไม่เปิดตลาดภายในให้กว้างออกง่าย ๆ ด้วยความที่เกาหลีขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติมาก การติดต่อการค้ากับประเทศที่ด้อยพัฒนากว่า จึงเล็งไปยังประเทศที่จะเป็นแหล่งวัตถุดิบให้เป็นหลัก นโยบายการค้านอกเหนือจากนั้นก็เน้นไปในด้านการแข่งขันมากกว่าจะเป็นความร่วมมือ

ส่วนในสายตาของไทยนั้น ได้ศึกษาวิเคราะห์เกาหลีในฐานะที่เป็นผู้ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่อาจเป็นแม่แบบให้ลอกเลียนให้ และต่อมาก็มองในฐานะเป็นคู่แข่งในการผลิตสินค้า หัตถอุตสาหกรรมออกแข่งขันกันในตลาดโลก ไม่ค่อยได้สนใจการส่งสินค้าไปสู่ตลาดเกาหลี แต่จะนิยมซื้อของเกาหลีมาใช้เสียด้วยซ้ำไป โดยเฉพาะเสื้อผ้าสตรี การแลกเปลี่ยนในรูปของการท่องเที่ยวก็ยังน้อยอยู่เช่นกัน

ก่อนกลางทศวรรษ 1980 การลงทุนของเกาหลีในต่างประเทศมีปริมาณน้อยมาก เพราะปัญหาการขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องทำให้รัฐบาลเข้มงวดกับการไหลออกของเงินทุนและควบคุมเงินตราต่างประเทศ นอกเสียจากจะยกเว้นให้ในบางกรณีเป็นพิเศษอันจัดเป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้มีแหล่งวัตถุดิบสำคัญที่ไม่อาจหาได้ หรือมีไม่เพียงพอในประเทศ ดังเช่นที่ไปลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ในอินโดนีเซียเมื่อปี 1968 นอกจากนั้นก็อาจเป็นการลงทุนเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนอุตสาหกรรมส่งออก หรือเป็นการโยกย้ายแหล่งผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อให้คงความสามารถที่จะแข่งขันอยู่ในตลาดโลกได้แต่ในทุกกรณี รัฐบาลจะเข้มงวดกวดขันมากเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ลงทุนรวมทั้งจะคอยติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ อย่างใกล้ชิด

ความสัมพันธ์ด้านการลงทุนโดยตรง ระหว่างเกาหลีและไทยก็ก่อตัวขึ้นในช่วงนี้ ทั้งนี้เพราะไทยจัดเป็นแหล่งเหมาะสมในการย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากและฝีมือไม่สูงนักให้กับเกาหลีได้ เช่น อุตสาหกรรมเสื้อผ้า สิ่งทอ และรองเท้า

แต่ในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง ไทยยังคงจัดเป็นแหล่งลงทุนอันดับท้ายสุด (ไม่นับประเทศสิงคโปร์ บรูไน และเวียตนาม) อินโดนีเซียนั้นอาจได้เปรียบในแง่ที่เคยมี

ความสัมพันธ์ติดต่อลงทุนกับเกาหลีมาช้านานตั้งแต่ปี 1968 ในอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อีกทั้งมีแรงงานมากมาย ค่าจ้างต่ำ ในขณะที่สหภาพแรงงานถึงแม้จะมีอยู่แต่แทบไม่ได้สิทธิในการต่อรอง อินโดนีเซียจะได้รับความสนใจจากนักลงทุนเกาหลีเป็นอันดับหนึ่ง ประกอบกับในระยะปลายทศวรรษ 1980 นั้น อินโดนีเซียกำลังเปิดส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งตรงกันพอดีกับเป็นอุตสาหกรรมซึ่งที่เกาหลีมีปัญหามากเรื่องค่าแรง ตามมาด้วยมาเลเซีย และฟิลิปปินส์ แรงจูงใจที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนเสนอให้กับนักลงทุนต่างชาติในเรื่องของสิทธิพิเศษทางภาษี และผลตอบแทนอื่น ๆ ในระยะนั้นก็แทบจะไม่มีอะไรแตกต่างกัน ในขณะที่มาเลเซียได้เปรียบในแง่ที่มีระบบสาธารณูปโภคที่ก้าวหน้ากว่าไทย แม้ว่าจะเริ่มมีปัญหาขาดแคลนแรงงานระดับต่าง ๆ แล้วก็ตาม นอกจากนั้นประเทศไทยเองได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่ญี่ปุ่นสนใจมาลงทุนมาก เกาหลีอาจจะไม่อยากต้องแข่งขันกับญี่ปุ่นจึงเลี่ยงไปประเทศอื่นเสียแทน

ผู้ผลิตเกาหลีใต้ไม่คล่องตัวเหมือนไต้หวัน นอกจากขนาดจะเป็นอุปสรรคแล้ว เครือข่ายความสัมพันธ์กับนักธุรกิจในประเทศแถบอาเซียนหรือจีนยังไม่กว้างขวางเหมือนผู้ผลิตไต้หวัน ซึ่งจะมีญาติพี่น้องเชื้อสายจีนอยู่แล้ว การกระจายการลงทุนของเกาหลีใต้จึงเริ่มที่หลังและเพิ่มช้ากว่า เช่น ในปี 1989 โครงการของเกาหลีที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเป็นเพียง 4,386.6 ล้านบาท

หลังปี 1987 ซึ่งเป็นปีแรกที่ดุลการค้าเริ่มเกินดุลมากมาย เกาหลีจึงยอมใช้นโยบายปล่อยให้การนำเงินออกไปลงทุนในต่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างค่อนข้างเสรี ไม่มีการตรวจตราควบคุมเงินตราที่จะไหลออก และไม่ต้องมีการขออนุมัติ เพียงแต่ต้องแจ้งให้ทางการรับรู้เท่านั้น อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นก็คืออัตราค่าจ้างภายในประเทศที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากการเรียกร้องของสหภาพแรงงาน จนอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากไม่อาจแข่งขันในตลาดโลกได้อีกต่อไป เฉพาะช่วงปี 1986-91 อัตราค่าจ้างเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยถึงสองเท่า รวมทั้งเกาหลียังต้องพบกับปัญหาการกีดกันคุ้มครองสินค้าของประเทศตะวันตกอีกด้วย ฉะนั้น หนทางเดียวที่จะหลบเลี่ยงปัญหาที่รุมเร้าต่าง ๆ เหล่านี้ได้ก็คือไปลงทุนที่ประเทศอื่น

ในระยะหลัง ๆ นี้ แรงจูงใจในการไปลงทุนในต่างประเทศของเกาหลีเริ่มจะหันเหไปจากการเน้นความสำคัญที่การแสวงหาแหล่งวัตถุดิบมาป้อนโรงงานอุตสาหกรรม

แต่จะให้ความสนใจกับเรื่องการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมมากขึ้น และจากที่เคยเป็นอุตสาหกรรมเบา ก็เปลี่ยนมาเป็นอุตสาหกรรมหนัก เคมีภัณฑ์ ซึ่งใช้ทุนมากและเทคโนโลยีสูง

นักธุรกิจเกาหลีเริ่มเห็นว่า การรับมือกับการค้าในยุคโลกาภิวัตน์นั้น การลงทุนไม่ใช่จะเน้นเพียงการออกไปหาตลาด แต่จะต้องไปแสวงหาข่าวสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน มีการตั้งสำนักงานสาขาเพื่อเก็บข้อมูลทั้งในด้านการขาย การผลิตค้นคว้าและวิจัย เพื่อนำผลไปประยุกต์ใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศเองด้วย

สำหรับการเชิญชวนต่างชาติให้เข้าไปลงทุนนั้น เกาหลีได้เริ่มพยายามพิสูจน์ให้เห็นความความตั้งใจจริง โดยจัดทำโครงการ 5 ปีขึ้นมาเมื่อปี 1994 ประกาศนโยบายจะเปิดเสรีอุตสาหกรรมการเงินให้ต่างชาติได้เข้าถึง เพราะเป็นสาขาเดียวที่ปกป้องไว้ตลอดมา แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นสาขาเดียวที่จะทำให้ได้แสดงบทบาทเด่นบนเวทีโลกได้ แต่การดำเนินงานเรื่องนี้เป็นไปอย่างเชื่องช้า

เรื่องการปล่อยเสรีอุตสาหกรรมการเงินนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีถึงความขัดแย้งระหว่างการปฏิบัติจริงกับนโยบายที่รัฐบาลเกาหลีแถลงเป็นทางการ อันทำให้ยากที่จะคาดคะเนอนาคตของโอกาสในการค้าการลงทุนกับเกาหลี

สาขาการเงินการธนาคารนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในกระบวนการของการพัฒนาอุตสาหกรรม นับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามเกาหลีเป็นต้นมาเมื่อเกาหลีเริ่มฟื้นฟูพัฒนาเศรษฐกิจ ก็ได้ใช้แบบอย่างการจัดสรรสินเชื่อตามที่ญี่ปุ่นเคยใช้ โอนธนาคารเข้าเป็นของรัฐหมด และจัดสรรเงินทุนให้ธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เลือกเฟ้นแล้ว ว่าเป็นกุญแจสำคัญไปสู่ความสำเร็จและการเป็นผู้นำ ดังนั้น อย่างไรเสียก็จะต้องอุ้มชูค้ำจุนให้เติบโตขึ้นมาให้จงได้ เช่น ปิโตรเคมี รถยนต์ การก่อสร้าง ต่อเรือเป็นต้น กลุ่มบริษัทที่ได้รับการอุดหนุนล้วนกลายเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ที่มีอิทธิพลล้นเหลือในเศรษฐกิจเกาหลี และมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับกลุ่มทหารและนักการเมืองซึ่งสามารถอำนวยผลประโยชน์ให้ได้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินตั้งข้อสังเกตว่า ความเชื่องช้าในการปฏิรูปการเงินนี้เป็นตัวอย่างของการปฏิรูปสไตล์เกาหลี คือในด้านหนึ่งก็มีความก้าวหน้าไปพอควรที่จะปรับปรุงกฎระเบียบในกิจกรรมของสาขานี้ แต่ก็ยังอดไม่ได้ที่จะเข้าไปแทรกแซงในเรื่องต่าง ๆ และดึงเรื่องไว้ในทางปฏิบัติ เช่น ในการพิจารณาอนุมัติให้ธนาคารต่างประเทศออกบัตร

เครดิตนั้น ปรากฏว่าธนาคาร Citibank ของสหรัฐอเมริกาได้เฝ้าเพียรพยายามขออนุมัติมาหลายปี แต่ก็ได้รับการผัดผ่อนจากกระทรวงการคลังและเศรษฐกิจเรื่อยมา มีการพยายามดึงเรื่องด้วยการขอเอกสารข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติม ในขณะที่ธนาคารของเกาหลีเองได้เข้าไปหาผลกำไรจากธุรกิจที่กำลังเฟื่องฟูนี้ก่อนแล้วหลายปี

เกาหลีได้อาศัยกลวิธีทำนองนี้ ในการตอบสนองการเรียกร้องของประเทศคู่ค้าที่จะให้มีการปล่อยเสรี โดยเฉพาะเพื่อตอบแทนกับการจะได้เข้าเป็นสมาชิกในองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) แต่สาขาการเงินนั้นเคยเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งยวดในการจัดรูปแบบทางเศรษฐกิจจนเป็นนิกส์ขึ้นมาได้ จึงอาจเป็นเรื่องยากที่รัฐบาลเกาหลีจะยอมปล่อยวางอำนาจการควบคุมปริมาณเงินหมุนเวียนในเศรษฐกิจอาจจะเกรงว่าถ้ายกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ แล้ว เศรษฐกิจจะจมอยู่ใต้เงินทุนต่างประเทศที่จะไหลเทเข้ามาในตลาดหุ้นและพันธบัตร

เงินทุนต่างชาติถูกกำหนดไว้ในปัจจุบันไม่ให้เกินร้อยละ 15 ของทุนที่จ่ายเต็มแล้ว สำหรับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นแล้วจากที่เคยเป็นเพียงร้อยละ 12 โดยที่เพิ่งจะเปิดตลาดให้รับเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศได้เมื่อปี 1992 นี้เอง ซึ่งนับแต่นั้นจนถึงกลางปี 1995 ก็มีเงินไหลเข้าถึงหนึ่งหมื่นสองพันล้านเหรียญสหรัฐ แต่กระจุกกันอยู่ในบริษัทใหญ่ ๆ เท่านั้น

ส่วนการลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลยังไม่อนุญาตให้กับชาวต่างชาติ เหตุผลก็เพราะอัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาลเกาหลีนั้นสูงถึงร้อยละ 12 เทียบกับร้อยละ 6 ในสหรัฐอเมริกา การที่อัตราดอกเบี้ยในเกาหลียังสูงอยู่ก็เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งใจใช้เป็นแรงกระตุ้นการออมในประเทศ ไม่ได้ต้องการจะให้เป็นประโยชน์แก่นักลงทุนต่างชาติ

4.2 ไต้หวัน

เศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศของไต้หวันนั้น พึ่งพิงอยู่กับการติดต่อค้าขายและการลงทุนกับต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับสหรัฐอเมริกาซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในทุก ๆ ด้าน ถ้าเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาถดถอยหรือมีมาตรการกีดกันสินค้าเข้าขึ้นเมื่อใด ไต้หวันเป็นประเทศที่จะเดือดร้อนก่อนประเทศอื่น

การที่ไต้หวันมีการเกินดุลการค้ามาเป็นเวลานาน ทำให้มีเงินตราต่างประเทศสำรองไว้มากมาย รองลงมาจากญี่ปุ่น เมื่อสิ้นปี 1995 กองทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ มีสูงถึงเกือบแสนล้านเหรียญสหรัฐ คิดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเดือนละ 4-500 ล้านเหรียญ ร้อยละ 40 ของเงินนี้ไต้หวันจะนำไปลงทุนในธนาคารต่างประเทศ เฉพาะรายได้จากดอกเบี้ยเงินฝากก็ปีละอย่างน้อย 5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ นอกจากนั้นยังมีปริมาณทองคำสำรองไว้คิดเป็นมูลค่าหลายพันล้านเหรียญสหรัฐฯ

ในจำนวนสินค้าออกของไต้หวันร้อยละ 93 เป็นสินค้าอุตสาหกรรม ที่สำคัญเป็นลำดับต้น ๆ คือ เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า สิ่งทอ โดยส่งไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด คือร้อยละ 26 รองลงมาคือฮ่องกงร้อยละ 23 ซึ่งอาจจะแซงหน้าสหรัฐอเมริกาในปี 1995 คาดกันว่าร้อยละ 85 ของสินค้าที่ไต้หวันส่งไปฮ่องกงนั้นมีจุดหมายปลายทางที่แท้จริงคือประเทศจีน จากนั้นได้แก่ ญี่ปุ่นร้อยละ 11 ส่วนสินค้าเข้าก็เป็นสินค้าอุตสาหกรรมถึงร้อยละ 73 ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ เป็นอาหารและวัตถุดิบเพียงร้อยละ 11 โดยสั่งเข้ามาจากญี่ปุ่นถึงร้อยละ 30 สหรัฐอเมริการ้อยละ 21

ในปี 1994 การเกินดุลการค้าของไต้หวันเริ่มลดลง เพราะสินค้าเข้าเพิ่มขึ้นเร็วกว่าสินค้าออก ส่วนใหญ่ของสินค้าส่งออกที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นการขายเครื่องจักร อุปกรณ์และวัตถุดิบ รวมทั้งสินค้ากึ่งสำเร็จรูปให้กับโรงงานของไต้หวันที่ไปตั้งอยู่ในจีนและประเทศกลุ่มอาเซียน ส่วนการส่งออกไปยังกลุ่มอาเซียนก็เพิ่มขึ้นเร็วทีเดียว โดยมีสาเหตุมาจากความเชื่อมโยงด้านการลงทุน

มูลค่ารวมของสินค้าเข้า-ออกระหว่างไทยกับไต้หวันสูงถึง 94,055 ล้านบาทในปี1994 หรือคิดเป็นร้อยละ 3.7 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย โดยไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้ามาตลอด ในปี 1994 ขาดดุลกว่า 44,000 ล้านบาท สินค้านำเข้าที่สำคัญจากไต้หวันคือเครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องจักรใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ ผ้าฝืน เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์โลหะเป็นต้น สินค้าออกของไทยไปยังไต้หวันที่สำคัญได้แก่ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง แผงวงจรไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ยางพารา และเสื้อผ้าสำเร็จรูป

รัฐบาลไต้หวันประกาศ "นโยบายการลงทุนในประเทศแถบใต้"หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่านโยบาย "มุ่งใต้" (Go South) ในช่วงท้ายของปี 1993 ซึ่งชี้ถึงความ

พยายามจะลดการพึ่งพิงพิงต่อเศรษฐกิจของจีน ที่จริงไต้หวันนั้นเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาได้หลายปีแล้ว ตัวเลขที่ประมาณกันก็คือในช่วงเวลา 7 ปี (1987 - 1994) นั้น การลงทุนของไต้หวันในแถบนี้สูงถึง 24 พันล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งตัวเลขที่แท้จริงย่อมสูงกว่านั้นขึ้นไปอีกเพราะบริษัทหลายแห่งของไต้หวันไม่ได้จดทะเบียนการลงทุนไว้กับรัฐบาล แต่ไปจดไว้ที่ประเทศอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี

ทางด้านการลงทุนของประเทศอื่นในไต้หวันนั้น ก็กลับเพิ่มขึ้นอีกตั้งแต่ปี 1993 โดยส่วนใหญ่มาจากประเทศกลุ่ม OECD ซึ่งเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว โดยญี่ปุ่นยังจัดเป็นนักลงทุนรายใหญ่ที่สุดเช่นเคย ตามมาด้วยสหรัฐอเมริกาและยุโรป อุตสาหกรรมที่เป็นที่นิยมของนักลงทุนมากที่สุดก็คืออีเล็คทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า (ประมาณร้อยละ 18 ของการลงทุนทั้งหมด) จากนั้นได้แก่สาขาบริการขายส่งและขายปลีก (ร้อยละ 13)

จากตัวเลขของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน การลงทุนของไต้หวันในไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาสั้น ๆ จำนวนเงินลงทุนของโครงการที่ได้รับการส่งเสริมเป็นเพียง 1,841 ล้านบาทในปี 1986 เพิ่มเป็น 7,699 ล้านบาทในปี 1987 และ 22,304 ล้านบาทในปี 1989 โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมอีเล็คทรอนิกส์ รองเท้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก โดยใช้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังตลาดเดิมของไต้หวันนั่นเอง ในระยะหลังที่ค่าแรงของไทยเริ่มสูงขึ้น การลงทุนจากไต้หวันชะลอลงอย่างชัดเจน เช่น ในปี 1994 เป็นเพียงราว ๆ สองพันกว่าล้านบาทเท่านั้น

ไต้หวันพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจให้พัฒนาและขยายตัวยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ มีแนวคิดที่จะสร้างประเทศให้เป็นศูนย์กลางด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิค (เช่น การผลิต การขนส่งทางทะเลและทางอากาศ การเงิน โทรคมนาคม ภาพยนต์บันเทิง) อีกทั้งยังคาดหวังว่าอาจเข้าแทนที่ฮ่องกงหลังจากปี 1997 ไปแล้วเมื่อฮ่องกงต้องกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีน

วัตถุประสงค์ของการเป็นศูนย์กลางทางการเงินนั้น ก็จะเป็นการช่วยบริษัทข้ามชาติในการไปลงทุนทำธุรกิจกับประเทศในเอเชียตะวันออก เพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจการค้าของไต้หวัน พัฒนาธุรกิจการเงินในประเทศเพื่อตอบสนองผู้ประกอบการไต้หวันที่ไปลงทุนและไปทำธุรกิจการเงินในต่างประเทศ ไต้หวัน คิดว่าประเทศตนเหมาะสมเพราะ

เศรษฐกิจมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีเงินตราต่างประเทศสะสมสูงมากและประชาชนมีทรัพย์สินในต่างประเทศมากมาย

ไต้หวันมีแผนการณ์ว่าในอนาคตจะแบ่งตลาดเงินเป็น ตลาดภายในและภายนอกอาณาเขตโดยมีหลักการว่า จะเปิดเสรีเต็มที่สำหรับภายนอกและภายในจะดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป

การถูกโดดเดี่ยวทางการทูตสร้างความติดขัดในการเข้าอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ฉะนั้น นับตั้งแต่ถูกทอดถอนสมาชิกภาพสหประชาชาติในปี 1979 ไต้หวันก็พยายามหาทางกลับคืนเข้าไปใหม่ ถึงแม้จะถูกปฏิเสธมาสองครั้งแล้ว แต่ไต้หวันก็ยังไม่ยอมแพ้ แม้จะรู้ว่าตราบใดที่จีนยังเป็นสมาชิกของคณะมนตรีความมั่นคง และมีสิทธิวีโต้ การเป็นสมาชิกสหประชาชาติของไต้หวันจะสำเร็จได้ยากก็ตาม

ไต้หวันก็เลยหันไปหาช่องทางอื่น ๆ แทนในระหว่างรอความสำเร็จด้านนั้น โดยพยายามอย่างเหลือเกินที่จะเข้าเป็นสมาชิกองค์กรการค้าระหว่างประเทศ (WTO) ให้ได้ มีแผนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยรวมอย่างถึงรากถึงโคน คาดกันว่าทั้งจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวันน่าจะได้รับเข้าเป็นสมาชิกทั้งคู่ โดยไต้หวันจะยอมมุ่งส่งเสริมการค้าและการลงทุนแบบเสรี และเปิดเสรีธุรกิจการเงิน

ในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนแบบเสรีนั้น ไต้หวันยอมที่จะลดภาษีและยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอย่างต่อเนื่อง คาดการณ์ว่าในปี 1999 ภาษีเฉลี่ยที่เก็บจากสินค้าอุตสาหกรรมจะลดจากร้อยละ 6.5 เหลือเพียงร้อยละ 5 และภาษีที่มีผลบังคับใช้จริงจะเหลือร้อยละ 4 ภาษีรถยนต์จะลดจากร้อยละ 30 เหลือร้อยละ 25

สำหรับสินค้าเกษตรก็จะลดภาษีเช่นกัน บางสินค้าที่เคยห้ามนำเข้าเช่น ข้าว ก็จะยอมเปิดตลาดโดยใช้สูตรทำนองเดียวกับญี่ปุ่น หลังเข้าเป็นสมาชิกแล้วจะนำเข้าข้าวในอัตราร้อยละ 4 ของปริมาณบริโภคในประเทศ จากนั้นก็จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนเป็นร้อยละ 8 ภายในหกปี ส่วนน้ำตาลนั้นนอกจากจะลดภาษีแล้ว ยังจะนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 28 ของปริมาณบริโภคภายในหกปีเช่นกัน ราคาสินค้าที่เคยกำหนดไว้สำหรับธัญญพืชทั้งหลายก็จะค่อย ๆ ยกเลิกไปให้ได้ภายในปี 1999 (นอกจากข้าว)

ด้านธุรกิจบริการ ไต้หวันสัญญาว่าจะเปิดเสรีธุรกิจการเงิน การประกันภัย ไทรคมนาคม การขนส่ง รวมทั้งวิชาชีพอิสระคือทนายความและการบัญชี

สำหรับการลงทุนของชาวต่างชาติในไต้หวัน ก็จะมีการรวมอำนาจการปฏิบัติให้อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรครวมทั้งลดขั้นตอนการอนุมัติโครงการ ปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทุน รวมสำนักงานการลงทุนของกระทรวงเศรษฐการเข้ากับคณะกรรมการพิจารณาการลงทุน ตั้งกรมการลงทุน ลดขั้นตอนอนุมัติการลงทุนในประเทศและการไปลงทุนนอกประเทศ ส่วนการไปลงทุนในต่างประเทศก็จะปรับปรุงกฎหมายให้สมบูรณ์ ทบทวนการจัดเก็บภาษีที่เกี่ยวข้อง และทำให้การไปลงทุนในต่างประเทศอยู่ในกรอบระเบียบมากขึ้น

ข้อจำกัดที่เคยมีในเรื่องการเข้าออกของเงินทุนก็จะผ่อนคลายลงโดยจะแก้ไขกฎระเบียบควบคุมเงินตราต่างประเทศทั้งหมด จัดระบบการยื่นขอเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งผ่อนคลายข้อจำกัดในการโอนเงินทุนกลับคืนจากการระดมเงินทุนจากต่างประเทศของผู้ประกอบการและขยายเพดานการโอนเงินออกของผู้พำนักอาศัยในประเทศหรือของบริษัท

และเพื่อรองรับความต้องการของศตวรรษใหม่ที่จะเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร ไต้หวันมีแผนจะสร้างระบบกฎหมายให้เหมาะสม โดยจะส่งเสริมให้เปิดเสรีกิจการโทร-คมนาคม เปิดเสรีการแข่งขันทางด้านสื่อสารมวลชน สร้างระบบการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาให้สมบูรณ์ ตลอดจน กำหนดกรอบระเบียบกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

แผนการหนึ่งของไต้หวันที่จะมีผลกระทบต่อคนไทยคือ การลดอุปสรรคในการเข้าออกประเทศ ประมาณกันคร่าว ๆ ว่าในปี 1996 มีคนงานไทยที่ทำงานอยู่ในไต้หวันมากถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน รัฐบาลไต้หวันจะพิจารณาทบทวนการเข้าไปทำงานของชาวต่างชาติ โดยลดข้อจำกัดที่ไม่สมควร เพื่อให้เป็นไปตามกรอบระเบียบสากล จะลดขั้นตอนการพิจารณาวีซ่าสำหรับผู้ที่เข้าไปชั่วคราวกำหนดมาตรฐานอนุมัติวีซ่า และเพิ่มประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษยกเว้นไม่ต้องขอวีซ่า

ในเรื่องการทำงานของชาวต่างชาตินั้น จะสร้างระบบควบคุมและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพโดยจะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร ได้แก่ผู้จัดการ ผู้ควบคุม และช่างเทคนิคโอนย้ายไปทำงานในไต้หวันได้อนุญาตให้กิจการในไต้หวันว่าจ้างช่างเทคนิคได้โดยไม่จำกัดจำนวนสำหรับกิจการชาวต่างชาติให้เข้าไปทำงาน สำหรับระยะเวลาอนุญาตนั้นจะเป็น 3 ปี และต่ออายุได้ถึง 5 ปี

การลงทุนของไต้หวันในจีนลดลงเมื่อต้นปี 1994 หลังจากที่ได้เกิดเหตุการณ์เรือนักท่องเที่ยวไต้หวันล่มในทะเลสาป Qiandao ของจีน มีผู้เสียชีวิต 24 คนและทางการจีนไม่สนใจช่วยเหลือดูแล ทำให้ไต้หวันโกรธเคืองจนห้ามนักธุรกิจไปลงทุนในจีนอยู่พักหนึ่ง พอดีกับเป็นช่วงที่เศรษฐกิจจีนเริ่มชะลอตัวอันเป็นผลจากมาตรการที่รัฐบาลนำออกมาใช้ในปี 1993 อีกทั้งจีนยังได้ยกเลิกสิทธิพิเศษบางประการที่เคยให้กับนักธุรกิจไต้หวัน ก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่องเงินมาสนับสนุนโครงการต่าง ๆ

แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะเข้าใจดีว่าความผูกพันเรื่องเชื้อชาติและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อกันระหว่างสองจีนนี้แนบแน่นเกินกว่าที่จะทำให้นักลงทุนไต้หวันระงับการติดต่อกับจีนไปได้นาน และในระยะยาวความสัมพันธ์ระหว่างสองจีนนี้น่าจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าผ่านพ้นช่วงวิกฤตของเดือนมีนาคม 1996 นี้ไปได้ อย่างไรก็ตาม ถึงจะไม่มีการสู้รบ แต่รัฐบาลไต้หวันก็เริ่มลังเลไม่แน่ใจกับความเหมาะสมทางการเมืองในการที่จะสนับสนุนให้เอกชนนำเงินไปลงทุนในจีนมากถึงขนาดที่เป็นอยู่ ด้วยเหตุที่ว่า ยิ่งเศรษฐกิจของไต้หวันขึ้นอยู่กับจีนมากเท่าใด ก็ยิ่งเท่ากับเป็นการสร้างอำนาจต่อรองข่มขู่ให้กับฝ่ายจีนมากขึ้นเท่านั้น นโยบาย "มุ่งใต้" จึงน่าจะมีเหตุผลส่งเสริมทั้งในแง่เศรษฐกิจและการเมือง

แผนพัฒนาประเทศ 6 ปี (1991 – 96)ของไต้หวันนั้นมุ่งหวังจะให้เศรษฐกิจขยายโดยเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี และเพิ่ม GNP ต่อหัวให้เป็น 13,975 ภายใน 1996 รวมทั้งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ยกระดับคุณภาพชีวิตในเมืองปรับปรุงสาธารณูปโภค เครื่องจักรในโรงงาน และขยายสมรรถภาพของสาขาบริการ โดยเฉพาะการเงิน แม้ว่าอัตราการเจริญเติบโตจะต่ำกว่าเป้า แต่ GNP ต่อหัวคงจะเกือบได้เท่าที่คาดหวัง ในช่วง 5 ปีสุดท้ายของศตวรรษนี้เศรษฐกิจคงจะขยายตัวได้ในอัตราร้อยละ 5-7 แต่ไต้หวันต้องปรับโครงสร้างฐานอุตสาหกรรมโดยไม่หยุดยั้ง เพื่อก้าวไปสู่การผลิตสินค้ามูลค่าสูง และลดการควบคุมกฎระเบียบที่มีมากมาย เพื่อที่จะสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

5. ความลงท้าย

ความสำเร็จอันน่าพิศวงของเกาหลีและไต้หวันเกิดขึ้นภายใต้การแทรกแซงของรัฐบาลในหลายกิจกรรมเศรษฐกิจ การปกป้องตลาดในประเทศจากการแข่งขัน และระบบการเมืองอย่างเผด็จการ ทั้งสามสิ่งที่กล่าวถึงนี้ บางสิ่งได้หมดไปแล้ว และบางสิ่งก็

กำลังเปลี่ยนไปเพราะแรงกดดันจากความต้องการของเกาหลีและไต้หวัน ที่จะได้เข้าร่วมเป็นส่วนสำคัญในเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลก

สถานการณ์โลกตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ได้มีผลกระทบต่อนโยบายและจุดยืนทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศนิกส์ทั้งสอง การเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลกเป็นสิ่งสำคัญทั้งต่อศักดิ์ศรีและต่อความสำเร็จในขั้นต่อไป ประเทศเกาหลีและไต้หวันได้แสวงโอกาสจากยุคของสงครามเย็นจนเติบโตมาได้อย่างรวดเร็ว แต่ในช่วงเวลาหลังจากนั้น มีผู้เล่นหน้าใหม่ในเศรษฐกิจโลกอีกมากมายเหลือเกิน แทบทุกรายก็ล้วนแต่ได้ศึกษาประสบการณ์ของประเทศทั้งสองเพื่อเป็นบทเรียนจนละเอียดแทบทุกแง่ทุกมุม ในขณะที่เกาหลีและไต้หวันเองกลับต้องเผชิญหน้ากับมรสุมลูกต่าง ๆ ทะยอยกันเป็นระลอกไม่หยุดยั้ง แต่ถ้าพิจารณาความสามารถในอดีตที่ได้ต่อสู้กับข้อจำกัดนานาชนิด และหากลยุทธพลิกแพลงเอาชนะปัญหาต่าง ๆ มาได้จนถึงจุดนี้ ก็คงไม่มีใครจะไปประมาทสองประเทศนี้ได้ในเรื่องสมรรถนะที่จะพัฒนารุดต่อไปข้างหน้าอีก

ความตึงเครียดระหว่างไต้หวันกับจีนแผ่นดินใหญ่กลับประทุขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่กลางปี 1995 เมื่อประธานาธิบดี Lee Teng-Hui เดินทางไปเยือนอเมริกา โดยอ้างว่าจุดประสงค์เพื่อไปร่วมงานฉลองที่มหาวิทยาลัย Cornell ในฐานะศิษย์เก่า แต่เมื่อไปถึงก็มีผู้นำการเมืองของสหรัฐอเมริกาให้การต้อนรับอย่างมีเกียรติ สุนทรพจน์ของเขาก็ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางในสื่อมวลชนหลายแขนง ทั้งหมดนี้สร้างความขัดเคืองให้จีนอย่างยิ่ง จนมีการนำกำลังทหารออกซ้อมรบยิงขีปนาวุธกำลังสูง แสดงแสนยานุภาพข่มขวัญอยู่แถวชายแดน ซึ่งมีเพียงช่องแคบไต้หวันกว้าง 170 กิโลเมตรเท่านั้นที่แยกสองประเทศนี้จากกัน

เมื่อเดือนมกราคม 1996 นี้ หลังจากกองทัพจีนไปซ้อมรบยิงขีปนาวุธแถว ๆ ชายแดน เพื่อขู่ไต้หวันไม่ให้มีพฤติกรรมประหนึ่งจะเป็นอิสระจากจีนแผ่นดินใหญ่จนเกินไป เรือบรรทุกอาวุธของอเมริกาให้มีเหตุ "บังเอิญ" แล่นผ่านเข้าไปในช่องแคบไต้หวัน ประหนึ่งจะเป็นการกำชับเตือนกลาย ๆ ว่า อย่างไรเสียสหรัฐอเมริกาก็จะเข้ามาก้นกลาง ไม่ยอมให้ไต้หวันถูกโจมตีทางทหารจากจีนอย่างแน่นอน

ยิ่งใกล้วันเลือกตั้งประธานาธิบดีในไต้หวันเข้าไปเท่าไหร่ สถานการณ์ก็ทวีความตึงเครียดยิ่งขึ้นทุกที ต้นเดือนมีนาคม 1996 นี้เอง จีนประกาศจะซ้อมรบทางทะเลและอากาศด้วยอาวุธจริงติดต่อกันหลายวัน โดยบอกว่าจะยุติก่อนเลือกตั้งเพียง 3 วัน ทำให้สหรัฐอเมริกาออกมาแถลงอย่างชัดแจ้งว่าจะเข้ามาขัดขวางการใช้กำลังของจีนต่อไต้หวันได้ส่งกองเรือรบและกำลังเสริมมุ่งหน้าไปที่ช่องแคบไต้หวันทันที ในขณะที่จีนออกมา

ไต้ตอบอย่างแข็งกร้าวว่า ไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน ฉะนั้น ชาติอื่นไม่มีสิทธิเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการภายใน เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความตระหนกไปทั่วโลก ดัชนีตลาดหุ้นโดยเฉพาะในไต้หวันและฮ่องกงลดลงมากมาย ในประเทศไทยเองก็ถึงกับมีข่าวว่ารัฐบาลอาจพิจารณามาตรการช่วยเหลือนำแรงงานไทยในไต้หวันกลับประเทศ หรือช่วยให้ย้ายไปอยู่ในที่ปลอดภัย

ในประเทศเกาหลี เหตุการณ์ซึ่งไม่คาดฝันก็ได้เกิดขึ้นในปี 1995 เช่นกัน เมื่ออดีตประธานาธิบดีถึง 2 คน ถูกจับกุมในข้อหาคอรัปชั่น และมีส่วนพัวพันกับการจลาจลที่เมือง Kwangju ซึ่งมีผลให้นักศึกษาและประชาชนถูกสังหารหมู่ไปหลายร้อยคนเมื่อปี 1980 ประธานาธิบดี Roh นั้นยอมรับผิดในเรื่องคอรัปชั่นแต่โดยดี ขณะที่ประธานาธิบดี Chun ใช้วิธีดื้อแพ่งและประท้วงด้วยการอดอาหารอยู่เป็นอาทิตย์ ในที่สุดก็ถูกส่งฟ้องศาลทั้งคู่ จะเริ่มการพิจารณาคดีในกลางเดือนมีนาคม 1996 ในระหว่างนั้นความเสียหายก็ได้ขยายวงกว้างออกไป เพราะข้อหาคอรัปชั่นนั้นได้โยงใยไปถึงนักธุรกิจชั้นแนวหน้า เช่น ประธานบริษัทยักษ์ใหญ่บางแห่งเข้าด้วย มีคนสำคัญถูกเรียกมาสอบปากคำหลายต่อหลายคน

เหตุการณ์นี้คงต้องยืดเยื้อและบานปลายต่อไป ผลกระทบต่อการเมือง ต่อประธานาธิบดีและคณะรัฐบาลชุดปัจจุบันจะเป็นอย่างไรก็คาดได้ยาก เพราะข้อกล่าวหาแก่ทั้งสองอดีตประธานาธิบดีนั้นร้ายแรงมาก มีทั้งเรื่องเป็นผู้บงการปฏิวัติ สังหารประชาชน ทรยศคดโกงชาติ ถ้าศาลตัดสินว่าผิดก็อาจมีโทษถึงประหารชีวิต ส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งในและนอกประเทศก็ต้องมีแน่นอน แม้ว่าไม่มีผู้ใดอาจทำนายขนาดของความรุนแรงได้ในขณะนี้

ประเทศทั้งสองโดยเฉพาะของเกาหลีต้องเปลี่ยนเจตคติให้เปิดประเทศยอมรับสินค้านำเข้าและการลงทุนจากต่างประเทศให้มากขึ้น ซึ่งหมายความถึงการผ่อนคลายมาตรการที่เข้มงวดและการกีดกันในรูปแบบนอกเหนือจากภาษี และต้องทำอย่างจริงจังไม่ใช่เพียงมีไว้ในแผนการณ์ ซึ่งขณะนี้มีให้เห็นอยู่หลายกรณี ความเป็นประเทศในเอเชียด้วยกัน ตลอดจนความคล้ายคลึงทางพื้นฐานศาสนาและวัฒนธรรม น่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญ ในขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างอย่างเพียงพอในเรื่องของทรัพยากร ทั้งหมดนี้น่าจะเป็นแรงกระตุ้นและสนับสนุน ให้ไทยกับเกาหลีและไต้หวันพัฒนาความสัมพันธ์ไปในแนวทางที่เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่กันและกันได้ โดยที่ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย

ตารางที่ 1 โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้าของเกาหลีใต้

สัดส่วน : ร้อยละ

	1970	1975	1980	1985	1989	1990	1991	1992	1993
สินค้าออก									
- อาหาร	9.6	13.2	7.4	4.1	3.7	3.3	3.2	2.9	2.6
- สินค้าวัตถุดิบเกษตรกรรม	7.1	1.8	1.4	0.7	1.2	1.3	1.2	1.2	1.2
- สินค้าเชื้อเพลิง	1.1	2.1	0.3	3.1	1.1	1.1	2.1	2.3	2.3
- สินค้าแร่	5.7	1.3	1.0	0.7	1.1	0.8	0.7	0.8	0.8
- สินค้าอุตสาหกรรม	76.5	81.4	89.5	91.3	92.7	93.2	91.4	92.5	92.8
- สินค้าอื่น ๆ	-	0.2	0.4	0.1	0.2	0.3	1.4	0.3	0.4
สินค้าเข้า									
- อาหาร	17.2	14.2	9.8	5.8	6.2	5.6	5.8	6.1	5.8
- สินค้าวัตถุดิบเกษตรกรรม	15.4	11.4	11.3	7.9	9.0	8.0	6.7	6.4	6.5
- สินค้าเชื้อเพลิง	6.9	19.1	29.9	23.6	12.4	15.8	15.6	17.9	18.0
- สินค้าแร่	5.7	4.7	5.8	5.3	7.7	6.6	6.4	5.8	6.3
- สินค้าอุตสาหกรรม	54.8	50.7	43.1	57.2	64.4	63.4	63.9	63.2	62.8
- สินค้าอื่น ๆ	-	-	0.1	0.3	0.3	0.5	1.6	0.6	0.6

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 2 ตลาดส่งออกสำคัญของเกาหลีใต้

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการส่งออกรวม	65,027	71,241	75,941	79,799	96,040	9.6	6.6	5.1	20.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1	สหรัฐอเมริกา	19,446	18,608	18,090	18,138	20,553	-4.3	-2.8	0.3	13.3	29.9	26.1	23.8	22.7	21.4
2	ญี่ปุ่น	12,638	12,356	11,599	11,564	13,523	-2.2	-6.1	-0.3	16.9	19.4	17.3	15.3	14.5	14.1
3	ฮ่องกง	3,780	4,769	5,909	6,431	8,015	26.2	23.9	8.8	24.6	5.8	6.7	7.8	8.1	8.3
4	จีน	0	1,003	2,654	5,151	6,203	-	164.6	94.1	20.4	0.0	1.4	3.5	6.5	6.6
5	เยอรมนี	2,849	3,196	2,877	3,593	4,313	12.2	-10.0	24.9	20.0	4.4	4.5	3.8	4.5	4.5
6	สิงคโปร์	1,805	2,702	3,222	3,109	4,152	49.7	19.2	-3.5	33.5	2.8	3.8	4.2	3.9	4.3
7	อินโดนีเซีย	1,079	1,350	1,935	2,095	2,540	25.1	43.3	8.3	21.2	1.7	1.9	2.5	2.6	2.6
8	ปานามา	547	433	1,842	1,081	1,968	-20.8	325.4	-41.3	82.1	0.8	0.6	2.4	1.4	2.0
9	ไทย	969	1,337	1,532	1,761	1,835	38.0	14.6	14.9	4.2	1.5	1.9	2.0	2.2	1.9
10	สหราชอาณาจักร	1,750	1,768	1,830	1,661	1,783	1.0	3.5	-9.2	7.3	2.7	2.5	2.4	2.1	1.9
11	ไลบีเรีย	550	2,087	1,341	782	1,779	279.5	-35.7	-41.7	127.5	0.8	2.9	1.8	1.0	1.9
12	มาเลเซีย	708	1,037	1,136	1,430	1,652	46.5	9.5	25.9	15.5	1.1	1.5	1.5	1.8	1.7
13	แคนาดา	1,732	1,673	1,608	1,374	1,390	-3.4	-3.9	-14.6	1.2	2.7	2.3	2.1	1.7	1.4
14	เม็กซิโก	560	775	905	997	1,289	38.4	16.8	10.2	29.3	0.9	1.1	1.2	1.2	1.3
15	ออสเตรเลีย	956	990	1,095	1,185	1,232	3.6	10.6	8.2	4.0	1.5	1.4	1.4	1.5	1.3
16	ฟิลิปปินส์	600	675	746	935	1,212	35.0	10.5	25.3	29.6	0.8	0.9	1.0	1.2	1.3
17	สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	609	645	803	1,053	1,171	5.9	24.5	31.1	11.2	0.9	0.9	1.1	1.3	1.2
18	อินเดีย	435	469	438	1,804	1,160	7.8	-6.6	311.9	-35.7	0.7	0.7	0.6	2.3	1.2
19	ซาอุดีอาระเบีย	740	980	941	944	1,130	32.4	-4.0	0.3	19.7	1.1	1.4	1.2	1.2	1.2
20	เนเธอร์แลนด์	965	1,168	1,014	950	1,121	21.0	-13.2	-6.3	18.0	1.5	1.6	1.3	1.2	1.2
	เอเปก	44,460	47,690	50,891	54,667	64,160	7.3	6.7	7.4	17.4	68.4	66.9	67.0	68.5	66.8
	นาฟต้า	21,738	21,056	20,603	20,509	23,232	-3.1	-2.2	-0.5	13.3	33.4	29.6	27.1	25.7	24.2
	อาเซียน	5,062	7,104	8,577	9,330	11,391	40.3	20.7	8.8	22.1	7.8	10.0	11.3	11.7	11.9
	สหภาพยุโรป	8,869	9,734	9,228	9,392	10,191	9.8	-5.2	1.8	8.5	13.6	13.7	12.2	11.8	10.6

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 3 แหล่งนำเข้าสำคัญของเกาหลีใต้

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการนำเข้ารวม	69,858	81,508	80,602	83,800	102,348	16.7	-1.1	4.0	22.1	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
1	ญี่ปุ่น	18,574	21,120	19,458	20,016	25,390	13.7	-7.9	2.9	26.8	26.6	25.9	24.1	23.9	24.8
2	สหรัฐอเมริกา	16,946	18,904	18,287	17,928	21,579	11.6	-3.3	-2.0	20.4	24.3	23.2	22.7	21.4	21.1
3	จีน	0	3,441	3,725	3,927	5,463	-	8.3	5.5	39.0	0.0	4.2	4.6	4.7	5.3
4	เยอรมนี	3,284	3,698	3,743	3,955	5,159	12.6	1.2	5.7	30.4	4.7	4.5	4.6	4.7	5.0
5	ซาอุดีอาระเบีย	1,733	3,269	3,797	3,735	3,965	88.6	16.2	-1.6	6.2	2.5	4.0	4.7	4.5	3.9
6	ออสเตรเลีย	2,589	3,009	3,086	3,347	3,782	16.2	2.6	8.5	13.0	3.7	3.7	3.8	4.0	3.7
7	อินโดนีเซีย	1,600	2,052	2,292	2,588	2,843	28.3	11.7	12.9	9.9	2.3	2.5	2.8	3.1	2.8
8	แคนาดา	1,465	1,907	1,574	1,695	1,005	30.2	-17.5	7.7	18.3	2.1	2.3	2.0	2.0	2.0
9	อิตาลี	1,170	1,431	1,348	1,398	1,954	22.3	-5.8	3.7	39.8	1.7	1.8	1.7	1.7	1.9
10	มาเลเซีย	1,586	1,869	1,758	1,947	1,876	17.8	-5.9	10.8	-3.6	2.3	2.3	2.2	2.3	1.8
11	ฝรั่งเศส	1,224	1,423	1,380	1,485	1,818	16.3	-3.0	7.6	22.4	1.8	1.7	1.7	1.8	1.8
12	สหราชอาณาจักร	1,226	1,559	1,355	1,401	1,662	27.2	-13.1	3.4	18.6	1.8	1.9	1.7	1.7	1.6
13	สิงคโปร์	897	1,030	1,788	1,540	1,660	14.8	73.6	-13.9	7.8	1.3	1.3	2.2	1.8	1.6
14	อิหร่าน	0	1,024	1,062	1,093	1,280	-	3.8	2.9	17.1	0.0	1.3	1.3	1.3	1.3
15	รัสเซีย	0	0	75	975	1,230	-	-	1,200.0	26.2	0.0	0.0	0.1	1.2	1.2
16	สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	1,124	1,124	1,283	1,233	1,081	1.6	12.3	-3.9	-12.3	1.6	1.4	1.6	1.5	1.1
17	บราซิล	707	889	797	779	1,019	25.7	-10.3	-2.3	30.8	1.0	1.1	1.0	0.9	1.0
18	สวิตเซอร์แลนด์	583	660	671	608	868	13.2	1.7	-9.4	42.8	0.8	0.8	0.8	0.7	0.8
19	คูเวต	498	39	341	713	864	-92.2	774.4	109.1	21.2	0.7	0.0	0.4	0.9	0.8
20	เนเธอร์แลนด์	479	583	629	770	816	21.7	7.9	22.4	6.0	0.7	0.7	0.8	0.9	0.8
21	ไทย	464	562	638	539	620	21.1	13.5	-15.5	15.0	0.7	0.7	0.8	0.6	0.6
	เอเปก	46,439	56,513	55,176	56,049	67,887	217	-2.4	1.6	21.1	66.5	69.3	68.5	66.9	66.3
	นาฟต้า	18,675	21,035	20,033	19,781	23,813	12.6	-4.8	-1.3	20.4	26.7	25.8	24.9	23.6	23.3
	สหภาพยุโรป	8,396	9,880	9,555	10,389	12,974	17.7	-3.3	8.7	24.9	12.0	12.1	11.9	12.4	12.7
	อาเซียน	5,086	6,118	7,055	6,932	7,411	20.3	15.3	-1.7	6.9	7.3	7.5	8.8	8.3	7.2

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 4 การค้าระหว่างประเทศของไทยกับเกาหลีใต้

ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
ไทย-โลก														
มูลค่าการค้า	1,442,795	1,684,857	1,857,888	2,111,709	2,506,862	16.78	10.27	13.66	18.71	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
การส่งออก	589,813	725,449	824,643	940,863	1,137,602	23.00	13.67	14.09	20.91	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
การนำเข้า	852,982	959,408	1,033,245	1,170,846	1,369,260	12.48	7.70	13.32	16.95	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ดุลการค้า	-263169	-233959	-208602	-229983	-231658									
ไทย-เกาหลีใต้														
มูลค่าการค้า	36,825	52,399	58,896	60,999	64,117	42.29	12.40	3.57	5.11	2.55	3.11	3.17	2.89	2.56
การส่งออก	10,095	11,724	13,543	11,683	14,372	16.14	15.52	-13.73	23.02	1.71	1.62	1.64	1.24	1.26
การนำเข้า	26,730	40,675	45,353	49,316	49,745	52.17	11.50	8.74	0.87	3.13	4.24	4.39	4.21	3.63
ดุลการค้า	-16635	-28951	-31810	-37633	-35373									

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 5 สินค้าออกสำคัญ 15 อันดับแรกของไทยไปเกาหลีใต้

ลำดับที่	รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
1.	ยางพารา	1,154	1,126	1,612	1,741	2,621	-2.47	43.20	8.01	50.54	11.43	9.60	11.90	14.90	18.24
2.	น้ำตาลทราย	3,417	3,074	3,685	2,521	2,210	-10.05	19.89	-31.59	-12.34	33.85	26.22	27.21	21.58	15.38
3.	แผงวงจรไฟฟ้า	378	319	582	687	935	-15.64	82.76	18.04	35.99	3.74	2.72	4.30	5.88	6.50
4.	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	840	871	388	393	702	3.73	-55.50	1.49	78.43	8.32	7.43	2.86	3.37	4.80
5.	ตลับลูกปืนเครื่องอิเลคทรอนิกส์	260	259	210	275	411	-0.62	-18.95	31.11	49.48	2.58	2.21	1.55	2.35	2.80
6.	กาแฟดิบ	221	5	136	189	357	-97.69	2,569.10	38.77	89.00	2.19	0.04	1.00	1.62	2.48
7.	ด้ายเส้นใยประดิษฐ์	45	277	219	106	343	521.37	-20.76	-51.88	224.61	0.44	2.36	1.62	0.90	2.38
8.	กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง	0	0	1	30	304	-	389.92	2,046.08	921.01	0.00	0.00	0.01	0.25	2.12
9.	ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	408	485	266	198	303	18.99	-45.27	-25.41	52.93	4.04	4.14	1.96	1.70	2.11
10.	กากน้ำตาล	88	246	199	73	297	179.26	-18.91	-63.25	304.57	0.87	2.10	1.47	0.63	2.00
11.	แร่ยิบซัม	59	122	73	186	228	104.36	-39.61	152.83	23.01	0.59	1.04	0.54	1.59	1.59
12.	เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	45	1	68	88	228	-97.37	5,639.74	28.48	159.77	0.45	0.01	0.50	0.75	1.59
13.	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	58	255	207	233	220	337.48	-18.92	12.74	-5.53	0.58	2.18	1.53	2.00	1.53
14.	ผลิตภัณฑ์ยาง	34	61	79	131	207	81.83	28.73	66.84	57.83	0.33	0.52	0.58	1.12	1.44
15.	ข้าว	10	170	110	210	191	1,599.12	-35.42	90.56	-9.00	0.10	1.45	0.81	1.80	1.33
	รวมสินค้า 15 รายการ	7,017	7,271	7,836	7,061	9,556	3.62	7.77	-9.89	35.34	69.51	62.01	57.86	60.43	66.49
	สินค้าอื่น ๆ	3,078	4,454	5,707	4,623	4,816	44.69	28.14	-19.00	4.19	30.49	37.99	42.14	39.57	33.51
	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	10,095	11,724	13,543	11,683	14,372	16.14	15.51	-13.73	23.02	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 6 สินค้าเข้าสำคัญ 15 อันดับแรกของไทยจากเกาหลีใต้

ลำดับที่	รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
1.	เหล็กและเหล็กกล้า	4,287	5,150	5,933	6,018	5,572	20.13	15.22	1.43	-7.42	16.04	12.66	13.08	12.20	11.20
2.	เคมีภัณฑ์	2,092	2,511	4,303	5,238	5,516	20.02	71.41	21.72	5.30	7.83	6.17	9.49	10.62	11.09
3.	เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	1,297	2,376	2,995	5,833	4,992	83.18	26.06	94.78	-14.41	4.85	5.84	6.60	11.83	10.04
4.	ปุ๋ย	2,451	2,189	3,317	4,162	3,827	-10.70	51.52	25.48	-8.05	9.17	5.38	7.31	8.44	7.69
5.	ผ้าผืน	2,449	3,065	3,964	3,938	3,606	25.18	29.32	-0.66	-8.42	9.16	7.54	8.74	7.99	7.25
6.	เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	1,357	1,808	2,060	2,519	3,525	33.28	13.92	22.26	39.96	5.08	4.45	4.54	5.11	7.09
7.	น้ำมันสำเร็จรูป	18	6,021	4,388	2,819	2,531	32,581.88	-27.14	-35.74	-10.23	0.07	14.80	9.67	5.72	5.09
8.	รถยนต์นั่ง	0	40	829	1,501	1,958	ERR	1,959.91	81.08	30.45	0.00	0.10	1.83	3.04	3.94
9.	แผงวงจรไฟฟ้า	802	989	512	1,164	1,893	23.44	-48.27	127.33	62.67	3.00	2.43	1.13	2.36	3.80
10.	เครื่องใช้ไฟฟ้า	1,120	1,028	1,254	1,489	1,815	-8.26	22.02	18.74	21.91	4.19	2.53	2.76	3.02	3.65
11.	ผลิตภัณฑ์โลหะ	566	1,192	1,149	859	1,569	110.81	-3.60	-25.22	82.61	2.12	2.93	2.53	1.74	3.15
12.	ปลาหน่าสด แช่เย็นและแช่แข็ง	1,915	3,569	2,650	1,736	1,356	86.36	25.76	-34.49	-21.87	7.16	8.77	5.84	3.52	2.73
13.	หลอดภาพโทรทัศน์	466	676	1,322	1,127	1,337	44.97	95.58	-14.76	18.65	1.74	1.66	2.92	2.29	2.69
14.	เสื้อผ้า รองเท้า และผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	1,629	1,549	1,564	1,601	1,325	-4.93	0.96	2.41	-17.28	6.10	3.81	3.45	3.25	2.66
15.	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	359	517	1,062	1,153	1,151	44.11	105.44	8.55	-0.17	1.34	1.27	2.34	2.34	2.31
	รวมสินค้า 15 รายการ	20,448	32,163	36,239	40,004	40,823	57.29	12.67	10.39	2.05	76.50	79.07	79.90	81.12	82.06
	สินค้าอื่น ๆ	6,281	8,512	9,114	9,312	8,922	35.51	7.07	2.17	-4.18	23.50	20.93	20.10	18.88	17.94
	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	26,730	40,675	45,353	49,316	49,745	52.17	11.50	8.74	0.87	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 7 โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้าของไต้หวัน

สัดส่วน : ร้อยละ

รายการ	1970	1975	1980	1985	1990	1991	1992	1993
สินค้าออก								
- อาหาร	18.6	15.6	8.6	5.7	4.0	-	3.8	-
- สินค้าวัตถุดิบเกษตรกรรม	3.3	1.7	1.5	1.5	1.5	-	1.5	-
- สินค้าเชื้อเพลิง	0.7	1.1	1.5	1.8	0.6	-	0.7	-
- สินค้าแร่	1.3	0.5	0.5	0.7	1.2	-	1.0	-
- สินค้าอุตสาหกรรม	75.8	81.0	87.9	90.0	92.5	-	92.9	-
- สินค้าอื่น ๆ	0.3	0.1	0.1	0.3	0.1	-	0.2	-
สินค้าเข้า								
- อาหาร	14.7	14.0	8.4	9.6	6.5	-	5.9	-
- สินค้าวัตถุดิบเกษตรกรรม	13.6	9.6	8.9	8.3	5.0	-	4.6	-
- สินค้าเชื้อเพลิง	4.5	13.5	25.3	20.7	11.0	-	8.1	-
- สินค้าแร่	4.0	3.9	5.8	5.6	6.0	-	5.5	-
- สินค้าอุตสาหกรรม	62.9	57.9	50.4	52.8	69.1	-	73.2	-
- สินค้าอื่น ๆ	0.5	1.2	1.2	3.0	2.4	-	2.6	-

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 8 ตลาดส่งออกสำคัญของไต้หวัน

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านดอลล่าร์สหรัฐ					อัตราขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการส่งออกรวม	67,214	76,161	81,470	85,091	93,056	13.3	7.0	4.4	9.4	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1	สหรัฐอเมริกา	21,746	22,137	23,572	23,587	24,345	1.8	6.5	0.1	3.2	32.4	29.1	28.9	27.7	26.2
2	ฮ่องกง	8,556	12,431	15,415	18,453	21,263	45.3	24.0	19.7	15.2	12.7	16.3	18.9	21.7	22.8
3	ญี่ปุ่น	8,338	9,167	8,894	8,977	10,224	9.9	-3.0	0.9	13.9	12.4	12.0	10.9	10.5	11.0
4	สิงคโปร์	2,204	2,402	2,505	2,890	3,361	9.0	4.3	15.4	16.3	3.3	3.2	3.1	3.4	3.6
5	เยอรมนี	3,198	3,869	3,599	3,504	3,252	21.0	-7.0	-2.6	-7.2	4.8	5.1	4.4	4.1	3.5
6	ไทย	1,424	1,440	1,810	2,019	2,440	1.1	25.7	11.5	20.9	2.1	1.9	2.2	2.4	2.6
7	เนเธอร์แลนด์	1,856	2,171	2,195	2,119	2,375	17.0	1.1	-3.5	12.1	2.8	2.9	2.7	2.5	2.6
8	มาเลเซีย	1,104	1,465	1,600	1,672	2,224	32.7	9.2	4.5	33.0	1.6	1.9	2.0	2.0	2.4
9	สหราชอาณาจักร	1,979	2,072	2,205	2,171	2,173	4.7	6.4	-1.5	0.1	2.9	2.7	2.7	2.6	2.3
10	เกาหลีใต้	1,213	1,287	1,150	1,274	1,741	6.1	-10.6	10.8	36.7	1.8	1.7	1.4	1.5	1.9
11	ออสเตรเลีย	1,279	1,354	1,428	1,450	1,633	5.9	5.5	1.5	12.6	1.9	1.8	1.8	1.7	1.8
12	แคนาดา	1,559	1,624	1,643	1,536	1,458	4.2	1.2	-6.5	-5.1	2.3	2.1	2.0	1.8	1.6
13	อินโดนีเซีย	1,246	1,207	1,215	1,285	1,433	-3.1	0.7	5.8	11.5	1.9	1.6	1.5	1.5	1.5
14	ฟิลิปปินส์	811	848	1,023	1,031	1,223	4.6	20.6	0.8	18.6	1.2	1.1	1.3	1.2	1.3
15	ฝรั่งเศส	1,132	1,354	1,390	1,078	961	19.6	2.7	-22.4	-10.9	1.7	1.8	1.7	1.3	1.0
16	อิตาลี	985	1,027	1,071	770	813	4.3	4.3	-28.1	5.6	1.5	1.3	1.3	0.9	0.9
17	เบลเยี่ยม	487	528	568	550	517	8.4	7.6	-3.2	-6.0	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6
18	บราซิล	-	-	117	270	517	-	-	130.8	91.5	0.0	0.0	0.1	0.3	0.6
19	ซาอุดีอาระเบีย	459	616	563	533	456	34.2	-8.6	-5.3	-14.4	0.7	0.8	0.7	0.6	0.5
20	สวิตเซอร์แลนด์	-	-	335	335	316	-	-	0.0	-5.7	0.0	0.0	0.4	0.4	0.3

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 9 แหล่งนำเข้าสำคัญของไต้หวัน

ลำดับที่	ประเทศ	มูลค่า : ล้านดอลล่าร์สหรัฐ					อัตราขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการนำเข้ารวม	54,716	62,861	72,007	77,061	85,359	14.9	14.5	7.0	10.8	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1	ญี่ปุ่น	15,998	18,858	21,767	23,186	24,791	17.9	15.4	6.5	6.9	29.2	30.0	30.2	30.1	29.0
2	สหรัฐอเมริกา	12,612	14,114	15,771	16,723	18,043	11.9	11.7	6.0	7.9	23.0	22.5	21.9	21.7	21.1
3	เยอรมนี	2,716	3,013	3,925	4,220	4,784	10.9	30.3	7.5	13.4	5.0	4.8	5.5	5.5	5.6
4	เกาหลีใต้	1,344	1,747	2,301	2,537	3,015	30.0	31.7	10.3	18.8	2.5	2.8	3.2	3.3	3.5
5	สิงคโปร์	1,406	1,446	1,695	1,866	2,412	2.8	17.2	10.1	29.3	2.6	2.3	2.4	2.4	2.8
6	มาเลเซีย	1,003	1,409	1,829	1,939	2,327	40.5	29.8	6.0	20.0	1.8	2.2	2.5	2.5	2.7
7	ออสเตรเลีย	1,660	2,018	2,056	2,097	2,225	21.6	1.9	2.0	6.1	3.0	3.2	2.9	2.7	2.6
8	อินโดนีเซีย	922	1,234	1,407	1,624	2,112	33.8	14.0	15.4	30.0	1.7	2.0	2.0	2.1	2.5
9	ฮ่องกง	1,446	1,945	1,781	1,729	1,533	34.5	-8.4	-2.9	-11.3	2.6	3.1	2.5	2.2	1.8
10	สหราชอาณาจักร	1,154	1,124	1,338	1,193	1,529	-2.6	19.0	-10.8	28.2	2.1	1.8	1.9	1.5	1.8
11	อิตาลี	817	795	1,002	1,300	1,464	-2.7	26.0	29.7	12.6	1.5	1.3	1.4	1.7	1.7
12	ฝรั่งเศส	1,132	1,141	1,400	1,268	1,457	0.8	22.7	-9.4	14.9	2.1	1.8	1.9	1.6	1.7
13	ซาอุดีอาระเบีย	1,539	1,679	1,465	1,502	1,332	9.1	-12.7	2.5	-11.3	2.8	2.7	2.0	1.9	1.6
14	แคนาดา	829	1,040	1,178	1,119	1,251	25.5	13.3	-5.0	11.8	1.5	1.7	1.6	1.5	1.5
15	เนเธอร์แลนด์	729	803	872	1,002	1,146	10.2	8.6	14.9	14.4	1.3	1.3	1.2	1.3	1.3
16	ไทย	448	586	825	973	1,109	30.8	40.8	17.9	14.0	0.8	0.9	1.1	1.3	1.3
17	สวิตเซอร์แลนด์	1,201	991	1,071	920	1,077	-17.5	8.1	-14.1	17.1	2.2	1.6	1.5	1.2	1.3
18	เบลเยี่ยม	393	400	405	614	754	1.8	1.3	51.6	22.8	0.7	0.6	0.6	0.8	0.9
19	บราซิล	-	-	751	757	613	-	-	0.8	-19.0	0.0	0.0	1.0	1.0	0.7
20.	ฟิลิปปินส์	236	235	305	365	461	-0.4	29.8	19.7	26.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 10 การค้าระหว่างประเทศของไทยกับไต้หวัน

ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
ไทย-โลก														
มูลค่าการค้า	1,442,795	1,684,857	1,857,888	2,111,709	2,506,862	16.78	10.27	13.66	18.71	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
การส่งออก	589,813	725,449	824,643	940,863	1,137,602	23.00	13.67	14.09	20.91	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
การนำเข้า	852,982	959,408	1,033,245	1,170,846	1,369,260	12.48	7.70	13.32	16.95	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ดุลการค้า	-263,169	-233,959	-208,602	-229,983	-231,658									
ไทย-ไต้หวัน														
มูลค่าการค้า	53,739	57,741	72,790	77,822	94,055	7.45	26.06	6.91	20.86	3.72	3.43	3.92	3.69	3.75
การส่งออก	9,573	12,067	15,705	18,693	24,691	26.05	30.15	19.03	32.09	1.62	1.66	1.90	1.99	2.17
การนำเข้า	44,166	45,674	57,085	59,129	69,364	3.41	24.98	3.58	17.31	5.18	4.76	5.52	5.05	5.07
ดุลการค้า	-34,593	-33,607	-41,380	-40,436	-44,673									

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 11 สินค้าออกสำคัญ 15 อันดับแรกของไทยไปไต้หวัน

ลำดับที่	รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
1	กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง	52	117	302	1,413	2,086	125.30	157.07	368.22	47.65	0.54	0.97	1.92	7.56	8.45
2	แผงวงจรไฟฟ้า	470	600	806	1,191	1,928	27.84	34.25	47.75	61.91	4.91	4.98	5.13	6.37	7.81
3	ผลิตภัณฑ์ฉัลำปะหลัง	1,530	1,889	1,720	982	1,421	23.48	-8.95	-42.92	44.73	15.98	15.65	10.95	5.25	5.75
4	ยางพารา	734	867	950	956	1,171	18.11	9.67	0.53	22.57	7.66	7.18	6.05	5.11	4.74
5	เสื้อผ้าสำเร็จรูป	527	354	415	738	1,142	-32.82	17.20	78.05	54.75	5.50	2.93	2.64	3.95	4.63
6	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	799	816	1,362	517	880	2.50	67.03	-62.08	70.40	8.35	6.76	8.68	2.76	3.57
7	หนังและผลิตภัณฑ์หนังฟอกและหนังอัด	214	256	205	426	840	19.43	-19.84	107.77	97.24	2.24	2.12	1.31	2.28	3.40
8	ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	183	218	439	1,037	756	19.16	101.04	136.30	-27.10	1.91	1.81	2.80	5.55	3.06
9	รองเท้าและชิ้นส่วน	91	105	131	139	709	15.71	24.21	6.21	409.55	0.95	0.87	0.83	0.74	2.87
10	ด้ายเส้นใยประดิษฐ์	10	75	259	304	672	650.98	247.37	17.30	121.33	0.10	0.62	1.65	1.62	1.72
11	ผลไม้สดแช่เย็นและแช่แข็ง	28	32	148	249	517	13.92	356.82	68.06	107.60	0.30	0.27	0.94	1.33	2.10
12	เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	19	32	301	500	508	70.14	842.21	66.23	1.47	0.20	0.26	1.92	2.68	2.06
13	ตู้เย็นและชิ้นส่วน	58	9	334	522	441	-83.73	3458.03	56.65	-15.66	0.60	0.08	2.12	2.80	1.78
14	ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ	38	76	89	170	382	98.76	17.12	90.91	124.70	0.40	0.63	0.57	0.91	1.55
15	อาหารทะเลกระป๋อง	34	39	44	160	377	14.00	13.15	262.26	134.80	0.36	0.32	0.28	0.86	1.52
	รวมสินค้า 15 รายการ	4,787	5,486	7,505	9,304	13,830	14.60	36.81	23.97	48.65	50.00	45.46	47.79	49.77	56.01
	สินค้าอื่น ๆ	4,787	6,581	8,200	9,388	10,861	37.50	24.60	14.49	15.68	50.00	54.54	52.21	50.23	43.99
	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	9,573	12,067	15,705	18,693	24,691	26.05	30.15	19.02	32.09	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 12 สินค้าเข้าสำคัญ 15 อันดับแรกของไทยจากไต้หวัน

ลำดับที่	รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
		1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994	1990	1991	1992	1993	1994
1	เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	7,863	8,398	9,510	10,341	11,649	6.81	13.24	8.74	12.65	17.80	18.39	16.66	17.49	16.79
2	เครื่องจักรใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ	3,902	4,499	6,378	6,837	10,053	15.30	41.76	7.19	47.05	8.83	9.85	11.17	11.56	14.49
3	เคมีภัณฑ์	3,678	4,306	6,490	6,519	7,793	17.09	50.70	0.45	19.54	8.33	9.43	11.37	11.03	11.23
4	ผ้าผืน	3,141	3,467	4,279	4,471	5,161	10.38	23.42	4.49	15.43	7.11	7.59	7.50	7.56	7.44
5	เครื่องคอมพิวเตอร์อุปกรณ์และส่วนประกอบ	1,476	1,440	2,279	3,304	3,535	-2.47	58.29	45.01	6.98	3.34	3.15	3.99	5.59	5.10
6	ผลิตภัณฑ์โลหะ	1,153	1,617	2,433	2,903	3,393	40.32	50.44	19.31	16.91	2.61	3.54	4.26	4.91	4.89
7	แผงวงจรไฟฟ้า	434	641	1,248	1,901	2,935	47.52	94.85	52.27	54.39	0.98	1.40	2.19	3.22	4.23
8	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	790	1,149	1,579	1,735	2,810	45.51	37.36	9.89	61.98	1.79	2.52	2.77	2.93	4.05
9	ปลาทูน่าสด แช่เย็น แช่แข็ง	5,655	4,945	5,178	3,507	2,749	-12.57	4.72	-32.26	-21.62	12.80	10.83	9.07	5.93	3.96
10	เหล็กและเหล็กกล้า	1,610	1,497	2,918	2,777	2,172	-6.98	94.91	-4.86	-21.76	3.64	3.28	5.11	4.70	3.13
11	เครื่องใช้ไฟฟ้า	1,151	872	1,176	1,285	1,714	-24.26	34.94	9.22	33.40	2.61	1.91	2.06	2.17	2.47
12	เสื้อผ้า รองเท้าและผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	1,515	1,564	1,783	1,477	1,680	3.27	13.99	-17.16	13.69	3.43	3.43	3.12	2.50	2.42
13	สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ	641	654	974	1,177	1,628	2.01	48.99	20.86	38.27	1.45	1.43	1.71	1.99	2.35
14	หลอดภาพโทรทัศน์	1,006	1,238	1,134	1,854	1,487	23.08	-8.40	63.46	-19.77	2.28	2.71	1.99	3.13	2.14
15	ด้ายทอผ้าและด้ายเส้นเล็ก	1,587	953	956	978	1,318	-39.98	0.40	2.30	34.72	3.59	2.09	1.68	1.65	1.90
	รวมสินค้า 15 รายการ	35,602	37,240	48,316	51,066	60,077	4.60	29.74	5.69	17.65	80.61	81.54	84.64	86.36	86.61
	สินค้าอื่น ๆ	8,564	8,433	8,769	8,063	9,287	-1.53	3.98	-8.05	15.18	19.39	18.46	15.36	13.64	13.39
	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	44,166	45,674	57,085	59,129	69,364	3.41	24.99	3.58	17.31	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบการลงทุนของเกาหลีและไต้หวันใน 4 ประเทศอาเซียน เมษายน 1994 - มีนาคม 1995

หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐ

ประเทศผู้ลงทุน	4 ประเทศอาเซียนที่เป็นแหล่งรับการลงทุน			
	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	ไทย
เกาหลี	2,065	164	15	13
ไต้หวัน	1,408	1,150	274	95

ที่มา : Far Eastern Economic Review, 12 October 1995

ตารางที่ 14 การลงทุนของประเทศต่าง ๆ 5 อันดับแรก ในเกาหลี ไต้หวัน และไทย ปี 1994

หน่วยเงิน : ล้านเหรียญสหรัฐ

เกาหลี		ไต้หวัน		ไทย	
ประเทศผู้ลงทุน	จำนวนเงิน	ประเทศผู้ลงทุน	จำนวนเงิน	ประเทศผู้ลงทุน	จำนวนเงิน
ญี่ปุ่น	429	ญี่ปุ่น	391	สหรัฐอเมริกา	165
สหรัฐอเมริกา	311	สหรัฐอเมริกา	294	ฮ่องกง	129
ไอร์แลนด์	164	ฮ่องกง	224	ญี่ปุ่น	123
เนเธอร์แลนด์	67	สิงคโปร์	174	ไต้หวัน	95
ไต้หวัน	65	เยอรมัน	91	สหราชอาณาจักร	44

ที่มา : Far Eastern Economic Review, 12 October 1995

เอกสารหลักที่ใช้อ้างอิง

1. Amsden, Alice H. 1989. Asia's Next Giant : South Korea and Late Industrialization. New York : Oxford University Press.
2. Andrews John. 1991. The Asian Challenges. Longmans group (Far East) Ltd.
3. Asia Pacific Profiles 1995. Asia Pacific Economic Group.
4. Asia Yearbook, various years. Review Publishing Co. Ltd. Hong kong.
5. The Economist Intelligence Unit. Country Report, South Korea, various years.
6. Far Eastern Economic Review, various issues.
7. Kelly, Brian and Mark London, 1989. The Four Little Dragons. Simon and Schuster. New York.
8. A Survey of Korea, The Economist. June 3, 1995.
9. Wade, Robert, Governing the Market: Economic Theory and the Role of Government in East Asian Industrialization. Princeton University Press, 1990.
10. The World Bank, 1993. The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy. Oxford University Press.
11. Woronoff, Asia's 'Miracle' Economies. 1992 Second Edition, M.E. Sharpe, Inc.
12. วารสารเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับปี 1994

ฮ่องกงและสิงคโปร์ :
คู่แฝดอภินิหารทางเศรษฐกิจของเอเชีย

โดย

อาจารย์หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 - 28 มีนาคม 2539

อภินันทนาการ

จาก

นายธัญญธำรง อัศวนนท์

"ฮ่องกงและสิงคโปร์ : คู่แฝดอภินิหารทางเศรษฐกิจของเอเชีย"

โดย อ.หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถ้าเราพูดถึงความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชีย เราคงไม่สามารถปฏิเสธที่จะพูดถึงความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจของเกาะเล็ก ๆ 2 เกาะในเอเชีย ที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจผยองขึ้นมาเป็นเสือเศรษฐกิจใหม่ 2 ตัว ของเอเชียในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 50 ปีที่ผ่านมา เสือ 2 ตัวนี้เริ่มจากจุดกำเนิดเดียวกัน คือประชากรมีเชื้อสายเป็นชาวจีน และมาอยู่ใต้อาณานิคมของอังกฤษ ในยุคแรกดำเนินเศรษฐกิจที่เน้นการค้าเสรี โดยใช้โครงสร้างภาษีพัฒนาเศรษฐกิจเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นศูนย์กลางทางด้านขนส่ง ศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ และศูนย์กลางทางด้านการเงินในภูมิภาคเอเชีย

ขณะที่เศรษฐกิจของโลกเริ่ม**เอาจริงกับ**การดำเนินนโยบายการค้าแบบกีดกันและแบบรวมกลุ่ม การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของไทยในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นจะต้องพิจารณานโยบายเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย ทั้งสิงคโปร์และฮ่องกงต่างก็มี บทบาทมากในการเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจของเอเชีย ซึ่งไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญ

Hong Kong
China
Shenzhen
Sha Tau Kok
Shek Wu Hui
Tai Pang Wan (Mirs Bay)
22 30'
Hau Hoi Wan
Tai Po
Plover Cove Res.
Yuen Long
Tuen Mun
Tsuen Wan
Sai Kung
Sha Tin
Leung Shuen Wan Chau I.
Kowloon
Tung Chung
Tai Yue Shan (Lan Tao) I.
Aberdeen
Victoria
Tong Fuk
Stanley
Hong Kong I.
Fan Lau
Pok Liu Chau I.
Po Toi I.
South China Sea
10 km
10 miles
22 00'
114 00'
114 30'

ข้อมูลพื้นฐานฮ่องกง

ที่ตั้ง	บริเวณตอนใต้ของมณฑลกวางตุ้ง ประเทศจีน ประกอบด้วยเกาะฮ่องกง, เกาลูน และนิวเกาลูน
พื้นที่	1,070 ตารางกิโลเมตร (รวม 235 เกาะ)
เมืองหลวง	วิกตอเรีย
ภาษา	อังกฤษ, กวางตุ้ง หลังปี 1997 ภาษาจีนกลางจะเป็นภาษาราชการ
การปกครอง	1989-1997 เป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยการเช่าจากจีน 1 ก.ค.1997 กลับคืนไปอยู่ใต้การปกครองจีน อย่างไรก็ตามจีนได้ขยายสิทธิ์ให้ฮ่องกงปกครองตนเองต่อไปได้อีก 50 ปี ตามข้อตกลงสัญญา Sino-British Declaration
ประชากร	6.2 ล้านคน (1992)
หน่วยเงินตรา	เหรียญฮ่องกง (1 เหรียญ สรอ. = 7.8 เหรียญฮ่องกง)
รายได้ต่อหัว	18,500 เหรียญ สรอ. (1993)
อัตราการเจริญเติบโต	5.5% (1993) (GDP GROWTH)
อัตราว่างงาน	2% (1993)
อัตราเงินเฟ้อ	8.5% (1993)

ฮ่องกง : ประตูการค้าของจีน

ฮ่องกงเกาะเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่เพียง 1,070 ตารางกิโลเมตรประกอบด้วยประชากร 6 ล้านคน แต่เป็นศูนย์กลางที่สำคัญมากทางด้านเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นแหล่งการลงทุน ท่าเรือ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางทางการเงินที่สำคัญของเอเชีย ระบบเศรษฐกิจของฮ่องกงนั้นเป็นเมืองปลอดภาษี มีการแข่งขันในการตลาดสูง มีระบบการเงินการธนาคารที่เข้มแข็ง มีระบบการคมนาคม ระบบโทรคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เพรียบพร้อม สิ่งเหล่านี้ทำให้ฮ่องกงเป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจดีประเทศหนึ่งของโลก ปี ค.ศ.1994 ฮ่องกงถูกจัดให้เป็นเมืองที่มีระบบเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก มีท่าเรือเสรีมากจนทำให้การขนถ่ายสินค้าในท่าเรือที่ยุ่งเหยิง สนามบินถูกจัดว่าเป็นสนามบินที่ ยุ่งเหยิงเป็นอันดับที่ 3 ของโลก และมีการขนถ่ายสินค้าผ่านสนามบินมากเป็นอันดับที่ 2 ของโลก มีตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของโลก ตลาดหุ้นใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ในเอเชีย และถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีการลงทุนไหลเข้าเป็นอันดับ 4 ของโลก (จัดขึ้นในปี ค.ศ.1994)

ตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจของฮ่องกงได้เจริญเติบโตขึ้นมากกว่า 4 เท่า เนื่องจากระบบเศรษฐกิจเปิด ฮ่องกงจึงเน้นภาคการส่งออกเป็นหลักสำคัญ รวมทั้งให้ความสำคัญกับภาคบริการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลา 10 ปีหลังนี้ ฮ่องกงได้สร้างรากฐานทางการให้บริการไม่ว่าจะเป็นการให้บริการด้านการเงิน การธนาคาร ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ และเมื่อฮ่องกงได้ทำการค้ากับจีนอย่างจริงจังแล้ว เศรษฐกิจของฮ่องกงเจริญได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว การส่งสินค้าออกโดยผ่านฮ่องกง นับเป็นจุดที่สำคัญมาก ธุรกิจเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนภาคอุตสาหกรรมได้มีการขยายการตั้งโรงงานผลิตสินค้าโดยอาศัยแรงงานจากประเทศจีน แต่ศูนย์กลางการบริหารยังอยู่ที่ฮ่องกง อุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตสูงมากคือ อุตสาหกรรมของเล่นเด็ก, อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า รวมถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอ, อุตสาหกรรมพลาสติก, นาฬิกา เป็นต้น

1. ภาคการผลิตของฮ่องกง

1.1 ภาคการเกษตร

ภาคเกษตรกรรมของฮ่องกงเป็นส่วนที่ไม่โตมากนัก เนื่องมาจากพื้นที่บนเกาะฮ่องกงมีจำกัดเพียง 1,075 ตารางกิโลเมตร ดังนั้นจะมีพื้นที่สามารถเพาะปลูกได้เพียง 4% ของพื้นที่ทั้งหมด โดยในจำนวนนี้ 25% เป็นการเพาะปลูกพืชผัก 27% เพาะเลี้ยงสัตว์ปีกต่าง ๆ 6% จะเป็นการเลี้ยงหมู 13% เป็นการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด และ 69% เป็นการทำประมง แต่อย่างไรก็ตาม ผลิตผลของเกษตรกรในฮ่องกงไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวฮ่องกง ดังนั้น ผลผลิตประมาณ 40% ของความต้องการของชาวฮ่องกงต้องนำเข้ามาจากประเทศจีน ทำให้เกิดการแข่งขันต่าง ๆ ด้านราคาอย่างรุนแรง และด้วยข้อจำกัดของพื้นที่และแรงงานที่ขาดแคลนในฮ่องกง ดังนั้น เกษตรกรฮ่องกงจึงต้องหันไปพึ่งเทคโนโลยี เพื่อที่จะผลิตสินค้าที่มีราคาสูง โดยที่กรมเกษตรและประมงได้พยายามทำการค้นคว้า หาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เพื่อปรับปรุงวิธีการผลิตจากที่ต้องพึ่งแรงงาน (Labour intensity) มาใช้วิธีทางเครื่องจักรแทน (Capital intensity) นอกจากนี้แล้ว หน่วยงานราชการดังกล่าว ได้ให้ความรู้ต่าง ๆ ในการเพิ่มผลผลิต ให้การฝึกฝน อบรม และทำการสาธิตในการเพิ่มผลผลิตด้วย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน โดยให้ในอัตราอัตราดอกเบี้ยต่ำ จากสถาบันการเงิน Kadoorie Agricultural Aid Loan Fund, the J.E. Joseph Trust and the Vegetable Marketing Organisation Loan Fund โดยในปี 1994 มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันดังกล่าวรวมเป็นเงิน 313 ล้านเหรียญ สรอ.

1.2 ทางด้านอุตสาหกรรมประมง

เป็นภาคที่สำคัญมากเพราะก่อให้เกิดรายได้มากในภาคการเกษตร โดยแต่ละปีชาวประมงประมาณ 21,600 คน สามารถจับปลาได้เฉลี่ย 219,600 ตัน/ปี (ค.ศ.1994) และขายได้ราคาประมาณ 2,610 ล้านเหรียญ ปริมาณการจับปลานั้นได้น้ำหนักลดลงประมาณ 1% แต่ได้ราคาเพิ่มขึ้น 3% เมื่อเปรียบเทียบกับปี 1993 โดย 60% ของปริมาณทั้งหมดใช้บริโภคภายในประเทศ ส่วนการทำประมงน้ำจืด จะมีบ่อเลี้ยงปลาประมาณ 1,240 เฮกเตอร์ ซึ่งอยู่ในเขตเมืองใหม่ ซึ่งนอกจากจะทำการเพาะเลี้ยงปลาแล้วยังสามารถเพาะเลี้ยงปูพันธุ์พิเศษหลายชนิดด้วยกัน

ทางด้านการตลาดของภาคการเกษตร กรมเกษตรและประมงจะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยในปี 1994 นั้น 49% ของผลิตภัณฑ์ประเภทพืชผลขายได้ในประเทศ และ 64% ของสินค้าประมง ก็ขายได้โดยผ่านหน่วยงานนี้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนี้จะหาวิธีที่ทำให้ได้รายได้สูงสุด โดยการใช้งบการตลาดให้น้อยที่สุด หน่วยงานนี้ยังคงรับผิดชอบในการขนส่งจากบริเวณเพาะปลูกไปยังตลาดค้าส่งในเมืองเกาลูนอีก พร้อมทั้งยังจัดหาเครื่องมือ และแนะนำวิธีการขายให้ด้วย ผลประโยชน์ที่หน่วยงานที่จะได้คือ ค่านายหน้า 10% ของยอดขาย โดยค่านายหน้านี้ ก็จะถูกนำมาใช้จ่ายช่วยทำวิจัย ให้คำปรึกษาและเงินบางส่วนยังใช้ในการสนับสนุนในรูปของการให้ทุนการศึกษาอีกด้วย

2. ภาคเศรษฐกิจการค้า

2.1 ฮ่องกงกับจีน

ก่อนทศวรรษที่ 50 บทบาทสำคัญของฮ่องกงคือ เมืองท่าของจีนแผ่นดินใหญ่ ก่อให้เกิดกระแสการค้าในการเป็นตัวแทนการนำเข้าจากประเทศอื่น ๆ เข้าจีน และเป็นผู้ส่งออกจากจีนไปยังทั่วโลก การลงทุนยังไม่มีบทบาทสำคัญ ขณะที่ภาคบริการจะเป็นตัวสนับสนุนการค้า แหล่งรายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากการค้าเท่านั้น

ในต้นทศวรรษที่ 50 สหประชาชาติห้ามค้าขาย (Embarqo) กับประเทศจีน ทำให้จีนโดดเดี่ยวต้องปรับตัวใช้นโยบายที่ยืนอยู่บนเท้าของตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาทของฮ่องกง ที่ไม่สามารถคงเฉพาะบทบาททางด้านการค้าเพียงอย่างเดียว ฮ่องกงจำเป็นต้องพัฒนาและเพิ่มบทบาทตนเองในลักษณะของการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก (export - oriented) เพื่อทดแทนสินค้าที่หายไปจากตลาดในจีน แม้ว่าในระยะเริ่มต้นทางด้านการลงทุนจะไม่ค่อยสัมฤทธิ์ผลเท่าใดนัก แต่ในช่วงทศวรรษที่ 60 อัตราการเจริญเติบโตในภาคอุตสาหกรรมของฮ่องกงก้าวทะยานขึ้นอย่างสูง

ฮ่องกงเปรียบเสมือนประตูการค้าของประเทศจีน ในการติดต่อกับทั่วโลก ในราวปี ค.ศ.1979 นโยบายการค้าแบบเปิดประตู "open door" ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับฮ่องกง มีเสถียรภาพและเข้มแข็งมากขึ้น จนกระทั่งบัดนี้ฮ่องกงเป็นสถานที่ที่รวมสินค้าเพื่อ

เป็นทางผ่านไปจำหน่ายยังประเทศอื่น ๆ ที่สำคัญที่สุดของจีน (Re-exports of China Origin) (Table 1)

ในขณะเดียวกันฮ่องกงก็เป็นประตูทางผ่านที่สำคัญของสินค้าจากนานาประเทศเข้าสู่ประเทศจีน (Re-export to China) จากตารางที่ 1 พบว่าการส่งออกไปยังจีนจะมีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบอัตราการขยายตัวของการนำเข้าจากจีน แต่อย่างไรก็ตาม มูลค่าการนำเข้าจากจีน ยังคงมีมูลค่ามหาศาลเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกไปจีน ทั้งนี้เพราะฮ่องกงต้องพึ่งพาผลผลิตทางด้านการเกษตร และปัจจัยการผลิตจากจีน เพื่อใช้ในการบริโภคและเป็นวัตถุดิบในการผลิตเพื่อ ส่งออกไปยังต่างประเทศและส่งกลับไปยังประเทศจีน ดังจะพบได้ใน Table 2 ที่พบว่าในปี 1994 กว่า 41% ของการนำเข้าจะนำเข้าจากจีนและไต้หวัน และเพียง 8.5% ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด นำเข้าจาก NAFTA (กลุ่มประเทศการค้าเสรีในอเมริกาเหนือ ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา, เม็กซิโก และแคนนาดา) ในขณะที่การส่งออกไปยังจีนและไต้หวันมี 34.6% แต่ส่งออกไปยัง NAFTA สูงถึง 26.1% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวเลขการขาดดุลของฮ่องกง ที่มีต่อจีนจะเพิ่มมากขึ้น (Table 1) จากปี 1978 ถึง 1990 ถึง 7 เท่าตัว แต่พบว่าอัตราการขยายการส่งออกไปยังจีนของฮ่องกงเพิ่มมากขึ้น ทั้งในลักษณะที่เป็นสินค้าที่ผลิตจากฮ่องกงล้วน ๆ (70% ต่อปี) และสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศและส่งต่อไปยังจีน (68% ต่อปี) ในขณะที่การนำเข้าจากจีนจะขยายตัวเพิ่มขึ้นน้อยกว่า (29% ต่อปี) ภาวะการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นว่าทั้งจีนและฮ่องกงต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างมาก ฮ่องกงต้องพึ่งพาวัตถุดิบ พืชผลทางการเกษตร จากจีนแผ่นดินใหญ่ (Table 2) สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าทางด้านการเกษตรและวัตถุดิบ ซึ่งเปรียบเสมือนว่าจีนเป็นโกดังสินค้าของฮ่องกง ขณะที่ฮ่องกงก็ทำหน้าที่เป็นประตูทางการค้าที่สำคัญของจีน (Table 3 สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าสำเร็จรูป) ซึ่งจีนเองคงไม่สามารถที่จะปิดประตูทางการค้านี้ได้ถ้ายังไม่มีประตูทางการค้าอื่นที่ต่างประเทศให้การยอมรับและเชื่อถืออย่างฮ่องกง

2.2 ฮ่องกงกับประเทศอื่น ๆ

เนื่องจากนโยบายการเปิดประตูการค้าของจีนในฮ่องกง ในปี 1979 เพื่อเปิดช่องทางในการติดต่อกับโลกภายนอก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนเปรียบเสมือนกับการ

เปิดตลาดใหม่ ที่มีขนาดใหญ่ของตลาดโลก ทำให้ฮ่องกงต้องรับหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางระหว่างจีนกับต่างประเทศ นำสินค้าเข้าจากต่างประเทศ และ Re-export ไปยังจีน และนำสินค้าเข้าจากจีน และ Re-export ไปยังต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นผู้ผลิตสินค้าทั้งหมดเองส่งไปยังต่างประเทศ จาก Table 4 พบว่า ผู้นำเข้ารายใหญ่จากฮ่องกงที่รองลงไปจากจีน คือ NAFTA คิดเป็น 26% จากการส่งออก ทั้งหมดของฮ่องกงและผู้ส่งออกรายใหญ่มายังฮ่องกงรองลงไปจากจีน คือ ญี่ปุ่นคิดเป็น 17.1% ของการนำเข้าทั้งหมดของฮ่องกง แต่เมื่อพิจารณาจากแหล่งผลิตและจุดหมายปลายทางของการนำเข้าและการส่งออกสินค้า สามารถพิจารณาบทบาทของฮ่องกงได้เป็น 2 บทบาท คือ

2.2.1 ฮ่องกงในฐานะพ่อค้าคนกลาง จะพบว่ามูลค่าการส่งออกของสินค้าที่ผ่านทางฮ่องกงมีแนวโน้มขยายตัวขึ้น เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของฮ่องกงคือ จาก 30.45% ในปี 1980 ขยายตัวเป็น 81.0% ในปี 1994 จะเห็นว่าบทบาทของฮ่องกงในฐานะคนกลางมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าฮ่องกงกำลังจะกลับคืนไปสู่จีน ในปี 1997 สินค้าสำคัญ ๆ ได้แก่ เสื้อผ้า, สิ่งทอ, เครื่องมือสื่อสาร และบันทึกเสียง, เครื่องใช้ไฟฟ้า และถุงเท้า โดยฮ่องกงนำเข้าสินค้าเหล่านี้จากประเทศคู่ค้าที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ จีน, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน, สหรัฐอเมริกา และเกาหลี โดยมีตลาด ส่งออกต่อที่สำคัญ เรียงตามลำดับคือ จีน, สหรัฐอเมริกา, ญี่ปุ่น, เยอรมนี และอังกฤษ

ในแง่ของการนำเข้า (Table 5) จะพบว่ามูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นตลอด ตั้งแต่ปี 1990-1994 ซึ่งมูลค่าการนำเข้าที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเป็นการนำเข้ามาเพื่อส่งต่อไปยังต่างประเทศ

2.2.2 ฮ่องกงในฐานะที่เป็นผู้ผลิตและส่งออกเอง

จาก Table 6 ถ้าพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกทั้งหมดตั้งแต่ปี 1990-1994 จะพบว่ามีค่ามากกว่า 100% GDP ของฮ่องกง แสดงให้เห็นว่ามูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เป็นมูลค่าที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนต่างประเทศที่ส่งสินค้าผ่านทางฮ่องกง มิได้ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นแก่ชาวฮ่องกงโดยตรง เพราะมูลค่าการส่งออกสินค้าที่ผลิตในฮ่องกง ตั้งแต่ปี 1991-1994 มีแนวโน้มลดลง (Table 6) สินค้าส่งออกที่สำคัญที่ทำรายได้ให้แก่ชาวฮ่องกงก็ยังคงเป็นเสื้อผ้า (33% ของการส่งออก) เครื่องประดับ (ที่ทำจาก เพชร, ทอง, เงิน) ตุ๊กตาและของเล่น พลาสติก, เครื่องมือเครื่อง

ใช้ในสำนักงาน, เครื่องใช้ ไฟฟ้าในครัวเรือน, อุปกรณ์ที่ใช้กับตาและนาฬิกา โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ สหรัฐอเมริกา (28% ของมูลค่าการส่งออก) , จีน (28% ของมูลค่าการส่งออก), เยอรมนี, สิงคโปร์, ญี่ปุ่น, อังกฤษ, ไต้หวันและสิงคโปร์

2.3 ดุลบัญชีเดินสะพัด

ดุลบัญชีเดินสะพัดของฮ่องกงเกินดุล ตั้งแต่ปี 1985-1994 แต่มูลค่าการเกินดุลในแต่ละปีมีแนวโน้มลดลง (ยกเว้นปี 1993) ถ้าพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า ดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกินดุลเกิดจากภาคบริการ (Net invisible) ถ้าคิดเฉพาะภาคการค้าแล้ว จะพบว่าขาดดุลติดต่อกันตั้งแต่ปี 1990-1994 การเกินดุลภาคบริการ เนื่องจากฮ่องกงเป็นศูนย์กลางการขนส่ง, ศูนย์กลางทางการเงินของเอเชีย ซึ่งภาคอุตสาหกรรมเหล่านั้นจะเน้นหนักทางด้านบริการ

3. ภาคอุตสาหกรรมและการลงทุน

3.1 ภาคการลงทุนระหว่างจีนกับฮ่องกง

จากนโยบายการเปิดประตูการค้าของจีนในฮ่องกง เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักลงทุนจากต่างประเทศ เข้ามาลงทุนในฮ่องกงเพื่อเป็นทางผ่านเข้าจีน จะพบว่าในทศวรรษที่ 80 มีเงินลงทุนไหลผ่านกว่า 11 พันล้านเหรียญ สรอ. โดยไหลเข้าไปลงทุนยังมณฑลกวางตุ้งของจีน ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณ Pearl River Delta ส่งผลให้บริษัทแม่จากต่างประเทศที่ไม่สามารถเข้าไปในจีนได้โดยตรงตั้งฐานทัพการลงทุนในบริเวณ Pearl River Delta ซึ่งบริษัทเหล่านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจของฮ่องกงมีชีวิตชีวาและทำให้เศรษฐกิจของฮ่องกงรุ่งเรืองใหญ่เป็นอันดับ 8 ของโลก

ภาคอุตสาหกรรมและการลงทุนมีบทบาทสำคัญมากต่อการตอบสนองความต้องการการบริโภคสินค้าของชาวฮ่องกง และความต้องการส่งต่อออกไปยังจีน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ทางการลงทุนระหว่างจีนและฮ่องกงเป็นสิ่งที่น่าจับตามองอย่างมาก ในระยะเริ่มต้นมีการตั้งโรงงานเพื่อผลิตสินค้าที่เน้นการใช้แรงงาน (labour - intensity) ตามแนวชายแดนของฮ่องกงที่ติดกับจีน แต่พบว่าโรงงานต่างๆที่เกิดขึ้นเหมือนดอกเห็ดก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานและขาดแคลนสถานที่ตั้งโรงงาน ทำให้การลงทุนได้เริ่มขยายไปยังชายแดนฝั่งจีนมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและสถานที่การตั้งโรงงาน โดยโรงงานที่ขยาย

ไปฝั่งจีนจะเป็นโรงงานที่ผลิตสินค้าขั้นกลาง (intermediate goods) บางส่วน และสินค้าสำเร็จรูป บางส่วน หลังจากนั้นสินค้าขั้นกลางก็ส่งมายังฮ่องกงเพื่อนำการผลิตต่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป (final goods) โดยสินค้าเหล่านั้นที่มีแหล่งผลิตจากจีนจะถูกส่งออกต่อไปยังต่างประเทศ (Re-export of China Origin) ขณะเดียวกันก็มีบริษัทข้ามชาติเข้ามาตั้งในฮ่องกง เพื่อเป็นตัวแทนในการนำสินค้าเข้าทั้งขั้นกลางและสำเร็จรูปจากต่างประเทศ มาตั้งโรงงานผลิตและส่งต่อไปยังจีน (Re-export to China)

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระแสการลงทุนเพื่อการผลิตในฮ่องกงนอกเหนือจากการลงทุนจากต่างประเทศมาทำการผลิตเพื่อส่งต่อไปยังจีนแล้ว จะพบว่านักลงทุนจากจีนเข้ามาลงทุนในฮ่องกงคิดเป็นการลงทุนสะสมถึงปี 1994 สูงถึงกว่า 50% ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในฮ่องกง ทั้งนี้มีนักลงทุนจากจีนที่เข้ามาลงทุนในฮ่องกงอย่างไม่เปิดเผยแต่ปรากฏในรายการผิดพลาด และ คลาดเคลื่อนของดุลบัญชีการชำระเงินของฮ่องกงอีกจำนวนมาก ซึ่งพบว่าเป็นทุนเคลื่อนย้ายมาจากจีน เนื่องจากนักลงทุนจีนเหล่านี้หลีกเลี่ยงการควบคุมการลงทุน และการควบคุมอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากรัฐบาลจีน โดยการนำเงินเข้ามาลงทุนในฮ่องกงแทน ขณะเดียวกันกระแสการลงทุนของฮ่องกงก็ไหลออกยังประเทศจีนมากเช่นกัน คิดเป็น 64% ของการลงทุนจากต่างประเทศในจีน เมื่อจีนเปิดเสรีมากขึ้นในปี 1980 รัฐบาลจีนได้ผ่อนปรนกฎข้อบังคับการลงทุน และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนตามชายฝั่งทะเลซึ่งรวมทั้งเมืองเสิ่นเจิ้นในมณฑลกวางตุ้ง ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับฮ่องกงก็เป็นเขตการลงทุน ที่รัฐบาลจีนเข้าไปลงทุนโดยผ่านฮ่องกงมากขึ้น ประกอบกับการลงทุนของคนจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่มาลงทุนในฮ่องกง ก็มีการเคลื่อนย้ายการลงทุนกลับยังจีน (recycled) จึงทำให้ฮ่องกงเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในจีน โดยอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่เข้าไปลงทุนในจีนจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเบาที่ต้องใช้แรงงาน ขณะที่การลงทุนส่วนใหญ่ในฮ่องกงจะทำหน้าที่ทางการตลาดรับคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ และ sub-contract ไปยังโรงงานที่ผลิตที่ตั้งอยู่ในจีน ลักษณะการลงทุนเช่นนี้ทำให้ฮ่องกงและจีนต้องพึ่งพากัน โดยแบ่งหน้าที่การทำงานก่อให้เกิด Specialization ทางด้านการผลิตแก่โรงงานจีน ซึ่งมีความได้เปรียบในแง่ต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า และแรงงานที่หาได้ง่ายกว่าในฮ่องกง และฮ่องกงก็ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตสินค้าเหล่านี้ให้สมบูรณ์และส่งต่อไปยังประเทศที่สั่งซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นหนักในแง่ของการบริการที่ต้องใช้เทคโนโลยีมากกว่าแรงงาน (capital-intensity)

3.2 ภาคการลงทุนระหว่างฮ่องกงกับต่างประเทศ

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในฮ่องกงที่เป็นตัวเลขทางการ (Table 7) พบว่า ในปี 1994 มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในฮ่องกงสูงขึ้น 8% เมื่อเทียบกับปี 1993 โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มาลงทุนในฮ่องกงสูงเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปคือสหรัฐ-อเมริกา, จีน, อังกฤษ, เนเธอร์แลนด์, สวิทเซอร์แลนด์ และสิงคโปร์ โดยมีนักลงทุนจากไทยเข้าไปร่วมลงทุนเพียง 7 ราย มีมูลค่าการลงทุนเพียง 0.5% ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด

อุตสาหกรรมที่ต่างประเทศเข้ามาลงทุนมาก (Table 8) คืออุตสาหกรรมอีเล็คทรอนิค, เครื่องใช้ไฟฟ้า, สิ่งทอ, อาหารและเครื่องดื่ม, เคมีภัณฑ์ เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า อุตสาหกรรมที่นักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนจะเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยี เป็นการยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายอุตสาหกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้มีการลงทุนที่มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี

3.3 นโยบายทางด้านการลงทุนของฮ่องกง

ฮ่องกงยังเป็นแหล่งที่น่าลงทุนและน่าทำการค้า อันเนื่องมาจากมีโครงสร้างภาษีที่ไม่สลับซับซ้อน และมีการเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำมาก ประกอบกับลักษณะแรงงานที่มีคุณภาพและขยัน โครงสร้างสาธารณูปโภคที่ดีเยี่ยม และที่สำคัญคือ มีนโยบายที่ปล่อยให้การค้าและการลงทุนเสรี และหน้าที่หลักของราชการคือช่วยอำนวยความสะดวกต่อการค้าและการลงทุนให้เป็นไปในลักษณะตลาดเสรี โดยนโยบายการค้าของฮ่องกงพยายามส่งเสริมให้ระบบการค้าเสรี เปิดกว้างและมีเสถียรภาพ คุ้มครองสิทธิทางการค้า และให้การค้าเป็นไปตามข้อตกลงทางการค้า ทั้งในลักษณะที่เป็นข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคี

ทางด้านนโยบายการลงทุน มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยการสร้างบรรยากาศในภาคธุรกิจให้น่าลงทุนและการอุดหนุนทางด้านบริการแก่ภาคธุรกิจ รัฐจะจัดหาที่ดินให้เหมาะสมกับลักษณะการลงทุน ส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ปรับปรุงกฎและข้อบังคับเกี่ยวกับการลงทุนให้น่าลงทุนมากขึ้น ตั้งกองทุนที่จะกระตุ้นการทำวิจัยให้มีคุณภาพและมีผลิตผล และส่งเสริมการลงทุนที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี

สิงคโปร์ โดยเดิมทีสิงคโปร์ซึ่งประวัติในการพัฒนาประเทศคล้ายคลึงกับฮ่องกงนั้น ในราว ค.ศ. 1960 สิงคโปร์ เริ่มประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน ดังนั้น แรงงานไร้ฝีมือจากมาเลเซียได้เข้าไปในสิงคโปร์ โดยเน้นไปที่ภาคอุตสาหกรรมการต่อเรือและภาคการก่อสร้าง จนราวทศวรรษ 70 ความต้องการในแรงงานต้องการเพิ่มมากขึ้นอีก ดังนั้น แรงงานจากอินเดีย, บังคลาเทศ และประเทศไทย จึงไหลเข้าไป แต่การขาดแคลนแรงงานในฮ่องกงนั้นมีการปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลา สืบเนื่องมาจากการที่มีภูมิประเทศที่ติดกับจีน การเข้ามาทำงานของชาวจีน จึงเกิดขึ้นอย่างเป็นประจำ ประกอบนโยบายทางการเมืองที่ทำให้บุคคลใด ๆ สามารถไปถึงชนบทในฮ่องกงได้แล้ว สามารถที่จะขอสมัครเป็นประชาชนฮ่องกงได้ และเพื่อที่จะสามารถเดินทางต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ได้ ทำให้คนจีนลักลอบเข้ามาเพื่อหางานทำเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลฮ่องกงจึงได้กำหนดนโยบายขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ขึ้นมา 3 แนวทางคือ

ก. นโยบายการลดปริมาณแรงงานที่อพยพออกจากฮ่องกง แรงงานเหล่านี้เป็นแรงงานที่ดี มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศอย่างสูง โดยให้หลักประกันว่า ประชาชนฮ่องกงที่ไม่อพยพหนีไปประเทศอื่น มีสิทธิที่จะเข้าหรือพักอาศัยในประเทศอื่น ๆ ได้ตามต้องการในอนาคต และยังสามารถที่จะถือ passports อังกฤษไว้ ซึ่งหนังสือเดินทางฉบับนี้จะสามารถเดินทางต่อไปยังฝรั่งเศส, สิงคโปร์ และอเมริกาได้ได้ทันที ซึ่งการแก้ปัญหานี้จะเป็นการแก้ปัญหาในช่วงระยะเวลาสั้น เพราะว่าแรงงาน เหล่านั้นอาจจะอพยพไปเมื่อไรก็ได้

ข. นโยบายการดึงแรงงานกลับ รัฐบาลฮ่องกงพยายามที่จะชักชวนให้ชาวฮ่องกงที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ เดินทางกลับมายังฮ่องกง โดยมีการแจ้งข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ทั่วไปยังชาวจีนฮ่องกงที่อาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะกระตุ้นให้กลับมายังฮ่องกง พร้อมทั้งจัดหางานที่เหมาะสมให้ จัดหาโรงเรียนนานาชาติ เพื่อรองรับบุตรหลานชาวฮ่องกงที่อพยพมาจากต่างประเทศ มีการสนับสนุนทางการเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา

ค. นโยบายการหาแรงงานทดแทน เนื่องจากแรงงานที่อพยพออกจากฮ่องกงกว่า 14.5% ของผู้อพยพจบระดับปริญญา ในขณะที่ประชากรฮ่องกงทั้งหมดมีผู้จบปริญญาตรีเพียง 5.6% ดังนั้น รัฐบาลฮ่องกงได้วางนโยบายในการเพิ่มการผลิตบัณฑิตจาก 7,000 คนต่อปี เป็น 15,000 คน ภายในปี 1995 นี้ นอกจากนี้แล้ว ยังผ่อนผันให้แรงงานที่มีความสามารถมาจากจีนเข้ามาทำงานในฮ่องกงได้ โดยออกหนังสือเดินทางให้เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ซึ่งมีการผ่อนผันให้มีการ

นำเข้าแรงงานต่างชาติเข้ามาได้ไม่เกิน 20% ของแรงงานทั้งมหด ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้ออกมาตรการป้องกันไม่ให้แรงงานภายในประเทศได้รับค่าแรงที่ต่ำเกิน โดยกำหนดให้แรงงานที่นำเข้ามาได้รับค่าจ้างในระดับอัตราเฉลี่ย โดยจะมีการหักภาษีค่าจ้างจำนวน 400 เหรียญฮ่องกงต่อเดือน โดยจะหักออกตลอดระยะเวลาสัญญาจ้าง แต่การจ่ายค่าจ้างแรงงานตามที่กำหนดนี้ ไม่เป็นที่น่าสนใจจากนักลงทุนนัก เพราะว่าคุณภาพแรงงานที่นำเข้ามามักจะมีคุณภาพที่ต่ำกว่ามาตรฐาน นอกจากนี้รัฐบาลได้ออกนโยบายให้มีการเพิ่มการนำเข้าแรงงานจากจีนเข้าประเทศได้มากขึ้น วันละไม่เกิน 75 คน ซึ่งพบว่าในปัจจุบันแรงงานส่วนใหญ่ที่ไหลเข้าจากจีนจะเป็นแรงงานหญิงที่ไร้ฝีมือ แต่ค่าจ้างถูกกว่าแรงงานหญิงในฮ่องกง

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบนโยบายทั้งหมดพบว่า นโยบายการลดแรงงานที่อพยพไปต่างประเทศเป็นวิธีที่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เป็นการชะลอปัญหาไม่ให้ขยายตัวกว้างขึ้นเท่านั้น ส่วนนโยบายการนำเอาแรงงานต่างชาติเข้ามานั้นมีผลดีคือ ประการแรก ฮ่องกงขาดแรงงานลักษณะแบบใดก็ตาม จะสามารถนำเข้าแรงงานลักษณะที่ต้องการได้ทันทีจากจีน และประเทศอื่น ๆ ใน เอเชีย ข้อดีประการที่ 2 คือ แรงงานที่มาในฮ่องกงส่วนมากจะนำครอบครัวติดตามมาด้วย ดังนั้นลูก ๆ ที่ติดตามมาเมื่อเติบใหญ่ก็จะเข้าสู่ภาคแรงงานในอนาคต และประการสุดท้ายการนำแรงงานจากต่างชาติเข้ามา จะปรับตัวตามภาวะเศรษฐกิจ ถ้าภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองภาคการผลิตต้องการแรงงานมากขึ้น ก็จะนำเข้ามากขึ้น ถ้าภาวะเศรษฐกิจถดถอยภาคการผลิตต้องการแรงงานลดลง ก็จะนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศลดลง

4.2 อุปสงค์ของแรงงานและการปรับตัวของภาคธุรกิจ

ลักษณะความต้องการแรงงานของภาคธุรกิจในปี 1994 ส่วนใหญ่แล้ว ต้องการแรงงานในภาคบริการ ซึ่งมีการจ้างงานถึง 1,051,193 คน เพิ่มขึ้น 9.72% จากปี 1993 รองลงมาเป็นความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรม มีการจ้างงาน 438,382 คน ซึ่งลดลง 13.7% จากปี 1993 และในภาคการเงินมีการจ้างงาน 361,072 คน เพิ่มขึ้นจากปี 1993 แรงงานจะได้ค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 203 เหรียญฮ่องกง มีอยู่ประมาณ 75% และวันละ 323 เหรียญฮ่องกงมีอยู่ประมาณ 25%

ปัญหาของความต้องการของแรงงาน คือ ปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ วิธีการแก้ปัญหาของภาคธุรกิจคือ การย้ายการลงทุนไปสู่ประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้กับฮ่องกง ซึ่งส่วนใหญ่ก็ย้ายไปลงทุนยังเมืองเสิ่นเจิ้นมณฑลกวางตุ้งของจีนมากที่สุด เพราะเป็นชน

หน่วยงานอุตสาหกรรมของทางการยังได้จัดโครงการส่งเสริมการลงทุนของฮ่องกง ตั้งอยู่ประเทศต่าง ๆ ให้คำแนะนำและการช่วยเหลือทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับการไปลงทุนในฮ่องกง เช่น ในโตเกียว, ซานฟรานซิสโก, นิวยอร์ก, โตรอนโต, บรัสเซล และลอนดอน

นอกจากนี้ ทางการฮ่องกงยังมีมาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจฮ่องกงภายหลังการคืนเกาะสู่จีน คือ โครงการสนามบินแห่งใหม่ที่มีมูลค่าถึง 16.3 พันล้านเหรียญ สรอ. ซึ่งทำการก่อสร้างตั้งแต่เดือนตุลาคม 1989 และคาดว่าจะเสร็จในปี 2002 โดยรัฐบาลคาดว่าสนามบินแห่งใหม่ที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮ่องกงให้รุดหน้ายิ่งขึ้น โดยสนามบินแห่งนี้ สามารถรองรับผู้เดินทางและเที่ยวบินได้คล่องขึ้นเฉลี่ยปีละ 33 ล้านคน ในปี 2002 และคาดว่าจะรับผู้เดินทางได้เพิ่มขึ้นเป็น ปีละ 87 ล้านคน ในช่วงอีก 40 ปีถัดไป สนามบินแห่งใหม่นี้คาดว่าจะเปิดดำเนินการได้บางส่วนในปี 1997

โครงการพัฒนาสนามบินแห่งใหม่นี้ นับได้ว่ามีส่วนเสริมสร้างให้ชาวฮ่องกงและนักลงทุนต่างชาติกลับมามีความเชื่อมั่น ในเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองของฮ่องกงอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าในระยะการก่อสร้างโครงนี้จำเป็นต้องใช้แรงงานอย่างมหาศาลอาจจะเป็นการซ้ำเติมภาวะการขาดแคลนแรงงานในฮ่องกงรุนแรงยิ่งขึ้นก็ตาม และอาจส่งผลให้เกิดภาวะเงินเฟ้อรุนแรง แต่รัฐบาลฮ่องกงก็ได้เตรียมแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการจ้างแรงงานต่างชาติกว่า 30,000 คน เพื่อใช้ในโครงการ ก่อสร้างนี้ ซึ่งคาดว่าการไหลเข้าไปทำงานของชาวต่างชาติ จะช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจฮ่องกงรุดหน้าต่อไป และหลังจากเสร็จสิ้นโครงการก่อสร้างสนามบินนี้แล้ว แรงงานต่างชาติตลอดจนบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้าง อาจจะดำเนินธุรกิจในฮ่องกงเพื่อใช้เป็นฐานในการขยายการก่อสร้างและการจัดการ อสังหาริมทรัพย์ในจีนหลังปี 1997 ต่อไป

4. ตลาดแรงงานของฮ่องกง

4.1 อุปทานของแรงงานและนโยบายของรัฐบาล

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานเริ่มขึ้นในปี 1987 สาเหตุใหญ่เกิดจาก การชะงักงันของอัตราการเพิ่มแรงงาน ซึ่งการชะงักงันนี้มีสาเหตุมาจากปริมาณแรงงานมีจำนวนลดลง ส่วนหนึ่งจากการที่ แรงงานชั้นดีได้อพยพออกนอกประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การขาดแคลนแรงงานในฮ่องกง เกิดขึ้นช้ากว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน เช่น

เชื้อชาติเดียวกัน ใช้ภาษาสื่อสารเหมือนกัน และที่สำคัญอัตราค่าจ้างแรงงานต่ำมากเพียง 300-400 หยวนต่อเดือน (507 เหรียญฮ่องกง) ซึ่งเทียบกับค่าแรงในฮ่องกงแล้ว ในฮ่องกงจะแพงกว่าถึง 10 เท่า

5. ตลาดเงินและตลาดทุน

5.1 สถาบันการเงินและนโยบายการเงิน

ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางทางการเงินที่โยงใยเครือข่ายทั่วโลก มีสถาบันการเงินสำคัญ ๆ ของโลกไปตั้งสำนักงานอยู่เป็นจำนวนมาก คาดการณ์ว่าจะมีประมาณ 537 แห่งจาก 40 ประเทศทั่วโลก ฮ่องกงเองมีตลาดที่สำคัญเป็นอันอัน 2 ในเอเชีย สถาบันการเงินของฮ่องกงนั้นมีการควบคุมการขอใบอนุญาตดำเนินการ มีการควบคุมคุณสมบัติของสถาบันการเงินจากต่างชาติที่จะเปิดสาขาในฮ่องกงอย่างเข้มงวด มีการกำหนดสินทรัพย์ของผู้สมัครอย่างต่ำไม่น้อยกว่า 4 พันล้านดอลลาร์ฮ่องกง และยังมีข้อแม้เพิ่มเติมอีกว่า ธนาคารต่างชาติใดก็ตามที่เข้ามาจดทะเบียน หลังปี 1978จะสามารถมีสาขาได้เพียงแห่งเดียว เพื่อป้องกันการที่มีธนาคารมากเกินไป ตราบจนสิ้นปี 1994 มีธนาคารที่มีใบอนุญาตประกอบกิจการธนาคารอยู่ 180 แห่ง ธนาคารเหล่านั้น จะให้บริการเช่นเดียวกับธนาคารอื่น ๆ ทั่วไป และให้บริการให้กู้ยืมเงินระยะสั้นในวงเงิน 500,000 เหรียญฮ่องกง ส่งชำระภายใน 15 เดือน โดยไม่ต้องมีเงินมัดจำ ส่วนสถาบันการเงินนานาชาติจะดำเนินนโยบายตามที่ธนาคารแนะนำนโยบายไว้ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง The Basle Committee on Banking Supervision ได้ยึดถือมาตรฐานที่กลุ่ม G10 ได้ตกลงจะใช้ซึ่งกันและกัน

ฮ่องกงเหมาะสำหรับการเป็นศูนย์กลางการเงิน สาเหตุเพราะว่า ตำแหน่งทางภูมิ-ประเทศได้เปรียบ อยู่กึ่งกลางระหว่างอเมริกาเหนือ, ยุโรป, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอยู่ใกล้กับจีนมาก อีกทั้งมีการติดต่อโทรคมนาคมที่ดี จึงทำให้เป็นจุดที่ได้เปรียบมาก แต่เนื่องจากในปี ค.ศ.1997 ที่จะถึงนี้ จะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยจีนจะเข้ามาปกครองฮ่องกง ทำให้ศูนย์กลางการเงินให้ขยับไปยังสิงคโปร์ ไทเป กรุงเทพ จาร์กาตา ว่าพัฒนารูปแบบขึ้นมาเป็นศูนย์กลางทางการเงินย่อยกระจายอยู่ในภูมิภาค แต่อย่างไรก็ตาม หลังปี ค.ศ.1997 ฮ่องกงจะกลายเป็นศูนย์กลางทางการเงินของจีน แทนภูมิภาคเอเชียแห่งนี้ จากการคาดคะเนดังกล่าวทำให้ฮ่องกง ซึ่ง

เป็นตลาดเสรีทางการเงินจำเป็นต้องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ 7.8 เหรียญฮ่องกง : 1 เหรียญ สรอ. ตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ดังกล่าวเพื่อป้องกันการล้มละลายของตลาดหุ้นฮ่องกง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของตลาดเอเชีย อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวได้ถูกทดสอบจากความไม่แน่นอนทางการเมืองของจีน ในกรณีเทียนอันเหมิน ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุนสำรองเงินตราต่างประเทศของฮ่องกง และยังคงสภาพความเป็นเจ้าเศรษฐกิจอยู่

ในอนาคตปี 1997 ธนาคารแห่งชาติของทั้งฮ่องกงและจีน ได้กำหนดเป้าหมายการรักษาระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมจากจีน, ฮ่องกงและอังกฤษ โดยธนาคารชาติจีน ได้แสดงเจตจำนงค์อย่างชัดเจนให้ฮ่องกงมีอำนาจเด็ดขาดในการกำหนดเหรียญฮ่องกง โดยเงินหยวนและเงินเหรียญฮ่องกงจะมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่น โดยผ่านทางกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อรักษาระบบอัตราแลกเปลี่ยนนั้น ทั้งนี้ถ้าระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวพังทลายลงในช่วงการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองบนเกาะฮ่องกง อาจส่งผลให้ตลาดเงินทั้งของจีนและฮ่องกงเกิดความไม่มีเสถียรภาพขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่าภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองบนเกาะฮ่องกง รัฐบาลจีนอาจต้องมีมาตรการบางอย่าง ในการเข้ามากำหนดค่าเงินฮ่องกงด้วย เนื่องจากหลังจากรวมเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน การยอมรับค่าเงินฮ่องกงจะมีมากกว่าค่าเงินหยวนจึงทำให้มีความต้องการเงินฮ่องกงมากกว่าเงินหยวน ส่งผลให้ค่าเงินฮ่องกงสูงค่าขึ้น และทำให้ความเชื่อมั่นในค่าเงินหยวนหมดลง

6. การคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจของฮ่องกงจนถึงปี 2000

อนาคตของฮ่องกงมีความไม่แน่นอนทางการเมืองอยู่มาก เพราะตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 1997 จะเป็นวันสิ้นสุดสัญญาการเช่าเกาะของอังกฤษ อำนาจการปกครองฮ่องกงจะกลับไปอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลจีนที่ใช้ระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นระบบการปกครองคนละขั้วกับที่อังกฤษใช้ปกครองฮ่องกงที่เป็นระบบทุนนิยม และเปิดให้เสรีทางการค้าและการลงทุนจนสามารถทำให้ฮ่องกงกลายเป็นศูนย์กลางทางการขนส่ง, ศูนย์กลางทางการค้าและศูนย์กลางทางการเงิน ดังนั้นหากจีนจะให้ฮ่องกงกลับมาปกครองแบบคอมมิวนิสต์ อนาคตของฮ่องกงเองคงไม่แจ่มใสนัก ประตูการค้าของจีนอาจจะถูกปิดลงอีกประตูหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลเชิง

ลบต่อฮ่องกงและต่อจีนได้ในที่สุด เพื่อรักษาผลประโยชน์ที่มีร่วมกันระหว่างจีนกับฮ่องกง จึงมีสนธิสัญญา Sino-British Joint Declaration ซึ่งผู้นำจีนและอังกฤษได้ร่วมลงนามกันเมื่อปี 1984 เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ชาวฮ่องกงและนักลงทุน ต่างชาติ ในเรื่องเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองของฮ่องกงภายใต้การปกครองของจีน โดยให้อำนาจการปกครองตนเองแก่ฮ่องกงต่อไปอีก 50 ปี ในเรื่องของการเลือกตั้ง, เสรีภาพ และสิทธิทางศาล ซึ่งช่วยลดระดับความกังวลเกี่ยวกับความไม่แน่นอนทางการเมืองของฮ่องกงได้ระดับหนึ่ง

การคาดการณ์ภาวะเศรษฐกิจฮ่องกงในปี 2000 จึงจำเป็นต้องพิจารณาเงื่อนไขที่จะเปลี่ยนไปของฮ่องกงตั้งแต่ปี 1997 ด้วยความเชื่อมั่นในการมีสิทธิในการปกครองตนเอง รัฐบาลฮ่องกงได้กำหนดการขยายตัวทางเศรษฐกิจไว้เฉลี่ย ปีละ 5% ซึ่งจะทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของฮ่องกงสูงกว่าออสเตรเลีย, แคนนาดา และสหราชอาณาจักร และหลังจากปี 2000 จนถึงปี 2005 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเริ่มลดลง เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมได้โตเต็มที่แล้ว ขณะที่ภาคบริการก็เริ่มจะอิ่มตัว ทางด้านอัตราการออมก็มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องมาจากการไหลเข้าของทุนจากต่างประเทศ ชดเชยการไหลออกของทุนฮ่องกงที่ไปยังต่างประเทศ และจีนคงอนุญาตให้ฮ่องกงดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยเน้นทางด้านการบริการที่มีมูลค่าสูง โดยเน้นการส่งเสริมให้มีการศึกษาแก่ประชากรเพื่อทดแทนมันสมองที่ไหลออกไป

นอกจากนี้ยังมีการคาดการณ์ว่า หลังจากจีนเข้าปกครองฮ่องกง จะเป็นตัวทำลายเศรษฐกิจของฮ่องกงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะจะมีการตรึงอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ 1 เหรียญ สรอ. จะแลกเงินฮ่องกงได้ 7.8 เหรียญฮ่องกง เพื่อป้องกันการโยกย้านเงินทุนออกนอกประเทศ การตรึงอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวทำให้อัตราดอกเบี้ยฮ่องกงต้องขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐฯเองพยายามรักษาอัตราดอกเบี้ยไม่ให้สูงนัก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยในสหรัฐฯ ยังคงมีอยู่ จึงทำให้อัตราดอกเบี้ยในอ่องกงต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อในประเทศก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ ประกอบกับนักลงทุนทั้งจีน, ฮ่องกง และต่างชาติต่างกลับเข้ามาลงทุนในฮ่องกงอีกครั้ง ทำให้ราคา ที่ดินในฮ่องกงพุ่งสูงขึ้น และอาจกลายเป็นทำเลที่มีอัตราค่าเช่าสูงที่สุดในโลก

วิธีที่จะแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อได้คือ การเลิกอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ แต่การทำแบบนั้น จะก่อให้เกิดความผันผวนกับเศรษฐกิจฮ่องกงและส่งผลต่อจีนได้ ซึ่งทั้งจีนและฮ่องกงคง

จะต้องหาวิธีอื่นแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ ซึ่งนโยบายที่ฮ่องกงน่าจะดำเนินการคือ พยายามส่งเสริมการขยายการลงทุนเข้าไปในจีน โดยใช้ฮ่องกงเป็นทางผ่าน เนื่องจากนักลงทุนต่างชาติมีปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับรัฐบาลจีน และนักลงทุนท้องถิ่นในจีน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้มีการกระจายการกระจุกตัวการลงทุนในฮ่องกงซึ่งจะช่วยทำให้ภาวะเงินเฟ้อลดความรุนแรงได้

7. ความสัมพันธ์ไทยกับฮ่องกง

7.1 ทางด้านการค้า

ฮ่องกงเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย ในปัจจุบันนี้มูลค่าของสินค้าไทยที่ไปค้าขายในฮ่องกงมีมูลค่าเกินระดับ 10,000 ล้านบาทแล้ว อีกทั้งอัตราการขยายตัวประมาณ 30% ต่อปี และทุก ๆ ปีไทยจะได้เปรียบดุลการค้ากับฮ่องกงเสมอมา โดยในปี 1993 มูลค่ารวมที่ไทยส่งสินค้าออกไปขายยังฮ่องกงประมาณ 49,584 ล้านบาท ส่วนที่ไทยนำเข้าจากฮ่องกงมีมูลค่าประมาณ 13,974 ล้านบาทในปีเดียวกัน

สินค้าไทยที่ส่งออกไปยังฮ่องกงที่สำคัญ ๆ ในปี 1993 คือ เพชรที่ไม่ใช้ในวงการอุตสาหกรรมมีมูลค่าประมาณ 2,342 ล้านบาท รองลงมาคือ ประเก็นและแผ่นกันรั่ว มีมูลค่า 2,196 ล้านบาท และข้าวเจ้าขาว 100% มีมูลค่าส่งออก 2,171 ล้านบาท ส่วนประเทศไทยนำเข้าจากฮ่องมีสินค้าที่ทำด้วยฝ้ายประมาณ 650 ล้านบาท รองลงมาก็คือ ผ้าทอฝ้ายที่มีฝ้ายเกิน 85% ขึ้นไป มีมูลค่า 600 ล้านบาท และเพชรที่ไม่ใช้ในทางอุตสาหกรรมประมาณ 542 ล้านบาท การค้าไทยกับฮ่องกงราบรื่น มาตลอดจนเมื่อใกล้กับปี ค.ศ.1997 ซึ่งจีนจะเข้ามาปกครองแทนแล้ว ไทยจะพบกับอุปสรรคมากขึ้นเนื่องจากจีนจะเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติมาก และค่าจ้างแรงงานต่ำอีกทั้งการคมนาคมจากจีนไปฮ่องกงก็ใกล้กว่าไทย ดังนั้นไทยจำต้องกำหนดนโยบายให้ดีและถูกต้อง เพื่อผลิตสินค้าที่ฮ่องกงมีความต้องการสูงสุด ดังนั้น หลังปี ค.ศ.1997 แล้ว ฮ่องกงยังคงเป็นหน้าด่านในการติดต่อการค้าเหมือนเดิม ปัญหาด้านแรงงานของคนไทยที่เข้าไปทำงานในฮ่องกงประมาณ 2 หมื่นคน อาจจะได้รับผล กระทบกระเทือน เนื่องจากแรงงานจากจีนสามารถเข้าไปทดแทนได้ทันที

7.2 ทางด้านการลงทุน

ทางด้านการลงทุนจะพบว่า คนไทยเข้าไปลงทุนในฮ่องกงน้อยมากในปี 1994 มีเพียง 0.5% ของการลงทุนต่างชาติทั้งหมดในฮ่องกง ทั้งนี้อาจจะไม่มั่นใจในบรรยายกาศของการลงทุนในฮ่องกงหลัง 1997 ประกอบกับอุตสาหกรรมที่ลงทุนในฮ่องกงส่วนใหญ่ต้องใช้ทุนและเทคโนโลยีสูง อย่างไรก็ตาม การที่ฮ่องกงกลับคืนไปสู่จีน ไทยน่าจะมีการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง กลยุทธที่ไทยจะใช้น่าจะมีทั้งรุกและรับ ดังนี้ :-

ก. กลยุทธแบบรับ

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของฮ่องกง ถ้าเชื่อว่าจีนจะเข้ามามีส่วนในการกำหนดเศรษฐกิจของฮ่องกง นักลงทุนต่างชาติและนักลงทุนชาวฮ่องกงที่ไม่มั่นใจต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จะเริ่มเคลื่อนย้ายการลงทุน ซึ่งก็เป็นภาพปรากฏมาตั้งแต่ปี 1990 ที่เริ่มขยับการลงทุนไปยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งไทยด้วย และคาดว่าปรากฏการณ์เช่นนี้ยังคงมีอยู่จนถึง 1997 ซึ่งไทยน่าจะเตรียมรองรับและชักชวนให้มาลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลน่าจะมีการลงทุนทางสาธารณูปโภค ขั้นพื้นฐาน พัฒนาตลาดเงิน และตลาดทุน กำหนดเขตการส่งเสริมลงทุนให้รวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะขนาดนี้เพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอินโดจีนและอาเซียน ต่างก็พยายามที่จะดึงดูดนักลงทุนกลุ่มนี้ให้มาลงทุนในประเทศของตนเอง ซึ่งศักยภาพของการลงทุนของไทย ก็จัดอยู่ในขั้นดี ถ้ารัฐและเอกชนให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง

ข. กลยุทธแบบรุก

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของฮ่องกง ภายใต้การปกครองของจีนแบบให้เสรีภาพในการลงทุนเพิ่มขึ้น จะทำให้ประตูการค้าฮ่องกงมีบทบาทน้อยลง ดังนั้นนักลงทุนชาวฮ่องกงและนักลงทุนต่างชาติอาจจะเคลื่อนย้ายเข้าไปลงทุนในจีนโดยตรง เพราะได้เปรียบทั้งด้านค่าแรงที่ถูกและมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากจีนโดยตรง พร้อมทั้งจีนเป็นตลาดใหม่และใหญ่ที่น่าสนใจ นักลงทุนไทยจึงน่าจะใช้กลยุทธแบบรุกเข้าไปลงทุนโดยตรงในจีนมากขึ้น ซึ่งคู่แข่งที่สำคัญชาติหนึ่งของไทยก็คือฮ่องกงซึ่งเป็นชนชาติเดียวกันกับจีนและอยู่ใกล้จีน ซึ่งในปัจจุบันก็มีนักลงทุนเริ่มเข้าไปจีนอยู่บ้างแล้ว

นอกจากนี้กลยุทธแบบรุกอีกอย่างหนึ่งคือการพัฒนาศูนย์กลางการขนส่งของไทยให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นทั้งทางเรือและทางอากาศ เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการติดต่อ การขนส่งทาง

ซีกโลกตะวันตกกับซีกโลกตะวันออกเพื่อขยายปริมาณการค้าที่ผ่านเข้ามาในทวีปเอเชีย ซึ่งทั้งสิงคโปร์และฮ่องกงก็มีศักยภาพในการขยายตัวที่ต่ำลง

Table 1 Hong Kong's Trade with China

	1978 (HKDmn)	1990 (HKDmn)	Per annum growth rate (%)
Domestic exports to China	81 (0.2)	47,470 (21.0)	70
Re-exports to China	214 (1.6)	110,908 (26.8)	68
Imports from China	10,550 (16.7)	236,136 (36.8)	29.6
Trade Balance	-10,255	-77,756	

Note: figures in brackets show share of Hong-Kong China trade in Hong Kon's total trade

Source : The Asian NIEs : Success and Challenge

Table 2 HongKong's Import

	1980	1985	1990	1991	1992	1993
Total merchandise Imports	22.26	29580	82497	100255	123000	139000
Fish and preparations	356	463	1092	1212	1386	1312
Fruit and vegetables	570	636	1144	1328	1423	1415
Tobacco and mufactures	148	317	1210	1428	1730	1530
Petroleum and products	1168	1110	1620	1678	1991	2052
Chemical elements, compounds	353	484	1248	1543	1411	1358
Plastic materials etc	527	611	2518	3310	3749	3719
Leather, dressed fur etc	229	286	961	1212	1585	2037
Paper, paperboard and manufactu	453	561	1627	1861	2115	2134
Textile yarn, fabric etc	2966	4247	10019	11816	13066	11810
Nonmetal mineral manufacturing nes	1396	1077	2966	3161	3798	4444
Iron and steel	687	776	1484	1839	2006	2757
Non-ferrous metals	358	534	1076	1382	1913	1751
Metal manufacturers NES	437	484	1206	1460	1811	2123
Machinery, Non-Electric	1579	2432	5688	7369	10781	12219
Electrical machinery	2317	3754	13591	16996	21031	26227
Transport equipment	971	899	2027	2864	5189	7565
Travel goods, handbags	91	295	1627	1966	2439	2710
Clothing	692	1696	6995	8757	10199	11625
Footwear	126	217	1676	2672	3805	4974
Instruments, Watches, clocks	1618	1961	5103	5764	6897	6955
Misc, manufactured goods NES	1024	1942	7733	9100	12011	13283
Share of merchandise imports(%)						
Agriculture	16.9	14.2	9.6	9.6	8.5	7.3
Manufacturers	75.7	79.0	85.8	86.7	87.8	89.2
Mining and other	7.4	6.9	4.6	3.7	3.7	3.5

Source : Asia Pacific Profiles 1995

Table 3 Hong Kong's Export

	1980	1985	1990	1991	1992	1993
Total merchandise exports,						
excluding re-exports	13671	16599	29202	29738	30251	28831
% agriculture-intensive	2.1	2.5	3.3	3.1	3.1	3.1
% labour-intensive	59.2	55.9	47.2	47.2	46.6	45
% capital -intensive	36	38.7	46.7	46.4	46.2	47.6
% minerals-intensive	1.9	1.6	1.6	1.8	2.2	2.4
Agriculture	256	369	822	807	820	765
% merchandise exports	1.9	2.2	2.3	2.7	2.7	2.6
% annual growth	7.5	11.1	23.1	-1.8	1.6	-6.7
Manufactures						
Clothing	4476	5493	9255	9771	9940	9104
Telecommunications equipment	918	1054	1824	1648	1378	1458
Watches and clocks	1261	1181	2352	2041	1822	1522
Toys and sporting goods	1207	1291	700	630	538	431
Office machines	408	872	1869	3093	2373	1951
Cotton fabric, woven	481	511	912	945	946	899
Electric power machinery	110	390	920	959	1435	1110
Domestic electrical equipment	395	582	433	412	259	203
Gold, silverware	213	368	884	841	829	864
Plastic materials	216	345	587	634	581	576
Woven textiles	168	207	746	1229	837	795
Electrical machinery	406	374	967	1229	1435	1742
Instruments, apparatus	181	248	779	808	881	846
Fur, etc, clothes	161	235	257	219	114	164
Sound records	177	242	614	549	476	416
other	2416	2607	4885	4892	4982	6416
Total	13194	16000	27984	28465	28826	27497
% merchandise exports	87.8	96.4	96.1	95.7	95.3	95.4
% annual growth	22.1	-6.6	1.1	1.7	1.3	4.6
Mining and other	220	230	396	466	605	569
% merchandise exports	1.4	1.4	0.2	1.6	2.0	2.0
% annual growth	88.6	-8.4	0.3	18	29.8	5.9

Source : Asia Pacific Profiles 1995

Table 4 HongKong's Trade

(by countries)

	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994
Exports							
Destination (% share)							
ASEAN	11.4	6.6	7.4	6.4	5.9	6.1	6.3
China and Taiwan	7.4	27.0	26.5	28.8	31.8	35.2	34.6
Korea	1.2	1.8	2.4	2.2	1.7	1.8	1.7
Japan	4.7	4.3	5.9	5.6	5.3	5.1	5.6
Australia and New Zealand	2.8	2.3	1.7	1.6	1.6	1.5	1.6
ER	23.4	12.5	17.6	18.0	16.1	15.1	14.1
NAFTA	29.0	33.9	27.2	25.7	25.9	25.4	26.1
Rest of the world	20.2	11.6	11.2	11.7	11.8	11.0	10.9
Imports							
Source (% share)							
ASEAN	10.4	7.7	7.7	7.7	7.5	7.8	9.9
China and Taiwan	26.7	34.5	45.7	47.3	48.0	46.6	41.2
Korea	3.5	3.6	4.4	4.5	4.5	4.5	5
Japan	23.0	23.1	16.1	16.4	16.8	16.7	17.1
Australia and New Zealand	1.9	1.8	1.1	1.1	1.1	1.20	1.20
EU	12.3	11.6	9.8	9.2	9.2	9.4	10.5
NAFTA	12.6	10.2	8.6	8.0	7.6	7.6	8.5
Rest of the world	9.6	7.7	6.6	5.8	5.3	5.4	6.6

Source : Asia Pacific Economic Group

Table 5 HongKong's Trade Indicator

	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994
Merrchandise exports including re-exports (US$bn)	19.7	30.1	82.0	98.2	118.6	134.1	150.0
Domestic exports	13.7	16.6	28.8	33.8	30.0	28.6	28.5
Re-exports (US$bn)	6.0	13.5	53.2	64.4	88.6	105.5	121.5
% change	22.3	6.1	12.2	19.8	20.8	12.2	11.8
% GDP	71.6	89.1	114.8	120.5	117.9	116.5	114.8
Re-exports/total exports (%)	30.5	44.9	64.9	65.6	74.7	788.6	81.0
Merchandise imports (US$bn)	22.4	29.6	82.7	100.2	122.5	137.5	160.3
% change	28.5	3.5	14.1	21.2	22.2	11.4	16.6
Merchandise trade balance (US$bn)	-2.7	0.5	-0.7	-2	-3.9	-3.4	10.3
Net invisibles (US$bn)	1.5	3.0	7.0	7.8	9.7	11.8	13.3
Current account (US$bn)	-1.3	3.5	6.3	5.8	5.8	8.4	3.0
% GDP	-4.7	10.4	8.8	7.1	5.8	7.3	2.3
Exchange rate (HK$/US$)	5.0	7.8	7.8	7.8	7.8	7.8	7.8
Real exchange rate against major industrial economies (1985 = 100)	95	100	112	107	103	98	101

Source : Asia Pacific Profiles 1995

Table 6 HongKong's Economic Indicator

	1980	1985	1990	1991	1992	1993	1994
GDP (US$bn)	27.5	33.8	71.4	81.5	100.6	115.1	130.7
Real growth (% p.a.)	10.9	0.4	3.4	5.1	6.3	5.8	5.5
Population (million)	5.04	5.46	5.7	5.75	5.81	5.92	6.06
Growth (% p.a.)	1.2	1.1	0.3	0.9	1	1.9	2.4
GNP per capita (US$)	5520	6120	11711	13200	17051	19150	20590
Share in GDP (%)							
Agriculture	0.8	0.5	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2
Industry	30.0	29.0	28.6	28.2	27.9	22.6	18.5
Services	69.2	70.5	71.1	71.5	71.8	77.2	81.3
Share in GDP (%)							
Gross domestic investment	35.9	21.6	28.5	29.9	30.8	27.5	29.2
Gross domestic saving	31.7	28.1	33.6	31.8	31.4	34.5	33.0
Government expenditure	..	15.6	14.3	14.4	15.7	17.3	16.8
Government surplus	..	1.1	2.2	3.5	0.9	-0.2	0.7
Inflation (% p.a. CPI)	11.5	3.2	9.8	12	9.4	8.5	8.1

Source : Asia Pacific Profiles 1995

Table 7 External Investment 1994 : Value and Source Country/Territory

Source Country/Territory	Ranking	Number of Investments: Wholly-owned by External Interests	Joint-Venture Without a Local Interest	Joint-venture with a Local Interest	Total	Value of Investment (in HK$ Thousand): Gross Additions to Fixed Assets (A)	Stock to Fixed Assets at Book Value (B)	Stock to Fixed Assets at Original Cost (C)	Working Capital (D)	Total Investment at Book Value (B)+(D)	Total Investment at Original Cost (C)+(D)
Japan	1	87	6	53	146	1,923,508	5,547,558	11,144,838	3,594,937	9,142,495	14,739,775
USA	2	60	7	21	88	844,974	3,417,150	6,445,067	5,353,918	8,771,068	11,798,985
China	3	17	2	18	37	147,577	2,039,181	3,306,984	927,952	2,967,133	4,233,936
UK	4	16	8	18	42	122,603	1,485,832	2,322,887	646,830	2,132,662	2,969,717
Netherlands	5	7	0	4	11	196,363	652,635	1,380,779	129,134	781,769	1,509,912
Switzerland	6	12	5	3	20	120,775	451,766	968,606	499,811	951,567	1,468,416
Singapore	7	8	5	11	24	75,119	412,167	679,991	366,109	778,276	1,046,100
Virgin Islands	8	7	6	9	22	28,799	402,260	647,784	319,036	721,295	966,819
Germany	9	12	3	7	22	77,807	259,275	503,320	205,780	465,054	709,099
Australia	11	7	4	5	16	-9,287	226,436	423,163	204,300	430,737	627,463
Malaysia	12	0	2	3	5	112,504	431,082	519,820	-19,233	411,849	500,587
Bermuda	13	0	3	2	5	6,701	58,850	180,978	312,944	371,795	493,922
France	15	4	1	2	7	31,964	230,859	447,372	28,905	259,764	476,277
Italy	16	0	2	1	3	2,562	265,062	300,231	-40,857	224,195	259,374
Taiwan	18	0	2	7	9	26,449	67,555	131,189	36,911	104,466	168,100
Panama	19	0	2	5	7	7,186	55,059	113,524	43,162	98,222	156,687
Canada	20	1	0	10	11	5,618	32,977	79,862	69,156	102,132	149,018
Liberia	21	1	1	2	4	734	12,507	42,573	14,567	27,075	57,140
Indonesia	23	0	1	3	4	4,432	29,762	52,557	-1,617	28,145	50,941
Thailand	26	0	1	6	7	344	7,947	16,005	6,063	14,010	22,113
India	33	1	2	0	3	277	6,440	8,659	-9,242	-2,802	-583
(European Union)		40	16	35	91	467,229	3,084,437	5,346,800	1,141,988	4,226,425	6,488,688
Others		4	4	8	16	19,780	802,352	1,233,175	331,793	1,134,145	1,564,968
Total		244	67	198	509	3,746,790	16,894,694	30,948,407	13,020,359	29,915,053	43,968,766

Note : Since data for source countries /territories with less than three investments have been suppressed for confidentiality reasons, the ranking according to the value of total investment of source countries/teritories shown in this table is not in sequential order.

Table 8 External Investment Reported in the Survey by Industry : 1985-1994

Industry	Value of Total Investment at Original Cost (in HK$ Million)									
	Dec 1985	Dec 1986	Dec 1987	Dec 1988	Dec 1989	Dec 1990	Dec 1991	Dec 1992	Dec 1993	Dec 1994
Electronics	5,021	7,853	8,516	9,532	8,637	9,224	11,102	11,689	12,340	13,296
	(115)	(124)	(123)	(129)	(112)	(96)	(109)	(82)	(75)	(76)
Electrical products	1,000	1,084	1,814	2,336	3,446	3,360	4,464	4,131	3,747	4,234
	(32)	(35)	(54)	(64)	(62)	(52)	(57)	(49)	(38)	(35)
Textiles and	1,322	1,437	2,031	2,741	2,789	3,300	3,187	4,101	3,938	3,782
clothing	(105)	(113)	(122)	(118)	(127)	(112)	(104)	(96)	(77)	(76)
Rood and beverages	892	917	1,050	1,170	1,431	1,491	1,668	2,590	2,817	3,601
	(20)	(19)	(20)	(22)	(25)	(22)	(25)	(22)	(22)	(24)
Chemical products	940	1,355	1,624	2,189	2,316	2,452	1,752	2,145	3,490	3,109
	(27)	(28)	(34)	(34)	(38)	(41)	(34)	(35)	(37)	(29)
Metal products	728	772	692	750	1,417	1,206	1,075	1,124	1,803	2,083
	(24)	(34)	(27)	(24)	(24)	(23)	(20)	(20)	(20)	(21)
Transport equipment	*	6	24	631	1,106	1,122	1,370	1,390	1,446	1,894
		(4)	(4)	(7)	(9)	(8)	(8)	(8)	(9)	(9)
Printing and	1,076	750	1,276	1,537	2,280	1,446	1,487	1,427	1,968	1,782
publishing	(18)	(20)	(21)	(23)	(21)	(19)	(16)	(16)	(18)	(17)
Others	4,548	5,379	4,094	5,287	6,312	7,333	8,295	8,682	9,351	10,188
	(150)	(161)	(188)	(184)	(171)	(172)	(163)	(144)	(137)	(137)
All industries	15,527	19,554	21,122	26,172	29,734	30,933	34,399	37,279	40,899	43,969
	(509)	(541)	(593)	(605)	(589)	(545)	(536)	(472)	(433)	(424)

Notes : (1) * Statistics of transport equipment were suppressed and included under 'others'.

(2) Figures in brackets denote the corresponding number of companies.

Malaysia
Masai
Johor Baharu
Sembawang
Town
Reach
Woodlands
Chong Pang
Thong Hoe
Kampong
Kranji
Nee Soon
Pungoll
Pulau
Tekong
Besar
Ama Keng
Serangoon
Harbor
Changi
Bulim
Choa Chu
Kang
Butik
Panjang
Pierce Res.
Serangoon
Changi Airport
Yan Kit
Kalang
Paya Lebar
(Singapore Intl)
Airport
Bukit Timah
Lokyang
Jurong
National
Stadium
Bedok
Tuas
Univ. of
Singapore
Siglap
Pasir
Panjang
National
Museum
Singapore
Pulau
Ayer
Chawan
SINGAPORE
Buona
Vista
Strait
Pulau
Ayer
Merbau
Sentosa
Island
Singapore
10 Km
10 Miles

ข้อมูลพื้นฐานสิงคโปร์

ที่ตั้ง	เป็นเกาะเล็ก ๆ อยู่ปลายแหลมมลายู
พื้นที่	636 ตารางกิโลเมตร
เมืองหลวง	สิงคโปร์
ผู้นำประเทศ	ประธานาธิบดี วีกิมวี
	นายกรัฐมนตรี โก๊ะ จก ตง
ศาสนา	พุทธและเต๋า 53.9%
	อิสลาม 15.4%
	คริสต์ 12.6%
	ฮินดู 3.6%
ภาษา	มาเลย์, จีนกลาง, ฮกเกี้ยน, อังกฤษ, ทมิฬ
จำนวนประชากร	3.1 ล้านคน (1994)
	- ชาวจีน 77.6%
	- ชาวมาเลย์ 14.2%
	- ชาวอินเดีย 7.1%
	- อื่น ๆ 1.1%
หน่วยเงินตรา	เหรียญสิงคโปร์ (1 เหรียญ สรอ. = 1.4 เหรียญสิงคโปร์)
รายได้ต่อหัว	23,360 เหรียญ สรอ. (1994)
อัตราการเจริญเติบโต	8.5% (1995) (GDP. GROWTH)
อัตราการว่างงาน	2.7% (1993)
อัตราเงินเฟ้อ	3.4% (1995)

สิงคโปร์ : นักลงทุนข้ามชาติ

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศอาณานิคมของอังกฤษตั้งแต่ปี 1867 จากนั้น 92 ปีให้หลังคือปี 1959 สิงคโปร์ได้รับเอกราชและแยกประเทศออกจากมาเลเซีย และในปี 1965 สิงคโปร์ได้ร่วมกับประเทศในคาบสมุทรมลายูตั้งกลุ่ม ASEAN และมีบทบาทสำคัญในเวทีการค้าโลก ไม่ว่าจะเป็นศูนย์ทางการขนส่ง, ศูนย์กลางทางด้านการค้าเสรี และศูนย์กลางทางการเงินสำคัญแห่งหนึ่งในเอเชีย

1. วิวัฒนาการการพัฒนาประเทศ

ทางด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจความเป็นมาของสิงคโปร์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุคคือ

ยุคที่ 1 (ค.ศ. 1959-1965) เป็นช่วงที่สิงคโปร์ประสบกับปัญหาความยากจน และอัตราการว่างงานที่สูง ประชาชนมีการศึกษาน้อย แต่เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ซึ่งมีเชื้อสายทางการค้า ประกอบกับทำเลที่ตั้งของประเทศเหมาะสำหรับการติดต่อค้าขายระหว่างซีกโลกตะวันตกกับซีกโลกตะวันออก ทำให้ชาวสิงคโปร์ให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจการค้าโดยตรง (Direct Trade) ซึ่งเป็นตัวกลางในการทำการค้าระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกลุ่มประเทศตะวันตก นโยบายของรัฐบาลขณะนั้นต้องการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการมุ่งเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม โดยการสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ ให้กับผู้ที่ริเริ่มทำธุรกิจ ขณะเดียวกันรัฐบาลจะปูแนวทางการศึกษาและสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยเพิ่มจำนวนโรงเรียนชั้นประถม, ชั้นมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย รวมทั้งโรงเรียนอาชีวะศึกษาเป็นจำนวนมาก จะพบว่า เมื่อสิ้นยุคนี้อัตราการว่างงานยังสูงถึง 10%

ยุคที่ 2 (1966-1973) เป็นช่วงที่กองทัพอังกฤษถอนตัวออกจากเกาะสิงคโปร์ในปี 1967 นโยบายการพัฒนาประเทศในขณะนั้นยังคงเน้นการศึกษาเป็นอย่างมาก และพยายามลดอัตราการว่างงานลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยใช้นโยบายการค้าที่สำคัญ คือ พยายามสนับสนุนการส่งสินค้าออกให้มากขึ้น (Export Promotion) ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับฮ่องกงที่ใช้นโยบายเน้นการส่งออกเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการ

สร้างปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยการยกเลิกระบบโควต้านำเข้า, การลดอัตราภาษีการนำเข้าเพื่อนำเครื่องจักรเข้ามาพัฒนาอุตสาหกรรม และการสร้างสาธารณูปโภค เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้ธุรกิจและการลงทุนมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุน และมีการเคลื่อนย้ายวัตถุดิบจากที่เคยนำเข้าจากอังกฤษเปลี่ยนมาเป็นการนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา เนื่องจากราคาปัจจัยที่ถูกกว่า โดยสิงคโปร์จะเน้นอุตสาหกรรมหลัก ๆ คือ อิเล็กโทรนิกส์, ปิโตรเลียม, การซ่อมแซมเรือ รวมถึงอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน จะช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงานได้

ยุคที่ 3 (1973-1984) เป็นยุคที่สิงคโปร์พัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีกลยุทธเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยการพัฒนาเทคโนโลยี โดยจะเน้นหนักไปทางอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์, อีเล็กโทรนิกส์, เครื่องมือจักรกลและเคมีภัณฑ์เพื่อทำให้มูลค่าสินค้าเพิ่มมากขึ้น งานช่างฝีมือเฉพาะด้านจะได้รับการสนใจอย่างมาก มีการก่อตั้งโรงเรียนที่ฝึกฝนงานฝีมือเฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น โดยได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ในช่วงเวลานั้นอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่ายุคเดิมถึง 48% และปริมาณงานสูงเพิ่มขึ้น 31% และรัฐบาลได้ให้คำมั่นสัญญาในการสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ ถนนหนทางต่าง ๆ ตลอดจนรถไฟฟ้า ส่งผลให้เศรษฐกิจสิงคโปร์ขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านธุรกิจและทางด้านการเงิน

ยุคที่ 4 (1985-ปัจจุบัน) เพื่อที่รักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประกอบกับการขาดแคลนแรงงานเริ่มเกิดขึ้น และแรงงานของชาวสิงคโปร์ก็เป็นแรงงานที่มีการศึกษาทำให้รัฐบาลสิงคโปร์จำเป็นที่จะต้องพัฒนาอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นโดยการพึ่งพาทางเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีได้แก่อุตสาหกรรมชีวภาพ (Bio-technology), อุปกรณ์คอมพิวเตอร์, อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบินและอวกาศ อุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้รายได้ดีและใช้แรงงานน้อย รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนแก่ผู้สนใจที่จะลงทุน โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายไว้ว่า สิงคโปร์จะเป็นประเทศผู้นำทางเทคโนโลยีขั้นสูง โดยใช้แรงงานน้อยแต่เป็นแรงงานที่มีคุณภาพและได้รับค่าจ้างสูงสุดในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour-intensive) จะถูกเคลื่อนย้ายไปลงทุนประเทศใกล้เคียงที่มีแรงงานถูก เช่น อินโดนีเซีย

นอกจากนี้ ในปี 1989 สิงคโปร์-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย ได้รวมกลุ่มกันเป็นสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเรียกว่า Johor-Batam-Singapore Triangle โดยสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางความรู้ เทคโนโลยี ส่วนมาเลเซียและอินโดนีเซียจะเป็นตัวประสานในแง่ของการเป็นแหล่งตลาดแรงงานที่มีค่าจ้างถูก แหล่งทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยว และในปัจจุบันนี้สิงคโปร์ได้วางเป้าหมายที่จะขยายการลงทุนไปยังจีน และกลุ่มประเทศอินโดจีน

จากประวัติศาสตร์การพัฒนาประเทศสิงคโปร์จะพบว่าโครงสร้างระบบภาษีมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยสังเกตได้ว่า ในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นอุตสาหกรรมที่เป็นอุตสาหกรรมบุกเบิกการพัฒนาประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมเคมี, ปิโตรเลียม, อีเล็คโทรนิกส์ และการผลิตเครื่องมืออุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ จะได้รับการผ่อนผันและลดหย่อนภาษี ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้สามารถผลิตทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มได้ถึง 63% อัตราการจ้างงานเพิ่มขึ้น 48% และสามารถส่งออกได้เพิ่มขึ้น 74% (Table 1)

นอกจากนั้น บทบาทของผู้ทำสิงคโปร์ก็มีส่วนส่งเสริมให้นักลงทุนสิงคโปร์ไปลงทุนต่างประเทศ โดยการไปเผยแพร่การพัฒนาอุตสาหกรรมของสิงคโปร์แก่จีนและกลุ่มประเทศอินโดจีน ให้เข้าใจและทราบถึงความสำเร็จของเมืองอุตสาหกรรมที่ Jurong ทำให้นานาชาติต้องการดำเนินการตามอย่างการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบสิงคโปร์ จึงยอมรับนักลงทุนจากสิงคโปร์เข้าไปลงทุนในประเทศนั้น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนชาวสิงคโปร์ในการไปลงทุนในประเทศเปิดใหม่อย่างกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งพบว่าเป็นประเทศที่การลงทุนมีความเสี่ยงสูง

จากพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของสิงคโปร์ที่ผ่านมา จะพบว่าจากยุคแรกเริ่มเป็นยุคของการเน้นการค้าเป็นหลัก ต่อมาก็มีการส่งเสริมการผลิต การพัฒนาอุตสาหกรรมจากอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก เพื่อลดการว่างงาน พร้อม ๆ กับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมาเป็นอุตสาหกกรรมที่เน้นเทคโนโลยี เพื่อลดการขาดแคลนแรงงาน จนถึงปัจจุบันนี้ก็ได้ปรับกลยุทธ์จากนักค้า นักประดิษฐ์ กลายมาเป็นนักลงทุนข้ามชาติ ซึ่งนับว่าเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยมาก ในคาบสมุทรอินโดจีน

2. **ปัจจัยที่สนับสนุนให้สิงคโปร์ก้าวมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว**

สิงคโปร์เป็นประเทศเล็ก ๆ ที่ไม่ค่อยมีทรัพยากรธรรมชาติ แต่เป็นประเทศที่อุดมไปด้วยเทคโนโลยี จนสามารถนำประเทศตนเองก้าวมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศสิงคโปร์ นอกจากการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว อุตสาหกรรมที่ช่วยเป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศสิงคโปร์ก็มีบทบาทมาก เช่นกัน ซึ่งอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญ มีดังนี้

2.1 **อุตสาหกรรมการขนส่ง**

เป็นที่ยอมรับกันว่าการขนส่งมีบทบาทสำคัญมากต่อการค้าโลก สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กประเทศหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทางการขนส่งทางเรือ และทางอากาศ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอุตสาหกรรมการขนส่งของสิงคโปร์ได้ช่วยกระตุ้นให้มีการขนส่งสินค้าผ่านประเทศมากขึ้น และช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวสิงคโปร์เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการจ้างงานและรายได้แก่สิงคโปร์

ก. **ท่าเรือ** สิงคโปร์ได้มีการส่งเสริมและขยายท่าเรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้าและขนส่งผู้โดยสารเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีการวางแผนที่จะเปิดท่าเรือขนส่งสินค้าระยะที่ 2 ที่สามารถรองรับตู้สินค้าได้เพิ่มขึ้นถึง 30 ล้านตู้ ภายในเวลา 15 ปี จากปัจจุบันนี้รองรับได้เพียง 16 ล้านตู้ ขณะเดียวกันในระยะเวลาที่ผ่านมาก็ได้เปิดท่าเรือเพื่อขนส่งผู้โดยสารที่ World Trade Centre ซึ่งเป็นท่าเรือที่สามารถรองรับเรือเดินสมุทรที่มีความยาวขนาด 245 เมตร หรือคิดเป็นน้ำหนักระวางขับน้ำขนาด 30,000 ตัน โดยท่าเรือนี้ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกตามระบบสากล เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศของอาเซียน ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ต้องมาแวะใช้บริการที่ประเทศสิงคโปร์

ข. **สนามบิน** สนามบินชางกี นับเป็นประตูทางเข้าของสิงคโปร์ที่ทันสมัยจนได้รับสมญานามว่า "Airtropolis" สิงคโปร์ได้ลงทุนสร้างสนามบินแห่งนี้ด้วยเงินลงทุนสูงถึง 22,400 ล้านบาท เพื่อที่จะสามารถรองรับผู้โดยสารได้ถึง 36 ล้านคนในปี 1997 นับเป็นสนามบินแห่งหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการมาก

นอกจากนี้สิงคโปร์ได้วางแผนที่จะดึงเพื่อนบ้านทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียให้มาเป็นพันธมิตรการท่องเที่ยว โดยใช้คำขวัญทางด้านการท่องเที่ยวว่า "เอเชียยุคใหม่ ง่ายที่จะสนุก ยากที่จะลืม" มาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการทั้งท่าเรือและสนามบินของสิงคโปร์

2.2 **อุตสาหกรรมการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม**

สิงคโปร์เป็นเกาะเล็ก ๆ ที่ไม่มีทรัพยากรใด ๆ แม้แต่น้ำมัน แต่กลับเป็นประเทศหนึ่งในห้าของตลาดน้ำมันดิบ และหนึ่งในสามของน้ำมันสำเร็จรูปของโลก สิงคโปร์สามารถกลั่นน้ำมันได้มากกว่าวันละ 1 ล้านบาเรล น้ำมันที่กลั่นได้ส่วนใหญ่จะส่งไปขายยังประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ได้แก่ ศรีลังกา, ปากีสถาน, บังคลาเทศ, ญี่ปุ่น, ไต้หวัน, เกาหลี, ออสเตรเลีย รวมทั้งไทย ซึ่งอุตสาหกรรมนี้สามารถส่งออกและสร้างรายได้ให้แก่สิงคโปร์ ปี 1992 ถึง 13.36 พันล้านเหรียญสิงคโปร์ หรือคิดเป็น 13% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด

อุตสาหกรรมที่กล่าวมาข้างต้นทั้งสองเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจของสิงคโปร์จากการที่ประเทศสิงคโปร์ไม่มีทรัพยากรใด ๆ มีเพียงทำเลที่ตั้งของเกาะที่เหมาะสมต่อการขนส่งสินค้าระหว่างเอเชียกับยุโรป และอุตสาหกรรมขนส่งก็จำเป็นต้องใช้เชื้อเพลิงในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมน้ำมันจึงเข้ามามีบทบาท เมื่อสิงคโปร์มีอุตสาหกรรมการขนส่งที่สะดวกสบาย ประกอบกับเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ของอุตสาหกรรมการกลั่นน้ำมัน จึงกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากการกลั่นน้ำมัน, อุตสาหกรรมเคมี, อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์, อุตสาหกรรมการต่อเรือ, อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการขนส่ง การติดต่อสื่อสาร จนทำให้เศรษฐกิจของสิงคโปร์พัฒนาอย่างรวดเร็วภายใน 30 ปี (1965-1995) จนกลายมาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่นานาประเทศให้การยอมรับและเป็นแม่แบบของการพัฒนาประเทศอุตสาหกรรม นับตั้งแต่ปี 1978 ซึ่งเติ้งเสี่ยวผิงได้เดินทางมาดูงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ของจีน (จากการควบคุมโดยรัฐบาลส่วนกลางมาเป็นเศรษฐกิจเสรีที่เริ่มใช้อยู่ในปัจจุบัน) จนถึงปี 1993 มีผู้นำจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 231 ประเทศ เข้ามาศึกษาและดูความสำเร็จของเศรษฐกิจสิงคโปร์

3. **ภาพรวมเศรษฐกิจของสิงคโปร์**

ตั้งแต่ปี 1960-1992 เศรษฐกิจสิงคโปร์มีอัตราการขยายการเติบโตเกือบ 13 เท่า มาจนกระทั่งปี 1994 รายได้ต่อหัวของสิงคโปร์สูงถึง 23,360 เหรียญ สรอ. ซึ่งเป็นรายได้ต่อหัวที่สูงกว่าประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ และเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่ได้รับการจัดให้เลื่อนขั้นจากประเทศที่กำลังพัฒนามาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในต้นปีนี้ (1996) การที่สิงคโปร์มีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากสิงคโปร์มีโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดี ประชากรมีการศึกษาดี และแรงงานสิงคโปร์เป็นแรงงานที่มีคุณภาพและรับผิดชอบ ทำให้สามารถพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองได้ โดยภาพรวมของเศรษฐกิจของสิงคโปร์ขณะนี้จะเน้นหนักไปทางด้านการค้า และการลงทุนข้ามชาติ

3.1 **การค้าและการลงทุนของสิงคโปร์ในต่างประเทศ**

ก. **ความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับจีน**

สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางทางการค้าและเป็นท่าเรือขนส่งที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นทางผ่านของสินค้าจากทางซีกโลกตะวันตกมายังเอเชีย และเป็นทางผ่านสินค้าของเอเชียไปยังซีกโลกตะวันตก ลักษณะของประเทศสิงคโปร์จึงมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับฮ่องกงในฐานะเป็นทางผ่านเข้าออกของสินค้า และในภาวะการแข่งขันทางการค้าที่เข้มข้นขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในลักษณะการรวมกลุ่มการค้าเสรี, การปกป้องการค้าของกลุ่มประเทศทางตะวันตกทำให้สิงคโปร์ต้องเปลี่ยนบทบาทการค้ามุ่งเข้าสู่เอเชียมากขึ้น ประกอบการใช้นโยบายการเปิดประตูทางการค้าของจีนเมื่อปี 1978 ทำให้การค้าระหว่างจีนและสิงคโปร์เริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้น สิงคโปร์ได้ส่งทูตทางการค้าไปปักกิ่งเมื่อปี 1981 ทำให้มูลค่าการนำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้น 6.6 เท่า จากปี 1978 ซึ่งมูลค่าการนำเข้าจากจีนมีเพียง 342 ล้านเหรียญ สรอ. มาปี 1985 นำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้นเป็น 2,268 ล้านเหรียญ สรอ. ซึ่งสินค้าที่นำเข้าในช่วงนั้นคือน้ำมันดิบ เนื่องจากประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่กลั่นน้ำมันมากประเทศหนึ่งในโลก ในแง่ของการส่งออกไปจีน จากปี 1978 มีมูลค่าการส่งออกไปจีนเพียง 58 ล้านเหรียญ สรอ. ถึงปี 1981 มียอดการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 1,199 ล้านเหรียญ สรอ. เพิ่มขึ้นถึง 21 เท่า โดยสินค้าหลักที่สำคัญที่ส่งออกไปจีนคือยางดิบธรรมชาติ, ไม้, น้ำมันพืช, ท่อเหล็ก, อุปกรณ์การก่อสร้าง, และสารเคมี

ในช่วงทศวรรษที่ 80 สนธิสัญญาทางการค้าระหว่างจีนและสิงคโปร์ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจในการเข้าไปลงทุนและทำการค้ากับจีน เช่น สนธิสัญญาปกป้องการยึดเอาทรัพย์สินของบริษัทที่จดทะเบียนในสิงคโปร์ที่ไปลงทุนในจีน, สนธิสัญญาการไม่เก็บภาษีซ้ำซ้อน, สนธิสัญญาเก็บภาษีรายได้ 7% แทนการเก็บภาษีรายได้ 10% ดังนั้นบริษัทต่างชาติที่ลงทุนในสิงคโปร์จึงมีศักยภาพและความได้เปรียบในการเดินทางเข้าไปลงทุนในจีนเป็นอย่างมาก ทำให้ในเดือนตุลาคม 1990 สิงคโปร์เป็นประเทศที่เข้าไปลงทุนในจีนมากเป็นอันดับ 4 รองจากฮ่องกง, อเมริกาและญี่ปุ่นโดยมีโครงการทั้งสิ้น 179 โครงการ โดยการลงทุนกว่าครึ่งของโครงการทั้งหมด เกี่ยวกับการพัฒนาอสังหา-ริมทรัพย์, การสร้างโรงแรมและศูนย์การค้า ทางด้านอุตสาหกรรมการผลิต สิงคโปร์ให้ความสนใจกับอุตสาหกรรมอาหาร, ผลิตภัณฑ์จากน้ำมันปาล์ม รวมทั้งอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้า

นอกจากนั้นการไปเยือนจีนของอดีตนายกรัฐมนตรีลีกวนยู ก็เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างจีนกับสิงคโปร์ เป็นการย้ำบทบาทในการเป็นผู้นำของประเทศอาเซียนในการยอมรับของจีน

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับประเทศอื่น ๆ

ปี 1993-1994 จากความสำเร็จของการพัฒนาประเทศทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานเพิ่มสูงขึ้นมาก สิงคโปร์จึงมีความพยายามย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมบางอย่างที่จำเป็นต้องใช้แรงงานที่ไม่มีทักษะเพื่อลดภาระต้นทุนทางการจ้างแรงงาน ทำให้มีการขยายการลงทุนไปยังต่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนสูงถึง 28,200 ล้านเหรียญสิงคโปร์ คิดเป็น 31.2% ของ GNP นอกเหนือจากการขยายไปลงทุนที่จีนแล้วยังขยายการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น กลุ่มประเทศอินโดจีน, มาเลเซีย และอินโดนีเซีย โดยสิงคโปร์เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นการลงทุนในเกาะ Batam และ Bintan อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่เข้าไปลงทุนได้แก่ผลิตภัณฑ์อิเล็คโทรนิกส์, เหล็ก, สิ่งทอ ฯลฯ มีมูลค่าการลงทุนประมาณ 4,591 ล้านเหรียญ สรอ. นอกจากนี้สิงคโปร์ยังมีแนวโน้มเข้าไปลงทุนในลาว, เขมร, เวียตนาม และพม่า ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้าไปลงทุนในการก่อสร้างสาธารณูปโภค และการสื่อสาร

3.2 **การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ**

ทางด้านการลงทุนจากต่างชาตินั้น จะเห็นได้ว่าในครึ่งปีแรกของปี 1994 บริษัท ไต้หวันเข้าไปลงทุนในสิงคโปร์เป็นมูลค่า 35 ล้านเหรียญ สรอ. และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากไต้หวันต้องการทำการค้ากับจีนโดยผ่านประเทศสิงคโปร์ และยังคงอาศัยสนธิสัญญาที่สิงคโปร์ได้ทำกับจีน เพื่อปกป้องการค้าที่เกิดขึ้นกับบริษัทที่จดทะเบียนในสิงคโปร์

4. **นโยบายเศรษฐกิจของสิงคโปร์ในปัจจุบัน**

เพื่อดึงดูดให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในสิงคโปร์และสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนสิงคโปร์ที่จะไปลงทุนในต่างประเทศ ทำให้รัฐบาลมีนโยบายทางเศรษฐกิจ ดังนี้

ก. นโยบายการดึงดูดให้ต่างชาติมาลงทุนในสิงคโปร์ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีใหม่ เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาทำธุรกิจประเภทการให้บริการ, การส่งออก รวมทั้งการให้บริการในการเก็บคลังสินค้า โดยได้ปรับเปลี่ยนระยะเวลาการปลอดภาษีจาก 5 ปี เป็น 10 ปี

ข. นโยบายการดึงดูดให้คนไปลงทุนในต่างประเทศ เช่น การไปเยือนของนายลีกวนยูในประเทศต่าง ๆ ในจีนและประเทศในกลุ่มอินโดจีน ทำให้ประเทศเหล่านั้นต้อนรับการลงทุนจากสิงคโปร์ และทำให้นักลงทุนจากสิงคโปร์มีความเชื่อมั่นที่จะไปลงทุนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่เพิ่งเปิดประเทศ นโยบายที่ทำให้มีนักลงทุนจากสิงคโปร์เข้าไปลงทุนในจีนในครึ่งปีแรก 1994 คิดเป็นมูลค่า 2 พันล้านเหรียญ สรอ., ในอินโดนีเซีย 1.5 พันล้านเหรียญ สรอ., ในไทย 368 ล้านเหรียญ สรอ., ในมาเลเซีย 275 ล้านเหรียญ สรอ. และในพม่ามีมากถึง 272 ล้านเหรียญ สรอ.

ค. นโยบายทางด้านแรงงาน มีอยู่มากมาย เช่น การส่งเสริมให้มีการตั้งหน่วยค้นคว้า และวิจัยเพื่อการพัฒนาทางด้านวิศวกรรม, ด้านอีเล็คโทรนิกส์และวิทยุสื่อสาร ทั้งนี้สิงคโปร์ต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมของตนให้ก้าวสู่ขั้นการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจึงต้องมีการพัฒนาแรงงานที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นสูง

ง. นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเรือคาดว่าจะขยายตัวทั้งทางด้านการต่อเรือและท่าเรือขนส่งสินค้า

จ. นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตปิโตรเคมีซึ่งเชื่อว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อรายได้ให้กับสิงคโปร์มาก เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่เพิ่มมูลค่าเพิ่มการผลิตสูงมาก

ฉ. นโยบายการขยายสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยมีโครงการที่จะขยายโครงการการผลิตไฟฟ้า, ก๊าซ, น้ำประปา, ถนนหนทาง การขยายพื้นที่ในการขนถ่ายสินค้าบริเวณท่าเรือ การขยายสถาบันนานาชาติต่าง ๆ รวมถึงการขยายเส้นทางรถไฟฟ้าและไทรคมนาคม ซึ่งในปัจจุบันสิงคโปร์ได้พยายามเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างสิงคโปร์มายังมาเลเซีย ไทย และอนาคต คาดว่าจะขยายเส้นทางไปยังประเทศต่าง ๆ ในอินโดจีนและจีนด้วย

5. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับสิงคโปร์

ปี 1994 สิงคโปร์ได้รับการอนุมัติจากไทยให้เข้ามาลงทุนมากเป็นอันดับ 4 มีโครงการทั้งสิ้น 54 โครงการ คิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 14,263 ล้านบาท และในครึ่งปีแรกของ 1995 มีมูลค่าการลงทุนที่ได้รับอนุมัติสูงถึง 10,189.3 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมาก อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่เข้ามาลงทุนได้แก่อุตสหกรรมอีเล็คโทรนิกส์, เคมีภัณฑ์, โลหะการและเครื่องจักรกล โดยโรงงานส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 สาเหตุที่สิงคโปร์เข้ามาลงทุนในไทยมากก็เนื่องจากความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพและค่าจ้างแรงงานต่ำกว่า

นอกจากการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมแล้ว สิงคโปร์ได้ขอขยายสาขาธนาคารสิงคโปร์เข้ามาในไทย ซึ่งขณะนี้ก็มีสาขาของธนาคารสิงคโปร์ คือ ธนาคาร United Overseas และธนาคาร Overseas Union ได้ยื่นเรื่องขอใบอนุญาตประกอบวิเทศธนกิจ ซึ่งทางไทยก็ได้ติดต่อเพื่อขอให้ธนาคารไทยสามารถขยายสาขาไปยังสิงคโปร์ได้เช่นกัน โดยธนาคารไทยที่ขอไปตั้งสาขาขณะนี้คือธนาคารกรุงไทยและธนาคารกสิกรไทย ความพยายามที่สิงคโปร์มาขยายการตั้งธนาคารในไทยก็เป็นเครื่องชี้ถึงบทบาทที่สำคัญของตลาดเงินในไทย ที่คาดว่าในอนาคตไทยน่าจะเป็นตลาดศูนย์กลางทางการเงินของอินโดจีน ซึ่งสิงคโปร์เองก็คงไม่สามารถที่จะละเลย หรือปฏิเสธการเข้ามาขอตั้งธนาคารสาขาในไทย เพราะเท่ากับจะเป็นการปฏิเสธความเป็นศูนย์กลางทางการเงินของตนเองในภูมิภาคแห่งนี้

6. **แนวโน้มเศรษฐกิจโลกในปี 2000**

6.1 **รูปแบบการศึกษาภาวะเศรษฐกิจโลก**

ได้มีการศึกษาจาก Dutch Central Planning Bureau ว่า ในช่วงระยะปัจจุบันถึงปี ค.ศ. 2015 ผลการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจโลกจะสามารถแบ่งแนวโน้มเศรษฐกิจออกเป็น 4 รูปแบบด้วยกันคือ

รูปแบบที่ 1 "การแข่งขันทางด้านเทคโนโลยี"

ในช่วงระยะเวลานั้นจะมีการแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง เทคโนโลยีจะเป็นสิ่งสำคัญมาก ซึ่งถ้าใครได้ถือครองเทคโนโลยีไว้จะได้เปรียบสูงสุด การค้าในย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) จะขยายตัวไปจนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการค้าระหว่างทวีปเอเชียกับทวีปอื่น ๆ

รูปแบบที่ 2 "การปกป้องทางการค้า"

รูปแบบนี้ศึกษาได้ว่า ทวีปยุโรปเกิดการแข่งขันทางด้านเทคโนโลยีสูงมาก จึงทำให้เกิดลัทธิปกป้องเทคโนโลยีและการค้า นอกจากนั้นสหรัฐซึ่งขาดดุลตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาต้องมีการปกป้องทางการค้า ดังนั้น ญี่ปุ่นและประเทศอื่น ๆ (DAE) จึงพยายามหันเหการส่งออกจากประเทศสหรัฐไปยังภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ยุโรป และสหภาพโซเวียต นอกจากนั้นยังมีการคาดการณ์ว่า ในช่วงราวปี ค.ศ. 2015 กลุ่มประเทศยุโรปจะรวมตัวกัน (ยกเว้นประเทศสหภาพโซเวียต) ทั้งหมด และจะเกิดการกีดกันสินค้าจากนอกกลุ่ม ในช่วงปี 1995 ถึง 2000 ตลาดหุ้นสหรัฐจะพบกับวิกฤตการณ์เช่นเดียวกับ Black Monday เงินทุนจะถูกถอนกลับหมด มูลค่าเงินดอลลาร์สหรัฐจะลดต่ำลง อัตราดอกเบี้ยจะมีค่าสูงขึ้น ทำให้เกิดการชะลอตัวทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นประเทศแคนาดา ลาตินอเมริกา ญี่ปุ่น และ DAE จะได้รับผลกระทบ แต่จะไม่มีผลกระทบกับยุโรป และหลังจากนั้นในราวปี ค.ศ. 2000-2005 สหรัฐอเมริกาจะเริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง

รูปแบบที่ 3 "ความเป็นอิสระของ DAE"

การศึกษารูปแบบที่สาม สืบเนื่องจากการค้าที่ไม่เป็นธรรมระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศยุโรป จะทำให้ญี่ปุ่นมีความมั่นใจและมีกำลังมากขึ้น ซึ่งจากการเป็นปรปักษ์ทางการค้านี้ อาจจะส่งผลให้กลุ่ม DAE เพิ่มความเป็นอิสระมากขึ้นจากญี่ปุ่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นมายังกลุ่มประเทศ DAE ช้าลง ซึ่งจะส่งผลกระทบกับกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา อาฟริกา และบางประเทศในเอเชียเช่นเดียวกันกับทศวรรษ 80

รูปแบบที่ 4 "การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด"

การศึกษารูปแบบนี้ จะเป็นการต่อสู้เพื่อที่จะให้การพัฒนาเศรษฐกิจอยู่รอด โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เข้มข้น (Technology Intensity) สภาวะแวดล้อมจะทำให้เกิดการร่วมมือกันเพื่อบรรลุตามจุดประสงค์เป็นการ Balance Growth ซึ่งต้องอาศัยความสมดุลทางการตลาดเสรี แต่ปัญหาที่ประเทศอื่น ๆ ประสพอยู่ ซึ่งทำให้เกิดปัญหากับตลาดเสรี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาเผชิญกับปัญหาการขาดดุลการค้า ปัญหาการศึกษาและปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศยุโรปตะวันตกเผชิญกับโครงสร้างแรงจูงใจ ประเทศญี่ปุ่นประสพปัญหาการเปิดตลาดการค้า ประเทศสหภาพโซเวียต จีน และอินเดีย จะพบกับปัญหาการปรับตัวทางเศรษฐกิจ

ด้วยภาพรวมทางการศึกษานี้ทำให้สามารถคาดการณ์ว่าสิงคโปร์ในช่วงปี 1990-2000 จะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประมาณ 6% ต่อปี อัตราการจ้างงานจะขยายตัว 2% ต่อปี และผลผลิตจะเพิ่มขึ้น 4% ต่อปี (Table 2) ธุรกิจการเงินและธุรกิจการให้บริการจะเติบโตขึ้นจาก 29.12% เป็น 32.73% (Table 3) มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของแรงงานขึ้นอย่างสูง โดยพิจารณา (Table 4) พบว่าบุคลากรในสายเทคนิคจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเพิ่มจาก 12.23% เป็น 13.68 ในปี 1995 และ 15.11% ในปี 2000 ในขณะที่พนักงานในบริษัท หรือเสมียนจะลดลงจาก 15% (ในปี 1990) เป็น 13.33% ในปี 2000

จาก Table 4 แสดงถึงอุปทานส่วนเกินของตลาดแรงงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ (GDP Growth) จะส่งผลให้อัตราการเพิ่มจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น จากปี 1990 มีอัตราการเพิ่มแรงงานส่วนเกินจาก 1.99% เป็น 8% ในปี 2000 การเพิ่มขึ้นของแรงงานส่วนเกินนี้เป็นการตอบสนองบทบาทการลงทุนของสิงคโปร์ในต่างประเทศ ซึ่งทำให้บรรษัทข้ามชาติและบริษัทท้องถิ่นของสิงคโปร์สามารถขยายการลงทุนไปยังต่างประเทศได้

6.2 **ผลกระทบต่อโครงสร้างอุตสาหกรรมในอนาคตของสิงคโปร์**

ผลกระทบที่ได้รับการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างทางอุตสาหกรรมมี 4 แนวทางด้วยกันคือ

(ก) **การเชื่อมต่อกันทางการค้า**

พบว่าการค้ากับกลุ่มประเทศ ASEAN และกลุ่มประเทศ NIEs (New Industrialization Economies) จะขยายตัวมากขึ้น การค้ากับประเทศจีน และ 4 รัฐของประเทศอินโดนีเซียรวมทั้งกลุ่มประเทศอินโดจีนกำลังเป็นที่น่าจับตามอง

(ข) **การเคลื่อนย้ายการลงทุนและเทคโนโลยี**

คาดว่าจะมีแนวโน้มการเคลื่อนย้ายการลงทุนและเทคโนโลยีเข้ามายังสิงคโปร์มากขึ้น เช่น ในปี ค.ศ.2000 คาดว่าสหรัฐอเมริกาจะเข้ามาลงทุนทางด้าน Information Technology (IT) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมสำคัญมากในยุคปี 2000 เพราะเป็นโลกของการสื่อสารที่ไร้พรมแดน IT จะเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในการแข่งขันกับคู่ต่อสู้ ซึ่งสิงคโปร์ก็ได้วางเป้าหมายไว้ว่าในปี 2005 ทุกครัวเรือน ในสิงคโปร์จะสื่อสารเชื่อมโยงกันด้วยสายเคเบิลใยแก้ว ซึ่งการใช้ IT อย่างแพร่หลายจะนำความสำเร็จของการพัฒนาประเทศได้รวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ก็มีข้อเสีย คือบุคลากรที่ใช้ IT จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสิงคโปร์ยังไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้ได้อย่างเพียงพอ นอกจากการเคลื่อนย้ายการลงทุนทางด้าน IT แล้ว คาดว่าจะมีการลงทุนไหลเข้าทางด้านที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น เทคโนโลยีอวกาศและอากาศยาน, เทคโนโลยีทางด้านชีวภาพ สิ่งแวดล้อม รวมถึงเทคโนโลยีทางด้านปิโตรเคมี

(ค) **บรรษัทข้ามชาติและผู้ประกอบการท้องถิ่น**

โครงสร้างอุตสาหกรรมของสิงคโปร์ในอนาคตจะมีความแตกต่างจากโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากความขัดแย้งทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น ทำให้อาเซียนกลายเป็นแหล่งที่นักลงทุนต่างชาติอยากเข้ามาลงทุนเพื่อเป็นการเปิดโอกาสทางด้านการค้าและเป็นแหล่งการผลิตแหล่งใหม่ของเอเชีย สิงคโปร์ก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากนักลงทุนต่างชาติ โดยในระยะเริ่มแรกบรรษัทข้ามชาติจะเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ และเน้นหนักทางด้านการค้า เช่น บริษัท IBM, บริษัท Apple Computer และบริษัทโตชิบา และบริษัทอื่น ๆ ได้เข้ามาลงทุนผลิตคอมพิวเตอร์และอุตสาหกรรมที่เน้นหนักทางด้านเทคโนโลยี โครงสร้างอุตสาหกรรมลักษณะนี้เป็นแบบการให้บริการที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทำให้อุตสาหกรรมนี้มีโครงสร้างแบบกึ่งผูกขาด และผู้ขายน้อยรายภายใต้การ

บริหารงานของบรรษัทข้ามชาติ ขณะเดียวกันการเข้ามาลงทุนของบรรษัทข้ามชาติ ก็ได้ส่งผลต่อเนื่องต่ออุตสาหกรรมท้องถิ่นในการผลิตอุปกรณ์ที่ใช้กับอุตสาหกรรมข้างต้น และจากการร่วมมือระหว่างบรรษัทข้ามชาติกับผู้ผลิตท้องถิ่น ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการพัมนาเศรษฐกิจ จนทำให้สิงคโปร์ขยายเขตเศรษฐกิจของตัวเองออกไปร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านดังที่เกิดขึ้นกับโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ เหลี่ยมเศรษฐกิจ JSR (Johor- Singapore-Riau Islands)

(ง) **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**

การพัฒนาเศรษฐกิจของสิงคโปร์ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานทั้งที่มีทักษะและไม่มีทักษะ ซึ่งทางรัฐบาลสิงคโปร์ก็ได้แก้ไขปัญหาแรงงานที่มีทักษะ โดยการตั้งโรงเรียนอาชีวะ, ตั้งสถาบันค้นคว้าและศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากร ขณะที่การแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ไร้ทักษะจะทำโดยการนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน และแนวโน้มในอนาคตจะแก้ปัญหาแรงงานทั้ง 2 ประเภท โดยการเคลื่อนย้ายการลงทุนไปยังกลุ่มประเทศเปิดใหม่ที่มีทรัพยากรและแรงงานที่ถูกกว่า และยังเป็นการเปิดหาแหล่งตลาดรองรับสินค้าใหม่

7. "ชาติพัฒนา" ตอกย้ำหรือเหยียบย่ำความเจริญเศรษฐกิจสิงคโปร์

เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2539 สิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ OECD ได้ประกาศให้เป็นประเทศชาติพัฒนาแล้ว ด้วยเกณฑ์การตัดสินจากรายได้ประชาชาติต่อหัวสูงถึง 23,360 เหรียญ สรอ. (584,000 บาท) ในปี 1994 ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงกว่าอิตาลี, อังกฤษ, ออสเตรเลีย และประเทศร่ำรวยอื่น ๆ ทำให้เงินช่วยเหลือที่เคยได้รับในฐานะเป็นประเทศกำลังพัฒนาต้องถูกตัดออกไป การประกาศดังกล่าวก่อให้เกิดความกังวลของผู้นำสิงคโปร์ คือ การแข่งขันเศรษฐกิจที่รุนแรงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการลงทุนจากต่างชาติ เพราะสิงคโปร์ถูกล้อมรอบจากประเทศกำลังพัฒนาที่มีราคาต้นทุนการผลิตที่ต่ำและมีความพร้อมกว่า ในขณะที่สิงคโปร์เริ่มจะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการลงทุนที่ต้องเน้นทางด้านเทคโนโลยีสูง ซึ่งสิงคโปร์ก็ยังไม่พร้อมเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างญี่ปุ่น, สหรัฐอเมริกาและประเทศทางตะวันตก เนื่องจากการศึกษาทักษะของแรงงาน การผลิต

และการพัฒนาและการวิจัยยังไม่ถึงขั้นที่จะใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมาทำการผลิตเหมือนประเทศพัฒนาอื่น ๆ แล้ว

เศรษฐกิจสิงคโปร์จึงอยู่ตรงรอยต่อของประเทศที่กำลังพัฒนากับประเทศพัฒนาแล้วเท่านั้น ซึ่งรัฐบาลสิงคโปร์ต้องพยายามกระโดดข้ามรอยต่อนี้ให้ได้ โดยรัฐบาลสิงคโปร์มีแผนสร้างให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางธุรกิจนานาชาติ ให้นักลงทุนต่างประเทศมาตั้งสำนักงานใหญ่ประจำภูมิภาคขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการขาย การให้บริการ การวิจัยและการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลสิงคโปร์ต้องคำนึงถึงบุคลากรที่จะมาสานต่อความเป็นเลิศทางการธุรกิจให้แก่สิงคโปร์ เนื่องจากในภาวะการณ์ปัจจุบันสิงคโปร์นอกจากจะขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือที่สามารถหาทดแทนได้จากประเทศเพื่อนบ้าน แต่สิงคโปร์ยังขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในสาขาการวิจัยและพัฒนาซึ่งไม่สามารถหาทดแทนได้ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศพัฒนาแล้ว ดังนั้นการเตรียมบุคลากรที่เชี่ยวชาญจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สิงคโปร์ต้องเตรียมจากในประเทศเอง ซึ่งตรงจุดนี้สิงคโปร์ได้เตรียมแล้วหรือยัง เพราะอดีตที่ผ่านมาสิงคโปร์ฝึกคนให้ทำการค้าเท่านั้น

8. **อนาคตสิงคโปร์**

จากการวิจัยของ World Economic Forum เกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ 10 ประเทศ พบว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยดูจากความพร้อมทางด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, ทรัพยากรมนุษย์, สิ่งแวดล้อม และการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสิงคโปร์ได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

ค.ศ. 2005 จะเป็นประเทศแห่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ค.ศ. 2010 ประชากรสิงคโปร์จะมีรายได้เทียบเท่ากับเนเธอร์แลนด์

ค.ศ. 2025 ประชากรสิงคโปร์จะมีรายได้สูงเป็นอันดับหนึ่งของโลกคือ 51,889 เหรียญสิงคโปร์

ค.ศ. 2050 ผลผลิตมวลรวมประชากร (GNP) ของสิงคโปร์สูงกว่าสหรัฐ–อเมริกา 25%

โดยสรุปแล้วการพัฒนาเศรษฐกิจ มุ่งเน้นที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมหลักคือ อุตสาหกรรมอีเลคทรอนิกส์, อุตสาหกรรมหนัก, อุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเมี, การก่อสร้าง, การค้าขายสินค้า, การเดินเรือ, การท่องเที่ยว, การประกันภัย, การเงินและที่สำคัญคืออุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าอนาคตของสิงคโปร์จะไปไกลได้แค่ไหน? เนื่องจากสิงคโปร์พยายามที่จะมุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงเช่นเดียวกับประเทศพัฒนาอื่น ๆ อย่างญี่ปุ่น เยอรมัน และอเมริกา แต่สิงคโปร์ยังขาดแคลนหน่วยงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจสิงคโปร์ที่เป็นอยู่ขณะนี้เป็นผลเนื่องมาจากโครงสร้างการค้าแบบเสรี และนโยบายปลอดภาษี และนโยบายดังกล่าวก็ถูกใช้จนเต็มที่แล้ว ดังนั้นจึงคาดว่า ในอนาคตอัตราการเจริญเติบโตของสิงคโปร์จะอยู่ในช่วง 5-6% เท่านั้น

9. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสิงคโปร์ในอนาคต

ก. ทางด้านการค้า

สิงคโปร์ในอนาคตมีความต้องการที่จะเป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ, ทางด้านขนส่ง, ทางด้านเทคโนโลยี และทางด้านการเงิน สินค้าที่ผลิตจะเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการทำการผลิต ในขณะที่ไทยจะได้เปรียบในแง่ของทรัพยากรและแรงงานที่ถูกว่า น่าจะทำการผลิตสินค้าขั้นกลางป้อนให้กับประเทศสิงคโปร์

ข. ทางด้านการลงทุน

เนื่องจากภาวะการขาดแคลนแรงงานทั้งที่มีทักษะและไร้ทักษะทำให้สิงคโปร์มีนโยบายที่จะขยายการลงทุนไปยังประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน, และจีน ซึ่งประเทศเหล่านั้นเป็นประเทศเปิดใหม่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรและแรงงาน ประกอบกับเป็นตลาดสินค้ารองรับแห่งใหม่ จึงเป็นที่ดึงดูดให้นานาประเทศต้องการลงทุนในกลุ่มประเทศเหล่านั้น รวมทั้งไทย ซึ่งพบว่าสิงคโปร์จะเป็นชาติที่เข้าไปลงทุนช้ากว่าไทย แต่กลับได้รับความสำเร็จจากการต้อนรับให้เข้าไปลงทุนมากกว่าไทยในกลุ่มประเทศอินโดจีน ไม่ว่าจะเป็นสัมปทานป่าไม้, สาธารณูปโภค, อุตสาหกรรมการก่อสร้าง, และโครงสร้างการสื่อสาร เนื่องจาก

คุณสมบัติของชาวสิงคโปร์ที่มีความถนัดในการติดต่อ, การค้า, การเป็นนายหน้า ประกอบกับนโยบายการส่งเสริม การลงทุนของภาครัฐของสิงคโปร์ที่พยายามส่งเสริมให้สิงคโปร์เป็นเจ้าเศรษฐกิจในคาบสมุทรอินโดจีน ในขณะที่ไทยมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม สภาพเศรษฐกิจและการเมืองที่มั่นคงกว่ากลุ่มประเทศในอินโดจีน จึงเหมาะที่จะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในคาบสมุทรอินโดจีน ดังนั้นจึงเห็นว่าในอนาคตไทยน่าจะร่วมมือกับสิงคโปร์ โดยเชื้อเชิญนักลงทุนชาวสิงคโปร์มาร่วมกันลงทุน (Joint Venture) ตั้งบริษัทแม่ในเมืองไทย และขยายสาขาต่อไปยังกลุ่มประเทศอินโดจีน

ความลงท้าย

"ฮ่องกง VS สิงคโปร์ คู่แฝดอภินิหาร" คงไม่ใช่คำพูดที่เกินความจริง เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นเพียงเกาะเล็ก ๆ ที่ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายเพียงพอที่จะทำให้ทั้ง 2 เกาะ ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจของเอเชียและของโลกได้อย่างง่ายดาย แต่เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศอุดมไปด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม กล่าวคือ เกาะหนึ่งก็เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจติดต่อระหว่างเอเชียกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก กับอีกเกาะหนึ่งก็เป็นประตูการค้าของจีนซึ่งเป็นประเทศยักษ์ใหญ่ในการติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ผนวกกับการที่เคยอยู่ภายใต้อาณานิคมของอังกฤษที่ส่งเสริมให้เกิดระบบการค้าเสรีกับทั้งสองเกาะจึงเป็นความได้เปรียบ และได้สร้างอภินิหารให้ทั้งสองเกาะก้าวขึ้นมาเป็นเสือเอเชีย แต่ในอนาคตอันใกล้นี้ดูเหมือนว่า แฝดทั้งสองกำลังมีบทบาทและทิศทางที่แตกต่างกันไป เสือสิงคโปร์แผ่ขยายการเป็นผู้นำเศรษฐกิจ กลายเป็น **"นักลงทุนข้ามชาติ"** ที่ทุกชาติในเอเชียให้การยอมรับดุจดังพระอาทิตย์ที่กำลังจะขึ้น ขณะที่เสือฮ่องกงกำลังจะกลับคืนไปอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ทำหน้าที่เป็นเพียง **"ประตูการค้าของจีน"** ซึ่งเปรียบเสมือนกับ พระอาทิตย์กำลังจะตกดิน ในอนาคตเศรษฐกิจของคู่แฝดอภินิหารนี้จะเป็นอย่างไรก็ตาม จะต้องมีผลกระทบต่อไทยอย่างแน่นอน ซึ่งเราได้เตรียมพร้อมรับผลกระทบนั้นแล้วหรือยัง

Table 1 Pioneer Manufacturing Firms by Industry

	Total	Food and Beverage	Textiles and Garments	Paper and Printing	Industrial Chemicals	Chemical Products	Petroleum Refining	Rubber Products	Plastic Products	Basic Metals	Fabricated Metals	Non-electrical Machinery	Electrical Machinery	Electronic Products	Transport Equipment	Instruments
I. Contribution of pioneer manufacturing firms in total manufacturing (in percent)																
Value added																
1964	16.0	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
1983	53.7	20.5	19.7	12.2	48.5	77.6	90.0	58.1	17.9	85.1	35.4	56.1	73.4	86.3	35.4	77.4
1991	63.4	10.7	12.4	16.6	81.8	84.1	96.1	38.1	21.2	77.2	34.0	54.3	74.8	88.5	33.3	86.0
Output																
1964	14.0	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
1983	54.6	18.3	18.7	11.6	52.5	69.2	69.7	52.2	15.7	76.0	30.2	46.8	68.8	86.2	26.2	78.9
1991	61.6	9.6	10.6	17.7	82.3	70.7	75.4	33.6	18.2	76.2	28.1	48.8	65.8	85.0	30.8	85.3
Employment																
1964	12.0	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
1983	41.2	17.2	18.0	2.4	42.3	46.3	80.5	55.7	18.7	70.4	32.9	49.0	71.2	79.0	17.8	78.6
1991	47.6	7.4	14.3	6.1	67.7	40.3	74.1	38.1	16.6	66.1	27.2	42.8	72.1	81.2	23.2	82.7
Exports																
1973	69.0	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
1983	64.7	9.9	26.2	56.0	61.6	86.4	69.4	83.6	12.1	38.5	57.4	41.3	89.4	89.9	37.4	81.6
1991	73.7	11.5	12.6	63.8	88.3	93.9	74.8	60.9	36.8	60.7	52.9	58.9	82.5	98.0	43.6	87.2

Table 1 (Con.)

	Total	Food and Beverage	Textiles and Garments	Paper and Printing	Industrial Chemicals	Chemical Products	Petroleum Refining	Rubber Products	Plastic Products	Basic Metals	Fabricated Metals	Non-electrical Machinery	Electrical Machinery	Electronic Products	Transport Equipment	Instruments
II. Exports as a share of optput 1983-91 (in percent)																
Total manufacturing																
1983	60.5	49.9	60.4	15.4	49.2	71.6	63.0	50.0	24.2	21.3	26.3	81.4	60.5	87.6	56.8	93.5
1991	61.4	47.1	71.5	23.2	62.3	81.8	41.5	41.7	21.6	22.6	27.2	58.9	61.0	81.1	65.0	90.3
Pioneer																
1983	71.7	26.9	94.7	74.2	57.7	89.4	62.6	80.0	18.6	10.8	50.0	71.8	78.6	91.4	81.1	96.7
1991	73.5	56.3	84.9	83.9	66.8	97.1	41.2	75.5	43.8	18.0	51.3	79.2	76.4	84.6	91.8	92.4
III. Relative capital-labor ratio, 1991 (pioneer relative to total manufacturing)																
1991	1.7	0.9	1.6	4.1	1.6	1.8	1.5	1.7	2.1	1.7	1.6	1.8	1.4	1.7	1.9	1.4

Sources : Singapore, Economic Development Board, Census of Industrial Production, various issues; and IMF staff calculations.

Table 2 Projected industrial structure (value added to GDP)

%

	1990 Actual	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Agriculturing & fishing	0.28	0.29	0.27	0.25	0.23	0.21	0.20	0.18	0.17	0.15	0.14
Quarrying	0.13	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.15	0.14	0.14
Manufacturing	26.14	25.91	25.70	25.48	25.25	25.02	24.78	24.54	24.29	24.04	23.79
Utilities	1.90	1.88	1.87	1.87	1.86	1.85	1.85	1.84	1.83	1.82	1.81
Construction	4.79	4.82	4.77	4.73	4.68	4.63	4.58	4.53	4.48	4.42	4.37
Commerce	15.75	15.45	15.13	14.81	14.49	14.17	13.86	13.55	13.25	12.95	12.65
Transportation & Communication	12.75	13.59	13.93	14.28	14.64	14.99	15.36	15.72	16.09	16.47	16.84
Financial & Business Services	29.12	29.74	29.19	29.65	30.09	30.54	30.99	31.43	31.87	32.30	32.73
Other services	9.14	9.18	8.99	8.80	8.61	8.43	8.24	8.06	7.88	7.70	7.53
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Table 3 Projected occupational structure

%

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Professional/											
Technical	12.23	12.52	12.81	13.10	13.39	13.68	13.97	14.26	14.54	14.83	15.11
Adminstration &											
Manager	8.23	8.86	9.53	10.25	11.03	11.85	12.72	13.64	14.62	15.64	16.70
Clerical	15.00	14.85	14.69	14.54	14.37	14.21	14.04	13.87	13.69	13.51	13.33
Sales	11.73	11.41	11.09	10.74	10.38	10.01	9.62	9.22	8.81	8.40	7.97
Service	13.38	13.42	13.43	13.43	13.41	13.36	13.29	13.20	13.08	12.94	12.77
Agr/Fishing	0.68	0.64	0.61	0.58	0.55	0.52	0.49	0.47	0.44	0.42	0.39
Prod etc	34.82	34.56	34.29	34.00	33.69	33.36	33.02	32.65	32.27	31.88	31.47
Nec	3.94	3.74	3.55	3.36	3.19	3.01	2.85	2.69	2.54	2.39	2.26
Total	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Table 4 Balance of projected manpower demand and supply

	Demand (Thousand)	Gr rate (%)	Supply (Thousand)	Gr rate (%)	Balance (Thousand)	(% Supply)
1990	1485.70	1.3300	1516.000	2.200	30.30	2
1991	1504.40	1.2585	1545.531	1.948	41.13	2.66
1992	1522.99	1.2357	1575.848	1.962	52.86	3.36
1993	1541.46	1.2130	1606.946	1.973	65.49	4.08
1994	1559.81	1.1904	1638.829	1.984	79.02	4.82
1995	1578.03	1.1679	1671.497	1.993	93.47	5.59
1996	1596.11	1.1456	1699.969	1.703	103.86	6.10
1997	1614.04	1.1234	1728.869	1.700	114.83	6.64
1998	1631.81	1.1014	1757.973	1.683	126.16	7.18
1990	1649.43	1.0795	1787.191	1.662	137.76	7.71
2000	1666.88	1.0579	1816.484	1.639	149.61	8

เอกสารอ้างอิงประเทศฮ่องกง

A.A. Mclean "HongKong's Economy Past, Present and Future" The Asian NIEs Success and Challenge (1993)

Alan K Siu and Tzong-beau Lin "Structural Change and Economic Adaption in HongKong" (October 1985)

Edward K.Y. Chen and Carla Calenzi Titherington "The Changing Patterns of Trade and Industiral Development in China and Asian NIEs" (February 1995)

Frances Kelly "HongKong" **The Asia and Pacific Review** 1995

Frances , "HongKong" **Asia 1995 Yearbook**

Frances, "HongKong" **Asia 1996 Yearbook**

Kit-Chun Lam and Pak-Wai Liu "Labour Shortage in HongKong : Causes, Consequences and Policies" **Asian Economic Journal** 1995 Vol.9 No.11

Soon Teck Wong "Mobilizing Resources for Development : The Case of HongKong and Singapore" (April 1990)

ปรียาลักษณ์ โทณะวณิช "ฮ่องกงหลังปี ค.ศ.1997 จะดีกว่าวันนี้หรือ" **วารสารเศรษฐกิจธนาคารกรุงเทพ** 26, 9 (กย.37) : 12-17.

วชิรา พงศ์ไพโรจน์ "วิเคราะห์สถานการณ์ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย" **วารสารสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์** 5,14 (ก.ค.-ก.ย.37) : 35-40

อรทัย ตันติกาญจนเทพ "ฮ่องกงกับอนาคตที่ไม่แน่ชัด" **รายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย** 23,4 (เม.ย.33) 55-59

_____, "สรุปข่าวธุรกิจต่างประเทศ" **สรุปข่าวธุรกิจ** 22,4 (16-28 กพ.34) : 23-24

ชวริน ญาณนนท์ "อนาคตฮ่องกง 1997.....ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด" **สรุปข่าวธุรกิจ ฉบับที่** 20 (16-31 ตค.34) : 24-32

_____, "ฮ่องกงปี 2540 กับผลกระทบต่อประเทศไทย" **สรุปข่าวธุรกิจ** (มิถุนายน 2538)

_____, "รายงานสภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนของฮ่องกง" **สรุปข่าวธุรกิจ** (ตุลาคม2535)

เอกสารอ้างอิงประเทศสิงคโปร์

_____, "Singapore" Asia 1995 Year Book, Fareastern Economic Review.

_____, "Singapore" Asia 1996 Year Book, Fareastern Economic Review.

Kenneth Bercuson, "Singapore : a Case Study in Rapid Development", occasional paper 119, International Monetary Fund, Washington DC., February 1995.

Lu Ding and Zhu Gangti, "Singapore Foreign Direct Investment in China" ASEAN Economic Bulletin Vol.12, No.1.

Sanjaya Lall, "Direct Investment in South-East Asia by the NIEs: Trends and Prospects" Banca Nazionale Del Lavora (quartery review) No.179, December 1991.

Sid Astbury, "Singapore" The Asia & Pacific Review 1995.

Tan Kong Yam, "Singapore Role in the Economic Development of China" Singapore Economic Review, Vol.36, No:2, October 1991.

Toh Mun Heng and Linda Low, "Linkages in Trade and Investment in Asia Pacific in 2000: Implications for Singapore's Industrial and Manpower Structure", October 1991.

ชรริน ญาณนนท์, "สิงคโปร์ : เศรษฐกิจโดดเด่น หนุนลงทุนต่างประเทศ", สรุปข่าวธุรกิจ, 1-15 สค. 36.

ทวีเศรษฐ , "สิงคโปร์ เพื่อนบ้านที่ไม่เคยหยุดนิ่ง", ธุรกิจท่องเที่ยว, มี.ค. 34

พิศาล มุกดารัศมี, "สิงคโปร์ : สถาปนิกทางเศรษฐกิจทุกประเทศต่างอยากเรียนรู้" ดอกเบี้ย, ส.ค.37.

เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอาเซียน
และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย

อาจารย์ ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

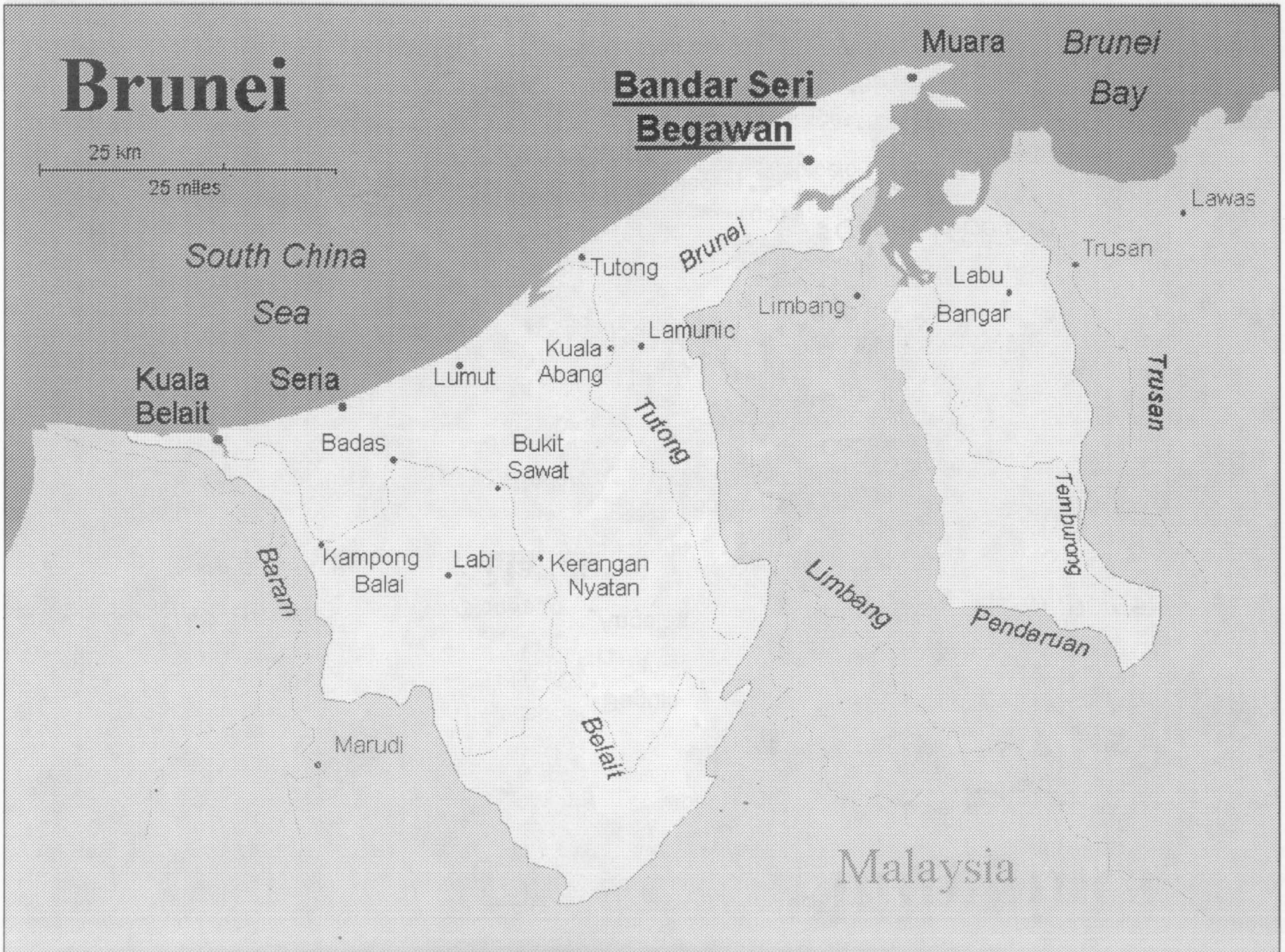
จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
27 - 28 มีนาคม 2539

South Asia
East Asia
Southeast Asia
Burma
Laos
Vietnam
Thailand
Cambodia
Philippines
Brunei
M a l a y s i a
Singapore
I n d o n e s i a

Indonesia
Yangon
Thailand
Laos
Bangkok
Cambodia
Vietnam
Manila
South China Sea
Andaman Sea
Gulf of Thailand
500 km
500 miles
Sulu Sea
Pacific Ocean
Banda Aceh
Medan
Pematangsiantar
Celebes Sea
Tarakan
Tanjungredeb
Singapore
Borneo
Celebes
Manado
Halmahera
Sumatra
Pontianak
Sintang
Ternate
Pekanbaru
Samarinda
Palu
Luwuk
Jambi
Telukbatang
Padang
Balikpapan
Sorong
Sarmi
Buru
Ceram
Makale
New Guinea
Palembang
Kendari
Bengkulu
Banda Sea
Java Sea
Tual
Jakarta
Java
Semarang
Ujungpandang
Bandung
Surabaya
Flores
Dili
Arafura Sea
Malang
Bali
Denpasar
Waingapu
Merauke
Timor
Sumba
Kupang
Timor Sea
Darwin
Indian Ocean
Australia
100
110
120
130
140
10
0
10

Philippines
20
10
120
130
Babuyan Is.
Laoag
Aparri
400 km
400 miles
Palanan
San Fernando
Baguio
Luzon
Dagupan
San Jose
Angeles
Olongapo
Manila
South China Sea
Philippine Sea
Daet
Naga
Legaspi
Sorsogon
Mindoro
Samar
Calbayog
Roxas
Panay
Leyte
Tacloban
Iloilo
Cebu
Ormoc
Bacolod
Mandaue
Palawan
Cebu
Surigao
Quezon
Puerto Princesa
Negros
Bohol
Butuan
Gingoog
Sulu Sea
Cagayan de Oro
Iligan
Pagadian
Cotabato
Tagum
Zamboanga
Mindanao
Moro Gulf
Digos
Davao
Jolo
Sandakan
Jolo
General Santos
Malaysia
Celebes Sea

Brunei
25 km
25 miles
Bandar Seri Begawan
Muara
Brunei Bay
Lawas
Trusan
South China Sea
Tutong
Brunei
Labu Bangar
Limbang
Lamunic
Kuala Abang
Lumut
Kuala Belait
Seria
Badas
Bukit Sawat
Tutong
Trusan
Temburong
Baram
Kampong Balai
Labi
Kerangan Nyatan
Limbang
Pendaruan
Marudi
Belait
Malaysia

เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอาเซียนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม

สมาคมประชาชาติแห่งอาเซียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน เป็นผลมาจากความพยายามที่ต่อเนื่องของประเทศที่เกิดใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่สองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่มีเอกราชมาช้านาน) ในอันที่จะร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในภูมิภาคนี้ โดยก่อนหน้านี้ได้มีความร่วมมือภายในภูมิภาคนี้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น สมาคมอาสา (Association of Southeast Asia : ASA)

สมาคมอาเซียนก่อตั้งเมื่อปี 1967 โดยมี ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เป็นผู้ร่วมก่อตั้ง และต่อมาบรูไนได้เข้ามาร่วมในปี 1984 ในระยะแรก อาเซียนเน้นความร่วมมือในด้านสันติภาพและความมั่นคงภายในประเทศของสมาชิกเป็นหลัก ส่วนความร่วมมือด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นเพียงไม้ประดับ การร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเริ่มเป็นรูปธรรมภายหลังการประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลอาเซียนครั้งที่หนึ่งในปี 1976 และการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนครั้งแรกในเดือนมกราคม 1977

อาเซียนได้มีข้อตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของอาเซียน (Agreement on ASEAN Preferential Trading Arrangements - PTA) ในเดือนกุมภาพันธ์ 1977 และต่อมาอาเซียนได้ยกระดับความร่วมมือทางการค้า โดยมีข้อตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA))ในปี 1992 เพื่อบรรลุการเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียนภายในปี 2003

เป็นที่คาดกันว่าข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะช่วยให้การค้าภายในกลุ่มอาเซียนขยายตัวออกไป เนื่องจากมีการลดภาษีศุลกากรและลดการกีดกันทางการค้าในรูปแบบอื่น ๆ ขณะเดียวกันจะเป็นการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เนื่องจากอาเซียนเป็นตลาดที่ใหญ่พอสมควร ซึ่งทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีดีขึ้น นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเป็นเขตการค้าเสรีจะทำให้กลุ่มประเทศอาเซียนมีอำนาจต่อรองในเวทีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น

ในบทความนี้ จะกล่าวถึงเศรษฐกิจประเทศอาเซียน เฉพาะมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ตามที่ผู้จัดสัมมนาได้วางกรอบไว้

ในบรรดาสี่ประเทศนี้ ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจมากที่สุด สามในสี่ประเทศนี้ (มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน) เป็นประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และเป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำมันและแก๊ซธรรมชาติ ส่วนฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่

อนึ่ง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเหล่านี้นั้น ปรากฏว่าไทยมีการค้า และการลงทุนกับประเทศเหล่านี้ไม่มากนัก เนื่องจาก ในแต่ละประเทศมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน และต่างก็เน้นที่จะค้าขายกับประเทศอุตสาหกรรมมาเป็นเวลาช้านาน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอาเซียนให้ความสนใจในการร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในกลุ่มมากขึ้น ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเหล่านี้ค่อย ๆเพิ่มขึ้น ในบทความนี้ จะขอกล่าวถึงประเทศต่าง ๆ เป็นรายประเทศดังนี้

1. มาเลเซีย

มาลายา หรือมาเลเซียตะวันตกซึ่งมี 11 รัฐ ได้รับเอกราชจากอังกฤษ เมื่อปี 1957 และสิงคโปร์ได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อปี 1959 ต่อมา มาลายา สิงคโปร์ ซาบาห์ และซาราวัค ได้รวมตัวก่อตั้งเป็นสหพันธรัฐมาเลเซีย ในวันที่ 16 กันยายน 1963 แต่ต่อมาสิงคโปร์เกรงว่าชาวมาเลย์จะครอบงำสหพันธรัฐมาเลเซีย จึงได้แยกตัวออกจากสหพันธรัฐมาเลเซียในปี 1965

ปัจจุบัน มาเลเซียประกอบด้วย มาเลเซียตะวันตกซึ่งมีอยู่ 11 รัฐและมาเลเซียตะวันออก ซึ่งมีรัฐ ซาบาห์ และซาราวัค ประเทศมาเลเซียมีพื้นที่รวมเทียบเป็น 64% ของพื้นที่ประเทศไทย และมีประชากรกว่า 19 ล้านคน โดยเป็นชาวมาเลย์ประมาณ 62% ชาวจีน 29% และชาวอินเดียประมาณ 9%

ข้อมูลสำคัญ MALAYSIA

ชื่อทางการ	Malaysia
การปกครอง	มีกษัตริย์ที่เรียกว่าสุลต่าน เป็นประมุข
เมืองหลวง	Kuala Lumpur
พื้นที่	330,434 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	19.49 ล้านคน (1994)
กำลังแรงงาน	7.84 ล้านคน (1994)
อัตราการว่างงาน	2.9% (1994)
ภาษาราชการ	Bahasa Malaysia
GNP เฉลี่ยต่อหัว	2,800 ดอลลาร์ สรอ. (1992)
อัตราเงินเฟ้อ	3.8% (1993)
ดุลการค้า	1.4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (1994)
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-4.41 พันล้านดอลลาร์ สรอ.
อัตราแลกเปลี่ยน	2.62 เหรียญมาเลเซีย / ดอลลาร์ สรอ. (1994)

1.1 ภาพรวมเศรษฐกิจ

1.1.1 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ[1]

ในช่วงที่อังกฤษปกครองมาเลเซียอยู่ อังกฤษมีนโยบายให้มาเลเซียส่งออกสินค้าขั้นปฐม และเป็นผู้ซื้อสินค้าอุตสาหกรรมจากอังกฤษ ดังเช่นประเทศอาณานิคมอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ในปี 1950 อังกฤษได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจมาลายาเป็นแผนแรก เรียกว่า Draft Development Plan 1950-1955 แผนฉบับนี้เป็นเพียงการรวบรวมโครงการต่าง ๆ ของหน่วยราชการต่าง ๆ เท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมและการสร้างงาน ขณะเดียวกัน ซาราวัคก็มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 1947 และซาบาห์ก็มีแผนลักษณะเดียวกันตั้งแต่ปี 1948

ต่อมามาลายามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า First Malaya Plan 1956-1960 แผนนี้ร่างก่อนที่มาลายาจะมีเอกราชหนึ่งปี แผนนี้เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเขตเมือง แม้ว่าจะระบุในแผนว่าเกษตรกรรมเป็นสาขานำของการพัฒนาก็ตาม งบประมาณส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาการขนส่ง และระบบสาธารณูปโภค แต่ที่น่าสังเกตก็คือ ประมาณ 15% ของงบในแผนนี้ใช้ในโครงการการปลูกทดแทนยางพารา ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงสุดเมื่อเทียบกับแผนอื่น ๆ

การพัฒนาอุตสาหกรรมของมาเลเซีย อาจกล่าวได้ว่า เริ่มต้นในปี 1957 เมื่อมีการตีพิมพ์ "Report of the Working Party on the Encouragement of Industrial Development in the Federation of Malaya" ในปีถัดมารัฐบาลมาลายาได้ออกกฎหมายส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยการยกเว้นการเก็บภาษี รายได้และภาษีนำเข้าของวัตถุดิบ ขณะเดียวกันได้ให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมโดยการใช้มาตรการภาษีศุลกากร เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า

ในแผนพัฒนาฉบับถัดมา Second Malaya Plan 1961-1965 ได้ตั้งเป้าที่จะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทและเพิ่มรายได้ต่อหัว โดยมีการใช้งบประมาณ 18% เพื่อพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกยางพาราพันธุ์ใหม่ ขณะเดียวกันมีการใช้งบประมาณ 46% เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ

จากการที่มีการรวมตัวกันก่อตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียในปี 1963 ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับถัดมาเป็นแผนที่ครอบคลุมการพัฒนาซาบาห์และซาราวัคด้วย ใน First Malyasia Plan 1966-70 ได้เปลี่ยนจากเดิมที่เน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาชนบท มาเป็นการ

---

[1] ข้อมูลส่วนใหญ่จะได้จาก George Cho (1990) Jomo K.S. (1993) และ Malaysia (1994)

ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ เพิ่มรายได้ และการจ้างงาน ส่วนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ได้เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเช่นเดิม

โดยสรุป ในช่วง 1950-1970 การเติบโตของเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ในช่วงทศวรรษ 1950 เศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยปีละ 3.5% และในทศวรรษ 1960 ขยายตัวเฉลี่ยปีละ 4.5% การผลิตของภาคหัตถอุตสาหกรรมขยายตัวดี โดยสัดส่วนของภาคหัตถอุตสาหกรรมในจีดีพี เพิ่มขึ้นจาก 8% ในปีที่ประกาศเอกราช เป็น 13% ในปี 1970 แต่ทว่า ปัญหาความยากจนก็ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ กล่าวคือ ในปี 1970 ประมาณ 49% ของครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้อยู่ในเกณฑ์ยากจน (ต่ำกว่า poverty line) และมีอัตราว่างงานสูงถึง 7.8%

ภายหลังการจลาจลเดือนพฤษภาคม 1969 อันเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเชื้อชาติ รัฐบาลมาเลเซียได้ตั้งเป้าที่จะให้อัตราการมีงานทำของแต่ละเชื้อชาติเท่ากับอัตราส่วนประชากรของแต่ละเชื้อชาติ[2] และตั้งเป้าว่าภายในปี 1990 ให้ชาวมาเลย์เป็นเจ้าของกิจการบริษัทต่าง ๆ อย่างน้อย 30% มาเลเซียเรียกนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจช่วง 1970-1990 ว่า New Economic Policy (NEP)

ในช่วง NEP แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก ได้แก่ Second Malaysia Plan 1971-1975 ซึ่งมีลักษณะสำคัญที่น่าสนใจอยู่สองประการ ประการแรก รัฐบาลมาเลเซียตั้งเป้าให้ชาวมาเลย์เข้ามาถือหุ้นในบริษัทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็น 9.4% ภายในปี 1975 แต่ทว่าชาวมาเลย์สามารถเข้ามาถือหุ้นรวมได้เพียง 7% รัฐบาลมาเลย์จึงให้รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เข้ามาถือหุ้นแทน โดยในปี 1975 รัฐวิสาหกิจได้เข้ามาถือหุ้น 5.5% และนโยบายเชื้อชาตินิยมนี้ก่อปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการในระดับหนึ่ง และประการที่สอง แผนนี้ได้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกอย่างจริงจัง โดยใช้มาตรการต่าง ๆ ตลอดจนการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (export processing zones)

ถัดมาในแผน Third Malaysia Plan 1976-1980 นั้น รัฐบาลมาเลเซียเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับความยากจนของเชื้อชาติอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การพัฒนาหมู่บ้านใหม่ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวจีนที่ยากจน และคนงานในสวนยางและปาล์ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวอินเดีย และในแผนนี้ได้กล่าวถึงการเพิ่มสัดส่วนการถือครองทุนโดยชาวมาเลย์ โดยตั้งเป้าเพิ่มสัดส่วนให้ชาวมาเลย์ถือ 30% คนเชื้อชาติอื่น ๆ 40% และชาวต่างชาติ 30% ภายในปี 1990

---

[2] ชาวมาเลย์มีสัดส่วน 54% ชาวจีน 35% ชาวอินเดีย 10% และอื่น ๆ 1%

แต่อย่างไรก็ตาม แผนแก้ไขความยากจน และการพยายามเพิ่มสัดส่วนการถือครองทุนโดยชาวมาเลย์นั้น ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าไรนัก

โดยสรุป ในช่วง 1970-1980 รายได้ต่อหัว (ตามราคาปัจจุบัน) ของชาวมาเลเซียเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 12% จีดีพีที่แท้จริงเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 7.8% อัตราการว่างงานลดลงจาก 7.8% ในปี 1970 เป็น 5.3% ในปี 1980 นับว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 1970-1980 เป็นไปด้วยดี ทั้งที่ในช่วงดังกล่าวโลกต้องประสบวิกฤติการณ์น้ำมันและภาวะเงินเฟ้อ มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำ และมีการกีดกันทางการค้ามากขึ้น

ต่อมามาเลเซียมีแผน Fourth Malaysia Plan 1981-1985 ในช่วงนี้ ภาคเกษตรกรรมยังคงเป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ และเป็นแหล่งวัตถุดิบให้แก่ภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ ยางพารา และน้ำมันปาล์ม ส่วนป่าไม้นั้น ได้มีนโยบายป่าไม้แห่งชาติปี 1978 ที่ให้มีการรักษา และจัดการป่าไม้อย่างเป็นระบบ และพยายามให้สามารถพึ่งตนเองในด้านข้าว ขณะเดียวกันในด้านเหมืองแร่ แร่ดีบุกมีความสำคัญน้อยลง แต่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติมีความสำคัญมากขึ้น

ในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม ในทศวรรษ 1980 นั้น รัฐบาลมาเลเซียเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักเพื่อทดแทนการนำเข้า ได้แก่ การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็ก ซีเมนต์ ปิโตรเคมีกัล การต่อเรือ อุตสาหกรรมรถยนต์ และอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ การลงทุนอุตสาหกรรมหนักเหล่านี้เป็นการ ลงทุนโดยรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้แก่ Heavy Industries Corporation of Malaysia (HICOM) ทำให้การลงทุนภาครัฐบาลในปี 1984 เพิ่มเป็น 5 เท่าตัวของช่วงปี 1978-80 และทำให้หนี้ต่างประเทศของรัฐบาลเพิ่มขึ้นมาก โดยในปี 1980 รัฐบาลมีหนี้ต่างประเทศ 10% ของจีดีพี และเพิ่มเป็น 20% ของจีดีพี ในปี 1982 และเพิ่มเป็น 38% ของ จีดีพี ในปี 1986

ในช่วงกลางทศวรรษ 1980 อุตสาหกรรมหนักที่มาเลเซียพัฒนาขึ้นนั้น ปรากฏว่าไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้ บางอุตสาหกรรมขาดทุน เช่น อุตสาหกรรมซีเมนต์ซึ่งทำให้ต้องมีการคุ้มครองโดยการตั้งภาษีศุลกากรสูงถึง 50% และยอดขายของรถโปรตอนก็ไม่เป็นไปตามเป้า เนื่องจากการถดถอยของเศรษฐกิจและราคารถยนต์แพงขึ้นเนื่องจากค่าเงินริงกิตแข็งขึ้น

---

[3] บริษัทรถยนต์โปรตอน (Proton) ก่อตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม 1986 และเริ่มมีกำไรในปี 1989

เศรษฐกิจมาเลเซียในช่วงกลางทศวรรษ 1980 อยู่ในภาวะถดถอย กล่าวคือ ในปี 1985 มีมูลค่าจีดีพีที่แท้จริงลดลงจากปี 1984 และมูลค่าจีดีพีที่แท้จริงของปี 1986 อยู่ในระดับใกล้เคียงกับปี 1984 (57.7 พันล้านริงกิต) นอกจากนี้ในปี 1986 คนงานมาเลเซียประมาณ 6 หมื่นคน ถูกเลิกจ้างในสิงคโปร์ต้องเดินทางกลับมาเลเซีย ทำให้อัตราคนว่างงานในมาเลเซียสูงถึง 8.2%

ในปี 1986 มาเลเซียจำต้องลดค่าเงินริงกิตลง ซึ่งเมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐ ค่าเงินริงกิตลดลง 7% แต่เมื่อเทียบกับ SDR ค่าเงินริงกิตลดลง 20% ต่อมาด้วยการลดค่าเงินริงกิต การลดค่าจ้างแรงงาน การผ่อนคลายกฎเกณฑ์การให้ชาวมาเลย์ถือครองหุ้น และการให้สิทธิพิเศษเพื่อส่งเสริมการลงทุน ทำให้เศรษฐกิจมาเลเซียฟื้นตัวขึ้นในปี 1987

หลังจากที่มาเลเซียประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอยในช่วงกลางทศวรรษ 1980 ในแผน Fifth Malaysia Plan 1986-1990 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีสุดท้ายของช่วง New Economic Policy (NEP) รัฐบาลมาเลเซียได้ชะลอการใช้จ่ายของภาครัฐ โดยลดจาก 74 พันล้านริงกิต ในช่วง 1980-1985 เป็น 69 พันล้านริงกิตในช่วง 1986-1990 ส่วนใหญ่เป็นการลดรายจ่ายด้านป้องกันประเทศและการรักษาความสงบภายในประเทศ และรัฐบาลมาเลเซียพยายามส่งเสริมให้เอกชนรวมทั้งชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนมากขึ้น มีการระดมเงินออมภายในประเทศมากขึ้น พยายามพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเน้นการวิจัยและพัฒนามากขึ้น

นอกจากนี้ปรากฏว่า จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า ระดับยากจน (poverty line) ได้ ลดลง กล่าวคือ ในปี 1970 มีครัวเรือนที่ยากจนอยู่ 43.3% ลดลงเหลือ 16.7% ในปี 1990 แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลมาเลเซียไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดระดับความยากจน และในช่วง NEP นี้ ชาวจีนและชาวอินเดียในประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนมีความไม่พอใจต่อนโยบายของรัฐที่ลำเอียงให้ประโยชน์กับชาวมาเลย์ในรูปต่าง ๆ

ภายหลังที่ NEP สิ้นสุดลง รัฐบาลมาเลเซียมี National Development Policy (NDP) (1991-2000) ซึ่งเน้นให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น และแก้ปัญหาความยากจนต่อไป ขณะเดียวกันให้ชาวมาเลย์มีบทบาทในเศรษฐกิจมากขึ้น แต่หลีกเลี่ยงที่จะกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับสัดส่วนการถือหุ้นของชาวมาเลย์ และตั้งเป้าให้เศรษฐกิจเติบโตประมาณ 7-7.5% ต่อปี ให้อัตราคนว่างงานลดลงเหลือ 4% ในปี 2000 และให้ครัวเรือนยากจนลดเหลือ 7.2% ในปี 2000

ในช่วงแรกของ NDP นั้นเป็นแผนพัฒนา Sixth Malaysia Plan 1991-1995 ซึ่งตั้งเป้าให้เศรษฐกิจเติบโต 7.5% ให้ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเป็น 32.4% ของจีดีพี ให้อัตราคนว่างงานลดลงเหลือ 4.5% และให้ครัวเรือนยากจนลดเหลือ 11.1% ในปี 1995

1.1.2 ภาพรวมเศรษฐกิจปัจจุบัน

ภายหลังที่เศรษฐกิจมาเลเซีย ผ่านพ้นภาวะถดถอยในช่วงกลางทศวรรษ 1980 ปรากฏว่าเศรษฐกิจมาเลเซียเติบโตขยายตัวในอัตราที่สูง กล่าวคือ ช่วงปี 1986-1991 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 7.2% ต่อปี และในช่วงปี 1992-1995 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 8.3% โดยเฉพาะปี 1994-1995 ขยายตัวในอัตรา 8.5% ต่อปี

ภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทนำ ได้แก่ ภาคอุตสาหกรรม ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวที่เป็นตัวเลขสองหลักมาเป็นเวลา 9 ปีติดต่อกัน ในช่วงปี 1986-1991 ภาคอุตสาหกรรมเติบโตปีละ 13.7% และในช่วงปี 1992-1995 ขยายตัวปีละ 12.8% เฉพาะปี 1994 ภาคอุตสาหกรรมขยายตัว 14.6% ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนในจีดีพีเพิ่มเป็น 32%

ภาคก่อสร้างมีการเติบโตในระดับเลขสองหลักตั้งแต่ปี 1989 เป็นต้นมา เฉพาะปี 1994 ภาคก่อสร้างมีอัตราการขยายตัวสูงถึง 15% ส่วนภาคเกษตรนั้นมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำโดยเฉพาะปี 1994 ภาคเกษตรมีการหดตัวลง 1.3% ทำให้ภาคเกษตรมีสัดส่วนในจีดีพีเหลือเพียง 14.5% แต่คาดว่าสัดส่วนนี้จะลดลงเหลือ 13.6% ในปี 1995

เศรษฐกิจมาเลเซีย นอกจากมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วแล้ว อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับที่ต่ำ ในปี 1994 มีอัตราเงินเฟ้อเพียง 3.8% และในปี 1995 คาดว่าอัตราเงินเฟ้อจะเพิ่มเป็น 4.2%

แต่อย่างไรก็ตาม มาเลเซียก็ประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเช่นเดียวกับไทย อันเนื่องจากการขาดดุลบริการ เฉพาะปี 1994 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงถึง 9% ของจีดีพี ธนาคารพัฒนาเอเชียคาดว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของมาเลเซียคงลดลงในปี 1995 และ 1996

1.2 ภาคเศรษฐกิจสำคัญ[4]

(ก) ภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่มีสัดส่วนในจีดีพีของมาเลเซียสูงสุด คาดว่าในปี 1995 สัดส่วนนี้จะเพิ่มเป็น 32.8% ธนาคารกลางมาเลเซียรายงานว่า ในปี 1994 นั้น กลุ่มอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกขยายตัว 16.1% อุตสาหกรรมกลุ่มนี้ที่สำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอ

ในปี 1994 กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรไฟฟ้าและเครื่องใช้ไฟฟ้าขยายตัว 20.4% ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์มีการผลิตเพิ่มขึ้น 21.2% ธนาคารพัฒนาเอเชียประเมินว่ามาเลเซียมีผลผลิตของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้าเป็น 40% ของผลผลิตภาคอุตสาหกรรมรวม การขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมกลุ่มนี้ เป็นผลมาจากการขยายตัวของอุปสงค์จากเศรษฐกิจโลก สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าที่สำคัญของมาเลเซีย ได้แก่ ตู้เย็น เครื่องทำความเย็น วิทยุและทีวี กล่าวเฉพาะเครื่องทำความเย็น มาเลเซียเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุด ของโลก

ในด้านอุตสาหกรรมสิ่งทอ มาเลเซียมีการขยายตัว 15.9% ในปี 1994 และ 19.4% ในปี 1993 แม้ว่าจะประสบกับการแข่งขันจากประเทศที่มีค่าแรงถูก มาเลเซียก็สามารถปรับตัวได้ดีในอุตสาห-กรรมนี้

สำหรับอุตสาหกรรมที่เน้นตลาดภายใน มีการขยายตัวประมาณ 13% ในปี 1994 อุตสาหกรรมที่สำคัญกลุ่มนี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมงานโลหะ อุตสาหกรรมเคมี อุตสาหกรรมอุปกรณ์ขนส่ง ในปี 1994 สืบเนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการก่อสร้าง และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทำให้อุตสาหกรรมงานโลหะ (fabricated metal products industry) ขยายตัว 33.3%

กลุ่มอุตสาหกรรมอุปกรณ์ขนส่งนั้น ในปี 1994 อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ขยายตัว 15.8% ทำให้การผลิตรถยนต์มีจำนวน 208,242 คัน ขณะเดียวกันได้มีการเริ่มโครงการรถยนต์แห่งชาติโครงการที่สอง ได้แก่ PERODUA สำหรับโครงการรถยนต์แห่งชาติโครงการแรก ได้แก่ PROTON นั้น มีการขยายกำลังผลิตเป็น 1.5 แสนคันต่อปีในปี 1995 จากการที่อุตสาหกรรม

---

[4]ตัวเลขต่าง ๆ ที่แสดงในตอนนี้ ส่วนใหญ่มาจาก Bank Nagara Malaysia (1995)

ประกอบรถยนต์ขยายตัวในอัตรา ที่สูง ทำให้อุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ของมาเลเซียขยายตัวได้ดี โดยขยายตัว 23.4% ในปี 1994

(ข) ภาคเหมืองแร่

ในมาเลเซีย ภาคเหมืองแร่มีสัดส่วนในจีดีพีประมาณ 7.4% ภาคเศรษฐกิจนี้ ได้แก่ การขุดน้ำมัน แก๊สธรรมชาติ และดีบุก สำหรับการผลิตน้ำมันดิบนั้น รัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายให้มีปริมาณผลิตที่ค่อนข้างคงที่เพื่อสงวนทรัพยากรน้ำมัน แต่การผลิตแก๊สธรรมชาติในปี 1994 มีการขยายตัว 15%

สำหรับการผลิตแร่ดีบุกนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 5 ปี เฉพาะปี 1994 ปริมาณการผลิตลดลง 37.4%

(ค) ภาคเกษตรกรรม ป่าไม้ และการประมง

ในปี 1994 เศรษฐกิจภาคนี้มีผลผลิตลดลง 1.3% ทำให้มีสัดส่วนในจีดีพีประมาณ 14.5% ผลผลิตที่สำคัญได้แก่ ยางพารา น้ำมันปาล์ม ไม้ และข้าว

การผลิตยางพาราของมาเลเซียมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 1989 เนื่องจากการลดพื้นที่เพาะปลูกยางพารา และการขาดแคลนแรงงาน แต่ในปี 1994 การผลิตยางพาราเพิ่มขึ้น 2.2% ปัจจุบันมาเลเซียเป็นผู้ผลิตยางพารารายใหญ่เป็นอันดับสามของโลก ประมาณ 20% ของผลผลิตยางของโลก โดยมีไทยเป็นอันดับหนึ่ง (29%) และอินโดนีเซียเป็นอันดับสอง (25%)

สำหรับน้ำมันปาล์มนั้น มาเลเซียยังคงเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ที่สุดของโลกโดยผลิตประมาณ 52% ของผลผลิตน้ำมันปาล์มของโลก ในปี 1994 ผลผลิตน้ำมันปาล์มของมาเลเซียลดลง 2.5% เป็น 7.2 ล้านตัน ส่วนไม้นั้น รัฐบาลมาเลเซียมีนโยบายอนุรักษ์ป่าไม้ทำให้ผลผลิตลดลง 9.6% ในปี 1994 และลดลง 14.3% ในปี 1993 นอกจากนี้มาเลเซียได้พยายามที่จะนำเข้าไม้จากต่างประเทศ เช่น การนำเข้าจากกัมพูชา

ผลผลิตข้าวของมาเลเซียลดลง 15.2% ในปี 1993 และลดลง 0.5% ในปี 1994 ทำให้มีผลผลิตประมาณ 1.6 ล้านตันต่อปี ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการบริโภคภายในประเทศ ต้องนำเข้า 3.4 แสนตัน โดยนำเข้าจากเวียตนาม 49% ของปริมาณนำเข้า และนำเข้าจากไทย 40%

1.3 เศรษฐกิจต่างประเทศ[5]

1.3.1 การค้าระหว่างประเทศ

เศรษฐกิจมาเลเซีย เป็นเศรษฐกิจที่ค่อนข้างเปิดและต้องพึ่งพิงต่างประเทศมาก กล่าวคือ ในช่วง 1991-1994 มูลค่าการส่งออกของมาเลเซียคิดเป็น 85% ของจีดีพี และเมื่อคิดรวมมูลค่าส่งออกและนำเข้าแล้วจะสูงถึงประมาณ 170% ของจีดีพี ทำให้เศรษฐกิจมาเลเซียค่อนข้างอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก

(ก) การส่งออก

มาเลเซียมีอัตราการขยายตัวของการส่งออกที่สูง ในปี 1994 อัตราการขยายตัวของการส่งออกเป็น 24.2% และคาดว่าอัตราการขยายตัวนี้จะยังคงอยู่ในระดับสูงต่อไปอีก

การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมคิดเป็น 78.2% ของการส่งออกรวมในปี 1994 และมีอัตราการขยายตัว 34% ต่อปี สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า ซึ่งมีสัดส่วน 63.5% ของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมรวม และในปัจจุบันมาเลเซียเป็นผู้ส่งออกเซมิคอนดักเตอร์รายใหญ่รายหนึ่งของโลก การส่งออกสินค้ากลุ่มนี้มีอัตราการขยายตัวที่รวดเร็วด้วย ในปี 1994 มีอัตราการขยายตัว 38.4% ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกอื่น ๆ ได้แก่ สิ่งทอและเสื้อผ้า (5% ของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม) อุปกรณ์การขนส่ง (4.8%) สารเคมีและผลิตภัณฑ์เคมี (3.8%)

กล่าวเฉพาะกลุ่มอุปกรณ์การขนส่งนั้น มีการส่งออกรถยนต์ PROTON ไปสิงคโปร์ อาร์เจนตินา และประเทศในยุโรป รวม 95,905 คันในปี 1994 โดยมีอังกฤษเป็นลูกค้ารายใหญ่

ส่วนการส่งออกน้ำมันและแก๊ส (LNG) มีสัดส่วนรวมเป็น 5.8 ของการส่งออกรวม เฉพาะการส่งออกน้ำมันนั้น มีสัดส่วนเป็น 4.2% ของการส่งออกรวม และการส่งออกน้ำมันของมาเลเซียได้ลดลงติดต่อกันมาสี่ปีแล้ว

สำหรับการส่งออกสินค้าเกษตร ซึ่งเคยเป็นสินค้าส่งออกหลักในทศวรรษ 1960 นั้น ปัจจุบันมีสัดส่วนเป็น 14.2% ของการส่งออก (1994) สินค้าเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ไม้ และน้ำมันปาล์ม

---

[5] ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก Bank Nagara Malaysia (1995)

สำหรับตลาดส่งออกที่สำคัญของมาเลเซีย ได้แก่ สหรัฐ (21.2% , 1994) สิงคโปร์ (20.7%) และญี่ปุ่น (11.9%) สำหรับการส่งออกมาไทยนั้นมีสัดส่วนประมาณ 3.8% ของการส่งออกรวม และมีการส่งออกไปกลุ่มอียู 13.9%

(ข) การนำเข้า

ในปี 1994 การนำเข้าของมาเลเซียมีอัตราเพิ่มขึ้น 32.9% เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สำหรับการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมนั้นมีสัดส่วนสูงถึง 86.1% ของการนำเข้า

สำหรับการแบ่งสินค้านำเข้าตามการใช้สอยนั้น ในปี 1994 มาเลเซียมีการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค ประมาณ 14.7% ของการนำเข้ารวม สินค้าทุนเป็น 41.3% ของการนำเข้ารวม และสินค้าขั้นกลางมีสัดส่วนเป็น 43.5% ของการนำเข้ารวม

เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันมาเลเซียกลายเป็นผู้นำเข้าสุทธิชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (มีการนำเข้ามากกว่าการส่งออก) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของมาเลเซียไม่ได้เน้นการประกอบชิพอิเล็กทรอนิกส์แบบง่าย ๆ อีกต่อไป หากแต่ได้พัฒนาไปทำการผลิตชิ้นส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น

แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (26.7% ของการนำเข้ารวมในปี 1994) สหรัฐ (16.7%) สิงคโปร์ (14.1%) ไต้หวัน (5.1%) และเยอรมัน (4.2%) ส่วนการนำเข้าจากไทยนั้นมีเพียง 2.5% ของการนำเข้ารวม

(ค) ดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน

มาเลเซียมีดุลการค้าที่เกินดุลมาโดยตลอด แม้ว่าการเกินดุลการค้าจะลดลงในปี 1994 แต่ดุลบริการของมาเลเซียขาดดุลมาก อันเนื่องจากการส่งกำไรจากการลงทุนกลับไปประเทศของนักลงทุน ต่างชาติและค่าขนส่งและประกันภัย ทำให้มาเลเซียมีดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลมากเช่นกัน คือ ประมาณ 9% ของจีดีพีในปี 1994

มาเลเซียมีดุลบัญชีทุนที่เกินดุลมาติดต่อกัน 5 ปี แต่ในปี 1994 บัญชีทุนของมาเลเซียขาดดุล เนื่องจากการไหลออกของเงินทุนระยะสั้นจำนวนมาก อันเนื่องจากการที่ธนาคารกลางมาเลเซียมีมาตรการเข้าแทรกแซงการเก็งกำไรของเงินทุนระยะสั้น และอัตราดอกเบี้ยในมาเลเซียไม่น่าดึงดูดใจเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยต่างประเทศ

จากการที่มาเลเซียมีดุลบัญชีเดินสะพัด และบัญชีทุนขาดดุล ทำให้มาเลเซียมีดุลการชำระเงินขาดดุลในปี 1994 และทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศลดลง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นปี 1994 มาเลเซียยังคงมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่สูง โดยเท่ากับ 5.3 เดือนของการนำเข้า

(ง) การลงทุนจากต่างประเทศ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ในปี 1994 การลงทุนจากต่างประเทศที่ได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้น 79% จากปีก่อน นักลงทุนญี่ปุ่นและไต้หวันมีสัดส่วนการลงทุนที่มากที่สุด (ญี่ปุ่น 26% และไต้หวัน 16%)

ส่วนการลงทุนแบบ Portfolio investment นั้น ในปี 1990 มาเลเซียมี portfolio investment จากต่างประเทศเป็นลบ เนื่องจากชาวมาเลเซียไปลงทุนต่างประเทศมาก แต่ต่อมาในช่วงปี 1992-1993 ชาวต่างชาติลงทุนประเภทนี้ในมาเลเซียเพิ่มขึ้นมาก ทำให้การลงทุนประเภทนี้มีสุทธิเป็นบวก โดยเฉพาะในปี 1993 ที่ดัชนีราคาตลาดหุ้นสูงขึ้น 98% และต่อมาในปี 1994 การลงทุนประเภทนี้ลดลง โดยที่ดัชนีราคาของตลาดหุ้นในมาเลเซียลดลง 23.8%

(จ) นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

จะขอสรุปนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของมาเลเซียบางประการ ดังนี้

ประการแรก ในปี 1995 รัฐบาลมาเลเซียได้ลดอัตราภาษีศุลกากรลงกว่า2,600 รายการ เพื่อให้เป็นไปตามพันธผูกพันตามข้อตกลงของ GATT และ AFTA อนึ่ง ปัจจุบันอัตราภาษีศุลกากรของการนำเข้าของมาเลเซียโดยเฉลี่ย จะต่ำกว่าไทย

ประการที่สอง ในปี 1995 รัฐบาลมาเลเซียได้ให้สิทธิพิเศษ เพื่อส่งเสริมการลงทุนมากขึ้น เช่น การลดภาษีนิติบุคคลเป็น 30% การยกเว้นภาษีสำหรับรายได้จากต่างประเทศ การลด withholding tax ที่เก็บจากดอกเบี้ยลงเหลือ 15% การส่งเสริม R&D โดยใช้งบประมาณของรัฐ การให้แรงจูงใจพิเศษสำหรับบริษัทในอุตสาหกรรมไฮเทคด้วยการยกเว้นภาษีนิติบุคคลและอื่น ๆ

ประการที่สาม ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก มาเลเซียได้ลงทุนสร้างเขตนิคมอุตสาหกรรม Free Trade Zones (FTZs) โครงการลงทุนในนิคมนี้จะได้รับสิทธิพิเศษหลายประการ เช่น การยกเว้นภาษีนำเข้าของวัตถุดิบ

และประการที่สี่ รัฐบาลมาเลเซียได้แก้ไขกฎเกณฑ์ที่เคยกำหนดให้ต้องมีชาวมาเลย์ถือหุ้นอยู่ 30% เป็นให้ชาวต่างชาติสามารถถือหุ้น 100% สำหรับอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และลดสัดส่วนการถือหุ้นของชาวมาเลย์ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วย

1.4 แนวโน้มเศรษฐกิจของมาเลเซียจนถึงปี 2000

จะขอกล่าวถึงปัจจัยบางประการเพื่อประกอบการวิเคราะห์แนวโน้ม ดังนี้

(ก) ในปี 1991 รัฐบาลมาเลเซียประกาศเป้าหมายว่าจะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมภายในปี 2020 อันเป็นแผนระยะ 30 ปี (Malaysia 1994) และดูเหมือนว่ามาเลเซียมีความมุ่งมั่นจะดำเนินการให้เป้าหมายนี้ปรากฏเป็นจริง

(ข) ในด้านการเมืองนั้น มาเลเซียมีเสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคง นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันดำรงตำแหน่งมาเป็นเวลา 14 ปี และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมาก โดยเฉพาะการเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน 1995 และระบบการเมืองของมาเลเซียสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ดีอันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

(ค) ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB, 1995) คาดว่าอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจมาเลเซีย ยังคงอยู่ในระดับ 8% ในปี 1996 โดยมีอัตราเงินเฟ้อที่ต่ำประมาณ 4.4% ขณะเดียวกัน คาดว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของมาเลเซียจะลดลงเหลือ 4% ของจีดีพี ในปี 1996

(ง) มาเลเซียได้ดำเนินการพัฒนาและเปิดกว้างตลาดเงินตลาดทุนมากขึ้น เช่น การปฏิรูปตลาดหุ้นกัวลาลัมเปอร์ โครงการเพิ่มจำนวนโบรกเกอร์ให้มากขึ้น และให้ประโยชน์กับบริษัทโบรกเกอร์ต่างชาติมากขึ้น การพัฒนาเกาะ Labuan ให้เป็น International Offshore Financial Center และการผ่อนคลายความเข้มงวดที่เคยดำเนินการต่อธนาคารต่างชาติและธนาคารท้องถิ่น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2538)

จากสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของมาเลเซียที่ผ่านมา โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมประกอบกับมีเสถียรภาพทางการเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว และการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนอย่างจริงจัง ทำให้เชื่อว่าเศรษฐกิจของมาเลเซียในห้าปีข้างหน้านี้ ยังคงขยายตัวในระดับสูงต่อไป ภาคอุตสาหกรรมจะขยายตัวมากขึ้น การส่งออกก็จะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม แต่ทว่ามาเลเซียคงต้องพยายามแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และ

จัดการกับการไหลเข้า-ออกของเงินทุนระยะสั้นให้ดี ขณะเดียวกัน มาเลเซียก็ยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ซึ่งก็คงจะอาศัยการนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อบรรเทาปัญหา

1.5 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างมาเลเซียและไทย

(ก) การค้าระหว่างประเทศมาเลเซียกับไทย

ในช่วงปี 1991-1994 ไทยส่งออกไปมาเลเซียเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 17.3% แต่เฉพาะปี 1994 อัตราการขยายตัวนี้เป็น 4.97% และมีมูลค่าส่งออก 2.76 หมื่นล้านบาท หรือ 2.43% ของการส่งออกรวม

ส่วนการนำเข้านั้นในช่วง 1991-1994 ไทยนำเข้าจากมาเลเซียเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 25.3% ในช่วง 1991-1994 เฉพาะปี 1994 นั้นไทยนำเข้าเพิ่มขึ้น 57.11% มีมูลค่านำเข้า 6.6 หมื่นล้านบาท หรือ 4.86% ของการนำเข้ารวม

ในช่วง 1990-1994 นั้น ไทยขาดดุลการค้ามาเลเซียมาตลอด เฉพาะปี 1994 ไทยขาดดุลเพิ่มขึ้นเป็น 3.89 หมื่นล้านบาท

ในด้านสินค้าที่ค้าขายกันนั้น สินค้าสำคัญที่ไทยส่งไปมาเลเซีย ได้แก่ ยางพารา แผงวงจรไฟฟ้า ข้าว น้ำตาลทราย รองเท้าและชิ้นส่วน เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก เสื้อสำเร็จรูป เครื่องวีดีโอ อุปกรณ์เครื่องเสียงและส่วนประกอบ ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันดิบ ไม้ซุง ไม้แปรรูป เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ หลอดภาพโทรทัศน์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์พลาสติก

เป็นที่น่าสังเกตว่า มูลค่าการนำเข้าจากมาเลเซียนั้น เฉพาะการนำเข้าน้ำมันดิบและไม้ รวมเป็น 46% ของการนำเข้าจากมาเลเซีย และเฉพาะมูลค่าการนำเข้า 2 รายการนี้ ก็มากกว่ามูลค่าการส่งออกของไทยที่ไปมาเลเซีย นอกจากนั้น ในการค้าขายสินค้าอุตสาหกรรมกันนั้น ก็มีลักษณะที่เรียกว่า Intra-industry trade โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

นอกจากนี้ เป็นที่ทราบกันดีว่า การค้าชายแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียนั้น มีการค้าแบบนอกระบบจำนวนมาก เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศุลกากร ตลอดจนหลีกเลี่ยง

การกีดกันการค้าในรูปอื่น ๆ ทำให้มูลค่าการนำเข้าและการส่งออกที่แท้จริงนั้นมีมากกว่ารายงานสถิติที่ปรากฏอีกมาก

(ข) ความร่วมมือ และการแข่งขันกัน

ไทยและมาเลเซียต่างเป็นสมาชิกของเขตการค้าเสรีอาเซียน .(AFTA) กลุ่มเอเปค และองค์การการค้าโลก (WTO) นอกจากนี้ไทยและมาเลเซียยังได้ร่วมมือกันในโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจที่มีอินโดนีเซียร่วมอยู่ด้วย ความร่วมมือที่จะส่งผลต่อการค้าระหว่างไทยและมาเลเซียมากที่สุดคงจะเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียน เนื่องจากจะมีการลดภาษีศุลกากร ให้เหลือ 0-5% ภายใน 1 มกราคม 2003 และคาดว่าการค้าไทยกับมาเลเซียคงจะมีการขยายตัวมากขึ้น

นอกจากนี้ ในเวทีการเจรจาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ไทยกับมาเลเซียคงจะต้องร่วมมือกัน เพราะว่าอยู่ในสำเภาลำเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การค้าระหว่างประเทศในโลกนี้ล้วนมีการกีดกันและการแข่งขันกันอยู่ การส่งออกของไทยไปมาเลเซียก็ประสบอุปสรรคบ้าง เช่น มาเลเซียให้องค์การข้าวเปลือก และข้าวสารแห่งชาติเป็นผู้นำเข้าข้าวเพียงผู้เดียว ทำให้มีอุปสรรคในการส่งออกข้าวไทยอยู่บ้าง ซึ่งพ่อค้าบางส่วนก็แก้ปัญหาโดยการค้านอกระบบกัน ซึ่งอาจเป็นเหตุหนึ่งที่มาเลเซียคิดจะสร้างกำแพงกั้นชายแดน นอกจากนี้กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2537) รายงานว่า การขนส่งสินค้าของไทยไปมาเลเซียนั้น หากใช้รถบรรทุกของไทยขนส่ง มาเลเซียจะควบคุมและตรวจสอบสินค้าอย่างเข้มงวด จนทำให้เกิดความล่าช้า

ในด้านการแข่งขันกันในตลาดโลกนั้น เนื่องจาก ไทยและมาเลเซียมีพื้นฐานเศรษฐกิจ และพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันทำให้มีลักษณะแข่งขันกันมากพอสมควรในตลาดโลก สินค้าส่งออกที่ต้องแข่งขันกัน ได้แก่ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า เช่นแผงวงจรไฟฟ้า เครื่องคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน เครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และยางพารา ส่วนตลาดที่สำคัญของทั้งไทยและมาเลเซียก็เหมือนกัน ได้แก่ สหรัฐ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และอียู ซึ่งทำให้ต้องแข่งขันกัน

ตารางที่ 1.1

Major Economic Indicators: Malaysia

		1992	1993	1994	1995	1996
Gross Domestic Product	% change	7.8	8.3	8.5	8.5	8.0
Gross Domestic Investment	% of GDP	33.5	35.0	37.2	37.6	36.0
Gross Domestic Saving	% of GDP	35.5	35.9	35.6	36.7	35.1
Inflation Rate	% change in CPI	4.7	3.6	3.8	4.2	4.4
Money Supply Growth	% change	19.1	23.5	22.0	18.0	15.0
Merchandise Exports	$ billion	39.6	45.9	57.0	68.9	82.6
	% change	18.1	15.9	24.2	20.8	20.0
Merchandise Imports	$ billion	36.2	42.5	57.8	65.6	78.1
	% change	9.8	17.3	36.0	13.5	19.0
Current Account Balance	$ billion	-1.6	-2.1	-6.4	-4.9	-3.6
	% of GDP	-2.8	-3.3	-9.0	-6.1	-4.0
External Debt Outstanding	$ billion	20.0	23.3	25.0	27.0	28.0
Debt-Service Ratio	% of exports	6.6	7.9	4.7	5.0	6.0

ที่มา : ADB (1995)

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 1995 และ 1996 เป็นตัวเลขที่คาดการณ์

ตารางที่ 1.2

Gross Domestic Product by Industrial Origin in Constant 1978 Prices

	1994p	1995f	1986-91	1992	1993	1994p	1995f
	RM million		% change				
Agriculture, forestry and fishing	15,860	16,306	3.8	4.3	3.9	-1.3	2.8
Mining and quarrying	8,151	8,787	5.0	1.6	- 0.5	1.5	7.8
Manufacturing	34,736	39,234	13.7	10.5	12.9	14.6	13.0
Construction	4,624	5,325	3.7	11.7	11.2	15.0	15.2
Electricity, gas and water	2,454	2,784	10.2	13.8	12.5	13.0	13.5
Transport, storage and communication	7,701	8,475	9.0	6.6	8.0	10.0	10.0
Wholesale and retail trade, hotels and restaurants	13,712	15,227	6.9	11.1	10.0	11.5	11.0
Finance, insurance, real estate and business services	9,511	10,514	9.5	12.9	13.8	10.5	10.5
Government services	10,817	11,255	4.3	5.6	9.6	4.2	4.0
Other services	4,564	4,840	5.9	5.5	5.5	6.0	6.0
Less Imputed bank service charges	7,280	8,506	17.7	11.9	19.3	13.5	16.8
Plus Import duties	4,811	5,194	11.1	7.8	8.4	19.0	8.0
GDP in purchasers' values	109,661	119,435	7.2	7.8	8.3	8.7	8.9

ที่มา : Bank Negara Malaysia (1995)

หมายเหตุ : ตัวเลขของปี 1995 เป็นการคาดคะเน

ตารางที่ 1.3
การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม

	1994e		1993	1994e
	RM m	% share	Change in %	
Electrical machinery,	76,270	63.5	32.6	38.4
appliances and parts				
Electronic component	24,838	20.7	30.2	32.9
Electrical appliances	6,343	5.3	25.7	25.9
Other electrical machinery	45,089	37.5	35.2	43.7
Transport equipment	5,814	4.8	-5.2	60.1
Food	2,920	2.4	6.6	21.9
Beverages and tobacco	218	0.2	-3.9	17.9
Textiles, clothing and footwear	5,965	5.0	5.8	10.1
Wood and wood products	4,777	4.0	71.6	18.4
Rubber products	2,806	2.3	12.9	15.2
Petroleum products	2,221	1.8	15.3	33.1
Chemicals and chemical products	4,524	3.8	24.0	59.3
Non-metallic mineral products	1,430	1.2	18.5	35.3
Manufactures of metal	3,643	3.0	33.7	19.0
Other manufactures	9,612	8.0	11.3	22.3
Total	120,200	100.0	25.5	34.0

ที่มา : Bank Negara Malaysia (1995)

หมายเหตุ : e = Estimated

ตารางที่ 1.4
การค้าไทยกับมาเลเซีย

	มูลค่า (ล้านบาท)		อัตราการขยายตัว (%)		สัดส่วนต่อการส่งออกรวมหรือการนำเข้า (%)	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
ไทยส่งออกไปมาเลเซีย	26,323	27,631	23.15	4.97	2.80	2.43
ไทยนำเข้าจากมาเลเซีย	42,385	66,591	4.58	57.11	3.62	4.86
ดุลการค้า	-16,062	-38,960	-	-	-	-

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ข้อมูลสำคัญ INDONESIA

ชื่อทางการ	Republic of Indonesia
การปกครอง	ประธานาธิบดี
เมืองหลวง	Jakarta
พื้นที่	1,919,443 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	192.2 ล้านคน (1994)
กำลังแรงงาน	81.2 ล้านคน (1994)
อัตราการว่างงาน	1.6% (1994)
ภาษาราชการ	Bahesa Indonesia
GNP เฉลี่ยต่อหัว	660 ดอลลาร์ สรอ.
อัตราเงินเฟ้อ	9.7% (1993)
ดุลการค้า	7.84 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (1994)
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-3.1 พันล้านดอลลาร์ สรอ.
อัตราแลกเปลี่ยน	2,164 Rupiah / ดอลลาร์ สรอ.

2. อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเป็นประเทศหมู่เกาะ มีเกาะประมาณ 13,700 เกาะ โดยมีเกาะชวา สุมาตรา กาลิมันตัน สุลาเวสี บาหลี ติมอร์ และนิวกินีตะวันตก เป็นเกาะสำคัญ มีประชากรประมาณ 195 ล้านคน (1994) พลเมืองอินโดนีเซียประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติหลายภาษา ภาษาที่เป็นทางการ ได้แก่ บาฮาซา อินโดนีเซีย (Bahasa Indonesia) และพลเมืองส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ในศตวรรษที่ 14 อิทธิพลของศาสนาอิสลามได้เข้าครอบครองหมู่เกาะนี้แทนศาสนาพุทธและฮินดูได้สำเร็จ ต่อมาในศตวรรษที่ 16 ชาวยุโรปก็เริ่มเข้ามามีอิทธิพลในหมู่เกาะนี้ เริ่มต้นด้วยชาวปอร์ตุเกส แต่ต่อมาฮอลันดาก็เข้าครอบครองหมู่เกาะนี้แทนตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 และอังกฤษได้เข้าครอบครองหมู่เกาะนี้แทนฮอลันดาในช่วงระยะเวลาสั้น ระหว่างปี 1810-1813 ซึ่งเป็นช่วงที่ฮอลันดาตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสสมัยนโปเลียน ภายหลังที่ฮอลันดาประกาศตนเป็นเอกราช และเปลี่ยนเป็นประเทศเนเธอร์แลนด์ ก็เจรจาจนได้อินโดนีเซียคืนจากอังกฤษ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ในปี 1942-1945 ญี่ปุ่นได้เข้าครอบครองอินโดนีเซีย ต่อมาชาวอินโดนีเซียก็รวมตัวประกาศอิสระภาพของประเทศ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 1945 โดยมีประธานาธิบดีซูการ์โน เป็นผู้นำ แต่อย่างไรก็ตาม เนเธอร์แลนด์ก็พยายามจัดตั้งรัฐบาลอาณานิคมในอินโดนีเซีย จึงได้มีการต่อสู้อย่างนองเลือด และอินโดนีเซียได้มีเอกราชสมบูรณ์ในปี 1949

ต่อมาในปี 1966 ซูฮาร์โตซึ่งเป็นผู้นำทหารก็โค่นล้มอำนาจของประธานาธิบดีซูการ์โน และในปี 1967 ซูฮาร์โตก็รับตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีและดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจนถึงปัจจุบัน และจะอยู่ในตำแหน่งจนถึงปี 1998 ประเทศอินโดนีเซียภายใต้การนำของซูฮาร์โตค่อนข้างมีเสถียรภาพทางการเมือง และผู้ที่จะสืบทอดตำแหน่งจากเขา คาดกันว่าจะมาจากทหารเช่นกัน

อนึ่ง ในปี 1969 นิวกินีตะวันตก ก็รวมกับอินโดนีเซียโดยเปลี่ยนชื่อเป็น Irian Java และในปี 1976 ติมอร์ตะวันออกก็ถูกผนวกเข้ากับอินโดนีเซีย

2.1 ภาพรวมเศรษฐกิจ

2.1.1 นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ

ภายหลังที่อินโดนีเซียเป็นเอกราช ระยะแรกเป็นการฟื้นฟูบูรณะเศรษฐกิจของประเทศที่เสียหายอันเนื่องจากสงครามโลก และการต่อสู้เพื่อประกาศเอกราช รัฐบาลซูการ์โนมีการใช้จ่ายอย่างเกินตัวเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการเมืองและการทหาร งบประมาณของรัฐบาลขาดดุลจำนวนมากเป็นเวลาหลายปี และรัฐบาลใช้วิธีกู้ยืมจากธนาคารกลางในการชดเชยการขาดดุล ทำให้อินโดนีเซียประสบภาวะเงินเฟ้ออย่างหนัก โดยเฉพาะในช่วงปี 1958-1965 ที่เรียกว่าช่วงประชาธิปไตยแบบชี้นำ (The Guided Democracy period) และในปี 1966 อัตราเงินเฟ้อสูงถึง 635% (อสัมภินพงศ์, 2523)

ในปี 1958-59 ภายใต้ระบบประชาธิปไตยแบบชี้นำนั้น รัฐบาลซูการ์โนได้โอนกิจการของชาวต่างชาติให้เป็นของรัฐ และมีการให้สิทธิประโยชน์พิเศษแก่รัฐวิสาหกิจ เช่น การให้สินเชื่อ และการจัดสรรเงินตราต่างประเทศให้ และในช่วงต้นของทศวรรษ 1960 นั้น อินโดนีเซียมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศต่ำมาก จนต้องมีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การควบคุมเงินตราต่างประเทศนี้ทำให้การนำเข้าวัตถุดิบ และชิ้นส่วนของเครื่องจักรประสบปัญหา จนทำให้การผลิตของภาคอุตสาหกรรมต้องลดลง ในปี 1966 ประมาณกันว่าภาคอุตสาหกรรมของอินโดนีเซียทำการผลิตต่ำกว่า 30% ของพลังการผลิต (McCawley, 1979)

ภายใต้รัฐบาลซูการ์โน ด้วยนโยบายรัฐนิยม และนโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมอย่างหนัก ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ช่วงปี 1953-1959 เศรษฐกิจอินโดนีเซียเติบโตปีละ 3.2% และในช่วงปี 1960-65 เศรษฐกิจเติบโตปีละ 2.0%

หลังจากที่ซูฮาร์โตล้มรัฐบาลซูการ์โนและได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดี รัฐบาลซูฮาร์โตได้ใช้นโยบายการเงินและการคลังแบบเข้มงวด ในการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ ทำให้ภาวะเงินเฟ้อได้บรรเทาลงในระยะเวลาไม่นานนัก แต่ก็ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจประสบภาวะชะงักงันในช่วงปี 1966-1967

นอกจากการใช้นโยบายมหภาคแบบเข้มงวดแล้ว รัฐบาลซูฮาร์โตได้ลดการควบคุมเศรษฐกิจ มีการเปิดเสรีทางการค้า และค่อย ๆ เลิกระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบหลายอัตรา ทำให้การนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบง่ายขึ้น ลดการให้สิทธิพิเศษที่เคยให้กับรัฐวิสาหกิจ

และออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติในปี 1967 และออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุนภายในประเทศในปี 1968 (McCawley, 1979)

เศรษฐกิจยุครัฐบาลซูฮาร์โตนั้น เรียกว่า เศรษฐกิจระเบียบใหม่ (The new order) กล่าวคือมีการปล่อยให้เศรษฐกิจเป็นไปตามกลไกตลาดมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลซูฮาร์โตก็เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปี 1969 โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวฉบับที่ 1 (1969-1993) และภายในแผนระยะยาวนี้ มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับ 5 ปี จำนวน 5 ฉบับ และในปี 1994 ที่ผ่านมา อินโดนีเซียได้เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวฉบับที่ 2 (แผน 25 ปี) และแผนพัฒนาฉบับ 5 ปี แผนที่ 6

ในแผนเศรษฐกิจฉบับแรก (1969-1973) นั้น อินโดนีเซียตั้งเป้าหมายให้เศรษฐกิจโตปีละ 5% (อสัมภินพงศ์, 2523) ในช่วงแผนแรกนี้ภาคเกษตรเติบโตได้ประมาณ 4% และเศรษฐกิจโดยรวมเติบโตเฉลี่ยปีละประมาณ 7% เนื่องจากในช่วงปี 1966-1967 มีพลังการผลิตที่ไม่ได้นำมาใช้เป็นจำนวนมาก ทำให้การขยายตัวการผลิตในช่วงแผนฉบับที่ 1 เป็นไปอย่างสะดวก และการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้การนำเข้าวัตถุดิบและเครื่องจักรสะดวกขึ้น นอกจากนี้การส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติและนักลงทุนภายในประเทศส่งผลให้การลงทุนขยายตัวมาก

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่สอง (1974-1979) เศรษฐกิจอินโดนีเซียขยายตัวปีละ 6.8% การขยายตัวในช่วงแผนที่สองนี้ต่ำกว่าแผนกแรกเล็กน้อย โดยเฉพาะภาคเกษตรมีอัตราการเติบโตลดเหลือปีละ 3.4% ในช่วงสองแผนแรกนี้การผลิต และการส่งออกของภาคอุตสาหกรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ การผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวปีละ 12.7% ในช่วงปี 1970-1978

การส่งออกของอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 854 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1969 เป็น 7,426 ล้านเหรียญในปี 1974 และ 15,590 ล้านเหรียญในปี 1979 ซึ่งเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 154% ในช่วง 1969-1974 และ 22% ในช่วง 1974-1979 การขยายตัวที่รวดเร็วนี้ เป็นผลมาจากการส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และราคาน้ำมันในตลาดโลกสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องจากวิกฤตการณ์น้ำมันของโลก กล่าวคือ ในปี 1969 การส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติมีสัดส่วนเป็น 44.8% ของการส่งออกรวม และเพิ่มขึ้นเป็น 65.2% ของการส่งออกรวมในปี 1979 นอกจากนี้การส่งออกไม้ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (Mangkusuwando, 1981)

ในช่วงแผนที่สาม (1979-1983) อินโดนีเซียได้รับประโยชน์จากภาวะราคาน้ำมันตลาดโลกมาก ราคาน้ำมันตลาดโลกได้เพิ่มจาก 13.7 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรลในปี 1979 เป็น 30.5 เหรียญสหรัฐต่อบาร์เรลในเดือนกุมภาพันธ์ 1980 ทำให้อินโดนีเซียมีรายได้จากการส่งออกน้ำมันจำนวนมากมาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในช่วงนี้ เศรษฐกิจของอินโดนีเซียขยายตัวประมาณ 7-8% ต่อปี

ในแผนฉบับที่สี่ (1984-1988) อินโดนีเซียก็ยังคงกำหนดเป้าหมายให้มีการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน สร้างโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาภาคเกษตรให้สามารถพึ่งตนเองในด้านอาหารควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรม ในแผนฉบับนี้อินโดนีเซียกำหนดเป้าหมายของการเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ที่ 5% ปรากฏว่าเศรษฐกิจขยายตัวประมาณปีละ 5.7% ซึ่งสูงกว่าที่ตั้งเป้าไว้

ในแผนฉบับที่ห้า (1989-1993) อินโดนีเซียกำหนดเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ที่ 5% ปรากฏว่าเศรษฐกิจมีการขยายตัวที่เป็นจริง 6.6% ต่อปี โดยมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ย 8.1% ต่อปี การขยายตัวของภาคเกษตรปีละ 2.9% และภาคอุตสาหกรรมรวมทั้งการกลั่นน้ำมันขยายตัวปีละ 10.2%

สำหรับแผนฉบับที่หก (1994-1998) นั้น อินโดนีเซียตั้งเป้าให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตรา 6.2% ต่อปี มีอัตราเงินเฟ้อ 5% มีการจ้างงานเพิ่มปีละ 2.9% และให้การส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันเพิ่มปีละ 16.8%

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของอินโดนีเซียทุกฉบับจะเน้นหลักสามประการของการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ ประการแรก ให้มีการพัฒนาที่มีดุลยภาพ โดยการกระจายผลของการพัฒนาไปสู่ประชาชน ประการที่สอง ให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วตามเป้าหมาย และประการที่สาม สร้างสรรค์ให้ประเทศมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ

อนึ่ง กล่าวในแง่ของการแก้ไขปัญหาความยากจน ในปี 1970 ประชาชนที่ยากจนมีอยู่ 67 ล้านคน หรือ 60% ของประชากร ได้ลดลงเหลือ 26 ล้านคน หรือ 14% ของประชากรในปี 1993 แต่อินโดนีเซียยังคงมีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในย่านนี้

ความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจของอินโดนีเซียที่ผ่านมานั้น อาจกล่าวได้ว่าเนื่องจาก ประการแรก อินโดนีเซียมีเสถียรภาพทางการเมือง และรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการ

พัฒนาเศรษฐกิจ ประการที่สอง อินโดนีเซียมีรายได้จากการส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติมาก โดยเฉพาะช่วงที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกสูงขึ้น ประการที่สาม ภาคการเกษตรของอินโดนีเซียมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ประการที่สี่ ได้มีการส่งเสริมการลงทุนอย่างจริงจัง ทำให้มีการลงทุนจากต่างประเทศมากพอสมควร และประการที่ห้า ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศจำนวนมาก[1]

2.1.2 ภาพรวมของเศรษฐกิจปัจจุบัน

(ก) การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในปี 1994 เศรษฐกิจอินโดนีเซียขยายตัวในอัตรา 7.4% ซึ่งสูงกว่าปี 1992-1993 ที่ขยายตัวปีละ 6.5% ธนาคารกลางของอินโดนีเซียชี้ว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เศรษฐกิจอินโดนีเซียขยายตัวสูง ในปี 1994 ได้แก่ การขยายตัวของอุปสงค์ภายในประเทศ โดยเฉพาะอุปสงค์ที่สืบเนื่องจากการลงทุนภาคเอกชน ขณะเดียวกันการส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันมีการขยายตัวที่ค่อนข้างดี ภาคเศรษฐกิจที่เติบโตดี ได้แก่ ภาคหัตถอุตสาหกรรม และภาคก่อสร้าง (Bank Indonesia, 1995)

ในปี 1994 ภาคเกษตรมีการขยายตัวเพียงเล็กน้อย เนื่องจาก อากาศแล้ง ทำให้ผลผลิตข้าวลดลง 3.6% แม้ว่าการเลี้ยงสัตว์และการประมงจะขยายตัวดีก็ตาม ขณะเดียวกันการผลิตน้ำมันปาล์ม และยางพาราก็ลดลงเนื่องจากภัยแล้ง

ในปีเดียวกัน ภาคอุตสาหกรรมขยายตัว 10.7% ซึ่งสูงกว่าปี 1993 ที่ขยายตัว 7.3% กล่าวเฉพาะภาคหัตถอุตสาหกรรม ในปี 1994 มีการขยายตัว 11% และภาคหัตถอุตสาหกรรมที่ไม่รวมน้ำมันและแก๊ซธรรมชาตินี้ ได้มีสัดส่วนในจีดีพีเพิ่มขึ้นจาก 15% ในปี 1983 เป็น 24 % ในปี 1994

---

[1] ก่อนปี 1992 ความช่วยเหลือจากต่างประเทศจะผ่าน Inter Government Group on Indonesia (IGGI) โดยมี เนเธอร์แลนด์เป็นประธาน แต่ภายหลังที่เนเธอร์แลนด์วิพากษ์วิจารณ์การสังหารหมู่ที่ติมอร์ตะวันออก รัฐบาลอินโดนีเซียยุบ IGGI และตั้ง Consultative Group on Indonesia (CGI) ซึ่งมีธนาคารโลกเป็นผู้สนับสนุนแทน ในปี 1992

(ข) ภาวะเงินเฟ้อ

อินโดนีเซียเคยประสบกับภาวะอัตราเงินเฟ้อสูงในอดีต ปัจจุบันอัตราเงินเฟ้อของอินโดนีเซีย ก็ยังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียนด้วยกัน สาเหตุสำคัญเนื่องจากปัญหาราคาอาหาร และการใช้จ่ายนอกงบประมาณของรัฐบาลที่ไม่มีวินัย

ในปี 1994 อัตราเงินเฟ้อของอินโดนีเซีย เป็น 9.2% ซึ่งสูงพอๆ กับ ปี 1993 การที่มีอัตราเงินเฟ้อที่สูงนั้น เนื่องมาจากการขาดแคลนอาหาร ซึ่งเป็นผลมาจากผลผลิตข้าวลดลงจากภัยแล้ง ขณะเดียวกันราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกก็สูงขึ้น ประกอบกับราคาของสินค้าหมวดวัสดุก่อสร้างก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการลงทุนด้านการก่อสร้างและที่อยู่อาศัยมาก นอกจากนี้ การแข็งตัวของค่าเงินเยนก็ส่งผลให้ราคาสินค้านำเข้าสูงขึ้น

ในปี 1995 อัตราเงินเฟ้อก็ยังคงสูงถึงประมาณ 8 - 9% เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนข้าวและวัสดุก่อสร้าง โดยเฉพาะราคาซีเมนต์สูงขึ้น 30% และรัฐบาลได้ขึ้นเงินเดือนของข้าราชการและทหารในปีงบประมาณ 1995/1996 พร้อมกับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ 21% ในเดือนเมษายน 1995

2.2 ภาคเศรษฐกิจสำคัญของอินโดนีเซีย[2]

(ก) ภาคหัตถอุตสาหกรรม

ปัจจุบัน ภาคหัตถอุตสาหกรรมเป็นภาคที่มีการขยายตัวรวดเร็วมาก โดยในปี 1994 มีการขยายตัว 11.1% ทำให้มีสัดส่วนในจีดีพีเพิ่มเป็น 24% ทั้งนี้ภาคหัตถอุตสาหกรรมมีสัดส่วนในจีดีพีมากกว่าภาคเกษตรตั้งแต่ปี 1991 ขณะเดียวกัน การส่งออกของภาคหัตถอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้การส่งออกสินค้าหัตถอุตสาหกรรมมีสัดส่วนประมาณ 50% ของการส่งออกรวม

ในปี 1994 อุตสาหกรรมรถยนต์และจักรยานยนต์ มีการขยายตัวมากที่สุด การผลิตรถยนต์เพิ่มขึ้น 55.4% โดยสามารถผลิตได้ 3.25 แสนคัน ส่วนการผลิตรถจักรยานยนต์เพิ่มขึ้น 71.8% การขยายตัวที่รวดเร็วนี้ สาเหตุสำคัญ เนื่องจากรายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์ภายในประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับมีการให้สินเชื่อสำหรับการซื้อรถยนต์และ

---

[2] ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก Business Monitor International (1995) Bank Indonesia (1995) และ ADB (1995).

รถจักรยานยนต์มากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 1994 ได้มีการลดภาษีขาเข้าสำหรับชิ้นส่วนรถยนต์

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้า เป็นอุตสาหกรรมเก่าแก่ และทำรายได้จากการส่งออกเป็นอันดับสอง รองจากการส่งออกน้ำมัน อินโดนีเซียผลิตทั้งสินค้าสำหรับตลาดบนและตลาดล่าง ตัวอย่างสินค้าสำหรับตลาดบน ได้แก่ เสื้อผ้ายี่ห้อ Calvin Klein และ Arrow แต่สินค้าระดับตลาดบนยังมีน้อย ในปี 1994 การผลิตสิ่งทอและเสื้อผ้าขยายตัว 4-5% ส่วนการส่งออกสินค้ากลุ่มนี้มีมูลค่าลดลงในปี 1993 เนื่องจากประสบกับการแข่งขันจากจีน เวียดนาม บังคลาเทศ และปากีสถาน

อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษและกระดาษ เนื่องจากอินโดนีเซียมีทรัพยากรธรรมชาติและแรงงาน ราคาถูกกว่า ทำให้สามารถผลิตเยื่อกระดาษด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าผู้ผลิตรายใหญ่ เช่น แคนาดา และกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย และในปี 1994 เนื่องจากอุปสงค์ทั้งภายในและภายนอกเพิ่มขึ้น ทำให้การผลิตเยื่อกระดาษเพิ่มขึ้น 9.3% ส่วนการผลิตกระดาษนั้นเพิ่มขึ้น 9.9%

(ข) น้ำมัน แก๊สธรรมชาติ และถ่านหิน

น้ำมันและแก๊สธรรมชาติ เป็นแหล่งรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุดของอินโดนีเซีย ในปี 1979 การส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติมีสัดส่วนเป็น 65.2% ของการส่งออกรวม และในปี 1994 สัดส่วนนี้ลดเป็น 24.6% แต่รายได้จากการส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติยังคงเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาสินค้าส่งออกของอินโดนีเซีย กล่าวในแง่การผลิต การผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ ซึ่งรวมทั้งการกลั่นน้ำมันมีสัดส่วน 8.3% ของจีดีพีในปี 1994

ในปี 1994 การผลิตน้ำมันดิบเพิ่มขึ้น 5.7% และการผลิตแก๊สธรรมชาติเพิ่มขึ้น 9.5% สำหรับการกลั่นน้ำมันนั้น ปรากฏว่า มีปริมาณลดลงเล็กน้อย โดยสามารถกลั่นได้ 207.8 ล้านบาร์เรล ซึ่งน้อยกว่าความต้องการภายในประเทศที่มีอยู่ในระดับ 227.9 ล้านบาร์เรล ทำให้ต้องนำเข้าน้ำมันที่กลั่นแล้วจำนวนหนึ่ง

สำหรับการผลิตแก๊สธรรมชาติในรูป LNG และ LPG นั้น มีการผลิตเพิ่มขึ้น 1.6% และ 2.5% ตามลำดับ สินค้านี้ส่วนใหญ่ส่งออกไปญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน

เนื่องจากอินโดนีเซียต้องการสงวนแหล่งน้ำมันไว้ให้ใช้ได้นาน ประกอบกับ

อินโดนีเซียมีปริมาณสำรองถ่านหินจำนวนมาก จึงได้พยายามสนับสนุนให้มีการผลิตถ่านหินมากขึ้น และให้มีการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหินเพิ่มขึ้น ในปี 1994 ได้มีการเซ็นสัญญาให้บริษัทต่างชาติสร้างโรงงานไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหินที่เมือง Paiton ซึ่งจะเป็นโรงงานไฟฟ้าที่ใหญ่สุดในเอเชียอาคเนย์ นอกจากนี้ในปี 1995 อินโดนีเซีย ได้เซ็นสัญญากับโรงไฟฟ้าในสหรัฐอเมริกา ที่จะส่งออกถ่านหินไปสหรัฐจำนวน 4 แสนตันต่อปี ซึ่งจะทำให้อินโดนีเซียกลายเป็นผู้ส่งออกถ่านหินรายใหญ่รายหนึ่งของโลก

(ค) ภาคเกษตร

ในปี 1994 ผลผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเพียง 0.3% (Bank Indonesia, 1995) ทำให้สัดส่วนของผลผลิตเกษตรในจีดีพีลดเหลือ 17.5% แต่อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรยังคงเป็นภาคที่มีการจ้างงานมากที่สุด กล่าวคือ ประมาณ 54% ของแรงงานอยู่ในภาคเกษตร

ในอินโดนีเซีย การค้าผลผลิตทางการเกษตรมีการผูกขาด โดยผู้มีอำนาจในรัฐบาลและผู้ใกล้ชิด และการนำเข้าสินค้าเกษตร เช่น ข้าว น้ำตาล จะควบคุมโดยรัฐบาล ซึ่งมีหน่วยงานที่ควบคุมชื่อ Bulog ทำให้ผู้บริโภคต้องซื้ออาหารในราคาที่แพงเกินที่ควรจะเป็น

ในปี 1994 อินโดนีเซียประสบภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตข้าวลดลง 4% ผลผลิตถั่วเหลืองลดลง 9.1% ถั่วลิสงและมันสำปะหลังก็มีผลผลิตลดลง สำหรับข้าว เมื่อผลผลิตลดลงก็ทำให้ข้าวในสต๊อกของรัฐบาลลดลง และราคาข้าวสูงขึ้น รัฐบาลอินโดนีเซียจึงต้องนำเข้า 1.4 ล้านตัน นอกจากนี้ รัฐบาลยังเร่งให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าว อีก 3 หมื่นเฮกเตอร์ ทำให้มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวเป็น 3.5 แสนเฮกเตอร์ ในปี 1995 ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพึ่งตนเองให้ได้ในด้านข้าว[3]

ในปีเดียวกัน ผลผลิตของน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้น 19.4% และเนื่องจากราคาน้ำมันปาล์มสูงขึ้น ทำให้การส่งออกมากขึ้น จนทำให้ภายในประเทศขาดแคลนน้ำมันปาล์ม สำหรับยางพารา ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญชนิดหนึ่งนั้นมีผลผลิตเพิ่มขึ้น 1.6%

สำหรับการทำไม้ อินโดนีเซียมีทรัพยากรป่าไม้มาก ทำให้อินโดนีเซียมีรายได้จากการส่งออกไม้จำนวนมาก ในปี 1994 มีรายได้จากการส่งออกไม้ 5.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ

---

[3] ในต้นทศวรรษ 1980 นั้น อินโดนีเซียต้องนำเข้าข้าวประมาณ 2 ล้านตันต่อปี รัฐบาลอินโดนีเซียจึงมีนโยบายที่ให้ประเทศพึ่งตนเองในด้านข้าว โดยการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตด้วยพันธุ์ข้าวที่ดี ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูก

ปัจจุบัน อินโดนีเซียมีสัดส่วนในตลาดโลกสำหรับไม้อัดจากเมืองร้อน 80% อนึ่งในวงการผลิตและค้าไม้ของอินโดนีเซีย มีเพื่อนสนิทคนหนึ่งของครอบครัวซูฮาร์โตเป็นผู้ครอบงำอยู่ (Business Monitor International , 1995)

2.3 เศรษฐกิจระหว่างประเทศของอินโดนีเซีย

2.3.1 การค้าระหว่างประเทศ

ในบรรดาประเทศอาเซียน เศรษฐกิจอินโดนีเซียมีระดับการเปิดประเทศน้อยกว่าประเทศในกลุ่ม กล่าวคือ ในปี 1994 การส่งออกมีสัดส่วนเป็น 25% ของจีดีพี และการนำเข้ามีสัดส่วน 20.1% ของจีดีพี ทั้งนี้คงเนื่องจากอินโดนีเซียเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มอาเซียน มีประชากรร่วม 192 ล้านคน ทำให้สามารถพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ ได้พอสมควร ประกอบกับมีการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในระดับหนึ่ง

อินโดนีเซียมีดุลการค้าที่เกินดุลมาเป็นเวลายาวนาน ในปี 1994 มีการค้าเกินดุล 8.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่มีดุลบริการที่ขาดดุล อันเนื่องจากการขาดดุลด้านการขนส่งและการประกันภัยทางเรือ และการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ที่เพิ่มขึ้น ทำให้ดุลบริการขาดดุล 11.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ และดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล 3.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ เทียบเท่ากับประมาณ 2% ของจีดีพี (Bank Indonesia, 1995) เมื่อเทียบกับไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ นับว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของอินโดนีเซียอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

(ก) การส่งออก

กล่าวในแง่โครงสร้างสินค้าส่งออกในปี 1994 อินโดนีเซียส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ 24.6% ของการส่งออกรวมซึ่งมากกว่าการส่งออกของสิ่งทอและเสื้อผ้าเกือบเท่าตัว และส่งออกสินค้าหัตถอุตสาหกรรมรวมเป็น 54.8% ของการส่งออกรวม และสินค้าเกษตร 14.1% ส่วนที่เหลือเป็นการส่งออกแร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ทองแดง อะลูมิเนียม นิเกิล ทองคำ และดีบุก

กล่าวในแง่การขยายตัวของการส่งออกในปี 1994 การส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก โดยเพิ่มขึ้น 36.1% เนื่องจากราคาตลาดโลกของสินค้าเกษตรดีขึ้นมาก การส่งออกสินแร่ต่าง ๆ ก็เพิ่มขึ้นมากโดยเพิ่มขึ้น 29.1% เนื่องจากราคาตลาดโลกของทองแดง นิเกิล ดีบุก และอะลูมิเนียมเพิ่มขึ้น ส่วนการส่งออกสินค้าหัตถอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 11.4%

สินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา น้ำมันปาล์ม กาแฟ กุ้ง และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ในปี 1994 การส่งออกยางพารา เพิ่มขึ้น 46.6% เนื่องจากราคาดีขึ้น ทำให้มูลค่าการส่งออกยางพาราเป็น 24% ของการส่งออกสินค้าเกษตร การส่งออกกาแฟเพิ่มขึ้นถึง 173.9% เนื่องจากราคาตลาดโลกสูงขึ้นมาก และการส่งออกน้ำมันปาล์มเพิ่มขึ้น 88.9% เนื่องราคาสูงขึ้นเช่นกัน

สินค้าหัตถอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งทอและเสื้อผ้า (25.4% ของการส่งออกสินค้าหัตถอุตสาหกรรม) ไม้และไม้อัด (24.0%) ผลิตภัณฑ์รองเท้า (8.5%) เครื่องใช้ไฟฟ้า (8.0%) ผลิตภัณฑ์ช่างฝีมือ (4.7%) เยื่อกระดาษและกระดาษ (3.9%) กล่าวสำหรับการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้า อินโดนีเซีย ประสบกับการแข่งขันอย่างหนักจาก อินเดีย บังคลาเทศ ศรีลังกา และเวียดนาม ทำให้การส่งออกในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาไม่ค่อยดี โดยลดลง 6% ในปี 1993 และเพิ่มเพียง 3.5% ในปี 1994 นอกจากนี้อินโดนีเซียยังไม่สามารถพัฒนาสินค้าระดับบนมากนัก ธนาคารกลางของอินโดนีเซีย หวังว่าข้อตกลงรอบอุรุกวัยที่เกี่ยวกับสิ่งทอจะเปิดโอกาสให้การส่งออกสิ่งทอของอินโดนีเซียดีขึ้น

ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (28.6% ของการส่งออกรวมปี 1994) สหรัฐ (14.9%) สิงคโปร์ (9.6%) เกาหลีใต้ (6.3%) เยอรมัน (3.5%) และจีน (3.4%) สำหรับการส่งออกไปกลุ่มอาเซียนรวมเพียง 13.2% ของการส่งออกรวม

อนึ่งการส่งออกน้ำมันนั้น ครึ่งหนึ่งเป็นการส่งออกไปญี่ปุ่น และส่งออกไปสหรัฐ 11.1% ส่วนการส่งออกแก๊สธรรมชาติ ประมาณ 80% เป็นการส่งออกไปญี่ปุ่น

(ข) การนำเข้าของอินโดนีเซีย

อินโดนีเซียมีการนำเข้าน้ำมันดิบที่กลั่นแล้ว เป็นมูลค่า 10.4% ของการนำเข้ารวมในปี 1994 ซึ่งการนำเข้าน้ำมันนี้ลดลงจากปี 1993 ประมาณ 7.9%

ในปี 1994 การนำเข้าสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันนั้น สามารถแบ่งเป็น การนำเข้าสินค้าขั้นกลางและวัตถุดิบ 70.7% เป็นการนำเข้าสินค้าทุน 25.1% และสินค้าอุปโภคและบริโภค 4.2%

การนำเข้าโดยรวมในปี 1994 เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 20.2% เนื่องจาก อุปสงค์ภายในประเทศขยายตัวมากและรัฐบาลได้ปรับนโยบายการนำเข้าที่เอื้อต่อการนำเข้า การนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางขยายตัวมากสุด โดยเพิ่มขึ้น 23.4%

แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (25.9% ของการนำเข้ารวมในปี 1994) สหรัฐ (10.2%) เกาหลีใต้ (8.6% เยอรมัน (6.7%) สิงคโปร์ (6.2%) ออสเตรเลีย (4.9%) และจีน (3.6%)

2.3.2 การลงทุนระหว่างประเทศ

ภายหลังที่การลงทุนโดยตรงจากต่างชาติในปี 1993 ลดลง ในเดือนมิถุนายน 1994 รัฐบาลอินโดนีเซียประกาศมาตรการส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติ โดยมีสาระสำคัญบางประการดังนี้

ประการแรก ยกเลิกกฎที่บังคับให้บริษัทต่างชาติมีสัดส่วนการถือหุ้น 49% โดยอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ถึง 95% และหลังจากลงทุนไป 30 ปี สามารถขอยืดเวลาการถือหุ้นใหญ่ออกไปอีก

ประการที่สอง ให้ใบอนุญาตลงทุนสามารถใช้ได้ 30 ปี และสามารถขอต่อเวลาออกไปอีก 30 ปี

ประการที่สาม การร่วมลงทุนระหว่างต่างชาติและนักลงทุนในประเทศ สามารถกระทำในสาขาต่าง ๆ มากขึ้น เช่น โรงงานไฟฟ้าซึ่งรวมทั้งโรงงานไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์ ท่าเรือ ทางรถไฟ สายการบินและโทรคมนาคม

ภายหลังที่มีมาตรการเหล่านี้ออกมา ปรากฏว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างชาติในปี 1994 เพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าตัวของปี 1993 กล่าวคือ ประมาณ 23.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ และในปี 1995 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก

ในปี 1994 การลงทุนโดยตรงของต่างชาติที่ได้รับอนุมัติ 23.7 พันล้านเหรียญสหรัฐนั้น 3% เป็นการลงทุนในภาคเกษตร และ 79% เป็นการลงทุนในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมเคมีและเภสัชภัณฑ์ 32.6% อุตสาหกรรมกระดาษ 21.6% และอุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน 8.8%

ในปี 1994 นักลงทุนรายใหญ่เป็นฮ่องกง มีสัดส่วน 25.5% ของการลงทุน รองลงมาได้แก่ อังกฤษ (12.5%) ไต้หวัน (12.0%) เกาหลีใต้ (7.8%) สิงคโปร์ (7.0%) และญี่ปุ่น (6.6%) แต่ถ้ารวมการลงทุนในช่วง 1967-1994 ญี่ปุ่นมีสัดส่วนสูงสุดคือ 17% รองลงมาเป็นฮ่องกง (13%) และไต้หวัน (7.1%)

2.3.3 หนี้ต่างประเทศ

เมื่อสิ้นเดือนมีนาคม 1995 อินโดนีเซียมีหนี้ต่างประเทศของภาครัฐบาลอยู่ 62.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ เจ้าหนี้รายใหญ่ได้แก่ ญี่ปุ่น (41.6%) ธนาคารโลก (18.6%) ธนาคารพัฒนาเอเชีย (10.6%) และเยอรมัน (5.8%) ส่วนใหญ่ของหนี้เหล่านี้เป็นหนี้ระยะยาว (Bank Indonesia, 1995)

จากรายงานของธนาคารพัฒนาเอเชีย หนี้ต่างประเทศของอินโดนีเซียโดยรวมมีมากกว่า 90 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในจำนวนนี้ประมาณ 40% เป็นหนี้ในรูปเงินเยน ซึ่งเมื่อเงินเยนแข็งขึ้น ก็จะทำให้หนี้นี้มีมูลค่าในรูปเงินรูเปียห์ หรือในรูปเงินเหรียญสหรัฐมากขึ้น ธนาคารพัฒนาเอเชียคาดว่า แม้ว่ายอดหนี้คงค้างนี้จะสูงขึ้น แต่ภาระการชำระหนี้ที่คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกมีแนวโน้มจะลดลง

2.4 แนวโน้มเศรษฐกิจอินโดนีเซียจนถึงปี 2000

จะขอกล่าวถึงปัจจัยบางประการ เพื่อประกอบการวิเคราะห์แนวโน้มเศรษฐกิจอินโดนีเซียดังนี้

ประการแรก อินโดนีเซียมีเสถียรภาพทางการเมืองเป็นเวลาเกือบ 30 ปี ปัจจุบันทหารยังค่อนข้างมีบทบาทในการเมืองของอินโดนีเซีย ซูฮาร์โตคงจะดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างน้อยจนถึงปี 1998 และคาดกันว่าผู้สืบอำนาจต่อไปคงมาจากทหาร

แต่ทว่า คนงานซึ่งได้รับค่าจ้างค่อนข้างต่ำ ได้มีการเรียกร้องเกี่ยวกับค่าจ้าง และสภาพการจ้างงานมากขึ้น มีการประท้วงมากขึ้น นอกจากนี้ อินโดนีเซียมีปัญหาการคอรัปชั่นของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจค่อนข้างมาก รวมทั้งกลุ่มญาติและผู้ใกล้ชิดของผู้นำทางการเมืองได้อาศัยอภิสิทธิ์ในการทำธุรกิจมากพอสมควร (Business Monitor International, 1995)

ประการที่สอง ราคาของน้ำมันในตลาดโลกในปี 1996 และ 1997 ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ซึ่งจะทำให้อินโดนีเซียมีรายได้จากการส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติค่อนข้างดี และช่วยผ่อนคลายปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัด

ในด้านหนี้ต่างประเทศนั้น แม้ว่าอินโดนีเซียจะมีหนี้สินกว่า 90 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่ส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะยาว และปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดอยู่ในสภาพที่ไม่น่าเป็นห่วง จึงคงไม่เกิดเหตุการณ์แบบวิกฤตการณ์เม็กซิโก

ประการที่สาม ในปี 1994-1995 ได้มีการลงทุนจากต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติ การลงทุนเหล่านี้จะทำให้การส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติเพิ่มขึ้นในอนาคต

และประการที่สี่ เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจมหภาคของแผนฉบับที่ 6 ที่ตั้งเป้าให้จีดีพีขยายตัว 6.2% ต่อปี เงินเฟ้อ 5% และการส่งออกสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันขยายตัวปีละ 16.8%

ปรากฏว่า ในปี 1994-1995 เศรษฐกิจของอินโดนีเซียขยายตัว 7-8% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าที่ตั้งเป้ามากพอสมควร ส่วนปัญหาเงินเฟ้อก็อาจรุนแรงกว่าที่คาดไว้ในแผน กล่าวคือเงินเฟ้อช่วงสองปีที่ผ่านมาอยู่ในอัตรา 9-10%

จากที่กล่าวมานี้ กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจอินโดนีเซียคงจะขยายไปได้ดีในระยะ 5 ปีข้างหน้านี้ อัตราขยายตัวคงจะสูงกว่าที่ตั้งเป้าไว้ แต่อินโดนีเซียคงจะประสบกับปัญหาเงินเฟ้อระดับหนึ่ง ภาคอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติคงจะขยายตัวในอัตราที่สูง การส่งออกของสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติคงจะมีสัดส่วนที่สูงขึ้น

2.5 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างอินโดนีเซียและไทย

ไทยมีการค้ากับอินโดนีเซียไม่มากนัก กล่าวคือ ในช่วง 1992-1994 ไทยส่งออกสินค้าไปอินโดนีเซียเป็นมูลค่าประมาณ 0.8% ของการส่งออกรวม และนำเข้าประมาณ 0.9% ของการนำเข้ารวม ทั้งนี้ อาจเนื่องจากไทยและอินโดนีเซียต่างมีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับใกล้เคียงกัน และต่างก็เน้นที่จะค้าขายกับประเทศอุตสาหกรรมมาเป็นเวลานาน แต่คาดว่าข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะทำให้การค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้น

สินค้าที่ไทยส่งออกไปอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และน้ำตาลทราย สินค้าสามรายการนี้มีมูลค่าส่งออกเป็น 43% ของการส่งออกไปอินโดนีเซียในปี 1994 นอกจากนี้ สินค้าส่งออกไปอินโดนีเซียยังมีรายการอื่น ได้แก่ เครื่องวีดีโอ อุปกรณ์

เครื่องเสียงและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ

สินค้านำเข้าจากอินโดนีเซียที่สำคัญ ได้แก่ เคมีภัณฑ์ น้ำมันดิบ ถ่านหิน เหล็กและเหล็กกล้า ด้ายทอผ้าและด้ายเส้นเล็ก กระดาษ กระดาษแข็ง และผลิตภัณฑ์ สินแร่โลหะต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ไม้ และผ้าผืน

สำหรับการลงทุนระหว่างไทยกับอินโดนีเซีย มีไม่มากเช่นกัน ปัจจุบันไทยได้รับเงินลงทุนโดยตรงสุทธิจากอินโดนีเซีย ปีละเกือบสองร้อยล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจรายเดือน)

ตารางที่ 2.1

Major Economic Indicators : Indonesia

		1992	1993	1994	1995	1996
Gross Domestic Product	% change	6.5	6.5	7.4	7.1	7.1
Agriculture	% change	6.6	1.4	1.6	4.3	4.3
Industry	% change	5.6	7.3	10.7	7.2	7.0
Services	% change	7.3	8.0	6.5	8.1	8.3
Gross Domestic Investment	% of GDP	35.9	35.3	35.5	36.0	36.3
Gross Domestic Saving	% of GDP	38.2	37.7	38.7	38.4	38.2
Inflation Rate	% change in CPI	7.6	9.2	9.2	7.8	7.6
Money Supply Growth	% chane	20.2	22.3	19.7	12.7	14.7
Merchandise Exports	$ billion	33.8	36.6	39.5	44.5	49.4
	% change	14.0	8.3	7.9	12.6	11.0
Merchandise Imports	$ billion	26.8	28.4	31.7	35.5	39.8
	% change	7.8	6.0	11.6	12.3	12.1
Current Account Balance	$ billion	-2.8	-2.0	-3.1	-4.1	-3.2
	% of GDP	-2.2	-1.4	-1.9	-2.2	-1.6
Exteranl Debt Outstanding	$ billion	83.8	89.5	90.5	95.9	101.6
Debt-Service Ratio	% of exports	30.6	32.6	32.7	31.5	30.4

ที่มา : ADB (1995)

ตารางที่ 2.2
สัดส่วนในจีดีพีและอัตราการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจปี 1994

	สัดส่วนในจีดีพี (%)	อัตราการขยายตัว (%)
Agriculture	17.5	0.3
Food crops	9.2	-2.7
Plantation crops	2.7	5.2
Livestock and products	1.9	5.0
Forestry	2.0	0.7
Fishery	1.7	4.4
Mining and quarrying	8.3	5.3
Oil and natural gas	5.6	2.3
Others	2.7	13.7
Manufacturing	23.9	11.1
Oil and gas	2.7	5.0
Non-oil / gas	21.2	12.0
Electricity, gas and water supply	1.0	12.7
Construction	7.4	14.7
Trade, hotel and restaurant	16.6	9.2
Transportation and Communication	7.1	7.6
Financial, rental and corporate services	8.9	9.4
Services	9.3	2.9
Gross Domestic Product	100.0	7.3
Non-oil/gas	91.7	7.8
oil/gas	8.3	3.1

ที่มา : Bank Indonesia (1995)

ตารางที่ 2.3

การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ไม่รวมน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

	1993/94	1994/95	1994/95	
	changes(%)		Million $	Share (%)
Textile and textile products	-6.0	3.5	5,848	25.4
Wood products	38.5	-9.2	5,537	24.0
Plywood	35.5	-20.0	3,607	15.6
Sawn timber	54.4	24.9	184	0.8
Others	47.0	20.7	1,746	7.6
Footwears	18.7	18.9	1,963	8.5
Electrical appliances	14.5	-43.7	1,854	8.0
Handicrafts	11.8	57.5	1,085	4.7
Paper	26.1	71.1	890	3.9
Iron steel	12.2	9.9	496	2.2
Rattan products	14.0	3.5	357	1.6
Others	-4.5	25.6	5,020	21.8
Total	9.8	11.4	23,049	100.0

ที่มา : Bank Indonesia (1995)

ตารางที่ 2.4
การส่งออกสินค้าเกษตร

	1993/94	1994/95	1994/95	
	Changes (%)		Million $	Share (%)
Rubber	-9.2	46.6	1,428	24.0
coffee	28.7	173.9	946	15.9
Palm oil	10.1	88.9	1,047	17.6
Shrimp	16.6	18.4	1,046	17.6
Animal products	11.7	15.2	683	11.5
Tea	-1.5	-25.7	107	1.8
Others	-0.8	-21.4	685	11.5
Total	5.0	36.1	5,942	100.0

ที่มา : Bank Indonesia (1995)

ตารางที่ 2.5[1]
Import Values of Non-oil/gas and Oil/gas

	1993/94	1994/95	1994/95	
	Changes (%)		Million $	Share (%)
A Non-oil/gas imports	**6.6**	**20.2**	**30,425**	**89.6**
- General[2]	6.4	22.9	27,033	79.6
- Program	7.6	2.2	3,392	10.0
B. Oil/gas imports	**7.0**	**-7.9**	**3,513**	**10.4**
C. Total (A+B)	**6.6**	**16.5**	**33,938**	**100.0**

[1]Based on f.o.b.

[2]Including imports by PMA, state enterprises, and other private companies

ที่มา : Bank Indonesia (1995)

ตารางที่ 2.6

Non-oil/gas Import Values by Economic Category

	1993/94		1994/95	
	Share	Changes	Share	Changes
	(%)			
Capital goods	**27.9**	**-4.4**	**25.1**	**6.5**
Raw and auxiliary materials	67.8	12.5	70.7	23.4
Consumer goods	**4.3**	**-2.5**	**4.2**	**15.6**
Total	**100.0**	**6.6**	**100.0**	**20.2**

ที่มา : Bank Indonesia (1995)

ตารางที่ 2.7
การค้าไทยกับอินโดนีเซีย

	มูลค่า (ล้านบาท)		อัตราการขยายตัว (%)		สัดส่วนต่อการส่งออกรว หรือการนำเข้า (%)	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
ไทยส่งออกไปอินโดนีเซีย	5,120	11,069	-28.8	116.19	0.54	0.97
ไทยนำเข้าจากอินโดนีเซีย	12,968	11,355	75.43	-12.44	1.11	0.83
ดุลการค้า	-7,848	-286	-	-	-	-

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ข้อมูลสำคัญ PHILIPPINES

ชื่อทางการ	Republic of the Philippines
การปกครอง	ประธานาธิบดีเป็นประมุข
เมืองหลวง	Manila
พื้นที่	300,439 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	68.6 ล้านคน (1994)
กำลังแรงงาน	27.48 ล้านคน (1994)
อัตราการว่างงาน	5.4% (1994)
ภาษาราชการ	ภาษาฟิลิปปินใน
GNP เฉลี่ยต่อหัว	770 ดอลลาร์ สรอ. (1992)
อัตราเงินเฟ้อ	9.1%
ดุลการค้า	-7.8 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (1994)
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-3.05 พันล้านดอลลาร์ สรอ. (1994)
อัตราแลกเปลี่ยน	26.41 เปโซ / ดอลลาร์ สรอ.

3. ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศหมู่เกาะ มีเกาะประมาณ 7,100 เกาะ โดยมีเกาะลูซอนและมินดาเนา เป็นเกาะใหญ่รวมพื้นที่เป็นร้อยละ 67 ของประเทศฟิลิปปินส์ และมีประชากรประมาณ 67 ล้านคน (1994) พลเมืองฟิลิปปินส์ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติและหลายภาษา ภาษาที่ใช้เป็นทางการคือภาษาอังกฤษ ชาวฟิลปปินส์ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์โรมันคาธอลิก ส่วนน้อยนับถือศาสนาคริสต์ นิกายอื่นและอิสลาม

ฟิลิปปินส์เคยเป็นเมืองขึ้นของสเปนในช่วงปี 1521-1898 โดยได้อิสรภาพจากสเปน เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 1898 และตกเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐในปีเดียวกัน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นเข้ายึดครองฟิลิปปินส์ และหลังจากที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลก ฟิลิปปินส์ได้ประกาศอิสรภาพในวันที่ 4 กรกฎาคม 1946 โดยมีประธานาธิบดี Manuel Roxas เป็นประธานาธิบดีคนแรกในยุคที่ฟิลิปปินส์มีเอกราช

หลังจากนั้นได้มีประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งอีกหลายคน ซึ่งรวมทั้งประธานาธิบดีแมกไซไซ (1953-1957) ผู้ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างสูง และประธานาธิบดีมาร์กอส (1965-1986) ผู้ซึ่งประชาชนรังเกียจจนถูกโค่นล้มด้วยพลังประชาชน (สีดา, 2537)

มาร์กอสได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี 1965 และปี 1969 ต่อมาประธานาธิบดีมาร์กอสได้ประกาศกฎอัยการศึก และปกครองประเทศด้วยระบบเผด็จการตั้งแต่เดือนกันยายน 1972 ต่อมาในวันที่ 21 สิงหาคม 1983 ได้มีการสังหารนายเบนิกโน อาควิโน ผู้นำทางการเมืองที่สำคัญของฟิลิปปินส์ หลังจากนั้น การคัดค้านประธานาธิบดีมาร์กอสก็เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และในปี 1986 พลังประชาชนชาวฟิลิปปินส์ได้โค่นล้มอำนาจของมาร์กอสลง และมาร์กอสต้องลี้ภัยทางการเมืองไปสหรัฐ (Far Eastern Economic Review, 1995)

รัฐบาลใหม่นำโดยนางอาควิโนเริ่มงานในเดือนมีนาคม 1986 แม้จะมีการพยายามก่อรัฐประหารหลายครั้ง นางอาควิโนก็สามารถอยู่ในตำแหน่งประธานาธิบดี จนครบ 6 ปี และในปี 1992 ฟิเดล รามอส ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีต่อจากนางอาควิโน และดำรงตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน

ในยุคมาร์กอส การเมืองฟิลิปปินส์ได้มีบทบาทบั่นทอนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของฟิลิปปินส์อย่างหนัก แต่ปัจจุบันนี้การเมืองของฟิลิปปินส์เริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น และเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น

3.1 ภาพรวมเศรษฐกิจ

เพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์และง่ายต่อการเข้าใจในพัฒนาการของเศรษฐกิจฟิลิปปินส์ ขอแบ่งการวิเคราะห์เป็นสองส่วน คือภาพรวมเศรษฐกิจยุคมาร์กอส และภาพรวมเศรษฐกิจยุคปัจจุบันซึ่งรวมถึงช่วงประธานาธิบดีอาควิโน และรามอส

3.1.1 ภาพรวมเศรษฐกิจยุคมาร์กอส (1965-1986)

สภาพเศรษฐกิจในยุคมาร์กอสมีประเด็นที่สำคัญที่จะขอกล่าวถึง ดังนี้

(ก) นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

ฟิลิปปินส์เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยมาร์กอส ซึ่งในยุคมาร์กอสนี้ มีแผนพัฒนา 5 จังหวัด กล่าวคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 สำหรับช่วง 1966-1970 ฉบับที่ 2 สำหรับช่วง 1971-1974 ฉบับที่ 3 สำหรับช่วง 1975-1977 ฉบับที่ 4 สำหรับช่วง 1978-1982 และฉบับที่ 5 สำหรับช่วง 1983-1986 แต่แผนเหล่านี้ ไม่ได้นำมาใช้กันอย่างแท้จริง เนื่องจากปัญหาการเมืองในสมัยมาร์กอส โดยเฉพาะในช่วงที่มาร์กอสประกาศกฎอัยการศึกและปกครองประเทศแบบเผด็จการ (1972-1986) รัฐบาลมาร์กอสมุ่งแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพรรคพวกเป็นหลัก (วรนันท์, 2531, น.128)

Boyce (1993) ได้วิเคราะห์ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญของ ฟิลิปปินส์ในยุคมาร์กอสมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่

ประการแรก การปฏิวัติเขียว กล่าวคือ การพัฒนาเกษตรกรรมที่ผลิตอาหาร โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวให้มีผลผลิตต่อพื้นที่สูงขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยี เช่น การพัฒนาพันธุ์ที่ดี การใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และการใช้น้ำ

ประการที่สอง เน้นการส่งออกสินค้าเกษตรและป่าไม้ สินค้าเกษตรที่ทำรายได้ให้แก่ฟิลิปปินส์ ได้แก่ น้ำตาล น้ำมันมะพร้าว กล้วย สับปะรด และไม้

และประการที่สาม การกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศ ฟิลิปปินส์อาศัยเงินกู้จากต่างประเทศจำนวนมาก สำหรับการพัฒนาประเทศ แต่ไม่ได้นำไปพัฒนาอย่างจริงจัง หนี้ต่างประเทศของฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้นจาก 360 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1962 (มูลค่าที่แท้จริงเท่ากับ 1.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ปี 1986) เป็น 28.3 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 1986

(ข) ภาวะการเงินระหว่างประเทศยุคมาร์กอส

ในยุคมาร์กอส ฟิลิปปินส์ประสบปัญหาการเงินระหว่างประเทศอย่างหนัก ซึ่งจะขอสรุปปัญหาดังนี้คือ

ประการแรก การย้ายเงินทุนหนีออกนอกประเทศ รัฐมนตรีการคลังคนแรกของรัฐบาลอาควิโน เคยกล่าวว่า นักธุรกิจ นักกฎหมาย นักบัญชี และหมอที่เขารู้จัก ต่างมีเงินฝากและสินทรัพย์ในต่างประเทศ โดยเริ่มการย้ายเงินออกนอกประเทศตั้งแต่ช่วงที่ประธานาธิบดีมาร์กอสประกาศกฎอัยการศึกปี 1972 (เล่มเดียวกัน, น.279)

วิธีการย้ายเงินหนีออกนอกประเทศที่กระทำกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ การแลกเงินเหรียญสหรัฐในตลาดมืดแล้วติดตัวไปต่างประเทศ การรายงานเท็จในมูลค่าการนำเข้าและการส่งออก การรับค่านายหน้าจากบริษัทต่างประเทศที่ขายสินค้าให้รัฐบาล และการโอนเงินระหว่างธนาคาร

Boyce (1993) ประมาณว่าเงินที่ย้ายหนีออกนอกประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงปี 1962-1986 นั้น อยู่ในระหว่าง 6.5-10.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเมื่อปรับด้วยเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยที่เงินทุนนี้ควรจะได้รับ ก็จะทำให้เงินทุนจำนวนนี้เท่ากับ 19.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 70% ของหนี้ต่างประเทศของฟิลิปปินส์ในปี 1986

ประการที่สอง ประเทศฟิลิปปินส์มีหนี้สินมากตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ต่อมาเนื่องจากการขาดดุลการค้ามากขึ้น และภาระการชำระหนี้ต่างประเทศ ประกอบกับการใช้จ่ายเงินจำนวนมากสำหรับการหาเสียงของประธานาธิบดีมาร์กอสในปี 1969 ทำให้ฟิลิปปินส์ประสบวิกฤตการณ์ดุลการชำระเงินในปี 1970 ซึ่งทำให้ฟิลิปปินส์จำต้องกู้เงินจากไอเอ็มเอฟ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ของไอเอ็มเอฟ เช่น (1) การลดค่าเงินเปโซ ซึ่งส่งผลให้เงินเฟ้อในฟิลิปปินส์สูงขึ้น และ (2) การส่งเสริมการส่งออก โดยเริ่มมีกฎหมายส่งเสริมการส่งออกในปี 1970 และการกำหนดเขต Export Processing Zone ในปี 1972

วิกฤตการณ์น้ำมันของโลก ในช่วงปี 1973-74 และ 1979-80 ได้ซ้ำเติมภาวะหนี้สินของฟิลิปปินส์ให้เลวร้ายมากขึ้น และภายหลังที่มีการสังหารเบนิกโน อาควิโน ในเดือนสิงหาคม 1983 ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ได้งดให้สินเชื่อแก่ฟิลิปปินส์ ประกอบกับมีการย้ายเงินทุนหนีกันมาก ทำให้ประเทศฟิลิปปินส์ไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศ และในเดือนตุลาคม 1983 ฟิลิปปินส์ต้องขอยืดเวลาการชำระหนี้ออกไป 90 วัน ซึ่งทำให้ฟิลิปปินส์ต้องกู้เงินจากไอเอ็มเอฟอีกในปี 1984 และ 1985

ช่วงปี 1962-1986 หนี้ต่างประเทศของฟิลิปปินส์ได้เพิ่มจาก 355 ล้านเหรียญสหรัฐเป็น 28.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ จากข้อมูลปี 1985 ฟิลิปปินส์มีหนี้สินคิดเป็นร้อยละ 88 ของจีดีพี ซึ่งเป็นสัดส่วนหนี้สินต่อจีดีพีที่สูงเป็นอันดับสองของโลก รองจากอียิปต์

และประการที่สาม การกู้เงินของฟิลิปปินส์ไม่ได้นำมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก เงินกู้จำนวนมากถูกย้ายหนีออกนอกประเทศ และใช้สำหรับการแก้ปัญหาการขาดดุลทางการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัดตลอดจนใช้ชำระหนี้ต่างประเทศ ในที่สุด ในปี 1983 ฟิลิปปินส์เริ่มมีเงินทุนไหลออกสุทธิ (1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ) และภาวะเงินทุนไหลออกสุทธิยืดเยื้อจนถึงรัฐบาลอาควิโน

(ค) ผลการพัฒนาเศรษฐกิจยุคมาร์กอส

จะขอกล่าวถึงผลของการพัฒนานี้เพียงบางประเด็นดังนี้

ประการแรก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ กล่าวคือ ในช่วง 1962-1986 อัตราการขยายตัวของจีเอ็นพีของฟิลิปปินส์ เฉลี่ยปีละ 4.8% และเฉพาะ ในช่วงปี 1984-85 เศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวติดลบ ถ้ากล่าวถึงการขยายตัวของจีเอ็นพีต่อคน ในช่วงปี 1974-1986 มีอัตราการขยายตัวเพียง 1% ต่อปี

ประการที่สอง ในด้านโครงสร้างของจีดีพีนั้น ในปี 1986 ภาคบริการมีสัดส่วน 37.4% ของจีดีพี ภาคเกษตรมีสัดส่วน 27.1% และภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วน 21.7% ของจีดีพี นับว่าภาคอุตสาหกรรมยังขยายตัวไม่มาก

ประการที่สาม กล่าวสำหรับปัญหาความยากจน Boyce (1993) ชี้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของรัฐบาลฟิลิปปินส์เชื่อถือไม่ค่อยได้ แต่เขาชี้ว่าอัตราค่าจ้างที่แท้จริง (ที่ขจัดภาวะเงินเฟ้อแล้ว) ในภาคเกษตรกรรมของปี 1986 เป็นร้อยละ 70 ของอัตราค่าจ้างของปี 1962 และอัตราค่าจ้างที่แท้จริงในเมืองทั้งคนงานฝีมือและไร้ฝีมือของปี 1986 เป็น

หนึ่งในสี่ของค่าจ้างของปี 1962 ซึ่งโดยสรุป คนงานมีค่าจ้างที่แท้จริงลดลงมากภายหลังการพัฒนาประเทศประมาณ 26 ปี

3.1.2 ภาพรวมเศรษฐกิจยุคปัจจุบัน

(ก) การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ภายหลังที่มาร์กอสถูกโค่นล้ม ในช่วงปี 1986-1989 ภายใต้รัฐบาลอาควิโน เศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้ดีในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในปี 1989 เศรษฐกิจเติบโต 6% แม้ว่าจะมีปัญหาทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือในปีนั้น มีการก่อกบฏครั้งใหญ่ที่สุด มีการทิ้งระเบิดทำเนียบประธานาธิบดี และยึดฐานทัพอากาศ (สีดา, 2537) การก่อกบฏครั้งนี้ได้บั่นทอนความเชื่อมั่นของนักลงทุน และต่อมาในปี 1990 และ 1991 ฟิลิปปินส์ก็ประสบภัยแล้งและภูเขาไฟระเบิด ประกอบกับการให้สหรัฐถอนตัวออกจากอ่าวซูบิก และฐานทัพอากาศคลาร์ก ทำให้เศรษฐกิจปี 1990-1991 ชะลอตัวลง โดยปี 1990 เศรษฐกิจเติบโต 3% และปี 1991 เศรษฐกิจขยายตัวติดลบ 0.6%

ในปี 1992 เศรษฐกิจฟิลิปปินส์เริ่มฟื้นตัว แต่ก็ประสบปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้าและภัยแล้ง ภายหลังที่ประธานาธิบดีรามอสได้รับเลือกตั้งเมื่อเดือนมิถุนายน 1992 ก็เริ่มให้สร้างโรงงานไฟฟ้าใหม่หลายโรง โดยให้ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน ซึ่งทำให้เศรษฐกิจในปี 1993 ขยายตัวได้ดีระดับหนึ่ง อันเนื่องจากการลงทุนในโครงการพลังงานไฟฟ้าและการใช้จ่ายของภาครัฐ

ต่อมา เศรษฐกิจปี 1994 ได้ขยายตัวมากขึ้น เป็น 4.3% อันเนื่องจากขยายตัวของการลงทุนภาคเอกชนและการส่งออก และในปี 1994 รัฐบาลกลางของฟิลิปปินส์สามารถมีงบประมาณที่เกินดุลเป็นปีแรกในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา และในปี 1995 เศรษฐกิจของ ฟิลิปปินส์ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการขยายตัวของการลงทุนทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ โดยเฉพาะภายหลังการเลือกตั้งเดือนพฤษภาคม 1995 ที่ผู้สนับสนุนประธานาธิบดีได้รับชัยชนะทำให้นักลงทุนมีความเชื่อมั่นในเสถียรภาพของฟิลิปปินส์มากขึ้น นอกจากนี้การส่งออกก็ขยายตัวไปด้วยดี

โดยสรุปแล้ว เศรษฐกิจฟิลิปปินส์ในปี 1994 และ 1995 มีอัตราการเติบโตที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับปี 1991 ที่มีอัตราการเติบโตเศรษฐกิจติดลบ การเติบโตทางเศรษฐกิจในปี

1994 และ 1995 สืบเนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกและการลงทุน และรวมทั้งการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าในระดับหนึ่งตั้งแต่ปี 1993

(ข) ภาวะเงินเฟ้อ

ภายหลังที่มาร์กอสออกจากตำแหน่ง ในช่วงปี 1986-1987 ฟิลิปปินส์มีเงินเฟ้อที่ต่ำ ต่อมาเศรษฐกิจในช่วงรัฐบาลอาควิโนได้ขยายตัวไป ทำให้เงินเฟ้อสูงขึ้น โดยในปี 1991 อัตราเงินเฟ้อสูงกว่าสิบเปอร์เซ็นต์ และในปี 1992 อัตราเงินเฟ้อได้ลดลงมาเป็น 8.9% และเป็น 7.6% ในปี 1993

ในปี 1994 ฟิลิปปินส์มีอัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นเป็น 9% เนื่องจากการเพิ่มปริมาณเงินและราคาอาหารสูงขึ้น และในปี 1995 อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับประมาณ 8% ซึ่งการที่มีอัตราเงินเฟ้อในระดับที่ไม่เกิน 10% นี้ ทำให้คาดกันว่ารัฐบาลฟิลิปปินส์จะไม่ใช้มาตรการที่รุนแรงมาควบคุมภาวะเงินเฟ้อ

(ค) ภาวะดุลการชำระเงิน

ในปี 1994 ฟิลิปปินส์มีการส่งออกเพิ่มขึ้น 18% เนื่องจาก การผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวหลังจากที่แก้ปัญหาเรื่องพลังงานไฟฟ้าได้ แต่การนำเข้าขยายตัวเร็วกว่า กล่าวคือ เพิ่มขึ้นประมาณ 20.7% ทำให้ดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นเป็น 7.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ

ในด้านดุลบริการ ฟิลิปปินส์ต่างกับไทยและมาเลเซีย กล่าวคือ ในขณะที่ไทยและมาเลเซียขาดดุลบริการ ฟิลิปปินส์มีดุลบริการที่เกินดุล ในปี 1994 ฟิลิปปินส์มีดุลบริการที่เกินดุลอยู่ 4.8 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากคนฟิลิปปินส์ที่ทำงานต่างประเทศได้ส่งเงินกลับประเทศมากขึ้น และเงินทุนที่เคยย้ายหนีออกจากฟิลิปปินส์ได้ไหลกลับประเทศ (ADB, 1995)

แต่อย่างไรก็ตาม ดุลบัญชีเดินสะพัดของฟิลิปปินส์ก็ขาดดุลเช่นเดียวกับไทยและมาเลเซีย ในปี 1994 ฟิลิปปินส์ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเท่ากับ 5% ของจีดีพี แต่เนื่องจากฟิลิปปินส์มีดุลบัญชีทุนที่เกินดุล ทำให้มีดุลการชำระเงินเกินดุลในปี 1994 และเงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ค่าเงินเปโซแข็งขึ้น

3.2 ภาคเศรษฐกิจสำคัญ[1]

(ก) ภาคอุตสาหกรรม

ในทศวรรษ 1950 รัฐบาลฟิลิปปินส์ใช้นโยบายภาษีศุลกากรและการกีดกันทางการค้ารูปแบบอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า ซึ่งได้แก่สินค้าอุปโภคบริโภค ต่อมาในปี 1967 ได้มีกฎหมายส่งเสริมการลงทุน และมีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment) และต่อมามีกฎหมายส่งเสริมการส่งออกในปี 1970 โดยให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับการส่งเสริมการส่งออก และมีการจัดตั้งเขต Export Processing Zones (Tan, 1986)

ในปี 1994 ภาคหัตถอุตสาหกรรมมีการขยายตัว 5.1% และเมื่อรวมเอาภาคก่อสร้างและเหมืองแร่ด้วย จะมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 6.1% เนื่องจาก ภาคก่อสร้างขยายตัวมากในปี 1994 ซึ่งเป็นผลมาจากการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้า และคาดว่าในปี 1995 ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวมากกว่าปี 1994

อุตสาหกรรมที่เติบโตรวดเร็วที่สุดของฟิลิปปินส์ ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันฟิลิปปินส์เป็นผู้ประกอบเซมิคอนดักเตอร์รายใหญ่ของโลกรายหนึ่ง บริษัทผู้ผลิตล้วนแต่เป็นบริษัทลูกของบรรษัทข้ามชาติ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ส่งออกไปต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดสหรัฐและญี่ปุ่น อนึ่ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ฟิลิปปินส์มีอุทยานอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อยู่ที่จังหวัด Cavite

อุตสาหกรรมอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ มีผลผลิตเป็น 43% ของมูลค่าผลผลิตภาคอุตสาหกรรมรวม นับเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใหญ่ และในปี 1994 อุตสาหกรรมนี้มีการขยายตัวดีระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเบียร์

อุตสาหกรรมรถยนต์ ในช่วงสามปีที่ผ่านมา ยอดจำหน่ายรถยนต์เพิ่มขึ้นปีละ 37% ในปี 1995 ยอดจำหน่ายรถยนต์นั่งสูงกว่า 7 หมื่นคัน ในขณะที่ Commercial cars มียอดจำหน่ายประมาณ 6 หมื่นคัน สาเหตุที่มีอัตราการขยายตัวสูงเนื่องจากเศรษฐกิจของฟิลิปปินส์ขยายตัวไปรวดเร็วกว่าอดีต มีการให้สินเชื่อการซื้อรถยนต์มากขึ้น และภายหลังที่เปิดเสรีตลาดรถยนต์ระดับหนึ่ง ได้มีแบบรถยนต์หลากหลายให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ

---

[1] ข้อมูลบางส่วนมาจาก Business Monitor International (1995)

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้า นับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของฟิลิปปินส์ เนื่องจากฟิลิปปินส์มีค่าจ้างแรงงานไม่สูง แต่อย่างไรก็ตาม จีนซึ่งเป็นคู่แข่งที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมแขนงนี้มีแรงงานราคาถูกจำนวนมาก ทำให้ฟิลิปปินส์ต้องปรับตัวไปผลิตสินค้าที่มีคุณภาพที่สูงขึ้น

(ข) ภาคเกษตรกรรม

ภาคเกษตรกรรมของฟิลิปปินส์มีสัดส่วนในจีดีพีประมาณ 22% ผลผลิตทางเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย มะพร้าว ข้าว กล้วย ข้าวโพดและสับปะรด ในปี 1994 การผลิตภาคเกษตรกรรมขยายตัว 2.4% เนื่องจากภาวะอากาศดี การผลิตข้าวและข้าวโพดเพิ่มขึ้นมาก ขณะเดียวกันการเลี้ยงสัตว์ก็เพิ่มขึ้น การประมงก็มีผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่การทำไม้ลดลงเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

ข้าวและข้าวโพดส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคภายในประเทศ พืชสองชนิดนี้เป็นแหล่งรายได้สำคัญของเกษตรกร และประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่เพาะปลูกใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชสองชนิดนี้ แต่ขณะเดียวกันฟิลิปปินส์ยังคงต้องสั่งเข้าข้าวจากต่างประเทศ เช่นไทย

สินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำตาลที่ทำจากอ้อย กล้วย และมะพร้าว กล่าวสำหรับมะพร้าว มีการส่งออกในรูปน้ำมันมะพร้าวและมะพร้าวแห้ง เนื่องจากในช่วงที่ปกครองโดยรัฐบาลมาร์กอส การเพาะปลูกมะพร้าวลดลง ประกอบกับราคาผลิตภัณฑ์มะพร้าวลดลง ทำให้รายได้จากการส่งออกมะพร้าวต่ำกว่าทศวรรษก่อนมาก

น้ำตาลเคยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของฟิลิปปินส์ แต่เนื่องจากราคาตลาดโลกลดลง และประสิทธิภาพการผลิตของไร่อ้อยต่ำ ทำให้มีผลผลิตอ้อยลดลง ขณะเดียวกันมีไทยและอินโดนีเซียเป็นคู่แข่งสำคัญสำหรับการส่งออกน้ำตาล

เนื่องจากราคาของกล้วยในตลาดโลกดีขึ้น ทำให้การผลิตกล้วยในฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าทศวรรษก่อน ตลาดส่งออกของกล้วย ได้แก่ ญี่ปุ่น และประเทศเพื่อนบ้าน ในปี 1994 รายได้จากการส่งออกกล้วยมากเป็นอันดับสองในบรรดาสินค้าเกษตรรองจากน้ำมันมะพร้าว

(ค) พลังงาน

ปัจจุบันฟิลิปปินส์สามารพึ่งตนเองด้านพลังงานประมาณหนึ่งในสาม ส่วนที่เหลือต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ฟิลิปปินส์มีการผลิตน้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติ และถ่านหินภายในประเทศของตนจำนวนหนึ่ง ในปี 1992 ฟิลิปปินส์ค้นพบแหล่งแก๊สธรรมชาติแห่งใหม่ที่ Malampaya และมีการลงทุนที่จะนำแก๊สจากแหล่งนี้มาผลิตไฟฟ้าซึ่งคงเริ่มผลิตไฟฟ้าได้ในปี 1997 และคาดว่าภายหลังที่โครงการเสร็จสมบูรณ์ จะทำให้ฟิลิปปินส์สามารถพึ่งตนเองด้านพลังงานได้ 46%

ในปี 1995 โรงกลั่นน้ำมัน Petron ได้รับการส่งเสริมให้ทำการขยายการผลิตโดยการยกเว้นภาษีศุลกากรและภาษีอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการลงทุนก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันเพิ่มขึ้นโดยการร่วมทุนระหว่างชาวฟิลิปปินส์กับอินโดนีเซีย และชาวฟิลลิปปินส์กับไทย

สำหรับพลังงานไฟฟ้าที่ขาดแคลนอย่างหนัก ในช่วง 1991-1992 นั้น ภายหลังที่รัฐบาลรามอสเร่งรัดให้เอกชนสร้างโรงงานไฟฟ้าอย่างเร่งรีบ ทำให้มีไฟฟ้าใช้มากขึ้น แม้ว่าจะยังมีการขาดแคลนในบางพื้นที่ คาดว่าในปี 1996 พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอ

3.3 เศรษฐกิจต่างประเทศของฟิลิปปินส์

3.3.1 การค้าระหว่างประเทศ

ฟิลิปปินส์มีดุลการค้าที่ขาดดุลมากว่าสองทศวรรษ ในช่วงสามปีที่ผ่านมามีดุลการค้าที่ขาดดุลมากขึ้น เนื่องจากการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ

(ก) การส่งออก

ในปี 1994 ฟิลิปปินส์มีการส่งออกเพิ่มขึ้น 18.1% นับเป็นอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับปี 1992 ทั้งนี้ เนื่องจาก ได้มีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าระดับหนึ่ง และขณะเดียวกันเศรษฐกิจโลกขยายตัวดีทำให้อุปสงค์ขยายตัว

สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าคิดเป็น 25.7% ของการส่งออกรวมในปี 1994 สิ่งทอและเสื้อผ้า คิดเป็น 17.4% ของการส่งออกรวม ผลิตภัณฑ์มะพร้าวคิดเป็น 3.5% ของการส่งออกรวม และแร่ธาตุต่าง ๆ คิดเป็น 5.5% ของการ

ส่งออกรวม สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ เช่น น้ำตาล สับปะรดกระป๋อง กล้วย มีมูลค่าส่งออกรวมเป็น 5.1% ของการส่งออกรวม

จากการที่ฟิลิปปินส์เคยเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐมาก่อน และยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมานาน ทำให้สหรัฐยังคงเป็นคู่ค้าที่สำคัญของฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์ส่งออกไปสหรัฐคิดเป็นสัดส่วน 37.9% ของการส่งออกรวมในปี 1994 ตลาดส่งออกที่รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น (17.6%) เยอรมนี (5.1%) ฮ่องกง (4.0%) สิงคโปร์ (3.3%) (IMF, Direction of Trade)

เมื่อพิจารณาการค้าระหว่างฟิลิปปินส์กับหน่วยเศรษฐกิจต่างๆแล้วนั้น ฟิลิปปินส์ส่งออกมาที่กลุ่มอาเซียนเพียง 7.5% และกลุ่มสหภาพยุโรปเพียง 14.5% ซึ่งน้อยกว่าการส่งออกไปสหรัฐมาก

(ข) การนำเข้า

การนำเข้าของฟิลิปปินส์ขยายตัวรวดเร็วมาก ในช่วง 1992-1994 มีอัตราการขยายตัวสูงกว่า 20% ต่อปี สาเหตุสำคัญเนื่องจากมีการนำเข้าสินค้าทุนสำหรับโรงงานไฟฟ้า และการขยายตัวของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยเครื่องจักรและสินค้าขั้นกลางที่นำเข้าจากต่างประเทศในการผลิต

ก่อนปี 1992 สหรัฐยังคงเป็นแหล่งนำเข้าที่สำคัญที่สุดของฟิลิปปินส์ แต่ปัจจุบันญี่ปุ่นได้กลายเป็นแหล่งนำเข้าที่สำคัญของฟิลิปปินส์ กล่าวคือในปี 1994 ฟิลิปปินส์นำเข้าจากญี่ปุ่น 26.6% ของการนำเข้ารวม นำเข้าจากสหรัฐ 17.9% ของการนำเข้ารวม แหล่งนำเข้าที่รองลงมา ได้แก่ ฮ่องกง (8.0%) เกาหลีใต้ (5.5%) สิงคโปร์ (4.7%) และซาอุดีอาระเบีย (3.4%)

ในด้านการค้ากับกลุ่มเศรษฐกิจ ฟิลิปปินส์นำเข้าจากกลุ่มอาเซียนประมาณ 10% ของการนำเข้ารวมในปี 1994 นำเข้าจากลุ่มสหภาพยุโรปเพียง 9.6%

สำหรับสินค้านำเข้า ส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นกลางและวัตถุดิบ ส่วนสินค้าทุนก็มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะเครื่องจักรที่ใช้ในโรงไฟฟ้า นอกนั้น เป็นการนำเข้าน้ำมันและสินค้าเชื้อเพลิงอื่นๆ ส่วนการนำเข้าสินค้าอุปโภคและบริโภคคิดเป็นเพียง 10% ของการนำเข้ารวม

3.3.2 การลงทุนระหว่างประเทศ

เนื่องจากฟิลิปปินส์ภายใต้รัฐบาลรามอส มีเสถียรภาพทางการเมืองมากกว่าเดิม และมีการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนมากขึ้น ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศมีมากขึ้น เฉพาะปี 1994 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่ได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้นกว่าห้าเท่าตัว จากปี 1993

การลงทุนส่วนใหญ่มาจาก สหรัฐ ฮ่องกง และเนเธอร์แลนด์ ในปี 1995 สหรัฐเข้ามาลงทุน 15.9 พันล้านเปโซ เป็นประเทศลงทุนรายใหญ่สุด และเมื่อคำนึงถึงทุนสะสมที่ลงทุนในฟิลิปปินส์ตั้งแต่อดีต สหรัฐครองสัดส่วนเกือบ 50% ของการลงทุนจากต่างชาติ ในปี 1995 นักลงทุนจากไทยมีสัดส่วนการลงทุนในฟิลิปปินส์เป็นอันดับสอง โดยมีเงินลงทุน 9.7 พันล้านเปโซ ตามมาด้วย ซาอุดีอาระเบีย (8.43 พันล้านเปโซ) อังกฤษ (2.77 พันล้านเปโซ) และญี่ปุ่น (1.65 พันล้านเปโซ) (กรุงเทพธุรกิจ, 24/1/2539)

การลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ โรงงานไฟฟ้า โครงการโทรคมนาคม (ซึ่งกลุ่มชินวัตรของไทยได้เข้าร่วมลงทุนด้วย) โรงงานปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากอื่น ๆ

3.3.3 หนี้ต่างประเทศ

แม้ว่าหนี้ต่างประเทศของฟิลิปปินส์ยังคงเพิ่มขึ้น โดยในปี 1995 คาดว่าจะมีหนี้คงค้างต่างประเทศอยู่ 37.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่ทว่าเนื่องจากการส่งออกของฟิลิปปินส์ขยายตัวในอัตราที่รวดเร็วกว่ามาก ทำให้ภาระการชำระหนี้เมื่อเทียบกับรายได้จากการส่งออกลดลง กล่าวสำหรับหนี้คงค้างนี้เมื่อเทียบเป็นสัดส่วนต่อจีดีพีแล้ว ก็จะเป็นประมาณห้าสิบกว่าเปอร์เซนต์ของจีดีพีของปี 1995 ลดลงจากปี 1986 ที่หนี้คงค้างเป็น 96% ของจีดีพี

ในการลดภาระหนี้สินต่างประเทศนั้น ฟิลิปปินส์ได้พยายามหันมากู้ภายในประเทศมากขึ้น หนี้สินภายในประเทศของภาครัฐบาลเคยเป็น 23% ของจีดีพีในปี 1991 ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 40 % ของจีดีพีในปี 1995

3.4 แนวโน้มภาวะเศรษฐกิจฟิลิปปินส์ในปี 1995-2000

หลังจากที่ฟิเดล รามอส ได้เป็นประธานาธิบดี ฟิลิปปินส์ก็มีแผน "Philippine 2000" โดยเริ่มต้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1993 เป้าหมายใหญ่ของแผนนี้ คือ การสร้างให้ฟิลิปปินส์เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ภายในปี 2000 ส่วนเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การให้เศรษฐกิจเติบโตโดยเฉลี่ย 6-8 % ต่อปี เพิ่มรายได้ประชาชาติต่อหัวให้สูงกว่า 1220 เหรียญสหรัฐ

ต่อปี และลดจำนวนประชาชนที่อยู่เกณฑ์ยากจน โดยลดจากระดับปัจจุบันที่มี 50% ของประชากร ให้เหลือ 30% หรือน้อยกว่านี้ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 17 ส.ค.2538)

เพื่อบรรลุแผนพัฒนาฉบับนี้ ฟิลิปปินส์ได้พยายามจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษหลายแห่งโดยเฉพาะ เขตเศรษฐกิจซูบิค ซึ่งมีทั้งสนามบิน และท่าเรือน้ำลึก ซึ่งเคยเป็นฐานทัพเรือของสหรัฐ และรัฐบาลฟิลิปปินส์ได้ให้สิทธิพิเศษแก่การลงทุนในเขตนี้มากเป็นพิเศษ

ในด้านการเงินการธนาคาร ในปี 1995 รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้เปิดให้ธนาคารต่างชาติเปิดสาขาเพิ่มขึ้นอีก 10 ราย เมื่อรวมกับธนาคารที่มีอยู่แล้ว 32 ราย จะทำให้ตลาดเงินในฟิลิปปินส์มีการแข่งขันมากขึ้น ในด้านการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้อนุมัติแผนการลดอัตราภาษีศุลกากรอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เป็นไปตามพันธผูกพันข้อตกลงอาฟต้าและองค์การการค้าโลก นอกจากนี้รัฐบาลยังเร่งรัดและส่งเสริมการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างจริงจัง

เมื่อพิจารณาสภาพทางการเมืองแล้ว การเลือกตั้งเมื่อเดินพฤษภาคม 1995 ทำให้ฐานสนับสนุนทางการเมืองของประธานาธิบดีรามอสแน่นหนามากขึ้น ซึ่งทำให้การเมืองในฟิลิปปินส์มีเสถียภาพมากขึ้น

ด้วยภาวะเศรษฐกิจและการเมืองอย่างที่ปรากฏอยู่ เชื่อได้ว่าเศรษฐกิจของฟิลิปปินสามารถขยายตัวในอัตราเฉลี่ย 6-8 % ต่อปีในช่วง 1995-2000 และการส่งออกคงขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการพัฒนาอุตสาหกรรมคงจะเป็นไปด้วยดี

3.5 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศฟิลิปปินส์กับไทย

(ก) การค้าระหว่างฟิลิปปินส์กับไทย

ไทยและฟิลิปปินส์ต่างเป็นสมาชิกของอาเซียนและเอเปก ซึ่งก็จะทำให้การค้าระหว่างประเทศทั้งสองขยายตัวไปได้มากขึ้นในอนาคต

ในอดีตไทยมีดุลการค้ากับฟิลิปปินส์ที่เกินดุล แต่ในปี 1994 ไทยขาดดุลประมาณ 3.2 พันล้านบาท เป็นการขาดดุลปีแรก

ในปี 1994 ไทยส่งออกไปฟิลิปปินส์ประมาณ 0.79% ของการส่งออกรวม เพิ่มขึ้นจากปี 1993 ประมาณ 12% สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สายไฟฟ้า สายเคเบิ้ล ผ้าผืน

เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบผลิตภัณฑ์พลาสติก เคมีภัณฑ์ นมและครีม ผลิตภัณฑ์เหล็ก เสื้อผ้าสำเร็จรูป เม็ดพลาสติก และเส้นใยประดิษฐ์

ในด้านการนำเข้า ไทยนำเข้าจากฟิลิปปินส์ประมาณ 0.65% ของการนำเข้ารวม เพิ่มขึ้นจากปีก่อนประมาณ 94% สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบรถยนต์ ปุ๋ย สินแร่โลหะ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบแผงวงจรไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ปลาทูน่าสดและแช่แข็ง ส่วนประกอบและอุปกรณ์เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า และผ้าผืน

(ข) การลงทุนระหว่างประเทศ

ในปี 1995 ไทยไปลงทุนที่ฟิลิปปินส์ 9.71 พันล้านเปโซ มาเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐ บริษัทที่เข้าไปลงทุน เช่น บริษัทชินวัตร ลงทุน 3.3 พันล้านเปโซ ในกิจการโทรคมนาคม และบริษัทไทยเอบีเอส ลงทุนในกิจการโรงงานเคมี 210 ล้านเปโซ

นอกจากนี้ ยังมีบริษัทไทยที่เข้าไปลงทุน โดยที่ไม่ได้รวมอยู่ในตัวเลขข้างต้นนั้น เช่น ธนาคารกรุงเทพ กลุ่มแลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ บริษัทที่พีไอ บริษัทจัสมิน กลุ่มสยามซีเมนต์ บริษัทอิตาเลียนไทย บริษัทยางสยาม และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.1

Major Economic Indicator : Philippines

		1992	1993	1994	1995	1996
Gross Domestic Product	% change	0.3	2.1	4.3	5.0	5.5
Agriculture	% change	0.4	2.1	2.4	3.0	3.0
Industry	% change	-0.6	1.6	6.1	7.0	7.0
Services	% change	1.0	2.5	3.8	4.5	5.5
Gross Domestic Investment	% of GDP	21.3	24.5	25.3	26.0	26.5
Gross Domestic Saving	% of GDP	14.9	13.8	15.4	16.0	18.0
Inflation Rate	% change in CPI	8.9	7.6	9.0	8.0	8.0
Money Supply Growth	% change	11.0	24.6	24.0	18.0	18.0
Merchandise Exports	$ billion	9.8	11.4	13.4	15.7	18.5
	% change	11.1	15.8	18.1	16.9	17.8
Merchandise Imports	$ billion	14.5	17.6	21.2	25.1	29.1
	% change	20.5	21.2	20.7	18.0	16.0
Current Account Balance	$ billion	-1.0	-3.3	-3.0	-4.0	-4.3
	% of GDP	-1.9	-6.0	-5.0	-4.5	-4.0
External Debt Outstanding	$ billion	32.1	35.3	36.5	37.5	38.0
Debt-Service Ratio	% of export	24.5	24.9	18.7	18.2	17.2

ที่มา : ADB (1995)

หมายเหตุ : ตัวเลขของปี 1995 และ 1996 เป็นการคาดการณ์

ตารางที่ 3.2
โครงสร้างการผลิต (เปอร์เซ็นต์ จีดีพี)

	1980	1990	1994
เกษตรกรรม	23.5	22.3	22.3
อุตสาหกรรม	40.5	35.5	34.8
- เหมืองแร่	1.5	1.5	1.4
- หัตถอุตสาหกรรม	27.6	25.6	24.9
- การก่อสร้าง	9.4	5.8	5.6
- สาธารณูปโภค	2.0	2.6	3.0
บริการ	36.0	42.2	42.9
จีดีพีรวม	100.0	100.0	100.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติของฟิลิปปินส์

ตารางที่ 3.3
การค้าไทยกับฟิลิปปินส์

	มูลค่า (ล้านบาท)		อัตราการขยายตัว (%)		สัดส่วนต่อการส่งออกรวม หรือการนำเข้า (%)	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
ไทยส่งออกไปฟิลิปปินส์	5,008	5,613	27.53	12.08	0.53	0.49
ไทยนำเข้าจากฟิลิปปินส์	4,572	8,884	48.59	94.31	0.39	0.65
ดุลการค้า	436	-3,271	-	-	-	-

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ข้อมูลสำคัญ	BRUNAI
ชื่อทางการ	Negara Brunei Darussalam
การปกครอง	พระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดในการปกครอง
เมืองหลวง	Bandar Seri Begawan
พื้นที่	5,765 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	272,000 คน (1992)
กำลังแรงงาน	-
อัตราการว่างงาน	6.5% (1992)
ภาษาราชการ	ภาษามาเลย์
GNP เฉลี่ยต่อหัว	13,600 ดอลลาร์ สรอ.
อัตราเงินเฟ้อ	3.6% (1992)
ดุลการค้า	0.08 พันล้านดอลลาร์ สรอ.
ดุลบัญชีเดินสะพัด	N.A.
อัตราแลกเปลี่ยน	1.51 เหรียญบรูไน / ดอลลาร์ สรอ.

4. บรูไน

บรูไนเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่อยู่ใกล้กับซาราวัคและซาบาห์ของมาเลเซีย พื้นที่ของบรูไนเทียบเท่าประมาณ 1.1% ของพื้นที่ประเทศไทย โดยมีประชากรประมาณสองแสนแปดหมื่นคน แต่บรูไนอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ ซึ่งผลผลิตของแก๊สและธรรมชาติมีสัดส่วนเกือบ 60% ของจีดีพี และการส่งออกเชื้อเพลิงมีมูลค่ากว่า 95% ของการส่งออกรวม ทำให้รายได้ประชาชาติต่อคนของบรูไนค่อนข้างสูง กล่าวคือ ประมาณ 6.5 เท่าของรายได้ประชาชาติต่อคนของไทย

กล่าวในแง่ประวัติศาสตร์ ศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลในบรูไนและประเทศใกล้เคียงตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 และต่อมาอังกฤษได้เข้าครอบครองบรูไน ในปี 1888

ต่อมาขณะที่มีการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียในปี 1963 นั้น สุลต่าน เซอร์ โอมาร์ อาลี ซัยฟัดดิน ปฏิเสธจะเข้าร่วมสหพันธรัฐมาเลเซีย เนื่องจากเกรงว่าสหพันธรัฐมาเลเซียจะกอบโกยเอาผลประโยชน์จากน้ำมันและแก๊สธรรมชาติไป ขณะเดียวกันสุลต่าน โอมาร์ อยากให้ทหารอังกฤษเป็นเกราะป้องกันจากการต่อต้านของกลุ่มการเมืองที่มีแนวคิดสังคมนิยม จึงทำให้บรูไนประกาศเป็นประเทศเอกราชล่าช้า กล่าวคือ เพิ่งจะประกาศเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1984 (Far Eastern Economic Review, 1995)

ในปี 1967 สุลต่าน โอมาร์ สละราชย์ และให้ลูกชายคนโต สุลต่าน เซอร์ มุโด อัสสานัล โบลเกียห์ ขึ้นดำรงตำแหน่ง และตั้งแต่ปี 1990 สุลต่าน อัสสานัล ได้เน้นอุดมการณ์ Melayu Islam Beraja คือ การเน้นวัฒนธรรมของมาเลย์ ประเพณีศาสนาอิสลาม และสถาบันกษัตริย์อันเป็นการเสริมการปกครองของสุลต่าน

4.1 ภาพรวมเศษฐกิจ

(ก) นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

บรูไนเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ต่อมาในปี 1975 ได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 (1975-1979) และในปี 1980 มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 (1980-1984) ทั้งสองแผนตั้งเป้าให้ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศที่แท้จริงขยายตัว 6% ต่อปี

แต่ในความเป็นจริง ในช่วง 1975-1979 จีดีพีที่แท้จริงของบรูไนขยายตัว ปีละ 12.2% โดยผลผลิตของน้ำมันและแก๊สรรมชาติขยายตัวปีละ 12.4% แต่ในช่วง 1980-1984 จีดีพีที่แท้จริงของบรูไนกลับลดลงปีละ 4.4% โดยผลผลิตของน้ำมันและแก๊สธรรมชาติลดลงปีละ 7.6% เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะสงวนทรัพยากรน้ำมัน ประกอบกับราคาน้ำมันลดลงตั้งแต่ปี 1983 กล่าวโดยสรุปในช่วง 10 ปี ภายใต้สองแผนนี้ เศรษฐกิจของบรูไนขยายตัวโดยเฉลี่ยปีละ 3.9%

เศรษฐกิจภาคน้ำมันและแก๊สธรรมชาติของบรูไนมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่ความสำคัญนี้มีแนวโน้มลดลงบ้าง กล่าวคือ สัดส่วนของผลผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติในจีดีพีลดลงจาก 86% ในปี 1974 เป็น 74 % ในปี 1984 เนื่องจาก ในช่วง 1975-1984 จีดีพีภาคน้ำมันและแก๊สธรรมชาติขยายตัวเฉลี่ยปีละ 2.4% ในขณะที่จีดีพีภาคอื่นมีการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 11.9%

ภายหลังที่มีเอกราชในปี 1984 บรูไนเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 5 (1986-1990) ในแผนนี้ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า โดยกล่าวถึงอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ เซรามิกส์ เครื่องปั้นดินเผา และ สิ่งทอ (ซึ่งในขณะนั้นบรูไนต้องอาศัยการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าทั้งหมด) และกล่าวถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาอุตสาหกรรมกระจกและปูนซีเมนต์ โดยตั้งเป้าว่าจะให้ภาคหัตถอุตสาหกรรมขยายตัวปีละ 20%

นอกจากนี้ ในด้านเกษตรกรรมในแผนฉบับที่ 5 ตั้งเป้าหมายว่าให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองด้านข้าว 30% และให้สามารถพึ่งตนเองด้านผักและอาหารสัตว์ปีก ภายในปี 1990

ปัจจุบัน บรูไนกำลังอยู่ในช่วงที่ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 (1991-1996) ซึ่งในแผนนี้รัฐบาลได้ทุ่มเทเงินจำนวนมาก (5,500 ล้านเหรียญบรูไน) สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ขณะเดียวกันมีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติทั้งในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า

(ข) ภาพรวมเศรษฐกิจปัจจุบัน

ข้อมูลทางเศรษฐกิจของบรูไนค่อนข้างจะล้าหลังและไม่สมบูรณ์ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันว่า รัฐบาลบรูไนค่อนข้างจะปกปิดข้อมูลทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ (Far Eastern Economic Review, 1995) จึงขอกล่าวถึงเศรษฐกิจบรูไนอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

ในปี 1992 เศรษฐกิจบรูไนขยายตัว 3% อัตราการขยายตัวนี้ลดลงจากปี 1990 ที่อยู่ในระดับ 4.8% คาดว่าเศรษฐกิจปี 1993 และ 1994 อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจบรูไนคงจะไม่สูงกว่าปี 1992 เนื่องจาก การส่งออกของบรูไนในปี 1993 ลดลง 5.3% และในปี 1994 ลดลง 4.4% ซึ่งเป็นผลจากการที่ราคาน้ำมันและแก๊ซธรรมชาติลดลง และรัฐบาลมีนโยบายที่จะสงวนทรัพยากรน้ำมัน

ในอดีต มีแต่บริษัทเชลล์ที่เข้าไปลงทุนการขุดน้ำมัน แต่ปัจจุบันนี้บริษัทของมาเลเซียและฝรั่งเศสได้เข้าไปสำรวจแหล่งน้ำมันในบรูไนด้วย ในด้านแก๊สธรรมชาติบรูไนเคยส่งแก๊สธรรมชาติไปเฉพาะประเทศญี่ปุ่น แต่ในปี 1995 ได้มีการทำสัญญาส่งแก๊สน้ำมันไปขายเกาหลีใต้

ในด้านหัตถอุตสาหกรรมนั้น อุตสาหกรรมสิ่งทอของบรูไนใหญ่เป็นอันดับสองรองจากอุตสาหกรรมน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ บรูไนมีโรงงานสิ่งทออยู่ 2 โรง ซึ่งปัจจุบันได้มีการส่งออกเส้นใยสังเคราะห์ และมีโรงงานทำอาหารกระป๋อง โรงงานผลิตภัณฑ์นม โรงงานผลิตน้ำแร่ อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ นอกจากนี้มีการร่วมลงทุนกับจีนในการผลิต ปูนซิเมนต์สำหรับการใช้ในประเทศ (Far Eastern Economic Review, 1995)

4.2 การค้าระหว่างประเทศ

(ก) การค้าระหว่างประเทศ

ในการค้าระหว่างประเทศของบรูไนนั้น ในอดีตบรูไนมีดุลการค้าที่เกินดุล เนื่องจากมีรายได้จำนวนมหาศาลจากน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ แต่บรูไนประสบภาวะขาดดุลการค้าในปี 1993 และ 1994 โดยขาดดุล 951 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 1994 เนื่องจาก การส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่องทั้งสองปี

การส่งออกของบรูไน ในปี 1992 เพิ่มขึ้น 1.2 % แต่รายได้จากการส่งออกในปี 1993 ลดลง 5.3 % และในปี 1994 ลดลงไปอีก 4.4 % ทำให้มีการส่งออก 2.26 พันล้านเหรียญสหรัฐในปีนั้น สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมัน และแก๊สธรรมชาติ ซึ่งมีสัดส่วน 96.6% ของมูลค่าการส่งออกรวม ในช่วง 1990-1994 และมีการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้า ประมาณ 0.3 % ของมูลค่าการส่งออกรวม

ในขณะที่การส่งออกปี 1992 เพิ่มเพียงเล็กน้อย ปรากฏว่า การนำเข้าปี 1992 เพิ่มขึ้น 118.5 % ในขณะที่การส่งออกปี 1994 ลดลง การนำเข้าปี 1994 เพิ่มขึ้น 23.6 % สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรม (80 %) โดยเฉพาะเครื่องจักร และอุปกรณ์การขนส่ง

สำหรับประเทศคู่ค้านั้น ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น (47.7 % ของการส่งออกรวมปี 1994) อังกฤษ (18.5 %) สิงค์โปร์ (10.3 %) และไทย (9.5%)

ส่วนแหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ สิงค์โปร์ (25.4 % ของการนำเข้ารวมปี 1994) สหรัฐ (19.2%) อังกฤษ (18.9 %) มาเลเซีย (8 %) ฝรั่งเศษ (5.5%) และญี่ปุ่น (4.6 %)

กล่าวในแง่นโยบายทางการค้าของบรูไนนั้น บรูไนเป็นประเทศเปิด ไม่มีกำแพงภาษี และไม่มีการจำกัดปริมาณนำเข้า (กองวิจัยสินค้าและตลาด 1 ,2538)

(ข) การลงทุนระหว่างประเทศ

บรูไนเล็งเห็นความสำคัญของการลงทุนจากต่างประเทศ ที่จะช่วยให้บรูไนลดการพึ่งพาน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ จึงได้มีการส่งเสริมให้มีการร่วมลงทุนกับชาวต่างชาติ

นักลงทุนต่างชาติรายใหญ่ ก็คือ บริษัทเชลล์ บริษัทเชลล์ลงทุนร่วมกับรัฐบรูไนในกิจการน้ำมัน ส่วนกิจการแก๊สธรรมชาตินั้น เป็นการร่วมลงทุนระหว่างบริษัทเชลล์ บริษัทมิตซูบิชิ และรัฐบาลบรูไน และปัจจุบันบริษัทจากมาเลเซีย และฝรั่งเศสได้เข้าสำรวจแหล่งน้ำมันในบรูไน

การลงทุนจากต่างชาติที่สำคัญอีกรายหนึ่งได้แก่ การร่วมลงทุนระหว่างรัฐบาลบรูไนกับจีน ในการสร้างโรงงานปูนซิเมนต์ มูลค่า 100 ล้านเหรียญบรูไน ซึ่งจะเป็นการผลิตเพื่อการใช้ในประเทศ

แต่อย่างไรก็ตาม บรูไนมีปัจจัยบางประการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน กล่าวคือ ประการแรก งานราชการของบรูไนให้ผลตอบแทนค่อนข้างดี เนื่องจากรัฐบาลมีรายได้ที่ดีจากน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ ทำให้คนบรูไนไม่ค่อยอยากทำงานภาคเอกชน ประการที่สอง บรูไนขาดแคลน

แรงงานฝีมือ และประการที่สาม บรูไนไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลเศรษฐกิจและการเมือง และข้อมูลทางเศรษฐกิจค่อนข้างล้าหลัง

4.3 แนวโน้มเศรษฐกิจบรูไนจนถึงปี 2000

จะขอกล่าวปัจจัยที่มีผลกระทบต่อแนวโน้มเศรษฐกิจของบรูไน ดังนี้

ประการแรก บรูไนไม่ค่อยมีปัญหาการเมืองภายในประเทศ และบรูไนอยู่ภายใต้ประกาศภาวะฉุกเฉินมากว่า 30 ปีแล้ว คาดว่าการเมืองของบรูไนคงจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ รัฐบาลกระทรวงการคลังประกาศว่า จะให้การส่งออกที่ไม่ใช่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติ เพิ่มขึ้นเป็น 30% ของการส่งออกรวม ภายในปี 2000 นับเป็นการแสดงเจตจำนงของรัฐบาลบรูไน ที่จะลดการพึ่งพารายได้จากน้ำมันและแก๊ซธรรมชาติ ปัจจุบันการส่งออกน้ำมันและแก๊สธรรมชาติมีสัดส่วนมากกว่า 95% การจะลดสัดส่วนนี้ให้เหลือ 70% ภายในปี 2000 นับว่าเป็นเรื่องใหญ่

ประการที่สอง คาดว่าปริมาณสำรองของน้ำมันและแก๊สธรรมชาติของบรูไน ยังคงมีเพียงพอให้ใช้ได้อีก 20-30 ปีข้างหน้า ประกอบกับราคาน้ำมันแก๊สธรรมชาติจะยังคงอยู่ในระดับเดิมไปอีก 2-3 ปี จึงคาดได้ว่า บรูไนยังมีรายได้จำนวนมากจากน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ

นอกจากนี้ บรูไนยังมีทรายซิลิก้าอย่างดีจำนวนมากที่ Tutong ซึ่งสามารถนำมาผลิตเป็นกระจกที่มีคุณภาพ

กล่าวได้ว่า บรูไนยังคงมีทรัพยากรธรรมชาติมากเพียงพอที่จะทำให้บรูไนมีรายได้จากการส่งออกที่ดี

ประการที่สาม เป็นที่น่าสังเกตว่า การส่งออกของบรูไนลดลงติดต่อกันในช่วง 1993-1994 ซึ่งทำให้ดุลการค้าของบรูไนขาดดุลเป็นครั้งแรก จึงน่าติดตามต่อไปว่าบรูไนจะปรับตัวอย่างไร

ประการที่สี่ บรูไนได้เข้าร่วมกับกลุ่มอาฟต้าและเอเปค และสุลต่านของบรูไนตั้งความหวังว่า ข้อตกลงทางการค้าของอาฟต้า จะช่วยให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของบรูไนเร็วขึ้น

เราพอจะคาดได้ว่า บรูไนคงจะเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมให้เร็วขึ้นกว่าเดิม เพื่อลดการพึ่งพาน้ำมันและแก๊ซธรรมชาติ แต่เนื่องจากเคยพึ่งพาน้ำมันและแก๊ซธรรมชาติอย่างมากโดยเฉพาะด้านการส่งออก ทำให้การปรับตัวนี้คงต้องใช้เวลาพอสมควร นอกจากนี้ การขยายตัวของเศรษฐกิจโดยรวมก็ยังคงผันผวนตามสถานการณ์น้ำมันของตลาดโลก

4.4 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างบรูไนและไทย

ไทยมีการค้ากับบรูไนไม่มากนัก กล่าวคือ ส่งออกไปบรูไนเพียง 0.1% ของการส่งออกรวม และนำเข้า 0.3% ของการนำเข้ารวม เนื่องจากบรูไนเป็นตลาดขนาดเล็ก ทำให้ผู้ส่งออกของไทยไม่ได้สนใจบรูไนเท่าที่ควร นอกจากนี้ ปัจจุบันการเดินเรือระหว่างสองประเทศมีเฉพาะเรือเช่าเหมาส่งและเรือขนส่งน้ำมัน และการขนส่งสินค้าระหว่างไทยกับบรูไนต้องอาศัยเรือของประเทศที่สาม ทำให้เกิดความล่าช้าในการขนส่ง

การค้าระหว่างไทยกับบรูไนนั้น ไทยขาดดุลมาโดยตลอด เนื่องจากไทยต้องพึ่งน้ำมันดิบจากบรูไน ในปี 1994 ไทยนำเข้าประมาณ 4.6 พันล้านบาท ในจำนวนนี้ 99.2 % เป็นการนำเข้าน้ำมันดิบ ในอดีตเป็นการนำเข้าน้ำมันดิบเกือบ 100% แต่ในปี 1994 มีการนำเข้าเส้นใยใช้ในการทอเป็นครั้งแรกในสัดส่วน 0.5% ของมูลค่าการนำเข้าจากบรูไน

ส่วนการส่งออกไปบรูไนนั้น ในปี 1994 ไทยส่งออก 1.2 พันล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว (21% ของการส่งออกรวม) เสื้อผ้าสำเร็จรูป (14.9%) เคหะสิ่งทอ (5.3%) น้ำตาลทราย (5.2%) ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า (3%) รองเท้าและชิ้นส่วน (2.8%) และผลิตภัณฑ์พลาสติก (2.3%)

ในด้านการลงทุนระหว่างประเทศนั้น คนไทยเข้าไปลงทุนในบรูไนเฉพาะธุรกิจขนาดย่อมที่เกี่ยวกับการค้าผัก และผลไม้สด รวมทั้งธุรกิจร้านอาหารไทย แต่สำหรับการลงทุนของ

บรูไนในไทยนั้นมีเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ประมาณ 9.7 ล้านบาทในปี 1993 (กองวิจัยสินค้าและการตลาด 1, 2538)

ตารางที่ 4.1
ข้อมูลเศรษฐกิจของบรูไน

	หน่วย	1989	1990	1991	1992	1993
อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP)	ร้อยละ	3.5	4.8	3.5	3.0	NA
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (GDP)	พันล้านUS$	3.3	3.9	NA	NA	4.1
โครงสร้างการผลิต						
- ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน	ร้อยละ	NA	62.9	NA	NA	58.0
- อื่น ๆ	ร้อยละ	NA	37.1	NA	NA	42.0
จำนวนประชากร	คน	249,000	256,500	265,000	273,000	276,300
รายได้ต่อบุคคล	US$	13,265	15,392	NA	NA	15,416
อัตราเงินเฟ้อ	ร้อยละ	1.3	2.1	1.6	1.3	4.3
อัตราแลกเปลี่ยน	B$/US$	1.95	1.81	1.73	1.63	1.62
อัตราการว่างงาน	ร้อยละ	6.0	NA	NA	NA	NA

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 4.2

การค้าระหว่างประเทศของบรูไน

มูลค่า : ล้านดอลล่าร์สหรัฐ **อัตราการขยายตัว : ร้อยละ**

ประเทศ	1990	1991	1992	1993	1994	1991	1992	1993	1994
บรูไน-โลก									
การส่งออก	2,212	2,466	2,496	2,365	2,262	11.48	1.22	-5.25	-4.36
การนำเข้า	1,000	1,111	2,427	2,599	3,213	11.10	118.45	7.09	23.62
ดุลการค้า	1212	1355	69	-234	-951				

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตารางที่ 4.3

การค้าไทยกับบรูไน

	มูลค่า (ล้านบาท)		อัตราการขยายตัว (%)		สัดส่วนต่อการส่งออกรวมหรือการนำเข้า (%)	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994
ไทยส่งออกไปบรูไน	914	1,206	41.27	31.95	0.1	0.11
ไทยนำเข้าจากบรูไน	5,421	4,595	-2.34	-15.24	0.46	0.34
ดุลการค้า	-4,507	-3,389	-	-	-	-

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

หมายเหตุ

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณภูรี สิรสุนทร และคุณสมชาย เตชะภากร ซึ่งเป็นนักศึกษาปริญญาโท ที่ช่วยรวบรวมข้อมูลสำหรับการเขียนบทความนี้ และคุณสำราญ จูเจ๊ก ที่ช่วยพิมพ์งานด้วยดี

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

Ariff, M. "The Competitiveness of Malaysian Exports : Policy Perspectives" , **Asian - Pacific Development Journal**, Vol. 1, No 1, June 1994, pp. 91-102.

The Asia & Pacific Review 1995.

Asian Development Bank (ADB), "Asian Development Outlook 1995 and 1996", New York : Oxford University Press, 1995.

Bank Indonesia. **Annual Report, 1995.**

Bank Negara Malaysia. **Annual Report 1994, 1995.**

Business Monitor International. **Indonesia 1995-1997.** London : BMI, 1995.

Business Monitor International. **Philippines 1995-1997.** London : BMI, 1995.

Business Monitor International. **Malaysia 1995-1997.** London : BMI, 1995.

Boyce, K. James. **The Philippines : The Political Economy of Growth and Impoverishment in the Marcos Era.** London : MacMillan Press 1993.

Cho, George. **The Malaysian Economy : Spatial Perspectives.** London : Routledge, 1990.

Far Eastern Economic Review, Asia 1995, Year Book.

Jomo K.S, ed. **Industrialising Malaysia : Policy, performance prospects.** London : Routledge, 1993.

Malaysia, Ministry of Foreign Affairs. **Malaysia in Brief 1994.** 1994.

Mangkusuwondo, Suhadi. "The Indonesia Economy under the New Order ," in **Trends in Indonesia,** edited by Leo Suryadinata and Sharon Siddique. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1981.

McCawley, Peter. **Industrialization in Indonesia : Developments and Prospects.** Canberra : Australian National University, 1979.

Tan, Norman A. "The Philippines : The structure and causes of manufacturing sector protection" in **The Political Economy of Manufacturing Protection : Experiences of ASEAN and Australia,** edited by Christopher Findlay et al. , 48-76. Sydney : Allen and Unwin, 1986.

ภาษาไทย

กองวิจัยสินค้าและการตลาด1. "การค้าระหว่างไทยกับบรูไน ". **วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์** ปีที่ 26 ฉบับที่ 252 (มีนาคม-เมษายน), 2538 : 36-45.

วรนันท์ กิตติอัมพานนท์. **การพัฒนาเศรษฐกิจของบางประเทศในเอเชีย.** กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.

เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม, กระทรวงพาณิชย์. **ข้อมูลเศรษฐกิจและการค้าของมาเลเซีย.** 2537

เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม, กระทรวงพาณิชย์. **ข้อมูลเศรษฐกิจและการค้าของฟิลิปปินส์.** 2537.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. **กระแสทรรศน์.** 17 สิงหาคม 2538, 16 กันยายน 2538.

ศูนย์สถิติการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. ประเทศบรูไน ,2538.

———————. ประเทศฟิลิปปินส์ ,2538.

———————. ประเทศมาเลเซีย ,2538.

———————. ประเทศอินโดเซีย ,2538.

สีดา สอนศรี. **ฟิลิปปินส์ : จากสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่พลังประชาชน.** กรุงเทพ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อสัมภิพงศ์ ฉัตราคม. **ประวัติการพัฒนาเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.** กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,2523.

สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย

อาจารย์ ดร.ปัทมาวดี ซูซูกิ

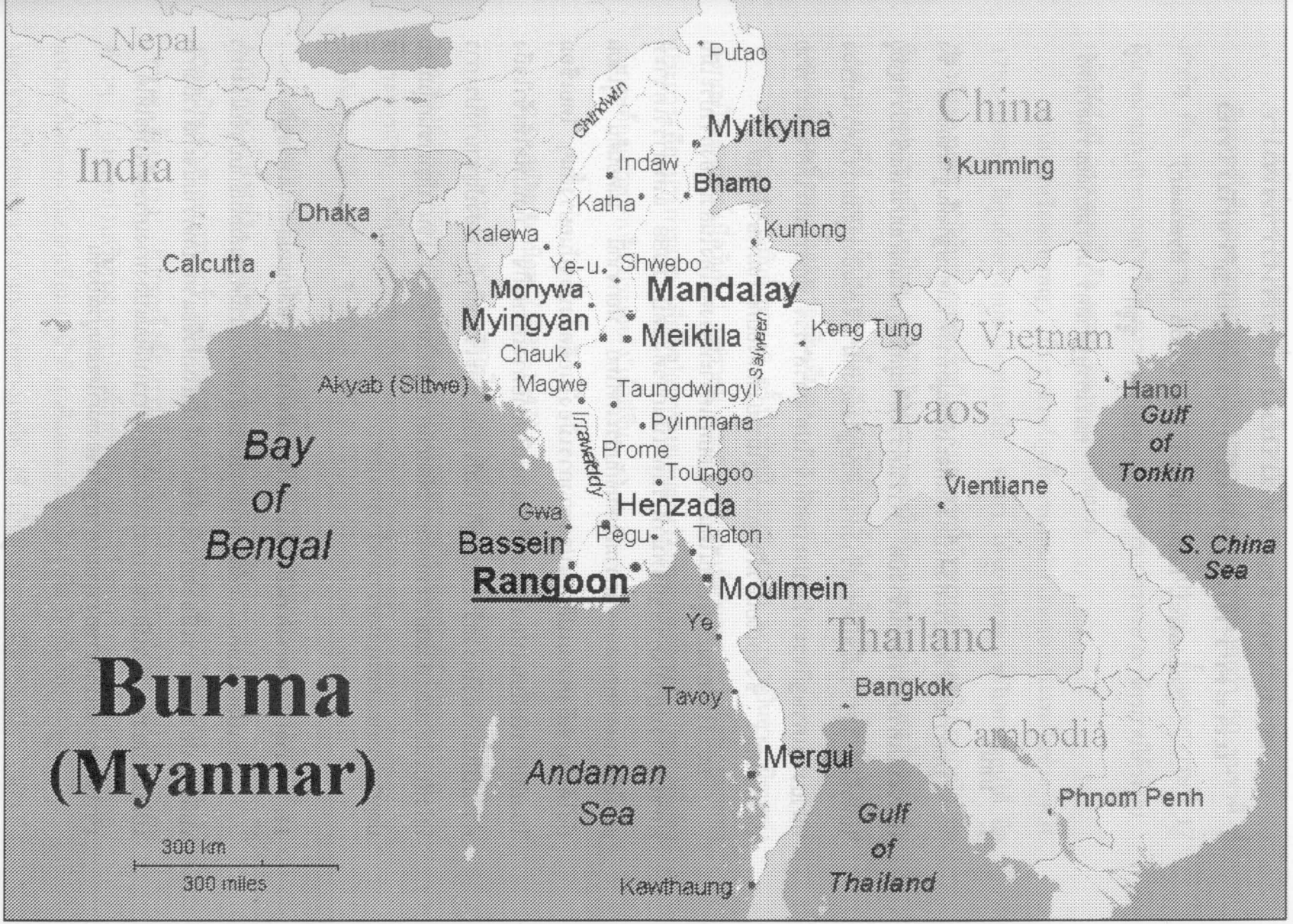
บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
27 - 28 มีนาคม 2539

Nepal
India
China
Putao
Myitkyina
Indaw
Bhamo
Kunming
Katha
Dhaka
Kalewa
Kunlong
Calcutta
Ye-u
Shwebo
Monywa
Mandalay
Myingyan
Meiktila
Keng Tung
Vietnam
Chauk
Akyab (Sittwe)
Magwe
Taungdwingyi
Pyinmana
Laos
Hanoi
Gulf of Tonkin
Bay of Bengal
Prome
Toungoo
Vientiane
Gwa
Henzada
Bassein
Pegu
Thaton
S. China Sea
Rangoon
Moulmein
Ye
Thailand
Burma
(Myanmar)
Tavoy
Bangkok
Cambodia
Mergui
Andaman Sea
Phnom Penh
Gulf of Thailand
Kawthaung
300 km
300 miles

สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

(Socialist Republic of the Union of Myanmar)

ปัทมาวดี ชูชูกิ

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

I. บทนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นที่จะให้ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจพื้นฐานของพม่า ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างปิด การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในหลายประเด็นซึ่งปรากฏอยู่ในหัวข้อที่ III ว่าด้วยโครงสร้างทางเศรษฐกิจของพม่า จึงยังอิงอยู่กับการวิเคราะห์ของหน่วยงานเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เข้าไปทำการสำรวจ ศึกษา และให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่พม่า . ซึ่งข้อเขียนส่วนใหญ่ปรากฏในรายงานหรือบทความภาษาอังกฤษ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้นำเสนอบทวิเคราะห์ของตนเองในส่วนของการประเมินผลของการปฏิรูปเศรษฐกิจพม่าที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 1988 และการวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคตตลอดจนความสัมพันธ์กับประเทศไทย นอกจากนี้ ในตอนต้น ผู้เขียนยังได้อธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอดีตถึงปัจจุบันอย่างสั้นๆ โดยเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบายทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมาของโครงสร้างเศรษฐกิจในปัจจุบัน และเข้าใจถึงที่มาของปัญหาบางประการที่ยังสืบเนื่องและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน เช่น ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาการขาดแคลนเงินตราระหว่างประเทศ

II. ความเป็นมาทางการเมืองและความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางเศรษฐกิจของพม่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างใกล้ชิด ดังนั้นในหัวข้อแรก บทความนี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้เข้าใจถึงความเป็นมาของระบบเศรษฐกิจของพม่าโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.1 **สมัยก่อนอาณานิคม (ก่อน ค.ศ. 1885)**

ดินแดนที่เป็นสหภาพพม่าในปัจจุบัน ประกอบด้วยชนชาติต่างๆกว่า 50 ชนชาติ ที่สำคัญ คือ พม่า (Burman) ไทยใหญ่ (Shan) และมอญ (Mon) ตั้งแต่ทศวรรษที่ 17 ผู้นำพม่าประสบความสำเร็จในการรวมดินแดนและทำการปกครองอาณาจักรภายใต้ระบบกษัตริย์ซึ่งมี 3 ราชวงศ์ คือ พุกาม ตองอู และคอนบวง

คอนบวงหรืออลองพญา เป็นราชวงศ์สุดท้ายของพม่าที่ปกครองประเทศในช่วง ค.ศ. 1752-1885 มีศูนย์กลางอยู่ทางตอนเหนือ ต่อมา ได้ขยายอาณาเขตไปทางตอนใต้ ยึดร่างกุ้งของมอญ ทำให้มอญอพยพเข้าสู่ไทย นอกจากนี้ยังขยายอาณาเขตไปทางเหนือ ยึดดินแดนของฉานหรือไทยใหญ่ ทำให้มีปัญหาชายแดนกับจีน และขยายไปทางตะวันตกยึดดินแดนของยะไข่ และเข้าไปกวาดต้อนชาวยะไข่ที่หนีเข้าไปในอินเดีย จนเกิดปัญหาพรมแดนกับอังกฤษซึ่งขณะนั้นปกครองอินเดียอยู่

พม่าทำสงครามกับอังกฤษ 3 ครั้งในช่วงปี 1824-1885 และตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษโดยสมบูรณ์เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1886 อังกฤษเข้ายึดครองพม่าด้วยเหตุผลสองประการ คือ ประการแรก เพื่อตัดปัญหาชายแดนระหว่างพม่าและอังกฤษ ประการที่สอง อังกฤษต้องการพม่าเป็น"ประตูหลัง"เข้าสู่จีน

2.2 **สมัยอาณานิคม** (1885-1947)

พม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษโดยถือเป็นจังหวัดหนึ่งของอินเดีย การเป็นอาณานิคมของอังกฤษ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของพม่าที่สำคัญสองประการคือ ประการแรก ทำให้ข้าวกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของพม่า และประการที่สอง ทำให้เกิดความรู้สึกชาตินิยม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่นำไปสู่การปิดประเทศ ในทศวรรษที่ 1960

เดิมอังกฤษปกครองพม่าโดยปล่อยให้เศรษฐกิจพม่าดำเนินอย่างเสรี ยกเลิกการผูกขาดการค้าโดยรัฐ นอกจากนี้ยังปรับปรุงระบบการปกครองและการศาล ต่อมาเมื่ออาณานิคมต่างๆลดการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และหันไปปลูกพืชวัตถุดิบให้แก่เมืองแม่ เช่น ชา คราม อ้อย ยาง อังกฤษจึงต้องการให้พม่าเป็นแหล่งผลิตข้าวส่งออกไปยังอาณานิคมต่างๆ อังกฤษส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวทางพม่าตอนใต้รอบๆร่างกุ้ง โดยการขุดคลองแนวตะวันตก-ตะวันออกเชื่อมแม่น้ำอิระวดีและแม่น้ำสะโตงเพื่อเปิดพื้นที่เพาะปลูกใหม่ๆ นอกจากนี้ยังอพยพแรงงานมาจากทางเหนือ (ซึ่งเป็นศูนย์กลางเดิมของพม่า) และส่ง

เสริมการอพยพแรงงานจากอินเดียเข้ามาในพม่า ในสมัยอาณานิคมนี้ พม่ากลายเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลก และข้าวยังคงเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของพม่าจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การที่พม่าเป็นจังหวัดหนึ่งของอินเดียและการอพยพเข้ามาของคนอินเดีย ประกอบกับการที่การค้าในพม่าส่วนใหญ่อยู่ในมือของคนอินเดีย ทำให้พม่าเสมือนหนึ่งถูกปกครองทั้งโดยอังกฤษและอินเดีย (เกิดศัพท์ที่เรียกว่า "Dual colonialism") ทำให้ชาวพม่าเกิดความรู้สึกชาตินิยมและต่อต้านคนต่างชาติซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พม่าประกาศปิดประเทศในระยะต่อมา (ตั้งแต่ปี 1962) (Kohama: p.4)

ระหว่างการต่อสู้เพื่อเอกราชในกลางทศวรรษ 1940 ชนชาติต่างๆในพม่าร่วมลงนามในสนธิสัญญาปางโหลง (Panglong Agreement) ที่จะร่วมกันต่อสู้เพื่อเอกราช และเมื่อได้เอกราชครบ 10 ปี ชนชาติต่างๆจะสถาปนาเอกราชของตนเอง

2.3 สมัยได้รับเอกราช เป็นสหภาพพม่า (1948-1961)

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นเข้ายึดครองพม่า และทำให้การเป็นอาณานิคมของอังกฤษสิ้นสุดลง พม่าได้รับเอกราชโดยสมบูรณ์เมื่อวันที่ 4 มกราคม 1948 และได้จัดตั้งเป็นสหภาพพม่า (The Union of Myanmar) ซึ่งประกอบด้วยชนชาติต่างๆ มีนายอูอองซาน ผู้นำการต่อสู้เพื่อเอกราชชาวพม่าเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก

อย่างไรก็ตาม ในเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน นายอองซานและผู้นำอีก 6 คนถูกลอบสังหาร นายอูนุขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน และปฏิเสธสนธิสัญญาปางโหลง ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มน้อย จนกระทั่งเกิดเป็นปัญหาที่เรื้อรังต่อมา

ภายใต้รัฐธรรมนูญปี 1948 รัฐบาลนายอูนุ ได้ใช้นโยบายสังคมนิยมปานกลางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ เช่น ให้ที่ดินเป็นของรัฐ (จากเดิมในสมัยอาณานิคมที่ที่ดินอยู่ในมือของนายทุนต่างชาติ) ให้โอนกิจการขนาดใหญ่ของชาวยุโรปเป็นของรัฐ และให้รัฐเข้ามาควบคุมการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ดี การฟื้นฟูเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ความล้มเหลวของการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจหลังจากได้รับเอกราช การขาดเอกภาพของรัฐบาล และปัญหาชนกลุ่มน้อย ทำให้รัฐบาลพลเรือนอ่อนแอลง ในขณะที่ทหารเข้มแข็งขึ้น

ปี 1960 รัฐบาลอูนุได้รับการเลือกตั้งให้เข้ามาปกครองประเทศอีกครั้ง รัฐบาล

ใหม่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ก็เกิดการรัฐประหารขึ้นเสียก่อนโดยกลุ่มทหารในปี 1962

2.4 สมัยปิดประเทศและเป็นสังคมนิยม (1962-1987)

2.4.1 ช่วงที่ใช้นโยบายปิดประเทศอย่างเคร่งครัด (1962-1971)

หลังการปฏิวัติเมื่อ 2 มีนาคม 1962 รัฐบาลทหารพม่าภายใต้การนำของนายพลเนวิน และพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (the Burma Socialist Programme Party หรือ BSPP) ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญปี 1948 และประกาศใช้ระบอบสังคมนิยมแบบพม่า (The Burmese Way to Socialism) ปิดประเทศ และโอนกิจการต่างๆมาเป็นของรัฐ (Nationalization policies) มีเป้าหมายให้ประเทศสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้ มีพื้นฐานมาจากความรู้สึกไม่พอใจอิทธิพลของต่างชาติที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม

สังคมนิยมแบบพม่า เป็นการวางแผนจากส่วนกลาง กิจการธนาคาร การขนส่ง การค้าส่งและปลีก บริษัทต่างชาติ และกิจการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ถูกโอนมาเป็นของรัฐ เอกชนเป็นผู้ทำการผลิตในภาคเกษตร แต่ผลผลิตต้องขายให้รัฐในราคาต่ำ ในด้านการลงทุน รัฐเป็นผู้ลงทุนโดยเน้นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม (ในปี 1970/71 การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 40 ของการลงทุนโดยภาครัฐทั้งหมด เทียบกับการลงทุนไม่ถึงร้อยละ 4 ในช่วงทศวรรษก่อน) ห้ามการลงทุนของเอกชนต่างชาติ จำกัดความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ใช้นโยบายดุลการค้าแบบสมดุล ในปี 1971 ได้เริ่มใช้แผนยี่สิบปี ซึ่งประกอบด้วยแผนพัฒนาประเทศจำนวน 5 แผน แผนละ 4 ปี ภายใต้แผนนี้ พม่ามุ่งที่จะพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศสังคมนิยมอุตสาหกรรม (the industrialized socialist country)

การใช้นโยบายเศรษฐกิจสังคมนิยมแบบพม่าดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดประสิทธิภาพและมีปัญหาในการจัดการ จะเห็นได้ว่า

- ในช่วงปี 1962-1972 เศรษฐกิจโดยรวมประสบภาวะชะงักงัน อัตราการเติบโตต่อปีของ GDP ที่แท้จริงคิดเป็นร้อยละ 2.5 ในขณะที่รายได้ต่อหัวต่อปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.57 แม้จะเน้นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมเพิ่มเพียงร้อยละ 2.8

- การละเลยภาคการเกษตรทำให้ผลผลิตภาคการเกษตรเติบโตช้ากว่าประชากร ทำให้ผลผลิตข้าวต่อจำนวนประชากรลดลง ภายใต้นโยบายสังคมนิยม รัฐบาลพม่าควบคุมการค้าข้าว โดยรัฐเป็นผู้รับซื้อข้าวแต่ผู้เดียวในราคาที่ต่ำ แล้วนำไปขายในตลาดโลกซึ่งมีราคาที่สูงกว่าราคารับซื้อประมาณหนึ่งเท่าตัว (Kohama p.18) มาตรการนี้ ทำให้รัฐมีรายได้ แต่ก็ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิต พื้นที่ปลูกข้าวขยายตัวเล็กน้อย ในขณะที่ labor productivity ไม่เพิ่มขึ้น

- มูลค่าการค้าระหว่างประเทศต่อ GDP ลดลงอย่างฮวบฮาบจาก ร้อยละ 36 ในต้นทศวรรษ 1950 เป็นร้อยละ 29 ในกลางทศวรรษ 1960 และเหลือร้อยละ 12 ในกลางทศวรรษ 1970 การส่งออกลดเหลือ 1ใน 3 ของช่วงก่อนการปฏิวัติ เนื่องจากปริมาณส่งออกข้าวลดลง อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการส่งออกลดลง คือเนื่องจากความไร้ประสิทธิภาพของระบบการขนส่งและการตลาดซึ่งครั้งหนึ่งเคยอยู่ในมือพ่อค้าชาวอินเดีย

- เกิดปัญหาการขาดแคลนสินค้า ทำให้เกิดตลาดมืดสำหรับสินค้าประเภทต่างๆ และเงินเฟ้อเพิ่มร้อยละ 30 ต่อปี

ผลสืบเนื่องของการลดการค้าระหว่างประเทศและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ[1] ทำให้พม่าขาดแคลนเงินตราระหว่างประเทศ ทำให้ต้องลดการนำเข้า ซึ่งรวมถึงวัตถุดิบและเครื่องจักรที่จะนำมาใช้พัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า จึงต้องหันมาทบทวนนโยบาย และปรับปรุงนโยบายใหม่ในช่วงกลางทศวรรษ 1970

2.4.2 **ช่วงที่ใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบผ่อนคลายมากขึ้น** (1974-1987)

นโยบายสังคมนิยมที่ปรับปรุงใหม่ได้เริ่มใช้ในปี 1972 ภายใต้แผนยี่สิบปี ซึ่งประกอบด้วยแผนระยะสี่ปี จำนวน 5 แผน นโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศสังคมนิยมอุตสาหกรรม โดยลดความเข้มงวดของนโยบายเดิม ยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ส่งเสริมการผลิตในสาขาการผลิตขั้นปฐม และส่งเสริมกิจกรรมภาคเอกชน เช่น กำหนดราคารับซื้อสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น นำระบบโบนัสมาใช้ในการให้รางวัล ให้เสรีทางการเงินมากขึ้น เป็นต้น

ภายใต้แผนดังกล่าว พม่าได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ(ญี่ปุ่นและเยอรมนีคือประเทศที่ให้ความช่วยเหลือรายใหญ่) และมีเทคโนโลยีที่นำไปใช้พัฒนาประเทศ

มากขึ้น เศรษฐกิจของพม่าได้รับการฟื้นฟูในระดับหนึ่ง อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และเพิ่มสูงสุดเป็นร้อยละ 6.6 ในช่วงแผนที่สาม (1978/79 - 1981/82) แต่ภายใต้ข้อจำกัดในเรื่องประสิทธิภาพและการจัดการ ในช่วงแผนที่สี่ (1982/83 - 1985/86) เศรษฐกิจกลับเริ่มชะลอตัว อัตราการเติบโตลดเหลือร้อยละ 5.5 ในช่วงแผนที่ห้า เศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง เกิดปัญหาสินค้าขาดแคลน ปัญหาเงินเฟ้อ

ในปี 1988/89 เศรษฐกิจพม่าประสบภาวะวิกฤติ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นลบ คือร้อยละ -11.4 และขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ (มีเพียง 30 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ) ในทางการเมือง มีการจลาจลเรียกร้องประชาธิปไตย ประท้วงต่อต้านรัฐบาลของพรรคโครงการสังคมนิยมพม่าทั่วประเทศ จนนำไปสู่การรัฐประหารโดยกลุ่มทหาร เมื่อวันที่ 18 กันยายน 1988

2.5 สมัยเปิดประเทศและมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจตลาด (1988-ปัจจุบัน)

ในปี 1988 คณะผู้ก่อการรัฐประหารนำโดยนายพลซอหม่อง (Saw Maung) ได้จัดตั้งสภาฟื้นฟูกฎหมายและความเป็นระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council หรือ SLORC) ได้ดำเนินการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ โดยประกาศนโยบาย"เปิดประตู"ประเทศ (Open-Door Policy) และมุ่งจะปรับปรุงประเทศไปสู่ระบบตลาดเสรี

ในทางปฏิบัติ ได้มีการดำเนินการต่างๆ เช่น

- มีการจัดทำแผนเศรษฐกิจทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง เพื่อฟื้นฟูเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะสั้น และพัฒนาเศรษฐกิจสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาดโดยเน้นการรักษาการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว จัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาภาคเกษตร ปศุสัตว์ และประมง ไว้เป็นอันดับแรก

- ออกกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศฉบับใหม่เพื่อเปิดประตูรับการลงทุนจากนอกประเทศ

- เปิดการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

-อนุญาตให้เอกชนเข้ามาประกอบธุรกิจส่งออกสินค้าเกษตรซึ่งเดิมเคยผูกขาดโดยรัฐ

- ให้สัมปทานการทำไม้และประมงแก่เอกชน

รัฐบาล SLORC เริ่มใช้แผนเศรษฐกิจสี่ปีแผนแรกในปี 1992-1995 โดยให้ความสำคัญแก่ภาคเกษตร ประมงและปศุสัตว์เป็นอันดับแรก เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจสาขาต่างๆเป็นดังนี้

สาขา	อัตราการเติบโตเป้าหมาย (%)
เกษตร ประมงและปศุสัตว์	6.0
เหมืองแร่	11.0
อุตสาหกรรม	14.9

III. โครงสร้างทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1990 [2]

3.1 ภาพรวมทางเศรษฐกิจ

พม่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีพื้นที่ 678,563 ตารางกิโลเมตร หรือใหญ่กว่าประเทศไทย 1.3 เท่า ในขณะที่มีประชากร 43.13 ล้านคน (1993) คิดเป็นร้อยละ 74 ของประชากรในประเทศไทย มีสัดส่วนแรงงานต่อพื้นที่ 63.6 คนต่อตารางกิโลเมตร น้อยกว่า 114.2 คนต่อตารางกิโลเมตรในกรณีของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าโดยเปรียบเทียบแล้ว พม่ามีที่ดินมากเมื่อเทียบกับแรงงาน (land abundant)

3.1.1 รายได้ประชาชาติและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

สหประชาชาติจัดให้พม่าเป็นประเทศในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ มีรายได้ประชาชาติต่อหัวในปี 1990 เท่ากับ 191 เหรียญสหรัฐฯต่อคน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 320 เหรียญต่อคนถึงเกือบเท่าตัว ตัวเลขดังกล่าวน่าจะประเมินสภาพเศรษฐกิจของพม่าไว้ต่ำเกินไป เนื่องจาก ในสภาพที่เป็นจริง พม่าสามารถผลิตอาหารได้เพียงพอ และมีเศรษฐกิจนอกระบบที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ เช่นการค้าชายแดนนอกกฎหมาย การค้าโดยการแลกเปลี่ยนสินค้า และการผลิตสินค้าขั้นปฐมเพื่อการยังชีพ อย่างไรก็ตาม การขาดประสิทธิภาพในการกระจายสินค้าอาหารไปสู่ผู้บริโภค ทำให้เกิดปัญหาประชากรในเมืองขาดแคลนอาหาร ตั้งแต่ปี 1988

ในช่วงปี 1980-1993 พม่ามีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริงเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.1 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมืองในช่วงปี 1986-1988 และปัญหาสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตด้านการเกษตร ในปี 1991 ที่ทำให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นลบ โดยเฉพาะในปี 1988 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงเป็นร้อยละ -11.4 (ตารางที่ 1)

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ (1980-1993) พม่ามีอัตราการเติบโตของประชากรร้อยละ 2.05 ใกล้เคียงกับอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริง ทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อหัวของประชากรในปี 1993 ไม่แตกต่างจากเมื่อสิบปีที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณา GDP ที่แท้จริงจากด้านรายจ่าย พบว่า ในระยะประมาณสิบปีที่ผ่านมาโครงสร้างรายจ่ายไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก (ตารางที่ 2) กล่าวคือ กว่าร้อยละ 80 เป็นรายจ่ายในการบริโภคของภาครัฐและเอกชน (ข้อมูลสถิติของพม่า รวมการบริโภคของรัฐและเอกชนไว้ด้วยกัน) ประมาณร้อยละ 16 เป็นการลงทุนเบื้องต้นในประเทศ (Gross domestic investment) ที่เหลือเป็น การส่งออกสุทธิ (net export)

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตุว่า การส่งออกสินค้าและบริการ(ที่ยังไม่หักการนำเข้า) มีอัตราการเติบโตสูงกว่ารายการอื่นๆ โดยเฉพาะหลังจากการใช้นโยบาย" เปิดประตู" ในปี 1988-1993 การส่งออกมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 16.4 ต่อปี ทำให้อัตราเติบโตเฉลี่ยของ GDP สูงถึงร้อยละ 4.4 และทำให้อัตราการเติบโตของการส่งออกในช่วงปี 1980-1993 มีค่าประมาณร้อยละ 5.9 ต่อปี (ตารางที่ 3) เมื่อเทียบกับรายจ่ายด้านอื่นๆที่มีอัตราการเติบโตต่ำกว่าร้อยละ 2 แล้ว อาจกล่าวได้ว่า การส่งออก เป็น Engine of Growth ของพม่าเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตจาก GDP รายสาขา ในช่วงปี 1980-1993 ดังแสดงในตารางที่ 4 พบว่า โครงสร้างการผลิตไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก สาขาการเกษตรยังมีบทบาทสำคัญที่สุด โดยเป็นที่มาของรายได้ประมาณร้อยละ 50 ของ GDP สาขาที่มีความสำคัญรองลงมา คือ การค้า (ร้อยละ 22-25) และอุตสาหกรรม (ประมาณร้อยละ 9)

สาขาการเงินเป็นสาขาเดียวที่มีอัตราการเติบโตเป็นลบในช่วงหลังการปฏิรูป และสาขาการก่อสร้างมีอัตราการเติบโตสูงสุด ในช่วงเวลาดังกล่าว รายละเอียดของการผลิตรายสาขาจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป

ตารางที่ 1: GDP ที่แท้จริงและอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของพม่า

ปีงบประมาณ	GDP ณ.ราคาปี 1985/86		อัตราการเติบโตที่แท้จริง	
	GDP รวม (ล้านจ๊าต)	GDP ต่อประชากร (จ๊าต/คน)	GDP รวม (% ต่อปี)	GDP ต่อประชากร (% ต่อปี)
1980	44,362	1,340		
1985	55,989	1,510	5.24	2.55
1986	55,397	1,466	−1.06	−2.97
1987	53,178	1,380	−4.01	−5.85
1988	47,141	1,200	−11.35	−13.04
1989	48,883	1,221	3.70	1.78
1990	50,260	1,232	2.82	0.90
1991	49,745	1,197	−1.02	−2.84
1992	55,170	1,303	10.91	8.86
1993	58,388	1,354	5.83	3.87
1980−1993			2.14	0.08

ที่มา: Asian Development Bank และจากการคำนวณ

ตารางที่ 2: สัดส่วน GDP ที่แท้จริงจำแนกตามรายจ่าย

หน่วย: %

ปีงบประมาณ	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Private & Government Consumption	84.5	88.5	88.5	89.6	87.1	85.6	84.0	80.7	80.2	82.4
Gross fixed capital formation	17.8	15.4	14.9	14.2	11.5	13.2	17.6	18.4	17.3	14.9
Increase in Stocks	2.8	0.1	−2.0	−1.1	2.2	−0.2	−1.2	0.7	0.4	1.0
Exports of goods and services	6.3	4.6	5.5	4.7	5.9	7.2	8.0	7.9	10.0	10.1
Less: Imports of goods and services	11.3	8.6	7.1	7.4	6.6	5.8	8.4	7.7	7.9	8.4
GDP	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Asian Development Bank

ตารางที่ 3: GDP ที่แท้จริงและอัตราการเติบโตจำแนกตามรายจ่าย

หน่วย: ล้านบ๊าต ณราคาปี 1985/86, %

ประเภทรายจ่าย	GDP (ล้านบ๊าต)			อัตราเติบโต (% ต่อ ปี)		
	1980	1988	1993	1980–1988	1988–1993	1980–1993
Private & Government Consumption	37,481	41,065	48,135	1.1	3.2	1.94
Gross fixed capital formation	7,880	5,399	8,680	−4.6	10.0	0.75
Increase in Stocks	1,223	1,024	564	−2.2	−11.2	−5.78
Exports of goods and services	2,800	2,762	5,904	−0.2	16.4	5.91
Less: Imports of goods and services	5,022	3,109	4,895	−5.8	9.5	−0.20
GDP	44,362	47,141	58,388	0.8	4.4	2.14

ที่มา: Asian Development Bank และจากการคำนวณ

หมายเหตุ: ข้อมูลเพิ่มเติม ดูในภาคผนวก

ตารางที่ 4: สัดส่วน GDP ที่แท้จริงรายสาขาของพม่า

หน่วย: %

ปีงบประมาณ	1980	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
เกษตร	47.9	48.2	49.0	48.6	47.9	48.3	47.8	47.1	48.2	49.0
เหมืองแร่	0.9	1.0	0.9	0.8	0.7	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
อุตสาหกรรม	9.6	9.9	9.2	9.2	8.7	9.3	9.1	8.8	9.0	9.1
ไฟฟ้า แก๊ส น้ำประปา	0.3	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
ก่อสร้าง	1.5	1.7	1.7	1.7	1.5	1.9	2.5	2.9	2.7	2.1
การค้า	25.4	23.9	23.1	22.6	22.4	22.7	22.7	22.3	22.2	22.3
ขนส่งและคมนาคม	3.5	4.0	4.1	4.4	4.2	4.5	4.5	4.8	4.6	4.4
การเงิน	2.2	2.4	2.6	2.8	3.4	0.5	0.5	0.6	0.6	0.6
บริหารรัฐกิจ	4.5	4.6	4.8	4.7	5.9	6.7	6.8	7.2	6.7	6.6
อื่นๆ	4.2	3.9	4.1	4.8	4.7	4.6	4.6	4.7	4.4	4.2
GDP รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Asian Development Bank

ตารางที่ 5: GDP ที่แท้จริงและอัตราการเติบโตจำแนกตามสาขาการผลิต

หน่วย: ล้านบาท ณ ราคาปี 1985/86, %

สาขาการผลิต	GDP (ล้านบาท)			อัตราเติบโต (% ต่อ ปี)		
	1980	1988	1993	1980–1988	1988–1993	1980–1993
เกษตร	21,262	22,595	28,600	0.8	4.8	2.31
เหมืองแร่	382	344	521	−1.3	8.7	2.42
อุตสาหกรรม	4,237	4,094	5,338	−0.4	5.4	1.79
ไฟฟ้า แก๊ส น้ำประปา	150	283	412	8.3	7.8	8.08
ก่อสร้าง	674	688	1,232	0.3	12.4	4.75
การค้า	11,256	10,558	13,033	−0.8	4.3	1.13
ขนส่งและคมนาคม	1,560	1,989	2,569	3.1	5.3	3.91
การเงิน	988	1,604	357	6.2	−26.0	−7.53
บริหารรัฐกิจ	1,975	2,787	3,849	4.4	6.7	5.27
อื่นๆ	1,878	2,199	2,477	2.0	2.4	2.15
GDP รวม	44,362	47,141	58,388	0.8	4.4	2.14

ที่มา: Asian Development Bank และการคำนวณ

หมายเหตุ: ข้อมูลเพิ่มเติม ดูในภาคผนวก

การปฏิรูปเศรษฐกิจจากระบบวางแผนจากส่วนกลางสู่ระบบตลาดของรัฐบาล SLORC ตั้งแต่ปี 1988 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเป็นเจ้าของกิจการในบางสาขาการผลิต สาขาการผลิตที่รัฐยอมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (ส่วนต่างของสัดส่วนการเป็นเจ้าของของเอกชนในปี 1993/94 เทียบกับปี 1986/87 ประมาณร้อยละ 10 ขึ้นไป) ได้แก่ เหมืองแร่ การค้าส่งและปลีก อุตสาหกรรม และการเงิน (ตารางที่6) อย่างไรก็ดี ในปี 1993/94 รัฐบาลยังเป็นเจ้าของกิจการส่วนใหญ่ (กว่าร้อยละ 50) ในสาขาการผลิต 6 สาขา ได้แก่ คมนาคม พลังงาน บริการสังคม การเงิน ก่อสร้าง และเหมืองแร่ โดยรวมแล้ว สัดส่วน GDP จากการผลิตโดยภาคเอกชนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68.6 ในปี 1986/87 เป็นร้อยละ 76.0 ในปี 1993/94 ส่วนบทบาทของรัฐลดลงเล็กน้อย ในขณะที่บทบาทของสหกรณ์ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

3.1.2 **การจ้างงาน**

เนื่องจากไม่มีตัวเลขกำลังแรงงานตั้งแต่ปี 1988 รายงานของ The Economist Intelligence Unit (1995) จึงใช้ตัวเลขประชากรในวัย 15-59 ปี จำนวน 25.27 ล้านคนในปี 1993/94 เป็นตัวเลขประมาณค่ากำลังแรงงาน และเมื่อเปรียบเทียบตัวเลขดังกล่าวกับการจ้างงานจำนวน 16.82 ล้านคนในปีเดียวกัน พบว่าอัตราการว่างงานของพม่าในปี 1993/94 เท่ากับร้อยละ 33.5

จากตารางที่7 จะเห็นได้ว่าการจ้างงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.7) อยู่ในภาคเกษตร (รวมประมงและป่าไม้) ที่เหลือกระจายอยู่ในสาขาการค้า บริการสังคม และอุตสาหกรรม ในสัดส่วนเท่าๆกันประมาณร้อยละ 7-8

อย่างไรก็ตาม สาขาการเกษตรเป็นสาขาที่มีประสิทธิภาพแรงงาน (labor productivity) ต่ำที่สุด (คำนวณจาก มูลค่าเพิ่ม หรือ GDP หารด้วย การจ้างงาน) สาขาการผลิตที่มีดัชนีประสิทธิภาพแรงงานต่ำกว่าดัชนีเฉลี่ย (เท่ากับ 1 สำหรับ GDPรวมทุกสาขา/การจ้างงานทั้งหมด) คือสาขาเกษตร และสาขาบริการสังคมและบริหารรัฐกิจ ส่วนสาขาที่สร้างมูลค่าเพิ่มต่อการจ้างงานสูงสุด คือ สาขาพลังงานและน้ำประปารองลงมาคือ สาขาการค้า ดัชนีประสิทธิภาพแรงงานของสาขาดังกล่าวสูงกว่าดัชนีประสิทธิภาพแรงงานเฉลี่ยถึง 7 เท่า และ 2.6 เท่า ตามลำดับ

ตารางที่ 6: สัดส่วน GDP รายสาขาของพม่า จำแนกตามการเป็นเจ้าของกิจการ

หน่วย: %

สาขา	1986/87			1993/94		
	รัฐ	สหกรณ์	เอกชน	รัฐ	สหกรณ์	เอกชน
เกษตร	0.1	6.4	93.4	0.3	1.1	98.6
ปศุสัตว์ & ประมง	1.3	2.6	96.2	1.0	1.0	98.0
ป่าไม้	38.0	4.4	57.6	41.7	0.8	57.5
เหมืองแร่	89.8	2.2	8.0	68.6	0.8	30.6
อุตสาหกรรม	41.6	4.2	54.2	26.8	2.0	71.3
พลังงาน	99.9	0.1	0.0	100.0	0.0	0.0
ก่อสร้าง	88.3	1.0	10.8	83.2	0.6	16.2
ขนส่ง	36.0	4.9	59.0	38.6	1.9	59.5
คมนาคม	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0
การเงิน	98.9	1.1	0.0	84.1	6.6	9.4
บริการสังคม	98.8	1.2	0.0	93.3	0.6	6.1
ให้เช่า & อื่นๆ	9.0	3.2	87.8	6.9	1.7	91.4
การค้าส่งและปลีก	33.9	13.5	52.6	23.8	3.9	72.3
GDP รวม	24.6	6.8	68.6	22.2	1.8	76.0

ที่มา: The Economist Intelligence Unit, "EIU Country Profile", various years.

หมายเหตุ: รัฐ + สหกรณ์ + เอกชน = 100

ตารางที่ 7: การจ้างงาน และ Labor Productivity รายสาขาของพม่า, 1993/94

สาขา	การจ้างงาน		Labor Productivity	
	(พันคน)	(ร้อยละ)	(จ๊าต/คน)	(เลขดัชนี)
เกษตร	11,551	68.7	2,476	0.7
เหมืองแร่	87	0.5	5,989	1.7
อุตสาหกรรม	1,250	7.4	4,270	1.2
ไฟฟ้า แก๊ส น้ำประปา	17	0.1	24,235	7.0
ก่อสร้าง	292	1.7	4,219	1.2
การค้า	1,450	8.6	8,988	2.6
ขนส่งและคมนาคม	420	2.5	6,117	1.8
บริการสังคมและบริหารรัฐกิจ	1,264	7.5	3,045	0.9
อื่นๆ	486	2.9	5,831	1.7
รวม	16,817	100.0	3,472	1.0

หมายเหตุ: Labor Productivity คำนวณจาก GDP/การจ้างงาน ณ.ระดับราคาปี 1985/86

ที่มา: GDP จาก ADB, การจ้างงานจาก The Economist Intelligence, 1995

3.1.3 ระดับราคา

หากคำนวณอัตราเงินเฟ้อจากดัชนีราคาผู้บริโภคที่รายงานโดยหน่วยงานของรัฐ จะพบว่า พม่ามีอัตราเงินเฟ้อที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสังคมนิยมอื่นๆที่มีการปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบตลาด กล่าวคือ ในช่วงปี 1989-1993 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีแรกหลังการประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยต่อปีของพม่าสูงร้อยละ 25.2 ต่อปี (ตารางที่ 8)

อย่างไรก็ดี เชื่อกันว่า ตัวเลขดังกล่าวต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากข้อมูลทางการด้านราคาเป็นราคาจากร้านค้าของรัฐหรือสหกรณ์ ไม่ได้พิจารณาถึงการค้าของเอกชนและตลาดมืด ประมาณการว่า ในปี 1992/93 ราคาน้ำมันในตลาดมืด สูงกว่าราคาที่จำหน่ายโดยรัฐถึง 12 เท่า และราคาข้าวสารในตลาดมืด สูงกว่าราคาที่รัฐกำหนดและจำหน่ายไม่ต่ำกว่า 3 เท่า

สาเหตุที่สำคัญของเงินเฟ้อ มาจากการใช้เพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาล การเพิ่ม money supply และการเข้ามาแทรกแซงราคาของรัฐ [3]

3.2 การผลิตรายสาขา

เศรษฐกิจของพม่ายังพึ่งพาการผลิตสินค้าขั้นปฐมเป็นหลัก ดังจะเห็นได้ว่า มูลค่าเพิ่มจากการผลิตในภาคเกษตร คิดเป็นสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่งของ GDP นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานถึงร้อยละ 69 ของการจ้างงานทั้งหมด ในปี 1992/93 สินค้าเกษตรและป่าไม้สร้างรายรับจากการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 55 ของการส่งออกรวม (ตารางที่ 9)

เมื่อจำแนกสัดส่วนของ GDP ของภาคการเกษตรรวม ออกเป็นสามสาขาคือ (1) เกษตรกรรม (2) ปศุสัตว์และประมง และ(3) ป่าไม้ พบว่า สาขาเกษตรกรรมมีสัดส่วนสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 38 ของ GDP รวม ปศุสัตว์และประมงมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 7 และ ป่าไม้ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 2

ส่วนเหมืองแร่มีสัดส่วนใน GDP ร้อยละ 0.9 ซึ่งค่อนข้างคงที่ในช่วงปี 1980-1993 อัตราการเติบโตที่แท้จริงคิดเป็นร้อยละ 2.4 ต่อปี ใกล้เคียงกับร้อยละ 2.3 ของภาคเกษตรและสูงกว่าอัตราเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวม (ร้อยละ 2.1) เล็กน้อย

ตารางที่ 8: ดัชนีราคาผู้บริโภคและอัตราเงินเฟ้อ

ปีงบประมาณ	ดัชนีราคาผู้บริโภค (1986=100)	อัตราเงินเฟ้อ (%/ปี)
1980	62.4	
1985	71.6	
1986	100.0	39.6
1987	123.9	23.9
1988	144.8	16.9
1989	184.2	27.2
1990	216.6	17.6
1991	286.5	32.3
1992	349.3	21.9
1993	452.9	29.7
1994	571.5	26.2
1980–1988		11.1
1988–1993		25.2
1980–1993		16.5

ที่มา: ดัชนีราคาจาก Asian Development Bank

ตารางที่ 9: มูลค่าและสัดส่วนการส่งออกสินค้าส่งออกที่สำคัญของพม่า

	มูลค่า (ล้านเป๊าต์)			สัดส่วนในมูลค่าส่งออกรวม (%)		
	1983/84	1988/89	1992/93	1983/84	1988/89	1992/93
สินค้าเกษตร	1,773	128	1,035	52.4	5.9	28.8
– ข้าว	1,397	54	249	41.3	2.5	6.9
– ถั่วต่างๆ	213	52	667	6.3	2.4	18.6
ไม้	909	661	949	26.8	30.5	26.4
– ไม้สัก	863	600	629	25.5	27.7	17.5
แร่ธาตุและอัญมณี	410	130	135	12.1	6.0	3.8
อื่นๆ	294	1,250	1,471	8.7	57.6	41.0
รวม	3,386	2,169	3,590	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Nyi Nyi Thaung, 1995

3.2.1 **เกษตรกรรม**

การผลิตด้านการเกษตรส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชน คือ คิดเป็นร้อยละ 98 ของ GDP ของสาขาการเกษตร

ในปี 1993/94 ร้อยละ 13 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือ 11.8 ล้านเฮคแตร์เป็นพื้นที่เกษตรกรรม สัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรของพม่าค่อนข้างต่ำและใกล้เคียงกับประเทศไทย คือประมาณร้อยละ 17 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด พื้นที่การเกษตรของพม่าที่มีการปลูกเพียงพืชชนิดเดียว (monoculture) มีถึงร้อยละ 75 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด

ด้วยสัดส่วนพื้นที่ชลประทานที่ค่อนข้างต่ำและการที่ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวเช่นนี้ ทำให้การผลิตและรายได้จากภาคการเกษตรของพม่ามีความผันผวนตามสภาพอากาศเป็นสำคัญ

พื้นที่เกษตรประมาณครึ่งหนึ่ง หรือ 5.8 ล้านเฮคแตร์ ใช้ในการปลูกข้าว ในปี 1993/94 พม่าผลิตข้าวได้ 17.4 ล้านตัน คิดเป็นผลผลิต 3 ตันต่อเฮคแตร์ หรือ 480 กิโลกรัมต่อไร่ สูงกว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในปีเดียวกันของประเทศไทย คือ 311 กิโลกรัมต่อไร่เล็กน้อย

ผลผลิตข้าวร้อยละ 98 ใช้ในการบริโภคในประเทศ ที่เหลืออีกเพียงร้อยละ 2 ใช้ในการส่งออก อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบัน พม่าผลิตข้าวเพียงเพื่อตอบสนองความต้องการในประเทศ แม้จะมีเหลือส่งออกทุกปี แต่ปริมาณการส่งออก และสัดส่วนการส่งออกต่อการผลิตรวมยังไม่สูงนัก

สินค้าเกษตรที่ผลิตมากนอกเหนือจากข้าวได้แก่ อ้อย ถั่วต่างๆ ยางพารา และข้าวโพด ในปี 1992/93 ถั่วเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้สูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง มากกว่าข้าวและไม้สัก โดยในปีเดียวกันนั้น ยางพาราเป็นพืชที่ทำรายได้จากการส่งออกมากเป็นอันดับสาม ข้าวโพดเป็นพืชส่งออกอันดับสี่ การผลิตยางของพม่าเป็นการผลิตเพื่อส่งออกเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ ส่วนข้าวโพดมีการส่งออกร้อยละ 20 ของการผลิตรวม

3.2.2 **ประมง**

พม่ามีศักยภาพในด้านการประมงค่อนข้างสูงเนื่องจากยังมีทรัพยากรประมงจำนวนมาก ปัจจุบัน รัฐบาลพม่าอนุญาตให้บริษัทต่างชาติเข้ามาเช่าทำการประมงชายฝั่ง นอกจากนี้ สาขาการประมงยังได้รับการพัฒนาในด้านการจับ การเก็บรักษา และการแปรรูป โดยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐที่ดูแลกิจการประมงคือ Myanmar

Fisheries Enterprise

ในช่วงปี 1988-1993 การประมงน้ำเค็มมีอัตราการเติบโตของปริมาณการผลิตร้อยละ 2 ต่อปี ในขณะที่การประมงน้ำจืดมีอัตราเติบโตของปริมาณการผลิตสูงถึงร้อยละ 15 ต่อปี

3.2.3 **ป่าไม้**

เกือบครึ่งหนึ่งของกิจการป่าไม้พม่าอยู่ภายใต้การดำเนินการของรัฐ ในปี 1993/94 ร้อยละ 42 ของ GDP จากป่าไม้มาจากกิจการของรัฐวิสาหกิจ กิจการป่าไม้เป็นหนึ่งในสามสาขาการผลิตที่รัฐไม่ได้เปิดให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหลังปี 1988 (ที่เหลืออีกสองสาขาได้แก่ พลังงาน และคมนาคม) ดังตารางที่ 6

พม่ามีพื้นที่ป่าไม้เกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ประเทศทั้งหมด ไม้สักคุณภาพดีที่เหลืออยู่ในโลกส่วนใหญ่อยู่ที่พม่า ตั้งแต่ 1989 รัฐบาลพม่าเปิดให้สัมปทานการทำป่าไม้แก่ต่างชาติ มีบริษัทจากประเทศไทย 49 บริษัทได้รับสัมปทานนี้ ทำให้พื้นที่ตัดไม้เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า เนื่องจากบริษัทดังกล่าวขาดการจัดการที่ดี ในปี 1992 รัฐบาลจึงออกกฎหมายป่าไม้เพื่อปรับปรุงการจัดการและการอนุรักษ์ป่าไม้ ในปลายปีนั้น รัฐบาลประกาศไม่ให้สัมปทานเพิ่มเติมแก่บริษัทต่างชาติ และต่อมาประกาศยกเลิกสัมปทานที่เคยให้ไว้แก่ต่างชาติให้สิ้นสุดในสิ้นปี 1993

การปิดป่าโดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย-พม่า ทำให้ผลผลิตไม้สักก่อนแปรรูปในปี 1993/94 ลดลงถึงร้อยละ 17 ของปริมาณการผลิตในปีก่อน ในขณะที่การผลิตไม้เนื้อแข็งก่อนแปรรูปชนิดอื่นๆ ยังคงเพิ่มขึ้นร้อยละ 12

ในปี 1992/93 พม่าส่งออกไม้ถึงร้อยละ 26 ของการส่งออกรวม ร้อยละ 65 ของไม้ที่ส่งออกทั้งหมดเป็นไม้สัก คาดว่าการส่งออกดังกล่าวจะลดลงค่อนข้างมากในปัจจุบัน เนื่องจากการปิดป่านั่นเอง

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพม่าพยายามเพิ่มมูลค่าการส่งออกไม้และไม้แปรรูป โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ ไม้อัด และพัฒนากำลังการผลิตของการเลื่อยไม้ ปัจจุบัน ธุรกิจการทำไม้ทุกประเภทต้องผ่านการอนุมัติจากหน่วยงานของรัฐคือ Myanmar Timber Enterprise (MTE) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยการลงทุนทำธุรกิจไม้จะจำกัด

เฉพาะไม้แปรรูป เฟอร์นิเจอร์ หรือ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ส่วนการตัดไม้ในป่าจะสงวนเฉพาะ MTE รายเดียวเท่านั้น

3.2.4 **เหมืองแร่**

นอกจากทรัพยากรประมงและป่าไม้แล้ว พม่ายังมีแร่ธาตุอีกหลายชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ ดีบุก น้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติ และ ถ่านหิน นอกจากนี้ยังมี ทองคำ หยก และรัตนชาติอื่นๆ

3.2.5 **อุตสาหกรรม**

สัดส่วน GDP ในภาคอุตสาหกรรมสูงเพียงร้อยละ 9 สัดส่วนดังกล่าวค่อนข้างคงที่ โดยตลอดระยะกว่าสิบปีที่ผ่านมา และมีอัตราการเติบโตต่อปีเพียงร้อยละ 1.8 ต่ำกว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวมเล็กน้อย

ในปี 1986/87 เอกชนมีส่วนร่วมในการผลิตร้อยละ 54 ของ GDP ของภาคอุตสาหกรรม สัดส่วนนี้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 71 ในปี 1993/94 อย่างไรก็ตาม การที่อัตรการเติบโตของสาขาการผลิตนี้ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ น่าจะมีสาเหตุมาจาก ข้อจำกัดของการลงทุนและการขยายตัวด้านอุปสงค์ในประเทศ (เนื่องจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองอุปสงค์ในประเทศ) ดังจะเห็นได้ว่า อัตราการขยายตัวด้านการบริโภคของรัฐและเอกชนเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1.9 ต่อปี และการลงทุนก็เพิ่มเพียงร้อยละ 0.75 ต่อปี

มีผู้ประมาณการว่า โรงงานอุตสาหกรรมในพม่า ทำการผลิตจริงเพียงร้อยละ 50 ของกำลังการผลิตที่มีอยู่ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดการซ่อมบำรุง เนื่องจากขาดเงินตราต่างประเทศในการนำเข้าอะไหล่และชิ้นส่วนเครื่องจักร แม้ว่านโยบาย "เปิดประตู" จะทำให้มีการร่วมทุนกับภาคเอกชนจากต่างประเทศมากขึ้น และทำให้อัตราการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในช่วงปี 1988-1993 สูงถึงร้อยละ 5.4 เทียบกับ -0.4 ในช่วงปี 1980-1988 แต่ GDP ณ.ราคาคงที่ของภาคอุตสาหกรรมในปี 1993 ก็ยังต่ำกว่าในปี 1985

สินค้าอุตสาหกรรมของพม่าที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากการกลั่นน้ำมันดิบ ซีเมนต์ อิฐ ใยฝ้าย กระสอบ ภาชนะอลูมิเนียม ปุ๋ย น้ำตาล และกระดาษ

3.2.6 **พลังงาน**

จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ประมาณการว่า พม่ามีแหล่งพลังงานที่มากเกินพอความต้องการในประเทศ แหล่งแก๊สธรรมชาติที่สำคัญคือที่ อ่าวเมาะตะมะ (Gulf of

Martaban) ส่วนแหล่งน้ำมันดิบจะอยู่ในพื้นทวีป และขณะนี้กำลังมีการสำรวจแหล่งน้ำมันดิบเพิ่มเติมทั้งในทะเลและบนพื้นทวีป แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะมีแหล่งพลังงานเพียงพอ แต่การขาดประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการทำให้เกิดการขาดแคลนและเกิดตลาดมืด ซึ่งในบางปี ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงในตลาดมืดสูงกว่าราคาของรัฐบาลถึง 12 เท่า และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดเงินเฟ้อ ทั้งๆที่พม่าเคยส่งออกน้ำมันดิบในสมัยที่เป็นอาณานิคม และในปี 1980 ได้ส่งออกน้ำมันดิบปริมาณเล็กน้อยให้แก่ญี่ปุ่น แต่ตั้งแต่ปี 1988 พม่าต้องนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงบางส่วนเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ

3.2.7 **ก่อสร้าง**

ก่อสร้างเป็นสาขาที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุด ตั้งแต่ช่วงหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 12.4 ต่อปี เทียบกับร้อยละ 0.3 ต่อปี ในช่วง 1980-1988 ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาล SLORC ได้เร่งการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน สะพาน อาคารธุรกิจ โรงพยาบาล โรงเรียน และอาคารที่พัก โดยในปี 1993/94 รัฐมีส่วนในกิจการก่อสร้างกว่าร้อยละ 80 ของ GDP ในสาขานี้

3.2.8 **การท่องเที่ยว**

จำนวนนักท่องเที่ยวในพม่าลดลงประมาณร้อยละ 50-80 ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี 1988-1989 แต่หลังจากนั้น จำนวนนักท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในปี 1992-93 จากตัวเลขเบื้องต้นคาดว่า จำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มถึงร้อยละ 140 ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวใกล้เคียงกับปี 1988 คือประมาณ 21,000 คน สร้างรายได้คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของ GDP

ในปี 1996 รัฐบาลพม่าจัดให้เป็นปีการท่องเที่ยว "Visit Myanmar Year" เดิมมีเป้าหมายที่จะรองรับนักท่องเที่ยวประมาณ 600,000 คน แต่ต่อมาได้ลดลงเหลือเพียง 200,000 คน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของพม่ามีข้อจำกัด ในด้านปริมาณที่พัก โครงสร้างพื้นฐาน และกฎระเบียบในการขอวีซา การถือและใช้เงินตราต่างประเทศ

3.2.9 **การคมนาคม ขนส่ง**

ร้อยละ 39 ของกิจการคมนาคมขนส่ง อยู่ภายใต้การดำเนินการของรัฐ ในช่วงปี 1988-1993 GDP ของสาขานี้มีอัตราการเติบโตร้อยละ 5 สูงกว่าร้อยละ 3 ในช่วงก่อนหน้านั้นเพียงเล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนา ซ่อมแซมระบบการคมนาคมขนส่งที่มีอยู่เดิม เช่น รถไฟ และ ถนนสายหลักที่วิ่งจากเหนือลงใต้ซึ่งส่งผลช่วยกระตุ้นการค้าระหว่างพม่ากับจีน นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างถนนสายหลักและเครือข่ายเชื่อมภาคตะวันออกตะวันตก

ปัจจุบัน พม่ามีสายการบินสองสายคือ Myanmar Airways corporation เป็นสายการบินในประเทศ และ Myanmar International Airways เป็น charter service ให้บริการนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ สิงคโปร์ และฮ่องกง

3.2.10 **การเงิน**

กิจการส่วนใหญ่ทางด้านการเงินอยู่ในมือของรัฐ แม้ว่าหลังปี 1988 รัฐจะให้เสรีทางการเงินมากขึ้นก็ตาม สัดส่วนของรัฐใน GDP สาขาการเงินลดลงจากร้อยละ 99 ในปี 1986/87 เหลือร้อยละ 84 ในปี 1993/94

(ก) รายรับ รายจ่ายของรัฐบาล

รัฐบาลประสบปัญหาขาดดุลงบประมาณตั้งแต่ปี 1986 ปัญหานี้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ในปี 1993/94 งบประมาณขาดดุลคิดเป็นร้อยละ 3.6 ของ GDP ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ฐานที่มาของรายรับค่อนข้างแคบ และยังได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศลดน้อยลง เนื่องจากปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและปัญหาทางการเมือง

รายจ่ายที่สำคัญของรัฐบาลคือ รายจ่ายในการบริหารซึ่งในปี 1993/94 รัฐบาลได้ขึ้นเงินเดือนข้าราชการถึงร้อยละ 25 นอกจากนี้ เงินลงทุนที่รัฐใช้จ่ายเพื่อการบริหารยังมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 40 ของรายจ่ายเพื่อการลงทุนทั้งหมด นอกจากการบริหารแล้ว รัฐยังมีการลงทุนในด้านต่างๆที่สำคัญคือ การให้บริการสังคม การก่อสร้าง และการคมนาคมขนส่ง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างงบประมาณ ปัจจุบันงบประมาณของประเทศประกอบด้วย 3 ส่วน คือ งบรัฐบาลกลาง งบรัฐวิสาหกิจ และงบกรรมการพัฒนาเมือง (ซึ่งมีสัดส่วน

เพียงเล็กน้อย) ร้อยละ 56 ของงบประมาณรายรับของรัฐบาลกลางมาจากภาษี อีกร้อยละ 31 มาจากรายรับจากรัฐวิสาหกิจ

ปัจจุบัน การลงทุนจากต่างประเทศก็แหล่งที่มาของเงินทุน ในปี 1993/94 การลงทุนจากต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 3 ของรายจ่ายของรัฐบาล ในขณะที่เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 2.3 ของรายจ่ายดังกล่าว

(ข) การเงิน การธนาคาร

ในปี 1990 รัฐออกกฎหมายใหม่เกี่ยวกับสถาบันการเงินและธนาคาร เป็นผลให้มีจำนวนธนาคารเพิ่มขึ้น ปัจจุบัน พม่ามีธนาคารสามประเภทคือ ธนาคารชาติ ธนาคารของรัฐ 4 แห่ง (รวมธนาคารเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบท) ธนาคารเอกชน 8 แห่ง และสำนักงานตัวแทนของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาต 23 แห่ง ภายใต้กฎหมายใหม่ ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการหลากหลายประเภทมากขึ้น และปัจเจกบุคคลสามารถมีบัญชีเงินตราต่างประเทศได้

อย่างไรก็ตาม รัฐยังไม่ประสบความสำเร็จในการดึงเงินออมเข้าสู่ระบบสถาบันการเงิน เนื่องจากฐานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 11 ซึ่งต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อประมาณร้อยละ 25-30

3.3 **ดุลการชำระเงิน**

ข้อมูลเกี่ยวกับดุลการชำระเงินของพม่าเป็นข้อมูลค่อนข้างล้าสมัยในช่วงปี 1980-1989 ดังตารางในภาคผนวก และในตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่า ข้อมูลจากแหล่งต่างกัน จะให้ตัวเลขที่ต่างกัน

จากตารางที่ 10 ก่อนปี 1989 การไหลเข้ามาของเงินทุนดังปรากฏในบัญชีทุนไม่สามารถชดเชยกับการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้ พม่าขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดตลอดทั้งช่วงปี 1984-1989 แต่ตัวปรับค่าความคลาดเคลื่อนทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของพม่าในปี 1986-1989 มีค่าเป็นบวก

การไหลเข้าของทุนตั้งแต่ปี 1989 เพิ่มสูงขึ้นโดยส่วนหนึ่งมีที่มาจากการลงทุนทางตรง และการลงทุนทางการเงินจากต่างประเทศนั่นเอง ในปี 1989 พม่าได้ดุลบัญชีดุลการชำระเงินสูงกว่าในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา

ปัจจุบัน พม่ามีหนี้ต่างประเทศประมาณ 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

ตารางที่ 10: ดุลการชำระเงินของพม่า

หน่วย: ล้าน U.S.$

รายการ	1984	1986	1988	1989
Trade Balance	−200.4	−290.2	−204.5	−81.5
Merchandise Exports	364.1	330.7	165.7	222.8
Merchandise Imports	−564.5	−620.9	−370.2	−304.3
Exports of sevices	60.8	66.4	46.5	56.4
Imports of services	−70.3	−56.8	−34.2	−44.3
Inflows of IPD	5.6	4.2	3.2	2.9
Outflows of IPD	−81.4	−110.9	−79.4	−57.1
Net private transfers	7.2	5.8	8.6	14.3
Net public transfers	60.7	87.5	83.9	41.4
Current Account Balance (1)	−217.8	−294.0	−175.9	−68.0
Direct investment	0.0	0.0	0.0	7.8
Portfolio investment	0.0	0.0	0.0	84.0
Other capital	193.8	274.0	139.7	74.2
Capital Account Balance (2)	193.8	274.0	139.7	166.0
Errors & omissions (3)	15.3	69.3	116.7	52.7
Overall Balance ((1)+(2)+(3))	−8.7	49.3	80.5	150.6
Financing (− indicates inflow)				
Movement of reserves	8.8	−49.3	−80.5	−150.6
Use of IMF credit & loans	−12.1	−44.9	−28.1	−7.7
Memorandum items				
Total change in reserve assets (− indicates inflow)	27.2	0.8	−50.2	−185.9
of which:				
revaluations	6.4	5.2	2.2	−43.0

ที่มา: IMF, International Financial Statistics.

หมายเหตุ: IPD = interest, profit and dividends

IV. การค้า การลงทุน และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

4.1 การค้าระหว่างประเทศ

4.1.1 นโยบายการค้าระหว่างประเทศและอัตราแลกเปลี่ยน

ในช่วงปิดประเทศ 25 ปี (1962-1987) การส่งออกข้าวและไม้ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของพม่าอยู่ภายใต้การดำเนินการของรัฐโดยอยู่ในความรับผิดชอบของสองหน่วยงานคือ Burma Economic Development Corporation (BEDC) ซึ่งเป็นผู้ผูกขาดการค้าข้าวในประเทศรวมถึงการส่งออกข้าว และ State Timber Board (STB) ซึ่งผูกขาดการส่งออกไม้

หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี 1988 รัฐอนุญาตให้เอกชนเข้ามาประกอบธุรกิจการส่งออกสินค้าหลายชนิดรวมทั้งข้าว แต่ผู้ส่งออกนำเข้าต้องจดทะเบียนที่กระทรวงการค้า

สำหรับการนำเข้า ในระยะแรกของการเปิดประเทศ ผู้ส่งออกสามารถนำเข้าได้ไม่เกินร้อยละ 60 ของมูลค่าการส่งออก ต่อมารัฐได้เพิ่มสัดส่วนดังกล่าวจนเป็นร้อยละ 100 ในปี 1990

นโยบายการค้าต่างประเทศที่สำคัญอีกสามประการได้แก่ การเปิดการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน (ดูหัวข้อ 4.1.3) การใช้ระบบ Harmonized (Harmonized System)ในการจัดกลุ่มสินค้า และการออกกฎหมายภาษีศุลกากร (Tariff Law) ในเดือนมีนาคม 1992 อัตราภาษีนำเข้าของวัตถุดิบ ชิ้นส่วนและเครื่องจักร อยู่ในช่วงร้อยละ 5 ถึง 30 นอกจากนี้ยังมีการเก็บภาษีส่งออกสินค้าบางชนิด เช่น ข้าว ผลิตภัณฑ์จากข้าว และไม้ไผ่

สำหรับอัตราแลกเปลี่ยน ในปี 1955 อัตราแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการเฉลี่ยเท่ากับ 6.13 จ๊าตต่อ 1 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ อัตราดังกล่าวค่อนข้างคงที่สำหรับระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา เมื่อเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนนอกระบบซึ่งเพิ่มสูงขึ้นจาก 30 จ๊าตต่อเหรียญในปี 1986 เป็น 110 จ๊าตต่อเหรียญในปัจจุบัน หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 267 สำหรับในระยะเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 11) ทำให้ความแตกต่างระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการกับอัตราแลกเปลี่ยนนอกระบบเพิ่มมากขึ้น ในปี 1986 อัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืดสูงกว่าอัตราแลกเปลี่ยนทางการ 4 เท่า แต่ในปัจจุบันสูงกว่าถึง 18 เท่า

ตารางที่ 11: อัตราแลกเปลี่ยนเงินจ๊าดต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

ปี	ทางการ	นอกระบบ
1980	6.60	n.a
1981	7.28	n.a
1982	8.04	n.a
1983	8.39	n.a
1984	8.47	n.a
1985	8.47	n.a
1986	7.33	30.00
1987	6.65	40.00
1988	6.39	60.00
1989	6.70	70.00
1990	6.34	80.00
1991	6.28	90.00
1992	6.10	90.00
1993	6.16	100.00
1994	5.97	105.00
1995	6.13	110.00

ที่มา: Thaung, 1996

สาเหตุที่รัฐบาลไม่ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากจะทำให้หนี้สินต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นจาก 4,500 เป็น 5,000 ล้านเหรียญสหรัฐฯ[5]

4.1.2 โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ

ตารางที่ 12 แสดงมูลค่าการนำเข้าส่งออกของพม่า จะเห็นได้ว่าข้อมูลจากแหล่งที่ต่างกันมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของทิศทางของดุลการค้า ทั้งนี้ สาเหตุอาจเนื่องจากนิยามของ"ปี" ที่ต่างกัน และอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ในการแปลงตัวเลข

การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการระหว่างประเทศหลังปี 1988 เป็นผลโดยตรงมาจากนโยบายเปิดประเทศมุ่งสู่ระบบการค้าเสรี โดยการให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในธุรกิจการค้าที่เคยผูกขาดโดยรัฐ และการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในตารางแสดงให้เห็นว่า การนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าการส่งออกตั้งแต่ปี 1991 และก่อให้เกิดภาวะขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่อง

(ก) **การนำเข้า**

สาเหตุหนึ่งของการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของตัวเลขมูลค่าการนำเข้าน่าจะมาจากการเปิดการค้าชายแดนอย่างถูกกฎหมาย ซึ่งการค้าชายแดนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการค้ากับจีนเป็นการนำเข้า มูลค่าการค้าชายแดนส่วนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจริงแต่ไม่เคยถูกบันทึกในสถิติเนื่องจากเป็นการค้านอกกฎหมาย ได้ถูกรวมเข้าไว้ในสถิติการค้าของรัฐบาล นอกจากนี้ การเปิดการค้าชายแดนที่ถูกกฎหมาย ยังช่วยลดต้นทุนที่เกิดจากการลักลอบการนำเข้า และน่าจะมีผลโดยตรงในการกระตุ้นให้มีการนำเข้ามากขึ้น

ตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า การนำเข้าที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าสินค้าอุปโภค บริโภค ทั้งนี้น่าจะเป็นผลจากการรวมตัวเลขการค้าชายแดนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการค้าสินค้าบริโภคอุปโภคนั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตุว่า การนำเข้าสินค้าทุนมีแนวโน้มลดลงทั้งค่าสัมบูรณ์ และสัดส่วนในการนำเข้ารวม ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ตรงข้ามกับการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค

ญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ และไทย เป็นประเทศคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดสี่ราย โดยพม่านำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมากที่สุดดังแสดงในตารางที่ 14 ส่วนแบ่งตลาดของประเทศทั้งสี่เพิ่มอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 48 ในปี 1983/84 เป็นร้อยละ 70 ตั้งแต่ปี 1988/89 ทั้งนี้ เนื่อง

ตารางที่ 12: การส่งออก นำเข้า และดุลการค้าของพม่า

ปี	ล้าน US$ /1			ล้านเบ๊าต /2		
	ส่งออก (f.o.b)	นำเข้า (c.i.f)	ดุลการค้า	ส่งออก (f.o.b)	นำเข้า (c.i.f)	ดุลการค้า
1980	472	353	119	3176	4465	−1289
1981	462	373	89	3432	5611	−2179
1982	391	409	−18	3003	6314	−3311
1983	378	268	110	3373	5197	−1824
1984	301	239	62	3133	5041	−1908
1985	303	283	20	2566	4802	−2236
1986	288	304	−16	2416	3936	−1520
1987	219	268	−49	1655	4066	−2411
1988	147	244	−97	2193	3443	−1250
1989	215	201	14	2847	3395	−548
1990	325	270	55	2962	5523	−2561
1991	419	646	−227	2932	5337	−2405
1992	537	651	−114	3655	5365	−1710
1993	666	583	83	4071	7218	−3147

หมายเหตุ: 1/ ปีปฏิทิน

2/ ปีงบประมาณ เริ่ม 1 เมษายน ถึง 31 มีนาคม

ที่มา: 1/ UNTACD Yearbook

2/ Review of the Financial, Economic and Social Conditions

Myanmar's Ministry of Planning and Economic Development, Undated.

ตารางที่ 13: การนำเข้าจำแนกตามประเภทสินค้า

	ล้านเป๊าต			ร้อยละ		
สินค้า	1980/81	1988/89	1992/93	1980/81	1988/89	1992/93
สินค้าอุปโภค บริโภค	262.8	1,222.9	2,487.1	5.7	35.5	46.4
วัตถุดิบและเชื้อเพลิง	1,327.2	451.7	764.4	28.7	13.1	14.2
สินค้าขั้นกลาง	535.6	361.8	363.7	11.6	10.5	6.8
สินค้าทุน	2,496.3	1,406.6	1,750.1	54.0	40.9	32.6
นำเข้ารวม	4,621.9	3,443.0	5,365.3	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Myanmar's Customs Department และ Central Statistical Organization

หมายเหตุ: ข้อมูลตั้งแต่ปี 1988/89 รวมการค้าชายแดน

ตารางที่ 14: การนำเข้าข้ามแดนตามประเทศคู่ค้า

สินค้า	ล้านเป๊าต			ร้อยละ		
	1983/84	1988/89	1992/93	1983/84	1988/89	1992/93
ญี่ปุ่น	1,752.4	1,142.8	1,536.1	37.9	33.2	28.6
จีน	237.1	929.2	946.0	5.1	27.0	17.6
สิงคโปร์	183.3	195.4	575.8	4.0	5.7	10.7
ไทย	27.0	145.0	695.6	0.6	4.2	13.0
รวมสี่ประเทศ	2,199.8	2,412.4	3,753.6	47.6	70.1	70.0
นำเข้ารวม	5,197.3	2,412.4	3,753.6	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Myanmar's Customs Department และ Central Statistical Organization

หมายเหตุ: ข้อมูลตั้งแต่ปี 1988/89 รวมการค้าชายแดน

จากการรวมตัวเลขการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการของจีนและไทยนั่นเอง

(ข) **การส่งออก**

การใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบผ่อนคลาย ทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้นในช่วงปี 1975-1980 หลังจากนั้น การส่งออกกลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และลดลงต่ำสุดในปี 1988 มูลค่าการส่งออกกลับฟื้นตัวอีกครั้งหลังการใช้นโยบาย"เปิดประตู"ประเทศ แต่ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าการส่งออกในช่วงต้นทศวรรษ 1980

จากตารางที่ 9 สินค้าส่งออกที่สำคัญของพม่า คือ ข้าว ถั่ว ไม้สักและไม้เนื้อแข็ง แร่ธาตุและอัญญมณี จะเห็นได้ว่า โครงสร้างการส่งออกดังกล่าวไม่เปลี่ยนแปลงจากที่เคยเป็นมาในอดีต แต่เป็นที่น่าสังเกตุว่า การส่งออกสินค้า"อื่นๆ" มีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็นสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของมูลค่าการส่งออกรวมในปัจจุบัน

ประเทศที่เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของพม่าในปัจจุบัน คือ อินเดีย สิงคโปร์ ไทย จีน และฮ่องกง ในปี 1992/93 มูลค่าการส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้รวมกันคิดเป็นร้อยละ 68 ของการส่งออกทั้งหมด การส่งออกไปยังประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปี 1988 เป็นต้นมา

หากรวมมูลค่าการค้าทั้งการนำเข้าและส่งออก สามารถสรุปได้ว่า ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของพม่า คือ จีน สิงคโปร์ และไทย

4.1.3 **การค้าชายแดนและการค้านอกระบบ**[6]

ในสมัยสังคมนิยมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบปิด เชื่อกันว่าการค้านอกระบบมีมูลค่าไม่น้อยกว่ามูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่ถูกกฎหมาย ประเทศที่มีการค้านอกระบบกับพม่าก็คือประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ได้แก่ จีน อินเดีย บังคลาเทศ ไทย ลาว มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย Takamura and Mori ประมาณการว่า ในปี 1982-83 ร้อยละ 85 ของมูลค่าการค้านอกระบบของพม่า เป็นการค้ากับประเทศในกลุ่มอาเซียน ในขณะที่การค้านอกระบบกับจีนก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว Khin Maung Nyunt ประมาณการว่าในปี 1985 สองในสามของสินค้าในตลาดมืดนั้นเป็นสินค้านำเข้าผิดกฎหมายจากประเทศไทย

หลังจากเปิดประเทศ รัฐบาลพม่าได้เปิดให้มีการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเริ่มเปิดการค้าชายแดนกับจีนเป็นประเทศแรกในเดือนตุลาคม 1991 หลังจากนั้น ในปีเดียวกัน พม่าก็เปิดการค้าชายแดนกับ บังคลาเทศ ไทย (1 พฤศจิกายน) และอินเดีย ตามลำดับ

จากการเปิดการค้าชายแดนอย่างเป็นทางการ ทำให้การค้านอกระบบบางส่วนกลับเข้ามาสู่การค้าในระบบศุลกากร โดยปรากฏในตัวเลขสถิติการค้าชายแดน รัฐบาลพม่าประมาณการว่า การค้าชายแดนมีมูลค่าเพียงร้อยละ 30 ของมูลค่าการค้ารวม แต่ตัวเลขดังกล่าวน่าจะประมาณการต่ำกว่าความเป็นจริง

ในช่วง 1991-1992 การค้าชายแดนที่ผ่านระบบศุลกากรเป็นการนำเข้ามากกว่าการส่งออก สินค้านำเข้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์พลาสติก ยารักษาโรค เครื่องใช้ไฟฟ้า นอกจากนั้นก็มี เครื่องจักร และยานพาหนะ ได้แก่ รถจักรยาน และจักรยานยนต์ ส่วนสินค้าส่งออกได้แก่ ไม้ อัญญมณีและแร่ธาตุ ผลิตภัณฑ์ประมง ปศุสัตว์ สินค้าเกษตร และวัตถุโบราณตลอดจนศิลปกรรมต่างๆ

ในปี 1993/94 การค้าชายแดนเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาอย่างรวดเร็ว การส่งออกเพิ่มถึง 8.6 เท่า ในขณะที่การนำเข้าเพิ่มขึ้น 3.7 เท่า ทำให้มูลค่าการส่งออกในปี 1993/94 มากกว่ามูลค่าการนำเข้าเป็นครั้งแรกในระยะ 3 ปีนับตั้งแต่เริ่มมีการเปิดการค้าชายแดน โดยการส่งออกมีมูลค่าสูงกว่าถึง 2.1 เท่า กล่าวคือ การส่งออกมีมูลค่า 521.58 ล้านจ๊าตในขณะที่การนำเข้ามีมูลค่า 245.25 ล้านจ๊าต

4.2 การลงทุนจากต่างประเทศ

4.2.1 นโยบายการลงทุนจากต่างประเทศ

กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศฉบับใหม่ถูกประกาศใช้ในปี 1989 กฎหมายนี้ยอมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนร้อยเปอร์เซนต์ หรือร่วมทุนกับชาวพม่าในสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของทุนทั้งหมด รัฐบาลพม่าค้ำประกันว่ากิจการของชาวต่างชาติที่ดำเนินการภายใต้ใบอนุญาตจะไม่ถูกยึดเป็นของรัฐตลอดระยะเวลาของสัญญาหรือช่วงต่ออายุสัญญา

4.2.2 มูลค่าและลักษณะของการลงทุนจากต่างประเทศ

จากตารางที่ 15 จะเห็นได้ว่าการลงทุนจากต่างประเทศจนถึง 31 ธันวาคม 1994 มีมูลค่า 1,340 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยร้อยละ 42 ของเงินลงทุนเป็นการลงทุนในกิจการโรงแรมและท่องเที่ยว อีกร้อยละ 28 เป็นกิจการพลังงาน ตามด้วยเหมืองแร่ อุตสาหกรรม ประมง เกษตร และขนส่งตามลำดับ

จากตารางที่ 16 ประเทศที่เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในพม่าคือ สิงคโปร์ มีสัดส่วนของการลงทุนร้อยละ 22 ตามด้วยประเทศไทย มีสัดส่วนร้อยละ 20 และสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 15

ตารางที่ 15: การลงทุนจากต่างประเทศในพม่า จนถึง 31 ธันวาคม 1994
จำแนกสาขาการผลิต

สาขา	จำนวน (ราย)	เงินลงทุน (ล้าน US$)	สัดส่วน (%)	เงินลงทุน/ราย (ล้าน US$)
โรงแรมและท่องเที่ยว	28	564.94	42.15	20.18
น้ำมันและแก๊ส	20	381.09	28.43	19.05
เหมืองแร่	11	163.45	12.19	14.86
อุตสาหกรรม	45	135.49	10.11	3.01
ประมง	10	90.76	6.77	9.08
เกษตร	1	2.69	0.20	2.69
ขนส่ง	2	2.00	0.15	1.00
รวม	117	1,340.42	100.00	11.46

ที่มา: A Businessman's Guide (1995), Ministry of Trade, Myanmar

ตารางที่ 16: การลงทุนจากต่างประเทศในพม่า จนถึง 31 ธันวาคม 1994
จำแนกตามประเทศที่มาของเงินลงทุน

ประเทศ	จำนวน (ราย)	เงินลงทุน (ล้าน US$)	สัดส่วน (%)	เงินลงทุน/ราย (ล้าน US$)
สิงคโปร์	23	293.35	21.88	12.75
ไทย	23	264.61	19.74	11.50
สหรัฐอเมริกา	10	203.19	15.16	20.32
ญี่ปุ่น	5	101.14	7.55	20.23
เนเธอร์แลนด์	2	83.00	6.19	41.50
ออสเตรีย	1	71.50	5.33	71.50
มาเลเซีย	7	69.57	5.19	9.94
ฮ่องกง	16	63.44	4.73	3.97
เกาหลีใต้	9	60.59	4.52	6.73
สหราชอาณาจักร	10	55.51	4.14	5.55
ออสเตรเลีย	2	27.20	2.03	13.60
แคนาดา	1	22.00	1.64	22.00
ฝรั่งเศส	1	10.00	0.75	10.00
ฟิลิปปินส์	1	6.67	0.50	6.67
จีน	3	3.29	0.25	1.10
บังคลาเทศ	2	2.96	0.22	1.48
มาเก๊า	1	2.40	0.18	2.40
รวม	117	1,340.42	100.00	11.46

ที่มา: A Businessman's Guide (1995), Ministry of Trade, Myanmar

ประเทศอื่นๆที่เข้าไปลงทุนในพม่าเรียงตามลำดับเงินลงทุนได้แก่ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย และมาเลเซีย เป็นต้น

เมื่อพิจารณาขนาดของการลงทุนต่อราย จะเห็นได้ว่า ผู้ลงทุนจากสิงคโปร์และไทยมีการลงทุนขนาดปานกลางใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยคือ11.5ล้านเหรียญต่อราย ประเทศในยุโรปและอเมริกาซึ่งมีการลงทุนในกิจการพลังงาน จะมีขนาดของการลงทุนค่อนข้างใหญ่

4.3 ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

การปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในปี 1988 ทำให้พม่าถูกระงับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งมีผลต่อดุลการชำระเงิน หนี้สะสมเพิ่มขึ้น และเงินสำรองต่างประเทศลดลง

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นประกาศรับรองรัฐบาล SLORC ในเดือนกุมภาพันธ์ 1989 และให้ความช่วยเหลือลดภาระหนี้สินแก่พม่าในเดือนมีนาคม 1991 เช่นเดียวกับฝรั่งเศส

ในปัจจุบัน พม่าพยายามปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกมากขึ้น เช่น การปลดปล่อยนางอองซาน ซูจี ในกลางปี 1995

V. ผลของการปฏิรูปเศรษฐกิจ และแนวโน้มในอนาคต

5.1 ผลของการปฏิรูปเศรษฐกิจ

การปฏิรูปเศรษฐกิจสู่ระบบตลาด โดยการให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น และใช้นโยบาย"เปิดประตู" ประเทศ เป็นผลมาจากความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจเดิม และความต้องการเงินตราต่างประเทศเพื่อใช้ในการพัฒนา

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา หลังการเริ่มการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี 1988 อาจกล่าวได้ว่าหากพิจารณาถึงอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ รัฐบาล SLORC ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศตามเป้าหมายในระยะสั้น (ดูหัวข้อ 2.5) เนื่องจากในช่วงปี 1988-1993 เศรษฐกิจโดยรวมมีอัตราการเติบโตร้อยละ 4.4 ต่อปี สูงกว่า 0.8 ต่อปีในช่วงปี 1980-1988

อย่างไรก็ตาม ระดับรายได้ (GDP) ในหลายๆสาขาการผลิตยังไม่สามารถฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่เท่ากับระดับที่เคยเป็นมาในปี 1985 เช่น ในสาขาอุตสาหกรรม การค้า

และการเงิน (ดูตารางที่ 5 และภาคผนวก) และเมื่อพิจาณาถึงเป้าหมายของการพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจสี่ปีแผนแรกในปี 1992-1995 อาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม

	อัตราการเติบโต (%)	
สาขา	เป้าหมาย (1992-95)	เกิดขึ้นจริง (1988-93)*
เกษตร ประมงและปศุสัตว์	6.0	4.8
เหมืองแร่	11.0	8.7
อุตสาหกรรม	14.9	5.4

หมายเหตุ:* จากตารางที่ 5

แม้รัฐบาลจะเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้า ค่อยเป็นค่อยไป และยังมีกฎระเบียบอีกมากมาย การเข้ามาของเอกชนส่วนใหญ่มาจากการเข้าร่วมทุนของต่างชาติ

สำหรับนโยบาย"เปิดประตู" ประเทศสามารถกระตุ้นการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศได้ในระดับหนึ่ง แต่ปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนยังเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ราคาส่งออกสินค้าจากพม่า ต้นทุนในการผลิตและการลงทุนในพม่าสูงกว่าที่ควรจะเป็น

การปฏิรูปทางเศรษฐกิจในครั้งนี้ ยังไม่มีผลต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด โครงสร้างเศรษฐกิจพม่ายังคงไม่เปลี่ยนจากในระยะสิบปีที่ผ่านมา การบริโภคโดยรัฐและเอกชนเป็นรายจ่ายที่สำคัญกว่าร้อยละ 80 ภาคเกษตรเป็นสาขาการผลิตที่ใหญ่ที่สุด

ปัจจุบัน พม่ายังประสบปัญหาในเรื่องเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เนื่องจากปัญหาเงินเฟ้อ ตลาดมืด อัตราเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยังขึ้นลงผันผวนในแต่ละปีตามสถานการณ์ทางการเมืองและสภาพดินฟ้าอากาศ นอกจากนี้พม่ายังมีการลงทุนต่ำ ขาดโครงสร้างพื้นฐาน ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยนไม่สะท้อนค่าที่แท้จริงของเงินจ๊าต และยังมีปัญหาทางการเมืองภายในประเทศแม้จะลดความรุนแรงลง

5.2 **แนวโน้มในอนาคต**

พม่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาในหลายสาขา เช่น การเกษตร ประมง พลังงาน พม่ายังมีที่ดิน มีทรัพยากรธรรมชาติ มีแรงงานที่มีทักษะภาษาอังกฤษ และมีความรู้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของพม่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไป

Samuelson และ Nordhaus (1995) ได้ศึกษาประสบการณ์การพัฒนาของประเทศในกลุ่มเอเชียที่ประสบความสำเร็จ เช่น ญี่ปุ่น เอเชียนิคส์ และกลุ่มอาเซียน และสรุปว่า ประเทศเหล่านี้ประสบความสำเร็จในแง่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีปัจจัยที่สำคัญ คือ การลงทุนที่สูงในสัดส่วนร้อยละ 35 ของ GDP มีนโยบายมหภาคที่สามารถรักษาระดับเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำ มีวิสัยทัศน์ที่มองไปข้างหน้า รักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับต่ำเพื่อประโยชน์ในการส่งออก และมีรัฐบาลที่ส่งเสริม กระตุ้นการแข่งขันของธุรกิจภาคเอกชน

หากพม่าจะต้องพัฒนาเพื่อเน้นอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยแนวทางเดียวกันนี้ (แต่ไม่ได้หมายความว่า พม่าจะต้องเลือกแนวทางนี้) จะเห็นได้ว่า พม่ายังขาดปัจจัยในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการลงทุน การสะสมทุนต่ำ แม้แต่การนำเข้าสินค้าทุนจากต่างประเทศก็มีสัดส่วนที่ลดลง และการลงทุนของชาวพม่าเองยังจำกัดอยู่ในธุรกิจขนาดเล็ก เนื่องจากขาดเงินทุน สิทธิในการเป็นเจ้าของไม่ชัดเจน และขาดความมั่นใจในสถานการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้ รัฐบาลพม่ายังไม่มีท่าทีที่จะปรับเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสม

การพัฒนาในระยะยาว พม่าคงยังต้องอาศัยเงินตราจากต่างประเทศ แหล่งที่มาของเงินตราในระยะสั้นนี้ คือ เงินลงทุนและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เนื่องจากการออมในประเทศยังมีข้อจำกัด และฐานการส่งออกของพม่าเองยังค่อนข้างแคบ พม่าพึ่งพาการส่งออกสินค้าเกษตรเพียงไม่กี่ชนิด ในขณะที่การส่งออกไม้ มีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการจัดการทรัพยากร การพัฒนาเหมืองแร่และพลังงานเพื่อการส่งออกยังต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ

แม้การพึ่งพาการค้า การลงทุน และการช่วยเหลือจากต่างประเทศจะเป็นสิ่งจำเป็นในการเริ่มต้นการพัฒนาของพม่า แต่ประวัติศาสตร์พม่าก็เคยปฏิเสธบทบาทและอิทธิพลของต่างชาติจนนำไปสู่การปิดประเทศในที่สุด ความรู้สึกของชาวพม่าต่อบทบาทของต่างชาติ

อาจเป็นตัวแปรภายนอกอีกตัวหนึ่งที่จะมีผลต่อขนาดและทิศทางการพัฒนาของพม่า ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้เขียนมิได้มีความรู้และข้อมูลที่เพียงพอ

ในปัจจุบัน ชนกลุ่มน้อยอ่อนแอลง มีความขัดแย้งกันเอง เช่น กะเหรี่ยงคริสต์และกระเหรี่ยงพุทธ รัฐบาล SLORC ยังคงเป็นปึกแผ่นและมีความเข้มแข็งขึ้นจากการปรับปรุงเศรษฐกิจให้ดีขึ้นในบางด้านและเปิดประเทศออกสู่โลกภายนอกเล็กน้อย นอกจากนี้ยังพยายามเปลี่ยนแปลงภาพพจน์ให้ดีขึ้นในสายตาต่างประเทศ เช่น ด้วยการเคลื่อนไหวให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยผ่านทางสมัชชาแห่งชาติ การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจมากขึ้น การเจรจาหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยคือคะฉิ่น การปล่อยตัวนางอองซานซูจี

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้รัฐบาลพม่าเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศมากขึ้น ทำให้พม่าได้รับประโยชน์จากการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากขึ้น ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจพม่าในปัจจุบัน ยังอยู่ในภาวะที่พอเลี้ยงตัวเองได้ จึงยังไม่มีปัญหารุนแรงที่จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างฉับไว

ในทศวรรษหน้า อุปสรรคที่เคยขัดขวางการดำเนินการใดๆของรัฐบาลพม่าในทศวรรษที่ผ่านมาน่าจะลดลง ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจคงจะมีตัวแปรอยู่ที่วิสัยทัศน์การกำหนดนโยบายและประสิทธิภาพในการดำเนินการของรัฐบาลเอง

VI. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทย

6.1 ความสัมพันธ์ด้านต่างๆ

ในตอนนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุน การใช้แรงงาน และความร่วมมือในลักษณะพหุภาคี

6.1.1 ความสัมพันธ์ด้านการค้า

มูลค่าการค้าไทยพม่า ในปี 1994 คิดเป็น 9,500 ล้านบาท คาดว่ามีการค้านอกระบบอีกประมาณ 8-9 หมื่นล้านบาท [7]

จากตารางที่ 17 จะเห็นได้ว่า เมื่อเทียบกับประเทศอินโดจีนอื่นๆแล้ว พม่าเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญยิ่งของไทยโดยเฉพาะในแง่แหล่งนำเข้า ประมาณครึ่งหนึ่งของการนำ

ตารางที่ 17: การค้าระหว่างประเทศของไทยกับพม่าและอินโดจีน

หน่วย: ล้านบาท

ประเทศคู่ค้าของไทย	2533	2534	2535	2536	2537	2538 ม.ค.–มี.ค.
ส่งออก						
พม่า	1,073	1,478	2,045	3,837	6,004	2,129
อินโดจีน(รวมพม่า)	3,245	4,124	8,738	15,740	26,254	8,554
ร้อยละของพม่าในอินโดจีน	33.1	35.8	23.4	24.4	22.9	24.9
นำเข้า						
พม่า	3,373	4,785	3,579	3,926	3,941	1,534
อินโดจีน(รวมพม่า)	7,203	9,251	9,025	10,112	9,839	3,642
ร้อยละของพม่าในอินโดจีน	46.8	51.7	39.7	38.8	40.1	42.1
มูลค่าการค้า						
พม่า	4,446	6,263	5,624	7,763	9,945	3,663
อินโดจีน(รวมพม่า)	10,448	13,375	17,763	25,852	36,093	12,196
ร้อยละของพม่าในอินโดจีน	42.6	46.8	31.7	30.0	27.6	30.0

ที่มา: กรมศุลกากร

เข้าของไทยจากอินโดจีนมาจากพม่า สินค้าที่ไทยนำเข้า คือไม้และไม้แปรรูป หินอัญญมณี และผลิตภัณฑ์จากสัตว์

ในด้านการส่งออกนั้น ปี 1994 การส่งออกจากไทยไปยังประเทศในอินโดจีนแต่ละประเทศมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยส่งออกไปพม่าร้อยละ 23 ของการส่งออกไปอินโดจีนทั้งหมด

ตัวเลขข้างต้นเป็นตัวเลขการค้าเป็นทางการที่ผ่านพิธีศุลกากร ซึ่งปัจจุบัน ไทยมีด่านศุลกากรถาวรตามแนวชายแดนรวมทั้งสิ้น 4 ด่าน คือที่ เชียงราย(ด่านแม่สาย) แม่ฮ่องสอน (ด่านห้วยต้นนุ่น) ตาก(ด่านแม่สอด) และด่านระนอง ทั้งยังมีจุดผ่อนปรนที่กาญจนบุรี(ด่านพระเจดีย์สามองค์)อีกแห่งหนึ่ง

คาดว่าตัวเลขทางการค้ารวมในปี 1995 จะลดลงจากการที่พม่าประกาศปิดด่านถาวรทั้ง 4 ด่าน ตั้งแต่ต้นปีจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพม่ากล่าวหาว่าไทยช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยที่ต่อสู้กับรัฐบาลพม่า และเนื่องจากลูกเรือประมงพม่าถูกฆ่าตายในเดือนสิงหาคม

เดือนกันยายน 1994 ไทยลงนามซื้อก๊าซธรรมชาติจากอ่าวเมาะตะมะ (Gulf of Martaban) ของพม่า คาดว่าจะมีการนำส่งในปี 1998 ทางท่อที่ความยาว 400 กิโลเมตรซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง คาดว่าจะสร้างรายได้ให้แก่พม่าประมาณ 400 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

6.1.2 **การลงทุนของไทยในพม่า**

ดังกล่าวแล้วในตอนที่ 4.2.2 และตารางที่ 16 ปัจจุบัน ไทยเป็นผู้ลงทุนในพม่ามากเป็นอันดับสอง ธุรกิจที่นักลงทุนไทยให้ความสนใจได้แก่ โรงแรมและท่องเที่ยว ป่าไม้ ประมง และเหมืองแร่ ปัจจุบัน รัฐบาลพม่ามีแนวโน้มให้มีการลงทุนในลักษณะครบวงจรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพยากรให้สูงขึ้น เช่น จับปลา และแปรรูป

อย่างไรก็ตาม การลงทุนของคนไทยในพม่ายังประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาที่เอกชนไทยไม่เข้าใจกฎระเบียบของทางการพม่าดีพอ อย่างเช่นกรณีของการประมง

ปัญหาประมงไทย-พม่า ส่วนหนึ่งเนื่องจากการที่เอกชนไทยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำไว้กับพม่าซึ่งเป็นคู่สัญญาร่วมทุน เช่นมีการลักลอบถ่ายปลากลางทะเล ในกรณีบริษัท NCC ของไทยเข้าร่วมทุนกับพม่าในชื่อ ณรงค์ พิชเชอรี่ อินดัสตรี แล้วก่อคดีฆ่าลูกเรือพม่าเมื่อกลางปี 1995 บริษัทไม่มีเรือเองแต่ทำหน้าที่เป็นนายหน้าหาเรือมาเข้าโครงการแล้วเก็บค่าตั๋วประมงจับปลาลำละ 200,000 บาท เรือเหล่านี้เข้าใจว่าจ่ายเงินแล้วจะทำ

ประมงได้เต็มที่ จับปลาแล้วไม่ส่งให้บริษัทพม่าที่ร่วมทุน แต่จะส่งให้เมื่อบริษัทให้ราคาปลาสูง บริษัทร่วมทุนจึงแจ้งเจ้าหน้าที่พม่าว่ามีเรือไทยลักลอบจับปลา

พม่าจึงออกประกาศห้ามประมงไทยจับปลาในน่านน้ำพม่า ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประมงพื้นบ้านไทยด้วย ทางรัฐบาลไทยจึงต้องออกมาตรการควบคุมเรือประมงไทยที่จะเข้าไปจับปลาในน่านน้ำพม่า เช่น การจดทะเบียนบริษัทและเรือ การวางเงินประกันไว้กับรัฐ และการมีจุดตรวจหรือ ตชด.ทางทะเล

การทำประมงนอกน่านน้ำนอกจากปัญหา ไม่รักษากฎระเบียบ ลักลอบจับปลาในเขตหวงห้าม ลักลอบเข้าไปจับปลาทั้งที่ไม่ได้รับสัมปทานแล้วยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนในเรื่องเขตทับซ้อน ปัจจุบัน คาดว่ามีปริมาณเรือที่ไปทำประมงในเขตพม่า 250 ลำ จากปริมาณเรือประมงไทยทั้งหมดที่จับปลาในนอกน่านน้ำไทย 970 ลำ

6.1.3 แรงงานพม่าในประเทศไทย

ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจในพม่า ทำให้มีชาวพม่าหลบหนีเข้ามาในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ประมาณ 20 ปีก่อนเป็นต้นมา โดยเฉพาะในต้นทศวรรษ 2530 มีแรงงานพม่าเข้ามาทำงานในไร่อ้อย และในงานประมง ซึ่งสาขาการผลิตดังกล่าวได้ประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ และปัจจุบันยังมีโรงงานประกอบรองเท้าย้ายไปที่จังหวัดตาก ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดน ส่วนหนึ่งเพื่อใช้แรงงานราคาถูกจากพม่า แรงงานพม่าในโรงงานประกอบรองเท้าจังหวัดตากได้ค่าจ้างวันละ 40-60 บาท เทียบกับค่าจ้างขั้นต่ำในพื้นที่นั้น 118 บาท ในส่วนของแรงงานประมง รายได้ทำงานในเรือประมงประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน เทียบกับ 5,000 บาทต่อเดือนในการจ้างแรงงานไทยเช่นจากอีสาน

ปัจจุบัน ประมาณการว่ามีแรงงานชาวพม่าในประเทศไทย 600,000-700,000 คน [8] ส่วนมากเป็นชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงและมอญ ทางราชการไทยได้จำแนกแรงงานเหล่านี้เป็น 4 กลุ่ม คือ

1. ผู้พลัดถิ่นซึ่งเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 48,000 คน
2. ผู้หลบหนีการสู้รบ 80,000 คน
3. ผู้หลบหนีเข้าเมืองด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจหลัง 9 มีนาคม 2519
   มีหลักแหล่งในไทย มีชื่อในทะเบียนประวัติและมีบัตรประจำตัวจากไทย 100,000 คน
4. ผู้ลักลอบเข้ามาทำงานที่ไม่มีหลักแหล่ง 400,000 - 500,000 คน

บุคคลเหล่านี้เป็นคนกลุ่มน้อยซึ่งรัฐบาลพม่าไม่ยอมรับการส่งตัวกลับ นอกจากนี้เนื่องจากแนวชายแดนไทย-พม่ามีความยาวประมาณ 2,000 กิโลเมตร ตั้งแต่เชียงรายถึงระนอง จึงเป็นการยากที่จะควบคุมการลักลอบเข้าเมือง ประกอบกับความต้องการแรงงานไร้ฝีมือในประเทศไทย รัฐบาลจึงมีมติเมื่อ 17 มีนาคม 2535 ผ่อนผันให้แรงงานพม่ากลุ่มที่ 3[9] ทำงานได้ชั่วคราวตามความจำเป็นภายใต้เงื่อนไขของกระทรวงมหาดไทย [10] ในเขต 4 จังหวัดชายแดน คือ เชียงราย ตาก กาญจนบุรี และ ระนอง ต่อมาขยายรวมถึง แม่ฮ่องสอน ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร

ในเดือนสิงหาคม 1995 ภาคเอกชนโดยหอการค้าจังหวัดชายแดนไทย-พม่า ได้ยื่นข้อเสนอเข้าสู่สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สู่คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ) และสำนักงานคณะกกพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้นำเรื่องไปหารือกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดมาตรการแก้ไข เพื่อให้แปรสภาพเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ด้วยปัญหาขาดแคลนแรงงาน

พ.ร.บ.ที่เกี่ยวข้อง ที่ภาคเอกชนจะผลักดันให้มีการแก้ไข ได้แก่

พ.ร.บ.การทำงานของคนต่างด้าว พศ.2521 กำหนดประเภทของงานสำหรับแรงงานต่างด้าวจำนวน 27 ประเภท

พ.ร.บ.ว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พศ. 2482 ห้ามไม่ให้คนต่างด้าวเข้ามาทำการประมงในเขตไทย กระทรวงเกษตรจะเสนอแก้ไขให้กรมประมงดูแล

นอกจากนี้ จะเสนอให้แรงงานต่างด้าวทำงานในสวนยางพาราได้ และให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองลดหย่อนอัตราค่าประกันผู้ที่หลบหนีเข้าเมืองตาม พ.ร.บ.คนเข้าเมือง 2522 ซึ่งนายจ้างจะต้องจ่ายจากรายละ 5,000 เหลือ 2,000 บาท (เดิมรายละ 50,000 บาท ต่อมาลดเหลือ 5,000) หากหลบหนีไม่มารายงานตัวตามที่จนท.กำหนด ก็จะริบเงินประกันทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อควบคุมให้นายจ้างรับผิดชอบต่อลูกจ้างต่างด้าวของตนมิให้กระทำการใดๆที่อาจสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้น เหตุผลของการขอลดเนื่องจาก ผู้ประกอบการต้องสูญเสียเงินทุนหมุนเวียนปีละหลายพันล้านและแรงงานพม่า เปลี่ยนงานบ่อย

6.1.4 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะพหุภาคี

ปัจจุบัน ไทยและพม่ามีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะพหุภาคีหลายโครงการด้วยกัน ได้แก่

(ก) โครงการห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมืออนุทวีปเอเชียใต้ หากพม่าเข้าร่วมโครงการจะช่วยกระจายความเจริญจากแปซิฟิคไปยังเอเชียใต้ เป็นประโยชน์ต่อโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ ปัจจุบัน อินเดียให้ความสำคัญกับการค้าชายแดนด้านพม่ามากขึ้น อาจพัฒนาการลงทุนด้านพลังงาน เหมืองแร่ หรือเป็นตลาดระบายสินค้าในอนาคต

(ข) โครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจซึ่งเป็นโครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่เชื่อมการพัฒนาอินโดจีนกับเอเชียใต้ มีการวางโครงข่ายการคมนาคมทางบก การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โครงการดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากความพยายามของภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะ หอการค้าเชียงราย ที่จะขยายความเจริญในภูมิภาค ความต้องการทางออกสู่ทะเลทางด้านเอเชียอาคเณย์ของจีน และความสนใจที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของลาวและพม่าโดยยอมรับการลงทุนและการค้าขายกับต่างประเทศ

(ค) โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจซึ่งเป็นโครงการความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

ปัจจุบันโครงการดังกล่าวต้องประสบปัญหาชะงักงันจากปัญหาความสัมพันธ์ไทย-พม่า

6.2 ปัญหาและอุปสรรค

นับตั้งแต่พม่าใช้นโยบาย"เปิดประตู"สู่ภายนอกในปี 2531 และใช้กฎหมายการลงทุนใหม่ในปี 2536 ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับพม่าได้เริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง แต่ไม่ราบรื่นนัก รากฐานของปัญหาอยู่ที่ความไม่วางใจของพม่าที่มีต่อไทยในกรณีที่มีชนกลุ่มน้อยของพม่าที่มีฐานการต่อต้านรัฐบาลอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า และบ่อยครั้งก็หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย ประกอบกับไทยมีการจ้างแรงงานพม่า ซึ่งพม่าใช้เป็นข้ออ้างว่าไทยสนับสนุนชนกลุ่มน้อย

ตั้งแต่ต้นปี 2538 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่าตึงเครียดมากขึ้น เช่นการที่พม่าประกาศปิดด่านชายแดนด้วยเหตุผลว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อย ต่อมาในเดือนสิงหาคม 2538 ลูกเรือพม่า ถูกลูกเรือประมงไทยฆ่าตายในเขตน่านน้ำพม่า เป็นผลให้พม่าประกาศห้ามประมงไทยเข้าไปจับปลาในน่านน้ำพม่า และปิดด่านชายแดนที่จังหวัดระนอง นอกจากนี้ พม่าได้ยกเลิกความร่วมมือในโครงการเชื่อมโครงข่ายการคมนาคมในโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจตอนบน ส่งผลให้การก่อสร้างถนนสายท่าขี้เหล็ก-เชียงตุงถูกยกเลิกไป

เดือนพฤษภาคม 1995 พม่าชะลอโครงการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่าข้ามแม่น้ำเมยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากซึ่งก่อสร้างไปแล้วประมาณ 90% ด้วยเหตุผลที่ว่าเอกชนไทยลุกล้ำพื้นที่ริมแม่น้ำ อันจะเป็นผลกระทบต่อทางเดินน้ำและเขตปักแดน

ปัญหาดังกล่าว กระทบต่อการลงทุนที่ต้องอาศัยพม่าเป็นสะพานเข้าสู่ยูนนานเพื่อรองรับนโยบายการเปิดประเทศลงใต้ของจีน หากโครงการสร้างสะพานไม่หยุดชะงักและสามารถเชื่อมต่อได้ด้วยการสร้างถนนเมียวดี-มะละแหม่ง ไทยกับพม่าจะได้ใช้ท่าเรือน้ำลึกที่มะละแหม่งได้เต็มที่ รวมทั้งเป็นตัวเสริมการพัฒนาย่างกุ้งกับปริมณฑลให้เป็นศูนย์กลางความเจริญของพม่าในอนาคต

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นมีผลต่อเนื่องถึงโครงการลงทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทำให้หลายโครงการต้องชะงักงัน เช่น โครงการสายการบินเชียงราย-เชียงตุง โครงการเดินรถไฟยูนนาน-กรุงเทพมหานคร โครงการลงทุนของภาคเอกชนไทยอื่นๆ เช่น การสร้างท่าเรือ รีสอร์ต โรงแรม นิคมอุตสาหกรรม กิจการเดินเรือ การท่องเที่ยว สวนสนุก โครงการเมืองใหม่ ศูนย์แสดงสินค้า โครงการรับเหมาก่อสร้าง

6.3 **บทสรุป**

พม่าเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการค้าและการลงทุน โดยสินค้าที่ไทยอาจนำเข้าจากพม่าหรือเข้าไปลงทุนทำการผลิตในพม่า นอกเหนือจาก ไม้ ประมง และอัญญมณีแล้ว ยังมีพืชอาหารสัตว์ เช่นข้าวโพดและถั่วต่างๆ (หากไทยมีนโยบายการค้าเสรี) และน้ำมันหรือแก๊สธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม ไทยมีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับพม่า จะเห็นได้ว่า พม่าพยายามโยงปัญหาที่เกิดขึ้นให้เกี่ยวพันซับซ้อนต่อเนื่องกันจากปัญหาหนึ่งไปสู่ปัญหาหนึ่ง ทำให้บทบาทของไทยในพม่ายังตามหลังประเทศเพื่อนบ้านอื่น เช่น สิงคโปร์ หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขด้วยความจริงใจของทั้งสองประเทศ คงเป็นการยากที่ไทยจะบรรลุจุดมุ่งหมายที่จะเป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนในภูมิภาคอย่างที่รัฐบาลไทยมุ่งหวังได้

นิตยสารฟาร์อีสเทิร์นอีโคโนมิครีวิวได้วิเคราะห์ว่า ประเทศที่พม่าเห็นว่ามีบทบาทสำคัญต่อประเทศของตนสี่ประเทศคือ จีน อินเดีย สิงคโปร์ และประเทศไทย ไทยคงต้องจับตามองบทบาทของประเทศเหล่านี้ต่อพม่า

นั่นคือ นอกจากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ไทยยังต้องมีการแข่งขันกับประเทศอื่นๆที่มีบทบาทในพม่าหากไทยต้องการจะสร้างความสำคัญของตนเองในภูมิภาค

หมายเหตุ

1. ในช่วง 1962-1972 พม่าได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพียงเล็กน้อยจากจีนและญี่ปุ่น
2. ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ในหัวข้อที่ 3.1-3.3 นอกจากใช้ข้อมูลที่แสดงในตารางแล้ว ยังใช้ข้อมูลส่วนใหญ่จาก The Economist Intelligence Unit, "Country Profile", 1995
3. The Economist Intelligence Unit, 1995
4. ผู้จัดการรายวัน, 22 กพ.2539
5. Associated Press ตีพิมพ์ใน The Nation, 6 Feb. 1996.
6. Thaung, 1996
7. "ไฟไรจน์เยือนพม่าขอเปิดสามด่านชายแดน" กรุงเทพธุรกิจ 7 ตค. 2538
8. นายชิต นิลพาณิช ประธานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานต่างชาติเปิดเผยว่า มีชาวต่างชาติลักลอบเข้ามาทำงานในไทย ประมาณ 525,000 คน เป็นพม่า 334,000 คน ("เกษตรเสนอแก้กมแรงงานให้ต่างด้าวเป็นลูกเรือประมง" ผู้จัดการรายวัน 9 ตค. 2538)
9. มติดังกล่าวผ่อนปรนให้สามารถนำผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าที่เข้ามาหลัง 9 มีค. 2519 มอบตัวเพื่อดำเนินคดีฐานหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายตามพ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยเสียเงินประกันตัวแทน
10. เช่น พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวปี 2521 นายจ้างไทยจะต้องวางเงินค้ำประกันจำนวน 50,000 บาทต่อหัว สำหรับการนำคนต่างด้าวมาทำงาน แต่ปัญหามีขบวนการลักลอบนำคนงานพม่าออกไปทำงานนอกเขตจังหวัดชายแดน ทำให้นายจ้างไทยต้องเสียเงินค้ำประกัน จึงมีความพยายามที่จะต่อรองเงินค้ำประกันลงเหลือ 1,000 บาท ซึ่งภาครัฐไม่ตกลงเพราะเกรงว่าจะทำให้ง่ายต่อการโยกย้ายแรงงานพม่าออกจากเขตชายแดนมากขึ้น
11. ข้อมูลจากสมาคมประมงนอกน่านน้ำไทย

บรรณานุกรม

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ มองพม่า แลลาว ชำเลืองจีน (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา 2531

"พม่าประเทศที่น่าสนใจสำหรับนักลงทุน" วารสารส่งเสริมการลงทุน ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม 2538

ธเนศวร์ เจริญเมือง ไทย-พม่า-ลาว-จีน สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ สี่เหลี่ยมวัฒนธรรม กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ 2538

กรุงเทพธุรกิจ ฉบับต่างๆ

มติชน ฉบับต่างๆ

ผู้จัดการรายวัน ฉบับต่างๆ

Economist Intelligence Unit, "Country Profile", 1995.

Kohama, Hirohisa, "Development Strategy and Growth Performance: A Comparison of Burma and Malaysia", International Development Center of Japan, Tokyo, March 1982.

Samuelson, Paul A. Economics. 15th edition. New York: McGraw-Hill, Inc., 1995.

Thaung, Nyi Nyi. "Myanmar's Economic Reform with Specific Implications on Foreign Trade". Master's Thesis. Faculty of Economics, Thammasat University, Bangkok. 1996 (Forthcoming)

Bangkok Post, various copies

The Nation, various copies

เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอินโดจีน
และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย

ผศ.ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 - 28 มีนาคม 2539

Vietnam
200 km
200 miles
Giang
Lao Cai
Black
Cao Bang
Nanning
China
Thai Nguyen
Lang Son
Hanoi
Burma
Hoa Binh
Haiphong
20
Laos
Ninh Binh
Ky Son
Thanh Hoa
Hainan Dao
Dien Chau
Gulf of Tonkin
Lamphun
Vinh
Vientiane
Ron
Dong Hoi
South China Sea
Rangoon
Quang Tri
Thailand
Hue
Da Nang
Tam Ky
15
Quang Ngai
Dac To
Kon Tum
Pleiku
Qui Nhon
Bangkok
Andaman Sea
Cambodia
Tuy Hoa
Nha Trang
Da Lat
Mekong
Phnom Penh
Bien Hoa
Gulf of Thailand
Tay Ninh
Ho Chi Minh City
Long Xuyen
10
Rach Gia
Can Tho
Bac Lieu
Ca Mau
100
105
110
115

Cambodia
(Kampuchea)
Nakhon Ratchasima
Thailand
Laos
Vietnam
Phumi Samraong
Choam Khsant
Stoeng Sreng
Mekong
Kong
Siempang
Virochey
Tonle San
Tonle
Phnum Tbeng Meanchey
Paoy Pet
Sisophon
Rovieng Tbong
Stoeng Svay Chek
Stoeng Sen
Stung Treng
Lumphat
Tonle Sepok
Batdambang
Siemreab
Tonle Sap
Kampong Thum
Sambor
Chbar
Pailin
Chanthaburi
Sangke
Pouthisat
Chinit
Kracheh
Senmonorom
Phumi Prek Kak
Kampong Chhnang
Tonle Sab
Ko Chang I.
Phumi Tonle Bet
Snuol
Sre Khtum
Kampong Cham
Khlong Yai
Memot
Krong Kaoh Kong
Kampong Spoe
Phnom Penh
Prey Veng
Gulf of Thailand
Banam
Tay Ninh
Tonle
Sre Ambel
Svay Rieng
Ho Chi Minh City
Kampot
Basak
Kampong Saom
Ha Tien
S. China Sea
100 km

China
Laos
Muang Ou Tai
Phongsali
Vietnam
150 km
150 miles
Burma
Muang
Khoua
Hanoi
21
Louang Namtha
Muang Xay
Muong Het
Haiphong
Muang
Houn
Xam Nua
Bar
Houayxay
Nam Ou
Louangphrabang
Gulf
of
Tonkin
Ban Ban
Phou
Khoun
Xiangkhoang
Mekong
Muang Xaignabouri
Muang Vangviang
China
Nam Ngum
Res.
Muang Thathom
Muang Phon Hong
Ban Napo
Nam Theun
Muang
Pakxan
18
Muang
Pak-lay
Vientiane
Ban Na Phao
Muang Khammouan
Ban
Xeno
Muang Xepon
Savannakhet
Xe Banghiang
Mawlamyine
Muang Phin
Da Nang
Thailand
Ban Bak
Muang
Khongxedon
Saravan
Andaman Sea
Pakxe
Chavan
15
Champasak
Attapu
Xe Kong
Cambodia
Muang Khong
Bangkok
99
102
105
108

เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอินโดจีนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

อารยะ ปรีชาเมตตา
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

" I see the growth in Asia as an opportunity, not a threat."

John Major

British Prime Minister

(Bangkok Post: March 1, 1996)

I บทนำ

ประโยคข้างต้นนี้ นายกรัฐมนตรีอังกฤษได้พูดไว้ในระหว่างการเข้าร่วมประชุม Asia-Europe Meeting (ASEM) ที่กรุงเทพฯเพื่อตอบคำถามของนักข่าวที่ถามท่านว่ามองอย่างไรกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจเอเชียในแง่ของผลกระทบที่จะมีต่อเศรษฐกิจของยุโรป คำตอบดังกล่าวได้สะท้อนมุมมองที่น่าคิดจากคนที่มองดูการเปลี่ยนแปลงของเอเชียจากภายนอก และสมควรอย่างยิ่งที่ชาติเอเชียด้วยกันเองจะได้นำเอามาพิจารณาเปรียบเทียบกับทัศนคติของตนเองที่มองดูเอเชียด้วยกันเอง โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทยและเพื่อนบ้านคือ ประเทศเวียดนาม กัมพูชา และ สปป.ลาว ที่ต่างก็กำลังแข่งขันฟื้นฟูเศรษฐกิจไปสู่ระบบตลาดเสรีกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ข้อคิดดังกล่าวถ้าจะช่วยให้ทุกฝ่ายเกิดความสบายใจมากขึ้นและเห็นว่าสถานการณ์รอบข้างเป็นการเพิ่มโอกาสมากกว่าที่จะเป็นภัยคุกคามซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะเป็นผลดีที่จะนำทุกฝ่ายไปสู่การดำเนินนโยบายที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ ตัวอย่างของปัญหาที่มีอยู่ก็เช่น กรณีที่กัมพูชาหวาดระแวงว่าไทยมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่อง

การให้ความสนับสนุนเขมรแดงอย่างลับๆ เป็นต้น การกำหนดท่าทีที่ถูกต้องนี้เท่านั้นที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันที่ถาวรแก่ทุกฝ่ายในภูมิภาคนี้ได้ในระยะยาว

1.1 ผลของการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเดียวกันภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์

ก) ผลทางด้านบวก

หลักการเบื้องต้นของการสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจหรือกลุ่มเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันให้บรรลุผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริงโดยไม่กลายเป็นเพียงข้อตกลงบนแผ่นกระดาษเท่านั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศสมาชิกทุกประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจนั้นๆจะต้องได้รับผลประโยชน์ที่มากกว่าผลเสียที่จะเกิดจากความร่วมมือนั้นๆ ผลประโยชน์ร่วมกันนี้เกิดขึ้นได้เพราะความร่วมมือดังกล่าวจะก่อให้เกิดโอกาสทางการค้าเพิ่มขึ้นภายในกลุ่ม หรือที่นักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศเรียกว่า trade creation และ trade diversion คำว่า trade creation หรือการสร้างปริมาณการค้าหมายถึงการที่ประเทศสมาชิกในกลุ่มหันไปผลิตเฉพาะสินค้าที่ตัวเองมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากขึ้นและซื้อสินค้าอื่นจากประเทศสมาชิกในกลุ่มที่ผลิตได้ดีและถูกกว่า ส่วน trade diversion หรือการหันเหทิศทางการค้าหมายถึงการที่ประเทศสมาชิกเปลี่ยนแปลงทิศทางการค้าบางส่วนจากการที่เคยค้าขายกับประเทศนอกกลุ่มมาเป็นการค้าขายกันเองภายในกลุ่มมากขึ้น ซึ่งผลทั้งสองอย่างนี้จะทำให้การค้าโดยรวมภายในกลุ่มมีเพิ่มมากขึ้นได้

ผลประโยชน์จากการเพิ่มการค้าภายในกลุ่มด้วยกันเองนี้ ยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อื่นตามมาคือการชักนำให้มีการไหลเข้ามาของทุนและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากขึ้นทั้งจากที่เป็นประเทศสมาชิกและที่ไม่เป็นสมาชิก เนื่องจากมีขนาดของตลาดที่รวมกันแล้วใหญ่มากขึ้น และนักลงทุนต่างประเทศต้องเข้ามาลงทุนทำการผลิตในกลุ่มประเทศเหล่านี้แทนการส่งสินค้าออกมาขายในตลาดเหล่านี้เหมือนแต่ก่อน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงกำแพงภาษีหรือมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีที่ตั้งไว้กีดกันการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม การลงทุนที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดผลของความเชื่อมโยงทางการผลิตเช่นการใช้วัตถุดิบและการจ้างงานระหว่างกันเพิ่มมากขึ้นภายในกลุ่มหรือภูมิภาคเดียว

กันและทำให้มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิตไปในพื้นที่อื่นๆเช่นพื้นที่บริเวณชายแดน เมืองท่า หรือพื้นที่ที่มีศักยภาพที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมใหม่ของกลุ่มเศรษฐกิจนั้นๆต่อไป เป็นต้น

นอกจากการค้าภายในกลุ่มด้วยกันเองที่เพิ่มขึ้นแล้ว ผลประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละประเทศ การที่สามารถเคลื่อนย้ายแรงงาน วัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางระหว่างกันได้อย่างเสรีมากขึ้นและมีต้นทุนที่ต่ำลง และการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้นอันจะก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี่การผลิตและการจัดการให้กับประเทศในกลุ่มมากขึ้น ผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถทำให้สินค้าและบริการที่ผลิตในภูมิภาคนี้มีต้นทุนที่ต่ำลง ทำให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลที่สุดอาจทำให้กลุ่มเศรษฐกิจนั้นๆสามารถเพิ่มมูลค่าปริมาณการค้ากับประเทศนอกกลุ่มหรือกับโลกภายนอกได้มากขึ้นด้วย

ข) ผลทางด้านลบ

การรวมตัวเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเดียวกันแม้จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่มดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม การสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายๆหรือในระยะเวลาสั้นๆเพราะแต่ละประเทศก็มีปัญหาภายในและความต้องการที่แตกต่างกัน ประเทศต่างๆอาจต้องใช้เวลาเจรจาและศึกษาซึ่งกันและกัน รวมทั้งการลองผิดลองถูกในบางกรณี เพื่อให้แน่ใจได้ว่าตนเองได้ตัดสินใจกำหนดบทบาทและจุดยืนในการเจรจาต่อรองที่เหมาะสมถูกต้องแล้ว

ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มเศรษฐกิจภูมิภาคก็คือทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้จากเหล่าประเทศนอกกลุ่มเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน รูปแบบของการตอบโต้ก็คือการรวมกลุ่มใหม่กันเองระหว่างประเทศนอกกลุ่มหรือกับบางประเทศที่อยู่ในกลุ่มอื่นแล้วเพื่อมาคานอำนาจกัน เช่น กรณีของ ASEAN, APEC, ASEM, AFTA, EU และ NAFTA เป็นต้น ถ้าการรวมตัวของแต่ละกลุ่มนี้มีขึ้นเพื่อกีดกันการค้าหรือทำสงครามการค้าซึ่งกันและกันแล้ว ผลที่สุดก็จะเป็นการทำลายบรรยากาศและระบบการค้าเสรีของโลก และนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่ไร้ประสิทธิภาพในที่สุด

นอกจากนี้ ผลเสียอีกประการหนึ่งที่อาจจะเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจนี้ก็คือการใช้โอกาสของการรวมกลุ่มนี้เป็นช่องทางสำหรับธุรกิจเอกชนในบางประเทศที่อยากจะเข้าไปครอบงำเศรษฐกิจหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ของอีกประเทศหนึ่งเพียงเพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าแต่อาจก่อให้เกิดผลเสียอย่างมากในระยะยาวได้ เช่นการตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในบางพื้นที่โดยเฉพาะตามหัวเมืองชนบททั้งหลาย จนชาวบ้านปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงไม่ทันและอาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆอีกมากมาย เช่นปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหาการอพยพของแรงงานจำนวนมากๆ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการใช้แรงงานเด็กและสตรี ปัญหายาเสพติด และปัญหาสังคมอื่นๆตามมาในภายหลัง ซึ่งเป็นประเด็นที่หลายๆประเทศเป็นห่วงและพยายามป้องกันกันอยู่

1.2 การพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนสำหรับเขตภูมิภาคอินโดจีน

ภูมิภาคอินโดจีนนี้ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศสปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นพื้นที่ที่ยังมีความล้าหลังในการพัฒนาเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ไทย มาเลเซีย และ สิงคโปร์ เนื่องจากต้องตกอยู่ในภาวะสงครามเป็นเวลานานและประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศภายใต้ระบอบสังคมนิยม ประชากรมีความสามารถในการผลิตต่ำเพราะขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอที่จะมาสนับสนุนการผลิต โอกาสในการศึกษา ความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่ เงินทุน อำนาจซื้อ และระบบผลตอบแทนที่จูงใจ อย่างไรก็ตามภูมิภาคนี้ก็มีศักยภาพในการพัฒนาได้สูง เนื่องจากยังมีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อีกมากและค่าจ้างแรงงานราคาถูก และเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลกรวมทั้งเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและกลุ่มประเทศอินโดจีนในอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นนั้นมีค่อนข้างจำกัด เนื่องจากมีความแตกต่างในเรื่องของลัทธิทางการเมืองทำให้ประเทศเหล่านี้ติดต่อค้าขายและรับความช่วยเหลือจากประเทศในค่ายสังคมนิยมด้วยกันเองเป็นหลัก จนกระทั่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของระบอบสังคมนิยมในประเทศต่างๆทั่วโลกโดยเฉพาะในโซเวียต เยอรมันตะวันออก และอีกหลายประเทศ ซึ่งเป็นการยุติสงครามเย็นที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลานาน ทำให้ความช่วยเหลือต่างๆที่ประเทศในกลุ่มอินโดจีนได้รับต้องหยุดชะงักลง ความจำเป็นในการ

พัฒนาและแก้ไขปัญหาภายในของประเทศเหล่านี้ด้วยตนเองมากขึ้นได้บีบให้ประเทศอินโดจีนเหล่านี้เปิดประเทศค้าขายกับประเทศในโลกเสรีและประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น และชี้ชวนให้ต่างประเทศมาลงทุนในประเทศของตนมากขึ้นเช่นกัน

ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาที่หันมาดำเนินนโยบายเปิดประเทศมากขึ้นนี้ ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้อย่างมาก โดยเฉพาะในเวียดนามที่มีต่างประเทศสนใจเข้าไปลงทุนจำนวนมาก ปัญหาเงินเฟ้อได้รับการแก้ไขจนอยู่ในระดับปกติ มีความสามารถในการส่งออกข้าวจนกลายเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่อันดับที่สามของโลกจากที่เคยต้องนำเข้าข้าวเพราะไม่สามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการบริโภคภายในประเทศ

อย่างไรก็ตามการเปิดกว้างของประเทศอินโดจีนเหล่านี้ใช่ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด ประสบการณ์ความสำเร็จและข้อผิดพลาดที่ผ่านมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยน่าจะได้ถูกนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับกลุ่มประเทศอินโดจีนเหล่านี้ เช่นปัญหาเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการกระจายรายได้ที่เลวลง ปัญหาการจราจรแออัด ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค ปัญหาของระบบข้าราชการที่ขาดประสิทธิภาพ และปัญหาสังคมอื่นๆที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความเป็นไปได้สูงสำหรับแต่ละประเทศในแถบอินโดจีนมีดังต่อไปนี้คือ

(ก) ประเทศสปป.ลาวจะเน้นการพัฒนาด้านการเกษตร การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ อุตสาหกรรมปูนซิเมนต์และวัสดุก่อสร้าง เหมืองแร่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากไม้ การค้าชายแดน การท่องเที่ยว และการเก็บค่าผ่านทางถนนเชื่อมระหว่างไทยและเวียดนาม

(ข) สำหรับประเทศกัมพูชาแนวทางที่เหมาะสมได้แก่การพัฒนาภาคเกษตรกรรม การประมง อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การค้าชายแดน อัญมณี และการท่องเที่ยว เป็นหลัก

(ค) สำหรับนโยบายพัฒนาของเวียดนามจะเน้นอุตสาหกรรมใช้แรงงานราคาถูกและอุตสาหกรรมส่งออก เช่น สิ่งทอ และอาหารทะเลกระป๋อง และเน้นทางด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรม การท่องเที่ยว การขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ

การพัฒนาในช่วงแรกนี้ประเทศทั้งสามมีความจำเป็นต้องอาศัยเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศจำนวนมากเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความสามารถในการผลิต และการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ยังขาดแคลนอีกมากโดยเฉพาะในประเทศกัมพูชาและสปป.ลาว นอกจากนี้เงินลงทุนจากต่างประเทศและรายได้จากการส่งออกก็เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ซึ่งการระดมเงินลงทุนดังกล่าวจะทำได้โดยเน้นการพัฒนาเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ การสนับสนุนทางด้านภาษีและสิทธิพิเศษอื่นๆ นอกจากนี้นโยบายพัฒนาควรเน้นเรื่องการรักษาความสมดุลของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

II โครงสร้างเศรษฐกิจรายประเทศในอินโดจีน

กลุ่มประเทศในอินโดจีนหมายถึง ประเทศเวียดนาม กัมพูชา และ สปป.ลาว รายละเอียดโดยสังเขปของเศรษฐกิจในแต่ละประเทศมีดังนี้คือ

2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศเวียดนาม

ปีคศ. 1986 นับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญอีกช่วงหนึ่งสำหรับประวัติศาสตร์ยุคใหม่ของประเทศเวียดนาม เพราะมีการผ่อนคลายแนววิธีคิดเดิมของการวางแผนบริหารระบบเศรษฐกิจแบบเบ็ดเสร็จโดยองค์กรของรัฐที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจทุกอย่างไว้ที่ส่วนกลาง (centrally-controlled economy) แล้วหันมาทดลองใช้ระบบกลไกราคาตลาด (market oriented economy) มากขึ้น โดยที่โครงสร้างทางการเมืองของประเทศยังคงใช้ระบบสังคมนิยมอย่างเดิม

การยอมรับด้วยสันติวิธีของหลายๆประเทศสังคมนิยมให้มีการเปลี่ยนมาใช้ระบบเศรษฐกิจกึ่งเสรีนิยมแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างแนวคิดพื้นฐานที่ขัดแย้งกันสองขั้ว คือแนวคิดของเศรษฐกิจเสรีนิยมที่เน้นเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและแนวคิดการเมืองแบบสังคมนิยมที่เน้นอำนาจรัฐเหนือเสรีภาพส่วนบุคคล ย่อมไม่ใช่เรื่องบังเอิญหรืออุบัติเหตุทางประวัติศาสตร์แต่อย่างไร หากแต่เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดทางสังคม การเมือง และบทเรียนในอดีตที่ โดยคาดหวังว่าจะทำให้ประชาชนในสังคมนั้นๆมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและ

สอดคล้องกับกาลเวลาและสภาพแวดล้อมของสังคมโลกที่แปรเปลี่ยนไป กรณีของประเทศเวียดนามนั้นนับเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สนับสนุนข้อสมมติฐานนี้ได้เป็นอย่างดี

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เวียดนามตัดสินใจหันมาใช้ระบบเศรษฐกิจกึ่งเสรีนั้นเกิดจากการสุกงอมของปัญหาเศรษฐกิจที่สะสมมานานโดยไม่สามารถแก้ไขให้ดีขึ้นได้ด้วยระบบเศรษฐกิจแบบเดิมที่รวมศูนย์การวางแผนจากส่วนกลาง ปัญหาที่สำคัญก็มีอาทิเช่น ปัญหาการขาดแคลนอาหารและสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นที่จะหาซื้อได้ในระดับราคาควบคุมเพราะสินค้าถูกยักย้ายถ่ายเทไปขายในตลาดมืดที่มีราคาสูงกว่าราคาควบคุม ปัญหาการขาดดุลงบประมาณรัฐบาลเนื่องจากการใช้จ่ายเกินตัวเพื่อไปอุดหนุนรัฐวิสาหกิจจำนวนมากให้ผลิตสินค้าและบริการออกมาขายในราคาควบคุม ทำให้ประสบภาวะขาดทุนเรื้อรัง ปัญหาการบริหารการผลิตที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้มีต้นทุนสูงแต่สินค้ามีคุณภาพต่ำ ปัญหาเงินเฟ้อที่รุนแรงเนื่องจากมีการเพิ่มปริมาณเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจมากเกินไปเพราะต้องนำมาใช้จ่ายตามงบประมาณ ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเพราะส่งสินค้าออกได้น้อย ปัญหาการขาดแรงจูงใจในการทำงาน และปัญหาการขาดแคลนบริการทางด้านการสาธารณสุขและบริการโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เป็นต้น

ผลพวงจากความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์การวางแผนจากส่วนกลางได้ค่อยๆทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงและนักวิชาการในประเทศต่างเริ่มตระหนักถึงข้อจำกัดของระบบเศรษฐกิจที่ใช้อยู่ในเวลานั้น แต่ขณะเดียวกันก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าระบบเศรษฐกิจเสรีที่ปล่อยทุกๆอย่างให้เป็นไปตามภาวะตลาดโดยไม่มีการควบคุมวางแผนใดๆ จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาหนักหน่วงที่รุมเร้าอยู่ในขณะนั้นได้ เพราะแม้แต่วิธีการวางแผนและควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จทุกอย่างยังต้องพบกับความล้มเหลวมาแล้ว ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญขององค์กรระหว่างประเทศที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเวียดนามในขณะนั้นต่างมีบทบาทมากในการสนับสนุนผลักดันแนวคิดการแก้ปัญหาโดยอาศัยระบบกลไกราคาตลาดมากขึ้น การต่อสู้ทางความคิดนี้ได้มาถึงจุดอิ่มตัวเมื่อสถานการณ์ได้บีบบังคับให้ต้องตัดสินใจทำอย่างไรอย่างหนึ่งเพราะสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่เต็มที่แล้ว ซึ่งทางเลือกที่ยอมรับได้มากที่สุดภายใต้สถานการณ์ในขณะนั้นก็คือการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยการหันมาทดลองใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมหรือกึ่งเสรีนั่นเอง

2.1.1 สาขาเศรษฐกิจการผลิตที่สำคัญในเวียดนาม

จากประมาณการของเวียดนามเองพบว่า ในปีคศ. 1995 นั้นโครงสร้างเศรษฐกิจรายสาขาที่สำคัญของเวียดนามแบ่งได้เป็น สาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 35.6, 20.8 และ 43.5 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ(GDP) ตามลำดับ นับตั้งแต่ปีคศ. 1986 เป็นต้นมาที่มีการหันมาใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมในเวียดนาม ก็ได้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อประสิทธิภาพการผลิตและรูปแบบวิธีการผลิตในแต่ละสาขาการผลิตของเวียดนามอย่างได้ผลพอสมควรในระดับหนึ่งถึงแม้ว่าจะยังไม่สมบรูณ์นัก ซึ่งรายละเอียดในแต่ละสาขาจะขอนำเสนอดังต่อไปนี้

2.1.1.1 สาขาเกษตรกรรม

ประเทศเวียดนามก็เหมือนกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่มีภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่มีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ (ก) ส่วนแบ่งมูลค่าเฉลี่ยของผลผลิตในภาคเกษตรกรรมต่อผลผลิตรวมที่มีค่าสูงเกินกว่าร้อยละ 70 ในทุกพื้นที่ คือ ร้อยละ 85 สำหรับบริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำแดง (Red River Delta area) ร้อยละ 71 สำหรับบริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำโขง(Mekong River Delta area) ร้อยละ 75 สำหรับบริเวณชายฝั่งและตอนกลางประเทศ(Coastal and Central area) ร้อยละ 85 สำหรับบริเวณที่ราบสูงตอนกลาง(Central Highlands area) และ ร้อยละ 89สำหรับบริเวณที่ราบสูงตอนเหนือ(Northern Highlands area) และ (ข) การที่ประชากรในวัยทำงานส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคเกษตรกรรมมากกว่าภาคการผลิตอื่น ซึ่งดูได้จากสถิติประชากรที่อยู่ในชนบทและสถิติแรงงานชนบทจำแนกตามสาขาการผลิต ซึ่งพบว่าประชากรกว่าร้อยละ 80.50 (ในปี คศ. 1993) เป็นประชากรในชนบท และร้อยละ 75 และ 7 ของประชากรในชนบท(ในปี คศ. 1991) เป็นเกษตรกรที่มีอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ตามลำดับ แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้ประเทศเวียดนามค่อนข้างมีข้อจำกัดกว่าประเทศอื่นๆ ก็คือการมีพื้นที่เพาะปลูกที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันอัตราเพิ่มของประชากรโดยเฉลี่ยต่อปีก็ค่อนข้างสูงอีกด้วยคือประมาณร้อยละ 2.2 ต่อปี ประเทศเวียดนามซึ่งมีพื้นที่

ทั้งหมด 329,556 ตารางกิโลเมตรหรือ 206 ล้านไร่ แต่มีพื้นที่ที่ใช้เพื่อการเพาะปลูกในปี 1992 คิดเป็นเพียงประมาณร้อยละ 11.50 ของพื้นที่ทั้งหมด เพราะพื้นที่บางส่วนเป็นป่าเขาในขณะที่อีกหลายพื้นที่ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องถนนหนทางที่จะเข้าไปถึงมากนัก เวียดนามมีประชากรทั้งหมดในปีคศ. 1992 เท่ากับ 70.98 ล้านคน และในปีเดียวกันมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดประมาณ 23.6 ล้านไร่ ซึ่งทำให้เวียดนามเป็นประเทศที่มีพื้นที่เกษตรกรรมต่อหัวต่ำมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก คือประมาณ 0.33 ไร่ต่อหัว หรือเฉลี่ยเพียงคนละประมาณ 132 ตารางวา ในขณะที่ประเทศไทยและสปป.ลาวมีพื้นที่เกษตรกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 และ 0.50 ไร่ต่อหัวตามลำดับ

อย่างไรก็ตามในหลายๆพื้นที่ของเวียดนาม เช่น เขตสามเหลี่ยมแม่น้ำแดง(Red River Delta area) ในตอนเหนือของประเทศและเขตสามเหลี่ยมแม่น้ำโขง(Mekong River Delta area) ซึ่งทั้งสองแห่งเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญของประเทศเวียดนาม เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก เนื่องจากมีการวางรากฐานระบบชลประทานมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ปีละหลายครั้ง จึงทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่มีสูง อย่างไรก็ตามพื้นที่ตอนกลางของประเทศที่แม้ว่าจะทำการเพาะปลูกได้ปีละหลายครั้งเช่นกัน แต่พื้นที่บริเวณนี้ต้องประสบกับภัยธรรมชาติคือพายุไต้ฝุ่นอยู่เป็นประจำ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลผลิต และทำให้จำนวนผลผลิตที่จะเก็บเกี่ยวได้มีความไม่แน่นอนสูง

สำหรับประเทศเวียดนามแล้ว ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อระดับการผลิตของเกษตรกรนอกเหนือจากตัวแปรทางธรรมชาติที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ก็คือระบบการบริหารจัดการด้านการผลิต รูปแบบวิธีการแบ่งสรรผลตอบแทนหรือรายได้จากผลผลิตที่ผลิตได้ ตลอดจนถึงสิทธิความเป็นเจ้าของในที่ดินที่ใช้ทำการผลิต การที่ประเทศเวียดนามต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ข้าวยากหมากแพงอย่างหนักในช่วงระหว่างปีคศ. 1976-1986 ภายหลังจากการรวมประเทศได้ในปีคศ. 1975 นั้น มีสาเหตุสำคัญมาจากการบังคับใช้ระบบ co-operatives ที่กำหนดให้ปัจจัยการผลิตทั้งหมดเป็นของส่วนกลางแต่ได้กันที่ดินไว้ประมาณร้อยละ 5 ของที่ดินทั้งหมดของ co-operative แต่ละแห่งสำหรับแบ่งให้กับครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกให้เป็นเจ้าของที่ดินและผลผลิตที่ผลิตได้บนที่ดินนั้น ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นจะทำการผลิตร่วมกันในที่ดินส่วนกลางในลักษณะเป็นหน่วยผลิตรวม(collective unit) โดยได้รับค่าตอบแทนแรงงานเป็นรายวันที่ค่อนข้าง

ต่ำ ในช่วงเวลาดังกล่าว ภาครัฐได้เน้นการลงทุนทั้งด้านการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนเช่น โครงการชลประทาน และบริการด้านการวิจัยศึกษาค้นคว้าทางด้านเทคนิคการผลิต มีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อปีสูงขึ้นกว่าเดิม แต่ปรากฏว่าในช่วงปีคศ. 1976-1980 ภาคเกษตรกลับมีอัตราเพิ่มของผลผลิตเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำมาก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรขาดความกระตือรือร้นในการทำงานหรือเพิ่มผลผลิตในที่ดินส่วนกลาง เนื่องจากได้รับผลตอบแทนเป็นรายวันในอัตราคงที่และค่อนข้างต่ำไม่ว่าจะทำมากหรือน้อย ทำให้เกษตรกรหันไปทุ่มเทให้กับการผลิตในที่ดินผืนเล็กที่ตัวเองครอบครองอยู่เพื่อให้ได้ผลผลิตของตนเองมากที่สุดที่จะนำไปบริโภคเองหรือนำไปขายในตลาดมืดที่ได้ราคาสูงกว่าราคาควบคุมของรัฐ ก่อให้เกิดระบบราคา 2 ราคาในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน และทำให้ประสิทธิภาพการผลิตของภาคเกษตรกรรมทั้งระบบที่มีที่ดินส่วนใหญ่เป็นของส่วนกลางลดต่ำลงมาก

รัฐบาลเวียดนามได้พยายามแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการนำระบบสัญญา(contract system) มาใช้ควบคู่ไปกับระบบ co-operatives ที่ใช้อยู่เดิมในปีคศ. 1981-1986 ซึ่งระบบนี้เป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรและให้อำนาจในการจัดการการผลิตแก่แต่ละครัวเรือนแทนการสั่งการโดย co-operatives ภายใต้ระบบใหม่นี้ เกษตรกรสามารถครอบครองผลผลิตส่วนเกินจากที่ได้กำหนดไว้ในสัญญามาเป็นของตนเอง ระบบสัญญานี้ได้ช่วยทำให้ผลผลิตในช่วงแรกเพิ่มสูงขึ้นกว่าในช่วงปีคศ. 1976-1980 แต่ต่อมาทาง co-operative ได้พยายามบีบให้มีการปรับสัญญาในทางที่ทำให้ผลผลิตส่วนเกินที่เกษตรกรเคยได้เหลือน้อยลงจนไม่คุ้มกับต้นทุนที่ได้ลงทุนลงแรงไป จึงทำให้เกษตรกรหันกลับไปสนใจทำการผลิตในที่ดินผืนเล็กของตนเองเพื่อขายในตลาดมืดตามเดิม มีผลทำให้ผลผลิตทั้งระบบลดลงอีก

ในปีคศ. 1987 เวียดนามได้ตัดสินใจครั้งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผลผลิตอาหารด้วยการทดลองนำเอาระบบกลไกตลาด(market oriented system) กลับมาใช้อีกครั้งภายหลังจากที่ได้ล้มเลิกระบบดังกล่าวนี้ในเวียดนามใต้ไปตั้งแต่เมื่อครั้งรวมชาติสำเร็จเมื่อปีคศ. 1975 ทำให้บทบาทของระบบ co-operatives (ซึ่งมีอยู่กว่า 16,000 กลุ่มในปีคศ. 1986) และระบบ contract ที่ใช้อยู่เดิมมีน้อยลง จุดประสงค์หลักก็เพื่อกำจัดระบบ 2 ราคาให้เหลือเพียงราคาเดียว เพราะเมื่อยกเลิกการควบคุมราคาแล้วราคาก็จะปรับตัวตามกลไกตลาด เกษตรกรก็จะมีแรงจูงใจในการทำการผลิตอย่างเต็มที่แต่มี

หน้าที่ที่จะต้องจ่ายภาษีในรูปของผลผลิตจำนวนที่แน่นอนให้กับรัฐซึ่งต่ำกว่าปริมาณที่เคยกำหนดไว้ในระบบสัญญาแบบเดิม ในขณะเดียวกันประชาชนก็ได้รับสิทธิมากขึ้นในการตัดสินใจเลือกใช้ประโยชน์ของที่ดินทำกินที่มีขยายระยะเวลาถือครองเพื่อทำประโยชน์ได้ไม่น้อยกว่า 15 ปีขึ้นไปอีกด้วย ส่งผลให้ผลผลิตอาหารของเวียดนามเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จนทำให้เวียดนามเปลี่ยนจากประเทศที่เคยมีปัญหาการขาดแคลนอาหารมาเป็นประเทศที่สามารถส่งออกข้าวได้มากที่สุดเป็นอันดับที่สามของโลกในปี คศ. 1993 คือส่งออกได้ถึง 1.8 ล้านตัน

ในปีคศ. 1993 เวียดนามมีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกผลผลิตเกษตรกรรมเท่ากับ 23.3 ล้านไร่ ซึ่งในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ปลูกข้าวราว 17.4 ล้านไร่ หรือร้อยละ 75 ของพื้นที่เพาะปลูกรวมในประเทศ ส่วนที่เหลืออีก 5.9 ล้านไร่ใช้สำหรับเพาะปลูกพืชไร่และพืชอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น ชา กาแฟ ยางพารา ปอกระเจา กก ถั่ว และ ยาสูบ เป็นต้นเพราะฉะนั้นผลผลิตหลักทางเกษตรกรรมของเวียดนามก็คือข้าว ซึ่งมีผลผลิตรวมในปีคศ. 1993 เท่ากับ 23.5 ล้านตัน นอกจากนี้ผลผลิตทางด้านอื่นๆ เช่น ปศุสัตว์ และการประมงก็มีส่วนสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับเวียดนามได้ไม่น้อยในแต่ละปี ในปีคศ. 1993 เวียดนามมีจำนวนโคและกระบือทั้งหมด 3.32 ล้านตัว สุกร 14.86 ล้านตัว และ เป็ดไก่ 99.9 ล้านตัว ปริมาณปลาน้ำจืดและน้ำเค็มที่จับได้เท่ากับ 139,700 และ 660,000 ตัน ตามลำดับ และมีปริมาณรังหม่อนที่เลี้ยงได้ประมาณ 4,759 ตัน นอกจากนี้เวียดนามยังมีศักยภาพสูงในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเช่น ปลา ปู และกุ้งชนิดต่างๆที่มีกว่า 2,000 ชนิด เนื่องจากมีชายฝั่งทะเลที่ยาวและมีแม่น้ำหลายสาย

จะเห็นได้ว่าภาคเกษตรกรรมของเวียดนามเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ รัฐบาลเวียดนามในหลายปีที่ผ่านมาก็ได้ทำการปฏิรูปนโยบายด้านการเกษตรเพื่อแก้ไขวิกฤตการที่เกิดขึ้นในขณะนั้นและประสบความสำเร็จด้วยดีอย่างน่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เวียดนามยังมีความจำเป็นที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขปัญหาอื่นๆอีกไม่น้อย ทั้งนี้เพื่อยกระดับการผลิตและความเป็นอยู่ของประชากรในภาคเกษตรกรรมให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ ปัญหาอุปสรรคที่กำลังรอรับการแก้ไขนั้นค่อนข้างจะท้าทายความสามารถของรัฐบาลเวียดนามและเป็นตัวแปรสำคัญที่จะกำหนดโอกาสความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามในช่วงต่อจากนี้ไปจนถึงอนาคตระยะยาว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้แก่

(ก) ความบิดเบือนของโครงสร้างภาษีระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม โดยที่ผู้ผลิตในภาคเกษตรกรรมต้องแบกรับภาระภาษีแท้จริงที่สูงกว่าภาคอุตสาหกรรมและภาคอื่นๆ สาเหตุสำคัญ 2 ประการที่ทำให้โครงสร้างภาษีมีความบิดเบือนในลักษณะดังกล่าวได้แก่ (1) สาเหตุที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลเวียดนามเองที่ต้องการให้มีหลักประกันที่มั่นคงในเรื่องของปริมาณผลผลิตธัญญพืชและอาหารอื่นๆที่เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศ และเสถียรภาพของราคาและค่าครองชีพของประชาชนโดยทั่วไป การเก็บภาษีสินค้าเกษตรกรรม สามารถทำได้ทั้งจากการเก็บภาษีโดยตรงจากผลผลิตของเกษตรกรและการเก็บภาษีส่งออกสินค้าเกษตร ซึ่งตามหลักเศรษฐศาสตร์แล้วจะเกิดผล 2 ประการ คือ ประการแรก มีผลทำให้เกษตรกรเลือกที่จะทำการผลิตน้อยลงโดยแปรผันตามขนาดของอัตราภาษี และประการที่สอง ภาระภาษีส่วนหนึ่งจะตกอยู่กับผู้บริโภค แต่ผู้บริโภคที่มีรายได้น้อยจะรับภาระภาษีมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูงเพราะโดยทั่วไปแล้วสัดส่วนรายจ่ายอาหารต่อรายได้จะลดลงเมื่อมีรายได้มากขึ้น เพราะฉะนั้นเกษตรกรที่เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีรายได้ต่ำจะถูกกระทบมากที่สุด (2) สาเหตุมาจากความจำเป็นของรัฐบาลที่ต้องหารายได้จำนวนมากเพื่อที่จะมาใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ และให้การอุดหนุนแก่ภาคอุตสาหกรรมในรูปของการให้สิทธิพิเศษยกเว้นภาษีเพื่อดึงดูดการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม จึงหลีกเลี่ยงได้ยากที่จะไม่เก็บภาษีจากภาคเกษตรกรรมที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญเนื่องจากมีฐานภาษีที่ใหญ่และมีต้นทุนการจัดเก็บต่ำ ซึ่งก็เป็นเหตุการณ์เดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมาแล้วในยุคต้นๆของการเร่งรัดพัฒนาประเทศ โดยที่เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากผลพวงของการพัฒนาน้อยมาก เพราะฉะนั้นรัฐบาลเวียดนามจะต้องระมัดระวังให้มากเป็นพิเศษที่จะไม่เร่งรัดการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากจนเกินไปจนทำให้เกิดผลเสียต่อภาคเกษตรกรรมในที่สุด

(ข) การหันมาใช้ระบบกลไกราคาตลาดจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนของเกษตรกรในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กับในพื้นที่ที่ทุรกันดารได้เด่นชัดมากขึ้น ซึ่งไม่เคยเกิดมาก่อนกับระบบเดิมที่จ่ายผลตอบแทนให้เป็นค่าจ้างรายวันที่ตายตัว ผลก็คือจะก่อให้เกิดความต้องการเคลื่อนย้ายแรงงานจำนวนมากจากพื้นที่ที่มีความทุรกันดารทั่วประเทศไปกระจุกตัวในเขตพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าเช่น บริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำแดงทางตอนเหนือ บริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำโขงทางตอนใต้ และ

บริเวณแนวชายฝั่งทะเล ซึ่งแรงกดดันนี้จะทวีความรุนแรงมากขึ้นจนแม้แต่อำนาจรัฐที่จะห้ามไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีมิอาจจะต้านกระแสนี้ได้ในที่สุด ก่อให้เกิดปัญหาประชากรหนาแน่น ปัญหาการขาดแคลนบริการพื้นฐานที่จำเป็น และปัญหาสังคมอื่นๆตามมาในภายหลังถ้าไม่มีการเตรียมวางแผนรับมือไว้ตั้งแต่ต้น และเชื่อว่าแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องในระยะยาวได้แก่การกระจายโอกาสและความเจริญออกไปสู่พื้นที่อื่นให้มากขึ้น ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องง่ายอีกสำหรับประเทศอย่างเวียดนามที่เพิ่งจะเริ่มต้นพัฒนาประเทศและมีความสามารถในการสะสมทุนที่จำกัดมาก

2.1.1.2 สาขาอุตสาหกรรม เหมืองแร่ และ การบริการ

ประเภทอุตสาหกรรมที่เวียดนามมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในขณะนี้ได้แก่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานราคาถูก และอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เวียดนามมีมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมรวมในปีคศ. 1993 เท่ากับ 20,300 พันล้านVND (ณ.ราคาคงที่ปีคศ. 1989) หรือ 1,853 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งในจำนวนนี้คิดเป็นมูลค่าของอุตสาหกรรมการผลิต(manufacturing industry)ประมาณ 1,390 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือร้อยละ 75 ของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมทั้งหมด สัดส่วนนี้ลดลงมาจากร้อยละ 90.6 ของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมรวมในปีคศ. 1985 เนื่องจากการขยายตัวของกำลังการผลิตไฟฟ้าและการสำรวจก๊าซและน้ำมันนอกชายฝั่งทะเลที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงดังกล่าว ประเภทอุตสาหกรรมการผลิตเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ หมวดผลิตภัณฑ์อาหาร(food stuffs) หมวดปุ๋ยเคมีและยาง หมวดวัสดุก่อสร้าง หมวดสิ่งทอ และ หมวดเครื่องจักรเครื่องมือ ซึ่งมีส่วนแบ่งเท่ากับ ร้อยละ 41.7, 10.4, 9.9, 9.0 และ 4.4 ของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมการผลิตทั้งหมดในปีคศ. 1993 ตามลำดับ นอกจากนี้ร้อยละ 63.6 ของมูลค่าผลผลิตของอุตสาหกรรมการผลิตมาจากการผลิตโดยรัฐวิสาหกิจต่างๆ และที่เหลืออีกร้อยละ 36.4 มาจากภาคเอกชน

ภายหลังจากการรวมประเทศในปีคศ. 1975 การผลิตในภาคอุตสาหกรรมเกือบทั้งหมดตกอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจต่างๆทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การตัดสินใจในเรื่องการผลิตสินค้าและการบริหารจัดการจึงถูกกำหนดจากเจ้าหน้าที่ในส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ

ราคาสินค้าที่ผลิตโดยรัฐวิสาหกิจทั้งหลายบ่อยครั้งจะต่ำกว่าราคาตลาดและต้นทุนการผลิต ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือทั้งโดยทางตรงเช่นเงินอุดหนุนการผลิตหรือจัดสรรวัตถุดิบบางส่วนให้ และโดยทางอ้อมเช่นการให้สิทธิ์การถือครองและใช้ที่ดินโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าหรือเสียในอัตราที่ต่ำ เป็นต้น การผลิตในลักษณะดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ผลิตด้วยกัน ทำให้ผู้บริหารและคนงานของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ไม่มีแรงจูงใจและเงินทุนที่จะมาใช้คิดปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตหรือทำให้คุณภาพสินค้าดีขึ้น การผลิตจะทำเพียงเพื่อให้ได้จำนวนตามเป้าที่ถูกกำหนดมาให้เท่านั้น

ภาระการอุดหนุนแก่รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลเวียดนามต้องแบกรับอยู่ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆเนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดประสิทธิภาพในการผลิตและการบริหารจัดการ และอีกส่วนหนึ่งมาจากการมีราคาควบคุมที่ทำให้สินค้าถูกโยกย้ายไปขายในตลาดมืด ทำให้วัตถุดิบเกิดการขาดแคลนและมีราคาสูงขึ้น ความจำเป็นที่ต้องให้การอุดหนุนนี้มีผลให้รัฐบาลเวียดนามต้องขยายปริมาณเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยการพิมพ์ธนบัตรเพิ่ม ซึ่งเมื่อรวมกับภาวะการกักตุนสินค้าแล้ว ทำให้อัตราเงินเฟ้อถีบตัวสูงขึ้นอย่างมาก

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวเวียดนามได้หันมาดำเนินนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) เพื่อโอนรัฐวิสาหกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพให้เอกชนเข้ามาบริหารมากขึ้น ถ้าเอกชนสามารถทำได้ดีกว่าเพื่อเป็นการลดภาระการให้ความช่วยเหลือแก่รัฐวิสาหกิจเหล่านั้น ยกเว้นรัฐวิสาหกิจบางประเภทที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศเช่น การผลิตไฟฟ้า เป็นต้น มีผลทำให้จำนวนรัฐวิสาหกิจที่มีอยู่รวมกันราว 12,084 แห่ง ลดลงมาเหลือ 6,244 แห่งในปีคศ. 1993 อย่างไรก็ตามการลดลงของจำนวนรัฐวิสาหกิจที่มีมากกว่าครึ่งนี้อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเฉพาะในรูปแบบภายนอกเท่านั้น โดยไม่มีการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนอย่างแท้จริงแต่อย่างไรถ้าจำนวนที่ลดลงนั้นเป็นการรวมตัวจับคู่กันระหว่างรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งเท่านั้น ข้อจำกัดสำคัญในการลดจำนวนรัฐวิสาหกิจที่ไร้ประสิทธิภาพโดยการยุบเลิกก็คือปัญหาการปลดพนักงานเจ้าหน้าที่จำนวนมาก

ปัญหาอีกประการหนึ่งของภาคอุตสาหกรรมในเวียดนามคือการกระจุกตัวของสถานประกอบการในเขตตัวเมืองใหญ่ๆโดยเฉพาะบริเวณเมืองฮานอย และเมืองโฮจิมินห์เพราะเป็นตลาดใหญ่และอยู่ใกล้เมืองท่า ปัญหาการขาดแคลนถนนหนทางและ

บริการรถไฟและอยู่ในสภาพทรุดโทรมทั่วทั้งประเทศ ทำให้สถานประกอบการทั้งหลายไม่ต้องการตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไกลออกไปจากแหล่งตลาด เพราะทำให้มีต้นทุนค่าขนส่งที่สูงขึ้นมาก ยกเว้นในกรณีของกิจการบางประเภทที่เน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นสำคัญ(resource-base industry) เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาการไหลเข้าของประชากรและปัญหาความแออัดและคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงของแรงงานราคาถูกในเขตเมืองเหล่านี้ในภายหลัง

แหล่งเหมืองแร่ที่สำคัญส่วนใหญ่จะอยู่ทางภาคเหนือ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ถ่านหิน ฟอสเฟส ดีบุก ทองแดง โครเมียน ตะกั่ว สังกะสี ทองคำ เงิน บ๊อกไซท แร่เหล็ก แมงกานีส ทิแทนเนียม หินปูน apatite และ wolfram เป็นต้น สำหรับการสำรวจก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดิบมีในแถบพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ไหล่ทวีปบริเวณจังหวัด Nam Bo และ บริเวณตามชายฝั่งทางตอนใต้

สาขาบริการของเวียดนามประกอบด้วย การค้า การขนส่ง การสาธารณสุข การศึกษา การเงินการธนาคาร อสังหาริมทรัพย์ บริการสาธารณูปโภค และการท่องเที่ยว ประเภทบริการที่เวียดนามมีศักยภาพค่อนข้างสูงก็คือ การท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจจำนวนมาก รวมทั้งการมีชายฝั่งมหาสมุทรที่ยาว และพื้นที่ป่าเขาซึ่งยังคงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

2.1.2 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ปัจจัยทางด้านต่างประเทศจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามให้ขยายตัวได้อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาสั้นเพื่อลดช่องว่างของระดับเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เวียดนามมีความต้องการเงินทุนเพื่อใช้พัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานอีกมาก แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการสะสมทุนเองภายในประเทศ ทำให้ต้องพึ่งพาเงินทุนของต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งช่องทางในการได้มาของเงินทุนต่างประเทศมีอยู่สามทางด้วยกันเป็นอย่างน้อยคือ จากการค้าขายกับต่างประเทศ จากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และจากเงินกู้และเงินช่วยเหลือที่ได้มาจากต่างประเทศ

2.1.2.1 การค้าต่างประเทศ

ก่อนหน้าที่เวียดนามจะได้มีการเปิดประเทศในปีคศ. 1986 นั้น การค้าขายต่างประเทศของเวียดนามเกือบทั้งหมดจะเป็นการติดต่อกับประเทศโซเวียตรัสเซีย และกลุ่มประเทศสังคมนิยมด้วยกันเอง โดยที่เงินที่เวียดนามใช้ซื้อสินค้านำเข้าบางส่วนเป็นเงินช่วยเหลือที่ได้รับมาจากประเทศในกลุ่มสังคมนิยมด้วยกันเอง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและส่งออกจะอยู่ในความดูแลของภาครัฐโดยสิ้นเชิงมากกว่าที่จะเป็นของภาคธุรกิจเอกชน ในช่วงดังกล่าวเวียดนามมีปัญหาเรื่องการขาดดุลการค้าต่างประเทศค่อนข้างมากและมีแนวโน้มที่จะเลวลงเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากตัวเลขมูลค่าการขาดดุลการค้าในปีคศ. 1985 ที่สูงถึง 940 ล้านเหรียญสหรัฐ(US$)

ภายหลังจากมีการเปิดประเทศตามแนวนโยบายดอยมอยในปีคศ. 1986 เวียดนามก็เร่งส่งเสริมให้มีการติดต่อค้าขายกับประเทศในกลุ่มเสรีนิยมมากขึ้นโดยเฉพาะประเทศทั้งหลายในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก แนวทางหลักในการส่งเสริมการส่งออกของเวียดนามที่ได้เริ่มนำออกมาใช้แล้วแต่ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติอยู่อีกมาก เช่น การส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก การส่งเสริมการลงทุนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออกและการฟื้นฟูท่าเรือน้ำลึก การลดบทบาทของรัฐที่เคยเข้ามาควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จในธุรกิจการนำเข้าและส่งออกโดยลดขั้นตอนและกฎระเบียบที่ซ้ำซ้อนให้เหลือน้อยลง การยกเลิกระบบโควต้าและมาตรการควบคุมการนำเข้าส่งออกที่ไม่ใช่ภาษีมาเป็นระบบภาษีมากขึ้น การลดการแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่เคยกำหนดไว้สูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเวียดนามได้หันมาให้ความสำคัญต่อการผลิตที่เน้นการส่งออกและความสามารถแข่งขันในตลาดโลกเพื่อใช้เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญและดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่จะนำมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามต่อไปในอนาคต

ในปีคศ. 1993 เวียดนามมีมูลค่าสินค้าส่งออกรวมทั้งสิ้น US$2,980 ล้าน โดยแบ่งเป็นสินค้าเกษตรกรรมร้อยละ 36.24 ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมดในปีนั้น น้ำมันดิบและแร่ธาตุประเภทต่างๆร้อยละ 34.29 ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล ร้อยละ 14.33 และสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไปร้อยละ 15.10 สำหรับสินค้านำเข้าในปีเดียวกันมีมูลค่ารวมเท่ากับ US$3,924 ล้าน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบและเชื้อเพลิงสำเร็จรูปซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60.88 ของมูลค่านำเข้าทั้งหมดในปีนั้น เครื่องมือและอะไหล่ร้อยละ 16.17 และสินค้าบริโภคร้อยละ 15.62 ในปีคศ. 1993 เวียดนามขาดดุลการค้าสุทธิเท่ากับ US$944 ล้าน จะสัง

เกตุเห็นว่าในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้นี้ การค้าต่างประเทศของเวียดนามจะเกี่ยวข้องกับสินค้าขั้นปฐมหรือ primary products เป็นส่วนใหญ่

โครงสร้างของประเภทสินค้านำเข้าและส่งออกของเวียดนามที่เกี่ยวข้องกับสินค้าขั้นปฐมเป็นหลักนี้กลายเป็นตัวกำหนดประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเวียดนามไปในตัว คือ ประเทศสิงคโปร์และญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเวียดนามเพราะต้องนำเข้าน้ำมันดิบและแร่ธาตุจากเวียดนามมาแปรรูปเป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำเร็จรูปและวัตถุดิบขั้นกลางกลับเข้าไปขายให้กับเวียดนาม เวียดนามมีมูลค่าการนำเข้าส่งออกรวมกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ซึ่งได้แก่ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮ่องกง ไต้หวัน มาเลเซีย เกาหลีใต้ จีน อินโดนีเซีย ไทย ออสเตรเลีย สปป.ลาว ฟิลิปินส์ และ กัมพูชา ในปีคศ. 1993 คิดเป็นมูลค่า US$5,017 ล้าน หรือร้อยละ 72.67 ของมูลค่าการค้าต่างประเทศทั้งหมดของเวียดนามในปีนั้น เพราะฉะนั้นประเทศคู่ค้าที่สำคัญในปัจจุบันจึงเป็นประเทศในแถบภูมิภาคเดียวกันนี้ แต่มีข้อที่น่าสังเกตุคือ เวียดนามกลับยังมีการติดต่อค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้ๆอย่าง ไทย สปป.ลาว และกัมพูชาน้อยมาก คือคิดเป็นเพียงร้อยละ 2.82, 1.20 และ 0.51 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของเวียดนามทั้งหมดในปีคศ. 1993 โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่เวียดนามส่งออกไปยังสปป.ลาว และกัมพูชาได้แก่ เชื้อเพลิง และ ปศุสัตว์ และนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า และรถจักรยานยนต์ที่นำมาจากไทย ในขณะที่สินค้าที่เวียดนามส่งออกมายังไทย ได้แก่ ไม้แปรรูปเป็นหลัก และสินค้าที่เวียดนามนำเข้าจากไทยได้แก่ น้ำตาลทรายซึ่งเป็นผลผลิตจากอุตสาหกรรมน้ำตาลในจังหวัดอุดรธานี และรถจักรยานยนต์และอะไหล่ ประเด็นคำถามที่อยู่ในใจของผู้นำรัฐบาลของประเทศเหล่านี้และเป็นตัวแปรสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการเปิดการค้าเสรีในบริเวณนี้ ได้แก่ คำถามที่ว่าแต่ละฝ่ายจะได้อะไรจากการขยายความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น และ มีผลกระทบด้านลบอะไรบ้างจากการขยายความร่วมมือดังกล่าวที่จะมีต่อเศรษฐกิจภายในประเทศของตน ประเด็นเหล่านี้จะได้มีการวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไปในภายหลัง

2.1.2.2 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

เวียดนามได้ตั้งเป้าที่จะพยายามเร่งการขยายตัวของเศรษฐกิจโดยการพึ่งพาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากการที่เวียดนามได้ตั้งเป้า

หมายในปีคศ. 2000 ที่จะให้มีการลงทุนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ US$4.2 พันล้าน(หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในปีนั้น ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 13.7 ของตัวเลขเดียวกันในปีคศ. 1992) เพื่อให้การขยายตัวของเศรษฐกิจเฉลี่ยต่อปีอยู่ในระดับร้อยละ 7 ต่อปี และมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีเท่ากับ US$400 ซึ่งถ้าดูจากตัวเลขการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศตั้งแต่ปีคศ.1986 ถึง1994 ซึ่งเท่ากับ US$9.6 พันล้าน หรือเฉลี่ยปีละ US$1.2 พันล้านแล้ว และรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี US$200 การบรรลุถึงเป้าหมายนี้หมายความว่าภายในอีก 4 ปีข้างหน้า เวียดนามจะต้องมีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อปีเพิ่มขึ้นประมาณ 2.5 เท่าของมูลค่าโดยเฉลี่ยต่อปีในระหว่างช่วงปีคศ. 1986-1994 ที่ผ่านมา ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ก็คาดว่าเวียดนามมีศักยภาพที่จะทำได้ถ้ามีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆที่นักลงทุนต่างชาติประสบอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ความไม่แน่นอนของกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

รูปแบบโดยทั่วไปของการลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนามมีอยู่ 3 ลักษณะคือ ความร่วมมือในรูปของสัญญา(contractual business cooperation) การลงทุนร่วมระหว่างนักลงทุนท้องถิ่นและนักลงทุนต่างชาติ(joint venture) และ การลงทุนโดยต่างชาติทั้งหมด(100% foreign capital) รูปแบบที่นิยมมากที่สุดได้แก่รูปแบบที่เป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างนักลงทุนต่างชาติกับรัฐวิสาหกิจบางแห่งของรัฐที่เคยดำเนินกิจการนั้นๆอยู่ก่อนแล้ว ประเภทของกิจการที่มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากเป็นลำดับต้นๆได้แก่ อุตสาหกรรมหนักและเบา ธุรกิจการท่องเที่ยว และ การสำรวจค้นหาน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนประเทศที่มีการลงทุนคิดเป็นมูลค่าสูงในลำดับต้นๆในปีคศ. 1994 ได้แก่ ประเทศไต้หวัน อ่องกง เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย และ ญี่ปุ่น ในขณะที่การลงทุนจากไทยยังมีไม่มากและอยู่ลำดับหลังเมื่อเปรียบเทียบกับชาติเอเชียอื่นๆ

นโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของเวียดนามมีทั้งการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายครั้งเพื่อให้มีสอดคล้องกับสากลนิยมมากขึ้นกว่าเดิม เช่นในปีคศ. 1987 ได้มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตส่งเสริมการส่งออก(export processing zone) และ ให้ผู้ร่วมทุนท้องถิ่นร่วมทุนได้มากกว่าร้อยละ 30 เป็นต้น การแก้ไขในปีคศ. 1987 ได้ยืดเวลาสูงสุดที่อนุญาติให้กิจการต่างชาติประกอบธุรกิจในประเทศจาก 50 ปีเป็น 70 ปี ส่วนสิทธิพิเศษทางด้านภาษีสำหรับกิจกรรมที่รัฐให้ความ

สำคัญเป็นพิเศษนั้น ตามกฎหมายที่มีการแก้ไขในปีคศ. 1987 ให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้ใน 2 ปีแรกที่เริ่มมีกำไร และหลังจากนั้นภายใน 2-4 ปีคิดภาษีเงินได้เพียงครึ่งเดียว นอกจากนี้กิจการหลายประเภทเสียภาษีเงินได้ในอัตราพิเศษเพียงร้อยละ 10-15 ในขณะที่อัตราทั่วๆไปเท่ากับร้อยละ 25 นอกจากนี้นักลงทุนต่างชาติจะได้รับการรับประกันสิทธิในการส่งเงินรายได้ออกนอกประเทศได้

2.1.2.3 เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ภายหลังจากที่สหรัฐได้ประกาศยกเลิกมาตรการ trade embargo ต่อเวียดนามในเดือนกุมภาพันธ์ ปีคศ.1994 แล้ว เงินกู้ช่วยเหลือจากต่างประเทศจากหลายๆแหล่งที่ประกาศให้ความช่วยเหลือกับเวียดนามในปีนั้นก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วคิดเป็นมูลค่า US$1.86 พันล้าน และอีกประมาณ US$2 พันล้านสำหรับปีคศ. 1995 องค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือรายใหญ่แก่เวียดนามได้แก่ The World Bank, the International Monetary Fund (IMF) และ the Asian Development Bank (ADB) ส่วนประเทศที่เป็นประเทศรายใหญ่ที่ให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และ อังกฤษ สำหรับประเทศไทยนั้นในปีคศ. 1994 ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออก ธนาคารกรุงไทยและธนาคารพาณิชย์ของไทยอีกหลายแห่งได้รวมกันปล่อยเงินกู้เชิงพาณิชย์ให้กับเวียดนามคิดเป็นเงิน US$100 ล้าน และในระยะหลังรัฐบาลไทยก็มีแนวคิดที่จะจัดตั้งกองทุนอินโดจีนขึ้น

เงินกู้และเงินช่วยเหลือต่างประเทศเหล่านี้นอกจากจะมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแล้ว บางส่วนก็ช่วยในการลดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและลดหนี้สินของประเทศด้วย เช่น ในปีคศ. 1993 ประเทศเจ้าหนี้ 15 ประเทศได้ยกเลิกหนี้ของเวียดนามจำนวน US$140 ล้านที่มีอยู่กับ IMF

ปัญหาของเวียดนามที่ผ่านมาในการใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือเหล่านี้เกิดจากความไร้ประสิทธิภาพของกลไกของรัฐ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ซ้ำซ้อน และการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากเงินกู้เหล่านี้ให้ได้ตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.1.3 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

โครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและการผลิตของเวียดนามในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ได้แก่ ระบบคมนาคม และการผลิตไฟฟ้า ประเภทของการคมนาคมที่สำคัญของเวียดนามได้แก่ ทางถนน ทางรถไฟ และ ทางเรือ

เส้นทางถนนหลักที่มีความสำคัญที่สุดของเวียดนามได้แก่ทางหลวงหมายเลข 1 ซึ่งลาดยาวตั้งแต่ตอนเหนือจรดตอนใต้ของประเทศมีความยาวราว 2,500 กิโลเมตร เป็นถนนขนาด 2 ช่องทางจราจร มีสภาพทรุดโทรมและเสียหายมาตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม ตลอดถนนเส้นนี้จะเชื่อมต่อโดยสะพานจำนวนมาก(ประมาณ 113 แห่ง) ส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและชำรุดทรุดโทรมมากจนบางแห่งก็มีสภาพไม่ปลอดภัย ทำให้การใช้ถนนเกิดความล่าช้ามาก ขณะนี้ได้เงินกู้จากธนาคารโลกและ ADB จำนวน US$ 1.5 ล้านมาใช้ซ่อมแซมถนนนี้ นอกจากนี้เวียดนามยังมีถนนสายสำคัญต่างๆที่เชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น เส้นทางหมายเลข 2 และ 3 ที่เชื่อมต่อกับจีน เส้นทางหมายเลข 8 ที่ผ่านมาจาก เมืองท่า Vinh ทางตอนกลางของเวียดนามไปเข้าสู่สปป.ลาวและมาสุดทางที่แขวงคำม่วน ณ.เมืองท่าแขกของลาวที่อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดนครพนมของไทย เส้นทางหมายเลข 9 ที่เชื่อมจากเมืองท่าดานังของเวียดนามเข้าสู่สปป.ลาวแล้วมาสิ้นสุดที่แขวงสะหวันนะเขตที่อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดมุกดาหาร และเส้นทางหมายเลข 22 เชื่อมระหว่างเมืองโฮจิมินห์ซิตี-พนมเปญ-ปากเซ ที่อยู่ตรงข้ามกับจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ซึ่งเส้นทางเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในอนาคตอันใกล้ที่จะเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศในแถบภูมิภาคอินโดจีนนี้เข้าด้วยกัน

เส้นทางรถไฟที่สำคัญของเวียดนามมีอยู่เพียงสายเดียวที่ลาดยาวจากเหนือจรดใต้ในลักษณะที่คู่ขนานไปกับทางหลวงหมายเลข 1 ที่กล่าวไปแล้ว เป็นรางรถไฟขนาดรางเดียว และขบวนรถไฟที่ใช้วิ่งก็เป็นรถไฟเก่าที่มีอายุการใช้งานมานานแล้ว

เส้นทางการขนส่งทางน้ำมีทั้งการขนส่งทางแม่น้ำและทางทะเล การขนส่งทางแม่น้ำมีโครงข่ายที่ดีอยู่ 2 แห่ง แห่งแรกอยู่ทางตอนเหนือบริเวณสามเหลี่ยมแม่น้ำแดง ซึ่งสามารถใช้ลำเลียงขนส่งถ่านหินและแร่ธาตุต่างๆที่มีอยู่มากในเขตที่สูงตอนเหนือมาที่เมืองท่าเช่นเมืองไฮฟองเพื่อส่งออก และอีกแห่งหนึ่งอยู่ทางตอนใต้บริเวณสามเหลี่ยมลุ่มแม่น้ำโขง ส่วนเส้นทางทางทะเลนั้นเวียดนามมีเมืองท่าอยู่จำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ยังต้องการการลงทุนพัฒนาอีกมาก ท่าเรือที่สำคัญๆของเวียดนามและกำลังเร่งบูรณะอยู่

ได้แก่ ท่าเรือไฮฟอง ท่าเรือไซ่ง่อน ท่าเรือดานัง และท่าเรือตีไว-วังตู เป็นต้น เส้นทางการเดินเรือสามารถติดต่อทั้งทางด้านแปซิฟิก เช่น ฮ่องกง ญี่ปุ่น และยุโรป

ในเรื่องของศักยภาพในการผลิตไฟฟ้านั้น ภาคเหนือของเวียดนามมีความสามารถในการผลิตไฟฟ้าที่เกินความต้องการใช้ในพื้นที่ ในขณะที่ภาคกลางและภาคใต้มีความขาดแคลนกระแสไฟฟ้ามาก ในปีคศ. 1995 เวียดนามได้เปิดใช้สายส่งกระแสไฟฟ้าขนาด 500 kilovolt จากภาคเหนือไปยังภาคใต้คิดเป็นระยะทางกว่า 1,500 กิโลเมตร เป็นครั้งแรก ทำให้สามารถให้บริการกระแสไฟฟ้าในภาคใต้เพิ่มอีกปีละ 1.7 พันล้านกิโลวัตต์ อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายของสายส่งนี้ได้เพิ่มสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้มาก

ทรัพยากรที่สำคัญของเวียดนามได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ พลังงาน และ ทรัพยากรทะเล ในอดีตเวียดนามมีป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 44 ของพื้นที่ทั้งประเทศ หรือ 22-28 ล้านไร่ แต่ได้ลดลงอย่างรวดเร็วจนเหลือเพียงร้อยละ 20 ในปีคศ. 1993 จึงได้มีประกาศใช้นโยบายปิดป่าในปีเดียวกัน แร่ธาตุธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ Bauxite (ปริมาณสำรอง 4.2 พันล้านตัน) ทองแดง(0.6 ล้านตัน) ถ่านหิน(3.54 ตัน) ลิกไนท์(910 ล้านตัน) apatite (903 ล้านตัน) แร่เหล็ก(759 ล้านตัน) และ silica sand (40 ล้านตัน) เป็นต้น สำหรับน้ำมันดิบในปัจจุบันผลิตได้ 126,500 บาเรลต่อวัน และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 400,000 บาเรลต่อวันในปี คศ. 2000

2.2 โครงสร้างเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศกัมพูชา

การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชาเพิ่งจะเริ่มต้นเมื่อไม่นานมานี้ ภายหลังที่เวียดนามได้ถอนตัวออกจากเวียดนามในปีคศ.1990 และเขมรฝ่ายต่างๆได้รวมตัวกันก่อตั้งสภาสูงสุดแห่งชาติ (Supreme National Council)ขึ้น ซึ่งนำไปสู่ข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสที่เรียกว่า Paris Peace Accord ในปีคศ. 1991 ตามด้วยการเลือกตั้งทั่วไปในปีคศ. 1993 ภายใต้การดูแลของ United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC) อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งครั้งนั้นก็ยังไม่สามารถขจัดความขัดแย้งภายในได้ทั้งหมด เพราะฝ่ายเขมรแดงตัดสินใจไม่ยอมเข้าร่วมการเลือกตั้งแต่หันไปจับอาวุธต่อสู้อีกครั้ง ผลการเลือกตั้งครั้งนั้นทำให้กัมพูชาได้รัฐบาลผสมสองพรรคคือพรรคฟุนซิเปค (Funcipec) ที่ได้ 58 ที่นั่ง ภายใต้การนำของกรมหลวงนโรดม รณฤทธิ์ ซึ่งได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่หนึ่ง และพรรคประชาชนกัมพูชาหรือ Cambodian People's

Party (CPP) ที่ได้ 51 ที่นั่ง ภายใต้การนำของนายฮุนเซนซึ่งได้เลือกเป็นรัฐมนตรีคนที่สอง และ สมเด็จเจ้านโรดม สีหนุ ทรงดำรงตำแหน่งพระประมุขของประเทศตามรัฐธรรมนูญการปกครองฉบับใหม่ ภายหลังการเลือกตั้งแล้ว กองกำลังทหารของ UNTAC ก็ได้ถอนตัวออกจากกัมพูชาในเดือนกันยายน ปีคศ.1993

รัฐบาลกัมพูชามีรายได้จากภาษีน้อยมาก คือคิดเป็นร้อยละ 6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปีคศ. 1994 เนื่องจากมีฐานภาษีแคบและมีปัญหาการรั่วไหลในการจัดเก็บ รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาษีศุลกากร ในขณะที่ร้อยละ 38 ของรายจ่ายรัฐบาลทั้งหมดเป็นงบประมาณด้านการทหาร อย่างไรก็ตามงบประมาณรวมของรัฐบาลในแต่ละปีคิดยังไม่สูงมากือคิดเป็นเพียงร้อยละ 15 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในขณะที่เชื่อกันว่ากองกำลังเขมรแดงมีรายได้จากการเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากการค้าไม้และอัญมณีในเขตชายแดนจำนวนมากเพื่อมาใช้ทำสงคราม

2.2.1 สาขาเศรษฐกิจการผลิตที่สำคัญในกัมพูชา

เศรษฐกิจของกัมพูชายังมีความล้าหลังกว่าประเทศอื่นๆอีกมาก เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากสงครามแย่งชิงประชาชนระหว่างเขมรฝ่ายต่างๆที่ผ่านมา ที่ไม่เพียงจะทำลายรากฐานสถาบันครอบครัว ระบบเศรษฐกิจของประเทศ และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆแล้ว ผลของความขัดแย้งและความอดอยากแร้นแค้น ยังได้ฆ่าชีวิตชาวเขมรไปนับล้านคน ทั้งที่เป็นชาวบ้านธรรมดา เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และพวกที่มีการศึกษา ช่างฝีมือ พ่อค้า และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยได้อพยพไปตั้งรกรากยังต่างประเทศ ทำให้กัมพูชาขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่จะมาพัฒนาประเทศ

โครงสร้างเศรษฐกิจของกัมพูชาในเวลานี้ต้องพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่ก็คือการปลูกข้าว ทรัพยากรธรรมชาติเช่น ป่าไม้ แร่ธาตุและอัญมณี และภาคบริการเพื่อการบริโภคภายในท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเป็นหลัก อุตสาหกรรมที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยก็เป็นอุตสาหกรรมเล็กๆที่มีวิธีการผลิตที่ล้าหลัง ในปีคศ.1993 สัดส่วนมูลค่าผลผลิตของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ คิดเป็นร้อยละ 47.4, 17.2 และ 35.4 ตามลำดับ ซึ่งในช่วงดังกล่าวและก่อนหน้านั้นประมาณ 2-3 ปี เศรษฐกิจของ

กัมพูชามีการขยายตัวสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากอำนาจซื้อของกองทหาร UNTAC ที่ประจำการอยู่ในกัมพูชาในขณะนั้น ทำให้ธุรกิจการค้าขยายตัวโดยเฉพาะสินค้านำเข้าที่ใช้สำหรับการอุปโภคบริโภคของทหารต่างชาติ เช่น อาหาร บุหรี่ และสุรา เป็นต้น รายละเอียดของภาคเศรษฐกิจที่สำคัญแต่ละภาคของกัมพูชามีดังต่อไปนี้

2.2.1.1 สาขาเกษตรกรรม

เกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตหลักของกัมพูชาเพราะกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และกว่าร้อยละ 80 ของผลผลิตทางการเกษตรคือข้าว มีพื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศเท่ากับ 14.1 ล้านไร่จากพื้นที่ทั้งประเทศ 113.7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 12 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 60 ของพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้ทำการเพาะปลูกได้โดยไม่ถูกรบกวนจากภัยสงคราม พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ตามบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ผลผผลิตในแต่ละปีจะผันผวนไปตามสภาพภูมิอากาศ เนื่องจากขาดแคลนระบบชลประทาน ถ้าปีไหนเกิดมีฝนแล้งหรือน้ำท่วมใหญ่ก็จะทำให้ผลผลิตเกิดความเสียหายมาก และเกิดภาวะขาดแคลนอาหารตามมา ปัญหาเร่งด่วนจึงได้แก่การพัฒนาการผลิตในภาคเกษตรกรรมให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพมากขึ้น ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำมีทั้งปลาน้ำจืด และปลาน้ำเค็ม

2.2.1.2 สาขาอุตสาหกรรมและบริการ

ภาคอุตสาหกรรมในกัมพูชายังมีขนาดค่อนข้างเล็กทั้งในแง่ของผลผลิตและการจ้างงาน คือ สัดส่วนมูลค่าผลผลิตจากภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปีคศ. 1993 และครึ่งหนึ่งของผลผลิตอุตสาหกรรมได้จากโรงงานที่เป็นของรัฐวิสาหกิจหรือสหกรณ์ขนาดเล็ก ในปีคศ.1993 มีจำนวนสหกรณ์ขนาดเล็กประมาณ 4,000 แห่ง และธุรกิจเอกชน 1,000 แห่ง ขณะที่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีเพียงร้อยละ 6 ของการจ้างงานทั้งหมด ประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้แก่อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร โรงสี โรงเลื่อย อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อุตสาหกรรมครัวเรือนประเภทผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ที่ทำจากหวาย ผ้าทอพื้นเมือง เครื่องเงิน และการเผาถ่าน เป็นต้น

ภาคบริการนับเป็นภาคที่มีความสำคัญรองลงมาจากการภาคเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 50 ของมูลค่าการบริการทั้งหมดเป็นเรื่องของการค้า รองลงมาได้แก่ การท่องเที่ยวซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูดเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากกัมพูชามีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมของโลกมากมาย เช่น นครวัด นครธม และอื่นๆ คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละปีมีประมาณแสนกว่าคนเป็นอย่างน้อย

2.2.2 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ในเรื่องของเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้น ประเทศกัมพูชายังมีข้อจำกัดอีกมากทั้งในเรื่องการของขยายขนาดการค้ากับต่างประเทศ และการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเนื่องจากความไม่พร้อมในเรื่องการเพิ่มผลผลิต แรงงานมีฝีมือ เงินทุน การจัดการ เทคโนโลยี่ในการผลิต การศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน และความมั่นคงของประเทศ ทำให้ในระยะสั้นนี้จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือและเงินกู้จากต่างประเทศเป็นอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2.2.2.1 การค้าต่างประเทศ

สินค้าส่งออกที่สำคัญของกัมพูชาได้แก่ ไม้ ยางพารา อัญมณี และสินค้าที่นำเข้าและส่งออกต่อไป(re-export) หรือสินค้าผ่านแดน เช่น การนำเข้ารถจักรยานยนต์และอะไหล่ และเครื่องใช้ไฟฟ้าจากไทยและส่งต่อไปเวียดนาม ประเทศที่ซื้อสินค้าส่งออกจากกัมพูชาที่สำคัญได้แก่ สิงคโปร์ สินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค อาหาร น้ำมันเชื้อเพลิง และอื่นๆ ประเทศกัมพูชามีปัญหาเรื่องการค้าขาดดุลการค้าต่างประเทศมาตลอด เช่น ในปีคศ. 1993 มีมูลค่านำเข้าทั้งสิ้น US$404 ล้าน ในขณะที่มูลค่าส่งออกเท่ากับ US$219 ล้าน ทำให้ขาดดุลการค้าในปีนั้นเท่ากับ US$185 ล้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.7 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปีนั้น

มูลค่าสินค้าส่งออกของไทยไปยังกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายหลังปีคศ.1993 ซึ่งคิดเป็นเงิน 4,539 ล้านบาท หรือ US$182 ล้าน และคิดเป็นร้อยละ 9 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของกัมพูชาในปีนั้น ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ได้แก่ รถจักรยาน

ยนต์ รถจักรยาน น้ำตาลทราย(เป็นผลผลิตจากจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเป็นแหล่งสำคัญของการผลิตอ้อย และอุตสาหกรรมน้ำตาลในภาคอิสานตอนบน) เคมีภัณฑ์ นมและครีม และในปีเดียวกันนี้ ไทยนำเข้าสินค้าจากกัมพูชาคิดเป็นมูลค่า 2,440 ล้านบาท หรือ US$97.6 ล้าน ทำให้ไทยได้เปรียบดุลการค้ากับกัมพูชาเท่ากับ US$84.4 ล้าน ประเภทสินค้าที่ไทยนำเข้าจากประเทศกัมพูชาส่วนใหญ่ ได้แก่ ไม้ซุง และไม้แปรรูป

การค้าต่างประเทศยังเป็นแหล่งรายได้ภาษีที่สำคัญของกัมพูชา เนื่องจากร้อยละ 54 ของรายได้ภาครัฐทั้งหมดในปีคศ. 1994 มาจากภาษีศุลกากรซึ่งสามารถจัดเก็บได้ง่าย และมีต้นทุนในการจัดเก็บที่ต่ำกว่าภาษีประเภทอื่น

2.2.2.2 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

แม้ว่ารัฐบาลกัมพูชาจะได้มีความพยายามในการสร้างบรรยากาศการลงทุนด้วยการเสนอสิทธิพิเศษแก่นักลงทุนและแก้ไขกฎหมายการลงทุนให้เป็นสากลมากขึ้นก็ตาม แต่การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก็ไม่ได้เพิ่มมากเท่าที่ควรเพราะนักลงทุนส่วนใหญ่ยังไม่มีความมั่นใจต่อสถานการณ์ภายในประเทศกัมพูชา

จากสถิติการลงทุนในช่วงระหว่างปีคศ. 1991-1993 ปรากฏว่า ประเทศที่เข้าไปลงทุนในกัมพูชามากที่สุด 5 อันดับแรกได้แก่ ประเทศไทย 88 ราย สิงคโปร์ 66 ราย ฝรั่งเศส 53 ราย ฮ่องกง 52 ราย และ มาเลเซีย 27 ราย อย่างไรก็ตามในระยะหลังนี้การลงทุนจากไทยในกัมพูชาได้ลงอย่างมาก เมื่อมีปัญหาเรื่องการกระทบกระทั่งกันตามแนวชายแดนจนมีการประกาศปิดชายแดนเป็นการชั่วคราวในบางแห่ง และปัญหาจากข่าวเรื่องที่มีคนไทยบางคนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มที่พยายามก่อการกบฏในกัมพูชา ทำให้ลำดับที่ของประเทศไทยในเรื่องการลงทุนในกัมพูชาตกมาอยู่อันดับท้ายๆในช่วงครึ่งปีหลังของปีคศ. 1994 ภายหลังจากที่กัมพูชาได้มีการจัดตั้งสำนักงานการลงทุนของกัมพูชาหรือ Cambodian Investment Board(CIB) ขึ้นมาทำหน้าที่ให้อนุมัติโครงการการลงทุนจากต่างประเทศ คือจากจำนวนโครงการการลงทุนจากต่างประเทศที่ได้รับอนุมัติในช่วงดังกล่าวทั้งหมด 52 โครงการและคิดเป็นเงินลงทุน US$2,170 ล้านนั้น ปรากฏว่าประเทศที่ได้รับอนุมัติการลงทุนในกัมพูชามากที่สุดกลายเป็นประเทศมาเลเซียซึ่งมี 16 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุน US$1.715 ล้านหรือร้อยละ 79 ของเงินลงทุนทั้งหมด ตาม

มาด้วยสิงคโปร์ 10 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุน US$200 ล้าน ในขณะที่ประเทศไทยตกไปอยู่ในอันดับที่ 9 เพราะมีโครงการที่ได้รับอนุมัติการลงทุนเพียง 2 โครงการ และ คิดเป็นเงินลงทุน US$1 ล้านเท่านั้น

เมื่อแยกดูถึงประเภทของธุรกิจของการลงทุนต่างประเทศในช่วงครึ่งปีหลังของปีคศ.1994 ดังกล่าว ปรากฏว่าธุรกิจที่มีการลงทุนจากต่างประเทศมากที่สุดคือ ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีเงินลงทุนรวม US$1,509 ล้านหรือร้อยละ 69.4 ของเงินลงทุนต่างประเทศทั้งหมดในช่วงนั้น รองลงมาได้แก่ ธุรกิจการขนส่ง ซึ่งคิดเป็นเงินลงทุนจากต่างประเทศ US$356 ล้าน หรือร้อยละ 16.4 ของเงินลงทุนทั้งหมด การลงทุนในด้านอุตสาหกรรมมาเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งมีมูลค่าเงินลงทุน US$203 ล้าน หรือร้อยละ 9.3 ของเงินลงทุนทั้งหมด ตามด้วยการลงทุนด้านการพลังงาน และด้านปศุสัตว์ ซึ่งมีเงินลงทุนเท่ากับ US$53 ล้าน และ US$30 ล้าน หรือร้อยละ 2.5 และ 1.4 ของเงินลงทุนทั้งหมดตามลำดับ ประเภทอุตสาหกรรมที่เป็นที่สนใจของนักลงทุนได้แก่ การทำประมง การทำเหมืองพลอย การผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรมแปรรูป เช่น โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานผลิตอาหารทะเลกระป๋อง โรงงานแปรรูปยางพารา โรงงานกระดาษ และ โรงเลื่อย เป็นต้น ในอดีตอุตสาหกรรมทำไม้เป็นที่นิยมมากที่สุดทำให้มีการตัดไม้มาก รัฐบาลจึงได้ประกาศห้ามตัดไม้และส่งออกไม้นับตั้งแต่ปีคศ. 1995 เป็นต้นมา

กฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนต่างประเทศของกัมพูชาซึ่งผ่านความเห็นชอบของสมัชชาแห่งชาติของกัมพูชาในปีคศ. 1994 ได้มอบอำนาจให้หน่วยงานชื่อ Council for Development of Cambodia(CDC) ซึ่งดูแลกำกับ CIB อยู่ด้วยเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทุนต่างประเทศทั้งหมด โดยนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 ดำรงตำแหน่งประธาน CDC อีกตำแหน่ง กฎหมายดังกล่าวให้สิทธิ์นักลงทุนต่างชาติในการใช้ที่ดินโดยการเช่าระยะยาวมีกำหนดสูงสุดไม่เกิน 70 ปีโดยอาจขอต่อสัญญาอีกได้ การส่งเงินตราต่างประเทศออกนอก และให้ความคุ้มครองว่าจะไม่ยึดหรือเวนคืนทรัพย์สินเป็นของรัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตามนโยบายของรัฐในเรื่องของการส่งเสริมการลงทุนก็ยังมีจุดอ่อนอยู่มาก เช่น เน้นให้การสนับสนุนเป็นพิเศษกับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง ซึ่งกัมพูชาไม่มีศักยภาพในด้านนี้เลย เป็นต้น สาขาการลงทุนอื่นๆที่รัฐบาลให้การสนับสนุนเป็นพิเศษก็ได้แก่ อุตสาหกรรมที่เน้นการจ้างงาน อุตสาหกรรมส่งออก อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการเกษตร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาชนบท การรักษาสิ่งแวดล้อม

และเขตส่งเสริมการลงทุนพิเศษ สิทธิทางด้านภาษีสำหรับธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนมีอาทิเช่น ยกเว้นภาษีเงินได้ไม่เกิน 8 ปีตั้งแต่ปีที่เริ่มมีกำไรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการ ให้เก็บภาษีในอัตราร้อยละ 9 จากที่ปกติเก็บอยู่ในช่วงร้อยละ 10-30 ของรายได้ ยกเว้นภาษีเงินปันผล อากรส่งออก อากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร วัตถุดิบ สินค้ากึ่งสำเร็จรูป นอกจากนี้กฎหมายได้อนุญาตให้นักลงทุนจ้างชาวต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษได้ เป็นต้น

2.2.2.3 เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ

เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของกัมพูชาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่กว่าร้อยละ 48 ของงบประมาณแผ่นดินจำนวน US$342 ล้านในปีคศ. 1994 นั้นมาจากเงินช่วยเหลือและเงินกู้จากต่างประเทศ จำนวนเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ประเทศต่างๆเสนอให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชาในปีคศ. 1994 เท่ากับ US$780 ล้าน ความช่วยเหลือจากต่างประเทศมีมาในหลายๆรูปแบบคือ เงินช่วยเหลือ ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยี่ และการปลดหนี้ ซึ่งความช่วยเหลือส่วนใหญ่ให้เพื่อการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาชนบทซึ่งมีความสำคัญมากต่อความสงบสุขของประเทศเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 85 ของประชากรทั้งหมด อาศัยอยู่ในเขตชนบทและมีฐานะที่ยากจน ซึ่งจากการประมาณการขององค์การสหประชาชาติพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของกัมพูชาในปีคศ.1993 มีเพียง US$170 ต่อหัวเท่านั้น

2.2.3 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

การคมนาคมขนส่งส่วนใหญ่ใช้ทางถนน รถไฟ และเรือ ทั้งประเทศมีความยาวถนนที่ติดต่อระหว่างจังหวัด 3,000 กิโลเมตร และถนนภายในจังหวัดและถนนลูกรังในชนบทอีก 31,100 กิโลเมตร ถนนส่วนใหญ่มี 2 ช่องทางและสร้างมาตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ส่วนใหญ่มีสภาพเสียหายเนื่องจากภัยสงคราม มีทางหลวงทั้งหมด 10 สาย โดยในจำนวนนี้มีอยู่ 7 สายที่เชื่อมต่อกับเมืองพนมเปญเพราะเป็นศูนย์กลางหลักของประเทศในลักษณะเดียวกับที่กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของประเทศไทย ประเทศกัมพูชามีทางรถไฟทั้งสิ้น 1,370 กิโลเมตร เส้นทางที่มีความสำคัญได้แก่สาย

พนมเปญ-กัมปงโสม(Phnom Penh-Kampong Saom) ซึ่งกัมปงโสมเป็นเมืองท่าที่อยู่ติดกับอ่าวไทย และ สายพนมเปญ-พระตะบอง(Phonom Pehn-Batdambang) ที่อยู่ติดต่อกับชายแดนไทยใกล้เมืองปอยเพ็ด(Paoy Pet) ทั้งสองเส้นทางจึงมีความสำคัญในการเชื่อมการค้าระหว่างพนมเปญกับไทยและต่างประเทศอื่นๆ เช่นมาเลเซีย และสิงคโปร์ เนื่องจากที่กัมปงโสมมีท่าเรือที่สามารถรับเรือขนาด 10,000 ตันได้พร้อมกัน 4 ลำ เรือต่างประเทศขนาดใหญ่จึงต้องมาเทียบท่าที่เมืองกัมปงโสมนี้แล้วขนถ่ายสินค้าไปมาระหว่างเมืองกัมปงโสมกับพนมเปญโดยใช้เรือขนาดเล็กหรือรถบรรทุกหรือรถไฟแล้วแต่ชนิดของสินค้า เส้นทางขนส่งทางน้ำที่สำคัญอีกเส้นหนึ่งได้แก่ทางแม่น้ำโขงที่ไหลจากลาวเข้ามากัมพูชาที่จังหวัดสตรึงเตร็ง(Stoeng Sreng) กัมปงจาม(Kampong Cham) พนมเปญ(Phnom Penh) เปรเวง(Prey Veng) และสวายเรียง(Svay Rieng) ก่อนเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ขนาดของเรือที่ใช้ขนส่งตามแม่น้ำโขงนี้จะมีขนาดเล็กที่มีขนาดระวางไม่เกิน 3,000 ตันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงหน้าฝนหรือหน้าแล้ง

ความสามารถในการให้บริการไฟฟ้ายังมีจำกัดมากทำให้เป็นอุปสรรคในการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับบริการโทรศัพท์ที่มีอัตราหมายเลขโทรศัพท์เพียง 0.8 หมายเลขต่อประชากร 100 คน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศได้แก่ป่าไม้ที่มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 75 ของทั้งประเทศ รัฐบาลได้มีนโยบายปิดป่าและห้ามส่งออกไม้ตั้งแต่ปีคศ. 1994 เพื่อลดปัญหาการทำลายป่า ทรัพยากรสัตว์น้ำจืดมีมากในทะเลสาปตนเลสาบ(Tonle Sab) ที่มีพันธุ์ปลาหลายชนิด นอกจากนี้ก็มีปลาน้ำเค็มในทะเล ทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญได้แก่ บอกไซด์ เหล็ก ทองแดง ตะกั่ว แมงกานีส สังกะสี ทอง และอัญมณี

2.3 โครงสร้างเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศสปป.ลาว

ระบบเศรษฐกิจของสปป.ลาวได้หันกลับมาใช้ระบบตลาดเสรีอีกครั้งเมื่อปีคศ. 1986 ในขณะที่ระบอบการเมืองยังคงเป็นระบอบสังคมนิยมอยู่ ตามรัฐธรรมนูญปีคศ. 1992 อำนาจสูงสุดของประเทศจะอยู่ที่ประธานพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งลำดับโครงสร้างของพรรคจากบนลงล่างประกอบด้วยประธานพรรค กรมการเมือง(Politburo) และคณะกรรมการกลาง(Central Committee) ในทางปฏิบัติประธานพรรคมีอำนาจในการกำหนดแนวนโยบายผ่านฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี เนื่องจากการสรรหาคณะรัฐ

มนตรีจะให้สภาแห่งชาติ(National Assembly) และคณะกรรมการสภาเสนอชื่อประธานประเทศซึ่งจะเป็นผู้เสนอชื่อนายกรัฐมนตรีต่อไป แล้วนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เลือกสรรคณะรัฐมนตรีของตน กรรมการของสภาแห่งชาติจะเลือกมาจากสมาชิกของพรรคเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ในทางปฏิบัติ ประธานพรรคสามารถควบคุมการบริหารงานของคณะรัฐมนตรีโดยผ่านกลไกของพรรค

2.3.1 สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของสปป.ลาว

สาขาเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดของสปป.ลาวคือสาขาเกษตรกรรม ซึ่งมีสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 56.2 ของมูลค่าผลผลิตมวลรวมภายในประเทศของลาวในปีคศ. 1993 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 17.3 และ 26.5 ตามลำดับในปีเดียวกัน สปป.ลาวมีพื้นที่ทั้งหมดทั่วประเทศเท่ากับ 236,800 ตารางกิโลเมตร หรือ 148 ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมเท่ากับ 12.5 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.5 ของพื้นที่ทั้งหมด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ผัก ยาสูบ ฝ้าย อ้อย กาแฟ ชา และถั่ว พื้นที่ป่าไม้มีอยู่คิดเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศหรือประมาณ 59 ไร่ โดยมีพื้นที่ป่าที่ใช้สำรวจแล้วสำหรับใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจได้ประมาณ 17.5 ล้านไร่ นอกจากนี้สปป.ลาวยังมีศักยภาพสูงในการผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ ซึ่งในปัจจุบันมีกำลังผลิตเท่ากับ 220 เมกะวัตต์ ซึ่งกว่าร้อยละ 70 ของไฟฟ้าที่ผลิตได้นั้นส่งออกมายังประเทศไทย ในปีคศ. 1993 ทั้งประเทศมีประชากรอยู่ราว 4.5 ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นประเทศที่มีประชากรค่อนข้างน้อย และแรงงานกว่าร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งประเทศอยู่ในภาคเกษตรกรรม

2.3.1.1 สาขาเกษตรกรรม

พืชที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดคือข้าว การผลิตข้าวในสปป.ลาวส่วนใหญ่เป็นการผลิตสำหรับเพียงเพื่อพอเลี้ยงชีพสมาชิกในครอบครัวมากกว่าที่จะผลิตในเชิงพาณิชย์ วิธีการผลิตมีความล้าหลังและผลผลิตจะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศเป็นสำคัญ เนื่องจากขาดแคลนระบบชลประทาน พื้นที่การเกษตรที่สำคัญอยู่ในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ และมีบางแห่งเหมาะสำหรับการเลี้งปศุสัตว์ กาแฟเป็นพืชที่มีการเพาะปลูกมากรองจากข้าว และเป็นพืชที่ทำรายได้จากการส่งออกมากที่สุด พื้นที่ที่มีการปลูกกาแฟมาก

ได้แก่ หลวงพระบาง(Louangphrabang) เวียงจันทน์(Vientiane) สะหวันนะเขต (Savannakhet) และจำปาสัก(Champasak)

2.3.1.2 สาขาอุตสาหกรรมและบริการ

อุตสาหกรรมที่สำคัญในสปป.ลาวได้แก่อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ การทำเหมืองแร่ การผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป รัฐบาลลาวมีนโยบายป้องกันการทำลายป่าโดยการให้สัมปทานการตัดไม้เฉพาะรายที่ได้รับอนุมัติเท่านั้น โควต้าสัมปทานตัดไม้ทั่วประเทศที่ตั้งเป้าไว้ตั้งแต่ปีคศ. 1995 เป็นต้นไปมีอยู่ 610,000 ลูกบาศก์เมตร บริษัทที่ได้รับสัมปทานได้แก่บริษัทพัฒนากสิกรรมป่าไม้ บริษัทพัฒนาเขตพูดอย และบริษัทดาฟี่ นอกจากนี้ยังมีไม้บริเวณที่ก่อสร้างเขื่อนที่ให้ไปสัมปทานไปก่อนหน้านี้แล้วคือ เขื่อนน้ำงึม 65,000 ลูกบาศก์เมตร เขื่อนน้ำเทิน 220,000 ลูกบาศก์เมตร และเขื่อนห้วยเหาะ 31,000 ลูกบาศก์เมตร ระยะหลังนี้รัฐบาลลาวพยายามลดการส่งไม้ท่อนออกและหันมาสนับสนุนให้ทำเป็นสินค้าสำเร็จรูปเช่น เฟอร์นิเจอร์ ทั้งนี้เพื่อต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มและก่อให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง แนววิธีหนึ่งในการลดการทำลายป่าในสปป.ลาวก็คือการควบคุมจำนวนโรงเลื่อยให้มีน้อยลงด้วยการกำหนดว่าโรงเลื่อยที่จะดำเนินกิจการได้ต้องมีความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้สำเร็จรูปด้วย ทำให้โรงเลื่อยเล็กๆที่มีอยู่มากมายที่ไม่มีทุนที่จะขยายกิจการได้ต้องค่อยๆปิดกิจการไป อย่างไรก็ตามวิธีการนี้อาจเป็นการแก้ที่ปลายเหตุเท่านั้น เพราะโรงเลื่อยขนาดใหญ่แม้มีจำนวนน้อยก็สามารถทำลายป่าได้มากๆเหมือนกัน กระแสเรื่องการอนุรักษณ์สิ่งแวดล้อมก็มีผลให้สปป.ลาวต้องระวังเรื่องการทำลายป่าไม้เพราะมีแรงกระตุ้นจากต่างประเทศหลายๆประเทศที่ให้ความช่วยเหลืออยู่

การทำเหมืองแร่คาดว่าน่าจะเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่จะมีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต เพราะในสปป.ลาวยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ได้มีการสำรวจที่ครบถ้วนและนำมาใช้ในเชิงพาณิชย์อีกมาก แร่ธาตุที่พบมากในสปป.ลาวได้แก่ ลิกไนท์ ทองคำ ทองแดง เงิน ตะกั่ว สังกะสี ดีบุก เหล็ก พลอย หินปูน โปแตซ และยิปซั่ม

การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำนอกจากจะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญในระยะยาวแล้ว ยังมีผลทางอ้อมคือ การสร้างเขื่อนต่างๆมีผลให้มีการตัดหรือปรับปรุงถนนเข้าไปสู่พื้นที่อีก

จำนวนมากที่ยังเข้าไปไม่ถึงนัก โดยค่าใช้จ่ายบางส่วนในการสร้างถนนนี้ได้จากรายได้จากการขายไม้ที่ตัดได้จากบริเวณที่สร้างเขื่อนมาสมทบกับเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการรักษาป่าไม้และต้นน้ำลำธารไว้ในปริมาณที่เหมาะสมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำในระยะยาว

ในระยะยาว สปป.ลาวไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน เนื่องจากจำนวนประชาการมีน้อยคือทั้งประเทศมีประชากรเพียง 4 ล้านกว่าคน แม้ว่าอัตราค่าจ้างจะยังค่อนข้างต่ำแต่การหาคนงานจำนวนมากๆไม่ใช่เรื่องง่าย สาเหตุหลักที่มีการลงทุนในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากเท่าที่ผ่านมา เพราะผู้ผลิตต้องการใช้สิทธิพิเศษทางศุลกากรที่สปป.ลาวได้รับเพื่อส่งออกไปยังตลาดในสหรัฐและยุโรป

ในสาขาบริการนั้น การท่องเที่ยวและธุรกิจต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม และสถานบันเทิง นับเป็นธุรกิจที่สำคัญที่สุด สปป.ลาวมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ เช่น พระธาตุหลวง และวัดต่างๆ เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ เวียงจันทน์ หลวงพระบาง ทุ่งไหหิน เป็นต้น การสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวก็มีส่วนในการเพิ่มนักท่องเที่ยวในลาวและภาคอิสานของไทย บริการอื่นๆส่วนมากก็จะเป็นเรื่องการค้าโดยเฉพาะการค้าชายแดนและบริการด้านการขนส่ง

2.3.2 เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

โดยลักษณะภูมิประเทศของสปป.ลาวที่เป็นประเทศปิดไม่มีทางออกทะเล ทำให้การค้าต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการค้าชายแดน การติดต่อค้าขายกับประเทศที่สามต้องอาศัยใช้ท่าเรือของประเทศเพื่อนบ้านคือไทยและเวียดนาม การลงทุนต่างประเทศในสปป.ลาวส่วนใหญ่ก็มาจากนักลงทุนของประเทศเพื่อนบ้านคือไทยเป็นหลัก

2.3.2.1 การค้ากับต่างประเทศ

ในปีคศ. 1993 สปป.ลาวมีการนำเข้าทั้งสิ้นคิดเป็นมูลค่า US$344 ล้าน ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ามาจากไทยที่มีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 65 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในปีเดียวกัน รองลงมาได้แก่ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ การส่งออกของสปป.ลาวในปีเดียวกันคิดเป็นมูลค่า US$217 ล้าน โดยการส่งออกส่วนใหญ่จะส่งมาที่ประเทศไทยมากที่สุด

คือคิดเป็นร้อยละ 41 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด รองลงมาได้แก่ประเทศเวียดนาม สปป.ลาวมีการขาดดุลการค้าค่อนข้างมากมาโดยตลอด เช่นในปีคศ. 1993 มีการขาดดุลการค้าเท่ากับ US$127 ล้านหรือคิดเป็นร้อยละ 12.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภายในประเทศหรือ GDP(เป้าหมายในปีคศ. 1995 ต้องการลดการขาดดุลดารค้านี้ให้เหลือเพียงร้อยละ 10 ของGDP สาเหตุที่สปป.ลาวมีการขาดดุลการค้ามาโดยตลอดเนื่องจากยังขาดความสามารถในการผลิตสินค้าด้วยตัวเอง ในขณะที่มีฐานการส่งออกแคบเนื่องจากสินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรเบื้องต้นและทรัพยากรธรรมชาติที่มีวันหมดเช่นไม้ และแร่ธาตุต่างๆ สินค้านำเข้าที่สำคัญของสปป.ลาวได้แก่ รถยนต์และอะไหล่ น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือเครื่องจักร เสื้อผ้า และสินค้าอุปโภคบริโภค ส่วนสินค้าส่งออกส่วนใหญ่ได้แก่ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ ไฟฟ้า สิ่งทอ ในอนาคตเมื่อโครงการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าเสร็จแล้วก็จะทำให้มีสปป.ลาวมีรายได้จากการส่งออกไฟฟ้ามาลดการขาดดุลนี้ได้

เนื่องจากประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือไทย เวียดนาม และจีน จึงทำให้การค้าชายแดนของสปป.ลาวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในประเทศเป็นอย่างมาก สินค้าที่สปป.ลาวนำเข้าจากไทยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค การค้าชายแดนไทย-ลาวส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณด่านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(จำนวน 11 ด่าน)และภาคเหนือ(จำนวน 3 ด่าน)ของไทย ได้แก่ที่ จังหวัดหนองคาย 4 แห่งคือ (1) ด่านอำนวยบึงกาฬ-ปากซัน แขวงบอริคำไซ (2) ด่านบ้านเหล่าจอมมณี-บ้านดงพูสี เวียงจันทน์ (3) ด่านท่าเสด็จ-ท่าเดื่อ นครเวียงจันทน์ (4) ด่านท่าแพขนานยนต์-ท่านาแล้ง นครเวียงจันทน์ จังหวัดนครพนม 1 แห่งคือ ด่านอำเภอเมือง-ท่าแขก แขวงคำม่วน จังหวัดอุบลราชธานีมี 2 แห่งคือ (1) ด่านช่องเม็ก-บ้านวังเต่า แขวงจำปาสัก (2) ด่านบ้านปากแซง-ปากตะพัน แขวงสาละวัน จังหวัดมุกดาหารมี 1 แห่งคือ ด่านอำเภอเมือง-คันนะบุรี แขวงสะหวันนะเขต จังหวัดเลยมี 3 แห่งคือ (1) ด่านบ้านคกไผ่-บ้านวัง เวียงจันทน์ (2) ด่านอำเภอเชียงคาน-สานะคาม เวียงจันทน์ (3) ด่านบ้านปากห้วย-เมืองแก่นท้าว ไชยบุรี จังหวัดเชียงรายมี 2 แห่งคือ (1) ด่านอำเภอเชียงของ-เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว (2) ด่านอำเภอเชียงแสน-เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว และจังหวัดน่าน 1 ด่านคือ ด่านบ้านห้วยโกร๋น-เมืองเงิน เชียงฮ่อนหงสา ด่านที่มีการค้ามากที่สุดได้แก่ด่านที่จังหวัดหนองคายและมุกดาหาร

ภาษีศุลกากรนำเข้าสินค้าแบ่งเป็น 99 หมวดสินค้า มีอัตราตั้งแต่ร้อยละ 2 ถึง 70 ของมูลค่าสินค้า

2.3.2.2 การลงทุนจากต่างประเทศ

สปป.ลาวได้ประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนตั้งแต่ปีคศ. 1988 นักลงทุนต่างประเทศที่เข้าไปลงทุนในสปป.ลาวคิดเป็นเงินลงทุนมากที่สุดคือนักลงทุนไทยซึ่งมีจำนวนโครงการทั้งสิ้นตั้งแต่ปีคศ. 1988 ถึง กลางปีคศ. 1994 เท่ากับ 191 โครงการ คิดเป็นมูลค่า US$553 ล้าน รองลงมาได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกามี 27 โครงการคิดเป็นเงินลงทุน US$85,749 ล้าน และไต้หวัน 27 โครงการคิดเป็นเงินลงทุน US$48,504 ล้าน จำนวนโครงการลงทุนทั้งหมดในช่วงดังกล่าวเท่ากับ 51 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุนทั้งสิ้น US$899 ล้าน สาขาธุรกิจที่มีการลงทุนจากต่างประเทศมากที่สุดในช่วงเดียวกันนี้คือธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวจำนวน 29 โครงการมีมูลค่าการลงทุนรวม US$377 ล้าน รองลงมาได้แก่อุตสาหกรรมการผลิต(ไม่รวมเสื้อผ้าและสิ่งทอ) จำนวน 94 โครงการและมูลค่าการลงทุน US$116 ล้าน อันดับที่สามคือธุรกิจโทรคมนาคมมีจำนวน 11 โครงการและมูลค่าการลงทุนรวม US$111 ล้าน ธุรกิจเหมืองแร่และน้ำมัน 18 โครงการมีมูลค่า US$83 ล้าน อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ 31 โครงการมีมูลค่าเงินลงทุน US$71 ล้าน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอ 63 โครงการมีมูลค่า US$54 ล้าน ธุรกิจการค้า 86 โครงการมีมูลค่า US$49 ล้าน และสาขาเกษตรกรรม 50 โครงการมีมูลค่า US$47 ล้าน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วขนาดของการลงทุนจะเป็นการลงทุนในโครงการขนาดเล็กคือประมาณร้อยละ 67 ของโครงการทั้งหมดเป็นโครงการลงทุนที่มีมูลค่าต่ำกว่า US$1 ล้าน

ในเรื่องของภาษีที่เกี่ยวกับการลงทุนนั้น มีการเก็บภาษีเงินได้ชาวต่างชาติในอัตราร้อยละ 10 ของรายได้ ภาษีเงินได้นิติบุคคลแบ่งเป็นภาษีกำไรที่เก็บในอัตราร้อยละ 20 ของรายได้และค่าธรรมเนียมร้อยละ 1.5 ของรายได้(ยกเว้นการลงทุนในโครงการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติแล้วแต่สัญญาที่ทำกับรัฐบาล) นอกจากนี้ก็มีภาษีการค้าและภาษีศุลกากรและการส่งออก การลงทุนเพื่อการส่งออกจะได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบและสินค้าส่งออกสำเร็จรูป

2.3.2.3 เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ตัวอย่างของความช่วยเหลือต่างประเทศที่เห็นได้ชัดคือความช่วยเหลือในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวความยาว 1.2 กิโลเมตรที่รัฐบาลออสเตรเลียมอบให้กับสปป.ลาวและไทยเพื่อให้มีการไปมาหาสู่กันได้สะดวกขึ้น อย่างไรก็ตามผลของการช่วยเหลือนี้ยังมีค่อนข้างจำกัดเนื่องจากอุปสรรคและความยุ่งยากในเรื่องระเบียบกฎเกณฑ์การข้ามแดนของทั้งสองประเทศ นอกจากการสร้างสะพานแล้วรัฐบาลออสเตรเลียยังให้ความช่วยเหลือแก่สปป.ลาวอีกปีละ US$5-6 ล้านตั้งแต่ปีคศ. 1990-1995 ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสเน้นการให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาและประเทศสวีเดนเน้นเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ การสร้างถนนและการสำรวจแหล่งพลังงานซึ่งคิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ US$18 ล้าน สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาความช่วยเหลือส่วนใหญ่เน้นในเรื่องของการต่อต้านและปราบปรามการค้าและการผลิตยาเสพติดเป็นหลัก

2.3.3 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากสปป.ลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล การติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านโดยทางถนนจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ถนนส่วนใหญ่ในสปป.ลาวมีสภาพทรุดโทรมและไม่สามารถใช้ในหน้าฝน ถนนสายที่มีความสำคัญได้แก่ทางหลวงหมายเลข 13 ที่เชื่อมระหว่างตอนเหนือและตอนใต้ของประเทศ รวมความยาว 1,363 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ลาดยาง ทางหลวงหมายเลข 7 และ 8 ต่างก็เชื่อมจากทางหลวงหมายเลข 13 ไปเมืองวินห์ในเวียดนาม ทางหลวงหมายเลข 9 เป็นเส้นทางที่มีศักยภาพสูงในการเชื่อมเศรษฐกิจของไทย-สปป.ลาว-เวียดนาม เพราะสามารถเชื่อมมุกดาหารกับท่าเรือดานังในเวียดนามถ้ามีสะพานไทย-ลาวแห่งที่สองที่จังหวัดมุกดาหาร ทางเหนือของประเทศมีทางหลวงหมายเลข 1 จากชายแดนลาว-จีนผ่านแขวงพงสาลี หลวงน้ำทา และหลวงพระบาง ในเรื่องทางรถไฟนั้น จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้สปป.ลาวยังไม่มีรางรถไฟเลยแม้แต่รางเดียว แต่ขณะนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกผู้ที่จะมาลงทุนวางรางรถไฟแล้ว โดยกลุ่มสหวิริยาได้รับสัมปทานโครงการนี้เพื่อเชื่อมทางรถไฟระหว่างจังหวัดหนองคายและนครเวียงจันทน์โดยผ่านบริเวณสะพานมิตรภาพ และในอนาคตอาจขยายการก่อสร้างต่อให้ไปเชื่อมกับทางรถไฟที่เมืองคุนหมิงของจีน ในส่วนของการขนส่งทางน้ำนั้นส่วนใหญ่จะใช้แม่น้ำโขงที่ไหลผ่าน แต่เส้นทางที่ใช้ขนส่งได้มี

เพียงบางช่วงของแม่น้ำเท่านั้น เช่น ห้วยทราย-หลวงพระบาง หลวงพระบาง-เวียงจันทน์ และเวียงจันทน์-สะ หวันนะเขต เป็นต้น และหลายเส้นทางสามารถใช้ได้เฉพาะในช่วงเวลาน้ำหลากเท่านั้น เพราะในช่วงหน้าแล้งจะทำการขนส่งได้น้อยลงและมีความยากลำบากมากขึ้น ในเรื่องการเดินทางโดยเครื่องบินนั้น มีสนามบินนานาชาติในนครเวียงจันทน์และสนามบินเล็กๆตามเมืองสำคัญๆ

ในเรื่องบริการโทรศัพท์นั้น มีหมายเลขทั้งประเทศประมาณ 5,000 หมายเลข หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อประชากรเท่ากับ 0.1 หมายเลขต่อประชากร 100 คน ในเรื่องความสามารถในารผลิตไฟฟ้านั้น ขณะนี้สปป.ลาวมีกำลังผลิตทั้งสิ้น 220 เมกะวัตต์ และมีแผนขยายถึง 1,500 เมกะวัตต์ภายในปีคศ. 2000 นอกจากขายไฟฟ้าให้ไทยแล้ว ในอนาคตมีแนวโน้มสูงที่สปป.ลาวจะเป็นประเทศส่งออกไฟฟ้าป้อนให้กับทั้งเวียดนามและกัมพูชาด้วย ขณะนี้รัฐบาลลาวมีแผนก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไว้ 12 โครงการใช้เงินลงทุนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า US$7.5 พันล้าน ซึ่งถ้าเสร็จหมดทุกรายการในปีคศ. 2010 จะทำให้กำลังการผลิตไฟฟ้ารวมทั้งสิ้น 7,044 เมกะวัตต์

ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่ของประเทศคือป่าไม้จำนวนมากและแร่ธาตุต่างๆ ที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการสำรวจมาก่อน ตามที่กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้

III ไทยกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกลุ่มประเทศอินโดจีน

การจะดูให้ชัดเจนถึงศักยภาพและโอกาสที่แท้จริงในการสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศอินโดจีนนั้น น่าที่จะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้เปรียบเทียบกับประเทศใกล้เคียงประกอบด้วยคือจีนและพม่า ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้เรียกรวมกันว่ากลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้เนื่องจากมีประเทศจีนเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญมากเพราะมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่โตมหาศาล มีแรงงานราคาถูกและมีศักยภาพในการพัฒนาสูง จึงหนีไม่พ้นที่จีนจะกลายเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยและอินโดจีนในทางเศรษฐกิจ การค้าการส่งออก และการแย่งชิงเงินลงทุนจากต่างประเทศ

3.1 เศรษฐกิจเปรียบเทียบของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ประเทศในเขตอนุภาคภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงประกอบด้วยประเทศพม่า จีนตอนใต้ (ยูนาน) ลาว ไทย เวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งบริเวณดังกล่าวนี้ในอดีตเคยเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ของโลก แต่การติดต่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากขาดแคลนเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกันได้สะดวกและมีความแตกต่างของระบอบการเมืองการปกครอง

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนประชากรของประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคนี้ในปีคศ.1993 ปรากฏว่าเวียดนามมีประชากรมากที่สุดคือ 70.8 ล้านคน ตามด้วยไทย 58.5 ล้านคน พม่า 43.1 ล้านคน ยูนาน 37.8 ล้านคน กัมพูชา 9.3 ล้านคน และลาว 4.5 ล้านคน (ตารางที่ 1) เมื่อดูถึงความหนาแน่นของประชากรแล้วปรากฏว่าเวียดนามมีวามหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดคือ 214 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามด้วยไทย 115 คนต่อตารางกิโลเมตร ประเทศที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดคือลาว 19 คนต่อตารางกิโลเมตร (รูปที่ 1) ทำให้ประเทศไทย เวียดนาม และจีน(ยูนาน) มีศักยภาพในการเป็นตลาดสินค้าและบริการของอนุภูมิภาคนี้

ตัวที่จะชี้ถึงศักยภาพของการเป็นตลาดอีกตัวหนึ่งก็คือรายได้ต่อหัวเฉลี่ยเป็นรายประเทศ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงอำนาจซื้อของประชากรในประเทศนั้นๆ ปรากฏว่าประเทศที่มีรายได้ต่อหัวสูงสุดคือไทยซึ่งเฉลี่ยเท่ากับปีละ US$1,570 ต่อหัว ทิ้งห่างอันดับสองคือยูนานที่มีเพียงปีละ US$370 ต่อหัว(ตารางและรูปที่ 2) ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยสามารถเป็นตลาดสินค้าที่สำคัญของประเทศเหล่านี้ในขณะที่สินค้าที่ไทยจะส่งไปขายกับประเทศเหล่านี้น่าจะได้แก่สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น และสินค้าที่ราคาไม่แพงมากเนื่องจากเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อยังไม่มาก

ค่าจ้างขั้นต่ำในประเทศไทยมีค่าสูงที่สุดในกลุ่มคือ US$4.9 ต่อวันในปีคศ. 1993 ซึ่งสูงกว่าประเทศอื่นๆประมาณ 3-4 เท่าตัว (ตารางที่ 2) หมายความว่าอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานราคาถูกในไทยนับวันจะไม่สามารถแข่งขันกับการผลิตในประเทศ

ตารางที่ 1

ความหนาแน่นประชากรและประชากรรวมในประเทศ

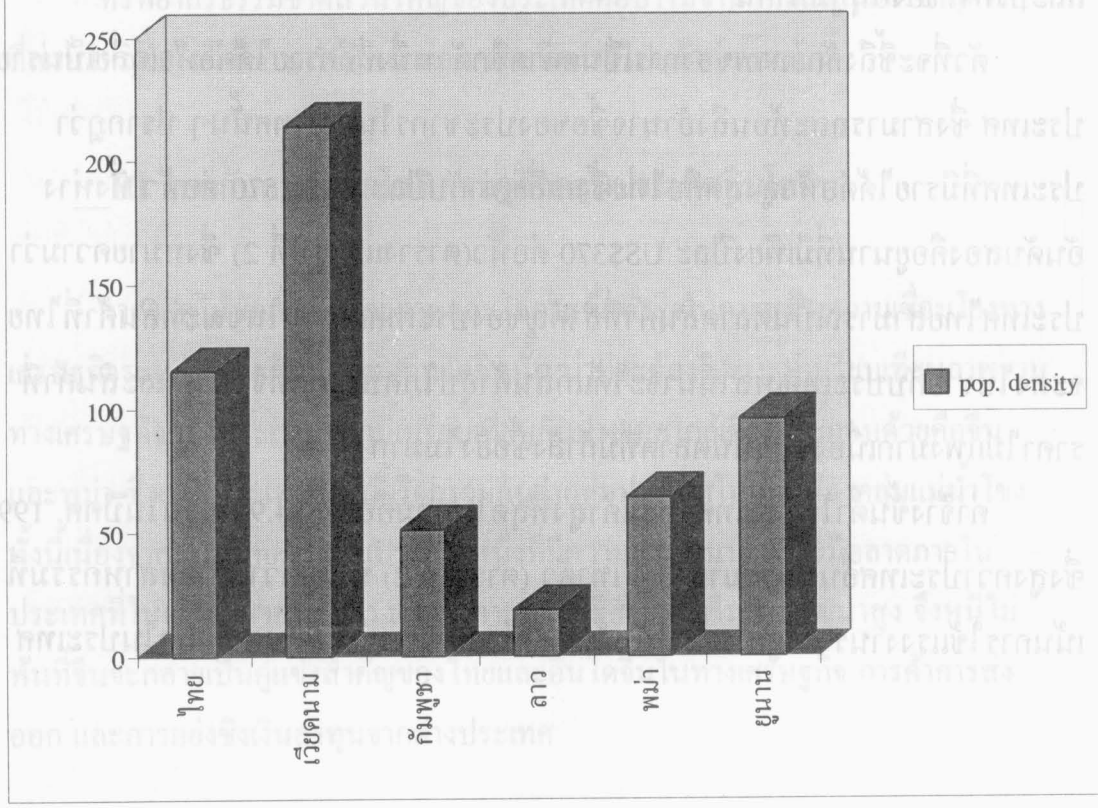
เขตอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงปี1993

ความหนาแน่น:คน/ตร.กม.,ประชากร:ล้านคน.

	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	ยูนาน
ความหนาแน่น	115	214	51	19	64	96
ประชากร	58.5	70.8	9.3	4.5	43.1	37.8

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่1

ตารางที่2

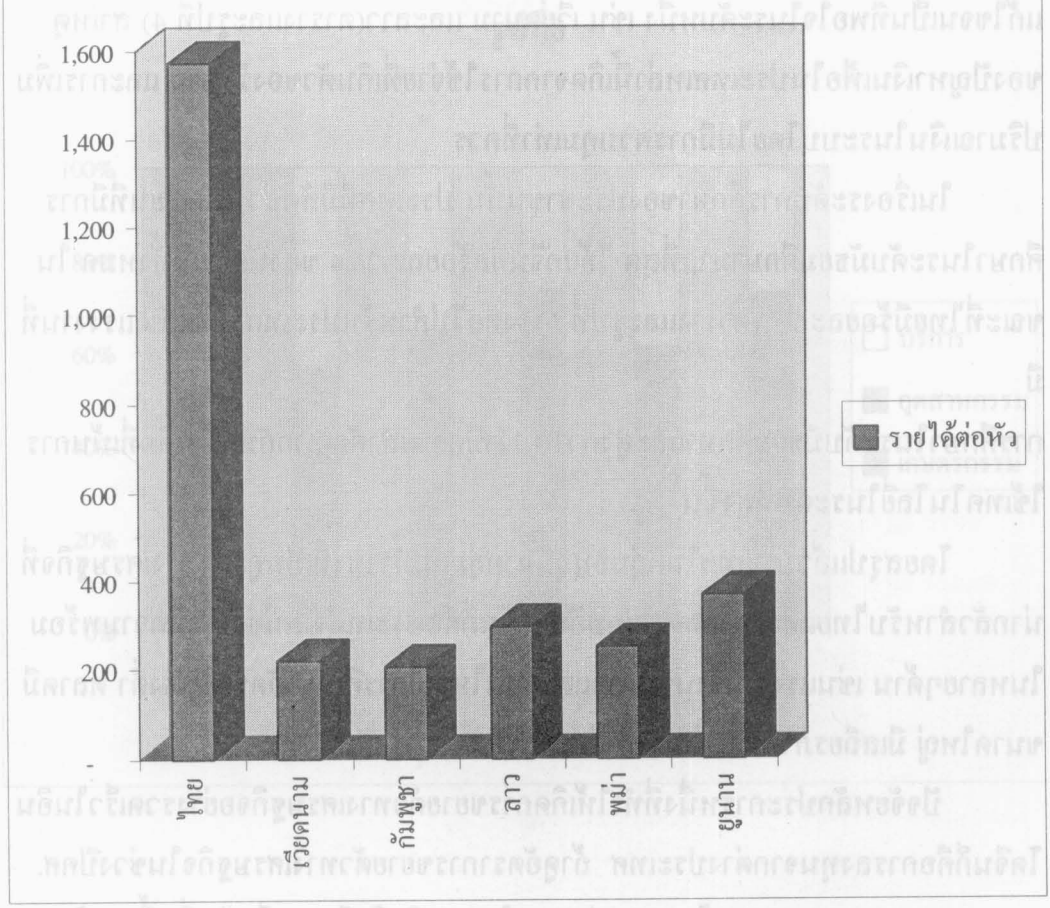
รายได้ต่อหัวต่อปีและค่าจ้างขั้นต่ำของแต่ละประเทศ

รายได้ต่อหัว:US$/หัว/ปี, ค่าจ้างขั้นต่ำ:US$/วัน

ประเทศ	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	ยูนาน
รายได้ต่อหัว	1,570	220	205	297	250	370
ค่าจ้างขั้นต่ำ	4.9	1	1.2	1	1.1	1.5

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่2

เหล่านี้ ซึ่งขณะนี้ก็มีอุตสาหกรรมบางประเภทเริ่มเตรียมขยับขยายย้ายฐานการผลิตไปที่เวียดนามและจีนบ้างแล้วเช่น อุตสาหกรรมแหอวน และเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นต้น

โครงสร้างการผลิตของประเทศเหล่านี้จะมีภาคเกษตรกรรมและบริการเป็นภาคการผลิตหลัก ในปีคศ. 1993 ประเทศที่มีสัดส่วนผลผลิตทางอุตสาหกรรมมากคือ จีนซึ่งเท่ากับร้อยละ 48 ของ GDP และไทยซึ่งเท่ากับร้อยละ 39.7 ของ GDP (ตารางและรูปที่ 3) แต่แนวโน้มของประเทศจีนในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจะสดใสกว่าประเทศไทยเนื่องจากแรงงานราคาถูกกว่าและมีตลาดที่ใหญ่กว่าตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

เสถียรภาพทางด้านระดับราคาหรือภาวะเงินเฟ้อในช่วงปีคศ. 1989-1993 นั้นค่อนข้างจะมีปัญหาในหลายๆประเทศเช่น กัมพูชา พม่า ลาว และเวียดนาม ซึ่งในบางปีอัตราเงินเฟ้อสูงเป็นร้อยเปอร์เซนต์ ทำให้ประชาชนต่างไม่ต้องการถือเงินสกุลของตัวเอง หรือนำไปฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ปัญหาในบางประเทศได้รับการแก้ไขจนเป็นที่พอใจในระดับหนึ่ง เช่น เวียดนาม และลาว(ตารางและรูปที่ 4) สาเหตุของปัญหาเงินเฟ้อในประเทศเหล่านี้เกิดจากการใช้จ่ายที่เกินตัวของรัฐบาล และการเพิ่มปริมาณเงินในระบบโดยไม่มีการควบคุมเท่าที่ควร

ในเรื่องระดับการศึกษาของประชาชนนั้น ประเทศที่มีสัดส่วนนักเรียนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด ได้แก่จีนคือร้อยละ 26.4 ของนักเรียนทั้งหมด ในขณะที่ไทยมีร้อยละ 21 (ตารางและรูปที่ 5)ซึ่งต่อไปสำหรับประเทศไทยแล้ว แรงงานที่มี

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่านับว่ามีความสำคัญมากกับการผลิตที่เน้นการใช้เทคโนโลยี่ในระดับที่สูงขึ้น

โดยสรุปแล้วประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่น่ากลัวสำหรับไทยและประทศในแถบอินโดจีนก็คือประเทศจีนเนื่องจากมีความพร้อมในหลายๆด้าน เช่นแรงงานจำนวนมากและส่วนใหญ่มีการศึกษา อัตราค่าจ้างต่ำ ตลาดมีขนาดใหญ่ มีเสถียรภาพทางด้านราคาค่อนข้างดี

ปัจจัยหลักประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในอินโดจีนก็คือการลงทุนจากต่างประเทศ ถ้าดูอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงปีคศ. 1980-90 และ 1991-92 ของไทยและประเทศในแถบอินโดจีนจะเห็นว่าเพิ่มขึ้นมาโดย

ตารางที่ 3

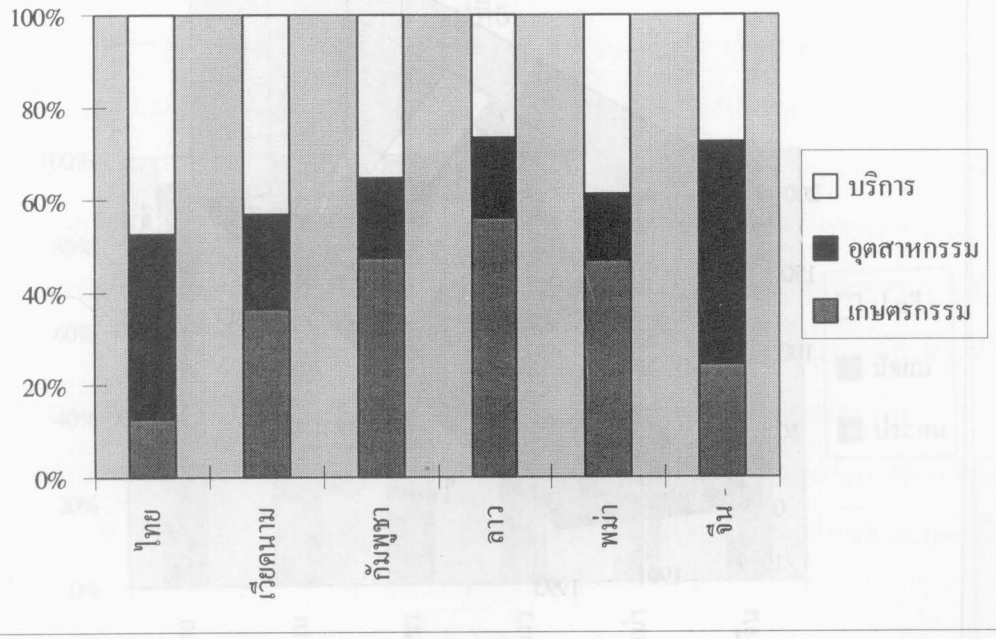
เปรียบเทียบสัดส่วนสาขาการผลิตของแต่ละประเทศ ปี 1993

(% ของ GDP)

	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	จีน
เกษตรกรรม	12.8	36.4	47.4	56.2	47.1	24.3
อุตสาหกรรม	39.7	20.5	17.2	17.3	14.2	48.1
บริการ	47.5	43.1	35.4	26.5	38.7	27.6

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่3

ตารางที่4

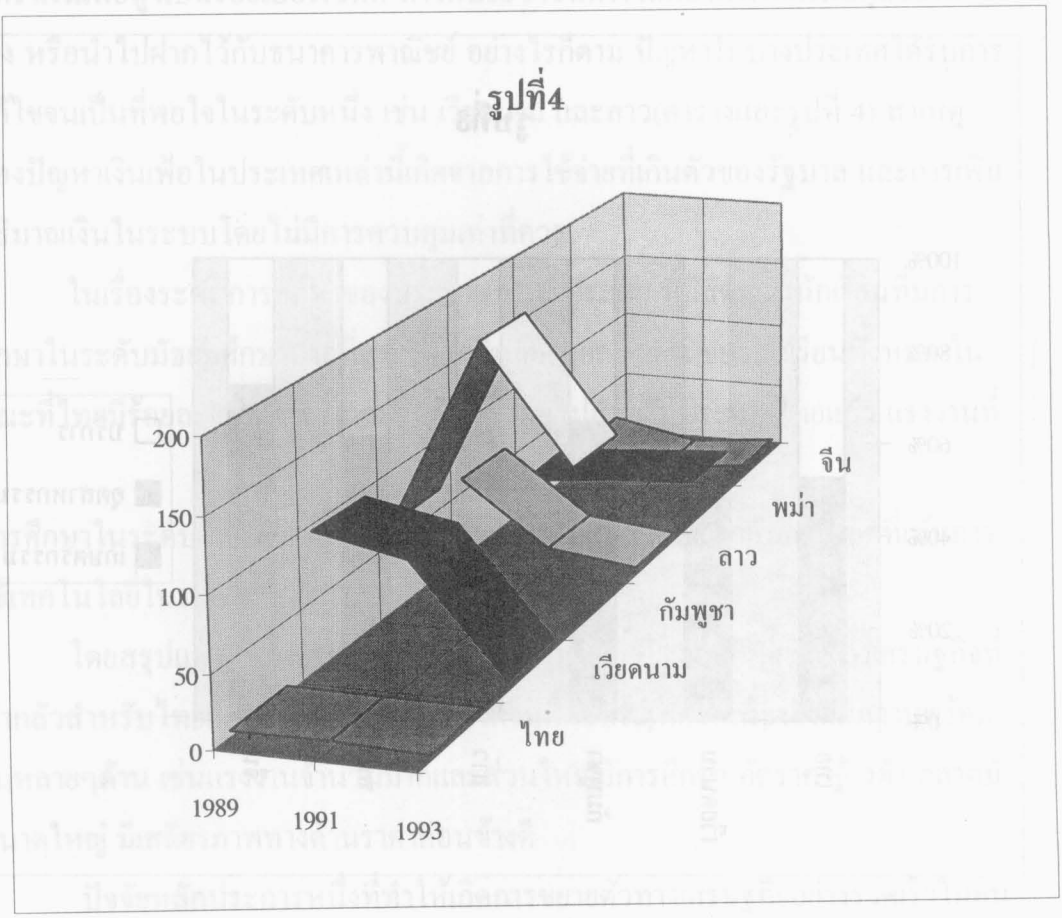
เปรียบเทียบอัตราเงินเฟ้อของแต่ละประเทศ

(%)

	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	จีน
1989	5.4	95.8	63.8	59.6	23.7	18
1991	5.7	83.1	197	13.4	29.4	3
1993	4.8	8.3	114	6.3	33.5	10.1

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่4

ตารางที่ 5

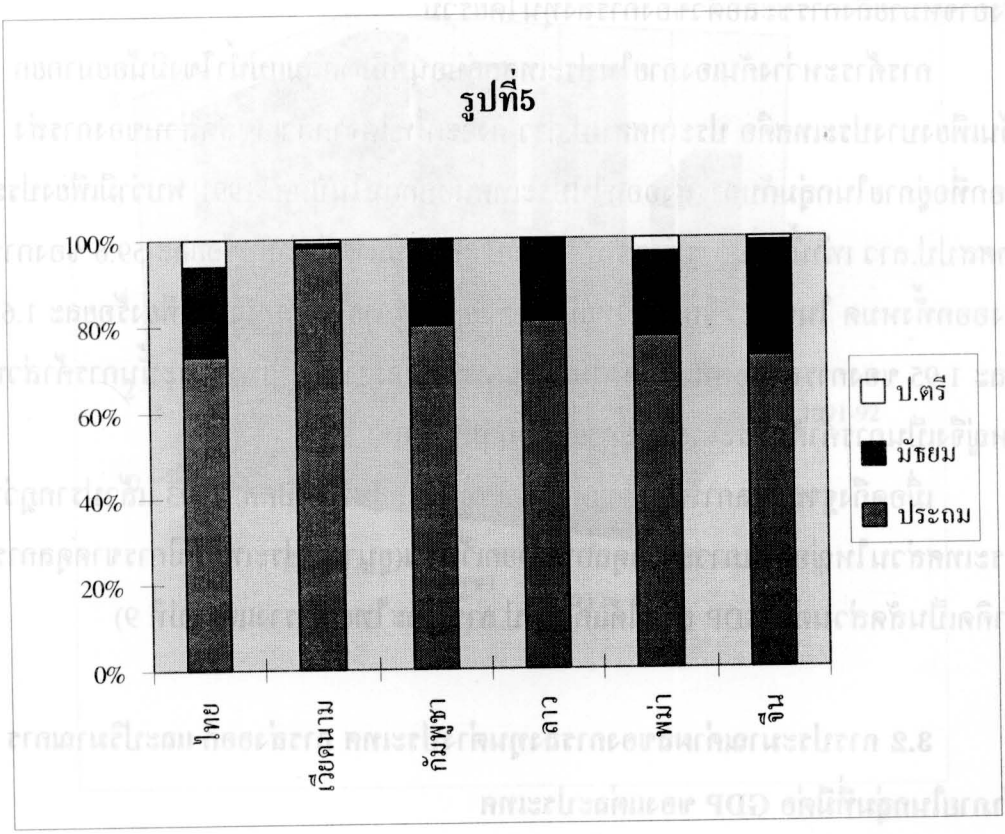
เปรียบเทียบระดับการศึกษาของแต่ละประเทศปี1989-91

(%)

	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	จีน
ชั้นประถม	73	98	80	81	77.2	72.6
ชั้นมัธยม	21	1.3	20	18.4	19.7	26.4
อุดมศึกษา	6	0.7	0	0.6	3.1	1
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนคน (พันคน)	11,353	12,895	1,639	734	8,441	198,047

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่5

ตลอดและส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 7 ต่อปี(ตารางและรูปที่ 6) ในขณะที่สัดส่วนระหว่างมูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ(FDI)กับGDP ของประเทศสปป.ลาว ไทย และ เวียดนามที่ก็เพิ่มขึ้นด้วยในช่วงปีคศ1989-1992 (ตารางและรูปที่ 7) ซึ่งมีผลทำให้มีปัจจัยทุนในประเทศเพิ่มขึ้น และส่งผลให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นตามมา ในกรณีของประเทศกัมพูชานั้นเหตุผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงหลังเกิดจากการใช้จ่ายในประเทศที่เพิ่มขึ้นของกองกำลังทหารประจำการของ UNTAC ที่มีกำลังซื้อมากกว่าประชาชนทั่วไปในประเทศ

อย่างไรก็ตามในอนาคต การขยายตัวทางเศรษฐกิจของอินโดจีนโดยการพึ่งพาเงินลงทุนจากต่างประเทศจะมีข้อจำกัดมากขึ้นและมีต้นทุนที่สูงขึ้น เนื่องจากว่าต้องแข่งขันกับประเทศจีนซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงแต่มีศักยภาพในการพัฒนาที่สูงกว่า นอกจากนี้แนวโน้มของความต้องการเงินทุนของประเทศต่างๆทั่วโลกเพิ่มขึ้นเร็วกว่าความสามารถในการสะสมทุน ซึ่งจะมีผลทำให้ต้นทุนของเงินทุนหรือดอกเบี้ยสูงขึ้น นักลงทุนต่างประเทศจะต้องระมัดระวังคัดเลือกโครงการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งอาจหมายถึงการชะลอตัวของการลงทุนโดยรวม

การค้าระหว่างกันเองภายในประเทศกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีน้อยมากยกเว้นเพียงบางประเทศคือ ประเทศสปป.ลาว ดังจะเห็นได้จากตัวเลขสัดส่วนของการส่งออกที่อยู่ภายในกลุ่มกับการส่งออกไปประเทศนอกกลุ่มในปีคศ. 1991 พบว่ามีเพียงประเทศสปป.ลาว เท่านั้นที่มีการส่งออกที่อยู่ภายในอนุภูมิภาคนี้เท่ากับร้อยละ 59.6 ของการส่งออกทั้งหมด ในขณะที่จีนและไทยมีการส่งออกอยู่ภายในอนุภูมิภาคเพียงร้อยละ 1.63 และ 1.95 ของการส่งออกทั้งหมดตามลำดับ(ตารางและรูปที่ 8) เพราะฉะนั้นการค้าส่วนใหญ่จึงเป็นการค้ากับประเทศที่อยู่ภายนอกกลุ่มมากกว่า

เมื่อดูถึงฐานะดุลการค้าของแต่ละประเทศในกลุ่มนี้ในปีคศ. 1993 แล้วปรากฏว่าประเทศส่วนใหญ่อยู่ในภาวะขาดดุลการค้ายกเว้นจีน(ยูนาน) ประเทศที่มีการขาดดุลการค้าคิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP สูงๆได้แก่ สปป.ลาว และไทย(ตารางและรูปที่ 9)

3.2 การประมาณค่าผลของการลงทุนต่างประเทศ การส่งออก และปริมาณการค้าภายในกลุ่มที่มีต่อ GDP ของแต่ละประเทศ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมีส่วนในการทำให้

ตารางที่ 6

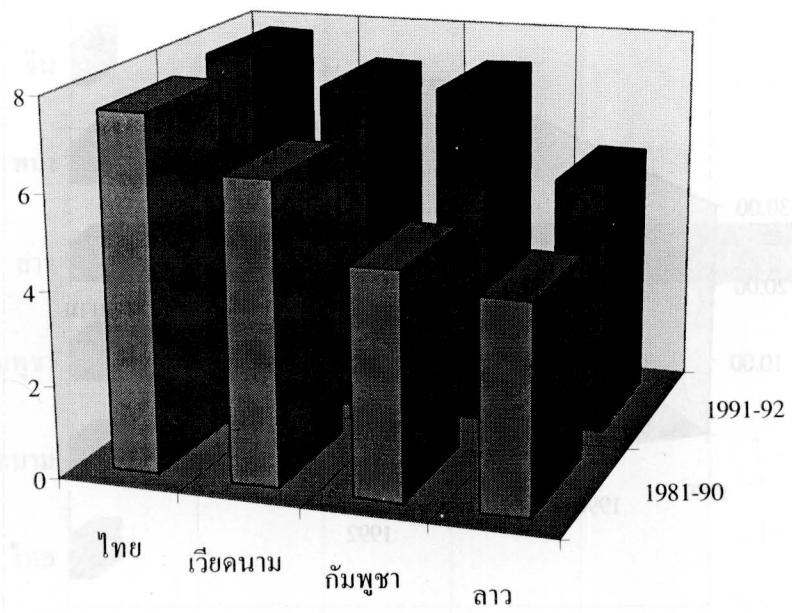
เปรียบเทียบอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

(%)

	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว
1981-90	7.6	6.4	4.8	4.4
1991-92	7.8	7.2	7.3	5.5

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่6

ตารางที่ 7

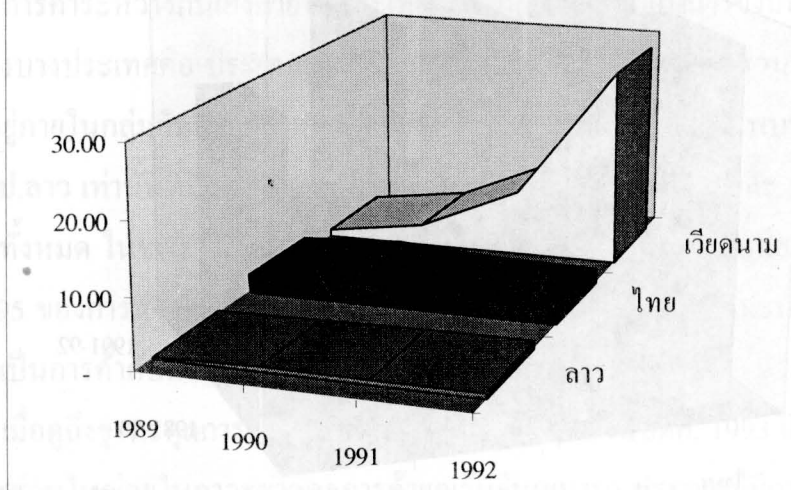
การลงทุนโดยตรงต่างประเทศ(FDI)ต่อGDPในแต่ละประเทศ

(%)

	1989	1990	1991	1992
ลาว	0.41	0.69	0.88	0.95
ไทย	2.47	3.07	2.21	2.22
เวียดนาม	0.93	3.03	9.29	28.48

ที่มา: จากการคำนวน

รูปที่7

ตารางที่ 8

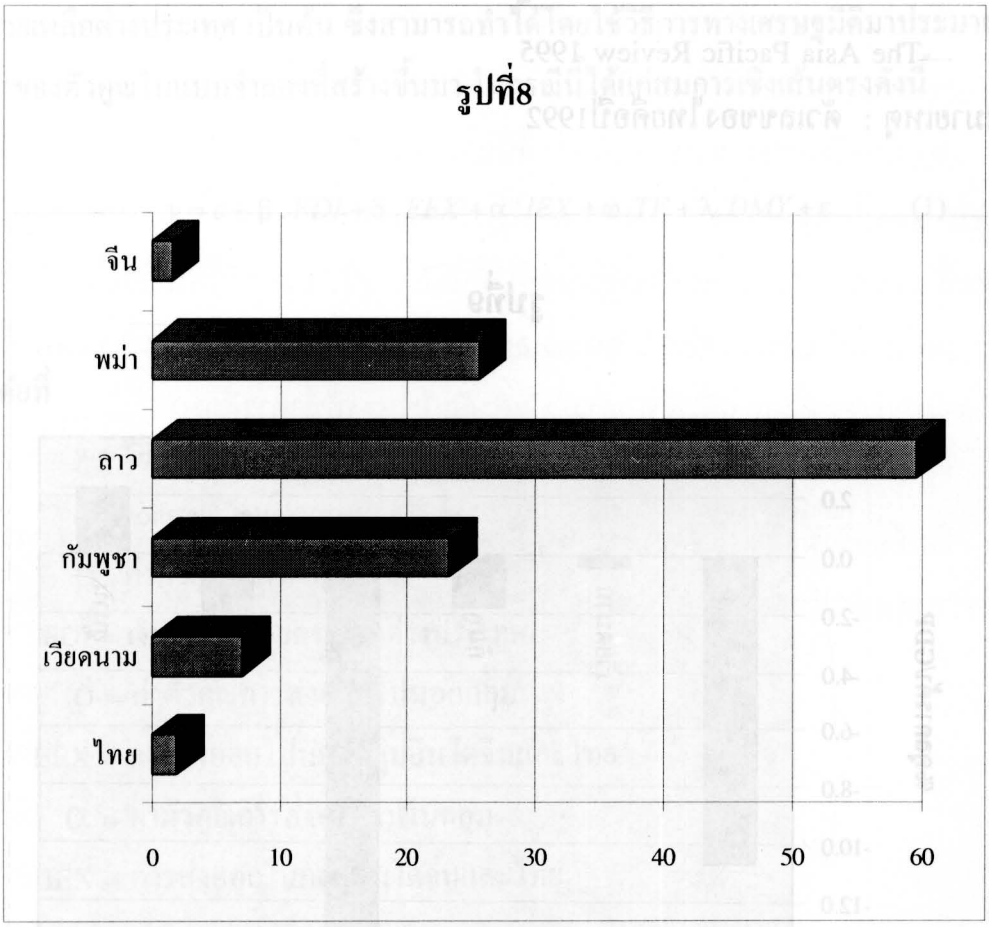
เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างการส่งออกไปยังประเทศในอนุภูมิภาคนี้
กับการส่งออกทั้งประเทศในปีคศ. 1991

(%)

ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	จีน
1.95	7.13	23.25	59.6	25.5	1.63

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

รูปที่8

ตารางที่9

เปรียบเทียบดุลการค้าของแต่ละประเทศในปี 1993

ล้านเหรียญสหรัฐ

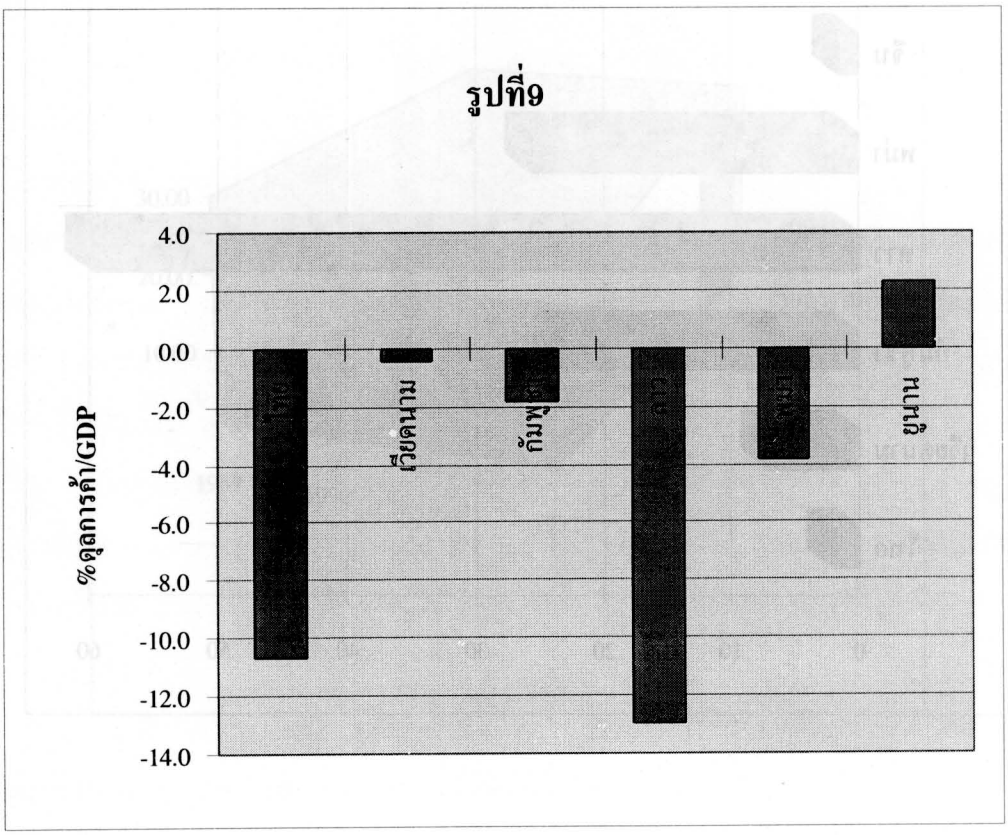
	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา	ลาว	พม่า	ยูนาน
%ดุลการค้าต่อGDP	-10.7	-0.4	-1.8	-13.0	-3.8	2.3
ดุลการค้า	-9714	-63	-33	-131	-411	230
GDP	90,821	15,519	1,800	1,010	10,800	10,000

ที่มา: สนง.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พศ.2538

The Asia Pacific Review 1995

หมายเหตุ : ตัวเลขของไทยคือปี1992

รูปที่9

GDP มีค่าสูงขึ้น หรือค่าตัวคูณการลงทุน(investment multiplier) ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของ GDP ต่อเงินลงทุนหนึ่งหน่วยนั้น มีค่ามากกว่าหนึ่ง ถ้าค่าตัวคูณนี้ยิ่งมีค่ามากกว่าหนึ่งมากเท่าไหร่ก็หมายความว่าการลงทุนนั้นๆมีผลในการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการผลิตสูง นอกจากนี้มูลค่าการส่งออกก็มีส่วนในการเพิ่ม GDP โดยผ่านค่าตัวคูณการส่งออก(export multiplier) ที่มากกว่าหนึ่งเช่นกันถ้าการส่งออกมีผลในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจการผลิตในลักษณะเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ การส่งออกนี้สามารถแยกเป็นการส่งออกไปนอกกลุ่มและการส่งออกไปประเทศที่อยู่ในกลุ่ม

การประมาณค่าตัวคูณแต่ละประเภทในแต่ละประเทศเหล่านี้จะทำให้สามารถเปรียบเทียบขนาดของการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในประเทศนั้นๆที่เกิดจากการลงทุนโดยตรงต่างประเทศ การค้ากับประเทศในกลุ่มและประเทศนอกกลุ่ม และอื่นๆเช่นเงินช่วยเหลือต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติมาประมาณค่าของตัวคูณในแบบจำลองที่สร้างขึ้นมา ในกรณีนี้ได้แก่สมการเชิงเส้นตรงดังนี้

$$y = c + \beta . FDI + \delta . EEX + \alpha . IEX + \omega . TF + \lambda . DMY + \varepsilon \qquad (1)$$

โดยที่

y = GDP

c = constant term

β= ค่าตัวคูณการลงทุน

FDI = เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

δ = ค่าตัวคูณการส่งออกไปนอกกลุ่ม

EEX = การส่งออกไปนอกกลุ่มอินโดจีนและไทย

α = ค่าตัวคูณการส่งออกไปในกลุ่ม

IEX = การส่งออกในกลุ่มอินโดจีนและไทย

ω = ตัวคูณของเงินโอน

TF = เงินโอนต่างประเทศ(ใช้แทนการใช้จ่ายของทหาร UNTAC ในเขมร)

λ = the shift in y-intercept(แทนช่วงหลังการปฏิรูปในเวียดนามตั้งแต่1990)

DMY = dummy variable

ε = error term

การหาค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองทำได้โดยวิธี OLS ข้อมูลที่ใช้เป็นรายประเทศดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 10 ปัญหาเรื่องข้อมูลได้แก่การที่มีจำนวนตัวอย่างน้อย เนื่องจากประเทศอินโดจีนเหล่านี้ไม่มีข้อมูลรายปีที่ย้อนหลังกลับไปในอดีตหลายๆปีมากกว่านี้ อย่างไรก็ตามค่าที่ประมาณได้นี้เป็นเพียงผลเชิงประจักษ์เบื้องต้นเพื่อให้การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสามารถเปรียบเทียบกันได้ในเบื้องแรกนี้ก่อน

การประมาณค่า(estimation) ผลของปัจจัยประเภทต่างๆของแต่ละประเทศที่มีต่อระดับ GDP ในประเทศนั้นๆสามารถดูได้ในตารางที่ 11 ซึ่งแสดงผลของ simple regression model แบบที่ดีที่สุดแล้ว และได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

(ก) สำหรับประเทศในแถบอินโดจีนและไทยแล้ว การค้าระหว่างกันเองไม่มีผลต่อ GDP ของประเทศเหล่านี้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การค้ากับประเทศนอกกลุ่มมีผลในการเพิ่ม GDP ของประเทศในกลุ่มนี้อย่างมีนัยสำคัญในช่วงที่ทำการศึกษา

(ข) การเปิดประเทศในเวียดนามและการลงทุนจากต่างประเทศในลาวมีผลทำให้ GDP ของประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงที่ทำการศึกษา

ข้อเท็จจริงทั้งสองนี้ชี้ให้เห็นว่าผลประโยชน์ที่ไทยกับอินโดจีนจะได้จากการเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันนั้นภายใต้สภาพเงื่อนไขที่เป็นอยู่เดิมนี้คง

ตารางที่ 10

ข้อมูลที่ใช้ในการทำประมาณค่าทางเศรษฐมิติ

เวียดนาม						
ปี	GDP (bil dong)	FDI (mil US$)	EEX (mil US$)	IEX (mil US$)	TF (mil US$)	DMY
1985	164	0	315.4	0.6		0
1986	175	0	304.4	1.6		0
1987	181	0	381.3	2.7		0
1988	189	0	478.7	8.3		0
1989	194	100	875.6	41.4		0
1990	19,873	120	1223.7	85.3		1
1991	20,828	213	1492.3	105.7		1
1992	22,398	260,300	2191.1	72.9		1

สปป.ลาว						
ปี	GDP (mil Kips)	FDI (mil US$)	EEX (mil US$)	IEX (mil US$)	TF (mil US$)	DMY
1985	497,235	0	52.9	1.1		
1986	521,342	0	53.8	1.2		
1987	515,750	0	58.6	5.4		
1988	506,278	2	37.6	20.4		
1989	574,221	4	23.3	39.7		
1990	612,681	6	38.7	40.3		
1991	637,160	8	54.3	42.7		
1992	681,797	9	95.7	37.3		

กัมพูชา						
ปี	GDP mil Riels	FDI (mil US$)	EEX (mil US$)	IEX (mil US$)	TF (mil US$)	DMY
1987	211,979		8.1	0	1.5	
1988	232,774		7	0	18.5	
1989	240,909		12.4	2.2	17.3	
1990	243,704		26.2	8.6	41.6	
1991	262,193		40.6	10.5	2.5	
1992	280,600		64.9	84.7	5	

ไทย						
ปี	GDP (mil Baht)	FDI (mil US$)	EEX (mil US$)	IEX (mil US$)	TF (mil US$)	DMY
1985	1,191,255	159	7,122.7	0.3		
1986	1,257,177	261	8,862.8	1.2		
1987	1,376,847	182	11,559.2	4.8		
1988	1,559,804	1,080	15,895.9	5.1		
1989	1,749,952	1,731	20,157.3	7.7		
1990	1,953,382	2,402	23,051.9	20.1		
1991	2,110,978	1,866	28,786.5	24.5		
1992	2,270,527	2,017	32,388.6	84.4		

ที่มา: ADB

ตารางที่ 11

ค่าตัวคูณต่างๆที่ได้จากวิธีเศรษฐมิติ

ประเทศ	c ค่าคงที่	β ผลของการลงทุน	δ ผลของการส่งออกไปที่อื่น	α ผลของการส่งออกภายในภูมิภาค	ω ผลของเงินโอน	λ shifting the Y-intercept
เวียดนาม	-642.7 (-1.55)		1.76 (2.96)	-0.18 (-0.03) R^2=0.99	(t-stat)	18812 (21.46)
ลาว	508,922 (46.48)	22,250 (5,20)		-904.63 (-1.07) R^2=0.95	(t-stat)	
กัมพูชา	217,755 (23.68)		1,114 (2.32)	R^2=0.87	-111.2 (-0.34) (t-stat)	
ไทย	331,834 (0.53)	-1,167.12 (-2.37)	141.52 (2.07)	-3,516.66 (-0.27) R^2=0.69	(t-stat)	

ที่มา: จากการคำนวน

ไม่สามารถที่ต่างฝ่ายจะได้ประโยชน์จากการเพิ่มปริมาณการค้าในแถบนี้ให้มากขึ้นได้ แต่จะเป็นการหวังที่อยากได้มีการไหลเข้ามาของการลงทุนจากต่างประเทศในสาขาอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกเป็นหลักมากกว่า แต่การได้มาซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศก็มีข้อจำกัดมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะต้องแข่งกับจีนที่มีความได้เปรียบกว่าในเกือบทุกๆด้าน

ความร่วมมือทางด้านเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศนั้นต้องมีการทำข้อตกลงในเรื่องการข้ามแดนระหว่างประชาชนทุกประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อลดการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเชื่อมระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดทางการค้าดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าประเทศเหล่านี้จะไม่สามารถได้ประโยชน์อะไรเลยจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับทุกประเทศพร้อมกัน เพราะบริการการท่องเที่ยวในแต่ละประเทศมีลักษณะที่เกื้อหนุนกันมากกว่าที่จะทดแทนกัน การพึ่งพาแหล่งพลังงานของประเทศเพื่อนบ้าน เช่นไทยซื้อไฟฟ้าจากลาวและก๊าซธรรมชาติจากเวียดนามเป็นต้น หรือแม้แต่ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคนี้เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่ายดังเช่นกรณีของโครงการความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และโครงการพัฒนาทางหลวงสากลเพื่อเชื่อมประเทศทั้งหลายในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ความร่วมมือในด้านอื่นที่ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจโดยตรงก็มีโอกาสเป็นไปได้ในอนาคต เช่นความร่วมมือในการต่อต้านการผลิตและการค้ายาเสพติดในภูมิภาคนี้เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประเทศเวียดนามดูจะมีศักยภาพที่ดีกว่าอีกสองประเทศคือลาวซึ่งยังยากจนมาก และไม่มีทางออกทะเล และกัมพูชาที่สงครามยังไม่ยุติและประชาชนส่วนใหญ่ขาดการศึกษา ผลของการวิเคราะห์ในภาพรวมพบว่าโดยทั่วไปแล้วการค้าระหว่างกันของประเทศในแถบอินโดจีนและไทย(ยกเว้นประเทศสปป.ลาว) ยังมีน้อยเมื่อเทียบกับการค้าทั้งหมดของแต่ละประเทศ นอกจากนี้การค้าเหล่านี้ก็ยังมีผลเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่น้อยมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ผลของการค้าภายในกลุ่มไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับระดับของ GDP ของแต่ละประเทศ ทั้งนี้เป็นเพราะผลผลิตที่สำคัญของประเทศส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งออกไปขายในตลาดโลกมากกว่าที่จะขายในตลาดภูมิภาค และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือการที่ไทยมีนโยบายปิดกั้นสินค้าเกษตรและปศุสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านด้วยเหตุผลว่าต้องการคุ้มครองเกษตรกรผู้ผลิตภายในประเทศ ทำให้หมดโอกาสที่จะใช้วัตถุดิบราคาถูกเหล่านี้มาพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร อย่างไรตามในระยะยาวก็คงต้องมีการเปิดเสรีสินค้าเกษตรมากขึ้นเนื่องจากการบังคับใช้ข้อตกลง GATT การเปิดกว้างทางการค้าชายแดนและความเจริญที่ตามมา จะมีผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น การผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมสนับสนุนและการผลิตชิ้นส่วนบางประเภทไปที่ภาคอิสานมากขึ้น

นอกจากการค้าแล้วการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะของการย้ายฐานการผลิตจะมีมากขึ้นโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน การย้ายฐานการผลิตจะมีทั้งที่ไปประเทศแถบอินโดจีนและประเทศจีน

สำหรับประเทศไทยนั้นการพัฒนาในขั้นต่อไปจะไม่อาจจะหวังพึ่งพาแรงงานราคาถูก ทรัพยากรธรรมชาติ และปัจจัยทุนจากต่างประเทศเท่านั้น จำเป็นที่จะต้องเน้นการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้ประชากรมีศักยภาพในการพัฒนาตัวเองต่อไป นอกจากนโยบายการเพิ่มเวลาการศึกษาภาคบังคับเป็นเก้าปี และการจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาแล้ว สิ่งที่ต้องทำมากขึ้นคือการทำให้ไทยเป็นศูนย์

กลางการศึกษาสำหรับอินโดจีนและภูมิภาคแถบนี้ การแก้ปัญหาสมองไหล และปฏิรูประบบราชการ

นโยบายส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนโดยยอมให้มีการนำเข้าสินค้าเกษตรและแรงงานประเทศเพื่อนบ้านนั้น ประชากรส่วนใหญ่อาจจะไม่ได้ประโยชน์มากนัก ผู้ที่ไดประโยชน์โดยตรงน่าจะเป็นผู้เป็นเจ้าของพื้นที่จำนวนน้อยและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รับค่าเช่าเศรษฐกิจ(economic rent)นี้ไปจากคนอื่นๆที่ไม่ได้รับสิทธิ์ด้วย

การผลิตสินค้าในภูมิภาคนี้ต่อไปคงไม่สามารถเน้นสินค้าราคาถูก เพราะไม่อาจแข่งกับประเทศจีนได้ การผลิตสินค้าต่อไปจึงต้องเน้นที่คุณภาพและความหลากหลายมากขึ้นเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้หลากหลายมากกว่าเดิม

ความร่วมมือกันในหมู่ประเทศอินโดจีนนี้นอกเหนือจากด้านเศรษฐกิจโดยตรงแล้วก็ยังมีอีกมากมาย เช่น การศึกษา การรักษาทรัพยากรธรรมมชาติ ความร่วมมือพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง การสร้างทางหลวงสากลเชื่อมระหว่างประเทศและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ การพัฒนาแหล่งพลังงาน การค้นคว้าวิจัยด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม การต่อต้านการผลิตและการค้ายาเสพติด ปัญหาสาธารณสุขและสังคม การอนุรักษ์วัฒนธรรมและธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

บรรณานุกรม

ก. ภาษาไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ "บันทึกเรื่องสรุปภาวะการค้าชายแดนไทย-ลาว ปี 2537 และผลกระทบจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว"หน่วยวิชาการ 2538(เอกสารโรเนียว)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ "แผนยุทธศาสตร์เพื่อรองรับโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (ไทย เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า และมณฑลยูนนาน)" รายงานการศึกษาร่าง ฉบับสมบูรณ์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(2538) *คู่มือการลงทุนในกัมพูชา*

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(2538) *คู่มือการลงทุนในลาว*

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน(2538) *คู่มือการลงทุนในเวียดนาม*

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(2538) *การพัฒนาอุตสาหกรรมใน 9 จังหวัดเป้าหมายและการกระจายไปสู่จังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน: กรณีศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตตะวันออกเฉียงเหนือของแหลมทอง(ขอนแก่น-นครพนม-ลาว-เวียดนาม) รายงานฉบับสมบูรณ์*

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2538) *เอเชียรายปี 1995/2538*

ข ภาษาอังกฤษ

Asian Development Bank(1994) *Economic Cooperation in the Greater Mekong Subregion Toward Implementation Manila*: Asian Development Bank.

Government of the Lao People Democratic Republic(1993) *Outline Public Investment Program 1994-2000* vientiane.

Institute of World Economy (1995) *Vietnam's Economic Revolution and Economic Policies* Hanoi Social Sciences Publishing House.

The World Bank(1993) Vietnam: Transition to the Market.

The World Bank(1994) *World Development Report 1994* New York: Oxford University Press.

CAMBODIA'S ECONOMY AND ITS PROSPECT RELATIONSHIP WITH THAILAND

by

Sok Sipana, Esq.

Paper presented at the 19 Superscript Symposium

on

Thailand in the Asian 21th Century

Organized by

Faculty of Economics, Thammasat University

Thailand

27 - 28 March 1996

"THAILAND IN THE ASIAN 21st CENTURY"

ACADEMIC SYMPOSIUM SCHEDULE XIX
Faculty of Economics, Thammasat University
Bangkok, THAILAND
March 27-28 , 1996

CAMBODIA'S ECONOMY AND ITS PROSPECT FOR ECONOMIC RELATIONS WITH THAILAND

PRESENTED BY
SOK SIPHANA, ESQ.
UNDP LEGAL ADVISOR
TO THE COUNCIL FOR THE DEVELOPMENT OF CAMBODIA,
LECTURER AT THE FACULTY OF BUSINESS, PHNOM PENH
KINGDOM OF CAMBODIA

CAMBODIA'S ECONOMY AND ITS PROSPECT FOR ECONOMIC RELATIONS WITH THAILAND

TABLE OF CONTENTS

I. Concepts underlying Cambodian development

II. The structure of the economy

III. Macro economic management

IV. The banking system

V. The legal and institutional framework for strengthening the market economy

VI. Analysis of the external aid situation in Cambodia

VII. Measures for aid coordination and management

VIII. Reintegration into the regional and world economy

IX. Cambodia in ASEAN

XI. Economic cooperation in the Greater Mekong Sub-Region

XII. Cambodia' s prospects with Thailand

Appendices: Tables

I. CONCEPTS UNDERLYING CAMBODIAN DEVELOPMENT[1]

The process of peace and national reconciliation set in motion by the Paris Accord of 23 September 1991 has fundamentally changed the overall situation of Cambodia. Assisted by the international community, the free and democratic election held in May 1993 led to the adoption of the Constitution, the establishment of the National Assembly, and the formation of the Royal Government of Cambodia. Cambodia is now a full-fledged democratic society and it is operating a free market economic system.

After the genocidal regime and almost two decades of warfare, Cambodia urgently needs to rehabilitate and develop all sectors of its economy and society. As every sector and sphere is as important as the others and are interlinked in a complex way, there is a need to develop a comprehensive strategy for economic and social development to assure self-sustainability, coherence, complementarity and synergy among them. To ensure the development of the country and an improvement in the well-being of the people, the Royal Government has committed itself to a long-term undertaking, an undertaking that will fundamentally change our ways and require the mobilization of all the nation's resources.

The Royal Government's broad strategy is reflected in the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia (NPRD), which was adopted by the Royal Government of Cambodia on 23 February 1994 and subsequently endorced by the 2nd International Committee on the Reconstruction of Cambodia (ICORC II) held in Tokyo on 10-11 March 1994. Strategies for the rehabilitation and development of Cambodia both for the medium term (3 years) and the short term (18 months) were defined in this Programme. The envisaged initiatives were the result of extensive consultations that involved over 110 Ministers and high-ranking officials of the Royal Government and national institutions, with the participation of Cambodians from overseas and international technical assistance. It was also the fruit of work accomplished over recent years, and based on the political programme of the Royal Government as formalized by the First Prime Minister Samdech Krom Preah NORODOM RANARIDDH and the Second Prime Minister Samdech HUN SEN, which was presented to the National Assembly on 29 October 1993 by the First Prime Minister. The NPRD is thus built on studies, reports, and the extensive advice received, and it capitalizes on the successes of the past.

[1] Extract from "Implementing the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia (INPRD), March 1995

In implementing the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia, the Royal Government intends to realize economic and social development through pursuing two basic principles.

First, with the Government performing the roles of "Strategist" and "Manager" of Development. As the strategist, the Government establishes the broad, combined strategy for national rehabilitation and development based on the following: first, the wish and ambition to accommodate the needs of the country; second, the need to mobilize resources to realize national potential prudently; and third, a strong political will to accomplish what the strategy sets out to achieve.

As the manager of development, the Government leads, encourages, coordinates, facilitates and monitors through such indirect means as legislation, regulations, rules, and important instruments of macroeconomic management such as fiscal policy, credit policy, monetary policy, etc. The Government is not a competitor of the private sector but, instead, is striving to foster a strong and stable private sector through creating proper social, economic and physical infrastructure environments. The State needs a private sector with a solid, independent and dynamic structure to undertake the process of modernization and national economic development. All this requires massive and extensive reform of the State's structure and administration, and a change in the motivation and behaviour of the entire population. The main objective is to make Cambodia a state respecting the rule of law.

The second principle is that of the Government being a partner of the private sector. As such, it should consult with the private sector in a frank and open manner. The Government thus wishes the private sector to be the driving force in achieving the Royal Government's objective of pushing Cambodia forwards towards progress year by year, through:

- establishing a society which enjoys equity and social justice, that is, to resolve and eradicate the problems of poverty, the Royal Government's main objective; and
- pursuing sustainable development policies, which requires:
- sustainable economic growth;
- sustainable human resource development, which is a major key to improving the well-being of the people and to guaranteeing social security, stability, and national integrity; and
- sustainable use of natural resources, which relates to the proper management and use of our ecosystem and biosystem so that our natural resources may be preserved and future generations may benefit.

The basic thinking lying behind the NPRD is underpinned by these two principles, and the strategy which NPRD presents may be thought of as consisting of six mutually-reinforcing and inter-dependent fields of operation. Each of these represents a cluster

of interlinked objectives which the Royal Government is utilizing all means at its disposal to achieve, and they are presented diagramatically in the "Schematic Overview of the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia". In this, the six fields of operation are illustrated by five squares and one rectangle, and importantly, all within a circle representing an environment of security and political and social stability.

The first of these fields is to establish the Kingdom of Cambodia as a "State of Law" in which the rule of law prevails. Thus, as the strategist and manager of development, at the core of the Royal Government's strategy to rehabilitate and develop Cambodia is the need to establish good governance, ie, to create a legal and institutional environment conducive to realizing this ideal and to fostering the emergence of a strong private sector. Thus, the Royal Government is striving to achieve:

- the reform of State institutions and the remodelling of the civil service so that it becomes politically neutral and so that its efficiency is improve, and the delivery of public services is improved and extended; and

- the enactment and amending of laws and regulations to reflect the realities and needs of a liberal market economy, as well as to create an environment conducive to the progress of a democratic society, and particularly one which guarantees human rights and social justice, including private ownership, the sanctity of contracts, fairness and equity.

The second field is the stabilization and structural adjustment of the economy, with the goal of doubling GDP by 2004. This involves such macroeconomic stabilization policies as inflation control, fiscal policy, credit policy and monetary policy, as well as the reduction of unemployment, the modification of the tax and price systems, and the underpinning of real GDP growth rates of 7-8 per cent annually.

The third field involves two main thrusts, with each being both a means and an end:

- the development of the human resource base through such means as capacity-building, training and the transfer of know-how, technical and professional education, all with a view to improving the well-being of the people and strengthening the private sector; and
- addressing education and health needs and thus to improve the human resource base so as to allow it to become a productive input into the growth process.

The fourth field is directed at the rehabilitation and the building up of physical infrastructure and public facilities: irrigation, energy, transportation, communications and water supply, in order to provide direct support to the development of agriculture, industry, tourism, commerce and private investment. As Cambodia currently has

insufficient resources to undertake the required investment in these areas, it will rely for the time being on the support of the international community.

The fifth field relates to the reintegration of the Cambodian economy into the regional and world economies, which involves opening the country to international trade and private foreign investment. Moreover, as Cambodia is moving towards becoming a member of ASEAN, there is much that needs to be done in this entire field before its membership eventuates.

However, the implementation of the above would not be successful if we do not have in place a sixth field of operation: namely, rural development and the sustainable management of natural resources and the environment. In an important way, this is the key to the success of the Royal Government's entire development strategy, as well as its foundation, because the first five fields of operation are necessary but not sufficient conditions for raising the welfare of the entire population. Development must be spread widely. Hence, the development of the rural areas is the only way to alleviate and eventually eradicate poverty nationally, and eliminate the current disparities between the rural and urban areas. With success will come a broader-based increase in the well-being of the population, better security, and strengthened national unity and cohesion.

In the context of developing the rural areas of the country, the Royal Government is attaching priority to several objectives: an increase in agricultural output through, among others, the rehabilitation of irrigation and drainage systems; the reconstruction of the transport and communications networks to facilitate the flow of goods from rural and remote areas to the marketplace and the port of Sihanoukville; the creation of an efficient credit system to foster private initiatives and the flowering of rural enterprises; the provision of universal access to primary education and basic health care, including demining, to ensure the development of the human resource base; and the management of sustainable resource use. Special outreach programmes must be extended to develop the rural economy, and the private sector must be encouraged to engage in this process. Already, the Royal Government is cooperating with the World Bank to create a Social Fund, and has established a Rural Credit Committee, the Council For Agricultural Rehabilitation and Rural Development (chaired by the Second Prime Minister), and the Council for the Development of Cambodia (chaired by the First Prime Minister), to bring renewed vitality to the rural development thrust.

Moreover, the implementation of the NPRD as a whole can succeed only in a climate of personal security, political stability and social cohesion. There can be no development if there is no security or political stability and social cohesion, and there can be no security, political stability and social cohesion if there is no development or improvement in the standard of living of the people. Even if the situation is still fragile, we have an acceptable level of political stability. Thus, in the short term, the Royal

Government needs to strengthen security and social equity to achieve its development objectives while, in the long term, it needs development to guarantee continuing security, political stability and social cohesion. In the meantime, the Royal Government's military actions to address security problems are merely a temporary solution to the issue.

In summary, therefore, it bears repeating that all the above fields of operations are mutually-reinforcing and inter-dependent. They are themselves both objectives and the means to achieve those objectives. Thus, trying to attract foreign investment through promotion campaigns will be of no avail if there is no macroeconomic stability, insufficiently qualified human resources, inadequate physical infrastructure, inefficient public administration, and a deficient legal system.

There are also two necessary conditions for the successful implementation of NPRD: the need to motivate and to change the behaviour patterns, attitudes and mentalities of the people, including those of government officials and civil servants; and the need to involve the private sector in the rehabilitation and development of the country as a full-fledged partner of the Government.

The Royal Government considers 1995-1996 to be a critical stage in the implementation of its rehabilitation efforts and, with the assistance of the international community, in consolidating and strengthening its past achievements. These two years set the stage and represent the foundation for future sustainable growth. This is the time for the Royal Government to assess and take stock of the past year, identify both its strong and its weak points, and learn from its experience. In 1995-96, the Royal Government is preparing to move from a phase of rehabilitation to one of sustainable development with equity and social justice. This is the purpose of the present document. The Royal Government is building a liberal democracy and a liberal market economy. The object is to improve the well-being of the population, and to create a society where the rule of law prevails, where human rights are respected, and where the private sector is the engine of growth.

HISTORICAL BACKGROUND

The Cambodian economy is at a critical pass. To the strains caused by the transition from central planning to a market economy, which the country shares with all socialist economies in transition, the burden of the war has been added. Its current macroeconomic developments reflects the country emergence from almost two decades of armed conflict and isolation from the changing world economy. While most of the former centrally planned economies have had access to various forms of foreign assistance to smooth the impact of the reforms on output and living standards, Cambodia was cut off from foreign financial support and had to fend for itself. It has seen an inordinate proportion of its resources and income directed toward financing conflict. The Cambodian economy has until recently also labored under the constraints imposed by a centrally planned, command-and-control approach to economic management. Although in many respects the progress made during the past decade in recovering from the devastation of the 1970s has been impressive, in effect, a quarter of a century of progress has been lost.

II. THE STRUCTURE OF THE ECONOMY

PRODUCTION PATTERNS[2]

Agriculture:

The main domestic activity on which most rural households depend is agriculture and its related sub-sectors. Agriculture contributes about half of the country's GDP and employs about 80 percent of the labor force. Agriculture has been growing at an average rate of 2 percent over 1991-94. Not only is agriculture the largest primary sector of the Cambodian economy (compared with industry and services), but in the last few years its pace of development has been increasing satisfactorily. Not surprisingly, however, because of the long-term influence of administered pricing and output targeting arrangements, the current production performance of different commodities is mixed. In terms of the recorded current values of both gross and net output, crops (63 percent), livestock (26 percent), fishing (8 percent), and forestry (3 percent) represent the broad subsector ranking in order of the importance of their contribution to agricultural value added.

Crops and Commodities:

Among crops, rice (representing approximately 74 and 66 percent, respectively, of gross and net crop values) makes by far the most important contribution to value

[2] See World Bank, Cambodia: Rehabilitation Program: Implementation and Outlook, Washington, D.C.: 1995

added. This is followed by vegetables, including soybean and mungbean, jute, tobacco, sugar cane, and maize in current values. Rubber, as a raw material tree crop, is also important, but not as important as it was a generation ago when organized private plantation production provided the bulk of the output.

Livestock:
It is unusual for the South East Asia region that, in Cambodia, cattle are more important than swine, principally because buffalo and oxen are valued for the wide scope of their contributions to output. Cattle are also exported informally (on the hoof) to both Viet Nam and Thailand, but there is no clear measure of the value of these sales. Pork and poultry, on the other hand, are slaughtered predominantly for domestic consumption.

Fishing:
Value added contributed by fishing is less than a third of that contributed by livestock. Commercial fishing operations remain relatively small scale, but a limited export potential certainly exists. As the economy opens up, it can be expected that Cambodia will take advantage of new opportunities to exploit both domestic and overseas markets. The scope of development, however, may be limited by the traditional fishing methods in place, particularly where freshwater catches (which are by far the most important) are concerned. It is reported, however, that traditional freshwater fish habitats are becoming increasingly subject to environmental degradation and over-fishing.

Forestry:
Officially, forest products represent only a small share of value added, but it is well known that a significant amount of unreported logging takes place and that logs are shippedregularly across Cambodia's borders, both to the west and to the east. Logging in Cambodia is a rapidly growing industry, and concerns regarding over-exploitation are being expressed increasingly. Forest cover in Cambodia has fallen from 73 percent of land area to less than 50 percent in the last two decades. While this rate is considerably slower than Thailand's, it is nonetheless proving ecologically harmful. As has been implied above, deforestation has led to significant siltation in the Mekong and Tonle Sap Rivers, and the denudation of previously wooded hillsides is also believed to be one of the causes of increasingly severe flooding in lowland areas, particularly during the monsoon period.

Industry:
Industrial value added remains at a relatively low 17 percent of GDP, although it is growing at a more rapid pace than agriculture (over 10 percent on average over the last four years).

Manufacturing:

Manufacturing output is varied but not very extensive and is mostly conducted on a very small-scale and informal basis. Many prospering local activities such as brickmaking and ceramics are linked to the fortunes and performance of the construction sector. Among the industrial products made in Cambodia, agricultural implements (ploughs) show a steady rise in output, but the greatest increases in the last year or two have occurred in building-related products and bicycle/motorcycle inner tubes (tire output, on other hand, has fallen — presumably, in part because of the recent large jump in imports of new motorcycles and cars and the resultant temporarily reduced demand for tire replacements). Compared with the mid-1980s, however, output in this industry is running at a high level and there is a small, but improving, export trade. The electricity and water sector shows a slightly declining share of GDP, consistent with the reported performance in the manufacturing sector and reflecting, also serious equipment-related capacity constraints in the electricity generating industry. A substantial price rise in electricity was introduced in 1991 designed, in part, to ration demand more effectively and to provide a margin for improved maintenance and repair. Almost all other industries, with the exception of a few minor goods intended for final domestic consumption (for example, glassware, cigarettes, vegetable oil, and local wine), show a significant decline in output since 1985.

Mining:

Mining activities are minimal. In the early 1970s, the following were being mined: clay (for ceramics), dolomite (for glassmaking), gold, limestone (for cement), pagodite, phosphate, quartz, sapphire, ruby, silica sand, and other precious stones. Extraction was on a very small scale. With the exception of gemstones (Pailin mine) and gold, exploitation of most of these minerals has now reverted to artisanal methods and goes largely unreported. The only mineral exploration on any significant scale is that of oil and gas.

Services:

The service sector has shown robust growth over the last four years. It accounts for about 35 percent of GDP, and is heavily concentrated on trading activities (15 percent of GDP) and on catering-related services. The growth has been driven by the expansion in wholesale and retail trade as the economy has moved toward a more open market system. Somewhat surprisingly, the increase in output of the transport and communications sector (over 10 percent per year in 1991-93) did not keep pace with distribution services, tending instead to develop almost exactly in line with the trend in real GDP. Physical supply constraints, the lack of security, or simply under-reporting may account for this. The Government, although a major employer, contributes comparatively little to GDP (roughly 4 percent), partly because salaries -- which form a large share of total official outlays -- have remained depressed. Although official statistics do not fully reflect its status, the hotel and restaurant trade has shown

considerable buoyancy over the past few years because of the sheer need to deal with a new urban work force and to accommodate the large influx of nonresidents associated with the peace process, the transitional administration, and development support in general.

III. MACRO ECONOMIC MANAGEMENT

The improved macroeconomic management of the country has brought relative stability to the economy. A programme for economic and monetary policy - the Policy Framework Paper and the Enhanced Structural Adjustment Facility (ESAF) for 1994-96 - has been established by the Royal Government in cooperation with the IMF and World Bank in order to reinforce the management capacity of public finances and to increase efficiency in the management of the State. Accordingly, macroeconomic stability has been largely restored through coherent and well-defined economic, fiscal and monetary policies, while public sector reforms and the establishment of a legal and institutional framework continue. These are intended to create a favourable environment for the development of the private sector, and to enable it to become the driving force for sustained and balanced economic growth as well as the springboard for improvement in the well-being of the population.

A. THE ECONOMIC AND FINANCIAL SITUATION

The Cambodian economy has witnessed strong growth since 1989[3], which facilitated the signing of the Paris Peace Accord in 1991 and has assisted its implementation

[3] Overall GDP expanded at an annual rate of 6 percent over the 1991-94 period. The uncertainty and instability surrounding the May 1993 elections resulted in a temporary mid-year setback to the economy which resulted in a lower annual growth rate of 5.7 percent. But the pace of economic activity picked up again toward the end of the year. Much of this growth has been concentrated in Phnom Penh, which represents only 15 percent of the total population. The reasons for this unbalanced growth can be explained as follows. Growth in the 1991-92 period started from a very low base and was stimulated by the new liberalization and po of market reform. Economic expansion was also achieved by a further significant running down country's already severely weakened infrastructure. More recently, growth has been driven by massive increase in consumption demand brought about by the arrival of the United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC). Together with the enhanced activities of the United Nations Development Programme (UNDP) and the related UN agencies, the bilateral donors, and the non-governmental organizations (NGOs), UNTAC stimulated the demand for trade and services particularly in the hotel, catering, and housing sectors. This led to a construction boom. UNTAC, its relatively large foreign exchange spending power, while contributing to strengthening the economy, also introduced a number of distortions and put pressure on the already fragile infrastructure. Some of this created expectations and patterns of consumption that could not be sustained. But UNTAC helped change the face of Cambodia and its capital, and it provided the symbol of security that allowed business to be conducted under relatively normal conditions. Foreign investors moved in, creating income and employment opportunities.

since. Foreign investment has flowed in, mainly to construction and services but, increasingly, to manufacturing and processing. However, the departure of UNTAC personnel at the end of 1993, and the natural disasters that occurred in the second half of 1994, both served to check earlier progress. Nevertheless, despite some inevitable difficulties, the progress achieved is encouraging. Thus, GDP rose by 3.9 per cent in real terms in 1993 and by 5.2 per cent in 1994, after the robust increases of 7.6 per cent in 1991 and 7 per cent in 1992. However, the GDP growth in 1994 of 5.2 per cent instead of the 7-8 per cent expected was a direct result of calamities in late 1994, and the destruction of much of the rice crop.

However, the growth that has taken place has been both uneven and unsustainable. During the period 1991-94, for instance, the productive sectors contributed little to development per se. While population increase averaged 3 per cent a year, for example, food production declined by 2 per cent a year. Similarly, the manufacturing sector has not exhibited the growth expected of it, despite the important resumption of foreign investment in the last two years. The satisfaction of domestic needs is still largely dependent on supplies from abroad.

For the next two years, the Royal Government is targeting stronger growth (6.7 per cent in 1995 and more in 1996), although this would still be under the NPRD target of 7.5 per cent, and largely due to problems in rice production. In sectoral terms, while the rapid increases in services and construction will be maintained, efforts will be focussed on the productive sectors, particularly on agriculture to achieve self-sufficiency in rice (a goal set by the NPRD for 1994). Initiatives to develop these productive sectors will be encouraged and, with a view to rejuvenating the agricultural sector and to bring security to the countryside, the National Council for Rural and Agricultural Development was established recently by the Government. Moreover, according to government forecasts confirmed by visiting experts, a resumption in agricultural production, particularly in food production, can be expected in 1995. But this forecast has its own risks because it is based on the assumption that there will be no adverse developments in the rice subsector.

B. PRICES:

Prior to the election of 1993, Cambodia witnessed three-digit inflation. At present, inflation is under greater control, despite the increase in the prices of foodstuffs attendant upon the drought and floods of late 1994. During 1994, inflation was some 30 per cent, higher than the 18 per cent originally expected, although it would have been far more moderate if the Government had had the means to maintain stable rice prices. In fact, according to a Ministry of Economy and Finance estimate, inflation during 1994 would have been only 7.2 per cent if the price of rice had not exploded during late 1994: below the target of 9 per cent fixed jointly by the Government and IMF. During 1995, the Royal Government is projecting an increase in retail prices of

10 per cent. To achieve this, two priorities have been identified: first, to maintain sufficient food stocks in the market, especially rice; and secondly, to reinforce the position of the national currency vis-à-vis that of the US dollar in order to control the domestic prices of imported products.

3. MONEY AND BANKING:

Success on the inflation front is the direct result of pursuing tight monetary and budgetary policies. In 1994, the increase in liquidity and the other main monetary aggregates was well within established targets. There was again no net recourse to the banking system to finance the budget and, despite certain political events, meeting monetary targets has helped to allow the riel to appreciate against the dollar since mid-1993 and to depreciate just 5 per cent during 1994. The performance of the balance of payments has been better than expected. The reserves of the National Bank of Cambodia and the Foreign Trade Bank had reached the equivalent of 3 months of imports of goods and services by end-1994, compared with the forecast of 2 months. The worsening in the trade deficit in 1994 was the net result of an acceleration in the external financing of imports exceeding the increase in domestic exports.

The Royal Government will continue to pursue a monetary policy designed to curb inflation, by significantly reducing the rate of increase in liquidity and net domestic credit, and continuing to avoid recourse to the banking system to finance the budget. Moreover, in introducing the new currency denominations, the Royal Government is very conscious of the need to limit any adverse impact on riel liquidity. Thus, control over the number of riels in circulation will be tightened even though the Government wants them to play a more important role in the economy and in the strengthening of the effectiveness of domestic monetary policy. The Royal Government will also introduce Treasury Bonds by 1996 and, by so doing, accelerate the "dedollarization" of the economy and redirect public savings towards the reconstruction and development of the country's infrastructure. The Government will consequently adjust its monetary policy in line with these new realities.

4. PUBLIC FINANCE: THE BUDGET FOR 1994

Mobilization of Domestic Revenue:

In the area of public finance, the budgetary and tax policy of the Royal Government was restrictive during 1994, conforming to the commitments made by it. Domestic revenue in 1994 amounted to 9 per cent of GDP, against an initial forecast of 7.2 per cent, due to an extension in the period for permitted log exports and the dynamism of customs collections. In fact, the improvement in the method of tax collection, an anti-smuggling drive, and an upward readjustment of customs duties enabled the Government to raise its customs receipts to around US$12 million per month compared with US$3 million before the election. With respect to domestic taxes,

collection performance during 1994 was more modest and will have to be improved. While improving tax collection will take time, a modern system will be put in place gradually and the tax base widened. The training of personnel is in progress and the basic database covering taxable enterprises is being created. A new accounting system, a necessary tool in any modern fiscal system, is coming into force and will be implemented in 1995.

Expenditure Control:

The management of public expenditure has been progressing well. For 1994, expenditure remained stable, with the increase in military expenditure being compensated by a reduction in non-military expenditure. Investment expenditure rose slightly to 5 per cent of GDP, against a forecast of 4.8 per cent, following progress in the local financing of investment. The combination of higher domestic revenue and the stabilization in current expenditure led to a decline in the current budget deficit from 1.9 per cent of GDP to 0.9 per cent, and in the overall budget deficit from 6.8 per cent of GDP to 5.9 per cent.

Financing the Deficits:

These deficits were financed by external assistance, in the form of direct project assistance and budgetary support. Despite changes during the year made necessary by an exceptional military situation for which the Royal Government had little alternative, the benchmark determined by the IMF with respect to bank financing of the budget deficit was met. Moreover, in spite of a significant reduction in budgetary support (by -0.8 per cent of GDP), the Treasury performed well. With regard to the structure of external assistance, direct project aid was mostly in the form of grants although, on the other hand, a principal part of the assistance for budgetary support was in the form of loans since the World Bank played a major role in the provision of this kind of assistance.

5. The Budget For 1995 And Perspective For 1996

The Budget for 1995 was approved by the National Assembly in December 1994. It is a budget of effort and austerity: effort to increase domestic resources, austerity in our determination to contain the current expenditure of the public sector. This budget will be a key factor in the Government's macroeconomic stabilization policies. The current budget deficit will be maintained at 0.9 per cent of GDP, notwithstanding the loss of timber revenues which were the equivalent of 1.2 per cent of GDP in 1994. To accomplish this, the current expenditure/GDP ratio will be reduced by one percentage point. As in the revised Budget for 1994, investment expenditure will be maintained at 5 per cent of GDP, with the forecast reduction in the local financing of investment being offset by an expansion in direct foreign investment.

Mobilization of Domestic Revenue:
The forecast of government revenue is based on the continuation of the fiscal reform measures undertaken since September 1993, and efforts to train personnel and to restructure the fiscal system will be important priorities. The addition of new measures, such as higher taxes on gasoline and the introduction of income tax, should boost government revenue by 30 per cent in 1995 and, excluding timber revenue, non-tax receipts should increase by the same proportion. The Royal Government remains mindful of its commitment to raise revenue to 9.1 per cent of GDP by 1996.

Expenditure Control:
The priority here is to contain expenditure on civil service salaries to reasonable levels, by placing a freeze on the size of the civilian establishment in 1995 and, by 1997, reducing it by 20 per cent. A further priority is to cut military expenditure by reducing the number of servicemen from the present 130,000 to 90,000 by 1997, and to use this reduction to augment economic and social development expenditure.

6. Reform Measures To Sustain Growth

The key reform measure was probably the restoration of private property ownership in 1989, which resulted in the abandonment of collective production in non-plantation agriculture organized under "solidarity" groups. In addition, the role of prices in the economic allocation system has changed and all prices have been brought closer to international prices. The two-tier price system for rice, introduced in 1984, under which farmers were taxed indirectly by being compelled to sell a portion of their output to the state at below market prices, was abolished in 1989. Market prices were formally decontrolled and enforced official procurement came to an end, although the state continued to purchase rice, but at considerably higher prices. Commodity prices are now essentially market determined (although sometimes under monopoly control), and are open to the influence of international prices. Direct subsidies for commodity purchases have been virtually eliminated but "hidden" subsidies remain, particularly in the state-owned enterprise (SOE) sector.

Changing Role of the Public and Private Sectors:
From 1975 to 1979, private property rights were abolished and property records wert destroyed; former proprietors were decimated or had been displaced; productive assets had largely been devastated; and urban properties had been laid waste. Faced with the challenge of rebuilding the economy, the administration that inherited this situation in 1979 kept real estate, natural resources, and all substantial enterprises under state ownership. Only slowly did it accept a larger role for private initiative, in particular by

relaxing the collective organization of agriculture and by of ficially recognizing, in 1985, private enterprises beyond mere household production. In 1989 it launched a broad reform program which gave state enterprises greater autonomy and strict budget constraints; allowed for th privatization of state enterprises and other state assets under close supervision; and encouraged foreig and local private investment. Two subsequent developments affected the course of this reform program· first, the breakup of the Council for Mutual Economic Assistance (CMEA) system deprived the country of most of its external trade and financing, and second, the peace process altered the outlook of the country's leadership as well as that of the investor community. As a result, the reform of state enterprises slowed down as fiscal pressures mounted; privatization made gains in speed and scop unprecedented in the region, but this was largely "spontaneous," with limited transparency; and private business began to develop speculatively in commerce, construction, and tourism.

In Phnom Penh and other urban centers the mushrooming of dynamic private businessa is evident, in particular in construction, commerce, cottage industries, and miscellaneous services. State enterprises have also been withdrawing from downstream activities and are even leaving areas such as the retail distribution of energy (in Phnom Penh) to private wholesalers. Foreign investors have bought or leased most of the privatized enterprises: most of these are medium-scale industrial ventures.

Trade Reform:

Until 1987, all foreign trade was under state monopoly and most transactions were governed by annual protocols with CMEA countries. By July 1989 the private sector was free to establish tradin companies with a maximum foreign participation of 49 percent. By mid-1993 there were over 500 trading companies registered with the Ministry of Commerce including five specialized state-owned trading companies. State-owned trading companies continue to be responsible for foreign trade in major commodities, including rubber, timber, rice, and fuel. Until recently, licenses were required for all imports and exports. In September 1993, the general licensing requirement was eliminated for most goods in which trade is undertaken by registered companies.

Exchange Rate Reform:

Since an earlier system of multiple official exchange rates was unified in the 1980s, Cambodia has followed a market-oriented exchange rate policy with the official exchange rate adjusting to movements in the parallel market rate with a lag. The official rate has moved within 5 percent of the market rate and the Government is taking steps to further narrow the spread.

Since September 1993, the Royal Government has been implementing a vast programme of reform in the public sector, and such efforts will continue in order to

foster a better environment for macroeconomic stability and the integration of the country into the regional and world economic community.

Public Finance Reform:

The primary reform concerns the management of public finances initiated during the preparation and execution of the 1994 Budget, with technical assistance from the World Bank and in accord with IMF recommendations. The technical nature of this budget expressed a new philosophy in the management of public affairs: transparency and discipline.

The accounting unit responsible for administering government revenue and expenditure is in place, and a new operational classification corresponding to accepted international practice has been adopted. The new budgetary system has optimized the availability of public resources, guaranteed an efficient allocation of resources, and reinforced control over the use of public resources. It has also become an important instrument for economic and financial policy, in that it supports the proper functioning of public services and the implementation of government programmes on the one hand, and the maintenance of fundamental balance in the country's accounts on the other.

In order to increase domestic receipts and to optimize the reorganization of the country's revenues, reforms in the areas of taxes, customs legislation and duties, and the budget control system have thus been started. Income tax, company profits tax and property tax have been introduced, while customs reforms have included reforms in the customs code and in tariffs. In addition, duties on petroleum products have been reorganized. Moreover, while the reform of the budgetary system was implemented with the 1994 Budget, a programme of follow-up and financial analysis - in order to control credit movements and to allow adjustments in the original budget provisions - has been consolidated since that time. Treasury reform continues with assistance from France, the World Bank and IMF

From now to 1996, the Government's objective is to reduce the current budget deficit to zero, which requires a determined revenue mobilization drive and strict expenditure control. The Royal Government is committed to this although it should be recognized that the fiscal reform programme might need more time for a zero current deficit to eventuate. However, investment expenditure will increase, entirely financed by the international community. Fiscal reform measures will be introduced to mobilize a regular and stable base for domestic revenue, and the collection of income tax will be important to this. Legislation to reinforce the fight against fraud - in customs as well as tax evasion - will be proposed. Moreover, the enforcement of the duties on petroleum products will be made effective.

The Royal Government will also take steps by June 1995 to provide a degree of budgetary autonomy to the provinces, and a draft law allowing them appropriate legal

status will be proposed to the National Assembly. The next step will be provincial budgetary reform to allow the provinces control over the use of a proportion of their own resources. This reform would allow the Government to mobilize local resources more effectively. In fact, the provincial authorities should become more assertive in collecting those taxes which will be their direct responsibility.

Money and Banking Reform:

For money and banking, the key elements of reform pertain to the autonomy of the National Bank of Cambodia. Modern tools allowing the National Bank to intervene in the exchange rate market in order to control fluctuations will be established. Minimum reserve requirements, and rules concerning the determination of interest rates as well as banking supervision, will also be introduced. In order to protect the public, guidelines to limit banking risks will also be imposed on the private banks.

In the coming years, the Royal Government will continue with its reform processes, aiming at the "dedollarization" of the national economy and at strengthening the development of the banking sector. An autonomous National Bank will be established, and Treasury Bonds as well as other monetary instruments will be introduced. The supervision of private banks will be strengthened by the introduction of mandatory security measures, such as the imposition of maximum lending limits and by maintaining minimum reserve requirements with the central bank.

The Limits to Macroeconomic Reform:

However, these reforms will be effective only if economic growth can be maintained, with the speedy implementation of assistance programmes to make state institutions more effective instruments of public policy, and in the area of infrastructure projects.

If absorptive capacity constitutes one obstacle to the rapid development of projects, the quality of investment programming is certainly another decisive factor in the acceleration of project execution. This concerns determining the nature of national priorities but, in Cambodia, project choice has also to be exercised by our partners following their own institutional or national mandates. But, since June 1992, while this country has received more than a billion dollars, either in promises or commitments of international aid, it has nevertheless witnessed extreme difficulty in trying to improve basic living conditions and to provide education and primary health care to the population. Moreover, major infrastructure projects for the transportation of people and goods in the provinces, as well as projects to diversify family employment opportunities, have sometimes been blocked by the local funding limits imposed by the national budget.

Despite these current limitations, the Royal Government remains on track in both its macroeconomic management commitments and in the broader implementation of the NPRD It is determined to establish the appropriate environment for a flourishing,

liberal market economy and, by so doing, to bring major improvements in peace and the living standards of its people.

IV. THE BANKING SYSTEM

The first steps in establishing a modern financial sector have already been taken. The National Bank of Cambodia (NBC) was re-established as a central bank and the riel reintroduced as the domestic currency in March 1980. Since 1988-89, however, several reforms have been implemented to transform Cambodia's banking system from a monobank that combined central and commercial banking responsibilities into a system that distinguishes between these two layers.The Government initiated a breakup of the monobank and intends to close or privatize provincial branches of the National Bank while transferring their treasury functions to the MEF leaving the National Bank exclusively in charge of the central banking activities. In addition, the Government has opened up the banking sector to competition from foreign banks, which have been encouraged to establish their presence in Cambodia.

As a result of these reforms, Cambodia now has a broadly diversified and competitive banking sector. Notwithstanding the emergence of such a banking sector, the division of central and commercial banking functions within what is meant to be a two-tier banking sector is still incomplete. While the National Bank executes certain important central banking responsibilities, namely, issuing currency, managing the official exchange rate, and acting as a banker to the Government, the Foreign Trade Bank—which, in principle, has been an autonomous commercial bank since 1988—continues to hold Cambodia's official foreign reserves and conduct official foreign exchange transactions. The Government intends, however, to centralize the official international reserve management in the National Bank. At the same time, the provincial branches of the National Bank have not yet effectively begun to operate as autonomous commercial banks.

The scope for independent monetary policy in Cambodia has been limited by several economic and institutional factors. First, the National Bank, which has been under the supervision and control of the Council of Ministers and has therefore lacked effective autonomy, has until recently passively accommodated fiscal policy by printing the necessary amount of currency to finance the government budget deficit. Second, the extent of monetization in Cambodia has been limited and, even within the limited monetized sector, foreign currencies—especially, the U.S. dollar and to a lesser extent the Thai baht—form an unknown, but possibly substantial portion of the currency in circulation, given the widespread prevalence of currency substitution caused by high inflationary pressures. Foreign currency deposits became an important component of

the bank deposit base during 1992. Aside from interest rates, there are practically no instruments at the disposal of the National Bank to conduct monetary policy. Minimum reserve requirements were legally introduced only in December 1993, with reserves to be collected in February 1994. Since no central bank securities exist, open market operations are not conducted. Moreover, in the absence of clearing house facilities, interbank transactions are settled in cash.

As a matter of priority and with the support of technical assistance, the Government is focusing on further consolidating a modern financial sector by (i) completing the division of responsibilities between the central and commercial banking layers; (ii) promoting competition among commercial banks to improve efficiency in financial intermediation; (iii) developing the National Bank into an independent central bank with strong policy and supervisory capabilities, and (iv) development of tools for a more market-oriented approach to monetary policy, although direct controls would continue to be needed for a period.
The Government is also developing a new legislative framework for the banking system. This comprises a revised central bank law, providing for more stringent limits on the use of central bank credit to finance the budget and steps to create an independent board of directors, as well as a revised financial institutions law. The Government is also clarifying the status of the Foreign Trade Bank as an entity separate from the National Bank and eventually will seek to privatize it. To facilitate this separation, the Government has transfered last June 1994 its foreign assets and liabilities from the Foreign Trade Bank to the National Bank, which will establish a centralized system of reserve management and assume responsibility for the conduct of Cambodia's official foreign exchange transactions with the rest of the world.

The National Bank also intends to put in place a system of bank supervision that adequately addresses the recent proliferation of commercial banks in Cambodia. As a step toward this goal, a Bank Supervision Commission was created in October 1993. Moreover, recognizing the need to withdraw itself from commercial banking activities, the National Bank will develop proposals to divest its own interests from the joint venture banks. The National Bank's banking supervision function will be strengthened with introduction of prudential ratios, loan classification and provisioning guidelines, and adequate procedures for review and examination of banks' returns and for on-site inspection of their operations. The National Bank has revamped the licensing procedures for commercial banks in order to ensure that the new licenses will be issued only to banks with an adequate capital base and a sound managerial track record. Licenses granted to banks that have not yet commenced operations have been withdrawn.

At the same time, the National Bank will seek to move over time toward the use of indirect policy instruments, although direct methods would still be needed during the transitional phase. Interest rates in Cambodia are mostly set administratively within the

framework of central bank circulars which specify both minimum deposit rates and maximum loan rates. The Government's medium-term objective is to move to market-oriented interest rate determination. As a step in this direction, the National Bank has issue a circular last June 1994 indicating that all interest rates can be freely set except that deposit rates cannot be set below a rate specified by the National Bank. Moreover, in order to encourage increased use of domestic currency assets, the National Bank will continue to ensure that the interest rate offered on the new riel deposit scheme will remain positive in real terms.

Minimum reserve requirements for commercial bank deposits were introduced in December 1993 and will be adjusted, as appropriate, in light of monetary developments. A system of penalties will be enforced to ensure compliance with the obligatory bank reserves. However, in order to meet prospective demands from banks for short-term liquidity, a formal credit window will be opened at the National Bank by June 1994. The National Bank will also undertake a study to determine the potential feasibility of a government or central bank security, with the intention of launching a modest issue on an experimental basis.

V. THE LEGAL AND INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR STRENGTHENING THE MARKET ECONOMY[4]

The Royal Government has achieved considerable progress in promulgating basic laws related to investment and commerce. In August 1994 a new, very liberal *Law on Investment* was passed removing barriers to entry into the Cambodian private sector and providing generous incentives for investors, in an effort to attract foreign direct investments into Cambodia. The institutional structure was subsequently set in the *Sub-Decree on the Organization and Functioning of the Council for the Development of Cambodia (CDC)*. A *Loi sur le système de comptability* was introduced and will continue to be revised with a view promote the development of a dynamic private sector. The Government has been preparing a commercial code, comprising ten sets of laws, two of which were adopted by the National Assembly in May 1995, *(Law bearing upon Commercial Regulations and the Commercial Register and the Law on the Chamber of Commerce)*. The Government intends to obtain passage of the complete code before the end of 1996. International treaties and bilateral agreements were acceded or signed to facilitate a more secure environment for foreign investment *(Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, (the "New York" convention)*, the *Agreement between the Government of Malaysia and the Government of the Kingdom of Cambodia for the Promotion and Protection of*

[4] Sok, Siphana. "Major Legal Developments In Cambodia", Cambodia Communication Institute, 1995. 3-4

Investments, the *Agreement between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the Kingdom of Cambodia for the Promotion and Protection of Investments*, the agreement with the *Overseas Private Investment Corporation (OPIC)* with the United States). The Government will soon adopt the necessary administrative regulations to implement the provisions of international conventions (such as MIGA and ICSID) and of bilateral agreements (such as with OPIC).

Another important part of the legal framework for Cambodia's reintegration into international economy is represented by the promulgations of the *Law on Immigration* and the *Law on Land Use Planning, Urbanization and Construction*, the last aiming to ensure the effective control of construction, harmonious and well ordered physical planning, the maintenance of environmental quality, and the advantageous development of tourism.

Generally, the legal framework for business and investment will continue to be revised with a view to ensuring transparency in law, regulation and administrative procedures, encouraging private sector involvement in policy development and promoting good trading practices through internationally recognized and accepted principles of laws. Existing legislations, though deficient, can fill the gaps in the basic legal framework including commercial and business laws *(Law on Contract and Other Liabilities, Real Estate Law, and Law on Labor).*

Continuous efforts are extended to fill the gaps in the basic commercial and business laws framework [i.e., bankruptcy, mortgages, and insurance, intellectual property rights (patents, copyrights), property rights (ownership and transfer assets and other forms of collateral), problems of dispute settlement and enforcement of law, etc.] which have adverse motivational effects on entrepreneurs and potential investors.

VI. ANALYSIS OF THE EXTERNAL AID SITUATION IN CAMBODIA[5]

1. OVERVIEW OF EXTERNAL ASSISTANCE

A. External Assistance Disbursements by Donors:

[5] Based on a joint exercise between CDC and UNDP, the first Development Cooperation Report (DCR) was published in November 1994, providing a comprehensive overview and analysis of external cooperation provided during the period 1992-1993. Much progress has already been made to develop a "live" and continuously updated external assistance data base to record and closely monitor pledges and commitments, the programming of such pledges, actual aid-flows and sectoral allocations. This data base can serve as an useful tool for planning, programming, monitoring and coordination, in the forthcoming years.

Total disbursements for 1994, as reported by bi-lateral agencies, multi-lateral institutions, and non-government organizations amounted to US$365 million, for an increase of 10.5% from 1993, which represents 15% of GDP. It is expected that by the end of 1995, external assistance disbursements would total to US$432 million for another 18.4% increase from 1994. Based on information received from contributors, an estimated US$172 million is planned or committed at this date for disbursement in 1996. For the combined period of 1992-95, external assistance disbursements totals US$1.3 billion. Bi-lateral sources account for 69%, multi-lateral organizations account for 28.40% and non-government organizations account for 2.5% of total disbursements from 1992-95.

B. External Assistance Disbursements by Type and Terms:

Of the total amount disbursed for 1992-95, Free-Standing Technical Cooperation accounts for 19.3%, Investment-related Technical Cooperation accounts for 6.4%, Investment Project Assistance for 28.3%, Budgetary Aid and Balance of Payments Support for 18.7%, and Food Aid/Emergency Relief Assistance for 27.4%.

In 1994, disbursement allocation of grants[6] for all types of development assistance totaled to about US$300 million, while the allocation of loans[7] totaled to US$65 million. In 1995, grants are expected to total to US$329 million for an increase of 10%, while loans will increase by 58% to US$103 million.

C. Pledges, Commitments and Disbursement Rate:

Pledges for assistance were made by donor institutions in the Initial Conference, ICORC 1 and 2 for years 1992-94, and in ICORC 3[8] for years 1995-96. Total donor pledges amounted to US$2.3 billion with bi-laterals contributing US$1.3 billion and multi-laterals nearly US$1 billion. The survey showed that from the pledges for 1992-95, 62% would have been disbursed by the end of 1995. We also took into account the actual commitments made by the donors year by year and for each of the projects for the period 1992-95. Compared to these commitments, the survey shows a disbursement rate of 81% for the same period.

---

[6] Grant - The provision of funds by a donor that does not require reimbursement nor repayment from the recipient government. This includes "grant-like" flows, i.e. loans for which the original commitment stipulates that service payments (in local currency) are to be made into the account in the borrowing country to the benefit of that country.

[7] Loan - The provision of resources, excluding food or other bulk commodities, for relief or development purposesl including import procurement programmes, which must be repaid according to conditions established at the time of the loar, agreement or as subsequently agreed.

[8] The International Conference on the Reconstruction of Cambodia was set within the framework of the 1991 Paris Peace Accord.

D. External Assistance Disbursements Provided to each Sector:

From 1992-95, the largest disbursement of External Assistance was to Humanitarian Aid/Relief sector (20.165%), followed by the Transport sector (14.26%), the Economic Management sector (11.53%), the Area/Rural Development sector (10.65%), the Development Administration sector (8.60%), the Agriculture, Forestry and Fisheries sector (8.59%), Education/Human Resource Development sector (7.89%) and Health (6.73%).

E. Allocation of External Assistance to Provinces:

External assistance was not equally allocated to all the provinces of Cambodia. The largest recipients were in the Phnom Penh, Battambang, Kompong Som, Kandal, Kompong Speu, Kompong Cham, and Takeo areas. A large majority of the projects are not specifically earmarked for implementation to identified or selected areas or projects, but are applied on a country-wide basis.

2. EXTERNAL ASSISTANCE DISBURSEMENTS BY TYPE

A. Free-standing technical cooperation[9]:

Disbursements have significantly increased from 1992 to 1995 by an average of 32% for the period. In 1995, the expenditures of this type of assistance are expected to be: US$75.5M of grants and US$2M in loans. Largest donors were multi-lateral institutions such as the UNDP, AsDB, EU; World Bank, and bi-lateral assistance from Australia, Denmark, Germany, Japan, Netherlands, Sweden, UK and USA.

B. Investment-related Technical Cooperation[10]:

Disbursements in 1994 were US$19 million with US$47.4 million expected in 1995. The situation shows an increase of 75% for the period 1992-95, which highlights the critical importance of this type of assistance. Disbursements in 1995 are broken down into: US$47.4M of grants and US$329,000 in loans. Main contributors were multi-lateral organizations (AsDB, EU, UNDP, World Bank); and bi-lateral assistance from Japan, China, France, Germany, Netherlands, and Sweden.

---

[9] Free-Standing Technical co-operation - The provision of resources aimed at the transfer of technical and managerial skills and know-how or of technology for the purpose of building up national capacity to undertake development activities, without reference to the implementation of any specific investment project(s). Free-standing technical cooperation includes pre-investment activities, such as feasibility studies, when the investment itself has not yet been approved or funding not yet secured.

[10] Investment-related Technical co-operation - The provision of resources, as a separately identifiable activity, directly aimed at strengthening the capacity to execute specific investment projects. Included under investment-related technical co-operation would be pre-investment type activities directly related to the implementation of an approved investment project.

C. Investment Project Assistance[11]:

Disbursements in this area significantly increased and quadrupled between 1992 and 1995. Disbursements actually doubled from 1993 to 1994. Disbursements in 1995 are broken down into: US$95.2M of grants and US$59.7M in loans. Largest contributors were multi-lateral organizations (AsDB, EU, World Bank) and bi-lateral assistance from Japan, China, France, Germany, and Netherlands.

D. Budgetary Aid/Balance of Payments Support[12]:

Although budget balance of payments support increased to US$97M in 1994, this type of assistance declined to US$85M in 1995 and may be further reduced to US$52M for 1996. Disbursements in 1995 are broken down into: US$44M of grants and US$41M in loans. Main donors were multi-lateral organizations (World Bank/ IBRD and IMF); and bi-lateral assistance from Japan, France, Germany, and UK.

E. Food Aid/Emergency and Relief Assistance[13]:

As the country's needs shift into reconstruction through investments, assistance of this type, mainly from direct grants, has dramatically decreased from 1992 to 1994 by 46%. This trend may indicate a reduction in the need of this type of assistance and also that funds pledged are being reallocated to other forms of assistance. Nearly half of the disbursements have been received from NGOs involved in disaster/relief operations, from multi-laterals organizations (UNICEF, WFP, EU) and from bi-lateral assistance

---

[11] Investment Project Assistance / Capital Assistance - The provision of financing, in cash or in kind, for specific capital investment projects, i.e., projects that create productive capital which can generate new goods or services. Investment project assistance may have a technical co-operation component.

[12] Programme / Budetary Aid or Balance of Payments support - The provision of assistance which is not cast in terms of specific investment or technical co-operation projects but which is instead provided in the context of broader development programme and macro-economic objectives and/or which is provided for the specific purpose of supporting the recipient's balance-of-payments position and making available foreign exchange. This category includes non-food commodity input assistance in kind and financial grants and loans to pay for commodity inputs. It also includes resources ascribed to public debt forgiveness.

[13] Food Aid - The provision of food for human consumption for developmental purposes, including grants and loans for the purchase of food. Associated costs such as transport, storage, distribution, etc., are also included in this category, as well as donor-supplied, food-related items such as animal food and agricultural inputs related to food production, when these are part of a food aid programme.

Emergency and Relief (Humanitarian) Assistance - The provision of resources aimed at immediately relieving distress and improving the well-being of populations affected by natural or man-made disasters. Food aid for humanitarian and emergency purposes is included in this category. Emergency and relief assistance is usually not related to national development efforts nor to enhancing national capacity. Although it is recorded as Official Development Assistance (ODA), its focus is on humanitarian assistance and not on development co-operation as such.

provided by Australia, Canada, Belgium, China Denmark, Japan, Netherlands, Sweden, UK and USA.

VII. MEASURES FOR AID COORDINATION AND MANAGEMENT

1. Reinforcement of In-country Aid Coordination and Management

The Council for the Development of Cambodia (CDC)[14] has been specially set up to be in overall charge of external aid-coordination and management through the "one-stop servicep" under the Cambodian Rehabilitation and Development Council (CRDB)[15] The goal for CRDB is to be the focal point for all aid-flows to the country, and in consultation with line ministries and agencies, play a lead role in setting priorities and act as the clearing house for external assistance programmes. CRDB negotiates and agrees with donors upon the broad terms of all projects and external assistance, so that these are equitably allocated to sectors and programmes determined by Government as priority for investments. The technical and operational details of projects are naturally discussed between the corresponding sectoral ministries or organizations and the external aid partners. The Government has set up an inter-ministerial committee (one-stop service) to ensure this kind of coordination, consultation and synergy.

On aid coordination, a new system for in-country coordination has been established in order to insure effective, efficient and accelerated programming and utilization of the external assistance pledged for the country The purpose is to facilitate dialogue and consultation on development cooperation between Government and its donor/contributor partners. This will ensure that information is shared between, and among, all relevant national and external parties on the development needs and constraints, on the policies and programmes of the Royal Government, and on the mandates and preferences of the aid-partners. This system is managed overall by CDC with full support by UNDP

The new in-country coordination system, as designed, operates through different layers. At the top of this layer is an overall "aid-coordination and policy-level consultation committee" consisting of the CDC and the heads of missions of various countries and organizations assisting Cambodia. Deliberations in this committee will

---

[14] Article 2 of the Law on Investment of August 4, 1994 created the Council for the Development of Cambodia

[15] Sub-Decree No. -- on the Organization and Functioning of the Council for the Development of Cambodia, July?? , 1996. CRDB and the Cambodian Investment Board (CIB) are the two operational arms of the CDC.

not only mirror those at the external forums (ICORC) but also review in a broad manner the progress being made and problems encountered in aid-utilization so that the relevant parties can collectively agree on appropriate solutions. This process will enable the Government and the donors to proceed logically and in partnership towards the annual external aid-coordination and pledging meetings. The first meeting of this committee (within the new system) took place on 15 June 1995 and will be organized about once every quarter or as often as business may demand.

2. Mechanism for Aid Coordination Outside of the Country

At the last ICORC meeting held in Paris in March 1995, agreements were made to the effect that coordination of external assistance to Cambodia will, in the future, be achieved through a more regular, technical mechanism, with ICORC continuing to act as a forum to discuss other broad issues for reinforcing international support for Cambodia. Accordingly, the Government approached the World Bank to start preparations for a Consultative Group (CG) meeting for Cambodia preferably in 1996. The World Bank, after consultations with other major external partners, has accepted this proposal. It is understood that the first CG meeting for Cambodia will be hosted by Japan in Tokyo and will be co-chaired by the Government of Japan and the World Bank. The dates of the meeting have been set for June 1996. The next ICORC meeting is expected be held in Phnom Penh sometime in 1997.

The Government sees the CG process as driven by sound technical considerations, and provides a significant opportunity to periodically share with external partners the vision, strategies and goals for the development of Cambodia and the three-year short-term operational plans to be developed to achieve those goals. This forum will provide the arena for systematic and systemic review of the Government's needs, problems and progress towards solutions. It is expected that based on such reviews, donor institutions would be able to make meaningful and substantial pledges to support developmental efforts. The Government, through CDC, is gearing up accordingly it's machinery to accomplish the various tasks in preparing for the first CG meeting in 1996.

The Government proposes to present in the first CG meeting its Public Investment Programme (PIP) for a rolling period of three years at a time, the horizon being shifted forward annually one year at a time. For the first CG in 1996, the PIP will look at the three year framework of 1996-98.

Finally, the World Bank will also prepare a Country Economic Memorandum for the CG meeting which will be coordinated with other multi-lateral organizations providing economic management support to the Government.

VIII. REINTEGRATION INTO THE REGIONAL AND WORLD ECONOMY

Cambodia's reintegration into the international economy is well underway after years of isolation. International trade is growing and relations with multilateral lending institutions have
been normalised. However, in order to help to consolidate stabilisation measures and to prepare the foundations for longer- term development, the Royal Government attaches a high priority to integrating the Cambodian economy more closely into the regional and world economies. This
closer integration will gradually be accomplished through:

- developing the external trade sector by promoting exports and fostering efficient import replacement
- pursuing the regional initiatives that have already been launched with respect to regional transport and energy links, and to regional cooperation in environment matters and tourism
- attracting foreign private investment accompanied by the transfer of know- how (especially technology, organisation and management techniques), and by the provision of wider access to global markets[16]

At the Global Panel Conference[17], H.E. Keat Chhon, Senior Minister in-charge of Rehabilitation and Development and Minister of Economy and Finance of the Kingdom of Cambodia stressed that " the government will work in close collaboration with and facilitate the work of the private sector and that steps were already under way for integration of Cambodia into the regional and global economy using its comparative advantages and factor endowments."

As noted in the NPRD, the basis for developing the country's external trade sector is the continued pursuit of a liberal trade and investment policy and the maintenance of a market-deterrnined exchange rate. These underlying policies, along with the Royal Government's intention to join ASEAN, to provide acceptable conditions for full MFN/GSP status, to pursue greater regional cooperation through the Economic Cooperation in the Greater Mekong Subregion and other initiatives to accept Article VIII of the IMF's Articles of Agreement and to promote foreign investment widely, form the core of the Royal Government's drive to reintegrate the domestic economy into the regional and world economies. It is essential that Cambodia develops its own

---

[16] The National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia (NPRD), 1994, page 13

[17] The Global Panel Conference took place at the European Research Center, The Hague, the Netherlands on 24 November 1995.

production and export capacity so as to allow it either to produce for itself more of what it consumes, or to be better able to finance for itself the importation of that which it cannot produce.

This economic reintegration is an important objective of the Royal Government, and it is fundamental to its growth vision for the country. The domestic market is and will remain for the foreseeable future too small to support the kind and rate of long-term growth envisaged, and it needs the export-oriented investment, marketing opportunities and technology transfer that international cornmercial intercourse brings with it. Moreover, Cambodia is situated quite centrally in what is likely to remain for some time the world's most economically-dynamic region, and it has the potential to capitalise on the intra-regional complementarity that stems from differences in labour costs and availability, natural resource endowments and trading regulations. While the country has a host of difficulties to overcome before it will be in a position to take full advantage of this complementarity - not least, the poor physical infrastructure, weak legislative framework and foreign perceptions of internal stability - current trends are favourable, as evidenced by growing macroeconomic stability and by the accelerating number of applications being received by CDC for approval under the Law on Investment of 1994.

IX. CAMBODIA IN ASEAN

All ASEAN countries supported Cambodia's entry into ASEAN. They argued that Cambodia is better off, than not, in ASEAN. While the question now is no longer concentrated on whether Cambodia should join ASEAN but rather it is a question of how Cambodia can become a meaningful partner in this regional family. For Cambodia, joining ASEAN is not as important as being a useful and meaningful member.

In the world today, ASEAN is one of the most dynamic and successful regional groups of sovereign and independent countries for the promotion and enhancement of regional peace, stability and security and closer political, economic, technical and socio-cultural cooperation. ASEAN stands out for its sustainable high economic growth and development regional stability and security, and close collaboration in the scientific and technical fields and social and cultural matters.

Cambodia's decision to accede to the Treaty of Amity and Cooperation[18] at the July 1995 ASEAN Ministerial Meeting in Brunei Darussalam (and with that Cambodia

[18] The ASEAN Heads of Government at the Fourth ASEAN Summit in Singapore in January 1992 adopted the Singapore Declaration stating that they would welcome "accession by all countries in Southeast to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, which would provide a common framework for wider regional cooperation embracing the whole of Southeast Asia." Subsequently, the 47th United Nations General Assembly adopted without a vote an ASEAN-sponsored resolution

assumes an observer status, an important incremental step towards eventually becoming a full member of the ASEAN family) is very well received, even perhaps greeted with a sigh of relief that Cambodia is finally opening its doors to friends in Southeast Asia. It is also a significant contribution of the openness of the Royal Government of Cambodia to the ASEAN concept of regional cooperation. This bold and forward looking step will further enhance the cause of peace, stability and security in Southeast Asia and is another piece of the regional board in place. Cambodia has finally taken its seat in the ASEAN Family.

By acceding to the Treaty of Amity and Cooperation, Cambodian Foreign Minister Ung Huot will initiate a process which was appropriately described by HRH Samdech Krom Preah Norodom Ranariddh, First Prime Minister, in his closing speech at the Cambodian Institute for Cooperation and Peace (CICP) Conference[19] as "irreversible towards full ASEAN membership. He further added that "Cambodia's entry into ASEAN is vital " because being part of the ASEAN Family will surely provide Cambodia with a sense of purpose, a feeling of belongingness, a confidence of security and a commonality of unity. Because, as I understand it, a family member would help each other, particularly in time of need."

With regard to entry into ASEAN, Cambodia has two basic options--the fast track or the slow boat journey into full membership. The fast track option may be desirable if one wishes to mitigate the likely effects on Cambodia's export competitiveness vis à vis Thailand and especially Vietnam when both countries reduce tariffs on imports to accommodate requirements. But if this option is too drastic a move because of Cambodia's current limitations, the slow boat option may be feasible and preferred. Whichever, is the chosen option, there is a need to set a target date period for entry. This will have beneficial effect of gearing the machinery of government and the private sector (which will play an important role in Cambodia in the future) for action.

In line with Article 6 of the Bali Treaty, Cambodia's bilateral economic relations with ASEAN countries are expected to be developed quite rapidly, especially in the fields of trade and investment. ASEAN has already become Cambodia's leading trade partners, accounting for more than half of Cambodia's total foreign trade volume and has ranked high in the list of foreign investors in Cambodia (e.g., as of December 1995,Malaysia ranked 1st, Singapore ranked 2nd, Thailand ranked 3rd, and so forth).

47/53(B) of 9 December 1992 endorsing the purposes and principles of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and its provisions for the pacific settlement of regional disputes and for regional cooperation in order to achieve peace, amity, and friendship among the peoples of Southeast Asia.

[19] Conference on: "The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: Cambodia's Contribution to Pace and Stability in the Region". Government Palace. Phnom Penh. Cambodia. June 26-27, 1995

Furthermore, in preparation for Cambodia's membership in ASEAN, ASEAN member-states
will provide assistance to Cambodia in the form of training, and research facilities in social, cultural, scientific and administrative fields as provided in Article 8 of the Bali Treaty.

X. ECONOMIC COOPERATION IN THE GREATER MEKONG SUB REGION[20]

Cambodia, Lao PDR Myanmar, Thailand, Viet Nam and Yunnan Province of the People's Republic of China (PC) share borders and many natural resources. They also have close cultural links. So far, however, economic interaction among them has been limited. As a consequence, the development potential of the area, with tne exception of Thailand, has not been realized.

Recent political and economic development augur well for the establishment of close, economic linkages among the countries in the subregion. Peace once more reigns over most of the area. The former centrally-planned economies in the subregion are also in different stages of transition to more open and market- based systm. All the countries are interested in increased economic cooperation.

Some cooperative efforts - mainly on a bilateral basis - are already underway for pursuing development opportunities or overcoming impediments in trade. The challenge is to advance such efforts and use them as the building blocks towards greater economic cooperation among the countries in the subregion.

The Inception Meetings of the Subregional Transport Forum (STF) and Subregional Electric Power Forum (EPF) were held in Yangon, Myanmar from 24 to 25 April 1995. The Meetings formally established institutional mechanisms through which economic cooperation in the Greater Mekong Subregion will be facilitated by the participating countries themselves, with the assistance of ADB and other agencies. The Meetings created a two-tier institutional mechanism to ensure the implementation of the subregional cooperation program. At the policy level, a Ministerial-level mechanism was established to provide overall strategic guidance and to take key policy decisions. At the operational level, forums and working groups were recommended to oversee implementation of projects and initiatives in specific sectors. These forums and working groups will also identify issues related to implementation and formulate

[20] See ADB. Overview of ADB's Regional Technical Assistance for Promoting Economic Cooperation in the Greater Mekong Sub Region. 30 September 1995

frameworks for responding to these issues. The STF and EPF which were established during these Inception Meetings are part of the institutional arrangements at the operational level.

The Second Meeting of the STF was held in Phnom Penh, Cambodia from 9 to10 August 1995. The Meeting succeeded in identifying specific cross-border issues which impede the flow of goods and services between and among the six countries, and in recommending concrete approaches to addressing these issues. The results of the Second Meeting were reported for endorsement at the Fifth Ministerial Meeting which was held in Manila in October/November 1995.

The major findings were the followings:

- Enhanced subregional economic cooperation is already a priority in most of the countries in the subregion.
- There is a consensus that investment in infrastructure will be essential in expanding subregional economic cooperation; within infrastructure, the urgent need is in the transport sector.
- Investments in the energy sector are both a requirement and opportunity in the subregional cooperation.
- Improved telecommunications is also needed to promote subregional cooperation and private investment.
- Trade and investment, tourism, environmental protection and human resource development were also identified as important areas for subregional cooperation.
- The private sector should play a key role in subregional economic cooperation; subregional economic cooperation should help create a favorable climate for foreign investment.

On the private sector role in the Greater Mekong Subregion, Mr. Noritada Morita, Director Programs Department (West) of the Asian Development Bank stated that

> *"Private-sector finance expertise management skills technology and capital are important ingredients to the development of the six countries. Thailand provides an example of an economy which has benefited greatly from private-sector participation. It is the investment production and marketing decisions of firms that can provide the push for cooperation in the Greater Mekong Subregion.*
>
> *At the same time increasing cooperation among the six countries facilitates and conditions the decisions of firms by making accessible resources and markets which reduce uncertainty and risk and strengthens the domestic private sector. The sub-region with a population of over 250 million and an estimated income of $160 billion presents itself as an emerging and fast-growing export market and a logical investment destination. In recent years*

private-sector activities have expanded as fundamental policy reforms take place.

We see three broad areas of interest to the private sector with respect to the Greater Mekong Subregion economic cooperation program: first projects that could genelate a revenue stream; second commercial investments and production/distribution activities related to implementation of priority subregional projects; and third commercial/business opportinities in such areas as agro-industry tourism and related services which utilize the subregion's vast resources."[21]

A total number of twenty projects or concepts appropriate for extended economic or institutional cooperation within the subregion have therefore been identified, among others are the Xe Kong and Se San basin hydropower development in Cambodia, Lao PDR and Vietnam, including transmission interconnection among these countries and Thailand.

Progress on the implementation of subregional projects has been achieved with ADB assistance. Some projects, such as the Nam Theun basin Hydropower Project, involving Lao PDR and Thailand, and subregional roads in Yunnan Province, Lao PDR, and Cambodia, are already being implemented. Some projects are entering the implementation stage. For example, detailed engineering of the Phnom Penh-Ho Chi Minh City section of the Bangkok- Phnom Penh -Ho Chi Minh City-Vung Tau Road.

XI. CAMBODIA' S PROSPECTS WITH THAILAND

At least since the formation of the Royal Government of Cambodia (RGC) the bilateral relations between Cambodia and Thailand never have been better than today. At the proposal of the Minister of Foreign Affairs and International Co-operation, the Council of Ministers issued a decision to create a mixed-commission for the economic, scientific, technical and cultural co-operation between the Kingdom of Cambodia and Thailand. The tasks of the mixed-commission are to discuss, prepare, and coordinate activities in order to determine priorities in the co-operation with the Royal Government of Thailand and to monitor, study, and advise on all relevant documentation to be submitted to the Royal Government[22]. Subsequently, the official

---

[21] Presentation at The Greater Mekong Subregional Growth Summit, Bangkok, Thailand, 23-24 October 1995

[22] Council of Ministers Decision No. 17, On the Creation of The Khmer-Thai Mixed Co-Operation Commission, Feb. 8, 1995. The composition of the mixed-commission includes the Co-Ministers in charge of the Cabinet of the Council of Ministers, the Minister of Foreign Affairs and International Co-operation, the officials of CDC, the Co-Ministers of National Defense, the Co-Ministers of

visit of HE Dr. Krasae Chanawongse, Foreign Minister of Thailand, and his delegation to Phnom Penh to discuss a wide range of issues of mutual interests has marked the real beginning of good relations between Phnom Penh and Bangkok.

In recognition of the importance of their bilateral relations, Cambodia and Thailand agreed to set a "Joint Commission for Bilateral Cooperation Between Cambodia and Thailand." The first meeting the Joint Commission for Bilateral Cooperation Between Cambodia and Thailand was held in Phnom Penh on 5-7 May 1995.

This First Meeting of the Joint Commission in fact resulted in a substantive outcomes on the border cooperation mechanism, opening of permanent border-checkpoints, the utilization of diplomatic channels, consular affairs and extradition agreement, trade promotion, joint development of overlapping zone of the continental shelves, and a host of other cooperative issues on agriculture, health, education, rural development, and tourism. This, however, does not include the cooperation on the hydro-power project, cooperation between the ministries of interior and defense between the two countries[23]. In the area of hydrocarbon development, there is one area with overlapping claims which both Cambodia and Thailand have expressed strong interest in reaching a mutually beneficial agreement. Already preliminary negotiations between both Kingdoms were underway[24]

In the area of border cooperation, a border cooperation mechanism to oversee peace and security situation along the border have been established. H.E. Dr. Krasae Chanawongse[25] stated:

> *"This mechanism particularly the Region Border Committees could do much to prevent local problems from escalating into national issues As such, misunderstanding could be avoided. Another notable achievement of our meeting is the agreement to establish of Poi Pet-Klong Luek and Cham Yeam-Haad Lek (Koh Kong) as permanent border check-points. Such arrangements*

Interior, the Minister of Economy and Finances, the Minister of Planning, the Minister of Commerce, the Minister of Education, Youth and Sports, the Minister of Culture and Arts, the Minister of Health, the Minister of Agriculture, Forestry and Fisheries, the Minister of Social Welfare, Labor and Veteran Affairs, the Minister of Tourism, the Minister of Rural Development, the Minister of Environment, the Minister of Post and Telecommunication, the Minister of Industry, Mines and Energy and the Governor of the National Bank of Cambodia.

[23] Kao, Kim Hourn. "Cambodian-Thai Relations: Of On A Good Start" CICP Newsletter 6 (1995)

[24] First Socio-economic Development Plan, 1996-2000, page 135

[25] Closing speech at the First Meeting of the Joint Commssion for Bilateral Cooperation between the Kingdom of Carmbodia and the Kingdom of Thailand, Phnom Penh, 7 May 1995

will result not only in increased trade but also in increased contacts between our two peoples."

Desiring to expand and deepen economic and industrial cooperation on a long term basis, and in particular, to create favorable conditions for investments byforeign investors and recognizing the need to protect investments by these foreign and to stimulate the flow of investments and individual business initiative, the Royal Government of Cambodia on March 30, 1995 have entered in Bangkok into a bilateral agreement for the promotion and protection of investments with the Kingdom of Thailand. This Agreement which shall remain in force for a period of ten (10) years provides benefits for investments made by investors of one Contracting Party in the territory of the other Contracting Party which have been admitted in accordance with the laws and regulations of the Contracting Party. Each Contracting Party shall encourage and facilitate the investments in its territory by the investors of the other Contracting Party. Investments of investors of either Contracting Party shall at all time be accorded fair and equitable treatment and shall enjoy full protection and security in the territory of the other Contracting Party.

This meeting has also identified certain areas in the fields of tourism, health, agriculture, education where increased bilateral cooperation can be pursued and in which Thailand also expressed its pleasure to continue providing technical assistance. where increased bilateral cooperation can be pursued.

H.E. Mr. Ung Huot[26], Minister of Foreign Affairs and International Cooperation, stated:

"This first meeting of the Joint Commission for Bilateral Cooperation between our two countries has indeed been an important milestone. Never before have our two countries has conducted bilateral talks at the ministerial level covering such a wide range of issues. This meeting has certainly further filled the reservoir of good will on both sides. The personal bonds of friendship developed between our officials through their interaction at this meeting will greatly facilitate the future work of the Joint Commission. There is certainly no lack of expertise on both sides to allow for the cross-fertilization of ideas and know-how for the mutual benefit of the two countries. Cambodia is looking forward to more people-to-people contacts, including through the exchange of visits by government officials."

On Cambodia wish to join ASEAN, Thailand welcomes Cambodia as an observer and will render our full support in its path towards the full membership in ASAN. In this regards, the Ministry of Foreign Affairs of Thailand agrees to consider providing training to Cambodian diplomats to help prepare Cambodia for future participation in ASEAN.

---

[26] *id.*

Works Cited

Royal Government of Cambodia. The National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia, Phnom Penh: 1994

World Bank. Cambodia: From Rehabilitation to Reconstruction, Washington, D.C.: 1994

Council for the Development of Cambodia. Development Cooperation Report (1994/1995), Phnom Penh: 1995

Royal Government of Cambodia. Implementing the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia, Phnom Penh: 1995

World Bank, Cambodia: Rehabilitation Program: Implementation and Outlook, Washington, D.C.: 1995

Ministry of Planning. First Socio-Economic Development Plan 1996-2000, Phnom Penh: 1995

Council for the Development of Cambodia. The Compendium of Cambodian laws, Phnom Penh: 1995

Kao, Kim Hourn. "Cambodian-Thai Relations: Of On A Good Start" CICP Newsletter 6 (1995)

Cambodian in ASEAN. ed. Kao Kim Hourn. Phnom Penh: CICP, 1995

Perspectives of a Cambodian Development for Peace in the Context of Southeast Asian Integration. ed. Kao Kim Hourn. Phnom Penh: CICP, 1995

ADB, Overview of ADB's Regional Technical Assistance for Promoting Economic Cooperation in the Greater Mekong Sub Region, 1995

APPENDICES:

VIETNAM'S ECONOMY AND ITS PROSPECT RELATIONSHIP WITH THAILAND

by

Dr. Hoang Van Hoa

Deputy Director,

Center for Economics and Development Studies

Hanoi National Economics University

Paper presented at the 19 Superscript Symposium

on

Thailand in the Asian 21th Century

Organized by

Faculty of Economics, Thammasat University

Thailand

27 - 28 March 1996

VIETNAM'S ECONOMY AND IT'S PROSPECT FOR ECONOMIC RELATIONS WITH THAILAND

Dr. HOANG VAN HOA

Vietnam is in the process of transition from a centrally planned economic system to a market oriented economy. The transition to a liberated market economy began in 1986 and accelerated in 1989 when a series of new economic policies were applied. Since then, Vietnam has made significant progress in economic performance with stable and high growth rate in the economy, and a curbed rate of inflation.

It is the purpose of this paper to highlight some characteristics of economic reform which the government has pursued over this transition period. The emphasis is on Vietnam's economic performance, and the problems and challenges it faces with economic development in future. The paper also defines solutions to further accelerate the economic growth and its prospects up to the year 2000. In the final section, the prospects of economic relations between Vietnam and Thailand are discussed.

BACKGROUND

Vietnam, situated on the east coast of the Indochinese peninsula, covers a total area of 330,393 square kilometers. It is bordered by the People's Republic of China to the north , Lao PDR to the west and Cambodia to the southwest.

Vietnam has a tropical climate with clearly defined wet and dry seasons in the South and four seasons in the North. In 1994, the agricultural sector accounted for nearly 30% of the country's GDP and employed 65% of its labor force. In 1993, agricultural land totaled 7,348,400 hectares, of which land for rice crops was 4,252,400 hectares and land for perennial crops, 1,247,100 hectares.

Fifty-three cities and provinces belong to the central government. The whole country is divided into 7 regions :

1. North and Midland Mountain,
2. Red River Delta,
3. Central Coast of the North,
4. Central Coast of the South,
5. Central Highland,
6. North East of the South
7. Mekong River Delta.

Vietnam is one of the most densely populated countries in the world with a population of 72,509,500 (1994) and an annual growth rate of 2.3%. Much of population is concentrated along the fertile coastal plains and the deltas of the Red River in the Northeast and the Mekong River in the South. Population density on agricultural land are quite high, averaging 900 people per square kilometers. About 22% of the population live in urban areas, over two - fifths of which are in the two largest cities, Ho Chi Minh City (4.1 million) and Hanoi (2.1 million).

In 1993 the total labor force was 32,718,000 of which the material sector accounted for 30,624,100 workers and non-material productive sector 2,093,000 people.

One of the noteworthy features of Vietnam is that most social indicators have been quite good despite the country's very low income and long history of war. Some of these indicators are lower infant mortality, greater life expectancy and an adult literacy rate of 88% in 1990.

Vietnam is now one of the poorest countries in the world in term of GDP per capita. The physical infrastructure on which the economy depends is quite weak. For more than 30 years, Vietnam followed the central planning model. Most of the public investment in Vietnam was financed via Soviet aid. Since 1986, Vietnam's economy has been reforming toward a market oriented economy. The country has been trying to normalize relations with Western powers, other countries in the region, with the IMF and The World Bank. In 1994, the US embargo was lifted and in July 1995 Vietnam became a full member of ASEAN.

VIETNAM'S ECONOMY BEFORE REFORM (1989)

In 1954, the North was liberated and began building a socialist economy. The main characteristics of the economy in the North at that time were small scale production, technological and material bases which were very backward, low labor productivity, 90% of the total population in rural areas, and an economy dominated by agriculture.

During period 1954 - 1975, a centrally planned economy was gradually created in the North. This was a centralized, largely controlled, socialist economy. According to that model, almost all means of production were under State ownership and output targets of State enterprises were made by the State Planning Committee. In agriculture, co-operatives were the main form of production. Collectivity was considered the basis of heavy industry. The private sector was treated as a form of exploitation. Banking systems played a passive role as the capital stock was decided by planners.

After national unification in 1975, the economic model of the North was applied to the South. All financial activity was brought under the control of the State bank, and a drive to collectivize agricultural production started in rural areas in the South. Heavy industry was a priority objective of economic development. As a result, the economic performance of the Second Five Year Development Plan (1976 - 1980), the Third Five Year Plan (1981 -1985) and the years between 1986 and 1989 was very poor.

Table 1: Growth rate of GDP and other sectors
(Unit: % annually)

	1981 - 1985	1986 - 1989
GDP	3.9	4.2
Industry	4.4	4.6
Agriculture	2.2	2.9

Source : Economic and Development Review (NEU)
8 September 1995, Page 12

Hyper-inflation and chronic balance of payment problems characterized the macro-economy in this period. During the early 1980s, official prices increased substantially. It was the purpose of the Government to reduce the increasingly evident disparity between official and free market price. As a result, inflation peaked at 95.4% in 1985. In September 1985, the Government introduced a partial reform package but it was not successful. Annual inflation had peaked at 487% in 1986 and continued at over 300% for two more years (figure 1). At the same time, the state budget was in serious deficit. In 1984, budget revenues had covered 81 percent of expenses but in 1985, they covered only 55 percent (Le Dang Doanh and Adam McCarty).

FIGURE 1
Inflation in Vietnam, 1978 - 3

General Price Index
Official Price Index
Free-market Price Index

Note: With price reform in 1989, there is no longer any distinction between official and free-market price indices.

Source: General Statistics Office (1993).

In 1986, the sixth congress of VCP proclaimed a renovation policy which aimed at transference to a market oriented economy. However, stabilization of a macro economy was not implemented until 1989. In response to the requirement of a country with a view to escaping from socio-economic crisis, Vietnam's program of renovation accelerated in 1989 with a shift toward a market-oriented economy.

PROGRAM OF ECONOMIC REFORM

The general objectives of the renovation policy were to create an open market economy, diversify and multilateralize foreign relations and democratize all socio-economic activities.

Five specific objectives of this economic reform in Vietnam are as follows:

1. Maintain macroeconomic stability.
2. Make rapid change to a market system.
3. Improve basic infrastructure.
4. Alleviate poverty and reduce regional inequalities.

5. Preserve the nation's natural resource base so that economic achievement can be sustained over the long term.

The main features of this effort to re-orient the economic system are:

- Forming new policies and mechanisms favorable to the development of a market economy, putting an end to the centrally planned economy, directed mainly by administrative measure, and carrying out reforms in the administrative machinery in order to make it appropriate to the market economy.
- Developing a multi-sectoral economy with different ownership in order to mobilize all resources of the people toward the development of the country.
- Building a nation-wide open market with good economic relations with foreign countries ; orienting the economy towards exportation and integration into the world and regional economies.

This was a comprehensive economic reform, including many different fields. In rural areas, the collective system was largely dismantled and agriculture returned to family farming on the basis of long term leases. Prices were liberalized and all price controls were removed. The exchange rates were unified and sharply devaluated. A foreign exchange trading floor now permits the exchange rate to be determined largely by market forces. Interest rate was also reformed in order to ensure that real rates were positive and inflation was brought under control. In fiscal policy, budgetary subsidies to state enterprises were eliminated. The overall streamlining of the public sector in Vietnam was remarkable. At the same time, tax reform enabled the government to increase its revenue. The private sector which had been discriminated against for a long time was encouraged by the government. A new investment law and subsequent revision demonstrated the government's openness to the participation of the foreign private sector in foreign trade. Government allowed firms, both State and private, to have easier access to imports and greater incentives to export.

For ten years of renovation, selected measures taken in the process of economic reform were aimed at building a reasonably structured economy, exploiting Vietnam's comparative advantages, maintaining a high and stable growth rate, coordinating the economic development and social progress, increasing the living standard of the people and an increasingly equitable and civilized society.

MACROECONOMIC PERFORMANCE

From 1989 to 1995, macroeconomic stability and control of inflation were declared the priority objectives. In the period between 1991 and 1995, Vietnam's GDP increased by 8% annually, agriculture increased by 4.2%; industry 12.6%; service 8.6%; and export 20% (table 2). From a major importer of rice and food, Vietnam has become the third largest exporter of rice beginning in 1989, exporting from 1.5 to 2 million tons of rice annually.

Table 2: Growth rate of GDP and Major Sectors
(Percent in 1989 prices)

ITEM	1990	1991	1992	1993	1994
GDP at Market Prices	5.1	6.0	8.6	8.1	8.8
Agriculture & Forestry	1.5	2.2	7.2	3.8	3.9
Industry (a)	2.9	8.7	13.5	12.8	13.6
- Construction	4.7	5.0	11.0	18.3	19.4
Services	10.8	8.3	7.0	9.2	10.2
- Transport, Post & Communications	4.8	6.5	6.3	6.5	7.0
- Trade	5.3	4.8	6.1	6.0	9.0
- Finance, Banking & Insurance	8.3	18.2	10.7	16.5	22.8
- Housing, Tourism, Hotels	13.1	6.2	7.0	9.3	13.2

Note: (a) Including industrial production, construction & other production
Source: General Statistical Office, May 1995

The economic structure gradually shifted from the agriculture sector to industry and services during the period of 1989 - 1994. The proportion of agriculture to the GDP declined from 42.7% in 1989 to 28.7% in 1994 (Table 3). Meanwhile, the proportions of industry and services increased from 21.1% and 35.7%, to 29.6% and 41.6%, respectively.

Table 3: Structure of GDP by kind of economic activity
(at current price, Unit: %)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994
TOTAL	100	100	100	100	100	100
Agriculture	42.7	38.7	40.5	33.9	29.9	28.7
Industry	21.1	22.7	23.8	27.8	28.9	29.6
Service	35.7	38.6	35.7	38.8	41.2	41.6

Source : Agriculture of Vietnam, Statistical Publishing House, Hanoi, 1995. page 130.

In building the market mechanism, the financial and monetary system became more stable and inflation was curbed and reduced. Inflation rates were reduced from 410.9% in 1988 to 34.8% (1989); 67.2% (1990); 67.4% (1991); 17.5% (1992); 5.3% (1993); and 14.4% (1994) (Cao Si Khiem). The government revenue income increased year by year with its main sources coming from taxes and fee.

Foreign economic relations have been diversified. At present, Vietnam trades with over 100 countries and territories. Export turnover in 1986 was equivalent to 36% of import only and this percentage rose to 85% in the period between 1991 and 1994. Up to the end of 1994, total capital of licensed foreign projects rose to US$ 12 billion, one-third of which was realized. Vietnam will receive US$ 3.8 billion of ODA sources from many countries and international financial organizations.

The reasons for the high-growth economy with stability are as follows:

First, as the economy is in transition to a market economy, many new economic policies have had a great impact in liberating resources which has promoted the acceleration of economic growth. Therefore, in the years 1989-1995, the increase in the investment level was not as great, but the growth rate was notable.

Second, the large amount of capital invested in the previous periods had its effect, mainly in oil and electrical industries.

SECTORAL PERFORMANCE

Agricultural and Rural Development

About 80% of the Vietnamese population live in rural areas. Agriculture is still the backbone of the economy and it continues to be dominated by rice production which accounts for about 80% of total food production.

During the period 1976-1980, agriculture and rural economy were subject to a comprehensive crisis in both production relations, production force and production output (table 4).

In the face of economic recession in general and agricultural decline in particular, a form of contract was applied in 1981, that of the transforming from piecework to production teams.

Table 4 : Agricultural production output in the whole country during 1976-1980

	UNIT	1976	1977	1978	1989	1980	AVERAGE OF 76-80
Paddy equivalent output	Mil/tons	13.4	12.5	12.2	13.9	14.4	13.3
Paddy	Mil/tons	11.8	10.5	9.7	11.3	11.6	11.0
Food per capita	Kilograms	274	250	273	266	267	259.2
Paddy output/1 yearly crop	100kg/ha	22.3	19.2	17.9	20.7	21.1	20.3
Buffaloes	Mil/head	22.2	2.3	2.3	2.3	2.3	2.29
Oxen	Mil/head	1.6	1.65	1.64	1.62	1.66	1.63
Pigs	Mil/head	8.9	8.7	8.8	9.3	9.9	9.17

Source : Agriculture of Vietnam, Statistical Publishing House, Hanoi, 1995, Page 84.

This was a transitional step from the centralized bureaucratic mechanism to the autonomous. For the first time since collectivization was practiced in agriculture in 1958, Vietnam had recorded a higher food output growth rate than the population growth rate (from 1981 to 1985, food output increased by 5% with the population growth rate at 2.3% annually). Average food per capita increased from 273 kg in 1981 to 304 kg in 1985.

Resolution No.10 by the Politburo (1988) and then the Resolution by the 6th Central Party Committee further defined renovation of the agricultural management mechanism, under which the farming household was an autonomously economic unit in rural areas. After that Central Resolution No. 5 (1993) of VCP on rural areas and agriculture marked an improvement in contractual mechanism to households, and at the same time worked out important measures for developing rural economy and society. Comprehensive and sustainable agricultural production has been created according to an advanced structure, combining agriculture with rural industries and service.

On 14 July, 1993, the National Assembly approved a new land law. Annual crop farmers were given twenty years renewable tenure rights to their land, which was to be a maximum of three hectares. The new code allows farmers to transfer, exchange, lease and inherit rights, to use farmland. They can also use land as collateral for farm loans.

Under the impact of new policies, socio-economic conditions and agricultural production in rural areas during the years 1989-1995 initially boomed and developed in many aspects (Table 5).

Table 5 : Food production during 1989-1995

	UNIT	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Food output	Mil/tons	21.5	21.4	21.9	24.2	25.5	26.2	27.0
Paddy	Mil/tons	18.9	19.2	19.6	21.6	22.8	23.5	24.2
Food per capita	kg	332.6	324.6	324.6	348.9	359	361	364
Exported rice	Mil/tons	1.42	1.62	1.03	1.96	1.73	2.00	2.2

Source ; Agriculture of Vietnam, Statistical Publishing House, Hanoi, 1995, pages 90, 104.

Agricultural production structure is carried out in the direction of pushing animal husbandry as a main production branch, more proportional to the cultivation branch, while the latter continues its development.

Table 6 : Gross agricultural output value structure 1989-1995

Unit : %

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Agriculture (Total)	100	100	100	100	100	100	100
Cultivation	75.7	74.4	74.95	73.9	73.5	73.3	73
Animal husbandry	24.3	25.6	25.05	26.1	26.5	26.7	27

Source : Agriculture of Vietnam, Statistical Publishing House, Hanoi, 1995, page 115.

In cultivation itself, crop structure has also been readjusted initially in the direction of reducing food crop share and increasing the share of vegetable, bean and industrial crops.

Table 7 : Cultivated area structure 1991 - 1994

Unit : %

	1991	1992	1993	1994
TOTAL	100	100	100	100
Food crop	79.1	79.4	78.4	78.2
Vegetable, beans	4.5	4.3	4.6	4.7
Perennial industrial group	7.1	6.9	7.2	7.4

Source : Agriculture of Vietnam, Statistical Publishing House, Hanoi, 1995, page 115.

The farmers' physical and spiritual lives have improved clearly during the years of renovation. Food and foodstuff are sufficient all year round; 58% of farming households live in their own dwelling; 52% are supplied with electricity; 62.5% have access to safe water; nearly 2 million households have television sets and 5 million have radios.

State-owned Enterprises (SOEs) reform

A key issue in the transition is the policy toward state-owned enterprises because of their poor performance. The Government has initiated a program to increase autonomy and efficiency of the SOEs, most importantly, by introduction of profit-based accounting systems.

In the early 1980's a degree of operational autonomy was given to the SOEs. In 1995, the system of the enterprises accounting was improved and in 1987, SOEs managers were given increased autonomy over their production activities, including the formulation of plans, the purchase and sale of assets, the setting of SOE prices, labor recruitment and in finance. Further, a series of decrees since 1990 have increased SOEs managerial autonomy and continued to harden the budget constraints SOEs have been facing.

In 1992, "subsidized credit from banking systems was virtually stopped". The lending rates for state and non - state enterprises were almost unified by the end of 1993.

Many SOEs have been restructured. In 1994, there were 5000 SOEs remaining of approximately 7000 in 1990. Of these 5000 SOEs about 2000 SOEs have been liquidated, while the other 3000 merged with other enterprises. Also the government has decided to experiment with a pilot program of equalization (privatization) through sale of shares to workers and to the general public. However, progress in equalization has been slow. By mid 1995, only three enterprises had completed the process of equalization.

It is of note that the Vietnamese SOE sector is also different from transitional economies such as China and Eastern European countries. Most of Vietnam's SOEs are involved in light industries, and the share of the industrial SOE sector in the economy is smaller. In 1989, SOEs in total produced only 10.5% of GDP. However, the industrial SOEs constitute a significant proportion of the non - agricultural economy of Vietnam and they are the main source of Government revenues.

Financial sector reform

Vietnam has made considerable progress in its effort to develop a banking system that can provide the financial services needed in a market economy. Financial sector systems have been restructured gradually.

Institutional reform started in 1990 with the law for the Vietnamese State Bank and the national law on bank, co-operative credit institutions, and financial institutions. The State bank was specially prohibited from commercial banking activities. The State commercial banks have greater autonomy and have been permitted to compete with each other and to seek capital from sources other than the State.

The State banks have more leeway now to choose customers and are giving more credit to the private sector, including individual farmers. Another positive development is that shareholding banks have started up and foreign banks have been licensed to operate, providing some competition in the sector.

The agricultural bank of Vietnam was prompt in adapting to changed circumstances. Authorization for lending to farm households was given in July 1991.

The legal and property right framework to support bank lending is also gradually being strengthened. In 1993, the first fully private Vietnamese bank was approved.

Foreign trade

For a long time, Vietnam's foreign trade had been mainly with the former Soviet Union and Eastern European countries. The share of CMEA Trade had been falling steadily since 1988 and collapsed in 1991.

With the lifting of the U.S. embargo in February 1994, the international isolation of Vietnam symbolically came to an end. In July 1995, Vietnam became a full member of ASEAN. Trade with old and new partners developed at a fast pace, and Vietnam further diversified its export and import markets.

Export grew over 30% in real terms in 1994. Crude oil remains the largest export, representing 24% of the total in 1994. Beside it, agricultural products, especially rice, coffee and rubber are the main products of export. Progress in export diversification was shown by the increase in export of marine products, textiles, garments and other light industrial goods.

Through the liberalization of the foreign trade regime, the export potential has been developed, especially non-traditional products.

Import continues to increase at a rapid rate. Most of the increase was for capital and intermediate goods.

Foreign investment

In order to perform the strategy of accelerating the economic development, Vietnam pays great attention to mobilizing domestic capital as well as attracting capital source from abroad.

In December 1987, Vietnam issued the law on foreign investment. Up to mid-1995, over 700 companies from 50 countries and territories invested in Vietnam.

The total investment capital has soared considerably since 1988. From 1988 to the first quarter of 1995, there were nearly 2200 projects with the registered capital of above US$ 13,796 million. With registered capital on the increase, the number and scale of projects, particularly some big projects in the fields of cement, steel, automobiles, electronics, and high technology, began to take shape.

After the lifting of the American trade embargo, the US companies had 29 licensed projects with a capital of US$ 233.45 million (Dr. Nguyen Thanh Xuong). Although America does not yet make much investment, the presence of the US is an incentive for many countries.

Until 1994, investment modes were performed as follows :

- Joint-venture : 64.6% of the total project, accounting for 65.3% of total investment capital.
- 100% foreign invested capital ; 27.1% and 17.8%, respectively.
- Business co-operation contract : 8.3% and 16.9%, respectively.

The investment capital structure has seen great alteration for years and is more and more suitable to the alteration process of the economic structure in Vietnam. Since 1992, investment in industry has sharply increased, accounting for 54.3% of the total projects and 40.7% of the gross registered capital.

The scale per project (except oil projects) on average went up gradually: From US$ 3.5 million in 1988 - 1990 to US$ 7.5 million in 1991, US$ 7.6 million in 1992, US$ 9.8 million in 1993 and US$ 10 million in 1994.

Up to the end of 1994, the main foreign investors in Vietnam are Taiwan, Hong Kong, South Korea, Australia, France, Singapore. Japan, The Netherlands and the U.K. At present, the ASEAN investors represented above 50% of the total projects with about 60% of registered capital.

Problems and Challenges

The problems now are to escape from poverty and backwardness, and to keep the country from falling behind neighboring countries. The situation will become more urgent when Vietnam is a full member of ASEAN. However, Vietnam's economy is still facing a lot of difficulties requiring much effort to overcome them. They are:

- The market economy in Vietnam is only in it's early stages of development and does not yet operate smoothly and properly.
- The financial and monetary system is weak.
- The macro economy management has not met the requirements of the renovation process.
- The administrative machinery is cumbersome and makes slow progress.

In fact, Vietnam is facing major challenges in the race for economic development in a competitive world while the level of economic development and technology is low, the sources of capital are limited, and the socio-economic infrastructure is poor.

Prospects and Solutions

The achievements of the renovation process, especially in the period from 1991 to 1994, enable Vietnam to come to a new stage of development focusing on accelerating modernization and industrialization and increasing the GDP by the year 2000 up to 250 - 270% compared with 1990.

In the plan for socio-economic development from 1996 to 2000, the GDP is expected to increase between 10 and 12%, with exports up 27%, and imports 22%. Gross investment will rise to approximately US$ 50 billion and represent around 28-30% GDP. By 2000, the CPI will be kept at 10%, and the population at 82 million.

From now until 2000, Vietnam's agriculture should be changed to ensure food supply and increase the importance of animal husbandry, perennials and fruit trees. Agriculture should be connected with manufacturing and the service sector in a reasonable structure. Manufacturing industries will increase by 15% annually, some of which will have a higher growth rate : fuel, power, building materials, textiles, consumer goods for export, machines, electronics, and agricultural product processing.

The Government will invest intensively in infrastructure, especially in power and water supply, roads and communications.

In order to cope with the challenges and take advantage of the opportunities, the Government should accelerate the economic renovation and reform administrative

machinery. The Vietnamese government has defined the urgent tasks in the next stage of the renovation process. These tasks will include:

- Liberalizing the productive forces radically in order to exploit all resources of the people for capital and investment.
- Rearranging the public sector and improving it's efficiency.
- Supplying more favorable conditions for foreign investors.
- Reforming the financial and monetary system in order to improve ability to control inflation.
- Reforming the administrative machinery with a view to perfecting and stabilizing the legal system.
- Building a strong and healthy administrative machinery.
- Reinforcing law and order Economic and social activities.

PROSPECTS OF AN ECONOMIC RELATIONSHIP BETWEEN THAILAND AND VIETNAM

Vietnam and Thailand are close neighbor countries. They share similar conditions and even the same natural resources. At present, the two countries produce such similar products as rice, rubber, coconut, and coffee.

The official economic relationship between the two countries at the government level has been ongoing since 1970 when Vietnam reunified and started rebuilding the economy. In 1978, the first two agreements were signed, the agreement of commercial, economic and technological co-operation and the agreement of aviation transport.

Vietnam's economic relations with countries in the region in general and with Thailand in particular, began to develop intensively when economic reform in Vietnam was accelerated in 1989. In 1989, the two governments signed an agreement for encouraging and protecting investment. From 1991 to 1994, the series of agreements signed between Vietnam and Thailand were:

- Agreement of establishing a joint commission for co-operation of economy and technology (1991).
- Protocol for changing the 1978 agreement of commercial economic and technological co-operation.
- Agreement for avoiding double tax (1992).
- Agreement of tourism co-operation (1994).

Up to now, the relation of economic co-operation between the two countries has been primarily in fields such as commerce, aviation, and tourism. Thailand's investment in Vietnam is still low compared with other regional countries such as Taiwan, Hong Kong, Singapore. In 1993, Thailand's investment accounted for only 3% of total foreign investors in Vietnam. As of July 1995, Thailand had invested in 52 projects in Vietnam with a total capital of US$ 352.1 million. The scale of Thai projects implemented in Vietnam is small.

In July 1995, Vietnam became the seventh member of ASEAN. The presence of Vietnam creates a new opportunity for social, political, economic, and cultural cooperation between Thailand and Vietnam.

Vietnam can co-operate with Thailand in many fields such as fishing, marine culture farming, exploiting precious stone, planting, processing agricultural products and domestic animal food, producing consumer goods and garments, and preserving the environment. For example, up to 1994, there were 5 projects of Thailand invested in the Mekong River Delta with a capital of US.$ 19,510,152. The duration of these projects varies between 10 and 25 years and started increasing as of 1994. The main objective of the projects is to exploit the strong features of the region: agriculture (cultivation and animal raising), agroprocessing, water and sea products.

In addition to the governmental level, economic cooperation could take place at province, district or even branch levels with different modes.

Also, cooperation could take place through ASEAN's common projects. Being ASEAN members, Vietnam and Thailand can benefit from and promote the relationship from these projects.

With a population of over 72 million people, Vietnam is demographically the second largest country in ASEAN. As a country rich in natural resources, with low cost labour and high literacy, Vietnam offers a potential market for investment and goods from Thailand and other ASEAN members. Up to now, 14% of total foreign investment came from the ASEAN nations and 29% of the total value of Vietnam's external trade was carried out with ASEAN nations.

As a member of ASEAN, Vietnam should join AFTA, importation from Thailand will be given preferential tariffs and the over 72 million people market will become more attractive to Thailand.

The cooperation between the two countries is not only in economic fields but also in many other aspects: tourism, health, science, technology and training. The experiences of economic development of Thailand will be good lessons to Vietnam.

However, there are still some difficulties and challenges in developing further economic relationship between the two countries. For example, the two countries have different languages and Vietnam's level of economic development is lower than that of Thailand. Vietnam is still in its early stage of market economy. Moreover, Vietnam's mechanism for economic management is different from that of Thailand.

Even though these difficulties are great, economic cooperation between the two countries is inevitable and should be strengthened in order to accelerate economic growth, and maintain peace and stability in the region.

CONCLUSION

Vietnam's economic reform has been gradual. During ten years of renovation, Vietnam has made great achievements in economic performance. Vietnam's economy is developing fast with a tendency to internationalization. The national finance and monetary are gradually stabilizing and inflation is curbing. The living standard of the people and socio-economic conditions are improved. However, in order to complete the transitional period to market economy, the country needs to

quickly overcome the difficulties which the economy is facing such as : imbalance of economic structure (disparity of income between groups and regions, unemployment, backward infrastructure, a big gap between savings and investments, slow shift of economic structure), protecting natural resources and environment, and reforming administrative and management systems.

However, even given the above concerns, the prospects for development and rapid growth in Vietnam are considerable. Up to the year 2000, Vietnam will continue to introduce outward oriented policies, and become a dynamic and competitive member of the Asian - Pacific region.

MAIN REFERENCES

1. ASIAN Development Outlook 1991. ADB, April 1991.

2. Asian Transitional Economies, Challenges and Prospects for Reform and Transformation. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1995.

3. Cao Si Khiem. Relationships between economic growth and inflation in a market economy - Experience of Renovation and economic development in Vietnam. Economics and Development review No 7, 1995.

4. Jame Riedel, Vietnam : on the trial of the tigers, the World Economy Vol.16 No.4 July, 1993.

5. Le Dang Doanh - Dinh Duc Sinh, economic restructuring : achievement and prospects : economic studies, No.9, 1995.

6. Method of building 5 year plan in some countries and 5 year plan 1996-2000 in Vietnam, State planning committee, 2-1995.

7. Nguyen Sinh Cuc, Agriculture of Vietnam (1945-1995), statistical publishing House, Hanoi 1995.

8. Nguyen Thanh Xuong, On foreign direct Investment In Vietnam; Economic development review, No.10, 1995.

9. Phan Van Khai, Vietnam before the XXI century Accelerating the Renovation process and increasing The growth rate ; Economic Development review, No.10, 1995.

10. The Southeast Asian economic miracle, Transaction Publishers, New Brunswick (USA) and London (UK), 1995.

11. Vu Dinh Bach, Nguyen Ton Truong , A model of socio-economic Development, Assuring a sustainable Development in Vietnam. Economics and Development Review, No.7, 1995.

12. World Bank, Transforming a state owned Financial system; A financial sector study of Vietnam, April 1991.

13. World Bank, Vietnam, country strategy. How is economy strategy development in future? Country department 1, East Asia and pacific region November 24, 1995.

14. World Bank, Vietnam - transition to the market economy report, 1993.

15. World Bank, Vietnam - public sector management and private sector incentives. An economic report, September 26, 1994.

เศรษฐกิจจีน
และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย

รศ.วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 - 28 มีนาคม 2539

China
Russia
Amur
Kazakhstan
Mongolia
Karamay
Urumqi
Qiqihar
Daqing
Harbin
Jixi
Changchun
Jilin
Shenyang
Fushun
Beijing
Hohhot
Anshan
Tangshan
Kashi
Kyrgyz
Datong
Shijiazhuang
Tianjin
Dalian
Seoul
Huang He
Taiyuan
Xining
Jinan
Zibo
Yellow
Handan
Lanzhou
Disputed between China and India
Luoyang
Zhengzhou
Qingdao
Sea
Xuzhou
Xi'an
Huainan
Nanjing
Chengdu
Wuhan
Shanghai
Lhasa
Chang Jiang
Hangzhou
East China Sea
Chongqing
Changsha
Nanchang
Nepal
Bhutan
Guiyang
Yichun
Fuzhou
India
Kunming
Liuzhou
Xi Jiang
Guangzhou
Pacific Ocean
Shantou
Macau
Burma
Laos
1000 km
1000 miles
Bay of Bengal
South China Sea
Hainan
Thailand
50
40
30
20

8-1

สารบัญ

I ภาพรวมการเมืองจีน

II ภาพรวมเศรษฐกิจ

III การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ

IV ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่างประเทศ

V ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีน

ภาคผนวก

เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน
และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีน

รศ. วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการเมืองจีนโดยสังเขป

ในปี 1911 กลุ่มก่อการปฏิวัตินำโดยซุนยัดเซ็นได้โค่นล้มราชวงศ์แมนจูและสถาปนาระบอบสาธารณรัฐ ต่อจากนั้นปี 1916-1928 เป็นยุคแห่งขุนศึก มีสงครามกลางเมืองแย่งชิงอำนาจระหว่างฝ่ายนิยมสาธารณรัฐ และกลุ่มนักฉวยโอกาสนำโดยหยวนซื่อไข่ ทั้ง 2 ฝ่ายถูกครอบงำโดยผู้ที่ขาดอุดมการณ์ทางการเมืองในปี 1925 ซุนยัดเซ็นได้ก่อตั้งพรรคก๊กมินตั๋ง (KMT) ก่อนถึงแก่อสัญกรรมเพียงเล็กน้อย ซึ่งได้รับอิทธิพลจากคอมมิวนิสต์โซเวียตปีกซ้ายในพรรคได้แยกตัวไปตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ (CCP) ส่วนปีกขวานำโดยเจียงไคเช็กทั้ง 2 ฝ่ายเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน CCP ได้ตั้งฐานที่มั่นในเขตชนบททางตอนใต้ของจีน ระหว่างปี 1934-35 ได้ย้ายฐานที่มั่นไปเอี้ยนอัน ซึ่งอยู่ทางเหนือโดย "เดินทัพทางไกล" ญี่ปุ่นเริ่มรุกรานจีนโดยยึดครองแมนจูเรียในปี 1931 และขยายการรุกรานเข้าสู่ปักกิ่ง จากเหตุการณ์ "สะพานมาร์โคโปโล" ในปี 1937 ผลักดันให้ KMT จำต้องหันมาจับมือร่วมกับ CCP ต่อสู้ขับไล่ญี่ปุ่นจนสำเร็จในปี 1945 พร้อมกับการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ครั้นแล้ว CCP และ KMT ก็กลับไปต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันต่อ สงครามกลางเมืองจบลงโดย CCP เป็นฝ่ายชนะ ส่วน KMT ต้องย้ายไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นบนเกาะไต้หวัน 1 ตุลาคม 1949 เหมาเจ๋อตงประกาศสถานปนาระบอบสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ปักกิ่ง

คอมมิวนิสต์รุ่นเดินทัพทางไกลมีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากเหมาเจ๋อตง และโจวเอินไหลถึงแก่อสัญกรรมในปี 1976 ฮั่วกว๋อเฟิงเป็นนายกรัฐมนตรี มีการจับกุม "กลุ่ม 4 คน" ซึ่งมีนางเจียงชิง ภรรยาของเหมารวมอยู่ด้วย ธันวาคม 1978 เติ้งเสี่ยวผิง วางแผนยึดอำนาจจากฮั่วได้สำเร็จ แต่ได้มอบตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้จ้าวจื่อหยาง และเลขาธิการพรรคให้หูเย่าปัง โดยตนเองเป็นผู้กุมอำนาจแท้จริงไว้ หูและจ้าวถูกปลดจากตำแหน่งในปี 1987 และ 1989 ตามลำดับ จากเหตุการณ์นักศึกษาประท้วงและวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน เติ้งมอบให้เจียง เจ๋อหมิน กุมตำแหน่งสำคัญเบ็ดเสร็จเพื่อปฏิรูป ระบบเศรษฐกิจตามความมุ่งหมายของเติ้ง

I ภาพรวมการเมืองของจีน

1. โครงสร้างการเมืองการปกครอง

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมแบบประชาธิปไตยรวมศูนย์ มีพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party, CCP) เป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด ในปี 1994 มีสมาชิกราว 52 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ของประชากรจีน องค์กรตัวแทนของพรรคฯ อันดับแรกคือสมัชชาพรรคแห่งชาติ (National Party Congress, NPC) ประกอบด้วยผู้แทนสมาชิกพรรคฯจำนวน 1,936 คน มีการประชุมสมัชชาทุก ๆ 5 ปี มีบทบาทในการอนุมัติกฎหมายสำคัญ ๆ และอนุมัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะปานกลาง (5 ปี) และระยะยาว (10 ปีขึ้นไป)

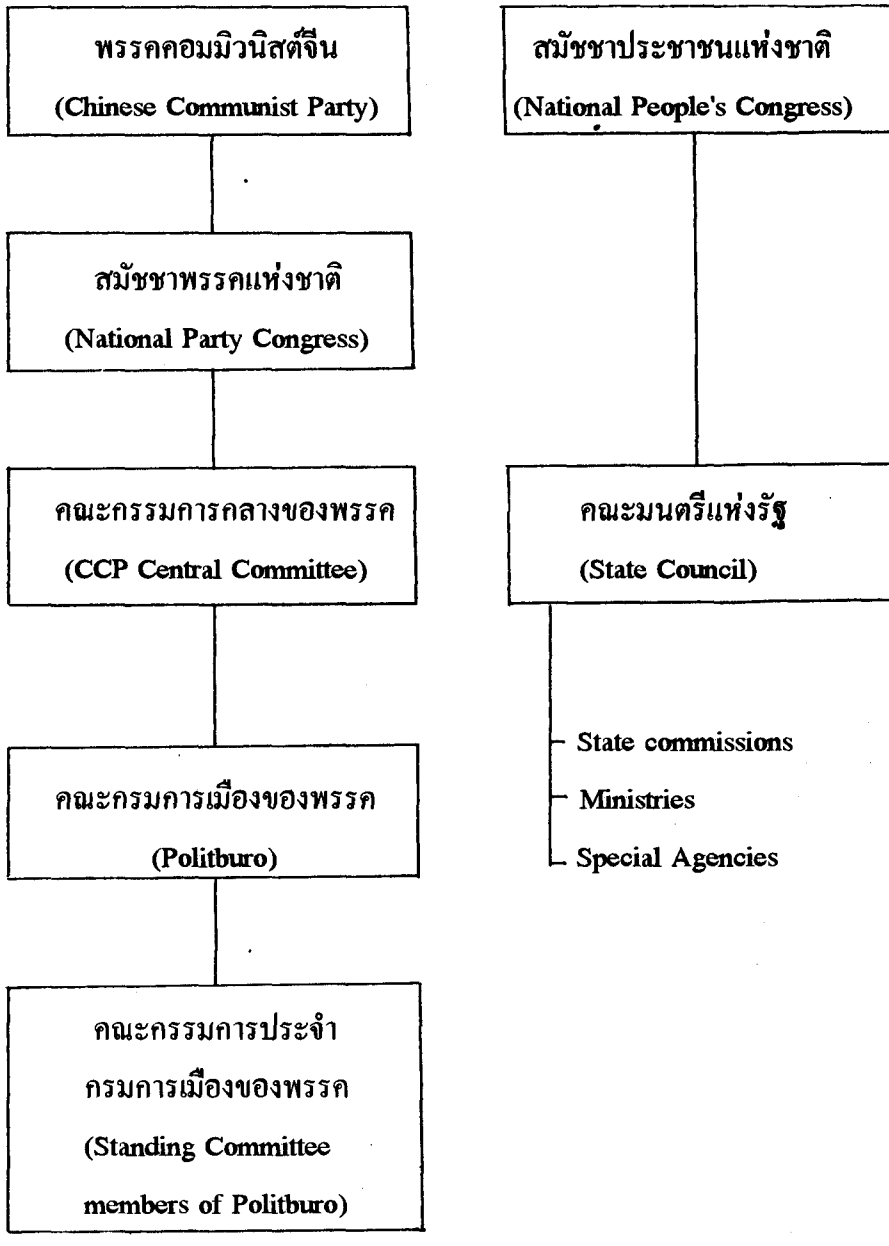
ที่ประชุมสมัชชาพรรคแห่งชาติเลือกผู้แทนสมาชิกจำนวนหนึ่ง เข้าดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการกลางของพรรค (CCP Central Committee) ชุดปัจจุบันมี 319 คน แบ่งเป็นกรรมการ 189 คน และกรรมการสำรอง 130 คน (กรรมการสำรองมีสิทธิอภิปรายแต่ไม่มีสิทธิลงคะแนน หากตำแหน่งกรรมการว่างลง ให้เลื่อนกรรมการสำรองที่มีคะแนนสูงสุดตามลำดับสืบแทน) มีเลขาธิการใหญ่ของพรรคฯ เป็นประธานโดยตำแหน่ง ประชุมปีละ 2 ครั้ง ในช่วงปลอดการประชุมอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่จึงตกอยู่กับคณะกรมการเมือง (politburo) ซึ่งมีสมาชิก 15-20 คนประกอบด้วย เลขาธิการพรรค นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และผู้มีอำนาจระดับสูง

ในปี 1981 เติ้ง เสี่ยวผิง ได้ให้สมัชชาพรรคแห่งชาติเลือกตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาของศูนย์กลางพรรคฯ เพื่อย้ายกลุ่มผู้นำเก่าที่นั่งตำแหน่งสูงในพรรคฯ มาไว้ที่นี่ อันเป็นกลวิธีกำจัดผู้นำเก่า และเพิ่มคณะกรรมการตรวจสอบวินัย

อำนาจสุดยอดของระบอบการปกครองในจีนอยู่ที่คณะกรรมการประจำของคณะกรมการเมือง (Standing Committee of the Politburo) จำนวน 5-7 คน ปัจจุบันได้แก่ เจียง เจ๋อหมิน (Jiang Zemin) หู จินเตา (Hu Jintao) หลี่ เผิง (Li Peng) หลี่ รุ่ยฮวาน (Li Ruihuan) หลิว หัวชิง (Liu Huaqing) เฉียว ซื่อ (Qiao Shi) และจู หรงจี (Zhu Rongji)

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างทางการเมืองจีน

ในด้านการบริหารประเทศเริ่มจากสมัชชาประชาชนแห่งชาติ (National People's Congress) ซึ่งมีอำนาจในการเลือกตั้งตำแหน่งผู้บริหารที่สำคัญ และอนุมัติกฎหมายองค์กรหลักในด้านการบริหารคือคณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council) เป็นเสมือนคณะรัฐบาลทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลคณะกรรมาธิการ กระทรวง และองค์กรเฉพาะด้าน (โปรดดูภาคผนวกรายชื่อคณะผู้นำ) คณะมนตรีแห่งรัฐประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี ประธานกรรมาธิการบางชุด และรัฐมนตรีบางกระทรวง

การบริหารระดับท้องถิ่นจีนแบ่งเขตปกครองออกเป็น 21 มณฑล (provinces) 5 เขตปกครองตนเอง (autonomous regions) และ 3 เขตเทศบาลมหานคร (municipa lities) มณฑลเป็นเขตปกครองที่มีมาแต่โบราณ แต่ละมณฑลแบ่งเป็นระดับอำเภอ (hsien) และตำบล (hsiang) แต่ละมณฑลมีเมืองหลวงประจำมณฑล

ในทางปฏิบัติการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารไม่ชัดเจน ผู้นำระดับสูงของทุกฝ่ายมาจากคนกลุ่มเดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีจุดมุ่งหมายบางอย่างในการกำหนดโครงสร้างอำนาจเช่นนี้กล่าวคือ พรรคฯต้องการให้สมาชิกของพรรคฯ แทรกตัวอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วทุกฝ่าย เพื่อให้การเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไปสู่ข้ารัฐการดำเนินไปได้ราบรื่น

เหมา เจ๋อตง ได้ทุ่มเทตลอดช่วงชีวิตเพื่อให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึมซับอยู่ในจิตสำนึกของชาวจีนแต่ก็ประสบความล้มเหลว เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์บิดเบือนการใช้อำนาจ และชนชั้นนำของพรรคฯ กลายเป็นอภิสิทธิชน

2. จีนหลังยุคเติ้งเสี่ยวผิง

สิ่งที่มหาอำนาจตะวันตกเคยหวาดวิตกยิ่งคือการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองหลังมรณกรรมของเติ้งเสี่ยวผิงและหากฐานอำนาจตกไปอยู่ในมือของกลุ่มนิยมลัทธิเหมาอีกครั้งหนึ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนำโดยเติ้งเสี่ยวผิงตั้งแต่ปี 1978 เป็นต้นมา กลุ่มนิยมลัทธิเหมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่น "เดินทัพทางไกล" ได้ล้มหายตายจากไปที่เหลืออยู่ก็ถูกเติ้งขจัดออกไปจากวงจรอำนาจของจีนจนหมดสิ้น ผู้นำที่อยู่ในอำนาจปัจจุบันล้วนไม่เคยร่วม

เดินทัพทางไกล แต่เป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและดำเนินการสำเร็จ จึงได้ตำแหน่งทางการเมืองเป็นรางวัลตอบแทนมากน้อยตามความแตกต่างของผลงาน

หลังจากเติ้งเสียชีวิตแล้วคงจะมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองซึ่งถือเป็นเรื่องปกติในสังคมที่ไม่ใช้ระบบการเลือกตั้งดังเช่นจีน แต่ไม่ว่ากลุ่มใดจะได้ชัยชนะคงจะไม่ส่งผลกระทบต่อนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างชนิดเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ กลุ่มอำนาจทุกกลุ่มในจีนต่างเลือกเดินตามเส้นทางสู่ระบบตลาดความแตกต่างในมุมมองแต่ละกลุ่มมีเพียงว่าการปฏิรูปควรจะก้าวเร็วขนาดไหนและไปไกลเพียงใด

เติ้งได้พยายามลดและยกเลิกบทบาทของผู้นำรุ่นอาวุโสและปูทางให้ผู้ที่อ่อนวัยเข้าสู่ตำแหน่งแทนกล่าวคือ ใช้ที่ประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติเกลี้ยกล่อมให้เฉินหยุน รองประธานคณะกรรมการกลางพรรคอันดับ 2 เกษียณอายุตัวเองและลาออกจากตำแหน่ง หรือแม้แต่ครอบครัว ลูกหลานของหยาง ซ่างคุน ซึ่งหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน มีอำนาจมากในกองทัพก็ถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งระดับสูงรวมทั้งการบีบบังคับทางอ้อมให้ฮั่วโกะเฟิง ออกจากตำแหน่งโดยเกษียณตามเติ้งเสี่ยวผิง

ปัจจุบันคณะกรรมการประจำของโปลิตบูโร ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในจีนมีอยู่ 7 คน ได้แก่ เจียงเจ๋อหมิน (Jiang Zemin) หลี่ เผิง (Li Peng) จู หรง จี (Zhu Rongji) หู จินเตา (Hu Jintao) หลี่ รุ่ยฮวาน (Li Ruihuan) หลิว ฮั่วจิง (Liu Huaqing) และเฉียวซือ (Qiao Shi)

ต่อไปนี้เป็นการคาดคะเนความเป็นไปได้ในการเป็นผู้สืบทอดอำนาจของเติ้ง ตามลำดับดังนี้

จากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน เติ้งได้ผลักดัน เจียงเจ๋อหมิน จากเลขาธิการพรรคของนครเซี่ยงไฮ้ กระโดดขึ้นอยู่ตำแหน่งสูงสุดภายในเวลาอันสั้น คือเป็นทั้งเลขาธิการใหญ่ของ พรรคฯ (กลางปี 1989) และประธานาธิบดี (มีนาคม 1993) เพื่อเป็นทายาททางการเมืองของตน

ที่ผ่านมาเจียงได้รับการประเมินว่าอ่อนแอเกินกว่าจะเป็นผู้สืบทอดอำนาจ อีกทั้งขาดประสบการณ์ทางทหาร ไม่มีสายใยผูกพันกับกองทัพ อย่างไรก็ตาม หลังจากเวลาผ่านไป 5 ปี ในตำแหน่งสูงสุด ในปี 1994 เจียงได้แต่งตั้งนายทหาร 19 คนขึ้นมาเป็นนายพล และสนับสนุนคนของตนขึ้นเป็นใหญ่ในกรมตำรวจ อีกทั้งได้เสนอให้คนสนิทจากเซี่ยงไฮ้ 2 คน คือ หวู ปังกว๋อ (Wu Bangguo) (เลขาธิการพรรคฯ ของเซี่ยงไฮ้ และกรรมการโปลิตบูโร)

และเจียง ชุนหยุน (Jiang Chunyun) (เลขาธิการพรรคฯ ของมณฑลซานตง และกรรมการโปลิตบูโร) รับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ผ่านมติของ National People's Congress ในการประชุมเดือนมีนาคม 1995

เมื่อหมดยุคของเติ้งแล้ว เจียงจะรักษาตำแหน่งและอำนาจสูงสุดไว้ได้หรือไม่ ยังคาดการณ์ได้ยาก

นายกรัฐมนตรีหลี่ เผิง เป็นบุคคลอันดับ 2 ที่มีโอกาสก้าวขึ้นแทนที่เติ้ง เขาจบการศึกษาจากสถาบันการพลังงานแห่งกรุงมอสโก เขาทำงานด้านอุตสาหกรรมพลังงานร่วม 30 ปี ในปี 1982 ได้รับแต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรี และปี 1988 ได้เป็นสมาชิกในโปลิตบูโร และเป็น นายกรัฐมนตรีในปี 1988

ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน เขาได้สร้างความดีความชอบในการร่วมมือกับเติ้งปราบปรามนักศึกษาในปีต่อ ๆ มาเขาต้องประสบทั้งปัญหาการเมืองและปัญหาสุขภาพ ในด้านสุขภาพเขามีปัญหาเกี่ยวกับหัวใจ โดยพื้นฐานเป็นผู้ที่ต่อต้านการปฏิรูปที่ก้าวหน้าถึงขั้นลดบทบาทของรัฐวิสาหกิจให้น้อยกว่าภาคเอกชนแต่เมื่อคลื่นแห่งการปฏิรูปกำลังเชี่ยวกราก เขาก็สามารถทำตัวยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และเล่ห์เหลี่ยมแพรวพราวเกินกว่านักสังเกตการณ์ต่างชาติจะคาดเดาได้

เนื่องจากเติ้ง เสี่ยวผิง หลี่เผิง และกองทัพได้ร่วมกันปราบปรามนักศึกษาในปี 1989 กองทัพจึงต้องร่วมมือกับ หลี่ เผิง ต่อไปเพื่อป้องกันมิให้ "คำตัดสิน" ในเหตุการณ์ปี 1989 พลิกผันเป็นอื่นไป

จู หรงจี เป็นบุคคลอันดับ 3 อยู่ในข่ายผู้สืบทอดอำนาจต่อจากเติ้ง เขาผ่านงานมาหลายกระทรวง แต่ต้องประสบชะตากรรมตกต่ำเนื่องจากแสดงความเห็นเชิงเสรีนิยมมากเกินไป ในช่วงปลายศตวรรษที่ 1950 ในปี 1988 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสถาบันเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ในช่วงวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน เขาเกือบจะต้องติดร่างแหเดียวกับจ้าว จื่อหยาง หากเคราะห์ดีที่เติ้งยังอยากจะเก็บไว้ใช้งานต่อไป ในปี 1986 เขาได้รับแต่งตั้งเป็นประธาน People's Bank of China เพื่อปฏิรูประบบการเงินการธนาคารของจีน และปี 1993 รับ ตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี เพื่อรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจที่ร้อนแรงอีกครั้ง

บุคคลที่เป็นดาวเด่นในการสืบทอดอำนาจคนต่อไปได้แก่ หลี่ รุ่ยฮวาน ปัจจุบันรับผิดชอบงานด้านอุดมการณ์ของพรรคฯ ในปี 1982 เป็นกรรมการกลางพรรคฯ ในปี 1983 เป็นนายกเทศมนตรีนครเทียนสิน ปี 1987 ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการโปลิตบูโร และเป็นกรรม

การประจำของโปลิตบูโร ในปี 1989 หน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ ทำให้เขามีโอกาสติดต่อกับชนชั้นผู้นำทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิด

หู จินเตา มีตำแหน่งเป็นประธานพรรคคอมมิวนิสต์ประจำทิเบตในปี 1988 ในปี 1990 เขาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการประจำโปลิตบูโร เขาได้รับการยอมรับในฐานะผู้นำที่ครองตนอย่างระมัดระวัง เป็นนักปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไป หากผู้นำฝ่ายอนุรักษ์นิยมอย่างหลี่เผิง พลาดจากตำแหน่งผู้นำสูงสุดเพราะเกรงว่าจะก่อให้เกิดความขัดแย้งมากเกินไป หู - จินเตา ก็จะกลาย เป็นทางเลือกที่โดดเด่นขึ้นมาได้

บุคคลที่น่าจับตามองคนสุดท้ายในกรรมการประจำโปลิตบูโร คือ เฉียว ซือ เคยรับตำแหน่งในพรรคคอมมิวนิสต์นครเซี่ยงไฮ้ แต่ต้องประสบชะตากรรมในช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรม กลับสู่ตำแหน่งอีกครั้งในปี 1984 ในปี 1986 ได้รับแต่งตั้งเป็นรองนายกรัฐมนตรีและอีก 1 ปี ต่อมาได้เป็นกรรมการโปลิตบูโรและเป็นกรรมการประจำของโปลิตบูโร

บุคคลอีกคนหนึ่งที่นักสังเกตการณ์ต่างชาติมักจะยังคิดถึงอยู่ คือ จ้าว จื่อหยาง แต่การกลับคืนสู่อำนาจของเขาคงผ่านขวากหนามคือกองทัพ จึงต้องประนีประนอมกับกองทัพก่อน

ในหนังสือของ William H. Overholt ชื่อ China: The Next Economic Superpower ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ขณะนี้กลุ่มอำนาจต่าง ๆ ในจีนอาจแยกได้เป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มสังคมนิยมแนวสตาลิน สนับสนุนการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่พรรค คอมมิวนิสต์ส่วนกลาง เป็นกลุ่มที่ยอมรับคลื่นปฏิรูปลูกแรก โดยการนำของเฉินหยุน แต่ไม่เห็นด้วย กับการปฏิรูปที่ก้าวไกลกว่านั้นซึ่งนำโดย หู เย่าปัง และจ้าว จื่อหยาง แต่ผู้นำกลุ่มนี้ก็จำต้องสนับ สนุนคลื่นการปฏิรูปลูกใหม่ในปี 1993 ไม่ใช่เพราะเปลี่ยนแนวคิดในช่วงปลายอายุ 80 ปี หากเป็นเพราะฐานะตำแหน่งที่ง่อนแง่น จึงต้องยอมรอมชอมกับเติ้งเสี่ยวผิง

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มสังคมนิยมข้าราชการนำโดยหลี่ เผิง นายกรัฐมนตรีอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย กลุ่มข้าราชการระดับสูงที่ยอมรับการปฏิรูปเศรษฐกิจตั้งแต่ต้น แต่คัดค้านการปฏิรูปที่รีบรุดมากเกินไป ต้องการรักษาอำนาจของระบบราชการในการวางแผนแบบสั่งการไว้ ในขอบเขตหนึ่งสนับสนุนการให้ผลประโยชน์แก่รัฐวิสาหกิจมากกว่าเอกชน และรักษาอำนาจอันแข็งแกร่งของพรรคคอมมิวนิสต์ กลุ่มย่อยที่สองเป็นข้าราชการระดับกลางของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่พรรค ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เจ้าหน้า

ที่เหล่านี้หวั่นเกรงว่าการปฏิรูปยิ่งไปไกล ก็ยิ่งจะลดอำนาจและลดโอกาสการหาผลประโยชน์ของพวกตน พวกนี้พยายามตีความนโยบายและวิธีดำเนินการที่ยังคงสงวนอำนาจของตนไว้ และเป็นสาเหตุสำคัญของการคอร์รัปชั่นในวงราชการ

กลุ่มที่สาม ได้แก่กลุ่มข้าราชการที่สังกัดข้าวจื่อหยาง และหูเผ่าปัง ซึ่งมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมากกว่ากลุ่มหลี่เผิง ขณะนี้จูหรงจีเป็นผู้นำกลุ่มนี้ สมาชิกในกลุ่มนี้รวมถึงอาจารย์มหาวิทยาลัยซิงหัวในปักกิ่ง กลุ่มนี้ยืนยันในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองโดยสันติและผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้วยความฉับไว คนกลุ่มนี้ถูกต่อต้านครั้งแล้วครั้งเล่าจากภาวะเงินเฟ้อในช่วงการปฏิรูปเศรษฐกิจ และประสบชะตากรรมในปี 1989 จนหลายคนหลุดจากตำแหน่งแต่ในปี 1992 เติ้ง เสี่ยวผิงได้ดึงคนกลุ่มนี้กลับมาใหม่ รวมทั้งผลักดันนโยบายหลายอย่างของพวกเขาให้เป็นนโยบายสำคัญอันดับต้น

การแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อมีการเผชิญหน้ากันคงไม่ใช่การต่อสู้ทางอุดมการณ์ดังเช่นก่อนปี 1949 แต่เป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มอำนาจต่าง ๆ เพื่อแย่งการนำและการบริหารประเทศ การต่อสู้แย่งชิงอำนาจดังกล่าวอาจนำไปสู่ความอ่อนแอของรัฐบาลกลางในด้านการจัดเก็บภาษี การจัดสรรทรัพยากรระหว่างมณฑลร่ำรวยกับยากจน การกำหนดนโยบายปฏิรูปที่สำคัญ และการดำเนินตามนโยบายที่วางไว้ ขณะเดียวกันมณฑลบางแห่งที่อยู่เขตชายฝั่งจะมีความเข้มแข็งเป็นอิสระมากขึ้นโดยอาศัยความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ ส่วนมณฑลที่ยากจนก็ตกเป็นภาระของรัฐบาลกลาง

เติ้งได้พยายามถ่วงดุลอำนาจของ 2 กลุ่มหลังไว้ ไม่มีกลุ่มใดสามารถผูกขาดในนโยบายเศรษฐกิจ ผู้สังเกตการณ์ภายนอกส่วนมากเชื่อกันว่าผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ล้วนปรารถนาการปฏิรูปทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยสันติและอย่างค่อยเป็นค่อยไปยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงแบบรุนแรงฉับพลัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดเหตุการณ์วิปโยคได้

นักวิเคราะห์บางรายได้ระบุว่าการยึดกุมนโยบายเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงและต่อเนื่องยาวนาน จะเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การเสริมสร้างเอกภาพและเสถียรภาพทางการเมือง อันตรายที่แท้จริงก็คือการที่เศรษฐกิจหยุดชะงักอยู่กับที่

ระบบการเมืองของจีนมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ ซึ่งอาจทำให้การปฏิรูปเศรษฐกิจหยุดชะงักดังนี้ประการแรกหลังการปฏิวัติทางวัฒนธรรมและการจราจลเลือดที่จตุรัสเทียนอันเหมินลัทธิมาร์กซ์ไม่ได้เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองอีกต่อไป ดังนั้นจึงไม่มีอุดมการณ์สำหรับทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวความร่วมมือของกลุ่มอำนาจอีกต่อไป

ประการที่สอง ขณะที่กลุ่มผู้นำทุกกลุ่มสนับสนุนการปฏิรูปเศรษฐกิจ กลับไม่มีการจัดสัมมนาเพื่อแสวงหาจุดร่วมในการแก้ปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น อนาคตของรัฐวิสาหกิจ และปัญหาแรงงานอพยพ เป็นต้น การแก้ปัญหาสำคัญดังกล่าวต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการรับมือกับกระแสคัดค้าน และกล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรค ปัจจุบันยังไม่ปรากฏผู้นำรุ่นใหม่ที่มีบุคลิกภาพดังกล่าว

ประการที่สาม จีนยังพึ่งพาและยึดติดมากเกินไปกับการชี้นำของเติ้งเสี่ยวผิง แสดงว่าจีนยังยึดมั่นในลัทธิบูชาตัวบุคคลอย่างเหนียวแน่น ในกรณีของเหมาเจ๋อตง เมื่อเติ้งขึ้นสู่อำนาจ ในปี 1978 จึงต้องทำลายความเชื่อมั่นของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีต่อประธานเหมา ด้วยการโหมโฆษณาถึงความผิดพลาดของเหมาจนดูราวกับไม่มีความดีเหลืออยู่เลย แต่เมื่อสถานภาพทางการเมืองของ เติ้งมั่นคงแล้ว จึงได้ให้พรรคทบทวนและลงมติใหม่ว่าเหมามีทั้งทำถูกและทำผิด ต้องแยกคุณูปการของเหมาออกจากบทบาทที่ผิดพลาดในช่วงสิบปีสุดท้ายของชีวิตเหมา อันมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากลัทธิบูชาตัวบุคคล แต่ลัทธิบูชาตัวบุคคลก็หนีไม่พ้นถูกนำมาใช้กับเติ้ง

ประการที่สี่การที่ปักกิ่งได้กระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ และยินยอมให้จัดเก็บภาษีต่าง ๆ ได้เอง ในแง่หนึ่งเป็นการลดแรงกดดันจากมณฑลต่างๆแต่ในอีกแง่หนึ่งเป็นการลดอำนาจการกำหนดนโยบายและการใช้มาตรการเพื่อแก้ปัญหาหรือยับยั้ง การดำเนินการที่ผิดพลาดในระดับมณฑล เช่น การเกิดภาวะเงินเฟ้อเนื่องมาจากการเพิ่มรายจ่าย งบประมาณ และการขยายสินเชื่อ การใช้มาตรการกีดกันการค้าและเล่นงานมณฑลใกล้เคียง เป็นต้น

จีนได้ตัดสินใจที่จะดำเนินรอยตามกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย คือ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์ คือใช้กลยุทธการเมืองแบบเผด็จการรวมศูนย์อำนาจเพื่อดำเนิน นโยบายเศรษฐกิจในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งออกให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อระบบเศรษฐกิจ พัฒนามาถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงผ่อนปรนความเข้มงวดด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในภายหลัง ประกอบกับการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต สืบเนื่องจากการผ่อนคลายความเข้มงวดทางการ เมืองทำให้สหภาพโซเวียตต้องแตกเป็นเสี่ยงอันเกิดจากการแยกตัวของชนชาติต่าง ๆ ในโซเวียต

ขณะนี้จีนมาถึงจุดสำคัญอีกจุดหนึ่งในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ กล่าวคือรัฐบาลกลาง ไม่สามารถยึดเหนี่ยวความภักดีจากภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยอุดมการณ์การเมือง ต้องยึด

เหนี่ยวด้วยผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้โดยการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจด้วยวิธีการต่าง ๆ สิ่งที่ทำไปแล้วคืออนุญาตให้มณฑลที่มีศักยภาพ มีสิทธิพิเศษและอิสระมากขึ้นในการริเริ่มมาตรการต่าง ๆ เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอาทิ ให้มณฑลกวางตุ้งและฟูเจี้ยนเดินหน้าการขยายขอบเขตการถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน ให้กวางตุ้งปล่อยเสรีด้านราคา จัดตั้งตลาดหุ้น และปล่อยเสรีมากขึ้นด้านการตลาด

แรงกดดันต่าง ๆ ในสังคมจีนมีหลายด้านอย่างเช่น การจับมือร่วมกันเพื่อก่อการจราจล ระหว่างข้าราชการที่ต้องการใช้อำนาจควบคุมธุรกิจต่อไป กับพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ต่อต้านการยุบเลิกรัฐวิสาหกิจ ทางการจีนจึงมุ่งหวังที่จะสร้างอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อหวังโดดเดี่ยวพวกที่ต่อต้านการปฏิรูปเหล่านี้แต่ปัญหาคือหากการเติบโตทางเศรษฐกิจหยุดชะงักเมื่อใด ปัญหารัฐวิสาหกิจจะปะทุขึ้นมาทันที

การปฏิรูปทางการเมืองคงเป็นความหวังของประชาชนจีน โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่การปฏิรูปทางเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างสูง ทว่าการปฏิรูปทางการเมืองเป็นสิ่งที่ทำได้ ยากกว่าการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ประชาธิปไตยที่มั่นคงต้องอาศัยประชาชนที่มีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในระบบและองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเป็นอย่างดี สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ที่ไร้การศึกษา ประกอบกับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ การแพร่อิทธิพลของระบบเจ้าพ่อ การขาดระบบความยุติธรรมที่มีประสิทธิผล ยากนักที่จะประคับประคองประชาธิปไตยที่สั่งตรงจากต่างประเทศได้

ในกรณีของจีนหากประชาธิปไตยจะมาถึงประตูบ้าน ก็ได้แต่หวังว่าบทเรียนจากกลุ่มประเทศโลกที่สามน่าจะมีประโยชน์ และจีนคงจะได้เลือกเฟ้นนำไปปรับปรุงให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในประเทศเหล่านั้น อย่างที่จีนได้เลือกเฟ้นและปรับปรุงกลยุทธการพัฒนาเศรษฐกิจหลายอย่างที่แยบยลกว่าประเทศโลกที่สามอื่นมาแล้ว

II ภาพรวม เศรษฐกิจ

พื้นที่ 9,600 ตร.กม. (1993)

พื้นที่เพาะปลูก 10.0 %

พื้นที่ป่าไม้ 13.0 %

ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 33.2 %

ประชากร 1,198 ล้านคน (1994) คาดว่าประชากรจะเพิ่ม เป็น 1,498 ล้านคนในปี 2010

อัตราเพิ่มเฉลี่ย 1.4 %

ความยืนยาวอายุ โดยเฉลี่ย 69 ปี

การศึกษา (1993) ประถมศึกษา 122.4 ล้านคน

มัธยมศึกษา 51.0 ล้านคน

อุดมศึกษา 2.1 ล้านคน

อัตราการรู้หนังสือ 20 %

ประชากรที่รู้หนังสือมีเพียงร้อยละ 18-20 จึงขาดแคลนแรงงานฝีมือ การปฏิรูปในเขตชนบทโดยใช้ระบบทำสัญญารับผิดชอบการผลิตระดับครัวเรือนแทนระบบคอมมูน ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับการจัดทำบริการด้านการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเขตชนบท เสื่อมถอยลงเมื่อเทียบกับสมัยที่ใช้ระบบคอมมูน อัตราการรู้หนังสือในเขตชนบทจึงลดลงถึงขั้นวิกฤต

กำลังแรงงาน

(หน่วย:ล้านคน)

	1990	1991	1992	1993
ภาครัฐบาล	103.5	106.6	108.9	109.2
รวมหมู่-เมือง	35.5	36.3	36.2	33.9
เอกชน-เมือง	6.7	7.6	8.4	11.2
ชนบท	420.1	430.9	438.0	442.6
รวม	567.4	583.6	594.3	602.2

ที่มา: China Statistical Yearbook

ค่าจ้าง ใช้ระบบอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ กำหนดโดยรัฐบาลระดับมณฑล และเขตปกครองตนเอง

ประสิทธิภาพแรงงาน แรงงานหลายมณฑลคุ้นพอควรกับการทำงานในระบบตลาดที่มีการแข่งขันและประเมินผล

กฎหมายแรงงาน จีนประกาศใช้กฎหมายแรงงานฉบับใหม่ ปี 1995 ครอบคลุมสัญญาจ้าง ชั่วโมงทำงาน-วันหยุด อัตราค่าจ้าง สวัสดิการ และการระงับข้อพิพาท

รายได้ประชาชาติ

รายได้ประชาชาติ (Rmb bn; current prices)

	1991	1992	1993	1994
Gross Social Product	4,414	5,584	n/a	n/a
GDP	2,019	2,436	3,138	3,508
GNP	2,024	2,437	3,134	3,500
GNP (US$ bn)	424	442	544	407
อัตราเพิ่ม GNP	6.4	12.8	13.4	11.8
การบริโภค	1,097	1,307	1,595	n/a
การลงทุน	534	686	1,007	n/a

ที่มา : China Statistical Yearbook

อัตราเพิ่ม GNP ในช่วง 1979-1995 มีอัตราเพิ่ม GNP เฉลี่ยต่อปีสูงสุดในโลก ถึงร้อยละ 9.3 เฉพาะปี 1992 สูงถึงร้อยละ 13.4 ปี 1993 ร้อยละ 11.8

รายได้เฉลี่ยต่อหัว

Per capita GDP (US $)

ปี	จีน	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ไทย
1990	330	13,034	2,300	1,501
1991	328	14,781	2,471	1,701
1992	371	16,581	2,966	1,821
1993	460	19,194	3,382	2,010
Per capita GDP adjusted for purchasing power parity				
1990	2,324	10,965	4,904	3,532

ที่มา: The Fifth Dragon: The Emergence Power of Pearl River Delta

อัตราเงินเฟ้อ

Overall Consumer Price Index

(หน่วย \ ร้อยละ)

1992	1993	1994	1995
6.4	14.7	24.1	18

ที่มา: China Statistical Yearbook

ภาวะเงินเฟ้อได้หวนกลับมาอีกครั้งในปี 1993 หลังจากสงบไปพักหนึ่งเมื่อเกิดกรณีวิกฤตการ์เทียนอันเหมิน ทางการจีนได้ประกาศใช้มาตรการ 16 ประการเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อมิให้ขยายตัว มาตรการสำคัญได้แก่ การชะลอการลงทุนของภาครัฐโดยควบคุมโครงการลงทุนทุกขนาด ที่ผ่านมารัฐบาลมณฑลมักเลี่ยงโดยแบ่งซอยโครงการให้เล็กลงเป็นหลายโครงการ เพื่อหลีกเลี่ยงการขออนุมัติจากส่วนกลาง ห้ามขึ้นราคาสินค้าทุกประเภทชั่วระยะเวลาหนึ่ง มีการขายพันธบัตรรัฐบาลกว่า 100 พันล้านหยวนเพื่อดูดซับเงินจากประชาชน และชะลอการนำเข้าสินค้าบางประเภท

สัดส่วนภาคการผลิต

ในปี 1992 เกษตรกรรม (29.2%) อุตสาหกรรม (49.9%) การก่อสร้าง (7.4%) การค้า (9.2%) การขนส่ง (4.8%)

เกษตรกรรม

ผลผลิตเกษตรคิดเป็นร้อยละ 31 ของ GNP มีการจ้างงานร้อยละ 59 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ อัตราเพิ่มผลผลิตระหว่าง 1990-1994 เฉลี่ยราวร้อยละ 3.8

นับแต่การยกเลิกระบบคอมมูนในปี 1979 และใช้ระบบทำสัญญาให้ครัวเรือนทำการผลิตบนพื้นที่ที่นำมาแบ่งสรรกัน การขึ้นราคาบังคับซื้อตามโควต้าที่ขายให้รัฐร่วมกับขายผลผลิตส่วนหนึ่งในตลาด ทำให้ผลผลิตเกษตรพุ่งสูงขึ้นอยู่หลายปี รายได้เขตชนบทเพิ่มในอัตราสูงกว่าเขตเมือง ตั้งแต่ปี 1986 ราคาผลผลิตเกษตรเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 188.7 ขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 192 นอกจากนี้เกษตรกรยังเผชิญกับการรีดไถของข้าราชการเมื่อมาตรวจท้องที่ตลอดจนการที่รัฐบาลท้องถิ่นหลายแห่งติดค้าง/จ่ายช้าค่าผลผลิตเกษตร

ที่ซื้อจากเกษตรกร เหล่านี้ทำให้พื้นที่ปลูกธัญพืชมีแนวโน้มลดลง

ในปี 1994 จีนประสบภัยธรรมชาติ ผลผลิตธัญพืชเท่ากับ 444 ล้านตัน ลดลงจากปี 1993 ร้อยละ 26

จีนตั้งเป้าหมายผลิตธัญพืชให้ได้ปีละ 500 ล้านตัน อย่างไรก็ตาม หากจีนแก้ปัญหาการผลิตอาหารให้เพียงพอเลี้ยงชาวจีนไม่ได้ จะกลายเป็นปัญหาของโลกในอนาคต

สัดส่วนและมูลค่าผลผลิตการเกษตร

	1990	1991	1992	1993
สัดส่วนมูลค่าสาขาการเกษตร (%)				
ธัญพืช	58.5	57.2	55.5	54.6
ป่าไม้	4.3	4.2	4.7	4.5
ปศุสัตว์	25.6	26.4	27.0	27.4
ประมง	5.4	5.9	6.8	8.0
อื่น ๆ	6.2	6.0	6.1	5.5
การนำเข้า				
ธัญพืช(ล้านตัน)	13.7	13.5	11.8	7.5
ผลผลิตเกษตร				
($ bn)	9.8	10.8	13.2	14.2

ที่มา : China Statistical Yearbook

อุตสาหกรรม

ผลผลิตอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 37 ของ GNP และมีการจ้างงานร้อยละของกำลังแรงงานรวม อัตราเพิ่มของผลผลิตอุตสาหกรรมเป็นทศวรรษที่ 1980 เท่ากับร้อยละ 12.6 ตั้งแต่ปี 1992 เป็นต้นมาอัตราเพิ่มผลผลิตอุตสาหกรรมอยู่ราวร้อยละ 17 ผลผลิตที่เพิ่มส่วนใหญ่มาจากหน่วยผลิตภาคเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศ แม้ว่าภาคเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศยังมีขนาดเล็ก แต่มีอัตราขยายตัวสูง ในปี 1993 มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ 10.8 เพิ่มจากปี 1992 คือ ร้อยละ 8.3 ของ GNP อุตสาหกรรมหนักส่วนใหญ่อยู่ทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ และพื้นที่

ชายฝั่ง สินค้าสำคัญ ได้แก่ เหล็ก-เหล็กกล้า เหล็กแผ่น ไม้ซุง ซีเมนต์ แผ่นกระจก เคมีภัณฑ์ ปุ๋ยเคมี และพลาสติก เครื่องจักร รถยนต์ เครื่องบิน แทรคเตอร์ อาวุธ ตู้รถไฟ และต่อเรือ อุตสาหกรรมเบา ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า เส้นใยประดิษฐ์ เสื้อผ้า กระดาษน้ำตาล เวชภัณฑ์

สาขาอุตสาหกรรม ปี 1993

	พันล้านหยวน	ร้อยละ
ผลผลิต	3,507.4	100.0
อุตสาหกรรมเบา	1,659.5	47.3
อุตสาหกรรมหนัก	1,847.9	52.7
รัฐวิสาหกิจ	1,830.7	52.2
รวมหมู่	1,297.6	37.0
อื่น ๆ	379.1	10.8

ที่มา : China Statistical Yearbook

สินแร่และกึ่งสำเร็จรูป ผลผลิตสินแร่คิดเป็นร้อยละ 9 ของ GNP ในปี 1992 และมีการจ้างงานร้อยละ 5 ของกำลังแรงงานรวม จีนมีสำรองถ่านหิน 740 พันล้านตัน ซึ่งใช้ไปได้อีก 400 ปี ตามอัตราใช้ปัจจุบันปีละ 1.14 พันล้านตัน ร้อยละ 58 ของผลผลิตรวมมาจากรัฐวิสาหกิจ ที่เหลือร้อยละ 42 มาจากการผลิตของหน่วยผลิตแบบ Collective และอื่น ๆ ซึ่งขนาดเล็ก และไม่ได้มาตรฐาน ในปี 1992 กิจการร่วมทุนจีน-ต่างชาติที่บริเวณ Pingshuo มณฑล Shanxi (สำรอง 1.5 พันล้านตัน) นับเป็นโครงการสำคัญ

เชื่อกันว่าจีนมีสำรองแอนติโมนีและทังสเตนมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก รองลงมาได้แก่ สำรองบ๊อกไซด์ ฟลูออไรท์ ตะกั่ว มังกานิส แมกนีไซท์ ปรอท และดีบุก

จีนผลิตเหล็กและเหล็กกล้ามากเป็นอันดับสี่ของโลกรองจากรัสเซีย ญี่ปุ่น และเยอรมัน จีนมีสินแร่เหล็กมากแต่มีคุณภาพต่ำ สิ้นเปลืองถ่านหินในการถลุง

โครงสร้างพื้นฐาน

		ปี 1994 (10,000 ก.ม.)
การคมนาคม	รถไฟ	5.40
	ถนนทางหลวง	111.78
	ทางน้ำ	10.27
	อากาศ	104.56
โทรศัพท์		2.89 (ล้านเครื่อง)

การคลัง

Central Government Budget (unit: RMB bn)

	1991	1992	1993	1994
Revenue	361.1	415.3	508.8	521.8
Tax	299.0	312.6	425.5	
Net income from state enterprise	-43.5	-38.5	-36.5	
borrowing	46.1	67.0	69.0	
Expenditure	381.4	439.0	528.7	579.3
Capital constr.	74.0	76.5	90.1	
Defence	33.0	37.8	42.6	
Health,educat.	70.8	79.3	95.8	
Adminidtration	37.6	46.3	58.6	
Price subsidies	37.4	32.2	29.9	
Debt service	24.7	43.9	33.6	
Balance	-20.3	-23.7	-19.9	-57.5

ที่มา : China Statistical Yearbook

งบประมาณขาดดุลเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะเงินเฟ้อ งบประมาณขาดดุลเกิดจากสาเหตุหลายประการ จากการตรึงราคาสินค้าเกษตรในเขตเมือง การชดเชยการขาดดุลของรัฐวิสาหกิจ ฐานภาษีแคบ และการเก็บภาษีไม่ทั่วถึง

ในปี 1994 มีการปฏิรูปภาษี เก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 33 เท่ากันหมดในทุกหน่วยวิสาหกิจที่ตั้งอยู่ในจีน เดิมรัฐวิสาหกิจจ่ายอัตราร้อย 55 การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มสินค้าส่วนใหญ่ในอัตราร้อยละ 17 สินค้าเกษตรและอาหาร ร้อยละ 13 การค้าขนาดเล็กร้อยละ 6 อย่างไรก็ตาม ระบบการเก็บภาษียังมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขต่อไป ระบบบัญชีโดยทั่วไปยังไม่มีมาตรฐาน จึงเป็นปัญหาการเก็บภาษี capital gains ผู้ทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะต้องจ่ายภาษีร้อยละ 45-60 นอกจากนี้ยังมีการเลี่ยงภาษีโดยรัฐบาลมณฑลสมยอมให้รัฐ-วิสาหกิจในท้องถิ่นรายงานผลกำไรต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อเสียภาษีให้ส่วนกลางน้อยลง จากนั้นวิสาหกิจเหล่านั้นก็จะ 'บริจาค' ให้รัฐบาลท้องถิ่น

การค้าต่างประเทศ

(unit: US$ bn)

	1992	1993	1994
การส่งออก fob.	85.5	91.6	117.1
การนำเข้า cif.	81.4	103.5	115.0
ดุลบัญชีเดินสะพัด	3.6	-11.9	2.1

ที่มา: Direction of Tradem IMF

สินค้าออกตั้งแต่ 1985 สิ่งทอและเสื้อผ้าส่งออกเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็ว ส่วนมากเป็นโรงงานขนาดเล็ก ในปี 1993 สินค้าออกสำคัญได้แก่ สิ่งทอ (26%) เสื้อผ้า (16.5%) เครื่องจักร (13.9%) รองเท้า (5.3%) ตลาดส่งออกสำคัญ 3 อันดับแรก (รวมกัน 60%) ได้แก่ ฮ่องกง และ สหรัฐอเมริกา

สินค้าเข้า (1993) ได้แก่ เครื่องจักร (35.8%) เหล็กและเหล็กกล้า (12.1%) สิ่งทอ (9.7%) เคมีภัณฑ์ (5.6%) พลาสติก (5.6%) แหล่งนำเข้าสำคัญ 4 อันดับแรก (รวมกัน 56%) ได้แก่ ญี่ปุ่น ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา และฮ่องกง มาเก๊า

อัตราแลกเปลี่ยน

(RMB:US$1)

1991	1992	1993	1994	1995
5.3	5.5	5.8	8.6	9.0

1 มกราคม 1994 จีนประกาศยกเลิกอัตราแลกเปลี่ยนทางการ ใช้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว ค่าเงินหยวนลดลงทันทีร้อยละ 33 คาดว่าค่าเงินหยวนจะลดเป็น 9.5 หยวนต่อ US$ 1 ในปี 1996

ทุนสำรองระหว่างประเทศ ในระหว่างปี 1992-95 จีนมีทุนสำรองระหว่างประเทศ (ไม่รวมทองคำ) เพียงพอที่จะใช้จ่ายนำเข้าสินค้าราว 3-6 เดือน

หนี้ต่างประเทศ จีนมีหนี้ต่างประเทศ (รวมที่ยังไม่เบิกจ่าย) ในปี 1993 และ 1994 เป็นจำนวน 77 และ 90 พันล้านดอลลาร์ สรอ.

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

การลงทุนโดยตรง 1979 - 1993

	$ bn	% of total
By sources		
Hong Kong & Macan	150.9	68.0
Taiwan	18.4	8.3
U.S.A.	14.4	6.5
Japan	8.9	4.0
Singapore	4.2	2.2
U.K.	3.0	1.4
Thailand	2.1	0.9

By destination

Coastal provinces	179.9	81.9
Guangdong	74.7	33.7
Jian gsu	19.8	8.9
Shang dong	12.5	5.7
Shang dong	12.5	5.6
Fujian	12.5	5.6
Bujian	10.4	4.6
Liaoning	7.7	3.5
Total contracted investment	221.9	100.0

Source : Ministry of Foreign Trade and Economic Co-operation,reported in EIU , Total contracted

ระยะแรกจีนตั้งเงื่อนไขการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อส่งออกโดยเฉพาะ ต่อมาผ่อนคลายเงื่อนไขดังกล่าว ส่วนมากต้องส่งออกร้อยละ 80 ของผลผลิต

การลงทุนจากต่างป.ท. เริ่มสนใจสาขาบริการ อาทิ การขายปลีก ร้านอาหาร เฉพาะเมืองใหญ่ 2 เมือง เซี่ยงไฮ้ และ กวางโจว มีร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดของต่างชาติ ตั้งอยู่ทั่วไป

III การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ

การปฏิรูปทางเศรษฐกิจของจีนเริ่มตั้งแต่ปี 1979 โดยเริ่มจากการปฏิรูปในเขตชนบทและในสาขาการเกษตร การใช้ระบบทำสัญญาความรับผิดชอบระดับครัวเรือน (Household Contracual Responsibility System) ทำให้ระบบคอมมูนสลายตัวไปอย่างรวดเร็ว ส่วนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในเขตเมืองและในสาขาอุตสาหกรรมนั้น จีนใช้วิธีลองผิดลองถูก กล่าวคือเริ่มทดลองกับรัฐวิสาหกิจเพียงไม่กี่แห่ง หากได้ผลก็นำไปใช้ในวงกว้าง ในกลางปี 1984 จีนเริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจเขตเมืองในวงกว้าง ซึ่งรวมถึงการปฏิรูปด้านต่าง ๆ อาทิ ระบบการวางแผน ตลาดแรงงาน ระบบค่าจ้าง ระบบราคา ระบบการค้าภายใน ระบบการค้าต่างประเทศ ระบบการคลัง ระบบภาษี ฯลฯ

ในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ และระบบการเงินการธนาคาร

1. การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ[4]

ก่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจ หน่วยวางแผนของรัฐเป็นผู้กำหนดแผนการผลิต การลงทุน การใช้ปัจจัยผลิต และราคาผลผลิต รัฐจัดสรรเงินลงทุนและทุนดำเนินการให้ทั้งหมด รัฐวิสาหกิจต้องส่งมอบกำไรทั้งหมดให้รัฐ และหากขาดทุน รัฐเป็นฝ่ายรับภาระนั้น ในระบบนี้รัฐวิสาหกิจไม่ต้องรับผิดชอบสถานะการเงิน รับผิดชอบเฉพาะการผลิตให้เป็นไปตามเป้าหมายที่หน่วยวางแผนของรัฐอนุมัติ การดำเนินเศรษฐกิจแบบนี้อยู่ใต้แผนแบบสั่งการ (mandatory planning)

การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจเริ่มต้นในเดือนกรกฎาคม 1979 เมื่อคณะมนตรีแห่งรัฐ (State Council) ได้อนุมัติระเบียบที่เกี่ยวข้องจำนวน 9 ฉบับ นับจากนั้นเป็นต้นมาการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ มีความคืบหน้าเป็นลำดับ ลักษณะสำคัญของการปฏิรูปคือการกำหนดวิธีการ พร้อมทั้งคัดเลือกรัฐวิสาหกิจจำนวนหนึ่งเพื่อทดลองตามวิธีการนั้น หากไม่ได้ผลก็เปลี่ยนไปทดลองใช้วิธีการอื่น หากได้ผลเป็นที่น่าพอใจก็ขยายวงหรือประกาศใช้กับรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เป็นการทั่วไป

การทดลองปฏิรูปเริ่มขึ้นในเดือนกรกฎาคม 1979 โดยคัดเลือกรัฐวิสาหกิจรวม 4,000 แห่ง ทั่วประเทศเข้าร่วมทดลองวิธี "การแบ่งกำไรระหว่างรัฐวิสาหกิจกับ

รัฐบาล" (profit retention system) โดยกำหนดเป็นอัตราส่วนแบ่งกำไร ยกตัวอย่าง หากอัตรา ส่วนแบ่งกำไรระหว่างรัฐวิสาหกิจกับรัฐบาลเท่ากับ 45:55 นั่นคือรัฐวิสาหกิจได้รับส่วนแบ่งกำไร ร้อยละ 45 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้โดยอิสระ แต่ปรากฏว่ามีปัญหาตามมามากมาย ในปี 1986 จึงได้ยกเลิกระบบนี้และเปลี่ยนมาเก็บภาษีแทน ปัจจุบันได้นำระบบความรับผิดชอบ (responsibility system) ในด้านรายรับ-รายจ่าย-กำไร-ขาดทุน มาใช้กับรัฐวิสาหกิจจำนวนหนึ่ง

ในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคฯ ชุดที่ 3 ครั้งที่ 12 ในเดือนตุลาคม 1984 ได้อนุมัติแนวทางการปฏิรูปทางเศรษฐกิจตามเอกสาร "การตัดสินใจของคณะกรรม-การกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าด้วยการปฏิรูปเศรษฐกิจ" ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ลดจำนวนรัฐวิสาหกิจภายใต้การวางแผนและการควบคุมอย่างเข้มงวด
2. ผลักดันการปฏิรูปราคา ระบบภาษี และระบบธนาคาร
3. ผลักดันการปฏิรูประบบค่าจ้างและการจ้างงาน ยึดหลักการจ่ายค่าตอบแทนตามผลงาน
4. กระจายอำนาจสู่รัฐบาลระดับท้องถิ่นในด้านรายได้และรายจ่าย

ในปี 1986 ทางการจีนเริ่มอนุมัติให้เอกชนเช่ารัฐวิสาหกิจขนาดเล็ก ซึ่งโดยมากเป็นกิจการด้านบริการ และต่อมามีการขายกิจการขนาดเล็กเหล่านั้นให้เอกชน ส่วนรัฐวิสาหกิจขนาดกลางก็แปลงเป็นบริษัทร่วมทุนรัฐ-เอกชน ซึ่งอาจเป็นนักลงทุนชาวจีนหรือต่างชาติ สำหรับรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ส่วนมากยังมีภาครัฐถือกรรมสิทธิ์ทั้งหมด

1.1 การปฏิรูปการจัดองค์กรและการจัดการ

ก่อนการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ ฝ่ายที่มีอำนาจสูงสุดในรัฐวิสาหกิจได้แก่คณะกรรม-การพรรคระดับรัฐวิสาหกิจ และผู้มีอำนาจสูงสุดคือเลขาธิการพรรค รองลงมาคือผู้ช่วยเลขาธิการพรรคฝ่ายการเมือง ซึ่งรับผิดชอบการบรรจุแต่งตั้งผู้จัดการและบุคลากรทั้งหมด อันดับสามคือ ผู้จัดการ การจัดองค์กรดังกล่าวทำให้รัฐวิสาหกิจของจีนขาดผู้มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดที่มีความชำนาญด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการขาดเอกภาพ และทำให้การผลิตขาดประสิทธิภาพ การประชุมคณะกรรมการกลางพรรคฯ ในเดือนตุลาคม 1984 ได้อนุมัติแนวทางการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ โดยมีสาระสรุป ดังนี้

1) ให้รัฐวิสาหกิจมีอำนาจในการวางแผนการผลิตสินค้าส่วนหนึ่ง การผลิตส่วนนี้ รัฐวิสาหกิจสามารถดำเนินการได้เองในการจัดหาวัตถุดิบ การตั้งราคา และการขายผลผลิต หากเป็นผลผลิตชนิดใหม่สามารถขายเองได้ทั้งหมด รวมทั้งผลผลิตที่เหลือจากการขายให้รัฐตามโควต้า

2) ให้อำนาจการจัดการแก่ผู้จัดการมากขึ้น ให้รัฐวิสาหกิจเป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐ

3) ยกเลิกการให้ทุนดำเนินการแบบให้เปล่า เปลี่ยนไปกู้จากธนาคารซึ่งต้องเสียดอกเบี้ย

4) คำนึงถึงความเชี่ยวชาญในการผลิต แทนการผลิตแบบครบวงจรในโรงงานเดียว โดยอาจรวมกลุ่มหลาย ๆ โรงงานที่ผลิตสินค้าอย่างเดียวกันหรือร่วมมือด้านการผลิตและเทคนิคการผลิต

5) พัฒนาระบบการจัดการ ระบบแรงจูงใจ และคุณภาพบุคลากร

1.2. การปฏิรูปด้านการวางแผน

ก่อนมีการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ มากกว่าร้อยละ 85 ของผลผลิตรวมทางอุตสาหกรรมควบคุมโดยหน่วยวางแผนของส่วนกลาง โดยแบ่งความรับผิดชอบด้านต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ อาทิ ด้านเงินทุน ดำเนินการ ด้านแรงงาน การจัดสรรวัตถุดิบ การรับซื้อผลผลิต และการกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภค ฯลฯ

กระบวนการวางแผนประจำปีมีกระบวนการเรียกโดยย่อว่า "ขึ้น 2 และลง 2" เริ่มจากรัฐวิสาหกิจรายงานผลการผลิตของปีปัจจุบันไปยังหน่วยเหนือจนถึงปลายทางคือคณะกรรมาธิการวางแผนแห่งรัฐ นี่คือ "ขึ้น 1" หน่วยวางแผนใช้ข้อมูลรวมดังกล่าวประกอบการพิจารณากำหนดเป้าหมายรวมของปีถัดไป จากนั้นส่งเป้าหมายลงสู่ระดับล่างตามลำดับจนถึงสุดท้ายคือรัฐวิสาหกิจ โดยแบ่งเฉลี่ยความรับผิดชอบไปตามกำลังการผลิตของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง เรียกว่า "ลง 1"

รัฐวิสาหกิจรับเป้าหมายปริมาณผลผลิตมาแล้ว ก็จัดการคำนวณปริมาณปัจจัยการผลิต แล้วส่งข้อมูลขึ้นไปยังหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการจัดสรรปัจจัยการผลิตแต่ละประเภท เรียกว่า "ขึ้นอีก 1" หน่วยงานเหล่านี้ใช้ข้อมูลที่ได้รับประกอบการพิจารณาจัดสรรปัจจัยการผลิตมาให้รัฐวิสาหกิจ เรียกว่า "ลงอีก 1"

ในทางปฏิบัติ กระบวนการวางแผนประจำปีจะเสร็จสิ้นก็ต่อเมื่อไตรมาสแรกหรือไตรมาสที่สองของปีการผลิตใหม่ผ่านพ้นไปแล้ว เมื่อเริ่มใช้แผนระยะแรก สาขาเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมของจีนยังมีขนาดเล็ก การจัดสรรและเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตไม่ยุ่งยากนัก แต่เมื่อสาขาอุตสาหกรรมขยายใหญ่ขึ้น ย่อมมีปัญหามากขึ้น ที่สำคัญได้แก่ข้อมูลรวมที่จำเป็นสำหรับการวางแผนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงอย่างมาก การประสานงานยุ่งยากซับซ้อน ระบบที่รัฐบาลเป็นฝ่ายรับผิดชอบทั้งกำไรและขาดทุน ทำให้รัฐวิสาหกิจมุ่งด้านปริมาณ ละเลยด้านคุณภาพ ผลผลิตมีคุณภาพต่ำและล้าหลัง รัฐวิสาหกิจขาดแรงจูงใจในการรีเริ่ม มีพฤติกรรมไม่ชอบเสี่ยง

การปฏิรูประบบการวางแผนจากส่วนกลางถือเป็นมิติสำคัญที่สุดของกระบวนการปฏิรูประบบเศรษฐกิจจีน ระหว่างปี 1979-1984 เป็นช่วงแห่งการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับ "วิธีการบริหาร" ด้านการผลิต ซึ่งได้ข้อสรุปว่าสำหรับระบบเศรษฐกิจจีนควรจะมีอยู่ทั้ง 3 แบบได้แก่ การวางแผนแบบสั่งการ (mandatory planning) การวางแผนแบบชี้แนะ (guidance planning) และการใช้กฎเกณฑ์ตลาด (market regulation)

จนถึงปัจจุบัน ทางการจีนยังไม่สามารถวางหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนว่า จะใช้วิธีบริหารแบบใดกับผลผลิตประเภทใด ดังนั้นหน่วยงานของรัฐแต่ละระดับจึงตีความแตกต่างกันไป ในที่นี้อาจสรุปการแบ่งขอบเขต ดังนี้

(1) การวางแผนแบบสั่งการเป็นแผนการผลิตที่ State Planning Commission หรือรัฐบาลระดับมณฑลบังคับไว้ว่ารัฐวิสาหกิจต้องดำเนินการตามที่กำหนด รัฐบาลรับผิดชอบการจัดหาปัจจัยการผลิตและบังคับซื้อผลผลิตตามราคาที่รัฐบาลกำหนด ใช้กับผลผลิตที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ ถ่านหิน น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน เหล็กกล้า อโลหะ ปูนซีเมนต์ พลังงานไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรใช้กับอุตสาหกรรม เส้นใยสังเคราะห์ ส่วนอีก 3 รายการเป็นเหตุผลอื่น ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ บุหรี่ และอาวุธยุทโธปกรณ์

ปัจจุบันทางการจีนพยายามลดขั้นตอนการวางแผนแบบสั่งการจาก "ขึ้น 2 ลง 2" เป็น "ขึ้น 1 ลง 1"

(2) การวางแผนแบบชี้แนะ รัฐบาลพยายามใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (เช่น ราคา เป็นต้น) เพื่อดึงดูดให้มีการผลิตตามเป้าหมายแทนการบังคับ รัฐวิสาหกิจอาจขายผลผลิตให้รัฐบาลตามราคาที่ต่อรองกัน หรือขายในตลาดทั่วไป

(3) กฎเกณฑ์ตลาด ใช้กับหน่วยผลิตที่เอกชนเป็นเจ้าของหรือร่วมทุนรัฐ-เอกชน หน่วยผลิตต้องรับผิดชอบการจัดหาปัจจัยการผลิตด้วยตนเอง การขายผลผลิตในตลาด และรับผิดชอบกำไร-ขาดทุน ด้วยตนเอง

ตั้งแต่ปี 1984 เป็นต้นมาทางการจีนได้ปฏิรูประบบกรรมสิทธิ์ควบคู่กับการปฏิรูประบบวางแผน กล่าวคือในระดับมหภาคพยายามลดสัดส่วนการผลิตภายใต้แผนแบบสั่งการ โดยแปรรูปจากรัฐวิสาหกิจ (โดยมากขนาดเล็กและเป็นบริการ) เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ร่วมหุ้นรัฐ-เอกชน และขายหุ้นทั้งหมดให้เอกชน เป็นต้น ส่วนรัฐวิสาหกิจขนาดกลางซึ่งมีมากกว่า 1 ล้านแห่ง ก็พยายามแปรรูปเป็นร่วมหุ้นรัฐ-เอกชน ซึ่งมีทั้งชาวจีนและนักลงทุนต่างชาติ ส่วนรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่มักผลิตสินค้าสำคัญขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีลักษณะผูกขาด มีการจ้างงานจำนวนมาก การแปรรูปยังต้องใช้เวลาอีกนาน

หน่วยวางแผนของรัฐบาลกลางได้ลดจำนวนรายการสินค้าอุตสาหกรรมภายใต้แผนแบบสั่งการจาก 123 ชนิดในปี 1984 ลงเป็น 60 ชนิดในปี 1985 นอกจากนี้ในปริมาณผลผลิต รวมทั้งหมดที่ได้จากแผนแบบสั่งการนั้น ร้อยละ 52 มาจากรัฐวิสาหกิจ 429 แห่ง ซึ่งควบคุมดูแลโดยรัฐบาลกลาง ร้อยละ 38 ได้จากรัฐวิสาหกิจดูแลโดยรัฐบาลระดับมณฑล และร้อยละ 10 มาจากระดับอำเภอ

1.3 การปฏิรูประบบการจัดหาปัจจัยการผลิต

ก่อนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ จีนไม่มีตลาดเสรีสำหรับการซื้อขายวัตถุดิบ โรงงานได้วัตถุดิบจากการจัดสรรของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้ ซึ่งตั้งสำนักงานระดับมณฑลและอำเภอทั่วประเทศ การจัดหาในระบบเดิมมีปัญหาสำคัญคือ หน่วยผลิตมักไม่ได้รับวัตถุดิบตามเวลาที่กำหนด

ตารางที่ 3.1 ผลผลิตอุตสาหกรรมของจีนจำแนกตามขนาดและกรรมสิทธิ์

	ร้อยละของผลผลิตรวม	
	1978	1991
หน่วยประกอบการขนาดใหญ่	41.5	43.6
(รัฐ)	(41.5)	(40.7)
(อื่น ๆ)	(0.0)	(2.9)
ขนาดกลาง/เล็กในเขตเมือง	49.4	25.1
(รัฐ)	(35.8)	(12.1)
(รวมหมู่)	(13.6)	(13.0)
ขนาดกลาง/เล็กในชนบท	8.7	20.6
(รัฐ)	(4.8)	(10.3)
(หมู่บ้าน)	(3.9)	(10.3)
อื่น ๆ กลาง/เล็ก/ย่อย	0.4	10.7
รวม	100.0	100.0

ที่มา : Barry Naughton, "What Is Distinctive about China's Economic Transition? State Enterprise Reform and Overall System Transformation" Journal of Comparative Economics 18, 1994, P.478.

จึงหาทางออกโดยพยายามกักตุนวัตถุดิบให้มากที่สุด โรงงานบางแห่งหนึ่งมีวัตถุดิบบางอย่างมากเกินความต้องการใช้ ในขณะที่โรงงานอีกหลายแห่งขาดแคลนวัตถุดิบชนิดนั้น สภาพเช่นนี้จึงนำไปสู่ การลักลอบแลกเปลี่ยนวัตถุดิบข้ามโรงงาน

ในด้านการจัดสรรวัตถุดิบอาจแบ่งวัตถุดิบออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกกำหนดการจัดสรรโดย State Planning Commission และดำเนินการจัดสรรโดย State Material Supply Bureau ได้แก่ เหล็ก ถ่านหิน ไม้ซุง ปูนซีเมนต์ ฯลฯ กลุ่มที่สองควบคุมโดยกระทรวงอุตสาหกรรมที่รับผิดชอบ ได้แก่วัตถุดิบที่มีความสำคัญเฉพาะด้าน กลุ่มที่สามดูแลการจัดสรรโดยรัฐบาลระดับมณฑล เป็นสินค้าที่นอกเหนือจาก 2 กลุ่มแรก

การปฏิรูประบบการจัดสรรและกระจายวัตถุดิบตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

(1) ตั้งแต่ปี 1985 เป็นต้นมาจำนวนรายการวัตถุดิบในกลุ่มแรกและกลุ่มที่สองลดลงอย่างรวดเร็ว เฉพาะสินค้ากลุ่มแรกลดลงจาก 256 รายการในปี 1984 เป็น 27 รายการในปี 1987 เฉพาะกระทรวงอุตสาหกรรมเบาซึ่งดูแลการจัดสรรวัตถุดิบได้ลดจาก 77 รายการ ในปี 1984 เหลือเพียง 3 รายการในปี 1985

(2) สนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจที่ผลิตตามแผนชี้แนะหันไปติดต่อซื้อวัตถุดิบจากผู้ผลิตโดยตรง

(3) ในปี 1980 รัฐบาลเริ่มจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายวัตถุดิบทางอุตสาหกรรมแห่งแรกขึ้นมา และเพิ่มจำนวนตลาดกลางมากขึ้นเรื่อย ๆ

(4) รัฐวิสาหกิจได้รับอนุญาตให้ซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศได้ โดยใช้เงินตราต่างประเทศจากรายรับเงินตราต่างประเทศที่รัฐวิสาหกิจนั้นส่งสินค้าไปขายต่างประเทศหรือจากการได้รับจัดสรรสิทธิการซื้อเงินตราต่างประเทศจากรัฐบาล

1.4 การปฏิรูปตลาดแรงงานและระบบค่าจ้าง

ตลาดแรงงาน เดิมระบบการจ้างงานตลอดชีพและควบคุมการย้ายงานทำให้ตลาดแรงงานขาดความยืดหยุ่น ระยะหลังถึงกับมีการนำระบบ "ทายาทสืบทอด" มาใช้ เมื่อคนงานเกษียณจากรัฐวิสาหกิจ จะต้องรับลูกหลานของเขาเข้ามาแทน โรงงานทั้งหลายพยายามเก็บคนงานไว้มาก ๆ เพื่อรับมือกับระบบการส่งมอบวัตถุดิบที่ไม่ตรงเวลา หลังจากรอวัตถุดิบมานาน เมื่อได้วัตถุดิบแล้วต้องระดมคนงานรีบเร่งทำการผลิต อีกทั้งต้องมีช่างซ่อมของตนเองพร้อมที่จะซ่อมแซมได้ทันที ระบบการจ้างงานแบบนี้ก่อให้เกิดปัญหาด้านประสิทธิภาพของแรงงาน

ในปี 1986 รัฐบาลสนับสนุนให้นำระบบการทำสัญญาจ้างมาใช้กับการจ้างแรงงานใหม่ สัญญาจ้างมีระยะ 3-5 ปี แรงงานในระบบทำสัญญาได้รับค่าจ้างสูงกว่าแรงงานในระบบเดิมเล็กน้อย และได้เบี้ยประกันกรณีตกงาน นอกจากนี้มีการจัดตั้งกองทุนเลี้ยงชีพ และให้อำนาจผู้จัดการที่จะให้คนงานออกจากงาน ปัจจุบันประมาณร้อยละ 15 ของแรงงานในภาครัฐวิสาหกิจอยู่ในระบบทำสัญญาจ้างงาน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติระบบการทำสัญญาจ้างยังไม่ช่วยให้ประสิทธิภาพของแรงงานดีขึ้นเท่าที่ควร เพราะการไม่ต่อสัญญาหรือการไล่คนงานออก ในด้านหนึ่งคนงานได้รับเงินประกันตกงานในจำนวนน้อยและหางานใหม่ยาก ในอีกด้านหนึ่งได้รับการต่อต้านจากคนงานอื่น ๆ ซึ่งมักเห็นใจคนงานที่ถูกออกจากงาน ยิ่งกว่าเห็นใจผู้จัดการหรือเห็นแก่ประโยชน์ของหน่วยงาน ดังนั้นการไล่คนงานออกหรือไม่ต่อสัญญาจ้างจึงเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ

ค่าจ้างและค่าตอบแทน

เดิมการจ่ายค่าจ้างและค่าตอบแทนไม่สัมพันธ์กับผลงาน บัญชีเงินเดือนพื้นฐานของรัฐวิสาหกิจแบ่งเป็น 8 ขั้น ในช่วงปี 1955 จนถึง 1978 มีการปรับอัตราค่าจ้างทั่วประเทศรวม 4 ครั้งในปี 1956, 1963, 1972 และ 1977 ในการปรับครั้งสุดท้ายอัตราค่าจ้าง 8 ขั้นเป็นดังนี้ 33, 39, 46, 54, 64, 74,88 และ 104 หยวนต่อเดือน แรงงานร้อยละ 90 ได้รับค่าจ้างในขั้น 2-4 อย่างไรก็ตาม รัฐวิสาหกิจจีนในระบบสังคมนิยม นอกจากเป็นแหล่งรายได้ของคนงานแล้ว ยังเป็นแหล่งสวัสดิการในชีวิตของคนงานและครอบครัวตั้งแต่เกิดจนตาย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สถานดูแลเด็กเล็ก โรงเรียน การรักษาพยาบาล การฝึกอาชีพ รับบำนาญหลังเกษียณ รวมถึงฌาปนกิจ รายจ่ายเหล่านี้คิดเป็นร้อยละ 50-60 ของค่าจ้าง การพิจารณาค่าตอบแทนของแรงงานจึงดูเฉพาะค่าจ้างไม่ได้ เพราะผลประโยชน์ที่มิใช่ค่าจ้างมีสัดส่วนสูงมาก ดังนั้นระบบสวัสดิการจึงเป็นภาระหนักของรัฐวิสาหกิจจีน

ในปี 1985 รัฐบาลได้ประกาศบัญชีอัตราเงินเดือนของภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ และปี 1987 มีการประกาศเพิ่มอัตราเงินเดือนวิชาชีพบางประเภท นอกจากนี้ตั้งแต่ปี 1984 รัฐบาลได้ให้อิสระแก่รัฐวิสาหกิจในการใช้จ่ายจากกำไรส่วนหนึ่งที่แบ่งเก็บไว้ รัฐวิสาหกิจได้นำกำไรนี้ไปเพิ่มโบนัสให้แรงงานอย่างไม่มีขอบเขต ภายหลังจึงต้องออก

ระเบียบควบคุม แต่รัฐวิสาหกิจกลุ่มที่มีโอกาสรับสินเชื่อจากธนาคารของรัฐ ก็ยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มค่าจ้างโดยวิธีอ้อมต่อไป

1.5 การปฏิรูประบบราคา

ก่อนปี 1978 สำนักงานจัดการราคาแห่งรัฐมีหน้าที่กำหนดราคา โดยแบ่งผลผลิตเป็น 3 ประเภท สำนักงานส่วนกลางรับผิดชอบการกำหนดราคาสินค้าประเภทที่ 1 ได้แก่ ผลผลิตเกษตรกรรมหลัก ผลผลิตอุตสาหกรรมหลัก และสินค้าผู้บริโภคคงทน สำนักงานระดับมณฑลดูแลราคาสินค้าประเภทที่ 2 ซึ่งสำคัญรองลงมา และสำนักงานระดับอำเภอและตำบลดูแลราคาสินค้าที่อยู่นอกเหนือ 2 ประเภทแรก โดยทั่วไปราคากำหนดจากต้นทุนการผลิตบวกด้วย mark-up

ในปี 1978 เป็นต้นมาการปฏิรูปราคาเกิดขึ้นควบคู่กับการปฏิรูประบบวางแผนการผลิต ในกรณีการผลิตภายใต้แผนแบบสั่งการ (mandatory planning) และแผนแบบชี้แนะ (guidance planning) รัฐบาลได้เพิ่มราคาบังคับซื้อในปริมาณที่กำหนด (quota) และการซื้อส่วนที่เกินจากโควต้าซึ่งต่อรองราคากันได้ นอกเหนือจากนี้รัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจเอกชนสามารถ ขายสินค้าในตลาดเสรีตามราคาที่กำหนดโดยกลไกตลาด ซึ่งรัฐบาลยังพยายามควบคุมโดยประกาศ ราคากลาง และให้ขายในราคาไม่สูงกว่าร้อยละ 20 ของราคากลาง แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถ ควบคุมได้

ปัจจุบันมีการใช้ระบบราคาคู่ (two-tier price system) ทั่วประเทศ สินค้าส่วนหนึ่งกำหนดราคาโดยรัฐ อีกส่วนโดยตลาด ปัญหาที่มีอยู่คือรัฐวิสหกิจยังต้องยุ่งอยู่กับการวิ่งเต้นเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตบางชนิดจากหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบและต่อรองขอลดปริมาณผลผลิตที่ขายนอกเหนือโควต้า ผลการวิ่งเต้นและการต่อรองที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการได้เปรียบและเสียเปรียบ ส่งผลถึงการสะสมกำไรเพื่อลงทุนขยายงาน และยังเป็นช่องโหว่ของการคอร์รัปชั่นอีกด้วย

ตารางที่ 3.2 การเพิ่มผลิตภาพของปัจจัยการผลิตรวมในอุตสาหกรรมบางสาขา ระหว่างปี 1980-1989

(หน่วย : ร้อยละ)

	ผลิตภัณฑ์อาหาร	สิ่งทอ	เคมีภัณฑ์	วัสดุก่อสร้าง	เครื่องจักร	เครื่องไฟฟ้า
อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี[1]	2.3	2.5	2.7	3.4	6.1	7.9
ร้อยละของผลผลิตรวมในอุตสาหกรรมนั้น[2]	88	70	82	60	76	55

ที่มา 1. T. Groves, Y. Hong, J. MacMillan and B. Naughton, "Productivity Growth in Chinese State-Run Industry." In Furen Dong, et al., eds., Reform of China's State-owned Enterprises. (London : Macmillan, 1995), cited by B. Nanghton, "What Is Distinctive about China's Economic Transition? State Enterpr๐๐rm and Overall System Transformation." Journal of Comparative Economics, 18, 1994, P.483

2. China Statistics Yearbook 1993, State Statics Bureau.

1.6 อนาคตของรัฐวิสาหกิจจีน

ตารางที่ 3.2 ได้จากการสำรวจรัฐวิสาหกิจจีน 769 แห่งใน 4 มณฑล พบว่าผลิตภาพของปัจจัยการผลิตโดยรวม (total factor productivity) ของอุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องใช้ไฟฟ้าอยู่ในระดับสูงกว่าอุตสาหกรรมอีก 4 ประเภท นอกจากนี้ ยังพบว่าการเพิ่มขึ้นของราคาผลผลิตไม่มีความสัมพันธ์กับการเพิ่มของราคาปัจจัยการผลิต ในอุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า ราคาของปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุด แต่

ราคาผลผลิตของอุตสาหกรรมนี้กลับมีอัตราเพิ่มต่ำสุด และอุตสาหกรรมทั้ง 6 ประเภทดังกล่าว ราคาปัจจัยล้วนเพิ่มเร็วกว่าราคาผลผลิต

โดยทั่วไป ผลิตภาพของปัจจัยการผลิตในรัฐวิสาหกิจจีนมีอัตราเพิ่มค่อนข้างต่ำ จากตารางที่ 2 อุตสาหกรรมที่มีผลิตภาพอยู่ในระดับต่ำ ล้วนเป็นอุตสาหกรรมที่มีมานานแล้ว ขณะที่อุตสาหกรรมที่เริ่มดำเนินการใหม่กลับมีผลิตภาพสูงกว่า ทั้งนี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุหลักคือระดับของการแข่งขัน กล่าวคือ อุตสาหกรรมใดที่รัฐวิสาหกิจมีสัดส่วนสูงในผลผลิตรวม หรืออีกนัยหนึ่งมีการแข่งขันกับหน่วยผลิตของเอกชนในระดับต่ำ มักมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ

ในปี 1994 ร้อยละ 45 ของรัฐวิสาหกิจจีนทั้งหมดประสบภาวะขาดทุน ซึ่งนับเป็นสัดส่วนที่สูงมาก เพราะมีการปรับปรุงระบบบัญชีของรัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล บางรายการซึ่งเดิมไม่รวมอยู่ในต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ โบนัส เงินเดือนส่วนเพิ่ม และค่าเสื่อมราคา (ซึ่งคำนวณตามสูตรใหม่) เป็นต้น ก็เปลี่ยนไปรวมอยู่ในต้นทุน ทำให้รัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนเพิ่มจำนวนมากขึ้น

นโยบายการผลิตแบบบังคับเพื่อให้รัฐวิสาหกิจรักษาระดับผลผลิตและการจ้างงานนั้นขัดแย้งกับนโยบายการเพิ่มประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวนมากยังพอใจที่จะควบคุมรัฐวิสาหกิจจีนให้อยู่ในสัดส่วนที่สูงต่อไป เพราะการใช้แผนการผลิตแบบบังคับนับว่าง่ายกว่าการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ ในการรักษาอำนาจทางการเมือง หรืออีกนัยหนึ่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐบริหารงานยากขึ้นหากปล่อยให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้เป็นอิสระในระยะยาว ทั้งๆ ที่การรักษาภาคการผลิตของรัฐขนาดใหญ่ไว้เช่นนี้ ในระยะยาวย่อมไม่เกิดผลดีในเชิงเศรษฐกิจ อนาคตของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้จึงยังไม่ชัดเจน

2. การปฏิรูประบบการเงินการธนาคารของจีนและนโยบายการเงิน

ก่อนการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ระบบธนาคารในจีนมีบทบาทเพียง 2 ประการ ได้แก่ การจัดสรรเงินทุนหมุนเวียนแก่รัฐวิสาหกิจ เพื่อผลิตสินค้าและบริการตามที่กำหนดในแผน และเพิ่มปริมาณเงินสดที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ เมื่อมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ จีนจำเป็นต้องเร่งปฏิรูประบบการเงินการธนาคาร เพื่อเกื้อหนุนต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจมหภาคที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยการขยายระบบธนาคารให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2.1 การปฏิรูประบบธนาคาร

ปัจจุบันระบบธนาคารของจีนแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธนาคารที่ ดำเนินการตามนโยบายของรัฐ กลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาเฉพาะด้าน กลุ่มธนาคารพาณิชย์ และสาขาธนาคารต่างประเทศ[5] แต่ละกลุ่มประกอบด้วยธนาคารต่าง ๆ ตามตารางที่ 3.3

ธนาคารประชาชนจีน (People's Bank of China) ก่อตั้งในปี 1948 ทำหน้าที่ธนาคารกลางและธนาคารเฉพาะด้านควบคู่กัน ในปี 1986 ได้กำหนดให้ People's Bank of China ทำหน้าที่ธนาคารกลางเต็มรูปแบบ รับผิดชอบด้านนโยบายการเงินและควบคุมดูแลระบบการเงินของประเทศ ส่วนกิจการด้านการจัดหาเงินทุนดำเนินการและสินเชื่อได้โอนให้ธนาคารอื่น ๆ รับไปดำเนินการแทน

กลุ่มธนาคารเพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 3 สมัยที่ 4ปี 1993 อนุมัติให้จัดตั้งธนาคารใหม่ 3 แห่ง เพื่อดำเนินการปล่อยสินเชื่อตามนโยบายของรัฐ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งรัฐ (State Development Bank) ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออกแห่งประเทศจีน (Import-Export Bank of China) และธนาคารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม (Agricultural Development Bank)

ในบรรดาธนาคารตั้งใหม่ทั้ง 3 แห่งข้างต้น State Development Bank เป็นธนาคารที่มีความสำคัญที่สุด ธนาคารนี้ได้รับการก่อตั้งตามระบบธนาคารสากลทุกประการ ตั้งแต่การระดมทุน หลักเกณฑ์ด้านทรัพย์สิน โครงสร้างหนี้สิน ระบบบัญชี ระบบการบริหาร อุปกรณ์การให้บริการที่ทันสมัย และที่สำคัญคือมีอำนาจอิสระค่อนข้างสูงในการเจรจาต่อรองกับผู้กู้

ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งรัฐรับผิดชอบการให้สินเชื่อระยะยาวและดอกเบี้ยต่ำแก่รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินโครงการขนาดใหญ่ มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาว ส่วนใหญ่เป็นโครงการก่อสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการทางรถไฟปักกิ่ง-เกาลูน ซึ่งเชื่อมเขตอุตสาหกรรมหนักทางภาคเหนือกับเขตอุตสาหกรรมเบาในภาคใต้ และโครงการก่อสร้างรถไฟใต้ดินในเซี่ยงไฮ้ เป็นต้น แหล่งเงินทุนที่สำคัญของธนาคารนี้ ได้จากเงินอุดหนุนของกระทรวงการคลัง การขายพันธบัตรให้แก่ผู้ออมทั้งภายในและต่างประเทศ การจัดตั้งกองทุนรวม และการกู้ยืมจากแหล่งต่าง ๆ ในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย กองทุนต่างประเทศของญี่ปุ่น ตลอดจนธนาคารนำเข้าและส่งออกของประเทศต่าง ๆ ที่ต้องการลงทุนในจีน นอกจากนี้ ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งรัฐยังทำหน้าที่ดูดซับสภาพคล่องจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ เพื่อลดแรงกดดันของเงินเฟ้อ ด้วยการขายพันธบัตรให้กับธนาคารและสถาบันการเงินเหล่านั้น

ธนาคารเพื่อการนำเข้าและส่งออกแห่งประเทศจีน เปิดดำเนินการในเดือนกรกฎาคม 1994 มีหน้าที่อำนวยสินเชื่อและบริการเพื่อการนำเข้าและส่งออกรายใหญ่ โดยเน้นสินค้าสำเร็จรูปและเครื่องไฟฟ้า ธนาคารแห่งนี้ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถาบันการเงินกว่า 150 แห่งทั่วโลก รวมทั้งข้อตกลงเป็นตัวแทนทางการเงินให้กับธนาคารในประเทศต่าง ๆ กว่า 30 แห่ง กิจการหลักของธนาคารได้แก่ การให้สินเชื่อเพื่อการส่งออกและนำเข้า การรับรองตราสารการค้าระหว่างประเทศ การประกันสินเชื่อเพื่อการส่งออก ในด้านแหล่งเงินทุน นอกจากเงินอุดหนุนจากกระทรวงการคลังแล้ว ธนาคารยังระดมเงินทุนจากประชาชนและสถาบันการเงินด้วยการออกพันธบัตร

ธนาคารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมเปิดดำเนินการตั้งแต่เดือนกันยายน 1994 มีกิจการดำเนินงานจัดหาเงินทุนสำหรับโครงการพัฒนาเกษตรที่ดำเนินการโดยรัฐบาล เช่น โครงการก่อสร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ การจัดตั้งศูนย์วิจัยและทดลองการเกษตร และโครงการพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

กลุ่มธนาคารเพื่อการพัฒนาเฉพาะด้าน ประกอบด้วย ธนาคารเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมแห่งประเทศจีน (Industrial and Commercial Bank of China) ธนาคารเพื่อการเกษตร (Agricultural Bank of China) ธนาคารแห่งประเทศจีน

(Bank of China) ธนาคารประชาชนเพื่อการก่อสร้าง (People's construction Bank of China) และธนาคารเพื่อการลงทุน (China Investment Bank)

ธนาคารเพื่อการค้าและอุตสาหกรรมแห่งประเทศจีน ตั้งขึ้นในปี 1984 มีหน้าที่หลักในการให้สินเชื่อแก่กิจการอุตสาหกรรมและการค้าตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นหน้าที่โอนมาจากธนาคารแห่งประชาชนจีน นอกจากนี้มีหน้าที่ดูดซับเงินออมจากประชาชนและหน่วยธุรกิจในเขตเมือง มีสาขาราว 30,000 แห่ง และมีพนักงานราว 470,000 คน

Agricultural Bank of China ตั้งขึ้นในเดือนมีนาคม 1955 สังกัดรัฐสภาโดยตรง มีหน้าที่ส่งเสริมการออมและรับฝากเงินในเขตชนบทส่งเสริมและควบคุมดูแลสหกรณ์ สินเชื่อในชนบท การให้สินเชื่อระยะสั้นและระยะปานกลางแก่เกษตรกร สหกรณ์ผู้ผลิต และหน่วยงานเกษตรของรัฐ เงินทุนดำเนินการได้จากเงินอุดหนุนของรัฐบาล เงินกู้ยืมจากธนาคารแห่งประชาชนจีน และเงินฝากของประชาชนในเขตชนบท มีสำนักงานใหญ่ที่ปักกิ่ง สำนักงานสาขา ระดับรองลงไปราว 50,000 แห่ง พร้อมพนักงาน 450,000 คน บริการลูกค้าราว 100 ล้านราย

Bank of China ตั้งขึ้นในปี 1920 สมัยราชวงศ์ชิง ที่เซี่ยงไฮ้ ต่อมาย้ายสำนักงานใหญ่จากเซี่ยงไฮ้มาอยู่ที่ปักกิ่งในปี 1949 ตั้งแต่ปี 1953 จนถึงปัจจุบันเป็นธนาคารเพียงแห่งเดียวที่ดำเนินกิจการธนาคารระหว่างประเทศ เดิมสังกัด People's Bank of China เมื่อมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจจึงให้ Bank of China มีสถานะเป็นเอกเทศ และเป็นธนาคารเพียงแห่งเดียวที่ดำเนินกิจการการเงินระหว่างประเทศอันเกี่ยวเนื่องกับการค้า การลงทุน และอื่น ๆ อย่างครบครัน และได้จัดตั้งหน่วยงานเครือข่าย Bank of China Trust and Consultancy Company เพื่อให้บริการการลงทุนต่างประเทศทุกรูปแบบ

Bank of China เป็นหน้าต่างหลักในการระดมเงินทุนจากตลาดเงินทุนระหว่างประเทศโดยมีการกู้ยืมทุกรูปแบบ ในช่วงที่ผ่านมาธนาคารแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในการสนองนโยบายเปิดประเทศ มีการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งการเงิน การค้าและการลงทุนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

Bank of China Group ในฮ่องกงและมาเก๊า นับเป็นส่วนสำคัญของ Bank of China มาเป็นเวลาช้านาน กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วย Bank of

Communication, Nanyang Commercial Bank, Kwangtung Provincial Bank, Sin Hua Trust, Savings and Commercial Bank, China and South Sea Bank, Kincheng Banking Corporation, China State Bank, National Commercial Bank, Yien Yieh Commercial Bank, Posang Bank, Hua Chiao Commercial Bank และ Nan Tung Bank

เนื่องจากมีธนาคารในเครือของ Bank of China ตั้งอยู่ในฮ่องกง และมาเก๊าจำนวนมาก รวมทั้งสาขามีทั้งหมด 280 แห่ง ธนาคารแห่งประเทศจีน จึงตั้งสำนักงานระดับเขตในฮ่องกง-มาเก๊า Bank of china Group มีขนาดของธุรกิจค่อนข้างใหญ่ และรองจาก Hong Kong and Shanghai Banking Corporation Group

People's Construction Bank of China จัดตั้งขึ้นในปี 1954 เดิมสังกัดกระทรวงการคลัง ปัจจุบันการบริหารงานแยกเป็นเอกเทศ และขยายขอบเขตกิจการกว้างขวางมากขึ้น มีหน้าที่ดูแลจัดหาเงินทุนระยะปานกลางและระยะยาวเพื่อสนับสนุนโครงการก่อสร้างของรัฐโดยเฉพาะ ในปี 1988 มีพนักงาน 140,000 คน มีทรัพย์สินรวม 340 พันล้านหยวน

China Investment Bank เป็นธนาคารที่ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) โดยธนาคารทั้ง 2 แห่งนี้ได้พิจารณาจัดสรรเงินกู้ให้แก่จีนเพื่อสนับสนุนนโยบายปฏิรูประบบเศรษฐกิจ

กลุ่มธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วยธนาคารต่าง ๆ ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ในทศวรรษที่ 1980 ยกเว้น Bank of Communications ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1908 ต่อมามีการแปรรูปจากธนาคารเอกชนมาเป็นของรัฐในปี 1950 สังกัดกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการดูแลเงินกองทุน ซึ่งได้จากงบประมาณ สำหรับการก่อสร้างต่าง ๆ ของรัฐบาล ควบคุมการเบิกจ่ายและดูแลการก่อสร้างให้เป็นไปตามข้อกำหนด ต่อมาได้จัดตั้ง People's Construction Bank of China ขึ้นเพื่อรับหน้าที่นี้แทน คงเหลือแต่หน้าที่อีกส่วนในการควบคุมดูแลผลประโยชน์จากกิจการลงทุนของรัฐบาลในด้านอุตสาหกรรม เหมืองแร่ สาธารณูปโภค และการค้า ต่อมาในปี 1987 มีการปรับปรุงกิจการของธนาคารแห่งนี้อีกครั้งหนึ่ง เปลี่ยนมาดำเนินกิจการแบบธนาคารพาณิชย์ทั่วไป รวมทั้งขยายกิจการไปในด้านประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ และหลักทรัพย์ มีการย้ายสำนักงานใหญ่จากปักกิ่งไปยังเซี่ยงไฮ้

ตารางที่ 3.3 โครงสร้างระบบธนาคารของจีน

สถาบัน	ขอบเขตความรับผิดชอบ
ธนาคารกลาง	
ธนาคารประชาชนแห่งประเทศจีน (People's Bank of China)	ทำหน้าธนาคารกลาง
กลุ่มธนาคารดำเนินตามนโยบายของรัฐ	
- ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งรัฐ (State Development Bank)	จัดสรรสินเชื่อในโครงการก่อสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของรัฐ
- ธนาคารเพื่อการนำเข้าส่งออก (Export-Import Bank of China)	อำนวยสินเชื่อและบริการเพื่อการนำเข้าและส่งออกในกลุ่มสินค้าเป้าหมาย
- ธนาคารเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม (Agricultural Development Bank)	จัดหาเงินทุนเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาด้านการเกษตรของรัฐ
กลุ่มธนาคารพัฒนาเฉพาะด้าน	
- ธนาคารเพื่อการค้าและอุตสาหกรรม (Industrial and Commercial Bank of China)	ให้สินเชื่อด้านอุตสาหกรรมและการค้าตามนโยบายของรัฐ
- ธนาคารเพื่อการเกษตรแห่งประเทศจีน (Agricultural Bank of China)	ให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในชนบท
- ธนาคารแห่งประเทศจีน (Bank of China)	ทำธุรกิจด้านธนาคารระหว่างประเทศและเงินตราต่างประเทศ
- ธนาคารประชาชนจีนเพื่อการก่อสร้าง (People's Construction Bank of China)	จัดหาเงินทุนระยะปานกลางและระยะยาวเพื่ออำนวยโครงการก่อสร้างทั่วไปของรัฐ

สถาบัน	ขอบเขตความรับผิดชอบ
- ธนาคารจีนเพื่อการลงทุน (China Investment Bank)	ประสานงานกับธนาคารโลกและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) เพื่อจัดหาเงินกู้ต่างประเทศภาครัฐบาล
<u>กลุ่มธนาคารพาณิชย์ของรัฐ</u> - Bank of Communication - CITIC Industrial Bank - China Merchants Bank - Gruangdong Development Bank - Huaxia Everybright Bank - Shenzhen Development Bank - Shanghai Pudong Development Bank	
<u>สาขาธนาคารต่างประเทศและสำนักงานตัวแทนสาขาธนาคารของจีนในต่างประเทศ</u>	

ที่มา: ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย, เศรษฐกิจสนเทศ, ปีที่ 3 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2537)

สถาบันการเงินต่างประเทศในจีน

จีนได้ตรากฎหมายและระเบียบการเงินเกี่ยวกับธุรกิจการธนาคารของต่างชาติในจีน 3 ฉบับ ฉบับแรกในปี 1985 คือ กฎหมายว่าด้วยธนาคารต่างชาติและธนาคารจีน-ต่างชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ฉบับที่สองในปี 1987 กำหนดมาตรการเพื่อจูงใจให้ธนาคารต่างชาติมาลงทุนมากขึ้น ฉบับที่สามในปี 1990 ระเบียบว่าด้วยสถาบันการเงินต่างชาติและจีน-ต่างชาติในเซี่ยงไฮ้ เพื่ออนุญาตให้ตั้งสถาบันการเงินต่างชาติในเซี่ยงไฮ้เพิ่มขึ้นอีกเขตหนึ่งเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจ Pudong

จนถึงปี 1994 รัฐบาลยังดำเนินนโยบายค่อนข้างปิดสำหรับธนาคารต่างชาติ โดยอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติเปิดดำเนินการในรูปของสำนักงานตัวแทน ส่วนธนาคารร่วมทุนจีน-ต่างชาติและสาขาอนุญาตให้เปิดได้เฉพาะในบางเมืองเท่านั้น สถาบันการเงินต่างชาติจำนวนกว่า 200 แห่งจาก 30 ประเทศ ได้เปิดสำนักงานตัวแทนกว่า 300 แห่ง และสำนักงานสาขากว่า 100 แห่ง ในด้านธนาคารร่วมทุนจีน-ต่างชาตินั้น ทางการจีนเริ่มอนุญาตให้ดำเนินการได้ และเริ่มอนุญาตให้เอกชนจีนจัดตั้งธนาคารได้ภายใต้ข้อกำหนดที่เข้มงวด

2.2 วิเคราะห์การใช้นโยบายการเงินในจีน

ก่อนการปฏิรูประบบเศรษฐกิจจีนในปี 1979 หน่วยผลิตทั้งหลายไม่มีอิสระในการตัดสินใจด้านการลงทุน การผลิต ค่าจ้าง และราคาสินค้า ทั้งหมดนี้กำหนดโดยเจ้าหน้าที่หน่วยวางแผนของส่วนกลาง นโยบายการเงินจึงมีบทบาทจำเพาะคือสนับสนุนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดในแผน เนื่องจากราคาปัจจัยการผลิต และราคาผลผลิตรวมทั้งการค้าต่างประเทศและการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศล้วนถูกควบคุม หากปริมาณเงินในระบบมีมากเกินไป ประชาชนก็ไม่สามารถซื้อสินค้าได้มากขึ้น ต้องซื้อตามจำนวนที่ปันส่วนหรือตามที่หน่วยงานของรัฐจัดสรรมา จึงมีการออมแบบถูกบังคับ (forced savings)

เมื่อมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การวางแผนส่วนกลางมีขอบเขตลดลง และตลาดมีบทบาทมากขึ้น การบริหารเศรษฐกิจมหภาคต้องอาศัยเครื่องมือชุดใหม่ ๆ

แต่การใช้เครื่องมือเศรษฐกิจชุดใหม่มีข้อจำกัดบางประการ ประการแรก หน่วยงานวางแผนส่วนกลางยังมีบทบาทอยู่คู่กับสถาบันใหม่ ๆ ประการที่สอง การกระจายอำนาจตัดสินใจทางเศรษฐกิจไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ต้องมีการกระจายอำนาจการจัดการเชิงเศรษฐกิจไปสู่ระดับล่างด้วย แต่การที่รัฐบาลมณฑล อำเภอ และตำบลมีอำนาจมากขึ้นในการพัฒนาเขตพื้นที่ของตน ได้ส่งผลให้รัฐบาลกลางไม่สามารถใช้นโยบายการเงินให้ได้ผลตามที่ต้องการ ดังนั้นในกรณีของจีนการใช้นโยบายการเงิน และการพัฒนาเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายเศรษฐกิจ จึงมีความยุ่งยากเป็นพิเศษ

ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา วิสาหกิจทั้งของรัฐและเอกชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แม้ว่าทางการจีนได้พยายามปรับปรุงระบบธนาคารของรัฐโดยกระจายตัวออกหลายรูปแบบ แต่ยังไม่เปิดกว้างให้เอกชนทั้งภายในและต่างชาติดำเนินธุรกิจธนาคารพาณิชย์ วิสาหกิจทั้งหมดจึงต้องพึ่ง แต่ธนาคารของรัฐซึ่งมีขีดจำกัดในการให้สินเชื่อ ขณะเดียวกันในหมู่ประชาชนจีนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และมีเงินสดในมือปริมาณมหาศาล ประชาชนจำนวนมากไม่นิยมฝากเงินไว้กับธนาคารของรัฐ ธนาคารของรัฐที่มีอยู่จึงไม่สามารถดูดซับเงินออมทั้งหมดไว้ได้ ในปี 1993 มีผู้ประเมินว่ามีเงินทุนอยู่นอกระบบธนาคารไม่ต่ำกว่า 20 ล้านล้านหยวน และยังมีเงินที่ประชาชนถือไว้เปล่า ๆ อีกไม่ต่ำกว่า 4 ล้านล้านหยวน เมื่อวิสาหกิจต้องการสินเชื่อ และประชาชนมีเงินสดในมือจำนวนมาก โดยที่ระบบธนาคารยังไม่อาจเป็นสื่อกลางได้อย่างทั่วถึงระหว่างผู้ที่ต้องการสินเชื่อกับผู้มีเงินออม จึงเกิดตลาดการเงินนอกระบบขึ้นในจีนอย่างแพร่หลายเหมือนไฟลามทุ่ง ซึ่งสร้างปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย

(ก) นโยบายการเงินในช่วงแรก

ในช่วงแรกของทศวรรษที่ 1980 People's Bank of China (PBC) มีการควบคุมปริมาณสินเชื่อโดยตรงด้วยการจัดสรรทุนดำเนินการตามแผนการผลิตแบบสั่งการให้แก่รัฐวิสาหกิจ และควบคุมสินเชื่อโดยอ้อมสำหรับแผนการผลิตแบบชแนะของรัฐวิสาหกิจ และกำหนดเพดานการให้สินเชื่อของธนาคารต่าง ๆ แต่ละธนาคารแบ่งสรรเพดานสินเชื่อไปยังสาขาต่าง ๆ ของตนในระดับท้องถิ่น การให้สินเชื่อของธนาคารของรัฐขึ้นอยู่กับนโยบายของสำนักงานใหญ่ ซึ่งมักให้ความสำคัญอันดับสูงแก่รัฐวิสาหกิจ ซึ่งส่งผลทางลบต่อสินเชื่อที่ธุรกิจเอกชนได้รับ ดังปรากฏในตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าสินเชื่อมากกว่าร้อยละ 80 จัดสรรให้แก่รัฐวิสาหกิจ ส่วนวิสาหกิจแบบรวมหมู่และเอกชนรับสินเชื่อส่วนที่เหลือไม่ถึงร้อยละ 20[7]

การควบคุมปริมาณสินเชื่อในช่วงแรกนี้ มีความยุ่งยากเป็นพิเศษ ยกตัวอย่างในปลายปี 1984 ถึงต้นปี 1985 เมื่อเริ่มให้อิสระด้านการเงินระดับหนึ่งแก่รัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจต่างเรียกร้องขอเพิ่มสินเชื่อเพื่อลงทุนเพิ่มและเพิ่มโบนัส ขณะนั้น PBC เพิ่งเปลี่ยนบทบาทเป็นธนาคารกลาง และยังขาดนโยบายการบริหารเศรษฐกิจที่ชัดเจน จึงขาดความเข้มงวดในการควบคุมสาขาของตนในการปล่อยสินเชื่อ อีกทั้งมีข่าวลือว่าการจัดสรร

สินเชื่อปีต่อไปจะขึ้นอยู่กับปริมาณสินเชื่อที่ได้รับในปีปัจจุบัน รัฐวิสาหกิจทั้งหลายจึงพยายามขอสินเชื่อให้มากไว้ก่อน

เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อรุนแรงในกลางปี 1985 PBC เพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมเพดานการปล่อยสินเชื่อ ทำให้อัตราเพิ่มของปริมาณเงินและสินเชื่อชะลอตัวลง แต่ก็ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวตามไปด้วย

(ข) นโยบายการเงินในช่วงต่อมา

ดังนั้นในช่วงหลังของทศวรรษที่ 1980 PBC จึงหันไปเน้นเครื่องมือควบคุมการเงินทางอ้อม ได้แก่ การกำหนดเพดานสินเชื่อ การขึ้นอัตราดอกเบี้ย และการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ในระยะแรกการกำหนดเพดานสินเชื่อยังไม่ได้ผล เพราะรัฐบาลระดับมณฑลใช้อำนาจบีบให้สาขาของ PBC ในระดับมณฑลขยายสินเชื่อให้แก่ธนาคารอื่น ๆ ของรัฐตามที่ต้องการ อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว PBC จึงต้องควบคุมการเพิ่มสินเชื่อของสาขา PBC โดยเคร่งครัด ยังผลให้ปริมาณเงินในเดือนกันยายน 1985 มีอัตราเพิ่มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 13 และในปี 1989 PBC ได้ออกระเบียบว่าประธานกรรมการบริหารสาขาของ PBC ระดับมณฑลต้องได้รับอนุมัติแต่งตั้งจากสำนักงานใหญ่ ของ PBC

สำหรับมาตรการด้านอัตราดอกเบี้ยนั้นยังมีข้อจำกัดในการใช้ ตราบเท่าที่ยังมีการใช้แผนแบบสั่งการและการบังคับขายผลผลิตให้รัฐตามราคาที่กำหนด รวมทั้งการควบคุมราคาสินค้าอย่างเข้มงวด ตราบนั้นความต้องการสินเชื่อของรัฐวิสาหกิจจักไม่ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยว่าสูงหรือต่ำ แต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการบริหารและการผลิต หากรัฐวิสาหกิจประสบภาวะขาดทุนก็จะต้องขอความสนับสนุนด้านสินเชื่อมากขึ้น ดังนั้น PBC จึงไม่สามารถใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือควบคุมปริมาณสินเชื่อหรือจัดสรรสินเชื่อตามต้องการ

ภาวะเงินเฟ้อในจีนในช่วงการปฏิรูปเศรษฐกิจเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ประการแรก เป็นสาเหตุด้านต้นทุนการผลิตสูงขึ้น (cost-push) กล่าวคือ เมื่อรัฐวิสาหกิจเริ่มมีอิสระมากขึ้นในด้านการวางแผน การลงทุน การผลิตสินค้า การกำหนดราคา และการจำหน่าย ผลผลิตในตลาด รัฐวิสาหกิจต่างมุ่งเน้นผลิตสินค้าสำเร็จรูป ทำให้วัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางมีราคาสูงขึ้น และค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ สูงขึ้นด้วย จึงทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น ประการที่สอง เกิดจากอุปสงค์มวลรวมเพิ่มสูงขึ้น (demand-pull)

เนื่องจากการเปิดตลาดเสรี ทำให้หน่วยผลิตต่าง ๆ และเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนลูกจ้างรัฐวิสาหกิจก็ได้รับโบนัสและค่าล่วงเวลาเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคทั้งเขตชนบทและเขตเมืองต่างมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงแรกของทศวรรษที่ 1980 ประชาชนจีนซึ่งอยู่ในระบบปันส่วนและรอคิวซื้อสินค้ามานาน จึงกระหายอยากได้สินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้ราคาสินค้าพุ่งสูงขึ้น

ในปี 1988 ภาวะเงินเฟ้อของจีนขึ้นถึงระดับสูงสุด จนทำให้ผลตอบแทนสุทธิของเงินฝากธนาคารติดลบ มีการแห่ถอนเงินฝากเพื่อนำไปซื้อสินค้ามาเก็บตุน ทำให้ภาวะเงินเฟ้อยิ่งทรุดหนัก ในที่สุด PBC จึงมีข้อสรุปว่าต้องใช้นโยบายการเงินในการต่อสู้กับภาวะเงินเฟ้อก่อนหน้า นั้นการขาดทิศทางที่ชัดเจนของนโยบายการเงิน มีการใช้นโยบายการเงินในลักษณะผ่อนคลายสลับกับการเข้มงวด ตามแต่ผู้มีอำนาจการเมืองกลุ่มสนับสนุนการปฏิรูปและกลุ่มคัดค้านจะมีอิทธิพล สร้างความผันผวนอย่างมากในด้านปริมาณเงินและการลงทุน ในระยะหลัง PBC จึงต้องปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือนโยบายการเงินเพื่อสนองนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจให้เป็นไปโดยราบรื่น

(ค) การเลือกเป้าหมายขั้นกลาง[8]

เป็นที่ยอมรับว่าภาวะเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและอัตราเงินเฟ้อต่ำเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิรูปเศรษฐกิจ หากประชาชนเกิดความเข้าใจผิดว่าเงินเฟ้อจะต้องเกิดขึ้นควบคู่กับการปฏิรูป ประชาชนย่อมไม่สนับสนุนการปฏิรูป ดังนั้นจึงมีคำถามว่าในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากระบบวางแผนส่วนกลางมาสู่ระบบตลาด ควรจะมีนโยบายการเงินลักษณะใด นอกจากนี้ มีการทิ้งช่วงเวลานานพอควรนับจากเริ่มใช้นโยบายการเงินจนถึงการเกิดเสถียรภาพของราคาอันเป็นเป้าหมายหลัก จึงต้องมีเป้าหมายขั้นกลางเพื่อติดตามดูผลที่เกิดขึ้นในระยะสั้น เป้าหมายขั้นกลางควรเป็นตัวแปรหรือดัชนีที่ควบคุมได้พอควร มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเป้าหมายหลักและส่งสัญญาณออกมารวดเร็วเวลานโยบายเบี่ยงเบนออกนอกทาง ในหลายประเทศมักเลือกใช้ปริมาณเงินรวมหรือสินเชื่อรวม (credit aggregate) หรืออัตราดอกเบี้ย หรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นดัชนีติดตามผล

การเลือกเป้าหมายขั้นกลางในจีนต้องพิจารณาจากการจัดระเบียบด้านสถาบันในการปฏิรูปเศรษฐกิจ กล่าวคือ ตลาดการเงินของจีนยังไม่พัฒนาถึงระดับหนึ่ง PBC ยังควบคุมอัตราดอกเบี้ย จึงใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเป้าหมายขั้นกลางไม่ได้ สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรานั้น จีนควบคุมเข้มงวดในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ จึงใช้เป็นดัชนีด้านนโยบายการเงินไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นจึงเหลือแต่ปริมาณเงิน และสินเชื่อรวมที่อาจใช้เป็นตัวแปรเป้าหมายขั้นกลาง

การเลือกตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งใน 2 ตัวแปรนี้ขึ้นอยู่กับระบบอัตราแลกเปลี่ยนในระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (fixed exchange rate) การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทุนสำรองระหว่างประเทศ อันเนื่องจากดุลการชำระเงินไม่สมดุล เว้นแต่มีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตรา ปริมาณเงินจึงไม่อยู่ในควบคุมของธนาคารกลาง กรณีนี้ ปริมาณสินเชื่อรวมจะเป็นเป้าหมายขั้นกลางที่เหมาะสมมากกว่า ปริมาณเงิน ตรงกันข้ามในระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว เจ้าหน้าที่การเงินอาจคุมปริมาณเงินได้อย่างเต็มที่ ปริมาณเงินอาจเหมาะสมที่จะเป็นตัวแปรเป้าหมายขั้นกลาง

ในกรณีของจีนดังได้กล่าวแล้วว่าจีนใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคู่ ใช้อัตราแลกเปลี่ยนทางการกับการส่งออกและนำเข้าส่วนหนึ่งของรัฐวิสาหกิจ นอกนั้นใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ใกล้เคียงกับอัตราแลกเปลี่ยนตลาด อีกทั้งมีการควบคุมเข้มงวดในการนำเข้า ความเป็นห่วงในการรักษาความสมดุลของดุลการชำระเงินอาจกระทบต่อความเป็นกลางของนโยบายการเงิน การเลือกระหว่างตัวแปรปริมาณเงินและปริมาณสินเชื่อจึงก้ำกึ่งกัน

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการใช้เครื่องมือโดยอ้อมในการดำเนินนโยบายการเงิน นั่นคือ ให้ดอกเบี้ยมีบทบาทมากขึ้นในการจัดสรรสินเชื่อ จีนจะต้องพัฒนาตลาดการเงินต่อไป แม้ปัจจุบันมีการจัดตั้งธนาคารใหม่และสถาบันการเงินใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น มีการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เงินทุนผ่านตลาด interbank แต่การแข่งขันภายในตลาดการเงินยังอยู่ในระดับต่ำ ตลาดเงินยังมีการแยกส่วน การติดต่อระหว่างธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ ยังจำกัดอยู่ภายในมณฑลเดียวกัน

มาตรการสร้างระบบการเงินที่เข้มแข็งมากขึ้น ได้แก่ เพิ่มอิสระแก่กลุ่มธนาคาร พัฒนาเฉพาะด้านลดการใช้มาตรการคุมเพดานสินเชื่อ เพิ่มภาวะการแข่งขัน โดยเพิ่มธนาคารพาณิชย์เอกชน พัฒนาตลาดพันธบัตร และก้าวต่อไปจะเป็นการปล่อยให้ตลาด

กำหนดอัตราดอกเบี้ย และปรับปรุงกฎระเบียบรวมทั้งการเป็นผู้ประสานการพัฒนาเทคโนโลยีของสถาบันการเงินให้ตลาดเงินทั่วทั้งประเทศสามารถติดต่อถึงกันโดยสะดวก

ตารางที่ 3.4 มูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมเบื้องต้นและสินเชื่อจากธนาคาร

ปี	รัฐวิสาหกิจ	มิใช่รัฐวิสาหกิจ	รวม
มูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมเบื้องต้น (พันล้าน Rmb)			
1980	391.5 (76.0)	123.9 (24.0)	515.4 (100)
1985	630.2 (64.9)	341.4 (31.1)	971.6 (100)
1990	1,306.4 (54.6)	1,086.1 (54.4)	2,392.4 (100)
1993	2,272.4 (43.1)	2,996.7 (56.9)	5,269.2 (100)
สินเชื่อจากธนาคาร (เฉพาะเงินทุนดำเนินการ) (พันล้าน Rmb)			
1980	66.8 (89.5)	7.8 (10.5)	74.6 (100)
1985	154.1 (82.7)	32.1 (17.3)	186.2 (100)
1990	421.2 (83.5)	83.1 (16.5)	504.4 (100)
1993	702.1 (83.4)	139.9 (16.6)	842.1 (100)

ที่มา: China Statistial Yearbook 1995

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละ

IV ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่างประเทศของจีนมีหลายด้าน ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศ และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

1. ความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศ

1.1 นโยบายการค้าต่างประเทศ

การพิจารณานโยบายการค้าต่างประเทศของจีนอาจแยกเป็นนโยบายหลักและนโยบายเสริม ดังนี้

(ก) นโยบายหลักของการค้าต่างประเทศตามที่จีนประกาศ คือ ยึดหลักความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual benefit) กล่าวคือ การซื้อขายแลกเปลี่ยนต้องมีความยุติธรรม มีเหตุผล เคารพในกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ สัญญาและข้อตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ประเทศพึงใช้ความพยายามของตนเองทั้งด้านสติปัญญาและด้านทรัพยากรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตน จีนไม่ได้ใช้นโยบาย "เสรีนิยม" ด้านการค้าต่างประเทศดังเช่นประเทศอื่น ๆ จีนใช้ คำว่า "การเปิดกว้างระบบเศรษฐกิจ" ดังนั้นในการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จีนพยายามนำเข้าเฉพาะสินค้าที่สร้างความเข้มแข็งแก่ระบบเศรษฐกิจจีนและสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีพเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากจีนปรารถนาเข้าเป็นสมาชิกองค์การค้าโลก ซึ่งมีข้อตกลงต่าง ๆ ที่สมาชิกต้องปฏิบัติต่อกันและกันอย่างเสมอภาค รัฐบาลจีนจึงต้องค่อย ๆ ลดความเข้มงวดต่าง ๆ ลงมา

(ข) นโยบายเสริมคือการจัดทำแผนการค้าต่างประเทศโดยแยกเป็นแผนแบบสั่งการที่ต้องปฏิบัติอย่างเข้มงวดโดยหน่วยงานของรัฐบาลกลาง (บรรษัทการค้าแห่งชาติ) และรัฐบาลระดับมณฑล มหานคร และเขตปกครองตนเอง และแผนแบบชี้แนะซึ่งเป็นกรอบในการติดตามควบคุมรัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจเอกชนในการนำเข้าและส่งออกให้อยู่ภายในเป้าหมายรวม แผนแบบสั่งการครอบคลุมสินค้าหลักทางเศรษฐกิจ เช่น ธัญพืชบางชนิด น้ำมันบริโภค น้ำตาล ปุ๋ยเคมี เหล็ก และไม้ เป็นต้น รวมทั้งสินค้าที่มีการทำข้อตกลงระดับรัฐบาล รัฐบาลรับผิดชอบการจัดสรรเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระค่าสินค้าเหล่านี้ (ส่วน

แผนชี้แนะใช้กับสินค้าที่อยู่นอกเหนือแผนแบบสั่งการ โดยผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบจัดหาเงินตราต่างประเทศมาชำระค่าสินค้าเอง

(ค) นโยบายการส่งออก โดยทั่วไปรัฐบาลจีนให้ความสำคัญและสนับสนุนการส่งออก แต่ยังมีการควบคุมการส่งออกสินค้าบางชนิดโดยใช้ระบบใบอนุญาตส่งออกและโควต้าส่งออก สินค้าที่อยู่ในข่ายการควบคุมมีลักษณะดังนี้ สินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน สินค้าที่กำลังขาดแคลนภายในประเทศ สินค้าที่มีการจำกัดปริมาณนำเข้าโดยประเทศผู้นำเข้า สินค้าที่สิ้นเปลืองทรัพยากรหรือพลังงานในการผลิต โบราณวัตถุและวัตถุสูงค่าห้ามส่งออกโดยเด็ดขาด

(ง) นโยบายการนำเข้า รัฐบาลจีนมีนโยบายควบคุมการนำเข้าค่อนข้างเข้มงวด ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า การนำเข้าสินค้าหลายสิบรายการยังคงต้องขอใบอนุญาตนำเข้าหรือโควต้านำเข้า หลักเกณฑ์การควบคุมมีดังนี้ สินค้าเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ สินค้าที่ประเทศผู้ส่งออกห้ามส่งออก สินค้าผลิตโดยนักโทษ สินค้าประเภทเดียวกับสินค้าทดแทนการนำเข้า สินค้าที่เป็นภัยต่อสุขภาพของประชาชน

1.2 ระบบการออกใบอนุญาตและโควต้า

จีนใช้ระบบการออกใบอนุญาต (export license) และโควต้าเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมดุลการค้าและดุลการชำระเงินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และควบคุมการนำเข้าและส่งออกให้อยู่ในเป้าหมายที่กำหนดในแผน

1.2.1 การส่งออก

จีนเริ่มใช้ระบบใบอนุญาตการส่งออกในปี 1980 รัฐสภาได้มอบอำนาจให้กระทรวงการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างประเทศ (MOFTEC) ออกใบอนุญาตการส่งออก ในทางปฏิบัติ MOFTEC และสำนักงาน/คณะกรรมาธิการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าประจำมณฑลหรือเทียบเท่าร่วมกันบริหารระบบดังกล่าว

ตามปกติธุรกิจที่จดทะเบียนทำธุรกิจส่งออกจะได้รับอนุญาตให้ส่งออกสินค้ากลุ่มหนึ่ง ในขั้นการส่งออกไม่ต้องขออนุญาตใด ๆ อีกหากอยู่ในกลุ่มสินค้าที่ได้รับอนุญาตแล้ว แต่หากเป็นสินค้าที่อยู่ในกลุ่มต้องขอใบอนุญาต ก็ต้องขอใบอนุญาตส่งออกทุกครั้ง ในปี 1990 สินค้าที่ต้องขอใบอนุญาตส่งออกมีอยู่ 185 รายการ แบ่งเป็น 22 รายการอนุญาต

โดย MOFTEC 75 รายการ อนุญาตโดยสำนักงานกรรมาธิการพิเศษตั้งอยู่ในเมืองท่า และ 88 รายการอนุญาตโดยสำนักงานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าประจำมณฑล หรือเทียบเท่า MOFTEC มีหน้าที่ออกใบอนุญาตการส่งออกแก่รัฐวิสาหกิจที่สังกัดรัฐบาลกลาง ส่วนสำนักงานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าประจำมณฑลรับผิดชอบการออกใบอนุญาตส่งออกแก่ผู้ส่งออกนอกเหนือจากนั้น

ระบบโควต้าส่งออกใช้ในกรณีประเทศนำเข้าได้กำหนดโควต้านำเข้า หรือมิฉะนั้นก็เป็นสินค้าที่จีนขาดแคลน จีนได้ลงนามข้อตกลงทวิภาคีการค้าสิ่งทอกับประชาคมยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา และฟินแลนด์

MOFTEC ได้รับมอบอำนาจจากรัฐสภาในการจัดสรรโควต้า และหน่วยงานระดับมณฑล มหานคร และเขตปกครองตนเองมีหน้าที่ดูแลให้มีการปฏิบัติตามที่หน่วยเหนือกำหนด

โควต้าการส่งออกสิ่งทอ เริ่มตั้งแต่ปี 1979 จีนทำข้อตกลงทวิภาคีการค้าสิ่งทอกับประเทศต่าง ๆ แถบตะวันตก ประเทศเหล่านี้จำกัดปริมาณนำเข้าสิ่งทอ โควต้าสิ่งทอจึงเป็นมาตรการที่จีนจำต้องยอมรับจากประเทศคู่ค้าเหล่านี้

โควต้าส่งออกไปฮ่องกงและมาเก๊าเริ่มใช้ในปี 1985 เนื่องจากฮ่องกงและมาเก๊าเป็นแหล่งระบายสินค้าจีนที่สำคัญมาแต่ดั้งเดิม เมื่อรัฐบาลกลางอนุญาตให้รัฐวิสาหกิจอื่นนอกเหนือจากบรรษัทการค้าต่างประเทศที่สังกัด MOFTEC สามารถทำการค้าต่างประเทศได้รับวิสาหกิจต่าง ๆ จึงพากันมุ่งทำการค้ากับตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ และเพื่อช่วยเหลือรัฐวิสาหกิจการค้าต่างประเทศที่จัดตั้งภายหลังได้มีโอกาสทัดเทียมกับบรรษัทการค้าต่างประเทศแห่งชาติ โดยการจัดสรรโควต้าส่งออกไปยังตลาดทั้ง 2 แห่งนี้ กลุ่มสินค้าที่มีการจัดสรรโควต้ามีลักษณะดังนี้ สินค้าส่งออกชั้นนำของจีนในตลาดโลก สินค้าทรัพยากรธรรมชาติ สินค้าที่นำเข้าเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก สินค้าประเภทอาหารทั้งสดและแช่แข็ง สินค้าส่งออกดั้งเดิม

1.2.2 **การนำเข้า**

MOFTEC และสำนักงานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าต่างประเทศประจำมณฑลหรือเทียบเท่าร่วมกันกำหนดกลุ่มสินค้าที่ต้องขอใบอนุญาตนำเข้า ในปี 1992 มีสินค้า 53 รายการที่ต้องขอใบอนุญาตการนำเข้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย MOFTEC

รับผิดชอบการออกใบอนุญาต 16 รายการ ที่เหลือ 37 รายการออกใบอนุญาตนำเข้าโดยสำนักงานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าประจำมณฑล แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานของ MOFTEC ณ เมืองท่าทำการแทนรัฐบาลระดับมณฑลในการออกใบอนุญาตทั้งหมด

ในด้านโควต้านำเข้า ในปี 1993 สินค้าที่ต้องขอโควต้านำเข้ามีทั้งหมด 114 รายการ MOFTEC ทำหน้าที่จัดสรรโควต้าสินค้า 16 รายการที่เหลือนอกนั้นกระจายไปยังรัฐบาลระดับมณฑลหรือเทียบเท่า

นอกจากระบบการออกใบอนุญาตและโควต้าแล้ว จึงยังมีมาตรการเข้มงวดในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า การปิดฉลากและใบรับรองสินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม จีนจำเป็นต้องลดข้อจำกัดต่าง ๆ ลงตามลำดับโดยลดรายการสินค้าที่ต้องขอใบอนุญาตหรือขอโควต้าให้เหลือน้อยที่สุด

สืบเนื่องจากระบบการออกใบอนุญาตและโควต้าดังกล่าวข้างต้น ผู้ที่ทำการค้ากับจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ส่งออกที่ประสงค์จะขายสินค้าให้จีนจึงต้องสนใจประเด็นต่าง ๆ อาทิ สินค้าที่จะขายให้จีนอยู่ในข่ายที่ต้องขอใบอนุญาตนำเข้าหรือไม่ หน่วยงานใดของจีนมีอำนาจในการออกใบอนุญาต ผู้สั่งเข้าฝ่ายจีนสามารถขอใบอนุญาตนำเข้าได้หรือไม่ ผู้ซื้อฝ่ายจีนได้รับอนุญาตสั่งซื้อโดยตรงจากผู้ส่งออกหรือไม่ ผู้ซื้อฝ่ายจีนมีเงินตราต่างประเทศเพียงพอที่จะชำระค่าสินค้าหรือไม่ ฯลฯ

1.3. การจัดองค์กรด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศและขอบเขตความรับผิดชอบ

องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศของจีน อาจแบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

(1) กระทรวงการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ (Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation, MOFTEC, เปลี่ยนมาใช้ชื่อนี้ตั้งแต่มีนาคม 1993) ก่อนปี 1978 กระทรวงนี้รับผิดชอบผูกขาดการค้าต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 1978 เป็นต้นมามีการกระจายอำนาจการติดต่อทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศไปยังรัฐบาลระดับมณฑล มหานคร เขตปกครองตนเอง และกระทรวงอื่น ๆ

MOFTEC มีขอบเขตความรับผิดชอบสำคัญดังนี้ เสนอขออนุมัติรัฐสภาในการกำหนดกลยุทธและการจัดทำแผนพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่างประเทศระดับชาติทั้งแผนระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น จัดร่างกฎหมายและออกระเบียบ ดำเนินการเจรจาและจัดทำข้อตกลงด้านเศรษฐกิจในระดับรัฐบาล อาทิ การค้า การลงทุน การกู้เงิน การสั่งเข้าโรงงานสำเร็จรูป การนำเข้าเทคโนโลยีระดับสูง ฯลฯ ดำเนินการด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีกับองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ออกใบอนุญาตและการกำหนดโควต้าการค้าสินค้าบางชนิด พิจารณาอนุมัติการจัดตั้งสำนักงานการค้าของจีนในต่างประเทศ และสำนักงานการค้าของต่างประเทศในจีน ร่วมพิจารณาการกำหนดอัตราภาษีศุลกากร อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา และมาตรการอื่น ๆ ด้านการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ดูแลจัดทำสถิติการค้า จัดตั้งและดำเนินการศูนย์การส่งออก

(2) บรรษัทการค้าต่างประเทศแห่งชาติ (National Foreign Trade Corporations, NFTCs) ปัจจุบัน MOFTEC มีบรรษัทการค้าในสังกัดจำนวน 19 แห่ง ดังนี้

1. China National Foreign Trade Transportation Corporation
2. China National Chartering Corporation
3. China National Packaging Import and Export Corporation
4. China National Consultation and Technical Service Corporation
5. China National Cereals, Oils and Foodstuffs Import and Export Corporation
6. China National Native Produce and Animal by-Products Import and Export Corporation
7. China National Textile Import and Export Corporation
8. China National Light Industrial Products Import and Export Corporation

9. China National Arts and Crafts Import and Export Corporation
10. China National Chemicals Import and Export Cooporation
11. China National Metals and Minerals Import and Export Corporation
12. China National Machinery Import and Export Corporation
13. China National Instruments Import and Export Corporation
14. China National Technical Import Corporation
15. China National Silk Import and Export Corporation
16. China National Medicines and Health Products Import and Export Corporation
17. China National Export Bases Development Corporation
18. China National Overseas Trading Corporation
19. China National Trade Development Companies Incorporation

บรรษัทการค้าเหล่านี้เป็นรัฐวิสาหกิจ รับผิดชอบกำไรและขาดทุนภายในหน่วยงานของตน แต่ละแห่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ปักกิ่ง และมีสำนักงานสาขาในระดับมณฑล มหานคร เขตปกครองตนเอง และเมืองท่าสำคัญ บรรษัทการค้ามีขอบเขตความรับผิดชอบดังนี้ จัดทำและขออนุมัติแผนการนำเข้าและส่งออกกลุ่มสินค้าที่อยู่ในความรับผิดชอบตามคำชี้แนะของ MOFTEC จากนั้นติดต่อและเซ็นสัญญาหรือข้อตกลงกับหน่วยธุรกิจในต่างประเทศเพื่อการจัดซื้อหรือขายสินค้า ตลอดจนดำเนินการด้านการเงินเพื่อชำระค่าสินค้านำเข้า ติดต่อประสานงานกับองค์กร การขนส่งระหว่างประเทศเพื่อจัดหาเรือขนส่ง และหน่วยงานประกันภัยเพื่อการนำเข้าและส่งออก สังเกตการณ์ตลาดต่างประเทศ จัดงานแสดงสินค้าส่งออกขนาดย่อม ให้ข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งออก ตลอดจนเสาะหาสินค้าเพื่อสนับสนุนการส่งออก

ตั้งแต่ปี 1984 เป็นต้นมาบรรษัทการค้าเหล่านี้ได้แต่งตั้งเอเยนต์หรือตัวแทนการค้า โดยมอบหมายให้ทำหน้าที่นำเข้าและส่งออก ในปี 1993 ร้อยละ 50 ของการนำเข้าในความรับผิดชอบของ MOFTEC ดำเนินการโดยระบบตัวแทนการค้า และมีเป้าหมายจะให้การนำเข้าทั้งหมดดำเนินการโดยระบบตัวแทนการค้า และมีเป้าหมายจะให้การนำเข้าทั้งหมดดำเนินการโดยตัวแทนการค้า ยกเว้นการนำเข้าธัญพืชบางอย่างและสินค้าเฉพาะบางชนิดที่ยังสงวนไว้ ส่วนในด้านการส่งออกบรรษัทการค้าหันมาใช้วิธีดำเนินการร่วมกับบริษัทต่างชาติหรือโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศ

(3) องค์กรความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลระดับมณฑล มหานคร และเขตปกครองตนเอง (อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ : คณะกรรมาธิการ สำนักงาน กรม) สังกัดทั้งรัฐบาลระดับมณฑลและ MOFTEC ดูแลการดำเนินงานตามแผนการนำเข้าและส่งออกของรัฐบาลกลางและของรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งแยกจากกัน

องค์กรความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลท้องถิ่นเหล่านี้มีหน้าที่หลัก ได้แก่ ดูแลและตรวจสอบการดำเนินการทางเศรษฐกิจและการค้าต่างประเทศในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ กำหนดมาตรการและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในเขตพื้นที่ รวบรวมข้อมูลจากหน่วยการค้าต่างประเทศทั้งหมดที่ตั้งอยู่ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ นำเสนอต่อหน่วยเหนือเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการนำเข้าและส่งออกรวมทั้งการส่งเสริมการผลิตเพื่อส่งออก ในการรับรองคุณภาพสินค้าเพื่อการส่งออก กำหนดคุณภาพสินค้านำเข้า พิจารณาอนุมัติโครงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีมูลค่าระดับหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องให้ส่วนกลางพิจารณาอนุมัติ พิจารณาและอนุมัติรวมทั้งจัดสรรโควต้าและออกใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออกในระดับเขตพื้นที่ แนะนำและรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า พิจารณาอนุมัติการจัดตั้งสำนักงานตัวแทนการค้าของหน่วยธุรกิจต่างประเทศในเขตพื้นที่ ศึกษาสังเกตการณ์ระบบการบริหารจัดการของหน่วยธุรกิจที่ร่วมทุนกับต่างชาติ

(4) วิสาหกิจการค้าต่างประเทศสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมต่าง ๆ เดิมบรรษัทการค้าต่างประเทศที่สังกัด MOFTEC ผูกขาดการค้าต่างประเทศทั้งหมด แต่ในปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม (จีนมีกระทรวงอุตสาหกรรม

หลายกระทรวงแยกตามกลุ่มสินค้า) ได้จัดตั้งบริษัทของตนเองเพื่อส่งออกสินค้าและ/หรือนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศโดยตรงภายในขอบเขตธุรกิจที่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ทั้งนี้แผนการนำเข้าและส่งออกของวิสาหกิจเหล่านี้ยังคงต้องประสานกับแผนขององค์กรอื่น ๆ อันได้แก่ MOFTEC และหน่วยวางแผนของรัฐบาลกลาง (State Planning Commission)

(5) องค์กรสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ รัฐบาลจีนได้จัดตั้งองค์กรอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนมีบทบาทเสริมองค์กรหลักที่ระบุข้างต้น ทำหน้าที่ด้านการวิจัย ศูนย์ข้อมูล ให้คำปรึกษา หรือประสานงานกับหน่วยธุรกิจด้านการค้าต่างประเทศทั้งฝ่ายจีนและต่างชาติ หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่

China Council for the Promotion of International Trade (CCPIT)

The International Trade Research Institute

The International Economic Cooperation Research Institute

China Economic and Trade Consultants Corporation

China International Trade Research and Training for Asia and The Pacific Region

Chamber of Export Commodities

China Foreign Trade Association

China International Economic Cooperation Society

China Association of the Enterprises with Foreign Investment

China International Contractors Association

ในบรรดาหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น China Council for the Promotion of International Trade (CCPIT) นับว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเด่นเหนือหน่วยงานอื่นในกลุ่มเดียวกัน ก่อนปี 1988 หน่วยงานนี้ใช้ชื่อว่า China Council for the Promotion of International Trade เป็นองค์กรที่บริหารงานเป็นอิสระ แต่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล กิจกรรมสำคัญได้แก่ เชิญคณะนักธุรกิจและนักวิชาชีพไปเยือนจีน

จัดคณะเจ้าหน้าที่ด้านเศรษฐกิจการค้าและเทคโนโลยีไปดูงานต่างประเทศ จัดงานแสดงสินค้านานาชาติในจีน จัดงานแสดงสินค้าในต่างประเทศตามลำพังหรือช่วยจัดให้แก่องค์กรอื่นของจีน อำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานต่างประเทศในการจัดงานแสดงสินค้าและเทคโนโลยีในจีน เป็นตัวแทนของจีนในการจดทะเบียนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ

การจัดงานแสดงสินค้าของต่างประเทศในจีนมีขั้นตอนดำเนินงานโดยสังเขปดังนี้ สำนักงานใหญ่ CCPIT จะรับผิดชอบงานแสดงสินค้ากรณีที่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และสำนักงานท้องถิ่นของ CCOIC รับผิดชอบกรณีที่ขออนุมัติจากรัฐบาลระดับมณฑล/มหานคร/เขตปกครองตนเอง การดำเนินงานเริ่มจากยื่นความประสงค์พร้อมข้อมูลวันเวลาสถานที่และรายละเอียดอื่น ๆ ไปยัง CCOIC เฉพาะการจัดแสดงสินค้าในปักกิ่งจะต้องติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ

The Administrative Office of the Beijing Exhibition Centre (รับผิดชอบการจัดเก็บค่าเช่าสถานที่)

The Beijing Branch of the China National Foreign Trade Transportation Corporation (รับผิดชอบการขนส่งภายในจีนทั้งบุคคลและวัตถุ จัดแสดง ดูแลการเสียภาษี การตรวจสอบกรณีพืชและสัตว์)

The Beijing Exhibition Service Corporation (บริการจัดหาบุคลากรประจำงาน จัดหาล่าม ให้เช่าเครื่องใช้ อุปกรณ์ แปลเอกสาร จัดพิมพ์แผ่นพับ จัดหาที่พัก ฯลฯ)

Beijing Art Factory (บริการด้านออกแบบตกแต่งสถานที่ จัดแสดงสินค้า)

เมืองสำคัญในจีนที่เหมาะในการจัดงานแสดงสินค้าได้แก่ ปักกิ่ง เซียงไฮ้ เทียนสิน กวางโจว หวู่ฮั่น เฉินหยาง ต้าเหลียน เฉิงตู ชิเจียชวง ไต้หยวน ซีอาน หังโจว จินเต่า นานกิง คุณหมิง ฉางชา ฮามิน เซินเจิ้น ฯลฯ เมืองต่าง ๆ เหล่านี้จะมีกลุ่มหน่วยงานที่มีส่วนร่วมคล้ายกับที่ปักกิ่ง เงื่อนไขสำคัญในการจัดงานแสดงสินค้าในจีนคือฝ่ายผู้จัดจะต้องส่งตัวอย่าง เอกสารต่าง ๆ ที่ประสงค์จะเผยแพร่ในงานให้ CCOIC

ตรวจสอบและอนุมัติล่วงหน้า งานแสดงสินค้านี้อาจขายสินค้า หรือจัดให้มีการเจรจาการค้ากับบริษัทของจีน หรือการลงทุนร่วมแบบต่าง ๆ โดยติดต่อล่วงหน้าให้ฝ่ายจีนเตรียมการ

(6) องค์การค้าของรัฐบาลจีนในต่างประเทศ สำนักที่ปรึกษาการค้าและสำนักผู้แทนการค้าของจีนในต่างประเทศ ถือเป็นส่วนหนึ่งของสถานทูตจีนในประเทศต่าง ๆ MOFTEC เป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยงานเหล่านี้ และอยู่ในบังคับบัญชาควบคู่ของ MOFTEC และสถานทูตในปี 1993 จีนมีสำนักงานดูแลการค้าในต่างประเทศราว 170 แห่ง

มีหน้าที่สำคัญคือ พัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างจีนกับประเทศที่สำนักงานตั้งอยู่ เผยแพร่การพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายการค้าของจีน ศึกษาภาวะเศรษฐกิจและนโยบายการค้ารวมทั้งกฎหมายและระเบียบ ตลอดจนข้อมูลด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศที่สำนักงานตั้งอยู่ เข้าร่วมเจรจาการค้าระหว่างจีนกับประเทศนั้นและจัดทำร่างข้อบังคับการค้า ช่วยเหลือบริษัทการค้าต่างประเทศของจีนในการเจรจาติดต่อหน่วยการค้าของต่างประเทศในการนำเข้าและส่งออก ให้คำแนะนำการเซ็นสัญญาการค้าแก่ธุรกิจเอกชนของจีน ออกใบรับรองแหล่งผลิตสินค้านำเข้า ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือการค้ากับรัฐบาลต่างประเทศตามที่ได้รับมอบหมายจาก MOFTEC

(7) บริษัทตัวแทนการค้าในฮ่องกงและมาเก๊า ก่อนปี 1975 การค้าต่างประเทศระหว่างจีนกับประเทศเสรีนิยมส่วนมากกระทำผ่านประเทศที่สาม ที่สำคัญคือฮ่องกงและมาเก๊า ปัจจุบันประเทศเสรีนิยมส่วนใหญ่ติดต่อค้าขายกับจีนได้โดยตรง แต่เนื่องจากปริมาณการค้าต่างประเทศของจีนตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมาขยายตัวอย่างมาก บริษัทตัวแทนการค้าในฮ่องกงและมาเก๊าจึงยังคงมีบทบาทสูง นอกจากนี้ ปัจจุบันรัฐบาลระดับมณฑลต่าง ๆ ยังได้จัดตั้งบริษัทตัวแทนการค้าของตนในฮ่องกงและมาเก๊า แยกต่างหากจากรัฐบาลกลางเพื่อดูแลการค้าของมณฑลนั้น ๆ โดยเฉพาะ

(8) หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ

กระทรวงการคลัง กระทรวงการคลังมีหน้าที่หลักในการเก็บภาษีและจัดทำงบประมาณรายจ่าย วางระบบการเงินและบัญชีแก่รัฐวิสาหกิจ แบ่งเป็น 11 กรม ในจำนวนนี้มี 2 กรมที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อทางเศรษฐกิจต่างประเทศ ได้แก่ กรมการเงินของวิสาหกิจอุตสาหกรรมละการคมนาคม ซึ่งมีหน้าที่อนุมัติโครงการร่วมทุนจีน-ต่างประเทศ

การค้าต่างตอบแทน (compensation trade) และ leasing พิจารณาการลงทุนของจีนในฮ่องกง มาเก๊า และประเทศต่าง ๆ อีกกรมหนึ่งคือกรมการเงินต่างประเทศ (Foreign Financial Affairs Department) ดูแลการกู้เงินจากธนาคารโลกและรัฐบาลต่างประเทศ กำหนดระดับรายจ่ายขั้นสูงของคนจีนที่เดินทางออกนอกประเทศ ดูแลการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ

สำนักงานดูแลราคาสินค้า (State Administration of Commodity Prices) เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อรัฐสภา มีหน้าที่ควบคุมราคาสินค้าระดับประเทศ ในด้านสินค้าส่งออก ทำหน้าที่กำหนดและปรับราคาสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตร และอัตราค่าบริการให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับตลาดต่างประเทศ สำนักงานนี้แบ่งเป็น 9 กรม อาทิ กรมราคาสินค้าเกษตร กรมราคาสินค้าอุตสาหกรรมเบา กรมราคาการค้าต่างประเทศ ฯลฯ มีหน่วยงานย่อยในระดับล่าง

สำนักงานบริหารอุตสาหกรรมและการค้า (State Administration for Industry and Commerce) เป็นหน่วยงานสังกัดรัฐสภา ทำหน้าที่ให้คำแนะนำการดำเนินธุรกิจด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม การลงทุนจากต่างประเทศและการลงทุนร่วมจีน-ต่างประเทศ การควบคุมตลาด การจดทะเบียนจัดตั้งหน่วยธุรกิจ ทะเบียนการค้า ทะเบียนยี่ห้อการค้า ติดตามการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐบาลในการทำสัญญาทางเศรษฐกิจ

ตามกฎหมายที่ประกาศใช้ในปี 1982 กำหนดให้หน่วยธุรกิจทุกแห่งต้องจดทะเบียนขอใบอนุญาตดำเนินกิจการ บริษัทร่วมทุนจีน-ต่างประเทศต้องรายงานต่อหน่วยงานนี้กรณีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ทำการ การโอนทรัพย์สิน การโอนหุ้น การขยายขอบเขตสัญญาและการต่ออายุสัญญา

การลงทุนโดยตรงต่างประเทศทุกรูปแบบในจีนต้องผ่านการอนุมัติจากหน่วยงานนี้ในระดับรัฐบาลกลางหรือระดับท้องถิ่นแล้วแต่กรณี หลังจากได้รับอนุมัติแล้วต้องนำหลักฐานการอนุมัติและเอกสารประกอบยื่นขอจดทะเบียนต่อหน่วยงานระดับท้องถิ่นภายในกำหนดเวลา วันที่ออกใบอนุญาตถือเป็นวันเริ่มต้นของสัญญาการลงทุนร่วมหรือการจัดตั้งหน่วยธุรกิจ

1.4 แนวปฏิบัติด้านการค้าต่างประเทศ

1.4.1 รูปแบบการค้าต่างประเทศ

รูปแบบการค้าต่างประเทศของจีนแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ การค้าตามข้อตกลง และการค้าที่มิได้มีข้อตกลง การค้าตามข้อตกลงแบ่งเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล และข้อตกลงแบบอื่น

(ก) **ข้อตกลงการค้าระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล** ข้อตกลงการค้าของจีนในระดับรัฐบาลส่วนมากอยู่ในรูปทวิภาคี ยกเว้นข้อตกลงที่ทำกับประชาคมยุโรป ปัจจุบันจีนได้ทำข้อตกลงการค้ากับประเทศต่าง ๆ มากกว่า 100 ประเทศ ตามปกติการค้าตามข้อตกลงจะเจรจาปีละครั้งและหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเป็นผู้ลงนาม กระทรวงการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างประเทศเป็นสถาบันแห่งเดียวที่ลงนามข้อตกลงการค้าในนามรัฐบาลจีน ภายหลังการลงนามข้อตกลง การดำเนินธุรกิจอยู่ในความรับผิดชอบของบรรษัทการค้าต่างประเทศแห่งชาติและวิสาหกิจการค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง MOFTEC มีหน้าที่ดูแลติดตาม

ข้อตกลงการค้าระดับรัฐบาลแบ่งย่อยเป็น 3 แบบ ดังนี้

– ข้อตกลงแบบ A ระบุชนิดของสินค้าที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะซื้อขายตามปริมาณที่กำหนดอย่างเคร่งครัด เป็นข้อตกลงที่มุ่งรักษาความสมดุลทางการค้าซึ่งกันและกันโดยมีสินค้าที่พร้อมจะซื้อขาย

– ข้อตกลงแบบ B มีรายการสินค้า 2 ชุด ชุดหนึ่งเป็นรายการสินค้าที่แต่ละฝ่ายจะซื้อขายตามปริมาณที่กำหนด อีกชุดหนึ่งเป็นรายการสินค้าที่ไม่ผูกมัดปริมาณซื้อขาย

– ข้อตกลงแบบ C ระบุรายการสินค้าที่แนะนำว่าน่าจะมีการซื้อขายกัน มิใช่ข้อผูกมัดว่าคู่สัญญาจะต้องซื้อขายตามนั้น ข้อตกลงการค้าที่จีนและไทยลงนามเป็นตัวอย่างข้อตกลงแบบนี้

(ข) **ข้อตกลงการค้าที่มิใช่รัฐบาลต่อรัฐบาล** เป็นข้อตกลงการค้าที่ทำกับกลุ่มธุรกิจของประเทศที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ระบุรายการสินค้าและมูลค่ารวมหรือปริมาณรวมของสินค้าที่จะแลกเปลี่ยนระหว่างตัวแทนของหน่วยการค้าต่างประเทศของจีนกับผู้แทนกลุ่มธุรกิจของอีกฝ่าย ปัจจุบันข้อตกลงการค้าแบบนี้มีความสำคัญน้อยลง

(ค) **การค้าโดยไม่มีข้อตกลง** จีนเรียกการค้าแบบนี้ว่าการค้าแบบ "จ่ายเงิน" ปัจจุบันการค้าแบบนี้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เป็นรูปแบบการค้าที่ดำเนินการโดยบริษัทการค้าเอกชนในจีน

1.4.2 **การขายสินค้าให้จีน**

หน่วยธุรกิจต่างประเทศที่ประสงค์จะขายสินค้าให้จีนอาจปฏิบัติ ดังนี้

(1) ศึกษาแนวโน้มการนำเข้าสินค้าของจีน ในอดีตจีนนำเข้าเฉพาะเครื่องจักรกลหนัก อุปกรณ์ และธัญพืช ตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมาจีนเพิ่มประเภทสินค้านำเข้าได้แก่ เทคโนโลยีก้าวหน้า อุปกรณ์ วัตถุดิบเพื่อการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 9 (1996-2000) จีนมีแผนนำเข้ามูลค่า 450 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เน้นการนำเข้าอุปกรณ์ทันสมัย เทคโนโลยีหลักด้านเกษตร พลังงาน การขนส่ง สิ่งทอ โทรคมนาคม ไฟฟ้า และวัตถุดิบ

(2) การติดต่อกับหน่วยการค้าของจีน ปัจจุบันหน่วยธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ได้แก่ บรรษัทการค้าต่างประเทศแห่งชาติที่สังกัด MOFTEC รัฐวิสาหกิจการค้าต่างประเทศที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งมีหลายกระทรวงแยกตามกลุ่มสินค้า รัฐวิสาหกิจการค้าต่างประเทศที่สังกัดรัฐบาลระดับมณฑลหรือเทียบเท่า แผนกนำเข้าของโรงงานอุตสาหกรรมบางแห่ง หน่วยงานของรัฐบางแห่งและหน่วยงานวิจัยบางแห่งก็ได้รับอนุญาตให้นำเข้าได้ โดยใช้เงินตราต่างประเทศจากการส่งออกของตน หมายความว่าบริษัทการค้าต่างประเทศเหล่านี้ต้องมีการส่งออกและนำเข้าควบคู่กัน พึงเข้าใจว่าหน่วยธุรกิจนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศล้วนสังกัดหน่วยงานของรัฐ เอกชนยังไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งบริษัทนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ

นักธุรกิจต่างประเทศที่ประสงค์จะขายสินค้าในจีนอาจเลือกติดต่อกับหน่วยการค้าต่างประเทศของจีนแห่งใดแห่งหนึ่ง ในระดับสำนักงานใหญ่หรือสาขาในมณฑลต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยติดต่อขอทราบรายชื่อบริษัทการค้าต่างประเทศได้จาก China Cooncil for the Promotion of International Trade หรือจากฝ่ายพาณิชย์ของสถานทูตจีน

(3) ข้อมูลเพิ่มเติมบางประการในติดต่อค้าขายกับจีน

(ก) ทางการจีนได้จัดตั้งบริษัทที่ปรึกษาทางการค้าทั่วประเทศจีน เพื่อให้คำแนะนำแก่บริษัทต่างประเทศในการติดต่อกับบริษัทการค้าจีน บริษัทที่ปรึกษาเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลแหล่งนำเข้าที่เป็นประโยชน์แก่นักธุรกิจต่างประเทศหน้าใหม่

(ข) วิสาหกิจการค้าต่างประเทศของจีนอาจเชิญคณะนักธุรกิจต่างประเทศไปเยือนจีน ขณะเดียวกันมีคณะเจ้าหน้าที่วงการค้าของจีนออกไปเยือนต่างประเทศเพื่อเจรจาซื้อและขายสินค้า การติดต่อพบปะทำความรู้จักระหว่างผู้ค้าของทั้งสองฝ่ายจะอำนวยประโยชน์สำหรับการค้าต่อไป

(ค) เนื่องจากบุคลากรฝ่ายจีนส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาต่างประเทศ การติดต่อขายสินค้าให้จีนจึงควรเสนอข้อมูลต่าง ๆ เป็นภาษาจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องการขายสินค้าประเภทอุปกรณ์ เครื่องจักร โรงงานสำเร็จรูปและเทคโนโลยีที่มีรายละเอียดซับซ้อน และหากมีการเชิญผู้ซื้อฝ่ายจีนไปเยือนโรงงานของตนพร้อมทั้งสาธิตการทำงานของเครื่องจักร จะช่วยให้ผู้ซื้อฝ่ายจีนเกิดความเชื่อมั่นและความกระจ่างในสินค้านั้น การเชิญคณะเจ้าหน้าที่การค้าจีนมาเยือนโรงงานของผู้ขาย ควรระบุรายละเอียดให้ชัดเจน ได้แก่ จำนวนบุคคลที่เชิญ เวลาและระยะการเยือนและการรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

หน่วยการค้าต่างประเทศของจีนทุกระดับมีเครื่องมือสื่อสารประเภทโทรศัพท์ โทรสาร และเทเลกซ์ ฝ่ายติดต่อกับต่างประเทศของวิสาหกิจจีนส่วนมากใช้ทั้งภาษาจีนและอังกฤษ

ยกเว้นการติดต่อซื้อขายโรงงานสำเร็จรูป อุปกรณ์และเครื่องจักรไฮเทค ธัญพืชและฝ้าย การนำเข้าสินค้าอื่น ๆ ส่วนใหญ่ใช้วิธีติดต่อทางสื่อสาร เมื่อตกลงเงื่อนไขเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย จะมอบหมายให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จัดทำสัญญาซื้อขายเพื่อลงนามร่วมกัน

(ง) งานแสดงสินค้าจีนที่นครกวางโจว ตามปกติจัดปีละ 2 ครั้ง ในเดือนเมษายนและตุลาคม เดิมงานนี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสินค้าออกของจีน ต่อมาเป็นโอกาสที่ผู้นำเข้าฝ่ายจีนได้พบปะและเจรจาซื้อสินค้าเข้าประเภทเครื่องจักร เหล็ก ปุ๋ย ธัญพืช วัตถุดิบ สิ่งทอ รวมทั้งการแสวงหานักธุรกิจต่างชาติมาร่วมลงทุน งานแสดงสินค้านี้เป็นช่องทางสำคัญทางหนึ่งที่จีนได้เรียนรู้กลไกและเงื่อนไขการค้าต่าง ๆ ที่ใช้ในทางสากล อาทิ การซื้อขาย ระบบซื้อเชื่อ การคิดค่าคอมมิชชั่น ส่วนลด การติดตราสินค้าตามที่ผู้ซื้อต้องการ การส่งตัวอย่างสินค้า การใช้วัตถุดิบตามที่ผู้ซื้อกำหนด ฯลฯ

นักธุรกิจต่างประเทศที่ประสงค์จะเยือนงานแสดงสินค้าดังกล่าว อาจแจ้งความจำนงไปยังรัฐวิสาหกิจการค้าต่างประเทศแห่งใดแห่งหนึ่งหรือแจ้งโดยตรงไปยัง

Chinese Export Commodities Fair (ที่อยู่ 17 Liu Hua Road, Guangzhou China, post code 510014, Telex 11465 Fair CN) หรือติดต่อฝ่ายพาณิชย์ของสถานทูตจีน หรือสำนักงานตัวแทน China Travel Service Company ที่ตั้งอยู่ในประเทศนั้น (ถ้ามี) พร้อมทั้งจองห้องพักและรายการนำเที่ยว

ในด้านการประชาสัมพันธ์ วิสาหกิจต่างประเทศที่ประสงค์ลงโฆษณาเผยแพร่สินค้าของตนในจีนอาจติดต่อ China International Advertising Corporation (19 Shaojiu Hutong, Wangfujing Street Beijing 100006, China, โทรศัพท์ 86-01-5128602, โทรสาร 86-01-501597)

1.4.3 **การซื้อสินค้าจากจีน**

สำหรับผู้นำเข้าที่เริ่มติดต่อกับจีน อาจหาข้อมูลสินค้าที่อยู่ในความสนใจของตนจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายการพาณิชย์ของสถานทูต พบปะคณะเจ้าหน้าที่การค้าจีนที่ไปเยือนประเทศนั้น หรือเดินทางไปเยือนวิสาหกิจจีนที่ผลิตสินค้านั้น เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นให้แน่ชัดว่าสินค้าที่ตนประสงค์สั่งซื้อนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของวิสาหกิจใด นอกจากนี้จีนอาจแต่งตั้งลูกค้าของตนในต่างประเทศที่รู้จักมักคุ้นเป็นตัวแทนหรือผู้จัดจำหน่าย ซึ่งอาจเป็นผู้จัดจำหน่ายแต่เพียงผู้เดียว หรือเป็นหนึ่งในผู้จัดจำหน่ายหลายรายในประเทศเดียวกัน กรณีเป็นผู้จัดจำหน่ายแต่ผู้เดียว วิสาหกิจจีนจะสละสิทธิ์ในการขายตรงสู่ประเทศนั้น ตัวแทนจำหน่ายอาจระบุในสัญญาสงวนสิทธิ์ในการรักษาข้อมูลด้านการตลาด

อนึ่ง วิสาหกิจจีนบางแห่งทำธุรกิจด้าน re-export ซึ่งแบ่งเป็น 2 แบบ แบบหนึ่งนำเข้าวัตถุดิบและชิ้นส่วนประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปและส่งออก อีกแบบหนึ่งรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าพร้อมกับรับวัตถุดิบและชิ้นส่วนทั้งหมด ตลอดจนเทคนิคการผลิต นำมาผลิตเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายเพื่อส่งกลับไปยังผู้สั่งซื้อรายนั้นในต่างประเทศ โดยติดเครื่องหมายการค้าตามที่ลูกค้าต้องการ

1.4.4 **สัญญาซื้อและขาย**

รูปแบบสัญญาการสั่งเข้าและส่งออกของจีนแบ่งเป็น 2 แบบ แบบหนึ่งเป็นสัญญาทางการ ใช้ในกรณีการตกลงซื้อขายสินค้าปริมาณมากหรือมีมูลค่าสูงหรือเป็นคู่ค้าใหม่ อีกแบบเป็นสัญญายืนยันการซื้อ/ขายซึ่งมีรายละเอียดรวบรัดกว่าสัญญาแบบแรก

การระบุราคา ปกติสินค้านำเข้าสู่จีนใช้ราคา C.I.F. ในด้านสินค้าออกก็พยายามใช้ราคา C.I.F.เช่นกัน เพื่อสนับสนุนการใช้บริการขนส่งและประกันภัยของจีน

การชำระค่าสินค้าแบ่งเป็น 3 วิธีดังนี้ (1) ชำระโดย letter of credit ตามเงื่อนไขสากล (2) documentary collection ใช้เฉพาะกรณีพิเศษเพื่อให้การค้ากับคู่ค้าพิเศษเกิดขึ้นได้ ช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อ โดยกำหนดให้ผู้ซื้อจ่ายชำระทันทีที่รับเอกสาร และ (3) ชำระด้วยวิธีอื่น เช่น ชำระเป็นงวด การเลื่อนชำระ เป็นต้น ใช้กรณีการซื้อขายที่มีมูลค่ามากสัญญาการซื้อขายจะระบุสกุลเงินที่ใช้ในการแสดงราคาและการชำระเงินไว้ชัดเจนจากการตกลงร่วมกันของคู่ค้า

รายการเอกสารประกอบการส่งสินค้าไปจีน

รายการเอกสาร	จำนวนเอกสาร	หน่วยงานออกเอกสาร
ใบอนุญาตนำเข้า	1	กรมการค้าต่างประเทศ, MOFTEC
ใบผ่านด่านศุลกากร	3	กรมศุลกากร
ใบส่งสินค้า	6	ผู้ส่งออก
เอกสารการับสินเชื่อ	1	The Bank of Chian/ธนาคารรับมอบอำนาจ
ใบรับรองแหล่งผลิต	6	หน่วยงานรับผิดชอบในประเทศผู้ส่งออก
ใบรับรองสาธารณสุข	6	หน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศผู้ส่งออก
ใบรับรองการควบคุมคุณภาพ	6	หน่วยงานรับผิดชอบในประเทศผู้ส่งออก
ใบขนสินค้า	6	บริษัทเดินเรือทะเล/สายการบิน
รายการบรรจุ	6	ผู้ส่งออก
ใบประกันภัย	6	บริษัทประกันภัย
ระบบชั่งตวงวัด	เมตริก	
ราคาส่งมอบ	FOB, C&F, CIF	

1.5. **ภาวะการค้าต่างประเทศของจีน**

การค้าต่างประเทศของจีนแบ่งได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงแรกระหว่างปี 1979-1985 เมื่อจีนใช้นโยบายเปิดประเทศมูลค่าส่งออกและนำเข้าได้ขยับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การส่งออกเพิ่มจาก 220 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 1981 เป็น 273 ล้านดอลลาร์ในปี 1985 ส่วนการนำเข้าเพิ่มจาก 220 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 422 ล้านดอลลาร์ สรอ. ในช่วงเวลาเดียวกัน

ช่วงที่สองตรงกับช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ระหว่างปี 1986-1990 ซึ่งมีการนำเข้าเทคโนโลยีและโรงงานสำเร็จรูปจากต่างประเทศราว 3,000 โครงการ คิดเป็นมูลค่ารวม 15 พันล้านดอลลาร์ สรอ. พร้อมกับมีการอนุมัติส่งออกเทคโนโลยี 650 สัญญา มูลค่าราว 2.2 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในช่วงนี้การส่งออกเพิ่มจาก 309 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 620 ล้านดอลลาร์ สรอ. การนำเข้าเพิ่มจาก 429 ล้านดอลลาร์ สรอ. เป็น 533 ล้านดอลลาร์ สรอ.

ช่วงที่สามอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ปี 1991-1995 มูลค่าการส่งออกและนำเข้ายังคงขยายตัวในอัตราสูงต่อไป อย่างไรก็ตาม ในปี 1993 จีนขาดดุลการค้าอีกครั้งหลังจากเกินดุลการค้าเป็นเวลาหลายปี ในปี 1993 มีดุลการค้าขาดดุล 12 พันล้านดอลลาร์ สรอ. ในปี 1994 จีนเกินดุลการค้าอีกครั้ง

ตารางที่ 4.1 การค้าระหว่างประเทศของจีน

(หน่วย : ล้านดอลลาร์ สรอ.)

	1990	1991	1992	1993	1994
มูลค่าการค้า	116,791	135,795	167,335	195,163	232,174
การส่งออกสินค้า	62,876	71,940	85,492	91,611	117,153
การนำเข้าสินค้า	53,915	63,855	81,843	103,552	115,021
ดุลการค้า	8,961	8,085	3,649	-11,941	2,132

ที่มา : Direction of Trade, IMF

โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้า

ในปี 1974 สินค้าออกส่วนใหญ่เป็นผลผลิตการเกษตร ตั้งแต่ปี 1986 เป็นต้นมา สินค้าออกด้านเกษตรมีสัดส่วนลดลงเรื่อย ๆ สัดส่วนสินค้าออกอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 ในปี 1993 สินค้าออกที่สำคัญได้แก่ สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องจักร และรองเท้า

ในด้านสินค้าเข้า ในปี 1979 ราวร้อยละ 80 เป็นสินค้าเพื่อการผลิต ได้แก่ โรงงานสำเร็จรูป เครื่องจักร อุปกรณ์เครื่องมือ วัตถุดิบ ในปี 1993 สินค้าเข้าร้อยละ 80 เป็นผลผลิตอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.2 โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้าของจีน

(หน่วย: ร้อยละ)

	1980	1985	1990	1991	1992
สินค้าออก					
อาหาร	25.1	16.7	12.7	12.3	11.3
วัตถุดิบเกษตรกรรม	7.3	6.2	3.5	3.4	2.3
เชื้อเพลิง	16.3	25.9	8.3	6.6	5.5
แร่	3.4	3.0	2.1	1.2	1.7
อุตสาหกรรม	47.5	35.9	61.1	75.5	78.7
อื่น ๆ	0.4	12.4	11.9	1.0	0.5
สินค้าเข้า					
อาหาร	-	4.4	8.7	6.1	4.9
วัตถุดิบเกษตรกรรม	-	6.2	6.1	5.8	4.9
เชื้อเพลิง	-	0.4	2.4	3.3	4.5
แร่	-	22.0	2.6	3.3	4.6
อุตสาหกรรม	-	61.3	79.8	81.1	80.4
อื่น ๆ	-	5.7	0.5	0.3	0.7

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 4.3 ตลาดส่งออกสำคัญของจีน

(หน่วย : ล้านดอลลาร์ สรอ.)

ลำดับที่	ประเทศ	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการส่งออกรวม	**62,876**	**71,940**	**85,492**	**91,611**	**117,153**
1.	ฮ่องกง	27,163	32,138	37,511	22,068	31,136
2.	สหรัฐอเมริกา	5,314	6,198	8,599	16,977	21,079
3.	ญี่ปุ่น	9,210	10,252	11,699	15,782	20,131
4.	เยอรมนี	2,062	2,356	2,447	3,971	4,688
5.	เกาหลีใต้	433	2,179	2,438	2,860	4,083
6.	สิงคโปร์	2,016	2,014	2,031	2,245	2,602
7.	สหราชอาณาจักร	664	728	923	1,929	2,381
8.	เนเธอร์แลนด์	943	1,063	1,200	1,609	2,213
9.	รัสเซีย	0	0	2,337	2,692	1,624
10.	อิตาลี	873	932	1,096	1,306	1,535
11.	ฝรั่งเศส	654	735	766	1,293	1,501
12.	ออสเตรเลีย	468	554	661	1,070	1,465
13.	แคนาดา	443	555	653	1,197	1,391
14.	มาเลเซีย	370	528	645	704	1,126
15.	**ไทย**	**854**	**848**	**895**	**750**	**1,090**

ที่มา : Direction of Trade, IMF

ตารางที่ 4.4 แหล่งนำเข้าสำคัญของจีน

(หน่วย : ล้านดอลลาร์ สรอ.)

ลำดับที่	ประเทศ	1990	1991	1992	1993	1994
	มูลค่าการนำเข้ารวม	**53,915**	**63,855**	**81,843**	**103,552**	**115,021**
1.	ญี่ปุ่น	7,656	10,032	13,686	23,303	24,479
2.	สหรัฐอเมริกา	6,591	8,010	8,903	10,633	14,072
3.	ฮ่องกง	14,565	17,543	20,539	10,501	10,003
4.	เยอรมนี	2,980	3,049	4,032	6,056	7,072
5.	เกาหลีใต้	236	1,066	2,623	5,360	6,977
6.	รัสเซีย	0	0	3,512	4,986	3,720
7.	อิตาลี	1,087	1,458	1,748	2,738	3,054
8.	สิงคโปร์	850	1,063	1,238	2,647	2,777
9.	ออสเตรเลีย	1,361	1,556	1,671	1,945	2,233
10.	สหราชอาณาจักร	1,383	942	1,014	1,664	1,825
11.	ฝรั่งเศส	1,674	1,572	1,499	1,645	1,758
12.	อินโดนีเซีย	849	1,403	1,554	1,446	1,677
13.	แคนาดา	1,484	1,646	1,927	1,370	1,603
14.	มาเลเซีย	852	804	830	1,084	1,564
15.	เบลเยี่ยม-ลักเซมเบอร์ก	330	423	470	817	1,036
16.	บราซิล	514	346	519	863	1,004
17.	สวิตเซอร์แลนด์	404	439	524	1,006	904
15.	**ไทย**	**386**	**422**	**424**	**601**	**836**

ที่มา : Direction of Trade, IMF

1.6. **การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ**

เดิมจีนใช้สกุลเงินภายใน 2 สกุล สกุลหนึ่งสำหรับชาวจีน อีกสกุลหนึ่งสำหรับชาวต่างชาติ เรียกว่า Foreign Exchange Certificate ตั้งแต่ 1 มกราคม 1994 ได้ประกาศยกเลิกสกุลเงิน FEC และพร้อมกันนั้นได้ปรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ทำให้ค่าเงินหยวนลดลงจาก 5.8 หยวน เป็น 8.7 หยวนต่อ 1 ดอลลาร์สรอ. ค่าเงินหยวนลดลงถึงร้อยละ 33

1.6.1 **การบริหารแบบรวมศูนย์**

จีนประกาศใช้ระเบียบชั่วคราวควบคุมเงินตราต่างประเทศแบบรวมศูนย์ในปลายปี 1980 กล่าวคือ หน่วยงานภายในประเทศ วิสาหกิจ และบรรษัทการค้าต่างประเทศไม่ได้รับอนุญาตให้ถือเงินตราต่างประเทศ หรือฝากเงินตราต่างประเทศไว้กับสถาบันการเงินนอกประเทศ หรือหักกลบระหว่างรายรับและรายจ่ายเงินตราต่างประเทศภายในหน่วยงานเดียวกัน หรือข้ามหน่วยงาน หรือกู้เงินตราต่างประเทศ หรือเปิดบัญชีเงินตราต่างประเทศไว้กับธนาคารทั้งภายในและต่างประเทศ ทั้งนี้เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจาก State General Administration of Exchange Control (SGAEC) ซึ่งสังกัด People's Bank of China บรรษัทการค้าต่างประเทศและหน่วยงานอื่นที่มีรายรับเงินตราต่างประเทศจักต้องนำไปแลกเป็นเงินสกุลหยวนที่เปิดบัญชีไว้กับ Bank of China

ในเดือนมีนาคม 1979 ทางการได้ก่อตั้ง SGAEC ทำหน้าที่กำหนดนโยบายควบคุมเงินตราต่างประเทศแทน People's Bank of China มีอำนาจออกระเบียบข้อบังคับด้านเงินตราต่างประเทศ เพื่อให้รายรับและรายจ่ายเงินตราต่างประเทศมีความสมดุล ธนาคารต่าง ๆ ของจีนและสาขาของธนาคารต่างประเทศในจีนถือครองเงินตราต่างประเทศได้ในปริมาณจำกัดตามที่ SGAEC อนุญาต

1.6.2 **การผ่อนคลายการควบคุม**

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปเศรษฐกิจทำให้ทางการจีนต้องผ่อนคลายความเข้มงวดในการควบคุมเงินตราต่างประเทศลงมาตามลำดับ เพื่อดึงดูดรายได้เงินตราต่างประเทศ ดังนี้

(ก) การอนุญาตให้ครอบครองเงินตราต่างประเทศได้บางส่วน กล่าวคือ รัฐบาลระดับมณฑล บรรษัทการค้าระหว่างประเทศ และผู้ประกอบการอื่นที่มีรายรับเงินตราต่างประเทศ จะต้องแบ่งสรรออกเป็นส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีสัดส่วนแตกต่างกันตามประเภทของสินค้าออก สำหรับสินค้าทั่วไป ต้องขายเงินตราต่างประเทศ (ตามอัตราแลกเปลี่ยนทางการ) ให้รัฐบาลกลางร้อยละ 20 ของรายรับเงินตราต่างประเทศ ร้อยละ 10 ขายให้รัฐบาล

ระดับมณฑล ร้อยละ 10 ขายให้โรงงานที่ผลิตสินค้านั้น และร้อยละ 60 เป็นของหน่วยงานผู้ส่งออก ปัจจุบันหนาวยงานผู้ส่งออกของจีนได้ส่วนแบ่งเงินตราต่างประเทศเพิ่มเป็นร้อยละ 80 และต่อไปทางการจีนจะต้องผ่อนปรนจนถึงร้อยละ 100

ในทางปฏิบัติการแบ่งสรรดังกล่าวหมายถึงสิทธิของรัฐบาลระดับมณฑล โรงงานและบรรษัทการค้าต่างประเทศ ในการนำเงินหยวนไปขอแลกเป็นเงินตราต่างประเทศตามโควต้าที่มีอยู่เพื่อชำระค่าสินค้าเข้า

จีนได้จัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศแห่งแรกในปี 1986 ปัจจุบันมีประมาณ 110 ศูนย์ในเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ หน่วยงานต่าง ๆ สามารถติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากศูนย์ดังกล่าวตามโควต้าที่ระบุข้างต้น อนึ่ง หน่วยงานเหล่านี้อาจนำโควค้าเงินตราต่างประเทศไปใช้จ่ายตามต้องการหรือขายให้ศูนย์แลกเปลี่ยนฯ ก็ได้ ขณะเดียวกัน ศูนย์แลกเปลี่ยนฯ จะนำเงินตราต่างประเทศไปขายให้กับผู้ที่ต้องการต่อไป ศูนย์แลกเปลี่ยนฯ แต่ละแห่งอาจใช้อัตราแลกเปลี่ยนแตกต่างกัน

เพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เมื่อเร็ว ๆ นี้ทางการจีนได้อนุญาตให้บริษัทร่วมทุนและบริษัทที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด มีสิทธิถือครองเงินตราต่างประเทศที่หามาได้ทั้งหมด โดยฝากในบัญชีเงินตราต่างประเทศที่ Bank of China หรือธนาคารอื่นที่ได้รับอนุญาต

(ข) การอนุญาตให้เอกชนเปิดบัญชีเงินฝากเงินตราต่างประเทศไว้กับธนาคารที่รับอนุญาตในจีน

(ค) การอนุญาตให้ชาวจีนและชาวต่างชาติในจีนซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศให้แก่ธนาคารที่รับอนุญาต ในกรณีซื้อเงินตราต่างประเทศ ผู้ซื้อชาวจีนต้องแสดงหลักฐานหนังสือเดินทางและวีซ่า ส่วนผู้ซื้อที่เป็นชาวต่างชาติก็ต้องแสดงหลักฐานระบุสถานภาพเช่นกัน

(ง) การอนุญาตให้บริษัทต่างชาติและบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศระหว่างกัน หรือซื้อดอลลาร์ สรอ.ที่ศูนย์แลกเปลี่ยนฯ เพื่อรักษาสมดุลด้านเงินทุนที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

2. **การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในจีน**

ข้อมูลส่วนใหญ่ในหัวข้อนี้ได้จาก **คู่มือการลงทุนในจีน** จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ประเทศไทย และ **Guidebook on Trading with The People's Republic of China**, ESCAP.

2.1 **นโยบายการลงทุนจากต่างประเทศ**

การลงทุนจากต่างประเทศต้องสอดคล้องกับความจำเป็นของจีนในการปรับตัวทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ การยกระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ยึดหลักความเสมอภาคและเคารพในผลประโยชน์ร่วมของทั้ง 2 ฝ่าย รับประกันสิทธิตามกฎหมาย

ประเภทของกิจการลงทุนจากต่างประเทศที่จีนสนับสนุนจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา ในทศวรรษที่ 1990 จีนส่งเสริมในกิจการดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น โรงงานผลิตไฟฟ้า ท่าเรือ ทางด่วนและนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

(2) อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับกลางและสูง และเงินทุนระดับกลางและสูง รวมทั้งอุตสาหกรรมส่งออกที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง เช่น สิ่งทอ เครื่องจักรกล เครื่องมือ วัสดุก่อสร้าง เครื่องไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์การสื่อสาร อุตสาหกรรมเบา เป็นต้น

(3) สาขาบริการ เช่น อสังหาริมทรัพย์ การค้า การท่องเที่ยว การเงิน การธนาคาร ในระยะหลังรัฐบาลจีนได้ค่อย ๆ ผ่อนปรนกฎระเบียบในสาขาเหล่านี้เพื่อให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธุรกิจที่จีนยังขาดความชำนาญและประสบการณ์ ในปัจจุบัน รัฐบาลจีนอนุญาตให้บริษัทร่วมทุนระหว่างจีนและต่างชาติเข้าไปดำเนินกิจการค้าปลีกได้ในเมืองสำคัญ ๆ เช่น ปักกิ่ง เทียนสิน เซี่ยงไฮ้ กวางเจา ต้าเหลียน และชิงเต่า นอกจากนี้ ยังอนุญาตให้บริษัทร่วมทุนประกอบธุรกิจท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์ที่ประกอบในประเทศ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปรากฏว่าที่ผ่านมาสาขาบริการได้รับความสนใจจากนักลงทุนต่างชาติมากเกินความคาดหมาย ระยะต่อจากนี้จีนจึงมีนโยบายเข้มงวดกับสาขาบริการ

2.2 **ภาวะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ**

ตั้งแต่ประเทศจีนเปิดรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในปี 1979 เป็นต้นมา ปรากฏว่าได้รับการตอบสนองจากนักลงทุนต่างชาติด้วยดี แนวโน้มการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นโดยตลอด ตามตารางที่ 4.5 ณ สิ้นปี 1994 โครงการที่ได้เซ็นสัญญามีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 220,000 สัญญา มูลค่าการลงทุนตามสัญญาประมาณ 302.7 พันล้านดอลลาร์ สรอ. และมูลค่า

ตารางที่ 4.5 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในจีน, ปี 1979-1994

(หน่วย: พันล้านดอลลาร์ สรอ.)

ปี	จำนวนสัญญาลงทุน	มูลค่าการลงทุนตามสัญญา	มูลค่าการลงทุนที่จ่ายจริง
1979-83	1,134	7.17	2.47
1984	2,166	2.87	1.42
1985	3,073	6.33	1.96
1986	1,498	3.33	2.24
1987	2,233	4.32	2.65
1988	5,945	6.19	3.74
1989	5,779	6.29	3.77
1990	7,273	6.99	3.75
1991	12,978	12.42	4.67
1992	48,764	58.74	11.29
1993	83,265	110.85	25.76
1994	47,549	82.68	33.77
รวม	**221,777**	**304.58**	**95.54**

ที่มา: Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation, China

ตารางที่ 4.6 การลงทุนจากต่างประเทศในจีน
จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 1979-1994
(หน่วย: พันล้านดอลลาร์ สรอ.)

ประเภทกิจการ	เงินลงทุนตามสัญญา	สัดส่วน (%)
อุตสาหกรรม	160.98	52.9
อสังหาริมทรัพย์ และระบบสาธารณูปโภค	96.18	31.6
การค้าและบริการ	11.83	3.9
การก่อสร้าง	8.76	2.9
การขนส่งและไทรคมนาคม	5.64	1.9
เกษตรกรรม	4.21	1.4
อื่น ๆ	11.98	5.6
ทั้งหมด	304.58	100.0

ที่มา : Ministry of Foreign Trade and Economic Co-operation, cited by Ma Chengsen, Issues in Fine-Tunning Foreign Investment Policies, China Newsletter, No.116 Zmay-June 1995)

การลงทุนเบิกจ่ายจริงประมาณ 95.6 พันล้านดอลลาร์ สรอ. เงินลงทุนที่หลั่งไหลเข้าไปสู่จีนเป็นจำนวนมหาศาลเช่นนี้ทำให้จีนกลายเป็นแหล่งรองรับเงินลงทุนจากต่างประเทศที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา หรือประมาณหนึ่งในสามของเงินลงทุนจากต่างประเทศในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด

จีนเริ่มนโยบายส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (special economic zones) และติดตามด้วยการเปิดเมืองท่า 14 แห่ง การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์เทียน-อันเหมิน การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศชะลอตัวลงในช่วงปี 1989-1990 ในปี

1991 การลงทุนจากต่างประเทศกลับมาคึกคักอีกครั้ง ในปี 1994 ผลผลิตจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 10 ของผลผลิตอุตสาหกรรมรวม และคิดเป็นร้อยละ 25 ของการส่งออกรวมของจีนสามารถสร้างงาน 12.6 ล้านคน

ตารางที่ 4.6 แสดงมูลค่าและสัดส่วนการลงทุนตามที่ระบุในสัญญา จำแนกตามสาขาการผลิต อุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 52.9 รองลงมาคืออสังหาริมทรัพย์และสิ่งที่เกี่ยวเนื่องร้อยละ 31.6 ส่วนการค้าและบริการมีเพียงร้อยละ 3.9 โดยได้จัดทำรายการสาขาการผลิตซึ่งแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน กลุ่มการผลิตที่คุมเข้ม และกลุ่มการผลิตที่ต้องห้าม

คาดว่า**กลุ่มการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน** ได้แก่ การพัฒนาด้านการเกษตร เคมีเกษตร ปุ๋ยเคมี การผลิตวัตถุดิบ ชิ้นส่วนอีเล็กโทรนิกส์ อุปกรณ์เพื่อการผลิต เครื่องบินพาณิชย์ อุปกรณ์ยานยนต์ เทคโนโลยีชีวภาพ และการก่อสร้างพื้นฐาน **กลุ่มการผลิตที่คุมเข้ม** ได้แก่ เครื่องบันทึกเทป โทรทัศน์ขาว-ดำ นาฬิกาข้อมือ ธุรกิจธนาคาร การค้าปลีก เภสัชภัณฑ์ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ **กลุ่มการผลิตที่ต้องห้าม**ได้แก่ โทรคมนาคม พลังงานไฟฟ้า สื่อสิ่งพิมพ์ การสำรวจและขุดเจาะโลหะสงวน การผลิตอาวุธ และการเก็บเกี่ยวสมุนไพรหายาก

เพื่อให้นโยบายคัดสรรการผลิตมีผลในทางปฏิบัติ จีนกำหนดจะนำมาตรการด้านสิทธิประโยชน์มาใช้ โดยการเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่การลงทุนกลุ่มการผลิตกลุ่มแรก ขณะนี้ได้นำมาตรการที่เรียกว่า "build-operate-transfer" มาใช้ในการสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศด้านการก่อสร้างพื้นฐาน วิธีนี้บริษัทต่างชาติจะได้รับสิทธิการพัฒนา/ก่อสร้าง โรงงานผลิตไฟฟ้า ทางรถไฟ ถนน ท่าเรือ โทรคมนาคม โดยการร่วมทุน/ร่วมมือ/ถือหุ้นทั้งหมด และบริษัทต่างชาติจะได้รับสิทธิการดูแลจัดการตลอดจนการเก็บค่าใช้บริการภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อครบกำหนดกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินทั้งหมดจะตกเป็นของรัฐบาลจีน ยิ่งกว่านั้น ในกรณีโครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม สนามบิน และท่าเรือ รัฐบาลจีนให้สิทธินักลงทุนในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ปริมณฑล

ในการคุมเข้มการลงทุนด้านพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ในปลายปี 1993 จีนได้นำภาษีมูลค่าเพิ่มของที่ดินมาใช้เพื่อป้องกันการเก็งกำไร ทำให้ราคาที่ดินของจีนไม่พุ่งพรวด ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อระดับการลงทุนโดยรวม

ตารางที่ 4.7 แสดงการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศกระจายตามภูมิภาคต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ มีการกระจุกตัวอยู่ในเขตพื้นที่ชายฝั่งมหาสมุทรและทางใต้ อันเป็นผลมาจากนโยบายของจีนในช่วงแรก ในระยะต่อจากนี้จีนกำหนดจะส่งเสริมการลงทุนให้กระจายสู่ภูมิภาคด้านในของประเทศ โดยใช้มาตรการต่าง ๆ อาทิ ใช้สิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับที่ได้ให้กับเขตส่งเสริมเดิม ให้อำนาจแก่รัฐบาลระดับมณฑลในการอนุมัติโครงการลงทุนจากต่างประเทศ ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคจากเงินกู้ต่างประเทศ ช่วยการฝึกอบรมด้านบุคลากร จัดหาเงินลงทุนเงินหยวนสมทบเพื่อร่วมลงทุนกับต่างประเทศ

ตารางที่ 4.7 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (มูลค่าตามสัญญา)
จำแนกตามภูมิภาค ปี 1991 - 1994

(หน่วย: พันล้านดอลลาร์ สรอ.)

เขตพื้นที่	มูลค่า	ร้อยละ
รวมทั้งประเทศ	264.22	100.0
ภูมิภาคฝั่งมหาสมุทรและตอนใต้	230.01	87.1
ภูมิภาคอื่น ๆ	34.21	12.5

ที่มา: Statistics of Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation

ตารางที่ 4.8 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ จำแนกตามประเทศ ปี 1979-1994

ประเทศ	จำนวนบริษัท	สัดส่วน	ทุนจดทะเบียนต่างชาติ	สัดส่วน
ฮ่องกง	108,914	65.0	103.9	72.7
ไต้หวัน	20,612	12.3	13.2	9.3
สหรัฐอเมริกา	11,554	6.9	8.2	5.7
ญี่ปุ่น	7,096	4.2	5.2	3.6
มาเก๊า	4,116	2.5	4.1	2.9
สิงคโปร์	3,037	1.8	3.3	2.3
เกาหลีใต้	2,321	1.4	1.3	0.9
แคนาดา	1,595	0.9	1.0	0.7
ไทย	1,361	0.8	1.6	1.1
ออสเตรเลีย	1,269	0.8	1.0	0.7
อื่น ๆ	5,632	3.4	0.1	0.1
ทั้งหมด	167,507	100.0	142.9	100.0

ที่มา : Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation

ตารางที่ 4.8 แสดงแหล่งเงินลงทุน จะเห็นได้ว่าฮ่องกงมีการลงทุนสูงสุด รองลงมาได้แก่ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ อังกฤษ เกาหลี คานาดา และไทย

การลงทุนจากต่างประเทศในจีนอาจแยกเป็น กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลในฮ่องกง ไต้หวัน และอาเซียน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และยุโรป กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเลนับเป็นกลุ่ม ' จุดพลุ' การลงทุนในจีน ไต้หวันเริ่มเข้าไปลงทุนในปี 1988 แต่ไต่อันดับเป็นที่ 2 ในเวลาอันรวดเร็ว มีการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 10 ของการลงทุนรวม

ตารางที่ 4.9 การลงทุนจากต่างประเทศในจีนจำแนกตามที่ตั้ง, ปี 1979-1994

ลำดับ	มณฑล/นคร	จำนวนบริษัท	มณฑล/นคร	เงินลงทุน (พันล้านดอลลาร์สรอ.)
1.	กวางตุ้ง	44,705	กวางตุ้ง	131.5
2.	เจียงซู	18,082	เจียงซู	32.4
3.	ซานตง	12,561	เซี่ยงไฮ้	29.8
4.	ฟูเจี้ยน	11,990	ซานตง	23.7
5.	เจ๋อเจียง	8,085	ฟูเจี้ยน	23.3
6.	เซี่ยงไฮ้	8,086	ปักกิ่ง	18.4
7.	ไหหลำ	7,340	เลียวหนิง	16.6
8.	เลียวหนิง	7,365	เจ๋อเจียว	14.4
9.	ปักกิ่ง	6,516	ไหหลำ	13.8
	เทียนสิน	6,004		
	รวม (ประมาณ)	130,000		

ที่มา : Ministry of Foreign Trade and Economic Co-operation

ในกลุ่มอาเซียน สิงคโปร์ครองอันดับหนึ่งเพราะมีการติดต่อทางเศรษฐกิจกับจีนมาต่อเนื่อง ในขณะที่สมาชิกอาเซียนอื่นเพิ่งมาฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนในกลางศตวรรษที่ 1980 กลุ่มอาเซียนรวมกันมีการลงทุนในจีนใกล้เคียงกับญี่ปุ่น

การลงทุนของญี่ปุ่นและยุโรปในจีนก่อนปี 1993 ยังนับว่าต่ำ โดยที่กลุ่มนี้อยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจซบเซา แต่ในปี 1993 เป็นต้นมาได้กลับมาสนใจจีนอีกครั้ง เพราะจีนได้เร่ง 'ฝีเท้า' การปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจจีนรวมทั้งตลาดภายในจีนเติบโตในอัตราสูง

2.3 **กลยุทธส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ**

รัฐบาลจีนได้พยายามใช้กลยุทธต่าง ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ มาตรการหนึ่งคือการเปิดเมืองและพื้นที่ต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ โดยอำนวยความสะดวกและให้สิทธิประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่นักลงทุน

1) **จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ** (Special Economic Zones : SEZ)

ในปี 1979 จีนได้ประกาศจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในเขตเมืองต่าง ๆ รวม 4 แห่ง ได้แก่ เซินเจิ้น (Shenzhen) จูไห่ (Zhuhai) ซัวเถา (Shantou) และเซี้ยะเหมิน (Xiamen) โดย 3 เมืองแรกอยู่ในมณฑลกว้างตุ้ง ส่วนเซี้ยะเหมินตั้งอยู่ในมณฑลฟูเจี้ยน ต่อมาในปี 1988 และ 1990 จีนได้ประกาศให้เกาะไหหลำ (Hainan) และผู่ตง (Pudong) เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง รวมเป็น 6 แห่ง

เขตเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 6 แห่งนี้ได้รับสิทธิจากรัฐบาลกลางให้สามารถบริหารงานเป็นอิสระจากรัฐบาลมณฑลโดยขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลาง พร้อมกับการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในการจูงใจให้มีการลงทุนหรือเกิดความร่วมมือจากต่างประเทศมากที่สุด โดยเฉพาะเน้นการให้อำนาจในการดำเนินการจัดระบบการปฏิรูปและระบบการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม เช่น การอนุญาตให้จัดตั้งธนาคารต่างชาติในเขตได้ (ในมณฑลอื่น ๆ จีนไม่อนุญาตให้จัดตั้งธนาคารต่างชาติเพื่อดำเนินกิจการด้านการธนาคารได้ ในกรุงปักกิ่งจะมีแต่ธนาคารต่างชาติในรูปตัวแทนเท่านั้น) การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค การกำหนดกฎหมายพิเศษ และสิทธิพิเศษด้านภาษีอากร สำหรับเครื่องจักรและเทคโนโลยี การลงทุน ตลอดจนการลดหย่อนภาษีอากรแก่ผู้ประกอบการจากต่างประเทศ การกำหนดระยะเวลาการให้สิทธิเช่าที่ดินแก่ต่างชาติได้ระยะนานกว่า ดังนั้น SEZ จึงมีขอบเขตการให้สิ่งจูงใจและการให้สิทธิพิเศษแก่ต่างชาติที่กว้างขวางและมากกว่า

การค้าตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น ในแง่การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศนับเป็นกลยุทธที่ชาญฉลาด แม้แต่ประเทศที่เปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศก่อนจีนมานานยังต้องเลียนแบบ

อุตสาหกรรมที่นิยมจัดตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ได้แก่ อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เช่น สิ่งทอ ของเด็กเล่น ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป วัสดุก่อสร้าง และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น สินค้าที่ผลิตได้เหล่านี้ก็จะใช้ฮ่องกงเป็นฐานการส่งออกที่สำคัญ

2) **เขตพัฒนาเศรษฐกิจเมืองเปิด** (Open Coastal Cities)

ในปี 1984 รัฐบาลกลางจีนได้กำหนดนโยบายให้รัฐบาลท้องถิ่นในมณฑลต่าง ๆ ทางแถบชายฝั่งทะเล กำหนดเมืองในมณฑลที่จะเน้นให้มีการพัฒนาและเปิดติดต่อกับต่างประเทศ รวม 14 เมือง

- ชินหวงเตา (Qinhuangdao) มณฑลเหอเปย
- เทียนสิน (Tianjin) นครเทียนจิน
- หยานไถ (Yantai) และชิงเต่า (Qingdao) มณฑลชานตง
- เหลียนยงกั่ง (Lianyungang), หนานทง (Nan tong) มณฑลเจียงชู
- เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) นครเซี่ยงไฮ้
- หนิงโป (Ningpo) และเวยโจว (Weizhou) มณฑลเจ๋อเจียง
- ฟูโจว (Fuzhou) มณฑลฮกเกี้ยน
- กวางโจว (Guangzhou) และจ้านเจียง (Zhangjiang) มณฑลกวางตุ้ง
- เป่ยไห่ (Beihai) เขตปกครองตนเองกวางซี

และในปัจจุบันได้กำหนดให้เมืองเศรษฐกิจเปิดเพิ่มอีก 1 แห่ง คือ เมืองเวยไห่ (Weihai) ในมณฑลชานตง ดังนั้นในปัจจุบันจีนจึงมีเมืองพัฒนาเศรษฐกิจเปิด รวม 15 แห่ง ในมณฑลต่าง ๆ ตามชายฝั่งทะเลเมือง OCC ต่างจาก SEZ คือ อำนาจการบริหารงานยังขึ้นกับรัฐบาลท้องถิ่น ขณะที่ข้อกำหนดด้านกฎหมายพิเศษและสิทธิพิเศษต่าง ๆ ยังจำกัดว่ากรณีของ SEZ คือต้องเป็นการกำหนดโดยรัฐบาลท้องถิ่น

3) **จัดตั้งเขตเศรษฐกิจเปิด** (Open Economic Zone)

ในปี 1986 จีนได้ประกาศให้บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำสำคัญ 3 สายของจีนเป็นเขตเศรษฐกิจ ได้แก่ บริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียง (Yangtze River) บริเวณปากแม่น้ำจูเจียง (Pearl River) และบริเวณปากแม่น้ำฟูเจียน เนื่องจากทางการจีนเห็นว่าบริเวณสามเหลี่ยมปากน้ำดังกล่าวมีศักยภาพในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสูง กล่าวคือ มีความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร มีอุตสาหกรรมกระจายโดยรอบ ประชากรมีระดับการศึกษาดี รวมทั้งมีความคุ้นเคยกับการติดต่อกับชาวต่างชาติเป็นอย่างดี นักลงทุนต่างชาติจะได้รับความสะดวกในการไปลงทุนในเขตเหล่านี้ได้เช่นเดียวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเขตเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันออก

ปัจจุบัน ทางการจีนเริ่มดำเนินนโยบายเปิดเมืองตามแนวชายแดน และบริเวณที่ไม่มีทางออกทะเลเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น เมืองคุนหมิง หวั่นติง ตงเป่ยหนงเจ้ย จี้หลิง และเลียวนิง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซำโถวเจี่ยวซึ่งอยู่ในเซินเจิ้นและมีอาณาเขตติดต่อกับฮ่องกง นับเป็นบริเวณที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด

ตารางที่ 4.10 ประเภทอุตสาหกรรมที่รัฐบาลสนับสนุนในภาคเศรษฐกิจ 7 กลุ่ม

GROUPS	PROVINCES	FOCUS ON
Northeast	Helongjiang, Jinlin, Liaoning	- Steel, petroleum, heavyduty machinery, automobiles and aviation industry
North	Heibei, Shaanxi Shanxi, Beijing, Tianjing	- Coal, oil, electronics and chemicals
East	Shandong, Jiangsu, Zhejiang, Shanghai	- Machinery, textiles, electronics, chemicals, light industry
Central	Henai, Anhui, Hubei, Hynan, Jiangxi	- Steel, machinery, nonferrous metals, automobile production
South	Guangxi, Guandong, Fujian	- Electronics, light, foods-stuffs and lil industries
Southwest	Yunnan, Guizhou, Sichuan	- Nonferrous metals automobiles, defense industries
Northwest	Neimongol, Xingjiang Gansu, Qinghai; Ningxia, Tibet	- Oil, chemicals, textiles nonferrous metals

นอกเหนือจากการจัดตั้งเขตต่าง ๆ ซึ่งให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่นักลงทุนแล้ว รัฐบาลจีนยังให้หลักประกันเพื่อความมั่นใจของนักลงทุน โดยจะไม่มีการเวนคืนหรือบังคับซื้ออสังหาริมทรัพย์ จากนักลงทุนต่างชาติ และผ่อนคลายกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น การอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติจำหน่ายผลผลิตในประเทศจีนได้

4) **กลุ่มภาคเศรษฐกิจ 7 กลุ่ม** (Seven Large Regional Economic Groups)

ในปี 1991 รัฐบาลจีนได้ประกาศกำหนดให้แบ่งพื้นที่การพัฒนาตามภาคเศรษฐกิจออกเป็น 7 กลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มในภาคต่าง ๆ ให้ได้ผลสูงสุด โดยการใช้ข้อได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเทคโนโลยีที่แต่ละภาคมีอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาในแต่ละกลุ่มนี้สามารถส่งผลถึงเศรษฐกิจโดยทั่วไปของจีนดีขึ้นไปด้วย รายละเอียดของกลุ่มภาคเศรษฐทั้ง 7 กลุ่ม ปรากฏดัง ตารางที่ 4.10

2.4 กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนจากต่างประเทศ

กฎหมายฉบับสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการร่วมทุนเรือนหุ้นระหว่างจีนและต่างชาติ กฎหมายว่าด้วยการร่วมทุนแบบสัญญา และกฎหมายว่าด้วยการลงทุนโดยต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด รัฐบาลจีนได้พยายามแก้ไขปรับปรุงระบบกฎหมายอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกื้อหนุนต่อการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น

ในเดือนตุลาคม 1992 รัฐบาลจีนได้ประกาศเปลี่ยนแปลงกฎหมายการลงทุนที่สำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) หน่วยงานบริหารอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ (State Administration for Industry and Commerce, SAIC) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายด้านการลงทุน ได้ประกาศมาตรการคณะกรรมการลงทุนจำนวน 40 ข้อ โดยเน้นการลงทุนในภาคบริการ ลดขั้นตอนการยื่นเสนอ และอนุมัติโครงการ และกระจายอำนาจการตัดสินใจในการอนุมัติโครงการไปสู่รัฐบาลท้องถิ่นมากขึ้น

(2) SAIC ได้มีมาตรการสนับสนุนนักลงทุนในประเทศ เปิดโอกาสให้บริษัทท้องถิ่นมีเสรีในการกำหนดนโยบายบริหารในองค์กรของตนมากขึ้น เช่น ใช้ระบบจ่ายค่านายหน้า และค่าธรรมเนียมในการค้าส่งและปลีก

(3) สถาบันการลงทุนและธุรกจที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมการผลิตที่มีเงินทุนตั้งแต่ 30Y 37 ล้านดอลลาร์ สรอ. และโครงการก่อสร้างมีเงินทุนตั้งแต่ 19 ล้านดอลลาร์ สรอ. จะได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในจีนได้

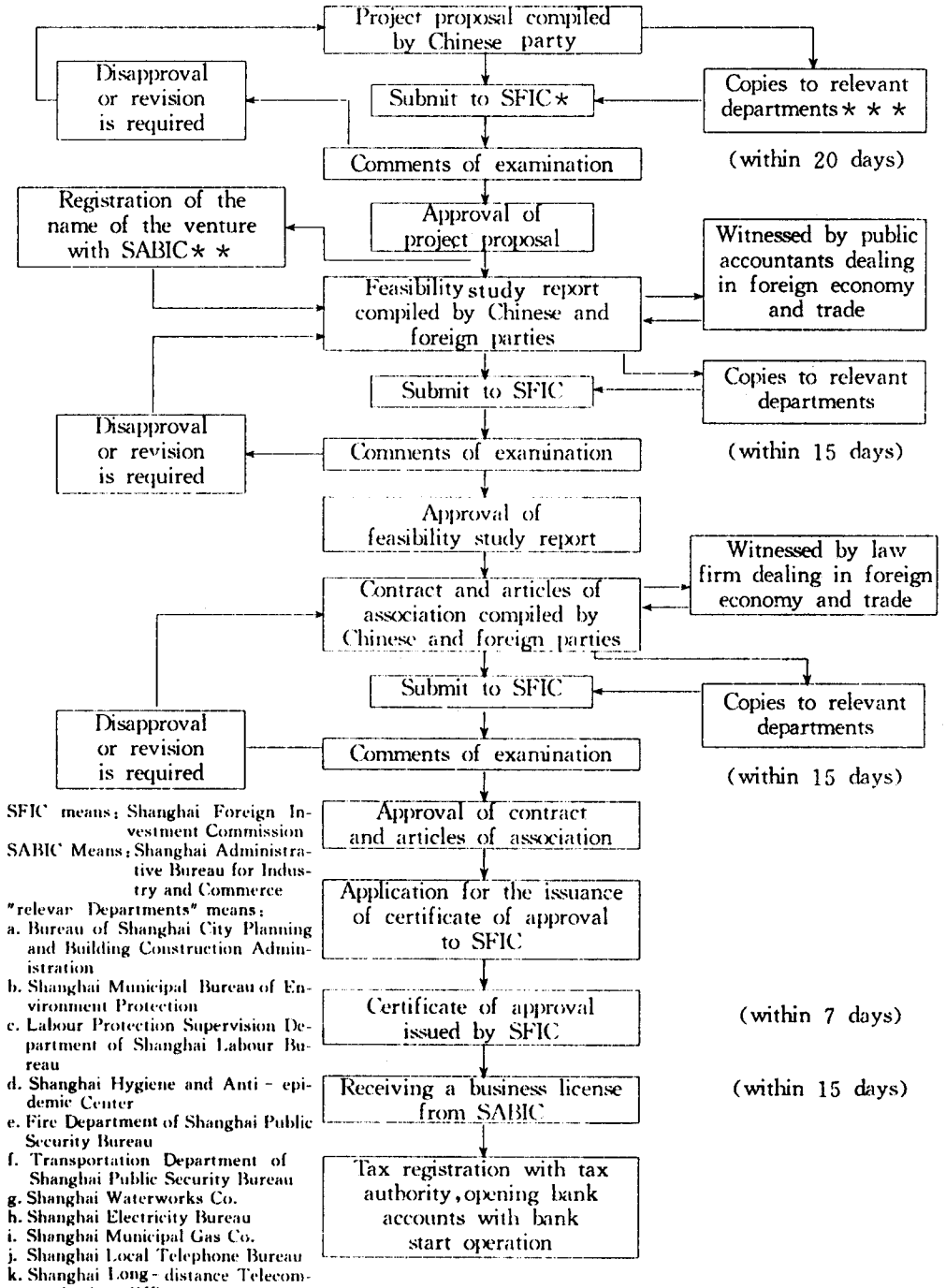
Table 4.11 Top 30 Foreign Ventures, by Sales (1993)

			Company	Nationality of foreign partner	Sector	Sales (mil. yuan)	Profit (mil. yuan)	Total assets (mil. yuan)	Exports (US$ mil.)
1	1	1	Shanghai Dazhong Taxi	Germany	Automobiles	10,529	924	4,745	1.41
2	2	2	Beijing Jeep Corp.	U.S.	Automobiles	3,275	6	2,185	14.56
3	6	17	Shanghai Bell Telephone Equipment Manufacturing	Belgium	Telecommunications equipment	2,826	1,102	3,474	16.30
4	3	3	Guangzhou Peugeot Motors	France	Automobiles	2,536	190	2,766	16.88
5	13	22	Chongqing Qingling Motor	Japan	Automobiles	2,290	470	4,600	15.00
6	9	6	Shenzhen Gangjia Electronics Group	Hong Kong	Electrical machinery and electronics	2,203	239	1,123	92.74
7	4	4	Nanhai Oils and Fats Industry (Chiwan)	Malaysia	Food	2,000	80	800	108.00
8	-	-	Fujian Yongen Group	Unknown	Unknown	1,867	57	550	365.01
9	5	8	Huaqiang Sanyo Electric	Japan	Electrical machinery and electronics	1,865	37	594	158.26
10	-	-	Shunde Huabao Electric	Hong Kong	Electrical machinery and electronics	1,776	38	1,834	4.80
11	10	9	Shenzhen Zhonghua Bicycle Group	Hong Kong	Automobiles	1,755	217	2,288	187.59
12	16	-	No. 1 Dazhong Motors	Germany	Automobiles	1,655	-	3,846	-
13	-	-	Shanghai Fenghuang Bicycles	Unknown	Automobiles	1,554	169	1,640	32.51
14	12	16	Beijing Light Automobile	Hong Kong	Automobiles	1,513	103	1,171	32.51
15	11	5	Beijing Matsushita Color CRT	Japan	Electrical machinery and electronics (color TVs and CRTs)	1,504	221	1,379	47.53
16	20	11	Fujian Hitachi TV	Japan	Electrical machinery and electronics (TVs)	1,441	33	356	40.38
17	15	19	Guangdong Jianlibao Group	Macao	Food	1,397	81	1,050	0.07
18	-	-	Shanghai Ciba-Geigy Chemical	Western Europe	Chemicals	1,397	194	4,271	27.43
19	7	20	Shenyang Jinbei Minibus Manufacturing	Hong Kong	Automobiles	1,377	-	1,399	-
20	24	54	Jiangsu Chunlan Refrigerating Equipment	Unknown	Electrical machinery and electronics	1,352	140	386	0.86
21	44	64	Shanghai Mitsubishi Elevator	Japan	Electrical machinery and electronics (elevators)	1,329	139	1,010	5.57
22	17	13	Shanghai Ek Chor Motorcycle	Thailand	Motorcycles	1,296	157	625	1.07
23	84	-	Wuyang-Honda Motors (Guangzhou)	Japan	Motorcycles	1,292	128	30	-
24	22	18	Shanghai Dajiang Securities Group	Thailand	Feed etc.	1,202	157	1,435	38.23
25	21	21	Huafei Color Kinescope Systems	Netherlands	Electrical machinery and electronics	1,148	105	1,308	5.31
26	-	-	Beijing International Switching System Corp.	Germany	Telecommunications equipment	1,103	174	1,202	-
27	32	40	China Tianjin Otis Elevator	U.S.	Electrical machinery and electronics (elevators)	1,084	104	353	3.97
28	30	32	China-Schindler Elevator	Switzerland	Electrical machinery and electronics (elevators)	1,070	81	120	20.94
29	42	-	Shenzhai Saige Hitachi Color CRT	Japan	Electrical machinery and electronics	1,067	21	1,238	25.30
30	41	14	Shanghai Yongxin Color CRT	Hong Kong	Electrical machinery and electronics (color TVs and CRTs)	1,064	70	1,205	-

Source: Prepared from *"1993 niandu Zhongguo zui da de 500 jia waishang touzi gongye qiye paixu"* [Top 500 foreign-affiliated industrial enterprises in China in FY1993], *Guoji Shangbao* (International Commercial News), Oct. 28, 1994. Orders for 1991 and 1992 prepared from *Guoji Shangbao* issues of Oct. 24, 1992 and Oct. 28, 1993.

PROCEDURE TABLE OF APPLYING FOR A JOINT VENTURE

(manufacturing project with an investment under US $ 30 million)

SFIC means: Shanghai Foreign Investment Commission

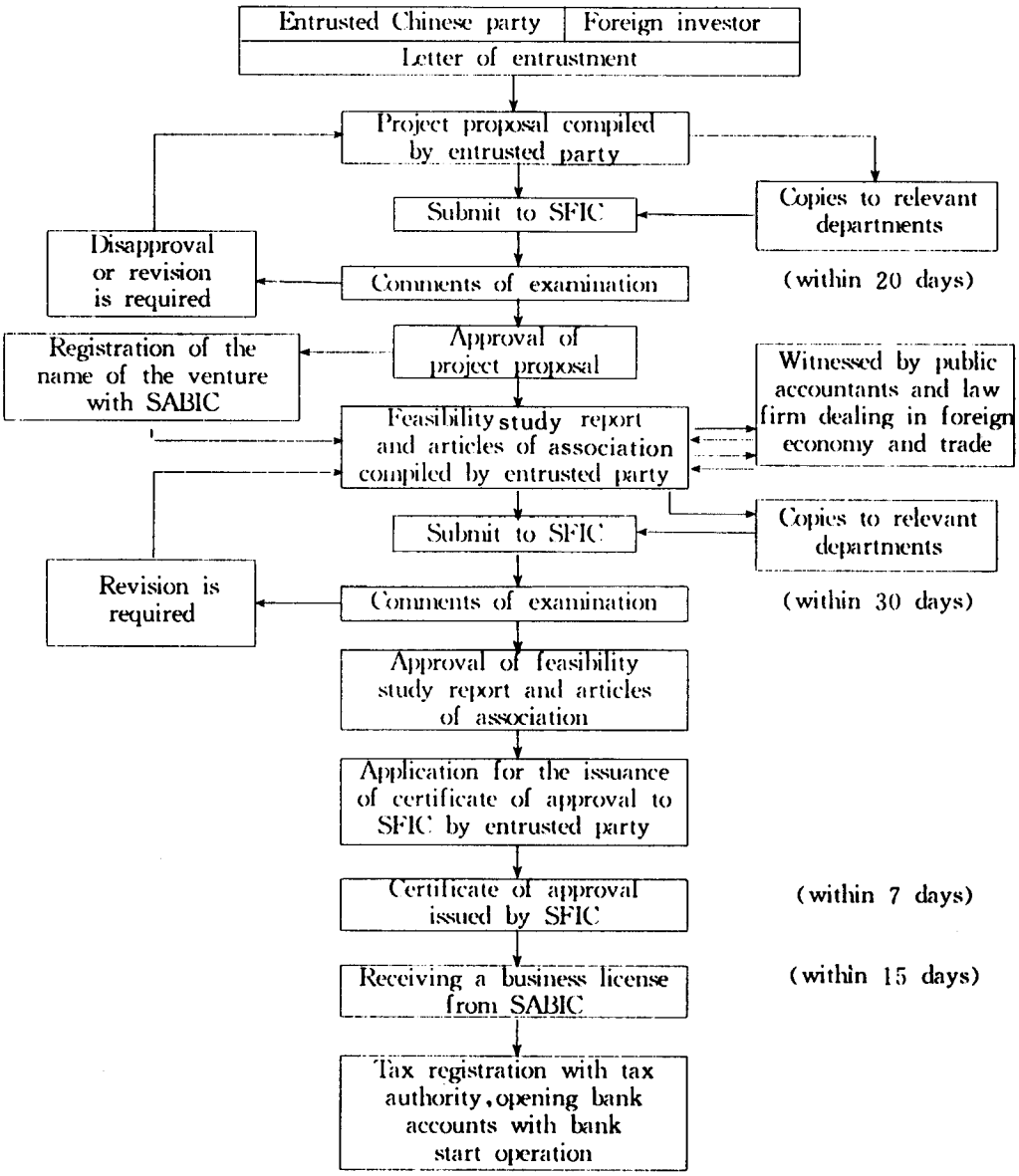
SABIC Means: Shanghai Administrative Bureau for Industry and Commerce

"relevar Departments" means:

a. Bureau of Shanghai City Planning and Building Construction Administration
b. Shanghai Municipal Bureau of Environment Protection
c. Labour Protection Supervision Department of Shanghai Labour Bureau
d. Shanghai Hygiene and Anti - epidemic Center
e. Fire Department of Shanghai Public Security Bureau
f. Transportation Department of Shanghai Public Security Bureau
g. Shanghai Waterworks Co.
h. Shanghai Electricity Bureau
i. Shanghai Municipal Gas Co.
j. Shanghai Local Telephone Bureau
k. Shanghai Long - distance Telecommunications Office

PROCEDURE TABLE OF APPLYING FOR A WHOLLY FOREIGN - OWNED ENTERPRISE

(manufacturing project with an investment under US $ 30 million)

(4) ประกาศให้บริษัทกฎหมายต่างประเทศเข้ามาดำเนินธุรกิจได้เต็มรูปแบบก่อนหน้านี้ บริษัทเหล่านี้ต้องดำเนินการในลักษณะที่ปรึกษาธุรกิจ หรือดำเนินการภายใต้ชื่อของชาวจีน

(5) เริ่มมาตรการปกป้องลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของอนุสัญญากรุงเบิร์น (Berne Convention) อันเป็นข้อตกลงเพื่อปกป้องลิขสิทธิ์ในงานศิลปะ และวรรณกรรมของชาติต่าง ๆ และข้อตกลงของอนุสัญญาสิทธิบัตรสากล (Universal Copyright Convention)

(6) วางแผนปฏิรูปโครงสร้างภาษีด้วยการนำระบบภาษีการขาย และภาษีมรดกมาใช้ พร้อมทั้งมีการร่างกฎหมายให้รัฐวิสาหกิจเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาลมากขึ้น ทั้งยังมีการให้สิทธิพิเศษในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วยการยกเว้นภาษีศุลกากร ภาษีการผลิต และภ*p-1Xาษีอื่น ๆ กรณีผลิตเพื่อการส่งออก

เมื่อเร็ว ๆ นี้ จีนได้ประกาศกฎหมายว่าด้วยบริษัท (Company Law) เป็นครั้งแรกนับเป็นการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของต่างชาติครั้งสำคัญ อย่างไรก็ตาม รายละเอียดบางประการของกฎหมายฉบับนี้มีความขัดแย้งกับกฎหมายฉบับอื่นและมีปัญหาในทางปฏิบัติ

(7) ในกรณีของบริษัทมหาชน คณะกรรมการบริหารก็มีอำนาจที่จำกัดเช่นเดียวกัน การตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารจะต้องให้กรรมการจำนวนอย่างน้อยครึ่งหนึ่งเห็นชอบด้วย

(8) ทุนจดทะเบียนของบริษัทมหาชนจะต้องมีมูลค่าอย่างน้อย 10 ล้านหยวน สำหรับบริษัทจำกัดนั้น ข้อกำหนดเรื่องมูลค่าทุนจดทะเบียนขึ้นอยู่กับประเภทกิจการ มูลค่าของทรัพย์สินด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่มิได้จดทะเบียนสิทธิบัตรจะต้องไม่เกินร้อยละ 20 ของทุนจดทะเบียนและทุนจดทะเบียนหมายถึงทุนที่ชำระแล้ว

2.5 รูปแบบการลงทุน

การลงทุนจากต่างประเทศของจีนกำหนดไว้หลายรูปแบบ อาทิ การร่วมทุนเรือนหุ้น การร่วมทุนแบบร่วมมือ การร่วมทุนสำรวจ การถือหุ้นทั้งหมด การค้าต่างตอบแทน ฯลฯ การลงทุนที่นิยมมี 3 แบบดังนี้

(1) การร่วมทุนเรือนหุ้น (Equity Joint Venture)

การถือหุ้นร่วมกันระหว่างฝ่ายจีนและต่างชาติ นักลงทุนต่างชาติจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยร้อยละ 25 ของทุนจดทะเบียน ธุรกิจร่วมทุนจะต้องจัดตั้งเป็นรูปของบริษัทจำกัด การโอนหุ้นให้แก่ผู้อื่นจะต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน การร่วมทุนอาจเป็นรูปของตัวเงิน หรือทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร เทคโนโลยี สิทธิในการใช้ที่ดิน ทรัพย์สินทางปัญญาและอื่น ๆ การร่วมทุนในรูปของเงินตราต่างประเทศจะต้องแปลงเป็นเงิน RMB โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดโดย State Administration of Foreign Exchange Control ส่วนการลงทุนในรูปของเครื่องจักร อุปกรณ์และวัสดุอื่น ๆ จะต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น เป็นสินค้าที่จีนไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ หรือผลิตได้แต่ต้นทุนสูงมาก และเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินการของบริษัท

(2) การร่วมทุนแบบร่วมมือ (Cooperative Joint Venture) เป็นรูปแบบการร่วมทุนที่จัดตั้งกิจการในหรือนอกประเทศจีนก็ได้ มีข้อกำหนดผ่อนคลายกว่าการร่วมทุนเรือนหุ้น

(3) การลงทุนโดยนักลงทุนต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด (Wholly Foreign-Owned Enterprise)

เป็นการลงทุนขององค์กรหรือเอกชนต่างชาติ ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมด โครงการลงทุนที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งสิ้นจะต้องเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน เช่น ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

ตั้งแต่ปี 1979 ถึง 1994 การร่วมทุนเรือนหุ้น การร่วมทุนแบบร่วมมือ และการถือหุ้นทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 22, 53 และ 19 ของเงินลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด ตามลำดับ

2.6 ระบบภาษีอากรและสิทธิประโยชน์

จีนมีการจัดเก็บประเภทต่าง ๆ สำหรับบริษัทร่วมทุนและบริษัทต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด ตามตารางที่ 4.12 และ Table 4.13

ตารางที่ 4.12 ประเภทและอัตราภาษีสำหรับบริษัทร่วมทุนและบริษัทต่างชาติ

ประเภทของภาษี	อัตราภาษี
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	เงินเดือนและค่าจ้างใช้อัตราก้าวหน้าร้อยละ 5-45 (ระหว่าง 500-100,000 หยวนขึ้นไป หักลดหย่อนได้ร้อยละ 50 เงินได้อื่น ๆ เสียภาษีร้อยละ 20 หักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 10
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ร้อยละ 30 สำหรับรายได้ที่เกิดขึ้นในจีนอีกร้อยละ 10 เป็นภาษีบำรุงท้องที่
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	สินค้าที่กำหนด 19 ประเภท เสียร้อยละ 13 สินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 17 การแปรรูป การให้บริการซ่อมแซม ร้อยละ 17 การส่งออก ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม
ภาษีการค้า	ร้อยละ 3-20
ภาษีการบริโภค	เก็บจากผู้บริโภค มี 11 รายการ อัตราร้อยละ 3-45
ภาษีกำไรส่งออก	กำไรส่งออก X อัตราภาษีที่ระบุในใบอนุญาตการลงทุน (ร้อยละ 10 ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และร้อยละ 20 นอกเขต)
ภาษีโรงเรือน	เสียร้อยละ 1.2 ของราคามาตรฐานของอสังหาริมทรัพย์นั้น หรือร้อยละ 12 ของค่าเช่า
ภาษีนำเข้า	มีการลดอัตราเมื่อปี 1992, 1993

Table 4.13

Income Tax Rates for Foreign Investment Enterprises in China

Categories of taxes			Rate of taxation			
			General regions	14 coastal cities	Special Economic Zones	Minhang Economic & Technological Development Zone
Enterprise Income Tax	Normal year		30%	Manufacturing enterprise 24%	15%	Manufacturing enterprise 15%
	Exemption & reduction period	1st and 2nd profit making year	Exemption for manufacturing enterprise operating for a period of ten years or more			
		3rd to 5th profit making year	30%×0.5 =15%	24%×0.5 =12%	15%×0.5 =7.5%	15%×0.5 =7.5%
	Continuous reduction period		For technologically advanced enterprises, extend for another 3 years at the rate of:			
			30%×0.5 =15%	24%×0.5 =12%	10%	10%
	Reduction at the same year		For export-oriented enterprise, 70% of total value is export the very year at the rate of:			
			30%×0.5 15%	24%×0.5 =12%	10%	10%
Local Income Tax	Normal year		3%			Manufacturing enterprise exemption before 1995
	1st and 2nd profit making year		Exemption			
	Continuous exemption and reduction period		Technologically-advanced enterprise and export-oriented enterprise			
			Executing as stipulation of local government			Exempt for 3 years & reduction by one half for another 3 years
	Reduction at the same year		For export-oriented enterprise			
			Executing as stipulations of local government			Exporting 70% of total value can enjoy exemption at the very year
Income tax of profit remitted aboard			Exemption			

Source : Investment Guide for SEZs.

ก) **ภาษีเงินได้นิติบุคคล**

การลดหย่อนอัตราภาษี

(1) บริษัทต่างชาติต่อไปนี้จะเสียภาษีในอัตราร้อยละ 15

- บริษัทต่างชาติที่จัดตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษและดำเนินกิจการด้านการผลิต

- บริษัทต่างชาติที่ดำเนินกิจการด้านการผลิตในเขตพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (Economic and Technological Development Zone : ETDZ) ซึ่งรัฐบาลอนุมัติแล้ว

- บริษัทต่างชาติที่ใช้เทคโนโลยีสูง และตั้งอยู่ในเขตพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมใหม่ (High and New Technological Industry Development Zone)

- บริษัทร่วมทุนที่ดำเนินกิจการด้านท่าเรือ และอู่ต่อเรือ

- สถาบันการเงินที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งสิ้น หรือร่วมทุนซึ่งตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเขตอื่น ๆ ที่รัฐบาลอนุมัติโดยมีเงินทุนของฝ่ายต่าง ประเทศตั้งแต่ 10 ล้านเหรียญ สหรัฐฯ ขึ้นไป และระยะเวลาดำเนินการ 10 ปีขึ้นไป

- บริษัทต่างชาติที่ใช้เทคโนโลยีสูงหรืออยู่ในกิจการสาขาการพลังงาน การคมนาคม การก่อสร้างท่าเรือในเขตเมืองเก่าในเมืองท่าเปิด เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเขตพัฒนาเทคโนโลย และบริษัทที่มีเงินทุนของต่างชาติตั้งแต่ 30 ล้านขึ้นไป

(2) อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับบริษัทต่างชาติที่ดำเนินกิจการด้านการผลิตในเขตเมืองเก่าในเมืองท่าเปิด เขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตพัฒนาเทคโนโลยีจะได้รับการลดหย่อนเหลือร้อยละ 24

การยกเว้นและลดหย่อน

(1) บริษัทต่างชาติที่ประกอบธุรกิจด้านการผลิต (ไม่รวมการขุดเจาะน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ โลหะหายาก และโลหะมีค่า) โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 10 ปีขึ้นไปจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้เป็นเวลา 2 ปีนับตั้งแต่มีกำไรและลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 50 ใน 3 ปีถัดไป

(2) บริษัทต่อไปนี้จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปีแรกที่มีกำไร และลดหย่อนร้อยละ 50 ในปีที่ 6-10

- บริษัทร่วมทุนที่ดำเนินธุรกิจด้านการก่อสร้าง ท่าเรือ และอู่ต่อเรือ ซึ่งมีระยะเวลามากกว่า 15 ปี

- บริษัทต่างชาติที่จัดตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษไหหลำ ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินกิจการมากกว่า 15 ปี และประกอบธุรกิจด้านการก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น สนามบิน ท่าเรือ อู่ต่อเรือ ทางรถไฟ ถนน โรงไฟฟ้า และเหมืองถ่านหิน

- บริษัทต่างชาติที่ตั้งอยู่ใน Shanghai Pudong New Area ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาดำเนินการ 15 ปีขึ้นไป และประกอบกิจการด้านการก่อสร้างสนามบิน ท่าเรือ ทางรถไฟ ถนน โรงไฟฟ้า และโครงการคมนาคม และพลังงานอื่น ๆ

(3) บริษัทต่างชาติที่ส่งออกร้อยละ 70 ขึ้นไป จะได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 50 หลังจากระยะเวลาการยกเว้นหรือลดหย่อนสิ้นสุดลง

(4) ภายหลังระยะเวลายกเว้นหรือลดหย่อนสิ้นสุดลง บริษัทต่างชาติซึ่งใช้เทคโนโลยีสูงจะได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 50 เป็นเวลา 3 ปี

(5) บริษัทต่อไปนี้นี้จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ในปีแรกที่มีกำไร และได้ลดหย่อนร้อยละ 50 ใน 2 ปีต่อมา

- บริษัทต่างชาติในสาขาบริการที่ตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีเงินลงทุนตั้งแต่ 5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ขึ้นไป และมีระยะเวลาดำเนินการมากกว่า 10 ปี

- สถาบันการเงินร่วมทุนหรือที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งสิ้นซึ่งตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตอื่น ๆ ที่รัฐบาลอนุมัติ โดยมีเงินลงทุนของฝ่ายต่างประเทศตั้งแต่ 10 ล้านเหรียญ สหรัฐฯ ขึ้นไป

(6) บริษัทต่างชาติซึ่งใช้เทคโนโลยีระดับสูงและทันสมัยที่ตั้งอยู่ใน Beijing New-Tech Industry Development Zone จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้เป็นเวลา 3 ปี และลดหย่อนร้อยละ 50 เป็นเวลาอีก 3 ปี

การคืนภาษีสำหรับการนำผลกำไรไปลงทุนใหม่

(1) นักลงทุนต่างชาติที่นำผลกำไรไปลงทุนใหม่ หรือนำไปจัดตั้งบริษัทใหม่ในจีน ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการอย่างต่ำ 5 ปี จะได้รับเงินภาษีคืนในอัตราร้อยละ 40 ของภาษีที่จ่ายไปแล้วสำหรับเงินที่นำไปลงทนใหม่

(2) นักลงทุนต่างชาติที่นำผลกำไรที่ได้ไปลงทุนในกิจการเหล่านี้จะได้รับเงินภาษีที่จ่ายไปสำหรับเงินที่นำไปลงทุนใหม่คืนทั้งหมด

- การจัดตั้งหรือขยายบริษัทที่ผลิตเพื่อส่งออก หรือบริษัทที่ใช้เทคโนโลยีสูง
- การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน
- การจัดสั้งบริษัทพัฒนาด้านการเกษตรกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ไหหลำ

ภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยและค่าเช่า

(1) รายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ที่สถาบันการเงินระหว่างประเทศให้แก่รัฐบาลหรือธนาคารของรัฐบาลจีน และเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำที่ธนาคารต่างชาติให้แก่ธนาคารของรัฐบาลจีนจะได้รับการยกเว้นภาษี

(2) รายได้จากดอกเบี้ยหรือค่าเช่าที่บริษัทต่างชาติซึ่งมิจัดตั้งในประเทศจีนได้รับจากเขตเศรษฐกิจพิเศษ เขตพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และเขตเมืองเก่าในเมืองท่าทั้ง 14 จะเสียภาษีในอัตราลดหย่อนคือร้อยละ 10 ส่วนรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้อัตราพิเศษที่ให้แก่เขตเหล่านี้จะได้รับการยกเว้นภาษี

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

(1) ชาวต่างชาติที่ทำงานในจีนจะเสียภาษีเงินได้จากเงินเดือนและค่าจ้างในอัตรากึ่งหนึ่งของอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) ชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในจีนไม่เกิน 90 วันในหนึ่งปี ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้

<u>ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีการบริโภค</u>

(1) บริษัทต่างชาติจะได้รับการยกเว้นภาษีการบริโภค (Consumption Tax) สำหรับการส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค

(2) การส่งออกสินค้าที่ผลิตโดยบริษัทต่างชาติจะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

(3) การนำเข้าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อการส่งออกจะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

(4) การนำเข้าเครื่องจักร อะไหล่ และวัสดุอื่น ๆ โดยนักลงทุนหรือบริษัทต่างชาติตามจำนวนที่กำหนดไว้จะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

V ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

1. ประวัติความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีน[10]

ไทยกับจีนมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลายาวนาน ดังปรากฏหลักฐานในประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงเป็นต้นมา ในระดับรัฐบาลมีการแต่งคณะทูตไปเยี่ยมเยือนจีนอยู่เสมอ ในปี 1947 ไทยกับจีนคณะชาติได้ลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีไทยได้แต่งตั้งเอกอัครราชทูตไปประจำ ณ ฝืนแผ่นดินใหญ่จีน ครั้นเมื่อจีนคณะชาติแตกถอยไปอยู่เกาะไต้หวัน สถานทูตไทยก็ย้ายตามไปอยู่ ณ กรุงไทเปด้วย แต่การค้าระหว่างไทยกับจีนแผ่นดินใหญ่ก็ยังคงดำเนินต่อไป

เมื่อเกิดสงครามเกาหลีในปี 1950 ประเทศไทยได้งดทำการค้ากับจีนตามมติสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลได้สั่งห้ามการซื้อขายสินค้าโดยตรงกับจีน แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลยังคงอลุ่มอล่วย จึงปรากฏว่าในช่วงปี 1956-1958 มีสินค้าพื้นเมืองจากจีนวางขายอยู่ทั่วไปในกรุงเทพ

ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ.1959 หัวหน้าคณะปฏิวัติ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัตน์ ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ห้ามนำสินค้าทุกชนิดที่มีแหล่งผลิตจากจีนแผ่นดินใหญ่เข้าประเทศ แต่ยังมีสินค้าที่ผลิตจากจีนเล็ดลอดเข้ามาวางขายอย่างเปิดเผย รวมทั้งสินค้าจากจีนบางส่วนที่สั่งเข้าอย่างถูกกฎหมาย เพราะเป็นการซื้อผ่านประเทศที่สาม ซึ่งขายสินค้าที่ผลิตในประเทศจีนให้เราอีกต่อหนึ่ง เช่น ยาสมุนไพรผ่านสิงคโปร์ และเส้นไหมฝืน ผ่านญี่ปุ่น เป็นต้น

ต่อมา นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ซึ่งขณะนั้นเป็นที่ปรึกษาฝ่ายอำนวยการเศรษฐกิจการคลังและอุตสาหกรรมของคณะปฏิวัติ ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะปฏิวัติ จอมพลถนอม กิตติขจร ให้เป็นที่ปรึกษาของคณะบิงปองไทยไปร่วมการแข่งขันที่ปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 2-13 กันยายน 1972 โดยมีหน้าที่พิเศษคือการหยั่งดูท่าทีของฝ่ายจีนที่มีต่อไทย เพราะได้ขาดการติดต่อมานาน

นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ได้เดินทางไปประเทศจีน 2 ครั้ง และต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ชุดล่าสุด กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอให้มีการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 และดำเนินการค้ากับ

จีนโดยรัฐ แต่ปรากฏว่าข้อเสนอประการแรกได้รับการคัดค้านจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ ฉะนั้นรัฐบาลจึงตัดสินใจที่จะออกพระราชบัญญัติแก้ไข แทนการยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 แต่ยังไม่ทันออกเป็นกฎหมาย รัฐบาลชุดนั้นก็หมดอำนาจไป

ในเดือนธันวาคม 1973 จีนได้ตกลงขายน้ำมันดีเซลจำนวน 5 หมื่นบาร์เรล ในราคาต่ำกว่าราคาตลาดโลกตามที่ไทยขอซื้อในเดือนกุมภาพันธ์ 1974 รัฐบาลไทยได้ออก พ.ร.บ.การผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดในจีน ในเดือนมกราคม 1974 (พ.ศ. 1518) รัฐบาลได้ออกกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ.ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการห้ามนำเข้าและจำหน่ายและการผ่อนผันให้จำหน่ายซึ่งสินค้าที่ผลิตหรือมีกำเนิดในสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ร.บ.การค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งบรรษัทการค้าแห่งรัฐ

อย่างไรก็ตาม ยังไม่ทันได้มีการจัดตั้งบรรษัทการค้าแห่งรัฐขึ้นมา รัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ได้ประกาศใช้ "พ.ร.บ.ยกเลิก พ.ร.บ.การค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ พ.ศ. 2518 พ.ศ. 2519" เมื่อเดือนสิงหาคม 1976 โดยระบุเหตุผลในการใช้ พ.ร.บ.ฉบับนี้ว่า รัฐบาลมีนโยบายให้การปฏิบัติต่อทุกประเทศที่ทำการค้ากับไทยโดยเท่าเทียมกัน จึงเป็นอันว่าตั้งแต่นั้นมาพ่อค้าไทยสามารถติดต่อการค้ากับจีนภายใต้กฎหมายการค้ากับต่างประเทศชุดเดียวกับที่ไทยใช้กับทุกประเทศ

จากการพิจารณาประวัติความเป็นมาการค้าระหว่างไทยกับจีน มีข้อพึงสังเกตว่าในช่วงที่การค้าระหว่างไทยกับจีนได้หยุดชะงักระหว่างปี 1959-1973 นั้น การค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นได้ก่อตัวขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากรัฐบาลไทยซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายทหาร ได้นำนโยบายการค้าไปผนวกกับนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นเหตุให้พ่อค้าไทยต้องหันไปติดต่อค้าขายกับญี่ปุ่นแทน เพื่อนำสินค้ามาสนองความต้องการของผู้บริโภคไทยซึ่งกำลังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาดังกล่าว สินค้าส่วนใหญ่ที่ไทยซื้อจากญี่ปุ่นยังเป็นสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค ที่ใช้เทคโนโลยีแบบพื้น ๆ อันเป็นสินค้าระดับเดียวกับที่ไทยเคยซื้อจากจีนมาก่อน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในระดับสากลส่งผลดีต่อการเติบใหญ่ของสินค้าญี่ปุ่นในตลาดโลกฉันใด การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ก็มีผลเป็นการสนับสนุนให้ญี่ปุ่นสามารถขยายอิทธิพลครอบงำเศรษฐกิจไทยจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังตลอดมา

2. **ความสัมพันธ์ทางการค้า**

ในปี 1978 รัฐบาลไทยและจีนได้ลงนามในข้อตกลงทางการค้า (Trade Agreement) ระหว่างกันเป็นครั้งแรก และจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-จีน (Joint Trade Committe) ในปีเดียวกัน เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายทางการค้าและมาตรการขยายการค้าระหว่างกัน และจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Joint Committee on Economic Cooperation) ปัจจุบันจีนเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 9-11 ของไทย

ตารางที่ 5.1 แสดงมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่าง ค.ศ. 1975-1994 ส่วนใหญ่ไทยเป็นฝ่ายขาดดุล ดุลการค้ามีลักษณะผันผวน ไม่ใช่ขยายตัวไปในทิศทางเดียวโดยตลอด

(ก) **การส่งสินค้าออกจากไทย**

ตารางที่ 5.2 แสดงรายการสินค้าสำคัญ 15 อันดับแรกและมูลค่าการส่งออกจากไทยไปจีน ซึ่งเพิ่มจาก 391 ล้านบาทในปี 1975 (ตารางที่ A) เป็น 23,336 ล้านบาทในปี 1994 มูลค่าการส่งออกลดลงในปี 1983 เพราะจีนได้ลดการสั่งซื้อสินค้าบางรายการ สืบเนื่องจากการชะลอการปฏิรูปเศรษฐกิจ มูลค่าการส่งออกลดลงอย่างฮวบฮาบในปี 1990 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจจีนซบเซาลงอันเป็นผลจากวิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน

สินค้าออกที่สำคัญจากไทยไปจีนตั้งแต่ปี 1975 จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ข้าว น้ำตาลดิบ และยางพารา ตั้งแต่ปี 1990 สินค้าออกที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วได้แก่ เส้นใยประดิษฐ เมล็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า ปลาสดแช่เย็นแช่แข็ง ล่าสุดคือกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง

(ข) **การสั่งสินค้าเข้าจากจีน**

ตารางที่ 5.3 แสดงมูลค่าและสินค้าเข้าสำคัญ 15 อันดับแรกที่ไทยซื้อจากจีน ในการสั่งสินค้าเข้าจากจีน 6-7 ปีแรก สินค้านำเข้าที่โดดเด่นคือน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น ปัจจุบันสินค้านำเข้าที่สำคัญได้แก่ ผ้าฝืน ฝ้าย เส้นใย เคมีภัณฑ์ เหล็กและเหล็กกล้า เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม หนังดิบและหนังฟอก เครื่องจักรไฟฟ้า กากพืชน้ำมัน และเครื่องใช้ไฟฟ้า

ตารางที่ 5.1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ค.ศ. 1975-1994

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	สินค้าออกของไทย	สินค้าเข้าของไทย	การค้ารวม	ดุลการค้า
1975	391.3	343.9	735.4	47.4
1976	1,265.9	1,462.5	2,728.4	-196.5
1977	2,081.6	1,370.6	3,452.2	711.0
1978	1,497.6	1,703.7	3,201.3	-206.1
1979	1,571.9	4,939.5	6,511.4	-3,367.6
1980	2,530.7	8,535.1	11,065.8	-6,004.4
1981	4,063.8	6,983.0	11,046.8	-2,919.1
1982	7,053.0	5,374.5	12,427.5	1,678.5
1983	2,467.5	6,099.2	8,566.7	-3,631.7
1984	4,295.1	7,448.8	11,743.9	-3,153.7
1985	7,367.2	6,073.2	13,440.4	1,294.0
1986	7,252.8	6,917.1	14,169.9	335.7
1987	9,974.7	12,967.9	22,942.6	-2,993.2
1988	12,008.3	17,191.3	29,199.6	-5,183.0
1989	13,899.0	19,175.5	33,074.5	-5,276.5
1990	6,815.0	28,283.0	35,098.0	-21,468.0
1991	8,555.0	29,327.0	37,882.0	-20,772.0
1992	9,801.0	30,979.0	40,780.0	-21,178.0
1993	13,636.0	27,610.0	41,246.0	-13,974.0
1994	23,336.0	34,897.0	58,233.0	-11,561

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 5.2 สินค้าออกสำคัญ 15 อันดับแรกจากไทยไปจีน, ค.ศ. 1990-1994

(หน่วย : ล้านบาท)

ลำดับที่	รายการ	1990	1991	1992	1993	1994
1.	ยางพารา	3,177	3,679	4,783	4,624	6,092
2.	ข้าว	113	565	812	1,146	4,676
3.	น้ำตาลทราย	1,340	1,162	394	221	3,052
4.	ปลาสดแช่เย็น แช่แข็ง	0	1	354	741	1,457
5.	เส้นใยประดิษฐ์	459	781	841	453	880
6.	ผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า	15	13	91	1,036	846
7.	กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง	0	0	0	55	827
8.	เม็ดพลาสติก	146	718	273	808	503
9.	เครื่องปรับอากาศ และส่วนประกอบ	18	1	21	1	368
10.	ผ้าฝืน	65	122	167	199	334
11.	หลอดภาพโทรทัศน์สี	0	0	0	190	287
12.	ด้ายเส้นใยประดิษฐ์	34	132	73	160	212
13.	ตู้เย็นและชิ้นส่วน	0	0	72	95	200
14.	เคมีภัณฑ์	75	184	89	135	173
15.	ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	371	150	257	156	144
	รวมสินค้า 15 รายการ	5,815	7,508	8,226	10,021	20,051
	สินค้าอื่น ๆ	1,000	1,047	1,575	3,616	3,285
	ส่งออกรวมทั้งสิ้น	6,815	8,555	9,801	13,636	23,336

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, กระทรวงพาณิชย์

(ค) **โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้า**

ตารางที่ 5.4 แสดงโครงสร้างสินค้าออกจากไทยไปจีน ตลอดช่วงที่ผ่านมาโดยเฉลี่ยราวร้อยละ 70 เป็นสินค้าเกษตรกรรม ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาสัดส่วนดังกล่าวลดลงมาอยู่ในราวร้อยละ 60 ของมูลค่ารวมสินค้าออก

โครงสร้างสินค้าเข้าจากจีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา สินค้าที่ทวีความสำคัญได้แก่ วัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปทางด้านอุตสาหกรรม โดยเฉพาะคิดเป็นร้อยละ 80 ของมูลค่านำเข้ารวมจากจีน

(ง) **สรุปปัญหาและข้อพึงสังเกตบางประการ**

(1) จากการพิจารณาโครงสร้างการผลิตของไทยและจีน พบว่าประเทศทั้งสองมีส่วนที่คล้ายกัน คือ ต่างก็พึ่งพาสาขาการเกษตรในสัดส่วนค่อนข้างสูง ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตและการยังชีพของประชากร ทั้งสองประเทศต่างก็กำลังเร่งรัดพัฒนาสาขาอุตสาหกรรม ส่วนที่ต่างกันคือ การผลิตของจีนมีขนาดใหญ่โต และในด้านอุตสาหกรรมมีการผลิตสินค้าหลากหลายและใช้เทคโนโลยีทุกระดับ ทั้งสองประเทศต่างก็เน้นการผลิตเพื่อส่งออก ฉะนั้นการพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งด้านวัตถุดิบ เทคโนโลยี และตลาดระบายสินค้าต่างชนิดกันจะเป็นการเกื้อกูลกันแก่ทั้ง 2 ประเทศ

(2) จากข้อมูลการค้าที่ดำเนินมา 20 ปี ปรากฏว่าโครงสร้างการค้าไทยมีลักษณะพื้นฐานที่ด้อยกว่าจีน กล่าวคือสินค้าหลักที่ไทยขายให้จีน เป็นสินค้าเกษตร ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะการผลิตภายในประเทศคู่ค้า บางปีฝ่ายจีนสามารถผลิตได้เพียงพอก็จะซื้อจากต่างประเทศน้อยลง บางปีผลผลิตของทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ต่ำลง จีนต้องการซื้อมากแต่ไทยไม่มีผลผลิตเพียงพอที่จะขาย การซื้อ-ขายสินค้าเกษตรบางชนิดจึงมีความผันผวนมาก สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมเบาบางชนิดที่ไทยสามารถส่งออกได้ จีนก็กลายเป็นคู่แข่งของไทยในตลาดต่างประเทศ เช่น สิ่งทอและเสื้อผ้า สำเร็จรูป เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักธุรกิจไทยก็ได้ใช้ความพยายามเสนอขายสินค้าใหม่ ๆ ให้จีน เช่น กุ้งสดและปลาสดแช่แข็ง เป็นต้น

(3) การค้าระหว่างไทยกับจีน ฝ่ายไทยน่าจะนำกลยุทธ์ในเชิงรุกมาใช้และตัดสินใจเข้าสู่ตลาดจีนโดยเร็ว จีนเป็นประเทศที่มีนโยบายเปิดกว้างทางเศรษฐกิจประเทศที่เข้าสู่ตลาดจีนก่อน ย่อมมีโอกาสมากกว่าในการติดต่อแหล่งธุรกิจสำคัญของจีน นอกจากนี้ สิ่งที่ไทยขาดมากและควรจะคำนึงถึงคือ ปัจจุบันเป็นยุคสมัยแห่งข่าวสารข้อมูล

ตารางที่ 5.3 สินค้าเข้าสำคัญ 15 อันดับแรกจากจีนมาไทย, ค.ศ. 1990-1994

(หน่วย : ล้านบาท)

ลำดับที่	รายการ	1990	1991	1992	1993	1994
1.	ผ้ายืน	2,049	2,714	3,235	4,908	4,517
2.	เคมีภัณฑ์	2,016	2,503	2,907	3,455	3,930
3.	เหล็กและเหล็กกล้า	7,424	6,502	5,631	1,362	3,413
4.	เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	1,506	1,817	1,682	2,025	3,222
5.	หนังดิบและหนังฟอก	1,869	1,766	1,874	1,845	2,032
6.	เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	623	590	1,127	1,306	1,916
7.	กากพืชน้ำมัน (ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ผลปาล์มเมล็ดฝ้าย)	2,393	2,878	1,863	1,106	1,616
8.	เครื่องใช้ไฟฟ้า	531	393	951	1,013	1,591
9.	ผลิตภัณฑ์โลหะ	664	691	604	916	1,082
10.	เส้นใยใช้ในการทอ	968	809	1,118	994	969
11.	ด้ายทอผ้าและด้ายเส้นเล็ก	1,278	1,027	1,185	683	744
12.	เสื้อผ้า รองเท้า และ ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	91	110	249	460	732
13.	สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ	871	344	335	437	685
14.	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ	9	28	111	261	478
15.	เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์การแพทย์	159	169	203	296	476
	รวมสินค้า 15 รายการ	22,291	22,174	22,872	20,773	26,927
	สินค้าอื่น ๆ	5,993	7,154	8,107	6,837	7,970
	นำเข้ารวมทั้งสิ้น	28,283	29,327	30,979	27,610	34,897

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 5.4 โครงสร้างสินค้าออกและสินค้าเข้าระหว่างไทยกับจีน ปี 1994

	ร้อยละ
สินค้าออกจากไทยไปจีน	100.0
เกษตรกรรม	56.4
อุตสาหกรรม	29.4
อื่น ๆ	14.2
สินค้าเข้าจากจีนมาไทย	100.0
สินค้าทุน	17.5
วัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป	54.4
อุปโภคบริโภค	6.7
อื่น ๆ	22.8

จีนเป็นประเทศใหญ่ การติดต่อกับจีนควรศึกษาข้อมูลให้พร้อมก่อน แม้จะมีหน่วยราชการทำหน้าที่รวบรวมและป้อนข่าวสาร แต่ยังห่างไกลจากความพอเพียง หอการค้าไทย รวมทั้งสมาคมส่งเสริมการลงทุนและการค้าไทย-จีน น่าจะร่วมมือจัดตั้งระบบเครือข่ายหรือฐานข้อมูลที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในการแสวงหาลู่ทางการค้า และการตัดสินใจประกอบการ ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ แหล่งทรัพยากร แรงงาน กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีอยู่มากมายหลายสิบฉบับ (ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ) ช่องทางตลาดในระดับต่าง ๆ รูปแบบต่าง ๆ ของการลงทุนในจีน สิทธิพิเศษ การจัดองค์กร และสังกัดของบริษัทธุรกิจประเภทต่าง ๆ ระเบียบปฏิบัติด้านการค้าและธุรกิจ รูปแบบในการใช้จ่าย รสนิยมในการอุปโภคบริโภค สภาพการผลิตสินค้าบางชนิดในจีน ฯลฯ ควรมีการส่งนักวิจัยไปศึกษาเจาะลึกข้อมูลเฉพาะเรื่องเป็นระยะ ๆ มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนข้อมูลในระดับหน่วยธุรกิจที่สนใจ ตลอดจนร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่ายการโฆษณาสินค้าไทยและประเทศไทยในสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่จีนเปิดกว้างให้นักธุรกิจไทย ควรมีการผนึกกำลังเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่นที่ทำธุรกิจกับจีน นอกจากนี้

ควรมีหน่วยธุรกิจเอกชนที่ให้บริการด้านข้อมูลและคำปรึกษาเฉพาะด้านเกี่ยวกับการค้าและการประกอบธุรกิจร่วมกับฝ่ายจีน

(4) เนื่องจากจีนเพิ่งเปิดกว้างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในระยะเวลาอันสั้น และมีความจำเป็น ในการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศ ในการซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ จึงขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ สำหรับการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า จีนได้เสนอรูปแบบการค้ามากมายหลายแบบที่พลิกแพลงนอกเหนือจากการซื้อขายสินค้าโดยตรง อาทิ การค้าแบบทดแทน โดยฝ่ายหนึ่งป้อนอุปกรณ์และเทคโนโลยี รวมทั้งระบบการจัดการ ฝ่ายจีนส่งมอบผลผลิตจำนวนหนึ่งตามที่ตกลงเป็นค่าตอบแทน หรือการค้าแบบแลกเปลี่ยนสินค้า (countertrade) ฯลฯ รูปแบบการ ติดต่อทางเศรษฐกิจ เหล่านี้น่าจะใช้เป็นส่วนเสริมการค้าแบบปกติในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ

3. **ความสัมพันธ์ด้านการลงทุน**

ก่อนปี ค.ศ.1989 นโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศของจีนมุ่งดึงดูด เทคโนโลยีระดับสูงจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม แต่หลังจากเกิดวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินในเดือนมิถุนาย 1989 การลงทุนของประเทศอุตสาหกรรมในจีนตกอยู่ในภาวะชะงักงัน เจ้าหน้าที่ฝ่ายจีนซึ่งก่อนหน้านั้นมองไม่เห็นประเทศเล็กอยู่ในสายตา ก็ต้องลดระดับสายตาลงมามองประเทศ เล็กมากขึ้น

นักลงทุนไทยเริ่มเข้าไปลงทุนในจีนในปี 1981 แหล่งที่มีการลงทุนจากไทยมากที่สุด คือ มณฑลกวางตุ้ง รองลงมา คือ ปักกิ่ง และเซี่ยงไฮ้

3.1 **โอกาสและลู่ทางการลงทุน**

จีนมีข้อได้เปรียบด้านการลงทุนหลายประการ ได้แก่ แรงงานจำนวนมากและค่าแรงต่ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ตลาดผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อเพิ่มสูงขึ้น และการสนับสนุนอย่างจริงจังของภาครัฐบาล จึงเป็นโอกาสสำหรับนักลงทุนไทยที่จะเข้าไปขยายฐานการผลิต เพื่อรองรับตลาดในประเทศ ที่กำลังขยายตัวและตลาดส่งออก

จากเอกสาร <u>คู่มือการลงทุนในจีน</u> (2538) จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (หน้า 44-46) ได้แนะนำประเภทของอุตสาหกรรมสำหรับนักลงทุนไทยที่สนใจไปลงทุนในจีนดังนี้

อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า เป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตมากในเมือง อันชาน (Anshan) เทียนสิน (Tianjin) เซี่ยงไฮ้ (Shanghai) ไถ้หยวน (Taiyuan) อู่ฮั่น (Wuhan) เฉิงตู (Chengdu) และอูรุมชี (Urumgi) เนื่องจากเมืองเหล่านี้มีแร่เหล็กจำนวนมาก ความต้องการเหล็กและเหล็กกล้าของจีนกำลังขยายตัวเนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนในอุตสาหกรรมนี้จึงมีศักยภาพที่ดี

อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่เริ่มมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ความต้องการในด้านชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์มีสูงมาก

อุตสาหกรรมยานยนต์ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมก่อให้เกิดความต้องการสินค้าในหมวดยานยนต์รวมทั้งชิ้นส่วนเพิ่มขึ้นตามไปได้ด้วย ไม่ว่าจะเพื่อการขนส่งสินค้าหรือการสัญจรของประชาชน กำลังซื้อที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเขตเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญส่งผลให้ความต้องการรถจักรยานยนต์ และรถยนต์ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันจีนมีโรงงานผลิต รถยนต์ขนาดใหญ่เพียง 8 แห่ง ซึ่งยังใช้เทคโนโลยีที่ค่อนข้างล้าสมัย ดังนั้น โอกาสในการลงทุนด้านนี้จึงยังมีอยู่มาก บริษัทผลิตรถยนต์ของญี่ปุ่นหลายรายกำลังให้ความสนใจที่จะไปลงทุนในจีนเป็นอันมาก คาดว่าจีนจะกลายเป็นผู้ผลิตรถยนต์รายใหญ่อันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษแรกของศตวรรษหน้า

นอกจากนี้นโยบายการบังคับใช้ชิ้นส่วนรถยนต์ที่ผลิตในประเทศทำให้การลงทุนผลิตชิ้นส่วนป้อนโรงงานประกอบรถยนต์ในจีนมีศักยภาพสูงมาก รัฐบาลวางแผนที่จะให้รถยนต์ในจีนร้อยละ 90 ใช้ชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศ ภายในปี 2543

อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง การก่อสร้างที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วและกระจายไปตามมณฑลต่าง ๆ ก่อให้เกิดความต้องการวัสดุก่อสร้างจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปูนซีเมนต์ กระเบื้องและกระจก

อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ในขณะที่ความต้องการสินค้าในกลุ่มปิโตรเคมีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การผลิตของจีนในอุตสาหกรรมนี้ยังมีความล้าหลังด้านเทคนิค บริษัทไทยบางรายได้เริ่มเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมนี้บ้างแล้ว เพื่อป้อนตลาดในประเทศที่กำลังขยายตัว

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมที่กระจายอยู่เกือบทุกมณฑลของจีน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศจีนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งประเทศไทยที่นำเข้าผ้าฝืน เส้นด้าย และเส้นใยจากจีน เกือบหมื่นล้านบาท ในปี 2536 เสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าที่ส่งออกมากที่สุดในกลุ่มสินค้าสิ่งทอของจีน นอกจากนี้ ความได้เปรียบด้านต้นทุนและทรัพยากร ทำให้อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากเช่นสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่น่าสนใจสำหรับนักลงทุนไทย

อุตสาหกรรมเกษตร นักลงทุนสามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรมในกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรได้เกือบทุกมณฑล เช่น การผลิตอาหารสำเร็จรูป อาหารสัตว์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรของจีนมีมูลค่าสูงถึงประมาณ 5 พันล้านหยวนต่อปี เนื้อที่เพาะปลูกมีมาก และรัฐบาลให้ความสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มเงินให้กู้ การเพิ่มราคาการรับซื้อเพื่อสร้างแรงจูงใจแก่เกษตรกร ตลอดจนสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร สินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวสาลี ถั่วเหลือง ฝ้าย และอ้อย เป็นต้น นักธุรกิจไทยควรจะเข้าไปลงทุนในกิจการที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้สูงขึ้น โดยนำผลิตผลทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายทั้งภายในประเทศและส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ตลาดในประเทศมีศักยภาพสูงมากเนื่องจากมีขนาดใหญ่แม้ว่ากำลังซื้อจะยังคงต่ำอยู่ บรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่หลายรายได้เข้าไปลงทุนเพื่อช่วงชิงตลาด ซึ่งมีศักยภาพมหาศาล แม้ว่าจะต้องขายสินค้าในราคาต่ำ

อาหารสัตว์เป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งที่น่าสนใจ กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ได้เข้าไป ดำเนินธุรกิจผลิตอาหารสัตว์ในมณฑลและเมืองต่าง ๆ หลายแห่ง เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ กว้างตุ้ง ฟูเจี้ยน และเสฉวน

อุตสาหกรรมเบา เช่น อุตสาหกรรมกระดาษ เคมีภัณฑ์พื้นฐาน เครื่องหนัง ขนสัตว์ เครื่องใช้ในครัวเรือน และรถจักรยาน ผลผลิตของอุตสาหกรรมประเภทนี้มีมูลค่าประมาณ 1,500 พันล้านหยวน เมืองและมณฑลสำคัญที่มีกิจกรรมการผลิตดังกล่าว ได้แก่ มณฑลเหอเป่ย (Hebei) ซึ่งเป็นมณฑลที่ล้อมรอบนครหลวงปักกิ่ง (Beijing) และมหานครเทียนสิน (Tianjin) ทำให้เหอเป่ยมีความได้เปรียบในด้านข่าวสาร บุคลากร เทคโนโลยี เงินทุน และการคมนาคมขนส่งเขตเศรษฐกิจพิเศษจูไห่ และเซี้ยะเหมิน และเมืองไหโข่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งไหโข่วซึ่งได้รับการพัฒนาให้เป็นเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมเบา

อุตสาหกรรมบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท ภัตตาคาร ร้านค้าสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ในปัจจุบันรัฐบาลจีนได้สนับสนุนให้ต่างชาติเข้าไปลงทุนก่อสร้างโรงแรมในระดับต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางเพื่อสนองความต้องการของนักธุรกิจและนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ผู้ลงทุนต่างชาติสามารถดำเนินการในจีนได้ทั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษเขตพัฒนาชายฝั่งด้านตะวันออก และมณฑลด้านใน อย่างไรก็ตามธุรกิจดังกล่าวมีความหนาแน่นมากในมณฑลกวางตุ้ง นักลงทุนไทยควรกระจายการลงทุนไปสู่มณฑลอื่น เช่น เสฉวน ซ่านซี กุ้ยโจว หูหนาน เหอหนาน หูเป่ย เจียงซี และอันฮุย เป็นต้น

ธุรกิจด้านการเงิน จีนไม่กำหนดโควต้าจำนวนสถาบันการเงินต่างชาติที่จะเข้าไปเปิดกิจการในจีน แต่จะต้องได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลังตามเงื่อนไขที่กำหนด ปัจจุบันเปิดดำเนินการได้ใน 3 รูปแบบ ได้แก่ สำนักงานตัวแทน สำนักงานสาขา และสำนักงานร่วมทุนจีน-ต่างชาติ

3.2 **การลงทุนของนักลงทุนไทยในจีน**

เข้าใจว่านักลงทุนจากไทยรายแรกที่เข้าไปลงทุนในจีนในปี 1981 คือ กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ ที่ผ่านมาการลงทุนจากไทยส่วนใหญ่อยู่ในมณฑลกวางตุ้ง ปักก่อง เซี่ยงไฮ้ และยูนนาน แม้ไทยจะมีการลงทุนอยู่ในอันดับที่ 7 แต่ปริมาณเงินลงทุนมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 ของเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์เป็นนักลงทุนจากไทยในจีนรายใหญ่ที่สุด เริ่มการลงทุนโครงการแรกเมื่อเดือนมกราคม 1981 เป็นโรงงานผลิตอาหารสัตว์ มูลค่า 26.8 ล้านดอลลาร์ สรอ. จนถึงต้นปี 1994 กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ ได้จัดตั้งบริษัทร่วมทุนไทย-จีน ราว 80 บริษัท มูลค่าทุนจดทะเบียนราว 700 ล้านดอลลาร์ สรอ. นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งบริษัทถือหุ้นร้อยละ 100 อีกจำนวนหนึ่ง กลุ่มนี้ยังทำลายสถิติการลงทุนในจีนด้วยจำนวนโครงการสูงสุดในบรรดาผู้ลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในจีน มีการลงทุนกระจายสู่ธุรกิจต่าง ๆ หลายประเภท อาทิ การผลิตอาหารสัตว์ การทำฟาร์มสัตว์ การชำแหละเนื้อสัตว์ การผลิตรถจักรยานยนต์ การผลิตรถยนต์นั่ง ปิโตรเคมี การค้าปลีกและค้าส่ง ฯลฯ

สำหรับนักลงทุนไทยกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มสหยูเนี่ยน บริษัทปูนซีเมนต์ไทย บริษัทซุ่นฮั่วเส็ง M Thai Gruop กลุ่มเกษตรรุ่งเรืองพืชผล และยังมีรายย่อยอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ประเภทของการลงทุนยังกระจุกตัวอยู่ในธุรกิจดังนี้ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โรงงแรม ภัตาคาร การท่องเที่ยว การนำเข้าและส่งออก

Table 5.5 Leading Companies in Thai CP Group (1993)

Sales Ranking	Company	Sector	Sales (million yuan)	Profit (million yuan)	Total assets (mil. yuan)	Export (US$ mil.)
22	Shanghai Ek Chor Motorcycle	Motorcycles	1,296	157	625	1.07
24	Shanghai Dajiang Group	Feed etc.	1,202	157	1,435	38.23
60	Luoyang Northern Ek Chor Motorcycle	Motorcycles	623	83	424	2.39
95	Jilin Deda	Feed etc.	438	34	358	14.43
100	Chia Tai Yueyang	Feed etc.	414	26	324	-
117	Shanghai Ek Chor General Machinery	Machinery	340	45	253	0.79
155	Beifang Chia Tai Feedmill	Feed etc.	255	14	118	-
173	Chengdu Chia Tai	Feed etc.	224	22	149	-
180	Kaifeng Chia Tai	Feed etc.	221	-	202	-
196	Jilin Chia Tai	Feed etc.	203	9	823	0.42
199	Nantong Chia Tai Livestock and Fisheries	Feed etc.	203	4	100	-
232	Qingdao Chia Tai	Feed etc.	178	4	154	-
260	Chia Tai Conti Shantou	Feed etc.	158	2	51	-
397	Nanning Chia Tai Livestock	Feed etc.	112	-	42	-

Source: Satoshi Imai, "Comparison of Western, Overseas Chinese, and Japanese Ventures, China Newsletter, JETRO, (Nov. - Dec. 1995) p.21

รายชื่อคณะผู้นำและผู้บริหารประเทศจีน

POLITBURO STANDING COMMITTEE: JIANG ZEMING (GENERAL SECRETARY)
HU JINTAO, LI RUIHUAN, LI PENG, LIU HUAQING, QIAO SHI,
ZHU RONGJI

PRESIDENT JIANG ZEMIN

VICE PRESIDENT RONG YIREN

PREMIER---LI PENG

VICE PREMIER---ZHU RONGJI

VICE PREMIER---ZHOU JIAHUA

VICE PREMIER---LI LANQING

VICE PREMIER QIAN QICHEN

STATE COUNCILLOR---LI TIEYING

STATE COUNCILLOR---CHI HAOTIAN

STATE COUNCILLOR---SONG JIAN

STATE COUNCILLOR---LI GUIXIAN

STATE COUNCILLOR---CHEN JUNSHENG

STATE COUNCILLOR---AIMAIL AMAT

STATE COUNCILLOR---PENG PEIYUN

STATE COUNCILLOR---LUO GAN

PRESIDENT, PEOPLE'S BANK OF CHINA ZHU RONGJI

MINISTRIES---MINISTERS

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS---QIAN QICHEN

MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE---CHI HAOTIAN

STATE PLANNING COMMISSION---CHEN JINHUA

STATE ECONOMIC AND TRADE COMMISSION---WANG ZHONGYU

STATE COMMISSION FOR ECONOMIC RESTRUCTURING---LI TIEYING

STATE EDUCATION COMMISSION----------ZHU KAIXUAN

STATE SCIENCE AND TECHNOLOGY COMMISSION----------SONG JIAN

STATE COMMISSION FOR SCIENCE,TECHNOLOGY, AND

INDUSTRY FOR NATIONAL DEFENCE----------DING HENGGAO

STATE NATIONALITIES AFFAIRS COMMISSION----------ISMAIL AMAT

MINISTRY OF PUBLIC SECURITY----------TAO SIJU

MINISTRY OF STATE SECURITY----------JIA CHUNWANG

MINISTRY OF SUPERVISION----------CAO QINGZE

MINISTRY OF CIVIL AFFAIRS----------DOJE CERING

MINISTRY OF JUSTICE----------XIAO YANG

MINISTRY OF FINANCE----------LIU ZHONGLI

MINISTRY OF PERSONNEL----------SONG DEFU

MINISTRY OF LABOUR----------LI BOYONG

MINISTRY OF OF GEOLOGY AND MINERAL RESOURCES----------ZHU XUN

MINISTRY OF CONSTRUCTION----------HOU JIE

MINISTRY OF POWER INDUSTRY----------SHI DAZHEN

MINISTRY OF COAL INDUSTRY----------WANG SHENHAO

MINISTRY OF MACHINE-BUILDING INDUSTRY----------HE GUANGYUAN

MINISTRY OF ELECTRONIC INDUSTRY----------HU QILI

MINISTRY OF METALLURGICAL INDUSTRY----------LIU QI

MINISTRY OF CHEMICAL INDUSTRY----------GU XIULIAN

MINISTRY OF RAILWAYS----------HAN ZHUBIN

MINISTRY OF COMMUNICATIONS----------HUANG ZHENDONG

MINISTRY OF POSTS AND TELECOMMUNICATIONS----------WU JICHUAN

MINISTRY OF WATER RESOURCES----------NIU MAOSHENG

MINISTRY OF AGRICULTURE----------LIU JIANG

MINISTRY OF FORESTRY----------XU YONGFANG

MINISTRY OF INTERNAL TRADE----------ZHANG HAORUO

MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND ECONOMIC CO-OPERATION----WU YI

MINISTRY OF RADIO,FILM AND TELEVISION----------AI ZHISHENG

MINISTRY OF PUBLIC HEALTH----------CHEN MINZHANG

STATE PHYSICAL CULTURE AND SPORTS COMMISSION ----------WU SHAOZU

STATE FAMILI PLANNING COMMISSION----------PENG PEIYUN

PEOPLE'S BANK OF CHINA----------LI GUIXLAN

STATE AUDITING ADMINISTRATION----------LU PEIJIAN

Table A Key Indicators by Regions, 1994

Region	GDP (100 ล้านหยวน)	Per capita Disposable Income (yuan)		Population (10,000 person)
		Urban	Rural	
National		**3,496.24**	**1,220.98**	**119,850**
Beijing	1,084.0	5,084.70	2,400.69	1,125
Tianjin	725.1	3,982.13	1,835.71	935
Hebei	2,147.5	3,177.29	1,107.25	6,388
Shanxi	853.8	2,565.67	884.20	3,045
Inner Mongolia	681.9	2,498.29	969.91	2,260
Liaoning	2,584.2	3,062.89	1,423.45	4,067
Jilin	968.8	2,561.08	1,271.63	2,574
Heilongjiang	1,618.6	2,596.90	1,393.58	3,672
Shanghai	1,971.9	5,889.13	3,436.61	1,356
Jiangsu	4,057.4	3,778.87	1,813.53	7,021
Zhejiang	2,666.9	5,066.32	2,224.64	4,294
Anhui	1,448.5	3,047.66	973.20	5,955
Fujian	1,685.3	3,672.55	1,577.71	3,183
Jiangxi	1,032.0	2,773.07	1,218.19	4,015
Shangong	3,872.2	3,444.42	1,319.73	8,671
Henan	2,198.6	2,618.55	909.81	9,027
Hubei	1,878.7	3,356.07	1,172.74	5,719
Hunan	1,694.4	3,887.64	1,155.00	6,355

Table A Key Indicators by Regions, 1994 (continued)

Region	GDP (100 ล้านหยวน)	Per capita Disposable Income (yuan)		Population (10,000 person)
		Urban	Rural	
Guangdong	4,240.6	6,367.02	2,181.52	6,689
Guangxi	1,241.8	3,981.09	1,107.02	4,493
Hainan	331.0	3,920.15	1,304.52	711
Sichuan	2,777.9	3,310.71	946.33	11,214
Guizhou	521.2	3,220.49	786.84	3,458
Yunnan	974.0	3,452.19	802.95	3,939
Tibet	45.8	4,013.86	975.95	236
Shaanxi	846.7	2,684.02	804.84	3,481
Gansu	451.7	2,658.13	723.73	2,378
Qinghai	138.2	2,812.75	869.34	474
Ningxia	134.0	2,985.86	866.97	504
Xinjiang.	673.7	3,170.27	946.82	1,632

Notes

1. **EIU Country Profile 1993/94**, The Economist Intelligence Unit Limited 1993, p.7.
2. David S. G. Goodman and Gerald Segal, **China Without Deng,** ; ฉบับแปล **จีนไร้มังกร** โดยยิ่น ศรีวรขันธ์ จัดพิมพ์โดย **คู่แข่งธุรกิจรายสัปดาห์** (2538) หน้า 10-17.
3. William H. Overholt, **China : The Next Economic Superpower** (London : Weidenfeld & Nicolson, 1993), pp. 55-59.
4. เนื้อหาส่วนใหญ่ในหัวข้อนี้ได้จาก Xun-Hai Zhang, **Enterprise Reforms in a Centrally Planned Economy** (New York : St. Martin's Press, 1992).
5. ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย, **เศรษฐกิจสนเทศ,** ปีที่ 3 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2537) และ **คู่มือการลงทุนในจีน** สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2538, หน้า 18-21.
6. บริษัทเอ็มไทย กรุ๊ป จำกัด, China Executive Summary, หน้า 36 (ไม่มีชื่อผู้เขียน และปีที่พิมพ์).
7. Mario Blejer, et al., China : Economic Reform and Macroeconomic Management, IMF, Washington D.C., Jan. 1991, Chapter 3.
8. Luc De Wulf and David Goldsbrough, "The Evolving Role of Monetary Policy in China," Staff Papers, IMF, Vol. 33 (June 1986), pp. 209-42.
9. เนื้อหาส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ด้านการค้าต่างประเทศมาจาก ESCAP, UN., **Guidebook on Trading with The People's Republic of China** (Fourth Edition, 1993).
10. วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, "15 ปี แห่งความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับจีน" เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "ความสัมพันธ์ไทย-จีน : 15 ปี แห่งมิตรภาพ" จัดโดยสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา, มธ., 2533.

วิวัฒนาการของทุนนิยมจีนหลัง ค.ศ.1992

โดย

ผศ.ดร. สุวินัย ภรณวลัย

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
27 - 28 มีนาคม 2539

วิวัฒนาการของ 'ทุนนิยมจีน' หลัง ค.ศ.1992

โดย รศ.ดร.สุวินัย ภรณวลัย
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. บทนำ

ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1987-1991 นั้น ความสนใจของผู้เขียนในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองได้รวมศูนย์ไปที่ปัญหาการกลายเป็น นิคส์ หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของประเทศไทย กับบทบาทของการลงทุนโดยตรงจาก บรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่น[1] แต่หลังจากนั้นผู้เขียนได้พบว่า การจะมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการของทุนนิยมในประเทศไทยปัจจุบันอย่างเห็นภาพเป็นองค์รวมได้นั้น เราจะละเลยบทบาทของ "เงินตรากับการเก็งกำไร" ไปไม่ได้เลย ผู้เขียนจึงหันมาให้ความสนใจในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองเกี่ยวกับ "เศรษฐกิจฟองสบู่" (BUBBLE ECONOMY)[2] ในฐานะที่เป็นลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของพัฒนาการทุนนิยมไทย นับตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา

ในขณะนั้น ผู้เขียนได้ใช้มโนทัศน์ของ "ทุนนิยมจำแลง" (Ersatz Capitalism)[3] มาใช้เตือนพวกเราเกี่ยวกับทิศทางของการพัฒนาทุนนิยมไทยที่กำลังเข้าสู่ยุค "บูม" ทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการลงทุนของต่างชาติโดยเฉพาะของญี่ปุ่นว่า

"หากประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จในการเป็น NIC ประเทศไทยจะเป็นทุน นิยมจำแลง" เนื่องจากผู้เขียนยังไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจฟองสบู่ในขณะนั้น หากผู้เขียนได้ ศึกษาตั้งแต่ในช่วงนั้น ผู้เขียนคงไม่ลังเลใจอย่างแน่นอนที่จะสรุปไปว่า การ 'บูม' ของการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตั้งแต่ในช่วงปี ค.ศ.1986-1991 ซึ่งได้ทำให้นักเศรษฐศาสตร์ของ World Bank สรุปว่านี่เป็นช่วง "Take-Off" (ทะยานขึ้น) ของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจจริง โดยเฉพาะภาคหัตถอุตสาหกรรมอันสืบเนื่องมาจากการแห่ย้ายฐานการผลิตของบริษัทญี่ปุ่น กับการขยายตัวของเศรษฐกิจ บริการและอสังหาริมทรัพย์ อันเนื่องมาจากการเก็งกำไรที่ดิน และการเล่นหุ้นอย่างคลั่งไคล้ของชนชั้นกลางไทยและนักธุรกิจเอเชีย ซึ่งสามารถโยงใยเข้ากับการก่อตัวของกลุ่ม 'ขั้วอำนาจใหม่' ทางการเมืองที่

กำลังเถลิงอำนาจอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ พวก 'นักธุรกิจการเมือง' หรือกลุ่มนักธุรกิจพวกเศรษฐีใหม่ที่เติบโตมาจากการค้าที่ดิน การปั่นหุ้น ธุรกิจก่อสร้าง ธุรกิจสัมปทาน กับกลุ่ม 'ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น' ที่มีฐานเศรษฐกิจเป็น 'เศรษฐกิจใต้ดิน' และต้องการผันตัวเองเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจรัฐระดับชาติโดยผ่านกระบวนการ (ซื้อเสียง) เลือกตั้ง

ในกระบวนการเดียวกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศไทยในช่วงนั้นนี่เอง เศรษฐกิจโลกโดยรวมก็เคลื่อนตัวไปในทิศทางที่ 'ภาคการเงิน' ได้กลายมาเป็นภาคหลักของเศรษฐกิจโลก หาใช่ 'ภาคเศรษฐกิจจริง' อีกต่อไปแล้ว[4] จริงอยู่เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย (ในที่นี้ผู้เขียนหมายถึง ญี่ปุ่น กลุ่มนิคส์เอเชีย กลุ่มอาเซียน จีนและอินโดจีน) ปัจจุบันได้กลายเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงที่สุดของโลก และเป็น 'หัวจักร' ในการฉุดลากเศรษฐกิจโลกโดยรวม หรือกลายเป็น "โรงงานของโลก" ไปแล้วก็ตาม แต่ภายหลังจากการพังทะลายของ 'เศรษฐกิจฟองสบู่' ของประเทศญี่ปุ่น ในปี 1991 ซึ่งได้ฉุดเศรษฐกิจญี่ปุ่นให้เข้าสู่ภาวะถดถอยระยะยาว นับแต่บัดนั้นจนถึงขณะนี้ ผู้เขียนได้พบอีกว่า ลำพังแค่การวิเคราะห์การลงทุนจากต่างชาติโดยเฉพาะจากบรรษัทข้ามชาติแต่เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะทำความเข้าใจ "เงื่อนไขของการพัฒนาเศรษฐกิจ" ของภูมิภาคนี้อีกต่อไปแล้ว

การศึกษาบทบาทของ 'ทุนจีนโพ้นทะเล' ในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ผนวกกับการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐกิจฟองสบู่ รวมทั้งการศึกษา 'ทำเล' หรือ 'ดินแดน' ที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับการขยายตัวของเศรษฐกิจฟองสบู่เข้าไปประกอบด้วยจะทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เกี่ยวกับพัฒนาการของทุนนิยมในภูมิภาคนี้โดยรวม

จากเงื่อนไขเหล่านี้นี่เองที่ได้ชักจูงให้ผู้เขียนหันกลับมาสนใจวิวัฒนาการของ "ทุนนิยม" จีนอีกครั้งอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ภายหลังจากที่ผู้เขียนได้ยุติการค้นคว้าเรื่องจีนไปแล้ว ตั้งแต่ปี ค.ศ.1981 เมื่อผู้เขียนได้เขียนข้อเขียนเรื่อง "ความอับจนของลัทธิเหมา: บทวิเคราะห์โดยสังเขปของการปฏิวัติจีน ลัทธิเหมาเจ๋อตุง และเศรษฐกิจจีนหลังการปฏิวัติจนถึงปัจจุบัน"[5] ออกมา

อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ได้นำเสนออย่างแหลมคมตั้งแต่เมื่อสองสามปีก่อน แล้วว่าเรื่อง "ระบบทุนนิยมจีน" "อันเกิดจากการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างทุนในสาธาร-

ณรัฐประชาชนจีน กับทุนจีนโพ้นทะเล การเติบโตของพลังเศรษฐกิจทุนนิยมในสาธารณรัฐประชาชนจีนประกอบกับการผนวกฮ่องกงในปี 1997 และการฟื้นสัมพันธไมตรีกับไต้หวัน ไม่เพียงแต่จะทำให้มีการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างทุนของดินแดนเหล่านี้เท่านั้น หากยังแผ่ความสัมพันธ์ไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งอินโดจีนด้วย" (หน้า 18)[6] จะเป็นหัวข้อหลักอีกหัวข้อหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของนักเศรษฐศาสตร์ปัจจุบันอย่างแน่นอน ประกอบกับในช่วงระหว่างปี 1993-1994 ผู้เขียนได้มีโอกาสไปช่วยทำวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจจีน ให้แก่บริษัทเอกชนของไทยบริษัทหนึ่งที่ไปประกอบธุรกิจในจีน จึงทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสติดตามความเป็นไปที่น่าสนใจของเศรษฐกิจจีน ในช่วงระหว่างปี 1992-1995 ได้ในระดับหนึ่ง ผู้เขียนจึงใคร่จะขอนำผลการติดตามและศึกษาของผู้เขียนเกี่ยวกับเศรษฐกิจจีนในช่วงนี้ มานำเสนอในที่นี้

ปัญหาใหญ่ที่สุดที่ผู้เขียนประสบในการศึกษาเศรษฐกิจจีนปัจจุบันไม่ใช่เรื่องข้อมูลแต่อย่างใด เพราะผู้เขียนสามารถได้ข้อมูลสถิติพื้นฐานตามที่เปิดเผยโดยทางการจีนจากหน่วยงาน JETRO ของญี่ปุ่นเป็นรายปีโดยไม่ยากนัก รายละเอียดเกี่ยวกับ WHO's WHO ในจีนเพื่อทราบเส้นสายของผู้มีอำนาจในจีน สถาบันวิจัยของมิตซูบิชิก็พิมพ์ออกมาเป็นเล่มหนาแล้ว แม้แต่รายชื่อบริษัทต่างชาติที่ไปลงทุนในประเทศจีนตามมณฑลต่าง ๆ สำนักพิมพ์ไตโยเคไซก็พิมพ์ออกมาจำหน่าย รวมทั้งข้อมูล UP-DATE เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวล่าสุดในเศรษฐกิจจีนก็สามารถหาได้จากศูนย์ข้อมูลหลายแห่งที่ติดตามเรื่องจีนโดยตรง นี่ยังไม่นับรายงานวิจัยของสถาบัน I.D.E.(Institute of Developing Economies) ของญี่ปุ่นที่ตีพิมพ์ซีรีส์งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจจีนออกมาหลายเล่ม แข่งกับงานเขียนของผู้ค้นคว้าเรื่องเศรษฐกิจจีนจำนวนหลายสิบเล่มที่ตีพิมพ์ออกมาเป็นภาษาญี่ปุ่นในช่วงสามสี่ปีมานี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจที่ญี่ปุ่นมีต่อเศรษฐกิจจีนในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด

ปัญหาเรื่อง วิธีคิด หรือ มุมมองที่มีต่อเศรษฐกิจจีน ที่แยกออกเป็นสองขั้วอย่างชัดเจน ระหว่าง พวก 'สุนิยม' (Optimistic) กับ พวก 'ทุนิยม' (Pessimistic) เกี่ยวกับอนาคตของทุนนิยมจีนต่างหาก ที่ทำให้ผู้เขียนรู้สึกหนักใจในการศึกษาเรื่องจีน เพราะการเลือก 'กรอบความคิด' แบบใดแบบหนึ่งที่มองแตกต่างกันคนละมุมเช่นนี้จะมีผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจในจีนต่อจากนี้ไปอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก และคงจะเป็นการดีต่อผู้อ่านไทยถ้าหากจะนำเสนอมุมมอง หรือวิธีคิดทั้งสองแบบเกี่ยวกับ

เศรษฐกิจจีนมาให้พวกท่านตัดสินพิจารณากันเองว่า มุมมองแบบไหนน่าเชื่อถือกว่า แต่มีอยู่อย่างหนึ่งที่จะขอบอกให้พวกท่านรับรู้เอาไว้ก่อนในตอนนี้เลยว่า **นับตั้งแต่ปี 1949 เป็นต้นมา การทำนายหรือการคาดการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจจีนโดยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องจีน โดยเฉพาะของพวกมองจีนในแง่ดีนั้น ไม่เคยถูกเลยแม้แต่ครั้งเดียวจริง ๆ** [7] ไม่น่าเชื่อแต่ก็จำเป็นต้องเชื่อ เพราะนี่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์คอมมูนประชาชน (เหยินหมิงกงเซ่อ) การก้าวกระโดดครั้งใหญ่ การปฏิวัติวัฒนธรรม เรื่องจีนเป็นเรื่องที่ยากและลึ้ลับรวมทั้งคาดการณ์ไม่ได้เสมอแม้กับผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีน แล้วนับประสาอะไรกับคนนอกอย่างพวกเรา หากคิดได้เช่นนี้แล้ว ผู้เขียนคิดว่าคนไทยที่มีการศึกษาทุกคนน่าจะให้ความสนใจเกี่ยวกับความเป็นไปของประเทศนี้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้ เพราะมั่นใจมากเลยว่า ความเป็นไปของประเทศนี้ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ไม่ว่าจะในแง่ดี หรือแง่ร้ายล้วนแล้วแต่มีผลกระทบและผลสะเทือนอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาของทุนนิยมในประเทศไทย นับจากนี้ไป เนื่องเพราะปัญหาเกือบทุกปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับประเทศจีนอยู่ในขณะนี้นั้นล้วนแล้วแต่เป็น ปัญหา "ระดับโลก" แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าปัญหาประชากร ปัญหาอาหาร ปัญหาการเงิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการทหาร อาจกล่าวได้ว่า ไม่เคยมีช่วงไหนเลยที่ความเป็นไปของประเทศนี้จะผูกพันอย่างลึกซึ้งกับชะตากรรมของโลก เท่ากับช่วงนี้ ซึ่งเป็นช่วงก่อนสิ้นศตวรรษที่ยี่สิบ

2. มุมมองของพวก "สุนิยม" เกี่ยวกับเศรษฐกิจจีน

วิธีคิดแบบ 'พ่อค้า' ที่แพร่หลายที่สุดของพวกสุนิยมในการที่จะโน้มน้าวให้พวกนักธุรกิจและพวกนักลงทุน (เก็งกำไร) ทั่วโลกหันมาสนใจ และเชื่อมั่นในอนาคตของเศรษฐกิจจีนก็คือ ความเชื่อในเรื่องขนาดอันมโหฬารของตลาดภายในของประเทศจีน ดังข้อความต่อไปนี้จากหนังสือเล่มหนึ่งที่ตีพิมพ์ออกมาเมื่อสองปีก่อนว่า

"เพียงแค่คำนวณง่าย ๆ จากอำนาจซื้อ (Purchasing Power) ที่วัดจากเงินสกุลของประเทศนั้นตามที่ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้กระทำมาเมื่อปี ค.ศ.1993 ซึ่งได้พบว่า ประเทศจีนมีอำนาจซื้อสินค้าและบริการในปี ค.ศ.1992 สูงถึง 1.7 ล้านล้านเหรียญ สรอ. ซึ่งใหญ่เป็นอันดับสามของโลกเพียงรองจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเท่านั้น และยิ่งถ้าหากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีนยังคง

ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเหมือนเช่นที่ผ่านมา ก็เป็นที่คาดกันว่า ภายในเวลาไม่ถึงสิบปีต่อจากนี้ไป ผลรวมมูลค่าของเศรษฐกิจจีนกับฮ่องกง และไต้หวันจะมีขนาดใหญ่กว่าของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นอน และอาจจะใหญ่กว่าของประเทศญี่ปุ่นด้วย ถ้าหากยอดผลผลิตโดยรวมของจีนมีมูลค่าเป็น 2.2 ล้านล้านเหรียญ สรอ. ในอีก 10 ปีข้างหน้า ตลาดที่ทั้งใหม่ที่สุด และใหญ่ที่สุดในโลก สำหรับสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าหัตถอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐานและสินค้าบริการกำลังอุบัติขึ้นในประเทศจีนภายในอีกไม่กี่ปีข้างนี้แล้ว"[8]

คำกล่าวข้างต้นนี้ มีข้อน่ากังขาอยู่หลายประการ **ประการแรก** ทำไมถึงใช้อำนาจซื้อมาเป็นตัววัดศักยภาพของเศรษฐกิจจีน แทนที่จะเป็นระดับผลผลิตประชาชาติของจีนดังที่นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปใช้กัน นี่เป็นการเล่นกล (Magic) ซึ่งเปิดประเด็นโดยธนาคารโลกในการสร้างภาพให้แก่เศรษฐกิจจีน ในปี 1992 อันเป็นช่วงที่เศรษฐกิจฟองสบู่เพิ่งแตกในญี่ปุ่น และเศรษฐกิจโลกเข้าสู่ภาวะชะลอตัวหรือเปล่า? จริงอยู่ 'รายได้' ของประชาชนจีนในปี ค.ศ.1978 อันเป็นปีที่จีนกำลังจะเริ่มปฏิรูปนั้นมีเพียง 133.6 หยวนต่อคนสำหรับชาวนาในชนบท แต่พอถึงปลายปี 1992 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 784.0 หยวนต่อคน ส่วนคนงานในเมือง ในปี 1978 มีรายได้ 316 หยวนต่อคน และเพิ่มเป็น 1,826 หยวนต่อคนในปลายปี 1992 เมื่อพิจารณาควบไปกับระดับเงินออม จะพบว่า ในปี 1978 ประชาชนทั้งประเทศมีเงินออมทั้งหมด 21,060 ล้านหยวน แต่ได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,154,540 ล้านหยวน ในปี 1992 กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือประชาชนจีนมีเงินออมเฉลี่ยคนละ 21.88 หยวนในปี 1978 ซึ่งได้เพิ่มเป็น 985.3 หยวนในปี 1992 จากฐานอันนี้เองที่นำไปสู่การคำนวณว่า ถ้าหากเศรษฐกิจของประเทศจีนยังคงสามารถรักษาอัตราการเจริญเติบโตในระดับ 8-9% ไปได้จนถึง ปี ค.ศ.2000 แล้ว (ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามีความเป็นไปได้สูงมาก) ผลผลิตประชาชาติของจีนจะเป็นสี่เท่าของเมื่อปี 1978 ในปี 1978 ผลผลิตประชาชาติของจีนมีมูลค่าเท่ากับ 213,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. หากเพิ่มเป็นสี่เท่าก็จะมีมูลค่า 852,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. เท่านั้น ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่างกันอย่างลิบลับ กับ "อำนาจซื้อ" (ซึ่งจับต้องได้ยาก) ของจีนในปี 1992 ที่อ้างว่าสูงถึง 1.7 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.

ประการที่สอง การรวมผลรวมของมูลค่าของเศรษฐกิจจีนเข้ากับเศรษฐกิจฮ่องกง และไต้หวันก็ดี การตั้งอยู่บนข้อสมมุติที่ว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเหมือนเช่นที่ผ่านมาก็ดี เป็นข้อสมมุติที่ตั้งอยู่บนความไม่แน่นอนทั้งสิ้น

หากการวิเคราะห์ของผู้เขียนที่เสนอว่า การ 'บูม' ของเศรษฐกิจจีนในช่วงปี 1992 เป็นต้นมา เป็นผลพวงของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจจริง กับเศรษฐกิจฟองสบู่แล้ว ระยะเวลาแห่งการ 'บูม' นี้จะยาวนานเกินกว่าห้าปีนั้นเป็นไปได้ยากมากเลย ถ้าหากพิจารณาจากประสบการณ์ในอดีตของประเทศอื่น ๆ ตรงนี้แหละที่แนวมองแบบนี้ชอบมองข้าม เพราะพวกเขาชอบนึกเอาเองว่า "อนาคต" ก็คือส่วนต่อขยายของ "ปัจจุบัน" เท่านั้น แนวมองแบบนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อโลกอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลง อย่างค่อยเป็นค่อยไปเท่านั้น ไม่ใช่อยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และคาดการณ์ได้ยากอย่างปัจจุบันนี้

วิธีคิดต่อจากมุมมองข้างต้นคือ วิธีคิดแบบ 'นักการตลาด' ดังต่อไปนี้ "ในปลายปี 1992 ได้เคยมีการคำนวณออกมาว่า จำนวนคนจีนผู้จะกลายเป็น 'ผู้บริโภค' (ที่มีกำลังซื้อ) เพราะสามารถหารายได้เกินกว่า 1,000 ดอลลาร์ สรอ.ต่อปีนั้น มีอยู่อย่างน้อย 60 ล้านคนในประเทศจีนขณะนี้ และตัวเลขนี้คงจะกลายเป็น 200 ล้านคนเป็นอย่างต่อในปี ค.ศ.2000 นี้ อันที่จริงแม้แค่ตัวเลขในปลายปี 1992 ผู้บริโภคจำนวน 60 ล้านคนนี้ ก็มากกว่าตัวเลขผู้บริโภค จำนวน 18 ล้านคนในมาเลเซีย หรือ 25 ล้านคนในไต้หวัน และ 10.5 ล้านคนในเกาหลีใต้ปัจจุบันอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นตัวเลข 200 ล้านคนนี้จึงจะเป็นตัวเลขของตลาดผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกและเอเชียอาคเนย์ เพียงรองจากญี่ปุ่นเท่านั้น จึงเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า สินค้าอุปโภคบริโภคคงทน จำพวกนาฬิกา จักรยาน พัดลม โทรทัศน์ จักรเย็บผ้า วิทยุเทปคาสเสท เครื่องซักผ้า ตู้เย็น รถยนต์ โทรศัพท์ และสินค้าอื่น ๆ ที่มีวางขายในห้างสรรพสินค้าทั้งหลาย น่าจะเป็นสินค้าที่ขายได้ เพราะจะมีดีมานด์และกำลังซื้อรองรับไม่ต่ำกว่า 200 ล้านคนในปี 2000"[19]

พวกนักการตลาดสาย 'สุนิยม' จึงได้ทำการจำแนกตลาดผู้บริโภคในประเทศจีนออกเป็นตลาดย่อยอีก 3 ตลาดคือ

(1) ตลาดผู้บริโภคที่ร่ำรวยมาก (The Super-Rich) ซึ่งมีอยู่ 2.2% หรือราว ๆ 4 ล้านคนในปลายปี 1992

(2) ตลาดผู้บริโภคที่มีสตางค์ (The Rich) มีอยู่ 16.3% หรือราว ๆ 30 ล้านคนในปลายปี 1992

(3) ตลาดผู้บริโภคหลัก (The Consumer Mainstream) มีอยู่ราว ๆ 81.5% หรือ 150 ล้านคน ในปลายปี 1992

ตัวเลขข้างต้นนี้ คำนวณจำนวนผู้บริโภคในธุรกิจขายปลีกโดยมีสัดส่วนเพียง 15.3% ของประชากรทั้งหมด และอัตราการเจริญเติบโตของธุรกิจขายปลีกนี้ 5% เป็นอย่างต่ำ ตลาด The Super-Rich ในจีนตามทัศนะของนักการตลาดแบบสุนิยมพวกนี้มีลักษณะพิเศษดังนี้คือ มีรายได้ประจำปีเกินกว่า 5,000 เหรียญสรอ.ขึ้นไป กว่า 80% ของคนกลุ่มนี้เป็นเถ้าแก่หรือเป็นเจ้าของกิจการธุรกิจของตนเอง ส่วนอีก 15% เป็นนักบริหารมืออาชีพที่ได้รับค่าจ้างสูงเมื่อเทียบกับมาตรฐานของจีนส่วนใหญ่มักจะทำงานในบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติ อีก 5% ที่เหลือคือพวกข้าราชการระดับสูง ส่วนใหญ่บุคคลพวกนี้จะพำนักอยู่ในมณฑลกวางตุ้ง เมืองเซี่ยงไฮ้ และกรุงปักกิ่ง

ส่วนตลาด The Rich ในจีนมีลักษณะพิเศษคือ มีรายได้ประจำปีราว ๆ 3,000 ดอลลาร์ สรอ. กว่า 90% ของ คนกลุ่มนี้เป็นพวกยัปปี้ (Yuppies) หรือชนชั้นกลางที่เป็นพนักงานบริษัทระดับกลางขึ้นไป โดยมีอายุในวัยยี่สิบปลาย ๆ หรือต้นสามสิบที่ทำงานในบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติ คนกลุ่มนี้แหละที่เป็น 'ทัพหลวง' ของทุนนิยมในจีน และเป็นมนุษย์พันธุ์เดียวกับชนชั้นกลางในประเทศไทย ในแง่ที่เป็น 'พลวัต' (Dynamism) ให้กับการขยายตัวของทุนนิยมในภูมิภาคนี้ คนพวกนี้ชอบสินค้านำเข้ามียี่ห้อโดยเลือกซื้อตามระดับความเหมาะสมของกำลังซื้อของตน ชอบการดำรงชีวิตแบบสังคมตะวันตก และแสวงหาความมั่งคั่งเป็นสารัตถะของชีวิต เชื่อมั่นในตนเอง ทะเยอทะยาน ค่อนข้างมีความเป็นสากลในวิธีคิด วิธีทำงาน ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ตามเขตเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกวางตุ้งกับเหลียวหนิง

สำหรับตลาด The Consumer Mainstream ในจีนมีลักษณะพิเศษคือ มีรายได้ประจำปีราว ๆ 1,500 ดอลลาร์ สรอ. ส่วนใหญ่เป็นคนงานหรือช่างเทคนิคของบริษัทร่วมทุนกับต่างชาติ รวมทั้งข้าราชการระดับกลาง ๆ คนกลุ่มนี้มีโลกทัศน์ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แต่หลงไหลในวัตถุนิยม มักอยู่ตามเขตเมืองใหญ่ ๆ และเขตเศรษฐกิจตามชายฝั่งทะเล เช่น ชานตุง เจียงสู ฟุเจี้ยน ฯลฯ

จุดอ่อนของวิธีคิดแบบนักการตลาดเช่นนี้ก็คือ พวกเขาแบ่งจีนออกเป็นดินแดนที่ขยายตัวทางอุตสาหกรรมสูง ซึ่งอยู่ตามชายฝั่งทะเล กับดินแดนล้าหลังในชนบทแล้วแยกขาดจากกันอย่างสิ้นเชิง ไม่ต่างกับการแยกกรุงเทพฯออกจากประเทศไทยมาพิจารณาอย่างโดด ๆ เพราะถ้าทำเช่นนั้น เศรษฐกิจของ "กรุงเทพฯ" และระดับรายได้ของ "ชาว

กรุงเทพฯ" จะสูงเท่ากับของกลุ่ม NICs ไปในทันที แต่ในความเป็นจริงนั้น พัฒนาการทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯดำเนินไปท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างเมืองกับชนบท ก่อตัวเป็นปัญหาซับซ้อนแฝงความรุนแรงทางโครงสร้างอย่างที่พวกนักการตลาดยากจะทำความเข้าใจได้ ฉันใดก็ฉันนั้น การมองพัฒนาการของเศรษฐกิจชายทะเลของจีนแต่เพียงอย่างเดียวในฐานะที่เป็น "ตลาดผู้บริโภค" ขนาดมหึมาจำนวนถึง 200 ล้านคน เป็นการมองที่ฝันหวานเกินไปจนมองข้ามปัญหาระดับโลกที่กำลังก่อตัวขึ้นในประเทศจีนขณะนี้

วิธีคิดต่อมาเป็นวิธีคิดที่ผู้เขียนขอเรียกว่า วิธีคิดแบบสุนิยมอย่างมีเงื่อนไข มากที่มีมุมมองว่าจีนจะสามารถกลายเป็น "มหาอำนาจทางเศรษฐกิจ" ที่ใหญ่ที่สุดในโลกในอีกยี่สิบปีข้างหน้านี้อย่างแน่นอน โดยมีเมืองเซี่ยงไฮ้กับเกาะฮ่องกงเป็นศูนย์การเงินใหญ่ระดับโลกถึงสองที่ และมีรายได้ประชาชาติโดยรวม (ยังไม่ใช่ต่อหัว) สูงกว่าญี่ปุ่นหรือแม้แต่สหรัฐอเมริกา แต่มีข้อแม้ว่า จีนจะต้องบรรลุเงื่อนไข "ถ้า" (if) ห้าประการดังต่อไปนี้[10]

(1) "ถ้า" จีนสามารถหลีกเลี่ยงกลียุคหรือความวุ่นวายทางการเมืองที่มักเกิดขึ้นเป็นประจำในประวัติศาสตร์หลายพันปีของตนได้

(2) "ถ้า" จีนสามารถระดมความสามารถของตนมาใช้ในการสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ เช่น การคมนาคม ขนส่ง และสื่อสาร เป็นต้น และสามารถดึงคนชนบทในท้องที่กันดารภายในทวีปเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจจีนตามชายฝั่งทะเลได้

(3) "ถ้า" หากเงินทุนจากต่างประเทศยังคงหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศจีนอย่างต่อเนื่องเหมือนอย่างในระดับปัจจุบันนี้ได้ โดยที่เงินทุนจำนวนมากจาก "คนจีนโพ้นทะเล" คือ "เช็คสั่งจ่าย" ที่รับประกันความมั่นคง และเสถียรภาพของจีนในอนาคต

(4) "ถ้า" จีนสามารถลดภาระในด้านการทหาร กองทัพและอุตสาหกรรมอาวุธของตนซึ่งมีขนาดมหึมาให้มีขนาดเล็กลงได้

(5) "ถ้า" จีนสามารถควบคุมภาวะเงินเฟ้อไม่ให้รุนแรงได้ตลอดรอดฝั่ง

ผู้เขียนคิดว่า ผู้เสนอมุมมองข้างต้นนี้เป็นคนที่ฉลาดมาก เพราะในด้านหนึ่งเขาเสนอภาพแบบให้ความหวังและฝันหวานแก่คนจีนว่าจะสามารถกลายเป็น "มหาอำนาจทางเศรษฐกิจ" ในอีกยี่สิบปีข้างหน้านี้ได้ แต่ในอีกด้านหนึ่ง เมื่อพิจารณาเงื่อนไข "ถ้า"

ห้าประการของเขาแล้ว เราจะพบว่าโอกาสที่ "ถ้า" เหล่านี้จะทำได้มีไม่สูงเลย จะต้องเกิดปัญหารุนแรงขึ้นมามากมายก่อนที่จะสามารถบรรลุเงื่อนไขเหล่านี้เป็นแน่อย่างเช่นเงื่อนไข<u>ข้อแรก</u> ซึ่งมีนัยยะว่า จีนจะต้องประสบความสำเร็จใน "การปฏิรูปการเมือง" อย่างค่อยเป็นค่อยไป และอย่างมีเสถียรภาพ จีนจึงจะสามารถหลีกเลี่ยงความหายนะที่เพิ่งเกิดกับสหภาพโซเวียตได้ ในทัศนะของผู้เขียนโอกาสในความสำเร็จของจีน อย่างมากก็แค่ 50-50 เท่านั้น เพราะเราจะต้องยอมรับว่า "การปฏิรูปการเมือง" เป็นงานที่ยากลำบากในทุก ๆ สังคม เพราะว่ามีแรงต้านของระบบเก่า (ดูกรณีประเทศไทยเป็นตัวอย่าง) สำหรับจีนแล้วความลำบากในการปฏิรูปการเมืองรับรองได้ว่ายากกว่าของไทยหลายสิบเท่า เมื่อพิจารณาจากคุณภาพของข้าราชการและนักการเมือง (ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์) รวมทั้งทัศนะคติที่มีต่อประชาธิปไตย และความเทอะทะของระบบราชการที่ฟอนเฟะยิ่งกว่าของไทย ผู้เขียนไม่ปฏิเสธหรอกว่า ในศตวรรษหน้าทั้งจีนและญี่ปุ่นก็ยังคงเป็นประเทศที่มีอิทธิพลสูงยิ่งในภูมิภาคนี้เหมือนเช่นปัจจุบัน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศนี้คงแนบแน่นยิ่งขึ้น แต่ในทางการเมืองคงไม่แนบแน่นเท่ากับทางเศรษฐกิจ และจีนจะกลายเป็น "มหาอำนาจ" ที่เป็น "ตัวปัญหา" ระดับโลกทั้งในเรื่องประชากร สิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งในระดับภูมิภาค เพราะจีนมี "วิธีคิด" และ "โลกทัศน์" ที่ต่างไปจากของโลกตะวันตกค่อนข้างมากเลยทีเดียว

สิ่งที่หลายคนมักมองข้ามไปในการพิจารณาอนาคตของจีนจากมุมมองการพัฒนาเศรษฐกิจก็คือปัญหาของจีนมิได้อยู่แค่การเปลี่ยนย้ายระบบจาก "สังคมนิยม" ไปเป็นระบบ "ตลาดนิยม" เท่านั้น แต่จีนยังมีปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ด้อยพัฒนาให้กลายเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ดำรงอยู่ควบคู่กันไปด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ปัญหาของจีนในปัจจุบันนั้นมีลักษณะที่เป็น "ทวิลักษณะ" ซึ่งจะต้องแก้ไขไปพร้อม ๆ กันอยู่สองเรื่องคือ "การเปลี่ยนย้ายระบบ" กับ "การพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจให้เป็นอุตสาหกรรม" หากไม่มีมุมมองสองอย่างนี้ควบคู่กันไป การวิเคราะห์เรื่องจีนจะง่ายต่อการพลาดที่จะมองอย่างผิวเผินและมองในแง่ดีจนเกินไป

นี่คงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์อันยาวนานของจีนก็ว่าได้ ที่จีนได้เคยลิ้มรสชาติอันหอมหวานของ "การพัฒนาเศรษฐกิจ" แต่เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ไพศาลกว่ายุโรป และมีประชากรมากที่สุดในโลกกว่าหนึ่งพันล้านคน ดังนั้น การจะแก้ปัญหา

เรื่องชนบทที่ล้าหลังจึงน่าจะลำบากมากกว่าของประเทศอื่น และสิ่งนี้น่าจะกลายมาเป็นปัจจัยของความไม่แน่นอนของระบอบการเมืองของจีนต่อจากนี้ไป เมื่อผู้เขียนได้ทราบข่าว "จราจล" ของชาวนาในมณฑลต่าง ๆ และการอพยพของชาวนาไร้ที่ทำกินจำนวนหลายสิบล้านเข้ามาทำงานในเมือง และการแพร่ขยายของแก๊งมาเฟียในจีนพร้อม ๆ กับกิจกรรมนอกกฎหมาย ทั้ง ๆ ที่จีนยังอยู่ในช่วง "บูม" แบบสุด ๆ อยู่แล้ว ผู้เขียนก็ยิ่งรู้สึกหนักใจในความหนักหน่วงของปัญหาที่รัฐบาลจีนจะต้องเผชิญ

มีนักเศรษฐศาสตร์บางคนคาดการณ์ว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนจะอยู่ในระดับ 10% ไปอีก 20 ปี ผู้เขียนยากที่จะเห็นด้วยกับการคาดการณ์นี้ เหมือนกับที่ผู้เขียนไม่เชื่อว่า แหล่งเงินทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจาก "ทุนจีนโพ้นทะเล" จะหลั่งไหลต่อเนื่องเข้าสู่จีนในระดับเดียวกับปี 1992-1993 เป็นเวลาอีกยี่สิบปีข้างหน้า คนที่เชื่อเช่นนี้ แสดงว่าไม่เข้าใจลักษณะของ "เศรษฐกิจฟองสบู่" ที่พองเร็วแล้วก็ต้องแตกเร็ว ตัวเลขเงินทุนจากต่างประเทศในปี 1992-1993 เป็นตัวเลขในช่วง "ฟองสบู่ขยายตัว" จะใช้ตัวเลขนี้มาเป็นฐานคาดการณ์การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อความผิดพลาดมากเหลือเกิน หากจีนต้องการจะเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ อัตราการขยายตัวควรจะอยู่ในระดับ 4-5% ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวตามธรรมชาติ แต่รับรองว่าผู้นำจีนต้องไม่พอใจกับตัวเลขในระดับนี้เป็นแน่ เพราะฉะนั้น ความพยายามที่จีนต้องการจะขยายตัว 10% ไปอีก 20 ปี จึงคงต้องแลกมาด้วย "มูลค่าที่สูงยิ่ง" จนผู้นำจีนก็คงคาดไม่ถึงและคงได้เห็นในอีกไม่กี่ปีข้างหน้านี้

3. ความเชื่อมั่นของพวกสุนิยมที่มีต่อจีน

หนังสือ "CHINA: THE NEXT ECONOMIC SUPERPOWER" ของ William H.Overholt (ชื่อไทยว่า "จีนเขย่าโลก", สำนักพิมพ์เดอะเนชั่น, มีนาคม 2538) เป็นหนังสือที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั่วโลก ในปี 1993-1994 และสะท้อนถึงความเชื่อมั่นที่มีต่อทางการจีนในการปฏิรูปเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 1978 โอเวอร์โฮลท์เป็นศิษย์ของเอซราโวเกลแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้เขียน "JAPAN AS NUMBER ONE" (1980) ซึ่งมองญี่ปุ่นในแง่ดีจนเกินไป ชื่มชมเสียจนเลิศลอย แล้วอะไรจะเกิดขึ้นกับ "ญี่ปุ่นผู้เป็นหนึ่ง" อีกสิบปีหลังจากนั้น ? หรือว่าศิษย์จะเจริญรอยตามอาจารย์เช่นกัน อย่าง

ไรก็ตาม วิธีคิดและวิเคราะห์ของ ไอเวอร์ไฮลท์ก็ยังติดดินกว่าวิธีคิดของ "ผู้เชี่ยวชาญจีน" ที่ยึดติดแต่เรื่อง "การเมืองนำหน้าเศรษฐกิจ" เท่านั้น ขอให้ลองมาดูตรรกะเหตุผลของเขากัน ว่าทำไมเขาจึงมีความเชื่อมั่นในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของจีนมากขนาดนั้น

ความเชื่อมั่นนี้มาจากความสำเร็จในอดีตในการปฏิรูปเศรษฐกิจระหว่างปี 1978-1992 นั่นเอง ไอเวอร์ไฮลท์ใช้วิธีการในการเปรียบเทียบความสำเร็จของจีน กับความล้มเหลวของสหภาพโซเวียตในการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทพิเศษของฮ่องกงในฐานะที่เป็นตลาดทุนและ "หน้าต่าง" ในการทำให้จีนได้รับการติดต่อจากเศรษฐกิจโลก และซึมซับเศรษฐกิจตลาดเข้าสู่ระบบสังคมนิยมของจีนอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในประเด็นนี้ ผู้เขียนไม่ได้ขัดแย้งกับไอเวอร์ไฮลท์แต่ประการใดเลย แต่เหตุผลและคำอธิบายต่าง ๆ ที่เขายกมาเพียงบอกแค่ว่าเพราะอะไรต่างชาติจึงแห่เข้ามาลงทุนในจีนอย่างบูมกันสุด ๆ ในช่วงระหว่างปี 1992-1993 เท่านั้น ขณะที่ผู้เขียนคิดว่าน่าจะตั้งคำถามว่าภาวะ 'บูม' เช่นนี้จะต่อเนื่องยาวนานได้ขนาดไหนมากกว่า เพราะผู้เขียนกำลังมองว่า ผลจากการบูมทางเศรษฐกิจของจีนในปี 1992-1993 ได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมเศรษฐกิจมากมายนับไม่ถ้วนที่กำลังรอวันปะทุอย่างที่ทางการจีนไม่เคยเผชิญมาก่อนในช่วง 1978-1991

ดูเหมือนว่า ความต่างในมุมมองของนักคิดสายต่าง ๆ เกี่ยวกับจีนนั้นจะมารวมศูนย์อยู่ในประเด็นปัญหาว่า **ผู้นำจีนหลังยุคเติ้งเสี่ยวผิง จะสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและการปกครองของจีนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้มั่นคงเท่ากับในยุคของเติ้งเสี่ยวผิงหรือไม่ ?** เกี่ยวกับประเด็นนี้ ผู้เขียนไม่มีความมั่นใจเท่า**ไอเวอร์ไฮลท์ และศาสตราจารย์ ไลมาน มิลเลอร์** ซึ่งเชื่อมั่นว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเจียงเจ๋อหมิน น่าจะสามารถสานต่อนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเติ้ง-เสี่ยวผิงไปได้ด้วยดี และประสบความสำเร็จ เพราะอำนาจแบบรวมศูนย์ของจีนยังคงเข้มแข็งอยู่ รัฐบาลกลางยังสามารถควบคุมทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของมณฑลต่าง ๆ ได้ และเพราะความคิดแนวอนุรักษ์นิยมได้คลายพลังทางการเมืองลงไปมาก

เหตุที่ผู้เขียนไม่มั่นใจก็ด้วยเหตุผลเดียวกับ**ไลมาน มิลเลอร์** แต่ตรรกะตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงเลย นั่นคือ **ทางการจีนมีข้อจำกัดในด้านความสามารถในด้านการดำเนินนโยบายเพราะทางการจีนรวมศูนย์อำนาจมากเกินไป** จึงทำให้ด้อยประสิทธิภาพในการบริหาร

และในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ หรือต่อมาพอหันมากระจายอำนาจให้ท้องถิ่นไปแล้ว กลับไม่สามารถควบคุมท้องถิ่นให้อยู่กับร่องกับรอยได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า รัฐจีนมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากรัฐในประเทศทุนนิยมอื่น ๆ ตรงที่ทุกหน่วยงานของจีนจะมีการจัดตั้งของพรรคคอมมิวนิสต์จีนรวมอยู่ด้วยโดยที่ "เถียว" (条) คือองค์การจัดตั้งของพรรคฯ และรัฐที่มีสายสัมพันธ์จากชั้นบนลงมาสู่ชั้นล่างในขณะที่ "ค่วย" (块) คือการปกครองส่วนท้องถิ่น

ในช่วงที่จีนยังเป็น "สังคมนิยม" แบบแรงจัดอยู่นั้น แน่นอนว่า "เถียว" ย่อมมีอำนาจมากกว่า "ค่วย" แต่ภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจในยุคเติ้งเสี่ยวผิง เริ่มมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้นจนเกิดการณ์กลับตาลปัตรกลายเป็นว่า "ค่วย" เริ่มมีอำนาจมากขึ้นทุกที ๆ (ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือ กรณีของมณฑลกวางเจาหรือกวางตุ้ง) จนกระทั่งปักกิ่งหรือส่วนกลาง สั่งการใด ๆ ลงไปก็ชักไม่ค่อยเชื่อฟัง หรือ "ตีสองหน้า" คือทำเป็นฟังแต่ไม่ปฏิบัติตาม และตรวจสอบได้ยากด้วย **ดังนั้น ประสิทธิผลในการบริหารดำเนินนโยบายของทางการจีนจึงยังมีลักษณะสุดโต่งคุจลูกตุ้มนาฬิกาอยู่** เมื่อเทียบกับของประเทศทุนนิยมอื่น ๆ ตรงนี้แหละที่ผู้เขียนวิตก เพราะความสุดโต่งแบบลูกตุ้ม นาฬิกาในการดำเนินนโยบายของจีนนี้ได้ปรากฏให้เห็นครั้งแล้วครั้งเล่าตลอดช่วงสี่สิบกว่าปีมานี้

อนึ่ง ความเชื่อมั่นของพวกสุนิยมที่มีต่อจีนนั้นที่จริงก็แฝง "ความคาดหวัง" ที่อยากจะให้เป็นเช่นนั้นดำรงอยู่ด้วย สิ่งนี้เห็นได้ค่อนข้างชัด ในความคาดหวังที่พวกบรรษัทข้ามชาติมีต่ออุตสาหกรรมรถยนต์ของจีน เพราะนับตั้งแต่ต้นปี 1994 ทางการจีนได้เริ่มเปลี่ยนนโยบายเกี่ยวกับรถยนต์ส่วนบุคคลในจีนในด้านการผลิตได้หันมาเน้นการผลิตชิ้นส่วนที่ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น ในด้านชนิดสินค้าก็หันมาเน้นรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก จากแต่เดิมที่มักจะผลิตแต่รถบรรทุก ในด้านการขายก็เปิดเสรีจากแต่เดิมผู้ซื้อต้องเป็นหน่วยงานวิสาหกิจเท่านั้น แต่ปัจจุบันอนุญาตให้ประชาชนทั่วไปซื้อมาขับขี่ได้ ผลก็คือ ได้เกิดความนิยมซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลเพิ่มขึ้นอย่างมาก และการมีรถยนต์ส่วนตัวไว้ขับขี่เองได้ก็ได้กลายเป็น "ความใฝ่ฝัน" อีกประการหนึ่งของคนจีนนับล้านไปแล้ว

ในปี 1993 จีนผลิตรถยนต์ชนิดต่าง ๆ รวมจำนวน 1,280,000 คัน เป็นรถยนต์ส่วนบุคคล 280,000 คัน หรือ 17.2% ของรถยนต์ผลิตทั้งหมด ในช่วงเดียวกัน จีนได้นำเข้ารถยนต์จากต่างประเทศเป็นจำนวนถึงสามแสนคัน โดยส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนบุคคล ทั้ง ๆ ที่ภาษีนำเข้านั้นสูงถึง 200% นอกจากนี้ยังมีรถยนต์นำเข้าหนีภาษีอีกประมาณสอง

แสนคันในลักษณะถอดเป็นชิ้นส่วนลักลอบขนส่งจากฮ่องกงเข้ามาประกอบใหม่ในจีน ทางการจีนมีโครงการว่าจนถึงปี 2000 จีนจะผลิตรถยนต์ปีละ 3 ล้านคัน โดยจะเป็นรถยนต์ส่วนบุคคลถึง 50% และจะเป็นถึง 75% ในปี 2010 แต่ในสภาพปัจจุบัน 90% ของรถยนต์ที่จดทะเบียนในจีนยังเป็นของ "วิสาหกิจ" เช่น หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ สมาคม กิจการร่วมทุนจีน-ต่างชาติอยู่ รถยนต์ที่เป็นของส่วนบุคคลยังมีอยู่น้อยมาก โดยมากเป็นของพวกเศรษฐีใหม่ หรือดารา นักร้อง นักแสดง บุคคลที่ทำงานกินเงินเดือนทั่ว ๆ ไป นั้นยังมีรายได้ต่ำเกินกว่าที่จะมีรถยนต์เป็นของตนเองได้ แต่พวกเขาก็มีความฝันที่จะซื้อรถยนต์มาขับขี่เป็นของตนเองให้ได้สักวันหนึ่ง .

รถยนต์ส่วนบุคคลรุ่นประหยัดที่เป็นเป้าของคนจีนนับสิบล้านคนในขณะนี้ คือรถยนต์ในระดับราคา 3-5 หมื่นหยวน แต่แม้จะเป็นในระดับราคานี้ ตลาดรถยนต์ส่วนบุคคลรุ่นประหยัดนี้ก็ยังยากที่จะเป็นตลาดที่เป็นจริงได้ใน 4-5 ปีข้างหน้านี้ เพราะครอบครัวระดับปานกลางของจีนยังมีรายได้เพียงปีละประมาณ 1 หมื่นหยวนเท่านั้น และหากพวกเขาไม่มีรายจ่ายอื่นใดเป็นพิเศษเลย พวกเขาก็ยังต้องใช้เวลาถึงสิบปีจึงจะมีเงินพอซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลรุ่นประหยัดที่ผลิตในจีนได้ ยิ่งกว่านั้นเมื่อซื้อรถได้แล้ว ก็ยังมีค่าใช้จ่ายในการใช้และบำรุงรักษารถยนต์อีกปีละ 5 พันหยวน ซึ่งระดับเงินเดือนปานกลางของครอบครัวคนจีนยังต่ำเกินไป เพราะหากคนจีนจะซื้อรถยนต์ส่วนบุคคลได้ เขาจะต้องมีรายได้สูงถึงปีละ 5 หมื่นหยวน หรือ 5 เท่าของรายได้ในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องกินเวลาอีกหลายปีทีเดียวหลังจากนี้

อย่างไรก็ตาม พวกบรรษัทข้ามชาติในอุตสาหกรรมรถยนต์ก็ยังมี "ความคาดหวัง" ที่สูงยิ่งกับศักยภาพของตลาดรถยนต์ส่วนบุคคลในจีน เพราะเมื่อดูจากปริมาณการผลิตรถยนต์ส่วนบุคคลซึ่งมีจำนวนปีละไม่ถึง 3 แสนคัน ซึ่งไม่พอจำหน่ายและเกิดสภาพขาดตลาดเรื้อรังแล้ว จะตระหนักถึงแรงกดดันที่สูงยิ่งของความต้องการรถยนต์ส่วนบุคคลในจีน เพราะในปลายปี 1993 แม้จีนจะมีรถยนต์ส่วนบุคคลใช้งานอยู่ประมาณ 1 ล้าน 6 แสนคัน แต่เป็นรถยนต์ส่วนบุคคลของปัจเจกชนจริง ๆ เพียง 3 หมื่นคันเท่านั้นที่เหลือถูกใช้ในทางธุรกิจ เช่น แท็กซี่กับรถยนต์บริษัท จึงมีการคาดคะเนกันว่า ถ้าจีนเปิดตลาดเสรีรถยนต์ส่วนบุคคลอย่างเต็มที่เมื่อไหร่ ตลาดรถยนต์ของจีนจะขยายตัวได้ปีละ 5 แสน ถึง 1 ล้านคันเป็นอย่างต่ำ ขณะนี้จีนมีประชากร 1.2 พันล้านคน หรือ 270 ล้านครัวเรือน ถ้าคิดว่าครัวเรือนจีนเพียงร้อยละหนึ่งจ่ายเงินซื้อรถยนต์ในแต่ละปี (ข้อสมมตินี้ยังไม่มีความเป็นจริง

รองรับในขณะนี้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว) ก็จะมียอดขายรถยนต์สูงถึงปีละ 2 ล้านคันเลยทีเดียว จากการคำนวณดีดลูกคิดรางแก้วเช่นนี้แหละที่ทำให้บรรดาบรรษัทรถยนต์ข้ามชาติของโลกต่างจ้องจะเจาะตลาดรถยนต์ในจีนชนิดตาไม่กะพริบ เพราะฉะนั้นเมื่อทางการจีนได้ประกาศ "นโยบายอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรถยนต์" ฉบับใหม่ล่าสุดออกมาในเดือนกรกฎาคม ปี 1994 จึงกระตุ้นให้บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ข้ามชาติทั่วโลกไม่ว่าจากญี่ปุ่น ยุโรปหรือสหรัฐแย่งกันจะเข้ามาลงทุนในจีนอย่างคึกคัก

ก่อนหน้านี้ ทางการจีนเคยมีนโยบายจำกัดจำนวนการร่วมทุนกับบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ต่างชาติเอาไว้แค่กับรถยนต์ขนาดใหญ่ 3 บริษัท กับรถยนต์ขนาดเล็ก 3 บริษัท และกับซิตี้คาร์ (ต่ำกว่า 800 ซีซี) อีก 2 บริษัทรวมแล้วแค่ 8 บริษัทเท่านั้น ซึ่งทางการจีนได้เรียกนโยบายอันนี้ว่า "3 ใหญ่ 3 เล็ก 2 จิ๋ว" สำหรับ 3 ใหญ่ได้แก่ บริษัทร่วมทุนกับเยอรมัน (โฟล์คสวาเก้น) 2 บริษัทที่มณฑลจี๋หลินกับเมืองเซี่ยงไฮ้ และบริษัทร่วมทุนกับฝรั่งเศส (ซีตรอง) ที่มณฑลหูเป่ย ส่วน 3 เล็กได้แก่ บริษัทร่วมทุนกับไครสเลอร์ของสหรัฐ (จิ๊ป) ที่ปักกิ่ง บริษัทร่วมทุนกับเปอโยต์ของฝรั่งเศสที่กวางตุ้ง และการรับเทคโนโลยีจากไดฮัทสุของญี่ปุ่นที่เมืองเทียนจิน และสำหรับ 2 จิ๋วได้แก่ บริษัทร่วมทุนกับซูซูกิของญี่ปุ่นที่มณฑลเสฉวน กับการรับเทคโนโลยีจากซูบารุ (ฟูจิเฮฟวี่ อินดัสตรี) ของญี่ปุ่นที่มณฑลกุ้ยโจว สรุปง่าย ๆ ก็คือเท่าที่ผ่านมาทางการได้เข้มงวดมากในการจำกัดการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์ของบริษัทต่างชาติ เพราะถือว่าอุตสาหกรรมนี้เป็น "อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์" ที่ทางการต้องหวงแหนและควบคุมอย่างเข้มงวด แต่ภายใต้นโยบายฉบับใหม่ล่าสุดในปี 1994 นี้ ได้มีการผ่อนปรนเงื่อนไขการเข้ามาลงทุนของบริษัทต่างชาติเป็นอย่างมากคือ

> "ถ้าหากบริษัทต่างชาติสามารถบรรลุมาตรฐานที่ทางการจีนได้ตั้งเป้าเอาไว้ในเรื่องอัตราการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ กับจำนวนรถยนต์ที่ผลิตได้ต่อปี ทางการจีนจะยอมให้ผู้ผลิตต่างชาติรายใหม่เข้ามาลงทุนผลิตรถยนต์ในจีนได้นับตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นไป"

พร้อมกันนั้นทางการจีนได้ลงมือปฏิรูปอุตสาหกรรมรถยนต์ของจีน โดยยุบโรงงานผลิตรถยนต์ของจีน 160 แห่งโดยรวมเข้ามาเป็นวิสาหกิจขนาดใหญ่เหลือเพียง 6-7 แห่งแล้วให้แต่ละวิสาหกิจแปลงเป็นกิจการร่วมทุนกับต่างชาติ จะเห็นได้ว่า นโยบายอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรถยนต์ฉบับล่าสุดอันนี้ของจีนเปรียบเสมือนการเปลี่ยนจากสัญญาณไฟแดง

มาเป็นสัญญาณไฟเขียวของทางการจีน ซึ่งในสายตาของบรรษัทข้ามชาติแล้ว นี่คือการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่ในอุตสาหกรรมรถยนต์ของจีนเลยทีเดียว เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศพัฒนาแล้วกำลังจะกลายเป็นอุตสาหกรรมที่อิ่มตัว ทั้ง ๆ ที่อุตสาหกรรมนี้คือ หัวหอกของการพัฒนาอุตสาหกรรมและอารยธรรมทุนนิยมในศตวรรษที่ 20 ประกอบกับมีแนวโน้มอย่างค่อนข้างแน่ชัดว่า ในต้นศตวรรษที่ 21 นี้ ครึ่งหนึ่งของจำนวนรถยนต์ที่ผลิตได้ 45-50 ล้านคันต่อปีทั่วโลกจะอยู่ในตลาดเอเชียนี่เอง โดยจีนจะเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดคือจะโตพอ ๆ กับตลาดรถยนต์ภายในประเทศอังกฤษ เพราะฉะนั้นพวกบรรษัทรถยนต์ข้ามชาติทั้งหลายต้องไม่อยากพลาดโอกาสนี้จนตกขบวนรถไฟประวัติศาสตร์ไป ส่วนทางการจีนเองถ้าหากต้องการจะให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับ 8% ขึ้นไปเป็นเวลาอีกหลาย ๆ ปี ก็จำเป็นจะต้องใช้ การ 'บูม' ของอุตสาหกรรมรถยนต์ในภาคเศรษฐกิจจริงเป็น 'หัวจักร' ฉุดเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการ 'บูม' ของอุตสาหกรรมก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์ในภาคเศรษฐกิจฟองสบู่

4. บทบาทของ "ชาวจีนโพ้นทะเล" ในการพัฒนาทุนนิยมในจีน

ผู้เขียนได้เคยเสนอในงานวิจัยชิ้นอื่น[11] ไปแล้วว่า เมื่อศึกษาการลงทุนโดยตรงในภูมิภาคเอเชียนั้นจะพิจารณาแต่พฤติกรรมการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นโดด ๆ ไม่ได้อีกแล้ว จำจะต้องพิจารณาบทบาทของ "ตัวแสดง" ตัวอื่นที่สำคัญอีกสามตัวคือ บรรษัทข้ามชาติสหรัฐอเมริกา บรรษัทข้ามชาติยุโรปและทุนจีนโพ้นทะเล[12] ควบคู่กันไปด้วยจึงจะเห็นภาพรวมและเข้าใจถึงพลวัตรของการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกนี้

เมื่อพิจารณาจากตาราง Matrix ของการลงทุนโดยตรงในภูมิภาคเอเชียปี 1993 จะได้ข้อสนับสนุนบทเสนอของผู้เขียนข้างต้นทันที เพราะว่าในปี 1993 นี้ จีนเป็นแหล่งรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุด โดยมาจากกลุ่มนิคส์เอเชียถึง 77.3% มีมูลค่าถึง 21,277.2 ล้านดอลลาร์ สรอ. โดยที่ในบรรดากลุ่มนิคส์เอเชียนี้ "ฮ่องกง" ซึ่งเป็นตัวเอกของกลุ่มทุนจีนโพ้นทะเล เข้าไปลงทุนเป็นอันดับหนึ่ง ครองสัดส่วน 62.8% มีมูลค่ารวม 17,274.8 ล้านดอลลาร์ สรอ. ตรงนี้แหละที่เห็นได้ชัดว่า พลวัตรของการพัฒนาเศรษฐกิจในจีนหลังปี 1992 นั้น หาได้มาจากการลงทุนของบรรษัทข้ามชาติญี่ปุ่นและยุโรป-สหรัฐ เหมือนกับ Pattern ที่เคยเกิดใน ASEAN หรือในกลุ่มนิคส์ในอดีตไม่ แต่มัน

กลับมาจาก "ทุนจีนโพ้นทะเล" ต่างหาก โดยเฉพาะมาจากฮ่องกงรองลงมาคือ ไต้หวัน ซึ่งทุนจีนโพ้นทะเลเหล่านี้มีลักษณะ "เก็งกำไรระยะสั้น" และเป็นตัวการของการเติบโตของเศรษฐกิจฟองสบู่เป็นลักษณะเด่นอีกแล้วทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจในเชิง "ฟองสบู่" มีแนวโน้มจะปักหลักลงฐานในจีนโดยเร็ว อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า สำหรับการลงทุนในจีนนั้น ญี่ปุ่นกลับมาเป็นอันดับสาม น้อยกว่าของสหรัฐอเมริกาเสียอีก ซึ่ง Pattern นี้ก็ต่างกับการลงทุนของญี่ปุ่นใน ASEAN โดยเฉพาะในประเทศไทยอย่างเห็นได้ชัด

พลังของ "ทุนจีนโพ้นทะเล" กำลังกลายเป็น "ความเชื่อ" หรือ "เทพ-นิยาย" อีกอันหนึ่งในหมู่ผู้นำจีน พวกเขาเริ่มวาดความฝันอันใหญ่โตว่า ถ้าหากสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถผนึกกำลังร่วมมือกับ "ชาวจีนโพ้นทะเล" ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการกว่า 55 ล้านคนทั่วโลกได้ จีนจะสามารถผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับหนึ่งในเอเชียแทนญี่ปุ่นทันที เพราะเดี๋ยวนี้ทุนจีนโพ้นทะเลจากฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน กำลังผงาดขึ้นบดบังรัศมีของญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นแหล่งเงินทุนและการลงทุนจากต่างประเทศในโครงการพื้นฐานในจีนแผ่นดินใหญ่ ยิ่งถ้าสามารถผนวกกับจำนวนสินทรัพย์ (ความจริงไม่ควรนำมารวมกันได้ เพราะสินทรัพย์เป็น Stock ไม่ใช่ Flow เหมือนการลงทุน) ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ "เจ้าสัว" หรือนักธุรกิจเชื้อจีนในประเทศแถบเอเชียอาคเนย์อย่างอินโดจีน และไทย เข้าไปได้แล้ว ทางการจีนเชื่อว่านี่แหละจะเป็นทั้งศักยภาพและขุมกำลังที่ "ชาวจีนโพ้นทะเล" จะสามารถให้คุณูปการต่อความเป็น "มหาอำนาจ" ของจีนในทางเศรษฐกิจในอนาคตอันใกล้ได้

วิธีคิดเชิงฝันหวานต่อ "ทุนจีนโพ้นทะเล" นี้ปรากฏได้ชัดจากการพยายามคำนวณ สินทรัพย์ (สต๊อค) ของชาวจีนโพ้นทะเลในแถบเอเชียทั้งหมดรวมกันว่ามีมูลค่าเกือบ 2 ล้านล้านดอลลาร์ หรือเกือบ 50 ล้านล้านบาท แต่ที่จริงแล้วนี่คือมูลค่าของทุนหลักในประเทศ ASEAN ต่างหากถ้ามองจากมุมมองของแต่ละรัฐ นอกจากนี้ วิธีคิดแบบนี้ยังฝันเฟื่องต่อด้วยการคิดคำนวณต่อไปอีกว่า ถ้าหากสามารถนำคนจีนเหล่านี้เข้ามารวมอยู่ในประเทศเดียวกันได้ (ทำได้ยังไง ?) จะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติถึง 500,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. หรือ 12.5 ล้านล้านบาท มากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของจีนขณะนี้ (ปี 1993) ซึ่งมีเพียง 410,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. หรือ 10.25 ล้านล้านบาท เสียอีก นอกจากนี้ หากเอาปริมาณการส่งออกและการนำเข้าสินค้าของจีน

ฮ่องกง และไต้หวันมารวมกันแล้ว ขุมกำลังของจีนจะมีสัดส่วนมากกว่ายอดส่งออกสินค้าของญี่ปุ่นด้วยซ้ำ (แต่การมองเช่นนี้ก็มองข้ามความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างจีนกับไต้หวันที่อาจลุกลามไปเป็นสงครามในอนาคตก็เป็นได้)

ปัจจุบัน "ทุนจีนโพ้นทะเล" จึงกลายเป็นความหวังที่ผู้นำจีนต้องการจะพึ่งพิงในการบรรลุความทะเยอทะยานทางเศรษฐกิจของพวกตน โดยนอกจากจะหวังให้ทุนจีนโพ้นทะเลมาลงทุนโดยตรงในจีนแล้ว ยังหวังทุนจีนโพ้นทะเล เป็นตัวเชื่อมในการร่วมลงทุนกับทุนต่างชาติที่ต้องการมาขุดทองในจีนอีกด้วย ด้วยเหตุนี้เอง ทางการจีนจึงเข้าไปสร้างเครือข่ายธุรกิจในฮ่องกงเพื่อต้องการผนึกความแนบแน่นทุนจีนโพ้นทะเลด้วยเช่นกัน ปัจจุบันทุนโพ้นทะเลจากฮ่องกง (ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นทุนฮ่องกงเสมอไป ถึงเป็นทุนจีนโพ้นทะเลจากเอเชียอาคเนย์ก็ตาม เวลาจะไปลงทุนในจีน ก็จะใช้ฮ่องกงเป็นฐานโดยตั้งบริษัทที่ฮ่องกงก่อนเสมอ) ยังควบคุมการลงทุนจากต่างประเทศในจีนถึง 75% โดยเฉพาะการลงทุนที่มณฑลกวางตุ้งนั้น ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมของฮ่องกงเข้าไปก่อตั้งถึง 35,000 แห่ง และจ้างคนจีนทำงานถึง 3 ล้านคน และสัดส่วนการส่งออก-นำเข้าของสินค้าฮ่องกงนั้น มี 74% ที่ส่งออกไปจีนและมี 72% ที่นำเข้ามาจากจีนในนั้น 46% มาจากโรงงานฮ่องกงในจีนนั่นเอง จึงเห็นได้ว่ามีระดับการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูงมากเลยทีเดียว ฝ่ายจีนก็ไม่น้อยหน้า เพราะได้เริ่มเข้าไปมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจในฮ่องกงมากขึ้นเป็นลำดับ โดยจีนได้เริ่มเคลื่อนย้ายทุนและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการสืบทอดอำนาจในฮ่องกง หลังปี 1997 นอกจากนี้ ทางการจีนยังได้สนับสนุนภาคเอกชนจีนให้เข้าไปทำธุรกิจในฮ่องกงอีกด้วย ดังนั้น ปัจจุบันนี้ จีนจึงกลายเป็นผู้ลงทุนในฮ่องกงมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในกิจการด้านอสังหาริมทรัพย์ โทรคมนาคม การท่องเที่ยว การขนส่ง การเงินและโรงแรม มีการประเมินกันว่าขณะนี้มีบริษัทจำนวนไม่ต่ำกว่า 15,000 บริษัทในฮ่องกงที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับจีนไม่ทางใดก็ทางหนึ่งโดยเฉพาะโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ในฮ่องกงขณะนี้ล้วนเป็นของบริษัทของจีนทั้งสิ้น และกลุ่มผู้ประกอบการที่ใหญ่และสำคัญที่สุดจากจีนในฮ่องกง คือกลุ่ม CITIC (China International Trust & Investment Corporation) ซึ่งผู้บริหารประกอบด้วยบุตร-ธิดาของผู้นำระดับสูงในพรรคมิวนิสต์แทบทั้งสิ้น กลุ่ม CITIC นี้มีกิจการกว่า 30 แห่งในจีน และมีบทบาทสำคัญในการประสานกลุ่มธุรกิจฮ่องกงกับจีนแผ่นดินใหญ่

5. การก่อตัวของมุมมองแบบ 'ทุนนิยม' เกี่ยวกับเศรษฐกิจจีน

นับตั้งแต่ย่างเข้าปี 1994 เป็นต้นมา ความขัดแย้งต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการพัฒนาแบบทุนนิยมในจีนก็เริ่มเผยโฉมหน้าออกมาให้เห็นชัดขึ้น จนกลายเป็นที่มาของการก่อตัวของมุมมองแบบ 'ทุนนิยม' (PESSIMISTIC) หรือมองในแง่ร้ายเกี่ยวกับอนาคตของเศรษฐกิจจีน ความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ในจีนที่ปะทุออกมานั้นเท่าที่รวบรวมได้มีดังนี้คือ 1. ปัญหาระบบการขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานที่ล้าหลัง 2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม 3. ปัญหาเงินเฟ้อ 4. ปัญหาแรงงานอพยพที่ละทิ้งชนบทหันมาหางานทำในเมือง 5. ปัญหาพื้นที่เกษตรเริ่มลดน้อยลง 6. ปัญหาการแพร่หลายของโรคบูชาเงินเป็นพระเจ้า 7. ปัญหาคอรัปชั่นที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง 8. ปัญหารัฐวิสาหกิจล้าหลังกว่าแสนแห่งที่กว่าครึ่งประสบภาวะขาดทุนโดยมีหนี้รวมเกือบเจ็ดหมื่นล้านดอลลาร์ สรอ. เหล่านี้ เป็นต้น

ความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดมาจากการที่จีนกำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบคอมมิวนิสต์ไปสู่ระบบตลาดเสรี (ทุนนิยม) และจากการที่จีนกำลังพัฒนาเศรษฐกิจด้อยพัฒนาของตนไปเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมนั่นเอง การประเมินความหนักหน่วงรุนแรงของปัญหาเหล่านี้ที่แตกต่างกันจะนำไปสู่ความหลากหลายหรือนานาทัศนะในเชิง 'ทุนนิยม' ที่ต่างกันไป ดังที่ผู้เขียนจะทำการรวบรวมปัญหาต่าง ๆ มาแจกแจงเป็นประเด็น ๆ ให้ผู้อ่านพิจารณาความหนักหน่วงของปัญหานั้นเอาเองดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาเงินเฟ้อเรื้อรัง

ในปลายเดือนตุลาคม 1994 สถาบันสังคมศาสตร์แห่งประเทศจีน และกรมขสถิติแห่งชาติของจีน ได้ร่วมกันเสนอรายงานเรื่อง "ข้อวิเคราะห์และคาดคะเนภาวะเศรษฐกิจประจำฤดูใบไม้ร่วง 1994" รายงานฉบับนี้ยอมรับว่า ปัจจุบันเศรษฐกิจจีนกำลังเผชิญปัญหาทางโครงสร้างที่แก้ไม่ตกอย่างน้อย 5 ประการ คือ ปัญหาเงินเฟ้อเรื้องรัง ปัญหาระดับการลงทุน ปัญหารัฐวิสาหกิจ ปัญหาเกษตรกรรม และปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาค ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกี่ยวพันหรือมีสาเหตุมาจาก "การปฏิรูปเศรษฐกิจ" (วิวัฒนาการทุนนิยม) ในระยะ 20 ปีมานี้ของจีนทั้งสิ้น อีกทั้งยังเป็นปัญหาที่เร่งด่วน แต่ยากที่จะแก้ไขได้ รายงานฉบับนี้ยังได้ชี้ต่อไปอีกว่า ปัญหาเฉพาะหน้าที่ร้ายแรงที่สุดของจีนในปัจจุบัน ก็คือปัญหาเงินเฟ้อ แต่ปัญหาเงินเฟ้อมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับปัญหาทาง

โครงสร้างอีก 4 ข้อข้างต้น ปัญหาเงินเฟ้อเป็นทั้งผลของปัญหาอีก 4 ข้อ แต่ขณะเดียวกัน เงินเฟ้อก็มีส่วนทำให้ปัญหาอีก 4 ข้อหนักหน่วงรุนแรงยิ่งขึ้นด้วย

(1) ปัญหาเงินเฟ้อกับปัญหาระดับการลงทุน อันนี้เป็นปัญหาของเศรษฐกิจมหภาค คือการเพิ่มขึ้นของระดับการลงทุนมวลรวมในประเทศ มีผลไปกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศและราคาสินค้าให้สูงขึ้น ปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่มีอัตราเพิ่มของการลงทุนสูงมากประเทศหนึ่ง ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของระดับการลงทุนภายในประเทศเพียงเล็กน้อยจะมีผลกระทบเป็นลูกโซ่ทำให้รายจ่ายมวลรวมและระดับราคาขยับตัวสูงขึ้นอย่างมาก โดยมีข้อมูลทางมหภาคของจีนในช่วงทศวรรษที่ 1980 และปี 1990 ยืนยันว่า ถ้าปีใดมีการลงทุนมวลรวมในอัตราเพิ่มสูงกว่า 30% ขึ้นไปแล้ว จะเกิดเงินเฟ้อรุนแรงตามมาใน 1-2 ปีหลังจากนั้นทุกครั้ง

(2) ปัญหาเงินเฟ้อกับปัญหารัฐวิสาหกิจ รัฐวิสาหกิจของจีนเป็นหน่วยการผลิตที่ก่อปัญหาเงินเฟ้อได้มากที่สุด เพราะรัฐวิสาหกิจมีสัญญาผูกมัดระหว่างกันที่ไม่แน่นอน กู้ยืมเงินแล้วก็บังคับใช้หนี้ไม่ได้ แม้ขาดทุนอย่างหนักก็ล้มละลายไม่ได้ นอกจากนี้ อัตราดอกเบี้ยของทางการจีนที่ใช้บังคับรัฐวิสาหกิจมีระดับค่อนข้างตายตัว ทำให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ไม่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ยอมปรับตัวตามกระแสเศรษฐกิจ ผลคือ การบริหารรัฐวิสาหกิจต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่ตัดสินใจโดยไม่ได้สัมผัสกับสภาวะเศรษฐกิจรอบตัว นอกจากนี้ระบบบริหารที่ล้าหลังยังทำให้รัฐวิสาหกิจไม่สามารถปรับตัวได้ เมื่อสินค้าที่เป็นปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น วิธีแก้ปัญหาอย่างหยาบ ๆ ที่ใช้กันก็คือ หันไปขึ้นราคาสินค้าของตัวเองเป็นการโยนภาระให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ปัญหาเงินเฟ้อยิ่งรุนแรง กลยุทธ์ชนิดนี้ทำให้นโยบายควบคุมราคาสินค้าโดยรัฐบาลกลางใช้ไม่ได้ผลมาโดยตลอด และรัฐบาลกลางก็ไม่มีมาตรการใด ๆ ที่จะควบคุมพฤติกรรมของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ให้ได้ผล ยิ่งกว่านี้ก็คือ รัฐวิสาหกิจจีนประสบปัญหาขาดทุนเรื้อรังเกินกว่าครึ่งของรัฐวิสาหกิจทั้งหมด โดยมียอดหนี้สูงถึงหลายพันล้านหยวนทุกปี ฉะนั้น รัฐบาลจึงต้องนำเงินมาอุดหนุนรัฐวิสาหกิจเหล่านี้โดยตลอด การอัดฉีดเงินอุดหนุนรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนเป็นเวลานานเช่นนี้ ก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดเงินเฟ้อ

(3) ปัญหาเงินเฟ้อกับปัญหาเกษตรกรรม ปัจจุบัน ภาคเกษตรกรรมของจีนยังมีผลิตภาพในระดับค่อนข้างต่ำ และเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน ที่ผ่านมารัฐบาลจีนหาทางแก้

ปัญหาด้วยการยกระดับราคาสินค้าเกษตรให้สูงขึ้นเป็นระยะ ๆ เพื่อกระตุ้นการผลิตในภาคเกษตร แต่วิธีนี้ใช้ได้ผลเพียงชั่วคราวเพราะในไม่ช้าราคาสินค้าอุตสาหกรรมก็จะเพิ่มสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะราคาปัจจัยการผลิตเกษตร เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ยาฆ่าแมลง เครื่องจักรขนาดเบาจะมีราคาเพิ่มขึ้นสูงเร็วกว่ามาก ทำให้ชาวนามีต้นทุนสูงขึ้น และมีผลไปหักล้างราคาพืชผลที่รัฐบาลพยุงเอาไว้ การปรับตัวของราคาสินค้าอุตสาหกรรมให้ไล่ทันราคาสินค้าเกษตรนี้ ปรากฏว่านับวันก็ยิ่งปรับตัวได้เร็วขึ้น เช่นในปี 1993 ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น 13.4% โดยที่ราคาปัจจัยการผลิตเกษตรกลับสูงขึ้น 14.1% ในปีเดียวกัน เป็นต้น

(4) <u>ปัญหาเงินเฟ้อ กับปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาค</u> ความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนนั้น ความจริงมีมานานก่อนการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยซ้ำ และมณฑลชายฝั่งทะเลตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจีนก็เป็นแหล่งการค้าและอุตสาหกรรมมาร้อยปีแล้ว ขณะที่ดินแดนด้านใน เช่น ชิงไห่ ซินเกียง เป็นเขตที่ล้าหลังยากจน การปฏิรูปเศรษฐกิจจีนในระยะ 20 ปีมานี้ได้ทำให้ความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคยิ่งรุนแรงมากขึ้น เมื่อมณฑลชายฝั่งทะเลตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการเปิดตลาดเสรี และมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ความเหลื่อมล้ำนี้ยิ่งไปทำให้นโยบายของรัฐบาลกลางมีความสับสนขัดแย้ง คือนโยบายกระจายความเจริญไปขัดแย้งกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนระดับภูมิภาค แต่ละภูมิภาคในปัจจุบันต่างตั้งหน้าแข่งขันกันเร่งรัดอัตราการเจริญเติบโต ภูมิภาคที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วก็รีบรุดหน้าต่อไป ขณะที่ภูมิภาคที่พัฒนาช้ากว่าก็พยายามไล่ให้ทันอย่างสุดความสามารถ เมื่อภูมิภาคที่พัฒนาช้าพยายามเร่งให้ทันภูมิภาคอื่น ก็มักจะเกิดเงินเฟ้อขึ้น เพราะการเร่งอัดฉีดเงินลงทุนทั้งจากรัฐบาลและเอกชน ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้นแล้ว แทนที่ภูมิภาคเหล่านี้จะชะลอการลงทุนเพื่อแก้ปัญหาเงินเฟ้อก่อน กลับยิ่งเร่งอัตราการเจริญเติบโตต่อไปโดยไม่สนใจปัญหาเงินเฟ้อ เพราะกลัวจะไล่ตามไม่ทันภูมิภาคอื่น ๆ นั่นเอง สภาพเช่นนี้จึงหวนกลับไปเร่งปัญหาเงินเฟ้อให้หนักหน่วงยิ่งขึ้นไปอีก วนไปเวียนมาเช่นนี้

ในระยะสองสามปีมานี้ รัฐบาลกลางของจีนได้กำหนดใช้มาตรการควบคุมเงินเฟ้อที่เข้มงวดมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการบังคับควบคุมราคาสินค้าในท้องตลาดกับการลงโทษอย่างแรงต่อวิสาหกิจที่ละเมิดคำสั่ง วิธีการเช่นนี้จึงยังไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง ซึ่งอยู่ที่การปฏิรูป "โครงสร้างเศรษฐกิจ" อย่างเอาจริงเอาจัง

โดยจะต้องมีนโยบายปฏิรูปโครงสร้างรัฐวิสาหกิจของจีน ให้มีลักษณะแข่งขันมากขึ้นปรับปรุงประสิทธิภาพ มีระบบบริหารที่ทันสมัยยืดหยุ่น ตลอดจนต้องยอมให้ล้มละลายได้เมื่อขาดทุนอย่างหนัก ส่วนปัญหาอื่น ๆ เช่น ระดับการลงทุนเกษตรกรรม ความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาคก็ต้องให้กลไกตลาดเสรีทำงานอย่างได้ผลจริง ๆ

5.2 ปัญหาการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ

ปัจจุบันการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีนได้ก่อให้เกิดแรงกดดันอย่างมหาศาลต่อรัฐวิสาหกิจของจีน เท่าที่ผ่านมาทางการจีนได้แตะต้องโครงสร้างของรัฐวิสาหกิจจีนน้อยมาก เพราะกลัวจะกระทบกระเทือนความมั่นคงของระบบคอมมิวนิสต์ของตน การเปิดเสรีทางการผลิตและการตลาดยังมีเงื่อนไขบังคับที่รัฐวิสาหกิจต้องผลิตให้บรรลุเป้าขั้นต่ำที่กำหนดโดยรัฐบาลก่อน ส่วนเกินกว่าปริมาณขั้นต่ำจึงจะนำไปค้าขายได้ในตลาดเสรี ปัญหาที่เรื้อรังที่สุดของรัฐวิสาหกิจจีนก็คือ การคอรัปชั่นและรายงานเท็จ ตลอดจนการขาดทุนที่เรื้อรังนับแรมปี ซึ่งได้กลายเป็นภาระของรัฐบาลกลางที่จะต้องจ่ายให้เงินอุดหนุนแก่รัฐวิสาหกิจปีละจำนวนมหาศาลเพื่อมิให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ล้มละลาย การขาดทุนของรัฐวิสาหกิจจีนได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ยิ่งขึ้นเมื่อเศรษฐกิจจีนเผชิญกับปัญหาเงินเฟ้อรุนแรงและรัฐบาลหันมาใช้นโยบายจำกัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการจำกัด สินเชื่อและการควบคุมราคา มาตรการด้านเงินเฟ้อเหล่านี้ทำให้รัฐวิสาหกิจมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกิดภาวะขาดแคลนวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต ปัจจุบันราว ๆ ครึ่งหนึ่งของรัฐวิสาหกิจจีนกำลังประสบกับภาวะขาดทุน และมีแนวโน้มที่ยอดตัวเลขขาดทุนจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการปฏิรูประบบบัญชีเพื่อนำรัฐวิสาหกิจเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ ในระบบบัญชีใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลนี้ ตัวเลขบางรายการที่เดิมไม่รวมอยู่ใน "ต้นทุน" ได้ถูกคำนวณใหม่ให้กลายเป็นต้นทุนทางบัญชีและเป็นผลให้ตัวเลขกำไรทางบัญชีลดลงหรือขาดทุนมากขึ้น เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ ใบนัสเงินเดือนส่วนเพิ่ม เหล่านี้เดิมทำการคำนวณโดยหักจากกำไรของรัฐวิสาหกิจ แต่ในระบบบัญชีใหม่ ตัวเลขเหล่านี้ถูกย้ายมารวมในรายการต้นทุนเป็นผลให้ตัวเลขขาดทุนยิ่งสูงขึ้น แม้แต่รายการค่าเสื่อมสะสมก็คำนวณตามสูตรใหม่ทำให้ตัวเลขสูงขึ้นและถูกจัดรวมอยู่ในรายการต้นทุนด้วย อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราส่วนของรัฐวิสาหกิจจีนที่ขาดทุนมีตัวเลขสูงขึ้น คือ รัฐวิสาหกิจจำนวนหนึ่งได้แปลงระบบกรรมสิทธิ์มาเป็นระบบหุ้นบริษัท และระบบร่วมทุนกับ

เอกชน ในทางสถิติจึงไม่นับเป็นรัฐวิสาหกิจอีกต่อไป แต่วิสาหกิจเหล่านี้มักเป็นวิสาหกิจที่มีผลกำไรหรือได้ปฏิรูปตัวเองจากขาดทุนมาเป็นกำไร เมื่อตัดวิสาหกิจเหล่านี้ออกไปจากกลุ่มรัฐวิสาหกิจ ผลก็คือ อัตราส่วนของรัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนมีตัวเลขเพิ่มสูงขึ้น

ปัญหาการขาดทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นปัญหาที่ใหญ่มากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนต่อจากนี้ไป สาเหตุของการขาดทุนนั้นนอกจากจะเป็นเรื่อง ต้นทุนสูง ผลิตภาพต่ำ มีลักษณะผูกขาดได้รับการอุ้มชูจากรัฐบาลมากเกินไป อันเป็นลักษณะร่วมเหมือนกับรัฐวิสาหกิจในประเทศอื่น ๆ แล้ว ยังมีสาเหตุมาจากการที่รัฐวิสาหกิจของจีนนั้นมีลักษณะเป็น "สังคมนิยม" คือนอกจากจะเป็นที่ทำงานและแหล่งรายได้ของคนงานแล้ว ยังเป็นแหล่งสวัสดิการเกือบทุกชนิด ในชีวิตของคนงานและครอบครัวของเขาตั้งแต่เกิดไปจนถึงวันตายเลยทีเดียว เช่นให้สถานอนุบาลเด็ก โรงเรียน การรักษา พยาบาล การฝึกอาชีพ การพักผ่อนประจำปี รวมถึงการฌาปณกิจศพ คนจีนเรียกระบบดังกล่าวว่า "ชามข้าวเหล็ก" ระบบนี้ทำให้รัฐวิสาหกิจจีนมีต้นทุนสูงผิดปกติ ประมาณว่า 6% ของต้นทุนรัฐวิสาหกิจ จีนน่าจะเป็นค่าใช้จ่ายสวัสดิการเหล่านี้ ซึ่งคิดเป็น 40% ของค่าจ้างที่รัฐวิสาหกิจจ่ายให้แก่คนงานจีนเลยทีเดียว แต่การจะเลิกระบบ "ชามข้าวเหล็ก" นี้อย่างสิ้นเชิง จะหมายถึง "การตายอย่างฉับพลัน" ของระบบคอมมิวนิสต์ในจีน จึงทำให้ผู้นำจีนไม่กล้าผ่าตัดรัฐวิสาหกิจอย่างจริงจัง แต่ผลพวงของการปฏิรูปเศรษฐกิจได้ทำให้วิสาหกิจเอกชนและวิสาหกิจร่วมทุนเพิ่มจำนวนและเติบโตอย่างรวดเร็วถึง 50% ต่อปี ในช่วงหลัง ๆ นี้ จนกลายเป็นแหล่งจ้างงานรายใหญ่ที่สร้างแรงกดดันต่อรัฐวิสาหกิจให้ต้องปฏิรูปโดยด่วน ทางการจีนจะแก้ "ข้อขัดแย้ง" (Dilemma) อันนี้อย่างไร?

ที่ผ่านมา ทางการจีนมีมาตรการแก้ปัญหานี้อย่างไม่เป็นระบบนัก ในกรณีรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนกว่า 1 ล้านวิสาหกิจ รัฐบาลได้ใช้วิธีแปลงกรรมสิทธิ์ เช่น ให้เอกชนเข้ามาร่วมหุ้นส่วนและบริหาร บางทีก็ใช้วิธีขายทอดตลาดให้เอกชนไปเลย ส่วนรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและใหญ่นั้น มีจำนวนกว่า 2 ล้านแห่ง เนื่องจากวิสาหกิจเหล่านี้มักมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ คือ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงถึง 8 หมื่นล้านดอลลาร์ สรอ. หรือ 50% ของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมวลรวมอีกทั้งยังเป็นแหล่งรายได้ภาษีแก่รัฐบาลถึงร้อยละ 60 นอกจากนี้รัฐวิสาหกิจที่ยังมียอดขายต่อปีสูงกว่า 100 ล้านดอลลาร์ สรอ. นั้นมีจำนวนกว่า 300 วิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่บางแห่งก็มีลักษณะผูกขาดทางอุตสาหกรรม โดยครอบครองยอดขายทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียว เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์เซี่ยงไฮ้ มียอดขายต่อปีสูงถึง 4 พันล้านดอลลาร์ สรอ. การปิโตรเลียมต้าชิงมียอดขาย 3.8 พันล้านดอลลาร์ สรอ. รัฐวิสาหกิจเหล็กและเหล็กกล้าอันซานมียอดขาย 2.5 พันล้านดอลลาร์ สรอ. โดยที่รัฐวิสาหกิจยักษ์เหล่านี้อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของเอเชียอีกด้วย ส่วนในด้านการจ้างงานนั้น รัฐวิสาหกิจของจีนยังคงมีส่วนจ้างงานประชากรสูงถึง 110 ล้านคน ซึ่งเกือบเท่ากับประชากรแรงงานของสหรัฐอเมริกาทั้งประเทศเลยทีเดียว ทั้งหมดนี้ทำให้รัฐบาลจีนใช้วิธีขายทอดตลาดรัฐวิสาหกิจไม่ได้

ที่ผ่านมา รัฐบาลจีนยอมให้รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ล้มละลายไปเพียงไม่กี่แห่ง ส่วนที่เหลือจำเป็นต้องมีการปฏิรูปให้ทันสมัยและอยู่รอดได้ในระบบตลาดเสรี อันที่จริงแม้รัฐบาลจีนจะมีกฎหมายล้มละลายมาหลายปีแล้วก็ตาม แต่ถึงปัจจุบันก็ยังมีรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลจีนยอมให้ล้มละลายจริงเพียงไม่กี่ร้อยแห่งเท่านั้น ทั้งนี้เพราะรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่ขาดทุนขนาดหนักนั้น เมื่อล้มละลายแล้วปรากฏว่ามีสินทรัพย์เหลือค่าน้อยมากจนมีหนี้สินค้างจำนวนมหาศาล นอกจากนี้ยังมีปัญหาคนงาน ลูกจ้างตกงาน และคนงานเก่าที่ปลดเกษียณถูกลอยแพไปด้วย ถ้าหากรัฐวิสาหกิจล้มละลาย รัฐบาลจีนกลับจะมีภาระเพิ่มขึ้น แทนที่จะลดลง เพราะต้องเข้ามาบริหารหนี้สินคงค้างตลอดจนดูแลคนงานที่ตกงานและคนงานปลดเกษียณอีกด้วย ผลก็คือปัจจุบันมีรัฐวิสาหกิจไม่น้อยกว่า 10% ที่อยู่ในสภาพขาดทุนขนาดหนักจนต้องหยุดกิจการแล้วให้คนงานอยู่กับบ้านโดยได้รับค่าจ้างตามปกติ เนื่องจากรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ยังไม่ล้มละลายตามกฎหมาย

5.3 ปัญหาประชากรและความต้องการอาหาร

ปัจจุบันประชากรจีนเพิ่มจำนวนขึ้นในอัตรา 14 ล้านคนต่อปี ในขณะที่รายได้ของคนจีนโดยเฉลี่ยก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวพร้อม ๆ กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูงด้วย นั่นก็หมายความว่าปริมาณความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์ของคนจีนก็ต้องเพิ่มสูงเสียยิ่งกว่าอัตราการเพิ่มของประชากรด้วยเช่นกัน แต่การจะผลิตเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้นย่อมหมายความว่า จะต้องผลิตธัญพืชถึงสี่กิโลกรัม และการผลิตเนื้อวัวหนึ่งกิโลกรัมจะต้องใช้ปริมาณธัญพืชถึงเจ็ดกิโลกรัม นั่นก็หมายความว่าหากจีนไม่สามารถผลิตธัญพืชเพิ่มขึ้นได้เพียงพอ

ต่อมาความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์สูงขึ้นแล้ว ราคาอาหารในประเทศจีนจะต้องสูงขึ้นอย่างแน่นอนอย่างในช่วงสองเดือนแรกของปี 1995 ราคาธัญพืชใน 35 เมืองหลักของจีนก็ยังพุ่งขึ้นถึง 41% เมื่อเทียบกับปีก่อน จะเห็นได้ว่าอุปสรรคที่มีต่อธัญพืชในจีนจะมีแนวโน้มพุ่งขึ้นสูงอย่างแน่นอน ในขณะที่จีนเองก็กำลังเริ่มประสบปัญหาพื้นฐานการเกษตรมีจำนวนลดลงเนื่องจากพื้นที่เกษตรได้ถูกแปลงไปใช้ในการเก็งกำไรของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หรือธุรกิจแขนงอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร ยกตัวอย่างเช่น ในปี 1992 พื้นที่การเกษตรขนาด 413,000 เฮกตาร์ในปี 1991 ในขณะที่พื้นที่ขนาด 10 ล้านเฮกตาร์กำลังได้รับผลกระทบจากมลภาวะจนเป็นเหตุให้เกษตรกรสูญเสียเมล็ดธัญพืชไปเป็นจำนวน 12,000 ล้านกิโลกรัมต่อปี นั่นก็หมายความว่าสมรรถนะในการผลิตอาหารของจีนน่าจะถดถอยลงในอนาคตอันใกล้ถึงขนาดที่จีนอาจจะต้อง "นำเข้า" ธัญพืชจากต่างประเทศ

แต่ปัญหาจริง ๆ นั้นอยู่ที่ว่า มีประเทศไหนบ้างในโลกนี้ที่มีความสามารถในการผลิตธัญพืชมากพอที่จะเลี้ยงดูชาวจีนจำนวนหนึ่งพันสองร้อยล้านคนนี้ให้อิ่มหนำได้ ? ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องอาหารได้ทำนายว่า การผลิตธัญพืชในจีนจะลดลงอย่างต่ำ 20% ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1990 ถึงปี ค.ศ.2030 ในปี 1990 จีนผลิตธัญพืชได้ 329 ล้านตัน ขณะที่บริโภค 335 ล้านตัน โดยนำเข้าจากต่างประเทศ 6 ล้านตัน ถึงแม้จะสมมุติว่าประชากรจีนเพิ่มขึ้นตามที่คาดการณ์เอาไว้โดยที่แต่ละคนไม่ได้บริโภคเพิ่มขึ้นเลย อุปสงค์ของชาวจีนต่อธัญพืชก็ยังคงเพิ่มจาก 335 ล้านตันในปี 1990 ไปเป็น 479 ล้านตันในปี 2030 อยู่ดี แต่ในความเป็นจริง พวก "ชนชั้นกลางรุ่นใหม่" ในจีนที่กำลังขยายจำนวนเพิ่มมากขึ้นพร้อม ๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจน่าจะไม่พอใจแค่การบริโภคอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ในปริมาณเท่าเดิมอย่างแน่นอน เพราะพวกเขามีกำลังซื้อสูงพอที่จะบริโภคเนื้อสัตว์มากกว่านั้น ซึ่งหมายความว่าจะต้องบริโภคธัญพืชเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตามไปด้วย สมมติให้ปริมาณบริโภคธัญพืชของชาวจีนเพิ่มจาก 300 กิโลกรัมต่อคนต่อปีในปัจจุบัน ไปเป็น 400 กิโลกรัมต่อคนต่อปีเท่ากับชาวไต้หวันในขณะนี้ จำนวนธัญพืชทั้งหมดที่ชาวจีนจะบริโภคในปี ค.ศ.2030 จะสูงขึ้น 641 ล้านตันต่อปี และจำนวนที่จีนจะต้องนำเข้าธัญพืชจากต่างประเทศจะสูงถึง 378 ล้านตันต่อปีเลยทีเดียว

อยากถามว่า ใครจะมีความสามารถส่งออกธัญพืชให้กับจีนได้มากถึงขนาดนี้ คำตอบก็คงไม่มี เพราะตั้งแต่ปี 1980 เป็นต้นมา ยอดส่งออกธัญพืชทั่วโลกยังมีแค่ 200 ล้านตันเท่านั้น มิหนำซ้ำกว่าครึ่งยังส่งออกมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย แต่ตัวประเทศสหรัฐเองก็กำลังเผชิญกับปัญหาการสูญเสียพื้นที่ทางการเกษตรเช่นกัน และต่อให้สหรัฐสามารถเพิ่มผลผลิตได้อีก 95 ล้านตันในอีกสิบปีข้างหน้า จำนวนผลผลิตของธัญพืชที่เพิ่มขึ้นนี้สหรัฐคงต้องใช้ในการเลี้ยงดูผู้คนในประเทศของตนที่เพิ่มขึ้นเสียก่อนเป็นแน่ จึงเห็นได้ว่าปัญหา "ความต้องการอาหาร" ของจีนในอนาคตจะกลายเป็น ปัญหา "ระดับโลก" อย่างไม่ต้องสงสัย และอาจจะเป็นปัญหาที่หนักหน่วงกว่าปัญหาเงินเฟ้อหรือปัญหาการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจที่กล่าวมาเสียอีก พอถึงตรงนี้คงพอจะเห็นเค้าลาง ๆ ได้บ้าง แล้วว่าหากมุมมองแบบ 'ทุนนิยม' เกี่ยวกับอนาคตของเศรษฐกิจจีนนั้นจะมีทางเป็นไปได้จริง ปัญหาที่จีนประสบอยู่นั้นจะต้องเป็นปัญหาของโลกด้วย จึงจะมีความน่าเชื่อถือ หากเป็นแค่ปัญหาภายในประเทศเฉย ๆ แล้ว คงจะไม่น่าวิตกเท่าใดนัก อย่างมากก็แค่กลับไปปิดประเทศอีกครั้งหรือแตกออกเป็นหลายก๊กเหมือนในยุคก่อนการปฏิวัติปี 1949 เท่านั้นเอง

6. "ภูมิหายนะ" (GEO-CATASTROPHE) กับจีดจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน

วิธีคิดโดยพื้นฐานของฝ่ายที่มองอนาคตของจีนในแง่ร้ายว่าเป็น "มายาภาพ" ยากที่จะกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21ได้นั้น ถ้าให้จำแนกจะสรุปได้ว่า ฝ่ายนี้ดูจากปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

(ก) ความขัดแย้งที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอย่างเร่งรีบ ซึ่งได้แก่

1. ปัญหาพลังงานขาดแคลนและมีประสิทธิภาพต่ำ
2. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่ล้าหลัง
3. ปัญหาช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนที่ห่างขึ้นเรื่อย ๆ กับช่องว่างระหว่างภูมิภาค
4. ปัญหา "สมองไหล" ออกนอกประเทศ
5. ปัญหาการสูญเสียพื้นที่เกษตร

แต่ความขัดแย้งเหล่านี้ก็เกิดกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เช่นกัน หาใช่เกิดกับประเทศจีนเท่านั้นไม่ และคงไม่นำไปสู่การล่มสลายของ "สังคมนิยมจีน" อย่างง่าย ๆ ดังที่เคยเกิด

กับ "สหภาพโซเวียต" เหมือนอย่างที่มีบางคนคาดการณ์กัน เพราะความล้มเหลวของสหภาพโซเวียตจะเป็นตัวเบรคทางจิตวิทยาแม้ในหมู่คนจีนที่ต้องการโค่นพรรคคอมมิวนิสต์จีน ขณะที่ทางฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ จีนก็ได้รับบทเรียนว่า ควรผ่อนปรนได้แค่ไหน ระบบถึงจะไม่ล่มสลาย

(ข) <u>ความขัดแย้งที่เกิดจากการเป็น "รัฐขุนนาง" ขนาดยักษ์อย่างประเทศจีน</u> ซึ่งได้แก่

1. ปัญหาประชากรกับความต้องการอาหาร
2. ปัญหาคนว่างงานจำนวนมากในชนบทที่ทะลักเข้าสู่เมือง
3. ปัญหารัฐวิสาหกิจขาดทุน
4. ปัญหาชนกลุ่มน้อย
5. ปัญหาระบบการศึกษาที่ล้าหลัง
6. ปัญหามลภาวะและการทำลายสิ่งแวดล้อม
7. ปัญหาแก๊งค์มาเฟีย และอาชญากรทางเศรษฐกิจ
8. ปัญหาเผด็จการโดยพรรคคอมมิวนิสต์
9. ปัญหาการรวมไต้หวัน

เหล่าปัญหาตรงนี้ต่างหากที่น่าวิตกกันว่าจะก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพทางสังคม และการเมืองขึ้นในจีนยุคหลังเติ้งในอีกไม่นานนี้ ซึ่งถ้าหากจัดการไม่ดี ไม่เพียงแต่อาจจะทำให้จีนแตกเป็นเสี่ยง ๆ เท่านั้น แต่ยังอาจกลายเป็นวิกฤตระดับโลก หรือสงครามโลกก็เป็นได้

ผู้เขียนจะไม่ขอลงลึกไปในประเด็นเหล่านี้ แต่ใคร่จะเสนอมุมมองอีกอันหนึ่งที่บอกนัยยะว่าบางทีจีนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในศตวรรษหน้า เนื่องจากระบบนิเวศน์วิทยาของโลกไม่เอื้ออำนวย ซึ่งมุมมองแบบนี้มีผู้เรียกกันว่า "ภูมิหายนะ" หรือ GEO-CATASTROPHE ในภาษาอังกฤษ จากหนังสือ "GEO-CATASTROPHE" ของ **ดร.ซากาตะ ไทชิบูมิ** ที่เพิ่งออกมาปลายปี 1995 นี้เอง ดร.ซากาตะ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ แห่งมหาวิทยาลัยโตไค และผู้อำนวยการศูนย์ข่าวสารจักรวาลควบคู่กัน ได้ใช้ข้อมูลจากดาวเทียมทำการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้ของเรา นับตั้งแต่ปี 1957 ที่มนุษย์สามารถส่งดาวเทียมขึ้นไปบนท้องฟ้า และปี 1961 ที่นักบินอวกาศขึ่จรวดขึ้นไปนอกบรรยากาศของโลก และมองโลกจาก

นอกอวกาศด้วยตาเปล่าจริง ๆ จนกระทั่งปัจจุบันมีดาวเทียมบนอวกาศไม่ต่ำกว่า 4,500 ดวงที่คอยส่งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกใบนี้มาให้นักวิชาการวิเคราะห์ศึกษากันซึ่งทำให้ได้คำตอบว่า

ภายในช่วงเวลาไม่ถึงสี่สิบปีที่มนุษย์สามารถมองและศึกษาโลกใบนี้จากภายนอกอวกาศได้ กายภาพของโลกใบนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปมากจริง ๆ อย่างเห็นได้ชัด โดยเห็นได้จากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนอาการบ่งบอกว่า ขณะนี้สภาพแวดล้อมของโลกกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤต นั่นคือ รอยรั่วโอโซน ประสิทธิผลเรือนกระจก ป่าเมืองร้อนลดปริมาณลง พื้นที่ที่เป็นทะเลทรายเพิ่มมากขึ้น มหาสมุทรตกอยู่ในสภาพมลภาวะ เหล่านี้เป็นต้น

ดร.ซากาตะ ผู้เป็นต้นตำรับของคำว่า "ภูมิหายนะ" ในประเทศญี่ปุ่นได้บอกว่า นัยยะของคำว่า "ภูมิหายนะ" นี้ หมายถึง ความเป็นไปได้ที่มนุษยชาติอาจจะสูญพันธุ์ในอีก 99 ปีข้างหน้าถ้าชนชาวโลกยังผลาญทรัพยากรธรรมชาติของโลกในอัตราที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันนี้ คำว่า "ภูมิหายนะ" ไม่ได้หมายความว่า ภายใน 100 ปีข้างหน้าดาวพระเคราะห์ที่ชื่อว่าโลกอันนี้จะถึงแก่กาลวิบัติ ดร.ซากาตะบอกว่าโลกใบนี้มีความอัดกว่าที่คิดมากนัก เพียงแต่สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้โดยเฉพาะเผ่าพันธุ์มนุษย์มีทางจะสูญพันธุ์ได้หากสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์วิทยาเลวร้ายยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดหายนะ เมื่อผนวกกับการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกที่แพร่พันธุ์อย่างไม่หยุดยั้งจนมีจำนวนถึง 6,000 ล้านคนแล้ว และจะมีจำนวนเกิน 10,000 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050 ถ้ายังไม่อาจคุมประชากรเอาไว้ได้

พวกนักเศรษฐศาสตร์อาจวิจารณ์ได้ว่า แนวคิดของ "ภูมิหายนะ" ที่แท้ก็คือแนวคิดเรื่องประชากรขยายตัวมากกว่าจำนวนอาหารที่จะผลิตได้ของมัลธัสนั่นเอง แต่นำมาผัดหน้าแต่งโฉมใหม่ ในแง่หนึ่งอาจจะไม่ผิดเท่าไหร่นัก แต่ในอีกแง่หนึ่งพวกเขากำลังละเลยข้อเท็จจริงที่ว่า แนวคิดของ "ภูมิหายนะ" นี้กำลังพูดถึง "สภาพแวดล้อม" ของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นปัญหาที่วิชาเศรษฐศาสตร์มีพลังน้อยมากในการอธิบาย และแก้ปัญหา แต่ปัญหาอาหารของโลกจะมีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 มากกว่าที่หลายคนคาดคิดมากนัก และจีนจะกลายเป็น "ตัวการ" ที่ทำให้ปัญหานี้หนักหน่วงรุนแรงยิ่งขึ้น ดังที่ได้กล่าวไปบ้างแล้ว

ที่น่าเป็นห่วงก็คือ แนวคิดของ "ภูมิหายนะ" บอกว่า ถึงแม้จะไม่เกิดสงครามนิวเคลียร์ เกิดภูเขาไฟระเบิด เกิดแผ่นดินไหว เกิดลูกอุกกาบาตพุ่งเข้าชนโลกเลยก็ตาม มนุษยชาติก็ยังมีโอกาสที่จะสูญพันธุ์ได้ในอีก 2-3 ชั่วคนถัดจากนี้ไป ถ้าพิจารณาจากภาวะที่หนักหน่วงรุนแรงของ "หน้าดิน น้ำจืด และอากาศ" ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ขาดเสียไม่ได้สำหรับการดำรงชีพของเผ่าพันธุ์มนุษย์ถ้าหากมนุษย์ยังใช้ชีวิตแบบที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนี้

"ภูมิหายนะ" ไม่ใช่เรื่องของการทำนาย และไม่ใช่เรื่องของการคาดการณ์ แต่เป็นเรื่องของการสันนิษฐานทางวิทยาศาสตร์ของนักวิชาการสายวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดยใช้ข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เปิดเผยออกมาแล้วเป็นหลักในการค้นคว้าวิจัย คำว่า การสูญพันธุ์ของมนุษยชาติในที่นี้มิได้หมายความว่า สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า "มนุษย์" จะไม่เหลือรอดบนโลกนี้เลยแม้แต่คนเดียว เพียงแต่หมายความว่า จะเกิดภาวะที่แทบเป็นไปไม่ได้เลยที่มนุษย์จะดำรงชีวิตในฐานะที่เป็น "คน" ได้ อันเป็นภาวะที่อารยธรรมปัจจุบันล่มสลายและเกิดสภาพใหม่ขึ้นมาแทน อันเป็นสภาพที่ "อาชญากรรมไม่ใช่อาชญากรรมอีกต่อไป และความเป็นธรรมก็มิใช่ความเป็นธรรมอีกต่อไป" มันเป็นสภาวะที่ปรากฏในภาพยนต์อย่าง "MAD MAX" หรือ "WATER WORLD" นั่นเอง ซึ่งจะปรากฏขึ้นแน่ในอีก 99 ปีข้างหน้าเป็นอย่างช้า โดยจะแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้คือ

ระยะที่หนึ่ง ระหว่างปี ค.ศ.1991-2024

สันนิษฐานว่า ยังเป็นช่วงขยายตัวสืบต่อจากสภาพที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน คือยังเป็นสภาพที่ผู้คนพูดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังวิกฤตกันมาก แต่ก็ยังไม่ได้ริเริ่มทำอะไรอย่างจริง ๆ จัง ๆ มันเป็นช่วงของ "หายนะที่กำลังคืบคลานเข้ามา" ความเปลี่ยนแปลงไปสู่หายนะยังเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไปจนผู้คนไม่ค่อยรู้สึกตัวหรือตระหนักอย่างแท้จริงเท่าไหร่นัก แม้แต่ในบรรดานักวิทยาศาสตร์เองก็ยังเสียงแตกออกเป็นสองฝ่ายระหว่างฝ่ายที่เชื่อว่า หายนะกำลังมาเยือนแล้ว กับฝ่ายที่เชื่อว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมมิได้รุนแรงอย่างที่คิดหรือวิตกกัน จนถึงปี ค.ศ.2024 ผู้คนก็ยังคงบริโภคแสวงหาความสำราญตามอำเภอใจอยู่เหมือนเดิม ในสมัยโบราณที่แต่ "พวกเจ้า" จำนวนน้อยนิดเท่านั้นที่สามารถใช้ชีวิตสำราญแบบบริโภคนิยมเช่นนี้ได้ แต่ในอีกสามสิบปีข้างหน้า มวลชนชนชั้นกลางทั้งในหมู่ประเทศพัฒนาแล้ว และในหมู่ประเทศอุตสาหกรรมใหม่แถบเอเชียจำนวนหลายร้อยล้านคนจะใช้ชีวิตเสพสุขแบบเดียวกับ "พวกเจ้า" ในอดีต ซึ่งจะไปทำให้อุปสงค์ที่มีต่อพลังงานและอาหารสูงขึ้นมาก ในปี ค.ศ.2024 ประชากรของโลกคงมีถึง 8,500 ล้านคน ความอดอยากคงเกิดขึ้นไปทั่วในเหล่าประเทศที่ยากจน ขณะที่เมืองคงจะแออัดมากยิ่งขึ้นเกิด

ปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา อุณหภูมิของโลกคงจะสูงขึ้นระดับน้ำทะเลก็สูงขึ้นด้วยเช่นกัน ภาวะวิปริตของดินฟ้าอากาศจะเกิดบ่อยขึ้น และรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ผู้คนส่วนใหญ่จะเริ่มตระหนักแล้วว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น ทุกคนต่างมองโลกในแง่ร้ายกันเป็นแถว และพยายามปลอบตนเองด้วยการหันไปหาที่พึ่งทางจิตแทน

ระยะที่สอง ระหว่างปี ค.ศ.2025-2057

สันนิษฐาน ในประเทศพัฒนาแล้วเพิ่งหันมายอมรับอย่างแท้จริงว่า อารยธรรมแบบวัตถุนิยมถึงทางตันแล้ว คนเราต้องหันกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างจริงจังเสียที ความล้มเหลวของตลาดเป็นที่กระจ่างชัด และกลไกตลาดใช้ไม่ได้ผลอีกต่อไปแล้ว เพราะ "สินค้าสาธารณะ" อย่าง แม่น้ำ หน้าดิน ทะเล อากาศ ธรรมชาติกลายเป็นสิ่งมีค่าอย่างมิอาจประเมินราคาได้ อุดมการณ์ "สังคมนิยม" อาจจะกลับมาอีกครั้งถ้าหากสามารถหาวิธีแก้ไขจุดอ่อนในเรื่องความไร้ประสิทธิภาพลงได้ ในปี ค.ศ.2057 ประชากรโลกจะมีจำนวนถึง 10,200 ล้านคน มากกว่าในปัจจุบันเกือบ 2 เท่า ขณะที่จำนวนอุปสงค์ที่มีต่อพลังงานจะมากกว่าปัจจุบัน 4.5 เท่า และจำนวนอุปสงค์ที่มีต่อธัญพืชจะมากกว่าปัจจุบัน 3.5 เท่า หรือเท่ากับ 6,000 ล้านตัน

ระยะที่สาม ระหว่างปี ค.ศ.2058-2090

สันนิษฐานว่า ในที่สุดคนส่วนใหญ่ก็ยังละทิ้งความสะดวกสบายที่ตัวเองเคยได้รับไม่ได้ ในขณะที่ทุกคนต่างก็รู้ว่า ขณะนี้ประชากรล้นโลกไปเสียแล้ว อัตตาและความเห็นแก่ตัวทั้งของปัจเจกและรัฐจะนำโลกนี้เข้าภาวะอนาธิปไตย อันเป็นสภาพที่ปลาใหญ่กินปลาเล็กอย่างแท้จริง ลัทธิมนุษย์นิยมจะเสื่อมถอย ขณะที่สงครามแย่งชิงทรัพยากรระหว่างรัฐจะระบาดไปทั่วสุดท้ายจะไม่มีผู้ชนะหลงเหลืออยู่เลย

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้คือ "ภาพวาด" (scenario) คร่าว ๆ ที่ ดร.ซากาตะได้บรรยายเอาไว้ในปี 1991 ตอนที่เขาเริ่มวิจัยโครงการ "ภูมิหายนะ" อันนี้ หลังจากนั้นเวลาได้ผ่านไปสี่ปีเต็มแล้ว สถานการณ์ของโลกดีขึ้นกว่าปี 1991 หรือไม่? คำตอบของ ดร.ซากาตะก็คือ เปล่าเลย สถานการณ์กลับแย่ยิ่งกว่าที่เขาคาดการณ์เอาไว้มากนัก บัดนี้ในตอนปลายปี 1995 เขาได้เขียนออกมาตรง ๆ เลยว่า เขาได้แก้ "ภาพวาด" เกี่ยวกับภูมิหายนะของโลกใหม่แล้ว โดยเขาสรุปว่า "ภูมิหายนะ" จะมาเยือนโลกใบนี้เร็วขึ้น คือเป็นปี 2050 แทน มิใช่ปี 2090 อย่างที่เคยสันนิษฐานไว้ในตอนแรก ปี 2050 จะเป็นปีที่

ประชากรโลกมีจำนวนถึง 10,000 ล้านคน เขายืนยันว่า กระบวนการ "ภูมิหายนะ" ได้เริ่มไปแล้ว แต่ที่มันเร็วขึ้นก็เพราะอาการแห่งความหายนะของระยะที่หนึ่งกับระยะที่สองนั้นมันได้เกิดผสมควบคู่กันไป โดยมีการแพร่กระจายของข่าวสารเป็นตัวเร่งให้ก้าวเข้าสู่หายนะในอัตราที่เร่งเร็วขึ้นกว่าแต่ก่อน

ดร.ไรอัน วัทสัน ซึ่งได้อ่านงานวิจัยของ ดร.ซากาตะ เมื่อสี่ปีก่อนได้บอกว่า ในทัศนะของเขา ซึ่งเป็นนักชีววิทยานั้น "หายนะ" น่าจะมาเยือนโลกเร็วกว่านั้นอีกคือมาในปี 2020 เท่านั้น เพราะเขามองว่าระยะแต่ละระยะที่จะเกิด "ภูมิหายนะ" นั้นน่าจะกินเวลาแค่ช่วงละ 10 ปีเท่านั้น ไม่ใช่ 33 ปี อย่างที่ดร.ซากาตะเคยสันนิษฐานเอาไว้ โดยเขาอ้างเหตุผลจากการ สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาคที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้เป็นหลักฐานยืนยันรองรับทัศนะของเขา

ดร.เคนิส เมคิอุส แห่งคลับโรมก็เห็นตรงกับ ดร.ไรอัน ว่า ปี 2020 จะเป็นปีที่ "ภูมิหายนะ" ปรากฏออกมาอย่างหมดทางแก้ไขแล้ว เดี๋ยวนี้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเร็วเหลือเกิน เมื่อห้าปีก่อนนี้มีใครรู้จัก "อินเตอร์เน็ท" กันบ้าง แต่บัดนี้ "อินเตอร์เน็ท" กลายเป็นเครื่องมือ สื่อสารที่สำคัญยิ่งสำหรับมนุษยชาติไปเสียแล้ว "สิ่งที่ไม่คาดฝัน"ในรูปของอุบัติภัยน่าจะเกิดขึ้นถี่กว่าที่มนุษย์เราคาดคิดเสียอีก

ยกตัวอย่างแค่โรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ในปัจจุบัน (1995) ทั่วโลกมีโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์อยู่ 430 แห่ง ในญี่ปุ่น 40 แห่ง ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วทางตะวันตกมีแนวโน้มที่จะชะลอการสร้างโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์กันแล้ว แต่เหล่าประเทศในภูมิภาคเอเชียกำลังแห่ที่จะสร้างโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์กัน มีการประมาณกันว่า ในปี 2020 จะมีโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียถึง 200 แห่งเลยทีเดียว ปัจจุบันจีนมีโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ 3 แห่งกำลังก่อสร้างอีก 2 แห่ง และอยู่ในช่วงวางแผนก่อสร้างอีกไม่น้อยกว่า 14 แห่ง เนื่องจากขณะนี้จีนกำลัง ประสบปัญหาขาดแคลนไฟฟ้าในการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนเกาหลีใต้ปัจจุบันมีโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ 10 แห่ง ไต้หวันมี 6 แห่ง สำหรับประเทศไทยกับอินโดนีเซียกำลังอยู่ในช่วงวางแผนสร้าง

หากเกิดอุบัติภัยขึ้นในโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ พืชพันธุ์เกษตรในระยะเส้นผ่าศูนย์กลางหนึ่งพันกิโลเมตรจะได้รับความเสียหาย หากภูมิภาคเอเชียมีโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ถึง 200 แห่งจริง ปัญหาอุบัติภัยอันนี้จะเป็นปัญหา "ข้ามชาติ" อย่างแน่นอน ได้

เคยมีการลองคำนวณอัตราส่วนความเป็นไปได้ที่จะเกิดอุบัติภัยจากโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์จำนวน 200 แห่งในภูมิภาคเอเชียนี้ว่า จะเป็นเท่าไหร่ คำตอบก็คือ มีโอกาสหนึ่งต่อเจ็ด-ร้อยแปดสิบ เมื่อเปรียบเทียบกับโอกาสที่เครื่องบินจัมโก้จะตกในระยะเวลาหนึ่งปีซึ่งเท่ากับโอกาสหนึ่งต่อหนึ่งแสนแล้ว จะเห็นได้ว่า ภูมิภาคเอเชียในอีก 25 ปีข้างหน้าจะเป็นดินแดนที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติภัยจากโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ขนาดไหน โดยเฉพาะจากจีน ซึ่งมีระบบป้องกันและตรวจตราอุบัติภัยไม่น่าเชื่อถือเท่าไหร่นักในสายตาของสากล (และผู้เขียนเองก็ไม่เชื่อถือระบบป้องกันและตรวจตราอุบัติภัยของไทยด้วยเช่นกัน ถ้าหากจะสร้างโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ขึ้นมาจริง ๆ)

เมื่อยี่สิบกว่าปีก่อนคือในปี ค.ศ.1972 ตอนที่คลับโรมพิมพ์หนังสือ "ขีดจำกัดของความเจริญ" ออกมา ผู้คนในตะวันตกยังไม่ค่อยเชื่อเท่าไหร่นัก หาว่าคนกลุ่มนี้เป็นพวกมองโลกในแง่ร้าย ครั้นในปี ค.ศ.1980 เมื่อคณะกรรมการคาดการณ์อนาคตได้เขียนรายงานเรื่อง "โลกในปี ค.ศ.2000" ออกมาเพื่อนำเสนอต่อประธานาธิบดีสหรัฐ และเตือนให้ระวังถึงอันตรายของการทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้คนส่วนใหญ่ก็ยังเอาหูทวนลมอยู่ ต่อเมื่อย่างเข้าสู่ทศวรรษที่ 1990 ปัญหาสิ่งแวดล้อมถึงได้กลายเป็นปัญหาที่สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ให้ความสนใจ แต่ก็ยังตั้งอยู่บนสมมุติฐานไม่ยอมละทิ้ง "ความสะดวกสบาย" ที่ได้รับจากอารยธรรมปัจจุบันนี้ แต่ต่อให้ประเทศทางตะวันตกหันมารณรงค์แก้ไขเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ดังเห็นได้จากในสหรัฐอเมริกาจะมีกฎหมายบังคับให้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในอัตราส่วนระดับหนึ่งออกมา แต่จะมีใครไปห้ามจีนไม่ให้พัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมต่อไปได้ ตรงนี้แหละคือ ประเด็นปัญหาที่เป็นปมของ "ข้อขัดแย้ง" (dilemma) ในเศรษฐกิจจีนปัจจุบันที่สำคัญที่สุดในทัศนะของผู้เขียน หากโลกใบนี้ไม่สามารถรองรับ "การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ" ของจีนในอีก 25 ปีข้างหน้านี้ต่อไปได้ สิ่งที่ผู้เขียนแลเห็นในปี ค.ศ.2020 ก็คือ "ภูมิหายนะ" เท่านั้น หาใช่ "มหาอำนาจทางเศรษฐกิจ" ที่ชื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ประการใดไม่

เชิงอรรถ

(1) สุวินัย ภรณวลัย, บริษัทญี่ปุ่นกับการเป็น NIC ของประเทศไทย, สำนักพิมพ์ซูเปอร์-เบรน, 2532 และ สุวินัย ภรณวลัย, ทฤษฎีบรรษัทข้ามชาติ กับการพัฒนาเศรษฐ-กิจไทย, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2)

(2) สุวินัย ภรณวลัย, ทุนนิยมฟองสบู่, ดวงกมลมิตีใหม่, 2537

(3) Yoshihara Kusio, The Rise of Ersatz Capitalism in Southeast Asia, Oxfore University Press, 1988.

(4) มีข้อเท็จจริงทางเศรษฐกิจบางประการที่น่าสนใจมาก เพราะมันได้ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างขั้นพื้นฐานไปเสียแล้ว ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 นั่นคือการเปรียบเทียบปริมาณธุรกรรมต่อวันในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศหลัก ๆ ของโลกในเมืองนิวยอร์ค ลอนดอน โตเกียวและแคนาดา ในปี 1986 กับปี 1989 โดยเทียบกับยอดการค้าของโลกในขณะเดียวกัน ซึ่งได้ตัวเลขในปี 1986 เป็น 206,000 ล้านดอลลาร์ สรอ.ต่อวัน หรือ 51.6 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.ต่อปีโดยเฉลี่ย ต่อมาในปี 1989 หรือแค่ 3 ปีหลังจากนั้น ตัวเลขนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็น 445,900 ล้านดอลลาร์ สรอ.ต่อวัน หรือ 111 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.ต่อปี โดยเฉลี่ย ในขณะที่ยอดรวมรายได้ประชาชาติของประเทศพัฒนาแล้ว 24 ประเทศ (OECD) ในปี 1986 มีแค่ 9.33 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. ส่วนยอดการค้าโลก ในปี 1986 ก็เป็นเพียง 4 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.เท่านั้น แม้ในปี 1989 ยอดรวมรายได้ประชาชาติของ OECD ก็ไม่เกิน 12 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ. และยอดการค้าโลกในปีนั้นก็ไม่เกิน 5 ล้านล้านดอลลาร์ สรอ.

ข้อเท็จจริงข้างต้นนี้ได้บอกให้เราทราบว่า ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา พลังที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกนั้น มิใช่ธุรกรรมสินค้า-บริการที่เป็นอุปสงค์จริงของภาคเศรษฐกิจจริงอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นธุรกรรมทางด้านการเงินของภาคเศรษฐกิจเงินตราต่างหากที่เข้ามานำเศรษฐกิจโลกแทน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเศรษฐกิจสัญลักษณ์ (Symbol Economy) อย่างธุรกิจการเงิน การแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศได้เป็นอิสระโดยสัมพัทธ์จากกระแสไหลเวียนของสินค้า-บริการที่เป็นเศรษฐกิจจริงไปเสียแล้ว และสิ่งนี้ได้ทำให้

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในอดีตที่มีพื้นฐานอิงอยู่บนเศรษฐกิจสินค้า (เศรษฐกิจจริง) ได้เสื่อมสมรรถภาพในการอธิบายความเป็นจริงในโลกปัจจุบันไปมากเลย

(5) สุวินัย ภรณวลัย, ความอับจนของลัทธิเหมา, สำนักพิมพ์วลี, 2526

(6) รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกานุวัตรม โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2538

(7) อ้างจากทัศนะของศาสตราจารย์อิชิดะ ไอซามุ แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียวเซกะกักคุอิน ผู้เชี่ยวชาญเรื่องจีนศึกษา ในอดีตอาจารย์อิชิดะเคยเป็นนักหนังสือพิมพ์ประจำหนังสือพิมพ์ซันเค ตั้งแต่ปี 1972 จนถึงปี 1993 โดยติดตามเรื่องจีนมาโดยตลอด และมีงานเขียนออกมาหลายเล่มเกี่ยวกับจีน หนังสือเล่มล่าสุดของอาจารย์อิชิดะ ก็คือ "มายาของการพัฒนาเศรษฐกิจจีน" (ภาษาญี่ปุ่น), เดือนตุลาคม 1995

(8) หนังสือเกี่ยวกับจีนออกมาแบบท่วมตลาดหนังสือญี่ปุ่น ตั้งแต่ปลายปี 1992 เป็นต้นมา โดยในช่วงสองปีแรก ส่วนใหญ่จะมองในเชิง 'บวก' ข้อความที่ผู้เขียนอ้างมานั้นมาจากหนังสือเล่มหนึ่งในกองหนังสือเหล่านั้น เนื่องจากขณะนี้ผู้เขียนไม่มีหนังสือเหล่านี้อยู่ในมือ จึงไม่อาจระบุแหล่งที่มา

(9) ไม่อาจระบุแหล่งที่มา เหตุผลเดียวกับข้อ (8)

(10) ทัศนะของอดีตนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศเยอรมัน ที่กล่าวในที่ประชุมทางวิชาการระหว่างประเทศเกี่ยวกับอนาคตของจีน ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 29-31 ตุลาคม ปี 1994 ที่โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น จัดโดย มหาวิทยาลัยอาโอยาม่ากักคุอิน กับมหาวิทยาลัยสหประชาชาติ

(11) สุวินัย ภรณวลัย "ภาพรวมของการลงทุนในต่างประเทศของญี่ปุ่น" ส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยที่จะเสนอต่อกระทรวงต่างประเทศในปี 1996 ยังไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

(12) "ทุนจีนโพ้นทะเล" เป็น "ตัวแสดง" ที่น่าจับตามองมากในการทำความเข้าใจเรื่องจีน ถ้าจากไทยคงไม่พ้นกลุ่มซีพีหรือเจียไต๋ ในอดีตนักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันตกและญี่ปุ่น ประเมินศักยภาพของ "ทุนจีนโพ้นทะเล" หรือ "บรรษัทข้ามชาติจากโลกที่สาม" ต่ำเกินไป แต่บัดนี้พวกเขาก็กำลังจะประเมินศักยภาพของ "ทุนจีนโพ้นทะเล" สูงเกินไป

เศรษฐกิจกลุ่มประเทศอนุทวีป
และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย

โดย

อาจารย์ ดร.โกวิท ชาญวิทยาพงศ์

บทความเสนอในการสัมมนาวิชาการประจำปี 2539

เรื่อง

ไทยในศตวรรษที่ 21 แห่งเอเชีย

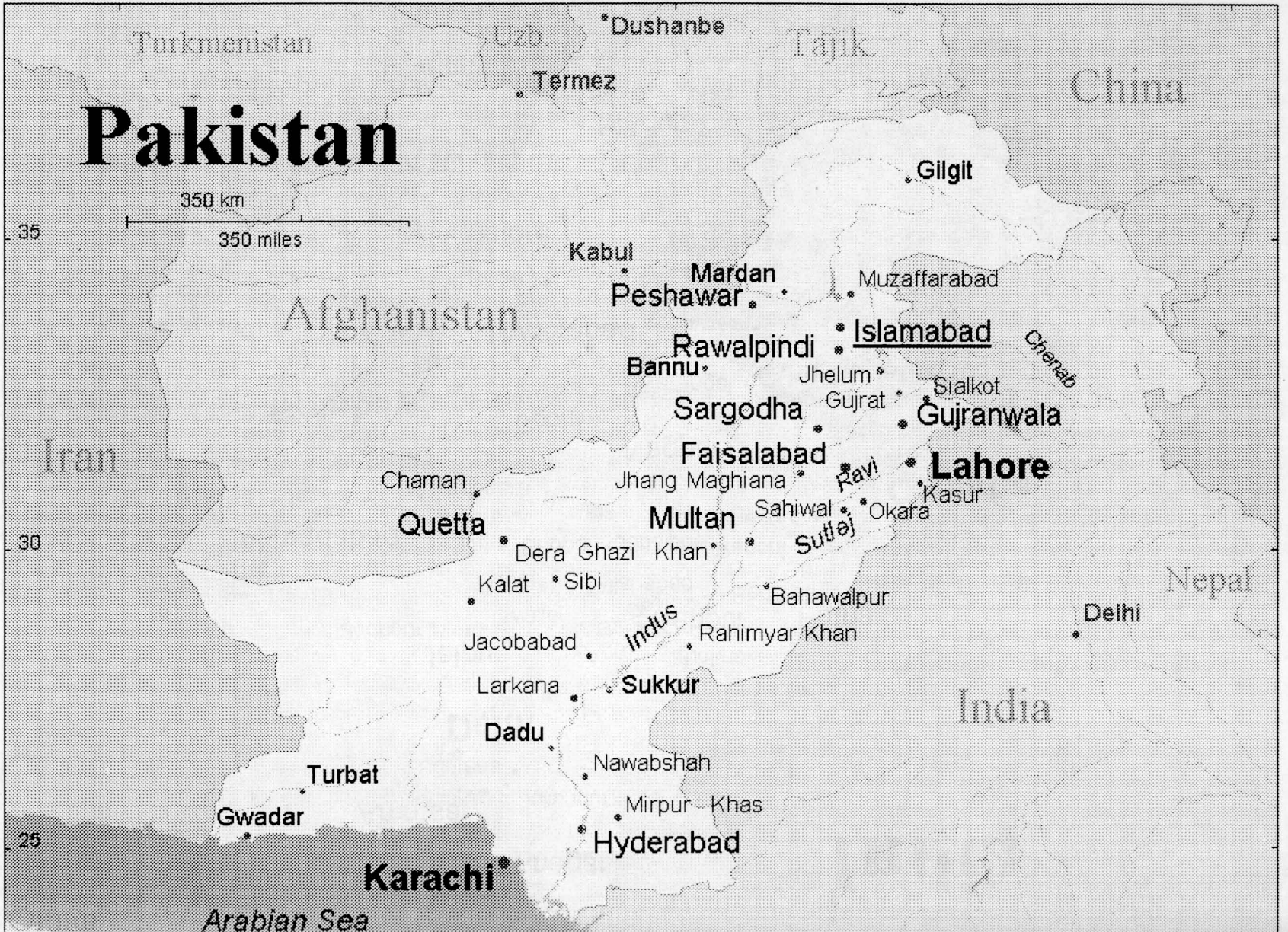
จัดโดย

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 - 28 มีนาคม 2539

India
Afghanistan
Srinagar
Amritsar
Lahore
Jullundur
Ludhiana
Delhi
New Delhi
Pakistan
China
Nepal
Iran
Jaipur
Agra
Lucknow
Jodhpur
Gwalior
Ganges
Kanpur
Patna
Brahmaputra
Karachi
Kota
Allahabad
Benares
Bangl
Ahmadabad
Bhopal
Jabalpur
Ranchi
Dhaka
Indore
Jamshedpur
Burma
Rajkot
Vadodara
Narmada
Calcutta
Surat
Nagpur
Godivari
Bombay
Pune
Warangal
Vishakhapatnam
Sholapur
Rangoon
Arabian Sea
Kolhapur
Hyderabad
Krishna
Vijayawada
Guntur
Bay of Bengal
Thai
Bellary
Bangalore
Madras
Mysore
Andaman Islands
Laccadive Is.
Calicut
Madurai
500 km
300 miles
Trivandrum
Nicober Islands
30
20
10
60
70
80
90
100

10-1

Pakistan
350 km
350 miles
Turkmenistan
Uzb.
Tajik.
China
Dushanbe
Termez
Gilgit
35
Kabul
Mardan
Peshawar
Muzaffarabad
Afghanistan
Islamabad
Rawalpindi
Chenab
Bannu
Jhelum
Sialkot
Gujrat
Sargodha
Gujranwala
Iran
Faisalabad
Lahore
Ravi
Chaman
Jhang Maghiana
Kasur
Sahiwal
Okara
Quetta
Multan
Sutlej
30
Dera Ghazi Khan
Kalat
Sibi
Nepal
Bahawalpur
Delhi
Indus
Jacobabad
Rahimyar Khan
Larkana
Sukkur
India
Dadu
Nawabshah
Turbat
Mirpur Khas
Gwadar
25
Hyderabad
Karachi
Arabian Sea

10–2

Sri Lanka
India
Indian Ocean
Bay of Bengal
Palk Strait
Palk Bay
Gulf of Mannar
Mannar I.
Madurai
Kankesanturai
Point Pedro
Jaffna
Mullaittivu
Mankulam
Mannar
Tuticorin
Vavuniya
Yan Oya
Trincomalee
Anuradhapura
Kantalai
Kalpitiya
Kala Oya
Kathiraveli
Puttalam
Polonnaruwa
Maho
Batticaloa
Chilaw
Mahaweli Ganga
Matale
Kurunegala
Kandy
Amparai
Gal Oya
Negombo
Kegalla
Kelani Ganga
Badulla
Colombo
Dehiwala
Kotte
Moratuwa
Moneragala
Pottuvil
Panama
Panadura
Kalutara
Kalu Ganga
Ratnapura
Opanake
Walawe Oya
Kirinda
Hambantota
Ambalangoda
Galle
Matara
100 km
100 miles
8
6
78
80
82

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ประเทศอินเดีย

บทที่ 3 ประเทศปากีสถาน

บทที่ 4 ประเทศศรีลังกา

บทที่ 5 ความสัมพันธ์กับไทยในปี 2000

สรุป

ภาคผนวก

เอกสารอ้างอิง

บทที่ 1

บทนำ

งานศึกษานี้มีจุดประสงค์หลักในการสำรวจสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในเอเซียใต้ อันได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา เพื่อทราบถึงระดับและทิศทางของการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจ ของทั้งสามประเทศดังกล่าว อันจะเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่อาจเป็นคู่แข่งอันสำคัญในอนาคตของไทย และกลุ่มประเทศในเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ผ่านมามีลักษณะคล้ายกับการวิ่งแข่งขัน ใครที่นำหน้าจะเป็นที่หมายตาของประเทศอื่น ๆ ในสถานะที่เป็นแหล่งที่เหมาะสมกับการทำธุรกิจและการลงทุน จุดที่น่าสนใจและเป็นคำถามที่สำคัญคือ เป็นไปได้หรือไม่ว่า กลุ่มประเทศเอเซียใต้จะไล่กวดไทยและกลุ่มประเทศเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจได้ทัน และในที่สุดก็จะเป็นดินแดนที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่า เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการกำเนิดของเทคโนโลยีสื่อสาร การแข่งขันทางเศรษฐกิจในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นการแข่งขันในกลุ่มเศรษฐกิจเอง รวมถึงการแข่งขันระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจด้วย การค้าขายระหว่าง 2 ภูมิภาคนี้ จะให้ประโยชน์กับทั้งสองพื้นที่หรือไม่ และอย่างไร

เท่าที่ผ่านมา ประเทศที่กำลังพัฒนามีพฤติกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจที่คล้ายกัน มีลักษณะที่สำคัญ ๆ ในขั้นตอนการพัฒนาที่คล้ายกัน ผิดกันแต่ที่ความเร็วของการพัฒนาในแต่ละขั้น ลักษณะที่ซ้ำกันของขั้นตอนการพัฒนามีอยู่ 5 ประการใหญ่ ๆ

1. ภาคการเกษตร ลดความสำคัญลง ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มความสำคัญขึ้น
2. มีสัดส่วน การลงทุนต่อรายได้ประชาชาติ (I/Y) เพิ่มสูงขึ้น
3. การเน้นอุตสาหกรรมที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ง่าย เช่น อุตสาหกรรมเหล็กของอินเดีย
4. ขาดดุลการค้า
5. มีภาคการส่งออกที่ขยายตัวเร็ว

แน่นอน เมื่อแต่ละประเทศที่กำลังพัฒนาเฝ้าดูและเห็นความสำเร็จของประเทศที่เคยอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ได้พัฒนาเศรษฐกิจจนรุดหน้าด้วยนโยบายที่เน้นการส่งออก ทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาต้องการลงทุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจพัฒนาไปได้เร็วและนำหน้าประเทศอื่น ๆ ในระดับเดียวกัน แต่ประเทศกำลังพัฒนามีเงินออมภายในประเทศไม่พอกับความต้องการ จึงเริ่มใช้นโยบายเร่งรัดการลงทุนโดยเชื้อเชิญให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อเพิ่มกำลังผลิตหรือกำลังขับเคลื่อนให้กับระบบเศรษฐกิจ เมื่อทุกประเทศในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาอยากจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เกือบทุกประเทศในกลุ่มที่กำลังพัฒนา จึงมีนโยบายที่จะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ตามตัวอย่างกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา รวมถึงญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลี ที่ประสบความสำเร็จไปแล้วด้วยกลยุทธ์ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ แต่เงินทุนที่มีอยู่ในโลกทั้งหมดมีจำนวนจำกัด ผู้ลงทุนจากต่างประเทศก็ไม่สามารถลงทุนได้ในทุกประเทศที่ชักชวนหรือมีโอกาสเสนอให้ จึงมักเลือกไปลงทุนในประเทศที่เอื้อประโยชน์สูงสุดให้กับโครงการลงทุนที่มีอยู่ ประเทศที่เป็นที่สนใจของนักลงทุนจากต่างประเทศมักมีลักษณะดังนี้

1. มีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา พร้อม
2. มีนโยบายการสนับสนุน และเชื้อเชิญการลงทุน
3. มีปัจจัยการผลิต เช่น แรงงานที่มีคุณภาพ จำนวนมากพอ
4. มีเสถียรภาพทางการเมือง
5. มีตลาดระบายสินค้าที่อยู่ใกล้ฐานการผลิต

ที่ผ่านมา ประเทศกำลังพัฒนานิยมใช้แผนการส่งออกเป็นหนทางนำความเจริญทางเศรษฐกิจแทนการเติบโตด้วยการพึ่งตนเอง เมื่อแข่งขันกันดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศไปได้สักระยะหนึ่ง ทรัพยากรที่มีอยู่ก็จะถึงจุดขาดแคลน ความหาได้ยากจะกดดันราคาให้สูงขึ้น เช่นที่พบเห็นกันอยู่ในทุกประเทศที่มีระดับการพัฒนาค่อนข้างสูงว่า ขาดแคลนแรงงาน เมื่อแรงงานหาได้ยากขึ้นก็จะมีราคาแพงขึ้น ทางออกหลังจากจุดนี้ก็คือ การเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มผลผลิตหรือประสิทธิภาพให้กับแรงงาน ถึงแม้แรงงานต่อหน่วยจะแพงขึ้นแต่ก็ผลิตสินค้าได้มากขึ้นเช่นกัน ถ้าค่าจ้างแพงขึ้น1 เท่า และผลผลิตเพิ่มขึ้น 1 เท่าเช่นกัน เท่ากับว่าค่าแรงไม่ได้เพิ่มขึ้นเลย ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาจึงได้เล็งเห็นความสำคัญ

ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ การลงทุนของต่างชาติก็มีผลต่อทรัพยากรมนุษย์ในประเทศผู้รับทุนด้วย (ดู ภาคผนวก ค. สำหรับรายละเอียด)

เสียงเรียกร้องให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญา "The Jomtien Declaration of Education for all" และ "The Jakarta Declaration of Human Resource Development" ซึ่งมักเรียกกันว่า สนธิสัญญา J-J ทั้งนี้เพราะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ โดย Behrman (1990) กล่าวว่า ทรัพยากรมนุษย์ส่งผลทางบวกให้กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป และโดยเฉพาะการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม Behrman ไม่มีผลยืนยันว่าผลประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล (เหตุผลโดยละเอียดอ่านภาคผนวก ค.)

ประเทศไทยเราได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนา 5 ข้อ ที่กล่าวไปข้างต้นเช่นกัน เช่นเดียวกัน อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ก็กำลังพัฒนาประเทศในลักษณะเดียวกัน งานศึกษานี้จะเริ่มที่การสำรวจภาพรวมเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจ โครงสร้างเศรษฐกิจ เช่น การขนส่งคมนาคม พลังงาน การเงินและธนาคาร ภาคการผลิต เช่น ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร บริการ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนระหว่างประเทศ โดยจะเริ่มศึกษาทีละประเทศเริ่มจากประเทศอินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ตามลำดับ จากนั้นบทสุดท้าย บทที่ 5 จึงหันมามองที่ภาวะเศรษฐกิจ ปี 2000 ของทั้งสามประเทศ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสามกับไทย

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษานี้ เป็นข้อมูลจากหลายแหล่ง แหล่งใหญ่ ๆ มีตัวเลขที่รวบรวมโดย Asian Development Bank (1994) (ซึ่งทางคณะศึกษาได้นำเสนอแยกจากตัวบทความ) แหล่งที่สองได้แก่ Economic Intelligence Unit Country Profile 1993-94, 1994-95 ของประเทศอินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา เนื้อหาของงานศึกษา ใช้เอกสารประกอบจากหลายส่วนดังเสนอไว้ในเอกสารอ้างอิง ในส่วนท้ายของงานศึกษานี้

บทที่ 2

ประเทศอินเดีย

ชื่อทางการ	สหภาพอินเดีย (Union of India)
Independence	15 สิงหาคม 1947
หัวหน้าคณะรัฐบาล	นายกรัฐมนตรี พี อี นาราซิมหา ราโอ
พรรครัฐบาล	พรรคชาตินิยม (Congress Party)
เมืองหลวง	นิวเดลฮี
ภาษาทางการ	ฮินดี และภาษาอื่นอีก 13 ภาษา
เงินตรา	รูปี (Rs) = 100 ไพซา
อัตราแลกเปลี่ยน	31.37 รูปี ต่อดอลลาร์สหรัฐ (1994)
พื้นที่ประเทศ	3,287,590 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	882.95 ล้านคน (1992)
GDP ต่อหัว	290 ดอลลาร์ (U.S.) (1992-93)
อัตราการเติบโตแท้จริงของ GDP	3.8% (1993-94)
GNP ต่อหัว	310 ดอลลาร์ (U.S.) (1992
เงินเฟ้อ	11.2% (เมษา 1994)
ดุลการค้า	- 1.3 พันล้านดอลลาร์ (U.S.)* (1993-94)
หนี้ต่างประเทศ	85 พันล้านดอลลาร์ (U.S.) (1993)

* ตัวเลขจากการคาดการณ์

ที่มา : THE ASIA & PACIFIC REVIEW 1995

อินเดีย

1. คำนำ

ในช่วงทศวรรษ 1760-1770 บริษัท Britain's East India Co. ปกครองแคว้นเบงกอล และตั้งฐานในภูมิภาคชายทะเลตอนใต้ การยึดครองของบริษัทนี้ขยายจากกัลกัตตา ไปไกลถึงดินแดนที่เป็นปากีสถานตอนเหนือในปัจจุบัน ขณะที่บอมเบได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้า และเป็นฐานกำลังที่สำคัญอีกแหน่งหนึ่งให้กับอังกฤษ การยึดครองของบริษัทจบลงหลังการจราจลครั้งใหญ่ทางตอนหนือของอินเดียในปี 1857-58 จากนั้นบริษัทได้ส่งทอดอำนาจให้กับราชวงศ์อังกฤษ

ปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 การเรียกร้องความเป็นอิสระเริ่มมากขึ้น และมุ่งไปที่สภาแห่งชาติของอินเดียที่ตั้งขึ้นในปี 1885 กลุ่มอินเดียมุสลิมที่ตั้งขึ้นในปี 1906 กลุ่มปรัชญาที่ไม่นิยมความรุนแรงของมหาตมะ คานธี ได้ใช้กลยุทธ์ที่นำไปสู่การเป็นอิสระในวันที่ 15 เดือนสิงหาคม 1947 แต่อินเดียเดิมก็ได้ถูกแบ่งออกตามเขตแดนทางภูมิศาสตร์ของฮินดูและมุสลิม เป็นประเทศอินเดีย และปากีสถาน ในปัจจุบันสถานะที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขของแคว้นแคชเมีย นำไปสู่สงครามอินโด-ปากีสถาน ปล่อยอาณาเขตให้ถูกแบ่งโดยความเป็นปรปักษ์ระหว่างศาสนา ซึ่งสงคราม อีก 2 หน ตามมาในปี 1956 และ 1971

ประเทศอินเดียมีจุดยืนทางนโยบายต่างประเทศในการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด นโยบายนี้เริ่มในสมัยนายกรัฐมนตรี จาวาฮาลาล เนรู แต่ความสัมพันธ์กับจีนได้ถูกแช่แข็งเกือบ 30 ปี หลังจากที่ข้อพิพาทที่พรมแดนหิมาลัย นำไปสู่สงครามสั้น ๆ ในปี 1962 ภายในประเทศพรรค Congress ได้จัดตั้งรัฐบาลเกือบตลอด (เว้น 4 ปี) หลังการเป็นอิสระ แต่หลังจากที่ นายเนรูเสียชีวิตในปี 1964 พรรค Congress ก็ได้สูญเสียอำนาจไปทีละน้อย การประกาศใช้กฎฉุกเฉินในปี 1975-77 โดยลูกสาวของนายเนรู ซึ่งคือ นางอินทิรา คานธี ได้นำไปสู่การสูญเสียอำนาจของพรรค Congress ในการเลือกตั้งปี 1977 โดยการรวมเป็นรัฐบาลแบบไม่แข็งแกร่งนัก ภายใต้การนำของนายโมราจี ดีไซ นางอินทิรา คานธี ได้อำนาจคืนในปี 1980 แต่ถูกสังหารโดยผู้คุ้มกันชาวซิกในวันที่ 31 เดือนตุลาคม 1984 เพื่อล้างแค้นการใช้กองทัพเข้าถล่มหอทองคำของชาวซิกในเมืองอัมริทสา ในช่วงสงครามแบ่งยกดินแดนของชาวซิก

บุตรชายของนางอินทิรา คานธี ชื่อ นาย ราจิบ คานธี ได้สืบทอดตำแหน่งต่อจากเธอ ด้วยชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้งเดือน ธันวาคม 1984 แต่เนื่องจากเรื่องไม่ดีงามที่

สะสมมากขึ้นและการขับไล่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชั้นผู้ใหญ่ เช่น วี พี ซิง ได้นำไปสู่การพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งเดือน พฤศจิกายน 1989 ซิงได้ตั้งแนวร่วมฝ่ายซ้ายแห่งชาติที่รวมนักเคษตรสังคม จานาทา ดาล พรรคท้องถิ่น และผู้นิยมฝ่ายซ้าย พร้อมกับการสนับสนุนภายนอกจากพรรคฟื้นฟูศาสนาฮินดู

อีก 1 ปีต่อมา คณะบริหารชุดนี้ได้ถูกยุบลง และบางส่วนของกลุ่มจานาทา ดาล ได้ไปตั้งคณะรัฐบาลภายใต้การนำของ จันดรา เช็คคาร์ และการสนับสนุนของพรรค Congress คณะรัฐบาลชุดนี้ก็หมดสภาพลงอีกในเดือนมีนาคม 1991 ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤษภาคม และมิถุนายน ราจิบ คานธี ถูกลอบสังหารในวันที่ 21 พฤษภาคม ระหว่างการรณรงค์หาเสียงช่วงเลือกตั้ง พรรค Congress ได้ที่นั่งมากที่สุดในสภา ถึงแม้จะไม่ใช่เสียงข้างมาก แต่ได้จัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของ พี วี นราซิมหะ ราโอ

การเมืองของอินเดีย ผ่านเข้าสู่ยุคแห่งความมีเสถียรภาพหลังการเลือกตั้งในรัฐตอนเหนือ ในเดือนพฤศจิกายน 1993 พรรค Congress สยบ คำขู่ ของกลุ่มฮินดูแห่งชาติของพรรคมาราติยา จานาทา ในพรรค Congress นายกรัฐมนตรี พีวี นาราซิมหะ ราโอ อยู่ในสถานะผู้นำที่แข็งแกร่งและโดดเด่นมาก ทำให้การเมืองของอินเดียมีเสถียรภาพขึ้นมาก ตั้งแต่ได้รับอิสระภาพในปี 1947 ประเทศอินเดียได้ดำเนินนโยบายพึ่งตนเอง แบบแผนนโยบายได้ถูกจัดวางในรายละเอียดมากมาย โดยใช้แนวคิดและวิธีที่ขอยืมมาจากสหภาพโซเวียต นี่เป็นเหตุหนึ่งที่ทั้งสองประเทศมีความใกล้ชิดกัน ทางด้านการค้าระหว่างประเทศ ในช่วงก่อนที่สหภาพโซเวียตจะสลาย เป้าหมายที่รัฐบาลประกาศออกมาก็คือ การแยกประเทศอินเดียออกจากระบบเศรษฐกิจของโลก ด้วยความเชื่อว่า การติดต่อกับโลกภายนอกจะนำไปสู่ภาวะที่ต้องพึ่งพิงโลกภายนอกในที่สุด แต่ถ้าประเทศอินเดียไม่ได้รับอิทธิพลต่างชาติ ประเทศอินเดียก็จะพัฒนาไปตามหนทางของตน นโยบายพึ่งตนเองที่อินเดียใช้มีลักษณะของการทดแทนการนำเข้าด้วยการผลิตภายในประเทศ โดยการไม่สนับสนุนการลงทุนของต่างประเทศ

จนกระทั่ง ไม่กี่ปีนี้เองที่ประเทศอินเดียเริ่มเปิดประเทศ เนื่องจากได้รับบทเรียนจากทางประเทศตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน ว่า ระบบเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้เร็วขนาดใด ถ้ามีการสนับสนุนในการค้าการลงทุนระหว่างประเทศที่ถูกต้อง (ดูภาคผนวก ข. สำหรับเหตุผลสนับสนุน)

2. ภาพรวมเศรษฐกิจ

2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ (Economic Structure)

ระบบเศรษฐกิจของประเทศอินเดียได้เปลี่ยนไปสู่สถานภาพแห่งการนำเอาวิธีอุตสาหกรรมมาใช้ ในลักษณะเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในระยะยาว ถ้าถอยกลับไปมากกว่า 10 ปี จะพบว่า สัดส่วนของมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรต่อ GDP ลดลง ในช่วง 1970-80 สัดส่วนนี้ของภาคการเกษตรลดลงจาก 38.2% เป็น 31.6% ในปี 1990 และเหลือแค่ 29.4% ในปี 1994 แต่ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการรวมกันได้ 25.7% ของ GDP ในปี 1980 เพิ่มเป็น 29.1% ในปี 1994 ซึ่งภาคบริการเพิ่มจาก 36.2% ในปี 1980 เป็น 41.6% ในปี 1994 การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างแบบค่อยเป็นค่อยไปนี้ สะท้อนให้เห็นถึง การเติบโตในภาคอุตสาหกรรมที่ต่ำกว่าภาคบริการเล็กน้อย

กล่าวโดยสรุปคือ ระบบเศรษฐกิจของอินเดียได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอย่างช้า ๆ ไปสู่การทำให้เป็นอุตสาหกรรมด้วยการเติบโตแบบขนานกันไปกับภาคบริการ ในขณะที่ภาคการเกษตรลดความสำคัญลงอย่างเห็นได้ชัด (ดูตารางที่ 2)

2.2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่ประเทศอินเดียได้รับอิสระภาพจากประเทศอังกฤษ เมื่อปี 1947 รัฐบาลอินเดียได้พยายามบริหารและพัฒนาประเทศ โดยเน้นการแก้ปัญหาความยากจน และเพิ่มความเป็นธรรมให้กับสังคม โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีอย่างต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ปี 1951 แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับแรกจนถึงฉบับที่สี่ รัฐบาลอินเดียได้เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) เป็นหลัก แผนพัฒนาเศรษฐกิจรุ่นแรกนี้เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบตอบรับหรือป้องกันตัวเองให้พ้นจากการที่ต้องพึ่งพิงสินค้าจากต่างชาติ นโยบายนี้อาจเรียกว่านโยชายที่มองเข้าข้างใน (Inward Looking Policy) อันเป็นเหตุให้อินเดียต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศมากมาย จนกระทั่งรัฐบาลของประเทศอินเดียไม่ได้รับความเชื่อถือจากนา ๆ ประเทศ และไม่สามารถกู้เงินจากต่างประเทศได้ จนจำเป็นต้องลดค่าเงินลง ช่วงที่สองของการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ แผนฉบับที่ 5 และ 6 รัฐบาลอินเดียได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นลักษณะเชิงรุกมากขึ้น คือการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เรียกว่าเป็นนโยบายแบบมองออกข้างนอก (Outward Looking Policy) เพื่อขจัดปัญหาความยากจนในประเทศ ลดความช่วยเหลือจากต่างประเทศ มุ่งพึ่งตนเอง เร่งขยายความเจริญด้านการคมนาคม เพิ่มอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมและการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนให้ทั่วถึง

ในช่วงของแผนเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 1 ถึงที่ 4 ปี 1951-74 ประเทศอินเดียดูราวกับว่าอยู่ในสภาวะปิดประเทศ โดยการใช้มาตรการต่าง ๆ กีดกันการนำเข้า เพื่อให้ธุรกิจการผลิตภายในประเทศ มีโอกาสพัฒนาขึ้นโดยปราศจากการแข่งขันจากต่างประเทศ ในช่วงนี้ประเทศอินเดียจึงขาดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะเพิ่มผลผลิตให้กับประเทศ ในช่วงดังกล่าวอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยประมาณ 3.4 % ต่อปี เมื่อได้ปรับมาสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่มีลักษณะเชิงรุก คือใช้แผนพัฒนาที่เน้นการผลิตเพื่อการส่งออก ในการนำมาซึ่งอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันนี้ ประเทศอินเดียกำลังอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 8 (1992-1997) ซึ่งได้กำหนดทิศทางให้กับระบบเศรษฐกิจ และสาขาต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดแผนงานของการขจัดปัญหา และข้อจำกัดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างละเอียด

กล่าวโดยย่อ ประเทศอินเดียมีระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะหยุดนิ่งในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษนี้ (1900-1950) เศรษฐกิจอินเดียได้เริ่มเติบโต เมื่อได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีออกใช้ ในช่วง 30 ปีแรกของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ GDP ของอินเดีย เติบโตโดยเฉลี่ย 3.5 % ต่อปี ในช่วงนี้อินเดียได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง และของประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ และได้นำประสบการณ์เหล่านี้มาใช้ในการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับหลัง ๆ ให้เข้ากับกระแสเศรษฐกิจของโลกที่เน้นระบบตลาดและการค้าเสรีมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การแข่งขันนำมาซึ่งประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 8 (1992-97) นี้ เน้นความเจริญสู่ชนบท เช่น การสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็น เช่น น้ำดื่ม โครงการอนามัยต่าง ๆ โรงเรียน เพื่อเพิ่มระดับการศึกษาให้กับประชากรในชนบท ตลอดจนการเร่งให้มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ประเทศอินเดียได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างดีว่า ทรัพยากรมนุษย์ในระดับต่ำอาจก่อให้เกิดปัญหาคอคอด ให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจได้

นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 8 รัฐบาลยังได้พยายามกระตุ้นให้เกิดการลงทุนโดยต่างชาติในอินเดีย เพื่อเพิ่มความเร็วของการสะสมกำลังการผลิตให้เร็วกว่าที่เป็นอยู่

2.3 ภาวะเศรษฐกิจ

การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตรัสเซียได้ซ้ำเติมวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรง ในปี 1991 ทำให้ระบบเศรษฐกิจของอินเดียต้องเปิดประตูรับ การแข่งขันระหว่างประเทศและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งผลของการเปิดประเทศเริ่มจะปรากฏเด่นชัดในปี 1994 ดุลยภาพ

ทางเศรษฐกิจมหภาคเริ่มจะกลับคืนมา อัตราการเติบโตสูงกว่า 5% การไหลเข้าของกระแสการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติ และการลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล ทำให้ส่วนอื่น ๆ ของอินเดียได้รับประโยชน์จากบรรยากาศการลงทุนที่ดีขึ้น แต่ความก้าวหน้าก็ไม่ได้ดำเนินต่อไปโดยปราศจากความยุ่งยาก การผลิตภาคอุตสาหกรรมเริ่มเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ เนื่องจากมีเรื่องของการปลดแรงงานที่เป็นเรื่องอ่อนไหวทางด้านการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การลดแรงงานจำเป็นสำหรับการเพิ่มการแข่งขัน ความล่าช้าในส่วนราชการยังคงมีอยู่มากมาย ระบบเงินอุดหนุนของรัฐบาลยังคงมีอยู่ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรมน้ำมัน และรัฐบาลท้องถิ่น

โครงสร้างพื้นฐานเป็นข้อจำกัดใหญ่หลวงต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของอินเดีย การผูกมัดด้านการเมืองต่อความรับผิดชอบด้านการคลังและการปฏิรูปที่ไปล้มเลิกอยู่นอกเหนือจากแรงกดดันทางการเมือง ในต้นปี 1995 รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในการสร้างการเติบโตให้กับภาคการค้าระหว่างประเทศ อัตราการเติบโตของการส่งออกมีถึง 17% ในปี 1994 นักเศรษฐศาสตร์บางท่านอาจกล่าวว่า การเติบโตเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า อินเดียได้ก้าวเข้าสู่วงจรการเติบโตตามแบบของเอเชียตะวันออก แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่าระยะทางยังคงอีกยาวไกลสำหรับอินเดีย หรือประเทศในภูมิประเทศนี้ เหตุผลของความเห็นนี้จะได้แจงโดยละเอียดต่อไปในส่วนสุดท้ายของงานศึกษานี้

ปัญหาของอินเดียอีกประการหนึ่ง คือการมีเงินเฟ้อในอัตราที่สูง ในปี 1994 อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ 11.5% จากช่วงปี 1985-86 และ 1989-90 เงินเฟ้อจะอยู่ในช่วง 4.4% และ 8.2% จากนั้นเงินเฟ้อก็เริ่มสูงขึ้นอีก ด้วยสาเหตุของการขาดดุลของรัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้น การเพิ่มขึ้นของอุปทานของเงิน และเงินลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ในเดือนสิงหาคม ของปี 1991 หลังจากที่รัฐบาลราโอ ขึ้นบริหารประเทศ เงินเฟ้อได้อยู่ที่ระดับสูงที่สุดคือ 16.7% รัฐบาลได้มีโครงการต่อต้านเงินเฟ้อ เช่น ลดการขาดดุลภาครัฐโดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ย ลดอัตราการเติบโตในอุปทานเงิน ภาวะอากาศที่ดีเหมาะกับการเพาะปลูกและราคาน้ำมันที่ไม่แปรปรวนมาก ช่วยให้เงินเฟ้อลดลง ในที่สุดเงินเฟ้อก็อยู่ที่ 11.5% ในปี 1994 ปัจจุบันรัฐบาลพยายามที่จะลดเงินเฟ้อลงให้อยู่ในช่วงต่ำกว่า 10 % แต่ไม่ประสบผลเท่าที่ควร ผลจากการที่ค่าเงินรูปีต่ำลงในเดือน กุมภาพันธ์ 1996 อาจจะทำให้อัตราเงินเฟ้อกลับไปอยู่ที่ 14-15% ได้

ช่วงทศวรรษ 1970 และ 1980 อินเดียพยายามอย่างหนักที่จะพึ่งพาตนเอง ถึงแม้จะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่อินเดียก็มีความภาคภูมิใจอย่างมาก กับการที่เกือบทุกสิ่งที่ปรากฏในประเทศ รถยนต์ รถประจำทาง วิทยุ โทรศัพท์ ถูกผลิตในประเทศทั้งหมด ถึงแม้จะมี

คุณภาพจะไม่ได้มาตรฐานและมีปริมาณที่ไม่มากพอ ทำให้ราคาสินค้าเหล่านี้สูง เมื่อเทียบกับคุณภาพของสินค้าในตลาดโลก

ประเทศอินเดียชอบที่จะกล่าวว่า ขณะที่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน เปรียบเสมือนเสือ ที่กระโดดข้ามขวากหนามแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็ว ประเทศอินเดียเองเปรียบเสมือนช้าง อันเนื่องจากขนาดที่ใหญ่โต และเต็มไปด้วยความรอบคอบ จึงทำให้เคลื่อนตัวไปอย่างเชื่องช้าแต่ย่างก้าวอย่างมั่นคง แข็งแกร่ง และเด็ดเดี่ยว การมองเช่นนี้ให้ความรู้สึกที่ดีกับชาวอินเดีย เพราะพระคเณศเป็นพระเป็นเจ้าแห่งโชคลาภของศาสนาฮินดู อยู่ในอวตารของช้าง นักเศรษฐศาสตร์หลาย ๆ ท่านเห็นว่า การเปรียบเทียบว่า ประเทศอินเดียเปรียบเสมือนเสือที่ถูกขังในกรงนั้นดูจะสมเหตุสมผลกว่า เพราะอินเดียมีความพรั่งพร้อมทุกอย่างเหมือนกับประเทศกำลังพัฒนาระดับแนวหน้า การที่จะปลดปล่อย เสืออินเดียออกจากกรงนี้เป็นเรื่องของการเมือง รัฐบาลจำเป็นต้องแก้ไขระบบกีดกันและระบบรางวัลอันซับซ้อน ที่ถูกสร้างขึ้นมาภายใต้นโยบายพึ่งพาตนเองของอินเดียในช่วงหลายสิบปี หลังจากได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ประเทศอินเดียได้เริ่มก้าวแรกที่จำเป็นในการปลดปล่อยตนเองออกจากกรง นั่นก็คือ การยอมรับว่า ข้อจำกัดและรางวัลที่สร้างขึ้นใต้นโยบายพึ่งพาตนเองนั้นแท้จริงเป็นกรงที่กักขังระบบเศรษฐกิจหรืออีกนัยหนึ่งประเทศอินเดียจากความมีประสิทธิภาพหรืออิสรภาพ จากนั้น ขั้นต่อไปก็คือการทำลายกรงนั้นเสีย [**Crook (1991)**]

3. โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

3.1 การขนส่งและคมนาคม

เป็นที่ยอมรับกันว่าอินเดียยังขาดโครงสร้างพื้นฐานอีกมากมาย ภาคเอกชนต้องการถนนอย่างมาก ระบบถนนของอินเดียมีประมาณ 2 ล้านกิโลเมตร โดยที่ 34,000 กิโลเมตร เป็นถนนไฮเวย์แห่งชาติ จากปี 1951 ถึงปี 1992 สินค้าที่ขนส่งบนถนนเหล่านี้เพิ่มขึ้น 50 เท่า เป็น 295 ล้านตันต่อกิโลเมตร และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 800 ล้านตันต่อกิโลเมตร ในปี 2001 ระบบถนนดูจะโตไม่ทันกับระดับความต้องการ และยังได้รับการดูแลซ่อมแซมไม่เพียงพอ

ถึงแม้ถนนจะเป็นประเภทหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และยังขาดแคลนอย่างมาก รัฐบาลอินเดียมีข้อจำกัดเรื่องการใช้จ่ายจึงได้หันมาใช้วิธีเสนอให้เอกชนเข้ามาสร้างทางและเก็บค่าใช้เส้นทาง ซึ่งมีมากกว่า 40 บริษัท ที่แสดงความสนใจ ซึ่งบริษัท **Renang Barhad** ของมาเลเซียได้ส่งข้อเสนอทำโครงข่ายถนน 12,000

กิโลเมตร เป็นมูลค่า 25 ล้านเหรียญสหรัฐ รัฐบาลเริ่มที่การทดลองเปิดประมูล 4 โครงการ ยังมีอีก 30 โครงการที่จะตามมา ถ้าโครงการทดลองประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ รัฐบาลยังเพิ่มแรงดึงดูดให้กับโครงการเหล่านี้โดยการจัดให้มีการประกันรายได้ขั้นต่ำคือ 20% ของทุกรูปีที่ลงทุน หรือ 16% ของทุกดอลลาร์ที่ลงทุน นี่เป็นการประกันรายได้ที่จะเกิดจากการเก็บค่าผ่านทาง มีการพิจารณาถึงการงดภาษีซึ่งข้อเสนอยังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา ปัญหาด้านการปฏิบัติยังอยู่ที่การเลือกระดับค่าผ่านทาง ที่ไม่สูงจนทำให้ไม่มีคนใช้เส้นทาง ด้วยต้นทุนการสร้างทางที่สูง อัตราค่าใช้เส้นทางอาจสูงมาก รัฐบาลอาจลดอัตราค่าใช้เส้นทาง และอนุมัติให้บริษัทสร้างทางหารายได้เพิ่มจากการสร้างอาคารพาณิชย์บนเส้นทางนั้น ๆ ด้วยเหตุของความล่าช้านี้ โครงสร้างพื้นฐานดูเหมือนกับจะเป็นข้อจำกัดหลักของการพัฒนาประเทศในอีกหลายปีข้างหน้า ถึงแม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจะเปิดให้เอกชนเข้าลงทุนและในบางกรณี ให้เอกชนบริหารและจัดการ อินเดียต้องขยายขบวนการเหล่านี้ ถ้าต้องการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามความเห็นของธนาคารกลางของอินเดีย (The Reserve Bank of India - RBI) และผู้สังเกตการณ์ใกล้ชิด อินเดียมีความต้องการถนนคุณภาพดี แหล่งพลังงานที่ดีและมากพอ โทรคมนาคม และระบบน้ำที่มากพออย่างรีบด่วน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการนี้สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมากและจำเป็นต้องได้มาไม่ว่าจะต้องอาศัยการลงทุนจากในประเทศเองหรือการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ระบบโทรคมนาคม เป็นภาคที่รัฐบาลกำลังพัฒนา นโยบายแห่งชาติตระหนักดีว่าการพัฒนาสาขานี้จะไม่สามารถบรรลุได้โดยการผูกขาดของรัฐบาลอินเดีย ซึ่งปัจจุบันอินเดียมีโครงข่ายการคมนาคมสื่อสารที่ล้าสมัยมากที่สุด ด้วยจำนวนโทรศัพท์ 8 เครื่องต่อพันคน และ 75% ของประชากรตามชนบทไม่มีโทรศัพท์ใช้

ปลายปี 1994 ประชากรอินเดีย 900 ล้านคน มีโทรศัพท์ให้ใช้ 8.3 ล้านหมายเลข เบอร์โทรศัพท์ใหม่ในช่วงปีงบประมาณ 1993 มี 1.2 ล้านหมายเลข โครงข่ายโทรศัพท์ขยายตัวประมาณ 22% ต่อปี ในปี 1994 มีผู้ลงชื่อสำหรับเบอร์โทรศัพท์ถึง 2.5 ล้านเบอร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 8 (1992-97) วางเป้าที่จะลดช่วงเวลาของการติดตั้ง ความจุการสับสาย เพื่อคู่สายจำนวน 7.5 ล้านหมายเลข Telecom Department ของอินเดียเริ่มโครงการติดตั้งโทรศัพท์ให้ทุกหมู่บ้านในปี 1997

ในปัจจุบัน 70% ของรายจ่ายของโทรคมนาคม ชำระภายใน โดยปราศจากการสนับสนุนจากงบประมาณ และทางเลือกในการกู้ยืมที่จำกัด เงินส่วนที่เหลือต้องหามาจากภาษี หุ้น

ผู้ใช้โทรศัพท์ กู้จากสถาบันการเงินระหว่างชาติ และการถอนหลักทรัพย์จาก Euro-issues นอกจากนี้ยังมีการเปิดให้ประมูลโทรศัพท์เคลื่อนที่ การส่งสัญญาณเสียงและอิเล็คทรอนิค ตลอดจนบริการการประชุมทางวิดีโอ

3.2 พลังงาน

ต่างประเทศให้ความสนใจอย่างมากต่อสาขาพลังงาน ปัจจุบันอินเดียผลิตพลังงานด้วยความจุ 76,700 เมกะวัตต์ ในปี 2002 ความต้องการจะโตขึ้นอีก 57,000 เมกะวัตต์ ซึ่งมีต้นทุนการสร้าง 60 ล้านเหรียญสหรัฐ รัฐบาลอินเดียได้เปิดภาคการผลิตนี้ให้กับภาคเอกชนในประเทศและต่างชาติ ปัจจุบันมีข้อเสนอ 137 โครงการ ซึ่งมี 41 โครงการเป็นข้อเสนอโครงการลงทุนร่วม (joint - venture proposal) ถึงแม้ขั้นตอนการอนุมัติโครงการได้รับการเร่งให้เร็วขึ้น ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ที่ว่าผู้ประมูลโครงการควรจะได้ส่วนแบ่งรายได้จากกรรมการกิจการไฟฟ้าแห่งรัฐที่บริหารงานขาดทุน หรือไม่ และอย่างไร

ในกลุ่มของโครงสร้างพื้นฐาน พลังงานได้รับความสนใจอย่างมากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 8 (1992-97) เนื่องจากความต้องการพลังงานที่โตเร็วมาก บวกกับข้อจำกัดของแหล่งพลังงานภายในประเทศ และข้อจำกัดทางดุลชำระเงิน รวมถึงการที่รัฐบาลต้องเตรียมพลังงานไว้ให้พอเพียงกับความต้องการที่จะเกิดพร้อม ๆ กับการลงทุน

แผนพัฒนาพลังงานระยะปานกลางเป็นส่วนประกอบของแผนระยะยาวที่มีกลยุทธ์ของการทดแทนเชื้อเพลิง และการย้ายจากแหล่งพลังงานที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์ไปสู่แหล่งพลังงานเชิงพาณิชย์ ดังนั้นจึงถูกแจกแจงโดยละเอียดในแผนระยะยาว ทำให้การจัดอันดับความสำคัญสุทธิและความสำคัญโดยเปรียบเทียบของการใช้พลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียม เทียบกับพลังงานจากถ่านหิน และจากน้ำ เกิดขึ้นได้และสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ถูกต้อง

ปัจจุบันอินเดียมีเครื่องปฏิกรณ์ปรมาณู 6 เครื่องที่ผลิตกระแสไฟฟ้าแค่ 3% ของกำลังผลิต ไฟฟ้า 65% ของพลังงานไฟฟ้าที่ต้องการมาจากถ่านหิน มีโรงงานผลิตไฟฟ้ากำลัง 500 เมกะวัตต์ ในคัลกัตต้า ซึ่งขาดแคลนพลังงานมาตลอด 15 ปีที่ผ่าน ปัจจุบัน เตาที่มีประสิทธิภาพหม้อหุงอาหารพลังงานแสงอาทิตย์ โรงงานผลิตก๊าสจากมูลสัตว์ได้รับการพัฒนามากขึ้น เพื่อผ่อนปัญหาขาดแคลนพลังงาน ในขณะที่รัฐบาลได้จัดดำเนินการสำรวจแหล่งพลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ เช่น ลม และแสงอาทิตย์

3.3 การเงิน การธนาคาร

ระบบการเงินและธนาคารที่มีประสิทธิภาพ และตลาดทุนที่ทำงานได้ดี สามารถระดมเงินออม และปล่อยเงินออมไปสู่ส่วนที่มีผลผลิตสูง มีความจำเป็นอย่างสูงต่ออินเดียในการปรับโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ทั้งระบบธนาคาร และตลาดทุนได้เติบโตอย่างน่าประทับใจในส่วนของมูลค่าของธุรกิจ ธุรกิจของสถาบันเหล่านี้ก็ยังประสบปัญหาด้านประสิทธิภาพและคุณภาพที่ต่ำ ถ้าไม่มีการปฏิรูปครั้งใหญ่ในภาคนี้ อินเดียจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มการแข่งขันทางธุรกิจที่ได้วางเป้าไว้

กรรมการปฏิรูประบบการเงินของอินเดียพบว่า ระบบธนาคารมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับมากเกินไป แต่ขาดการควบคุมดูแล ระบบอัตราดอกเบี้ยแบบหลายอัตรา ทำให้ระบบธนาคารมีต้นทุนสูง และทำให้ธนาคารต้องเพิ่มอัตราดอกเบี้ยบนเงินกู้

ในอดีต อินเดียประสบปัญหาการขาดระบบบัญชีที่ชัดเจน และไม่ได้มาตรฐานต่างประเทศ ทำให้รายงานงบดุลไม่ได้บอกสถานการณ์การเงินที่แน่นอน ในสภาวะเช่นนี้ คุณภาพของหุ้นจะตกต่ำ จนไม่สามารถกู้ได้ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นหลายครั้งในระบบธนาคารของอินเดีย

ประเทศอินเดียทราบดีถึง ข้อจำกัดที่ระบบธนาคารและตลาดทุนประสบอยู่ ดังนั้นในปี 1991 จึงได้มีการปฏิรูป ระบบธนาคารและการเงินขึ้น ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลง เช่น

1. การให้มีการใช้ระบบบัญชีที่ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ
2. ธนาคารได้รับเสรีภาพในการเปิดสาขาใหม่ และพัฒนาสาขาใหม่ให้มีความชัดเจนในระบบบัญชี ธนาคารสามารถปิดสาขาที่ขาดทุนและที่ไม่อยู่ในเขตชนบท
3. อนุมัติให้มีการจัดตั้งธนาคารเอกชนรายใหม่ 7 ราย เพื่อระดมทุนจากนักลงทุนชาวต่างชาติได้ 20% และจากชาวอินเดียเอง 40%
4. ตั้งกรรมการตรวจสอบด้านการเงินขึ้นใหม่ในเดือนพฤศจิกายน 1994 ขึ้นภายในธนาคารแห่งชาติของอินเดีย เพื่อเสริมระบบตรวจสอบธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ ทั้งที่ มีหน่วยตรวจสอบอยู่แล้วที่ตั้งขึ้นในปี 1993 เพื่อตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ โดยไม่ขึ้นกับหน่วยงานใด
5. จัดให้มีข้อตกลงในการที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบธนาคาร เป็นต้น

4. การผลิต

4.1 อุตสาหกรรม

กรณีของอุตสาหกรรมทดแทนการส่งออก การทดแทนการส่งออก เกิดขึ้นเมื่อการผลิตสินค้าที่เหมือนกันภายในประเทศเพื่อทดแทนแหล่งผลิตในต่างประเทศ โดยที่มิได้กำหนดว่าต้องเป็นการทดแทนสินค้านำเข้าทั้งหมด สิ่งนี้เป็นเสมือนการท้าทายระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีที่เชื่อมยุโรปตะวันตก ทวีปอเมริกาและประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงไปตามโลก หรือ โลกาภิวัตน์ นั่นเอง

ความพยายามไปสู่การทดแทนการนำเข้าของประเทศกำลังพัฒนา เพื่อลดการพึ่งพิงการส่งออกของสินค้าปฐมภูมิหรือสินค้าที่เป็นปัจัยการผลิต เนื่องจากประเทศเหล่านี้กำลังเผชิญกับโอกาสในการส่งออกที่ลดลง ในขณะที่มีแนวโน้มว่าประเทศพัฒนาแล้ว จะหันมาใช้ปัจจัยทดแทนปัจจัยการผลิตพื้นฐานเหล่านี้มากขึ้น ทั้งสองสาเหตุทำให้เกิดการคาดหมายที่ไม่ดีต่อการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนา จนเกิดความกังวลว่า การลดลงของรายได้จากการส่งออกจะทำให้เกิดการขาดแคลนในเงินตราต่างประเทศ อันจะเป็นผลให้ขั้นตอนการเปลี่ยนไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมต้องหยุดชะงัก ปัญหาของการขาดแคลนในเงินตราต่างประเทศ อาจทำให้ต้องขายทรัพย์สินต่างประเทศอันมีค่าและมีอยู่ไม่มาก ประเทศกำลังพัฒนาถือทรัพย์สินในต่างประเทศน้อย และในสถานการณ์ที่ประเทศกำลังพัฒนาประสบอยู่ทำให้การสะสมทรัพย์สินต่างประเทศเป็นไปได้ยาก ในความพยายามที่จะแก้ไขสถานการณ์การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และในเวลาเดียวกันกระจายและขยายกำลังการผลิต กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาได้หันมาสู่นโยบายการทดแทนการนำเข้า ประเทศไทย อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ล้วนแต่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาที่ได้ใช้กลยุทธ์นี้

ประเทศที่เริ่มใช้นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นกลุ่มแรกคือ กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา กลยุทธ์นี้ได้เริ่มขึ้นหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง และตลาดส่งออกของวัตถุดิบการผลิตเกือบล่มสลายลง ต่อมากลุ่มประเทศอื่น เช่น ฮ่องกง มาเลเซีย จีน อินเดีย ปากีสถาน ฯลฯ ได้ยอมรับกลยุทธ์ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประเทศที่ใช้นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้วางเป้าในการพัฒนาอุตสาหกรรมสินค้าผู้บริโภค เพราะว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ง่ายต่อการพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมชนิดอื่น ระดับเทคโนโลยีและทุนที่ต้องใช้ไม่สูงมาก และตลาดภายในประเทศสามารถรับการผลิตสินค้าเหล่านี้ไว้ได้ ทำให้ประเทศเหล่านี้เริ่มการพัฒนาอุตสาหกรรมจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้ แต่อุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเพียงอย่างเดียว

ไม่รวมการขยายการส่งออก ไม่สามารถลดการนำเข้าของประเทศได้ เพราะเมื่อประเทศมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมากขึ้นก็จะนำสินค้าเข้ามากขึ้น บวกกับการที่สินค้าหลายชนิดต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เมื่อด้วยเหตุนี้ อินเดียจึงได้ใช้การรวมตัวแนวตั้งขององค์กรที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า โดยการขยายการผลิตสู่การผลิตต้นแม่น้ำหรือการผลิตสินค้าที่เป็นปัจจัยการผลิตของสินค้าชนิดแรก ทั้งนี้เพื่อรวมเอาอุตสาหกรรมช่วงกลางและอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าทุนเข้าด้วยกัน ประเทศอินเดียได้เน้นอุตสาหกรรมหนัก เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก ตามนโยบายและการวางแผนของรัฐบาล เพื่อให้เป็นอุตสาหกรรมเชื่อมไปสู่อุตสาหกรรมปลายแม่น้ำ อุตสาหกรรมเหล็กของประเทศอินเดียได้พัฒนาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้กลยุทธ์การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ทำให้อินเดียสามารถลดการพึ่งพิงสินค้าเหล็กที่นำเข้าลงได้ แต่ที่ยังต้องนำเหล็กเข้า เพราะการผลิตภายในยังไม่พอกับความต้องการ และในอนาคต ถ้าอินเดียไม่สามารถผลิตเหล็กได้พอกับความต้องการเหล็กที่สูงขึ้นตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่รุดหน้า การนำเข้าเหล็กอาจจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น อินเดียจึงถือว่าเหล็กเป็นอุตสาหกรรมปัจจัยการผลิตที่สำคัญ

องค์ประกอบของผลผลิตของประเทศอินเดีย ได้แก่ อุตสาหกรรมก่อสร้างไฟฟ้า ก๊าส และน้ำ คิดเป็นสัดส่วนของรายได้ประชาชาติภายในประเทศ ปี 1950-51 ได้ร้อยละ 15 ของรายได้ประชาชาติภายในประเทศ ใน ปี 1970 คิดเป็นร้อยละ 22.3 ปี 1980 คิดเป็นร้อยละ 24.36 และ 1992 คิดเป็นร้อยละ 26.88 ของรายได้ประชาชาติภายในประเทศ ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นแนวโน้มที่กำลังเพิ่มสูงขึ้นของภาคอุตสาหกรรม

4.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเทศอินเดียมีอาณาเขตกว้างขวางครอบคลุมบริเวณเนื้อที่ของทวีปเอเชียใต้ส่วนใหญ่ จึงมีทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจมาก เช่น แร่เหล็ก แมงกานิส ถ่านหินซึ่งอินเดียมีมากเป็นอันดับสี่ของโลก นอกจากนี้ อินเดียยังมีน้ำมัน ก๊าส-ธรรมชาติ

นอกไปจากนี้ อินเดียยังมีพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ถึง 92.7% ของพื้นที่ 3,287,590 ตารางกิโลเมตร

ทรัพยาธรรมชาติที่เด่นที่สุดน่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ในปี 1992 อินเดียมีประมาณ 882.92 ล้านคน ในแผน 8 เช่นเดียวกับประเทศไทย อินเดียได้เล็งเห็นข้อจำกัดด้านทรัพยากรมนุษย์ ในฐานะปัจจัยการผลิต ถึงแม้ว่าอินเดียจะมีประชากรประมาณ 800 ล้านคน แต่

ประชากรที่จัดอยู่ในกลุ่มแรงงานมีฝีมือ ยังไม่พอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อินเดียจึงมีแผนที่จะพัฒนาแรงงานในรูปของการเพิ่มการศึกษาให้ทั่วถึง การกระจายการศึกษา สำหรับอินเดียเป็นเรื่องยาก เพราะอินเดียมีประชากรที่หลากหลายในศาสนา ภาษา (อินเดียมีมากกว่า 1600 ภาษา) เผ่าพันธ์ จึงทำให้มีต้นทุนสูงกว่าที่ควรจะเป็น ถึงแม้กระนั้น ปัจจุบันอินเดียจัดเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีระบบการศึกษาที่ดีเยี่ยม

ตั้งแต่ได้รับอิสระภาพจากประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1947 ประเทศอินเดียได้เริ่มพัฒนาระบบโรงเรียนสมัยใหม่อย่างเข้มข้น รัฐบาลอินเดียในช่วงทศวรรษ1900 และ 1960 เริ่มเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในฐานะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเรื่องการให้การศึกษากับคนจำนวนมหาศาล ที่แตกต่างกันในด้าน สังคม และศาสนา อันซับซ้อนคงเป็นเรื่องยาก นอกไปจากนี้ เงินที่น่าจะได้นำมาใช้กับการศึกษาได้ถูกนำมาใช้บรรเทาปัญหาความยากจนที่ยาวนาน ปัญหาการขาดแคลนอาหาร และปัญหาการมีประชากรมากเกินไป ระบบวรรณะที่สืบทอดมาแต่โบราณ บริการหางานให้ทำที่ไม่พอเพียง และความหลากหลายในศาสนา ได้ทวีปัญหาให้กับการปฏิรูปการศึกษา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอย่างทั่วถึงได้เกิดขึ้น และดำเนินต่อไปอย่างกว้างขวาง จำนวนโรงเรียน และขนาดการเข้ารับการศึกษาได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย หลังการเป็นอิสระจากอังกฤษ

4.3 ภาคการเกษตร

ผลผลิตการเกษตรของประเทศอินเดีย ในช่วงปี 1965-85 ไม่พอเลี้ยงพลเมืองภายในประเทศ ในปี 1967 อินเดียต้องนำเข้าธัญพืชถึงร้อยละ 13 ของความต้องการธัญพืชภายในประเทศ นับแต่ปี 1985 เป็นต้นมา อินเดียได้เปลี่ยนจากประเทศนำเข้าสินค้าเกษตร มาเป็นประเทศที่สามารถพึ่งตนเองได้ในด้านพืชผลการเกษตร จนกระทั่งสามารถส่งออกผลผลิตการเกษตรบางชนิดให้กับต่างประเทศ จนเป็นแหล่งรายได้แหล่งสำคัญให้กับประเทศ

ในปี 1983-84 ประชากรอินเดียกว่า 66.7% ประกอบอาชีพการเพาะปลูกธัญพืชจำพวก ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวสาลี ข้าวโพด บาเล่ย์ ชา อ้อย ยางพารา กาแฟ ปอ ฝ้าย และเมล็ดพืชน้ำมัน อัตราการเพิ่มผลผลิตการเกษตรโดยเฉลี่ยร้อยละ 2.7 ในขณะที่ประชากรยังคงเติบโตในอัตราร้อยละ 3 ถ้าเป็นเช่นนี้ต่อไปอินเดียก็จะมีธัญพืชไม่พอเลี้ยงประชากร รัฐบาลอินเดียจึงได้สนับสนุนเกษตรกรรมมากขึ้น แจกพันธุ์พืช ปุ๋ย แจกจ่ายสินเชื่อเพื่อการเกษตร ประกันราคาพืชผล จนทำให้ผลผลิตการเกษตรสูงขึ้นเรื่อย ๆ

ถึงแม้ว่า ภาคการเกษตรถือว่าเป็นภาคที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของอินเดีย เพราะตามโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของอินเดีย ความสำคัญของมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรในสัดส่วนของ GDP ที่ราคาต้นทุนปัจจุบัน ในปี 1980 ประมาณ 38.1% แต่ในปี 1984 ลดเหลือ 34.5% ในปี 1995 เหลือ 32.2% เห็นได้ชัดว่า ภาคการเกษตรกำลังลดความสำคัญในรูปสัดส่วนของ GDP ลงเรื่อย ๆ

ถึงแม้ว่า ภาคการเกษตรจะลดความสำคัญโดยเปรียบเทียบลง ภาคการเกษตรก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญของรายได้ประชาชาติ ประมาณ หนึ่งในสามของรายได้ประชาชาติและหนึ่งในห้าของสินค้าส่งออกทั้งหมดในปี 1993 นอกจากนี้ ภาคการเกษตรยังเป็นภาคที่แรงงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ การเพิ่มผลผลิตของภาคการเกษตรของประเทศอินเดียในอดีต ทำได้โดยการเพิ่มพื้นที่การเกษตร และเพิ่มระบบชลประทานให้กับพื้นที่การเกษตร แต่พื้นที่การเกษตรก็เริ่มถึงจุดตัน คือเหลือพื้นที่ที่จะขยายเพื่อการเกษตรน้อยมาก บวกกับการเพิ่มระบบชลประทาน เช่น เขื่อน ก็ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่เพาะปลูกไปเช่นกัน ดังนั้น การเพิ่มผลผลิตการเกษตรในอนาคตจำเป็นต้องมาจากการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของพื้นที่ รวมถึงการเพาะปลูกพืชแบบหลากหลาย (multiple cropping) เพื่อใช้พื้นที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

สาเหตุที่ภาคการเกษตรลดความสำคัญ ในด้านสัดส่วนของ GDP คือ

1. รัฐบาลมีภาระรายจ่ายด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องลดงบประมาณการใช้จ่ายด้านการเกษตร ทำให้การอุดหนุนโดยตรงต่อภาคการเกษตรลดลง และกระจายทรัพยากรไปพัฒนาด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเติบโต เป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นของรายได้ประชาชาติภายในประเทศ (GDP)

2. โครงสร้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีลักษณะไม่สมดุล โดยเฉพาะผู้ผลิตหรือเกษตรกรรายย่อยมีอยู่จำนวนมาก เมื่อขาดเงินอุดหนุนโดยตรง เกษตรกรรายย่อยจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายออกจากภาคการเกษตร สู่ภาคอุตสาหกรรมในรูปของแรงงาน

ในขณะที่ประเทศอินเดียกำลังพัฒนาไปสู่ความเจริญทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น แนวโน้มของผลผลิตภาคการเกษตรของประเทศ ถึงแม้จะเพิ่มขึ้นมากมายจนพอกับความต้องการในประเทศ แต่เมื่อพิจารณาเป็นสัดส่วนของ GDP กลับลดลงตามลำดับเวลา

5. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ

5.1 การค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ ไม่ได้เป็นสัดส่วนที่สำคัญของรายได้ประชาชาติภายในประเทศ การค้าระหว่างประเทศ (รวมธนาคารและอสังหาริมทรัพย์) คิดเป็น 10.95 % ของ GDP ในปี 1992-93 โดยทั่วไปแล้ว นโยบายเศรษฐกิจของอินเดียเริ่มให้ความสำคัญกับการค้าระหว่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้เอง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 5 รัฐบาลอินเดียได้เริ่มสนับสนุนการส่งออก ในอดีตรัฐบาลอินเดียเน้นการพึ่งพาตนเองได้ ด้วยนโยบายการผลิตที่ทดแทนการนำเข้าและเพิ่มการส่งออก อินเดียสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศได้พอกับปริมาณการนำเข้าที่จำเป็น ผลของนโยบายที่มองเข้าข้างใน (Inward Looking) นี้เอง ทำให้สัดส่วนของภาคต่างประเทศของอินเดียต่อทุกประเทศในโลก ได้ลดลงจาก 2.4% ในปี 1951-52 จนเหลือ 0.5 % ในปี 1992-93 ซึ่งจุดต่ำสุดอยู่ที่ประมาณ 42% ในปี 1980-81

ในช่วงหลายปีมานี้ รัฐบาลอินเดียเริ่มรู้ถึงความสำคัญของประสทธิภาพในการส่งออก การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำ ในช่วง 1973-74 และ 1979-80 ทำให้เกิดแรงกดดันที่รุนแรงต่อการเปลี่ยนแปลงดุลการชำระเงินและความต้องการมีเงินตราต่างประเทศไว้ใช้นำเข้าเครื่องจักรที่มีเทคโนโลยีระดับสูง การลดค่าเงินรูปี ในเดือนกรกฎาคม ปี 1991 ช่วยการส่งออกของประเทศอินเดียอย่างมาก

ในปี 1990-91 และ 1991-92 การส่งออกเพิ่มขึ้น 10-12% นับเป็นอัตราการเพิ่มที่สูง และอัตราส่งออกที่สูงขึ้นนี้ น่าจะเป็นผลมาจากการสนับสนุนการส่งออกของภาครัฐและการลดค่าเงินรูปี วิกฤติการณ์น้ำมันได้ซ้ำเติมปัญหาดุลการชำระเงินให้หนักลงไปอีก ทำให้วิกฤติการณ์สภาพคล่องด้านการเงิน ที่รัฐบาลพยายามแก้ไขแย่ลงไปอีก ถึงแม้การส่งออกจะเพิ่มขึ้นในปี 1991-92 ในจำนวนรูปี (ผลจากเงินรูปีลดค่า) แต่เมื่อคิดเป็นดอลลาร์สหรัฐอเมริกาแล้ว ปริมาณส่งออกกลับลดลง เนื่องจากปริมาณส่งออกไปสหภาพรัสเซียลดลงอย่างมาก การควบคุมการนำเข้าและการลดค่ารูปี ช่วยให้การนำเข้าตกลงประมาณ 1 ใน 5 เมื่อคำนวนเป็นดาลลาร์สหรัฐ ทำให้การขาดดุลการค้าดีขึ้นมาก การลดการควบคุมการนำเข้า ปัญหาในตลาดส่งออกและการเกิดกบฏในชุมชนได้ทำให้ดุลการค้าทรุดลงอีกในปี 1992-93 อย่างไรก็ตาม ในปี 1993-94 ดุลการค้าดีขึ้นมาก เนื่องจากการลดค่าเงินรูปีบวกกับสภาวะเศรษฐกิจซบเซาในประเทศอินเดีย

ลักษณะเด่นของการค้าระหว่างประเทศของอินเดียในหลายปีหลังนี้เป็นการเปลี่ยนส่วนประกอบของการค้า สินค้าออกบางชนิดได้ลดความสำคัญลงมาก เช่น ปอและอุตสาหกรรม

ปอเคยคิดเป็น 20% ของมูลค่าของส่งออกในปี 1950-51 แต่ลดเหลือ 0.6% ในปี 1992-93 สินค้าที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันเคยเป็นสินค้าที่ผลิตกันน้อยมากเมื่อ 20 ปีก่อน เช่น สินค้าวิศวกรรม เพชรเจียรไน สินค้าที่ทำด้วยมืออื่นๆ เคมีภัณฑ์ และสินค้าหนัง ผลิตภัณฑ์ปลาและเสื้อผ้า

ด้านการนำเข้า การผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าของเมล็ดพืช และสินค้าอุตสาหกรรมได้ทำให้สัดส่วนของการนำเข้าสินค้าบริโภคลดลงอย่างมากจาก 23% ในปี 1965-66 เหลือต่ำกว่า 1% ในปี 1991-92 พร้อมกับการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนของวัตถุดิบและสินค้าวัตถุดิบระดับกลางที่นำโดยปิโตรเลียม และเพชรที่ยังไม่เจียรไน เพิ่มจาก 35% เป็นกว่า 70% และทั้ง ๆ ที่พยายามผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ความต้องการที่จะนำเข้า ปุ๋ย กระดาษ เหล็ก และสินแร่ กลับเพิ่มขึ้นในขณะที่รัฐบาลสนับสนุนการนำเข้าเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง

สำหรับทิศทางการค้า สินค้าส่งออกของอินเดีย มีมูลค่าสูงขึ้นโดยตลอด ประเทศที่นำเข้าสินค้าจากอินเดียรายใหญ่ ๆ มี รัสเซีย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี อังกฤษ เบลเยี่ยม-ลัคเซมเบอร์ก ฮ่องกง อิตาลี ฝรั่งเศส และไทย โดยที่ รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ได้ลดปริมาณการนำสินค้าเข้าจากอินเดีย ในช่วง 1983-92 ในขณะที่ประเทศที่เหลือรวมทั้งประเทศไทยนำเข้าจากอินเดียเพิ่มขึ้น

สินค้านำเข้าของอินเดีย มีมูลค่าเพิ่มขึ้นโดยตลอด ประเทศที่ส่งออกสินค้าให้อินเดียที่สำคัญมี สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เยอรมนี เบลเยี่ยม-ลัคเซมเบอร์ก รัสเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรด สิงคโปร์ ซาอุดิอาราเบีย ฝรั่งเศส โดยที่การนำเข้าจาก สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รัสเซีย สิงคโปร์ ซาอุดิอาระเบีย มีแนวโน้มลดลง

อินเดียยังคงค้าขายกับประเทศในกลุ่มเอเซียใต้ และส่วนอื่นของเอเซียน้อยมาก ปี 1992 อินเดียสูญเสียกระแสการค้ากับรัสเซียไปมาก ในปี 1992 มูลค่าส่งออกสู่รัสเซียลดลงจากปี 1983 ถึงเกือบ 50% และปริมาณนำเข้าจากรัสเซีย ลดลงกว่า 75% การค้ากับประเทศในทวีปเอเซียยังคงอยู่ในระดับต่ำ มูลค่าส่งออกไปฮ่องกง และไทยเพิ่มขึ้น แต่มูลค่าส่งออกไปญี่ปุ่นลดลง ส่วนการนำเข้าจากประเทศในทวีปเอเซีย จากญี่ปุ่นและสิงคโปร์ลดลงในปี 1992 เมื่อเทียบกับปี 1983 เพิ่มขึ้นในบางปี แต่ด้วยอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์การค้าระหว่างอินเดียกับประเทศในภูมิภาคเอเซียใต้และเอเซียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ในช่วงปี ค.ศ.2000 (เหตุผลแสดงโดยชัดเจนใน บทที่ 5)

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลอินเดียอ้างมาโดยตลอดว่า การค้าเสรีเป็นนโยบายพื้นฐานของอินเดีย แต่นโยบายปกป้องหรือกีดกันการค้า กลับถูกนำมาใช้บ่อยครั้ง เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชาติ เหตุผลหลักที่มีการควบคุมการค้าระหว่างประเทศก็เพื่อปกป้องทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ และเพื่อลดการนำเข้าสินค้าที่ไม่จำเป็นและสินค้าฟุ่มเฟือย การปฏิรูปการค้าชุดแรกเริ่มในช่วง กรกฎาคม - ธันวาคม ของปี 1991 โดยการขจัดเงินอุดหนุนสำหรับการส่งออก การลดค่าเงินรูปีลง 22% ในมูลค่าดอลลาร์สหรัฐ และลดการจำกัดใบอนุญาติการนำเข้า อินเดียมีนโยบายเพิ่มเติมออกมาในเดือนเมษายน 1992 เพื่อยกเลิกการจำกัดใบอนุญาตินำเข้าสินค้าเครื่องจักร และสินค้าปัจจัยการผลิตขั้นกลางทั้งหมด และนำระบบอัตราแลกเปลี่ยนคู่มาใช้และเริ่มตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราจนในเดือนกุมภาพันธ์ ของปี 1993 อัตราแลกเปลี่ยนลดเหลืออัตราเดียว ซึ่งตั้งแต่นั้นมา รูปีก็มีค่าค่อนข้างคงที่เมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ ประมาณ 31.37 รูปีต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ

ตั้งแต่มีการปฏิรูปทางการค้า ภาษีสินค้าเข้าที่สูงสุดลดลงจาก 300% เหลือ 50% (ในงบประมาณของปี 1995) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในกลุ่มอาเซียนภาษีขาเข้ายังสูงอยู่ สินค้าบริโภคยังคงถูกปกป้องอย่างมาก ด้วยภาษีอากรอัตราสูง และข้อจำกัดทางด้านใบอนุญาติ รัฐบาลอินเดียไม่ค่อยเต็มใจที่จะลดข้อจำกัดบนสินค้าบริโภค แต่ได้ตั้งเป้าหมายที่จะลดภาษีบนสินค้าเข้า เช่น สินค้าบริโภค ปัจจัยการผลิตปุ๋ย และสินค้าเทคโนโลยีระดับสูง นับเป็นความพยายามที่จะพัฒนาการค้าที่สำคัญ สถานภาพที่ดีในส่วนของสำรองเงินตราต่างประเทศ ทำให้การปล่อยเสรีด้านภาษีศุลกากรง่ายขึ้น นโยบายปีที่ผ่านมา รวมถึงงบประมาณเร็ว ๆ นี้ได้ให้ประโยชน์ต่อผู้นำเข้าสินค้าเครื่องจักร โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับภาคส่งออก ภาษีนำเข้าบนเครื่องจักรที่ซื้อโดยบริษัทที่มีกิจการเชื่อมกับการส่งออก ลดลงเป็นศูนย์ ถ้าบริษัทส่งออก 7 เท่าของมูลค่านำเข้า ภาษีที่ลดมากที่สุดอยู่ในกลุ่มของชิ้นส่วนอีเล็คทรอนิค (Electronic Component) ลดลงจาก 40-65% เป็น 25-35% วัตถุดิบใยสังเคราะห์สำหรับอุตสาหกรรมผ้า จาก 30-60% เป็น 10-45% สินค้าอื่น ๆ ที่มีการลดคือ เครื่องจักรทุกชนิด คอมพิวเตอร์ เส้นใยแก้ว (Optical Fibers) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร น้ำมันและถ่านหิน ดังนั้น ภาษีก็มีส่วนในการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับการใช้จ่ายของรัฐบาล

นอกจากนี้รัฐบาลอินเดียยังมีนโยบายกระตุ้นการส่งออก ถึงแม้เงินอุดหนุนการส่งออกได้ถูกยกเลิกเมื่อรูปีลดค่าในปี 1991 รัฐบาลได้สร้างปัจจัยกระตุ้นผู้ส่งออกจำนวนหนึ่ง ซึ่งรวมถึงการยกเลิกภาษีบนรายได้จากการส่งออก อันเป็นนโยบายซึ่งยังใช้อยู่ในรัฐบาลปัจจุบัน นอกจาก

นี้รัฐบาลยังจัดให้มีเขตการค้าเสรีหรือเขตแปรรูปเพื่อการส่งออก [Export - Processing Zones (EPZs)] และเขตเทคโนโลยีสำหรับชิ้นส่วนอิเล็คทรอนิค บริษัทที่อยู่ในเขตนี้ นอกจากจะได้รับการละเว้นภาษีการขาย และภาษีสรรพากรแล้ว ยังได้การละเว้นภาษีรายได้เป็นเวลา 5 ปี ใน 8 ปีแรกที่ทำการผลิตด้วย ตั้งแต่มีนาคม 1994 ผู้ส่งออกไม่ต้องแลกเงินตราต่างประเทศในอัตราแลกเปลี่ยนที่ทางการกำหนด

ระบบภาษีของอินเดียเน้นหนักไปที่ ภาษีนำเข้า (Tariffs) และภาษีสินค้า (Excise Duties) ทั้งสองรวมกันเป็น 70% ของรายรับภาษี เนื่องจากความยากของการบริหารการจัดเก็บภาษี ภาคอุตสาหกรรมจึงต้องแบกรับภาระภาษีส่วนใหญ่ ในขณะที่ภาคการเกษตรและบริการได้หลุดรอดตาข่ายภาษี ช่องทางในการพัฒนาการจัดเก็บภาษีรายได้มีจำกัด ทำให้มีประชากรแค่ 2% เท่านั้นที่เสียภาษี การสูญเสียรายได้จากการลดภาษีขาเข้าอย่างมากในหลายปีนี้ทำให้รัฐบาลอินเดียต้องขยับไปสู่โครงสร้างภาษีภายในที่กว้างขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โครงสร้างภาษี แบ่งเป็น 3 ขั้น (20%, 30%, 40%) โดยเริ่มที่ 28,000 รูปี โครงสร้างนี้เริ่มในปี 1992 ในเวลาเดียวกันรัฐบาลได้ออกแบบระบบภาษีที่คาดกันว่าจะดึงเอา ภาคที่ไม่พัฒนาองค์กรแบบชัดเจน เช่น พ่อค้ารายเล็ก และพ่อค้าขายปลีก เข้าสู่ระบบภาษมากขึ้นี ในงบประมาณปี 1994 ภาษีรายได้บริษัทได้ลดลงเป็นอัตราเดียวคือ 40% บวกกับ 15% ภาษีรายได้บริษัทต่างชาติลดเป็น 55% โดยภาษีบนเงินปันผลและอัตราดอกเบี้ยค้างจ่ายของผู้ที่ไม่ได้อยู่อาศัยในอินเดียลดเหลือ 20% ภาษีกำไรจากรายได้ของทุน (กำไรที่ได้จากผลตอบแทน + ราคาทรัพย์สินที่สูงขึ้น) ถูกตัดเหลือ 30% นอกจากนี้ยังได้มีการเริ่มนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) มาใช้แทนภาษีสรรพากรบนสินค้า ในปี 1995 ระดับรายได้ที่ได้รับการยกเว้นภาษี คือ 40,000 รูปี มีการประกาศว่า ภาษีสรรพากรบนสินค้าหลายชนิดจะได้รับการยกเว้น แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอัตราภาษีของบริษัทและภาษีรายได้

5.2 การลงทุนจากต่างประเทศ

เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเจริญทางเศรษฐกิจ ประเทศอินเดียได้เน้นนโยบายสนับสนุนการลงทุน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมหนักที่สามารถเชื่อมไปสู่อุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ เช่น อุตสาหรรมเหล็กที่จะเป็นจุดเชื่อมไปสู่อุตสาหกรรมการผลิต เช่น รถยนต์ ฯลฯ สิ่งที่จำเป็นสำหรับการลงทุนคือเงินออม ที่แต่ละประเทศที่กำลังพัฒนาล้วนแล้วแต่มีจำกัด ประเทศอินเดียก็เป็นหนึ่งในกลุ่มนี้ ถึงแม้ว่าอินเดียจะมีอัตราการออมในอัตราที่ค่อนข้างสูงกว่าประเทศอื่น แต่ก็ยัง

ไม่พอจึงจำเป็นต้องนำเงินออมของผู้อื่นมาใช้ หรือยืมมือผู้อื่นมาลงทุนในประเทศอินเดียในรูปของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Indestment - FDI) ดังแสดงในตารางที่ 4 แสดงการลงทุนของต่างประเทศใน อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และไทย FDI ในปี 1992 เปรียบเทียบระหว่าง 3 ประเทศ อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา FDI ของประเทศปากีสถานสูงที่สุด สูงถึง 349 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ทั้ง ๆ ที่มีขนาดประเทศเล็กกว่าอินเดีย ตามด้วยประเทศอินเดีย 140 ล้านดอลลาร์ และศรีลังกา 123 ล้านดอลลาร์ เมื่อเทียบขนาดของประเทศและระบบเศรษฐกิจแล้ว ประเทศปากีสถานไม่น่าจะมี FDI สูงกว่าอินเดียได้ ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าว่า นักลงทุนต่างชาติเห็นว่า ประเทศปากีสถานมีบรรยายกาศเหมาะกับการลงทุนมากกว่าประเทศอินเดีย สาเหตุอาจเป็นเพราะความไม่เชื่อมั่นในนโยบายเกี่ยวกับการลงทุนในอินเดีย ในอดีตอินเดียเคยบังคับให้ต่างประเทศลดสัดส่วนการเป็นเจ้าของในกิจการใหญ่ ๆ ทำให้นักลงทุนจากต่างประเทศลังเลที่จะเข้ามาลงทุนระยะยาว

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศอินเดียได้ประสบสภาวะขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นบางปี การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดทำให้ต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลอินเดียแก้ไขสถานการณ์การสูญเสียเงินตราต่างประเทศ โดยการอาศัยเงินตราต่างประเทศจากการส่งเงินกลับประเทศของชาวอินเดียจำนวนมาก ที่อพยพไปทำงานหรืออาศัยในเอเชียตะวันออกกลาง เงินที่ส่งกลับมายังอินเดียนี้ นับเป็นสัดส่วนที่สำคัญของดุลการชำระเงิน และยังเป็นสัดส่วนที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เงินโอนเอกชนนี้เริ่มคงที่ในปี 1988 นอกจากนี้ ประเทศอินเดียยังได้เงินตราต่างประเทศจากนักลงทุนต่างประเทศที่ถูกส่งเข้ามาเพื่อลงทุนทั้งโดยตรงและผ่านตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งอินเดียเริ่มปฏิรูประบบการลงทุนโดยตรงของต่างชาติ ในปี 1991 เพื่อเพิ่มแรงดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในอินเดียมากขึ้น ประเทศอินเดียคาดที่จะดึงดูด FDI ได้ 600 ล้านดอลลาร์ ในปี 1993 800 ล้านดอลลาร์ ในปี 1994 นอกจากนี้แล้ว ดุลบัญชีเดินสะพัดยังได้รับการชำระโดยเงินสนับสนุนจากต่างชาติ และเงินกู้ด้านการพาณิชย์ และในปี 1993 การเปิดเสรีให้กับการลงทุนในด้านหลักทรัพย์ ทำให้อินเดียได้รับเงินตราต่างประเทศมากมาย ถึง 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทำให้ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ และสภาพคล่องภายในประเทศอินเดียสูงขึ้นมาก

ประโยชน์หลักที่ได้จาก FDI คือ การจ้างงาน และเทคโนโลยี เมื่อมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น แน่นอนปัญหาความยากจนย่อมลดลง บวกกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เข้ามาพร้อม ๆ กับการลงทุนจากต่างชาติ ทำให้แรงงานของอินเดียในอุตสาหกรรมที่ร่วมทุนโดยต่างประเทศ มีความรู้

ความชำนาญสูง ชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุน ส่วนหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก มูลค่าเพิ่มของสินค้าส่วนหนึ่งจะตกอยู่กับอินเดีย ทำให้อินเดียมีเงินตราต่างประเทศมากขึ้น

การปฏิรูประบบการลงทุนของต่างชาติเริ่มจากปี 1991 นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ

1. อนุมัติให้ชาวต่างชาติลงทุนได้ถึง 51% ของทุนทั้งหมด ในอุตสาหกรรมสำคัญ 34 ประเภท โดยไม่ต้องขออนุญาติ เพียงแค่ดำเนินขั้นตอนตามกฎหมายกับธนาคารชาติของอินเดีย

2. การลงทุนมากกว่า 51% จะอนุมัติให้เป็นกรณี ๆ ไป โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐบาล

3. ปรับปรุงและลดขั้นตอน ในการที่บริษัทอินเดียจะขอไปลงทุนต่างประเทศ และรวมไปจนถึงการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงการลงทุนไปทั่วโลก

4. แก้ไขข้อบังคับควบคุมอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อขจัดข้อจำกัดต่อบริษัทในอินเดียที่ชาวต่างชาติร่วมเป็นเจ้าของ และทำให้การไปลงทุนยังต่างประเทศของนักธุรกิจชาวอินเดียง่ายขึ้น

5. รัฐบาลร่วมลงนามในสัญญารับรองการลงทุนพหุภาคี และร่วมลงนามในสัญญาทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ เป็นต้น

การระดมเงินทุนจากต่างประเทศโดยผ่าน FDI นับว่ามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไปมาก ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย จึงต้องการให้มี FDI มาก ๆ เพื่อเร่งกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ตามแบบของแบบจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจ "นีโอคลาสสิกใหม่ (New Neoclassical Growth Theory)" (ดูภาคผนวก ข.) การที่การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เติบโตเร็ว ไม่สามารถบดบังรัศมีของการลงทุนจากต่างประเทศ (FDI) ได้ เพราะ FDI ก่อให้เกิดการลงทุนคงที่ใหม่ ๆ อันนำไปสู่กำลังการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ จะแพร่สู่ภาคอื่น ๆ และเพิ่มผลิตผลให้กับภาคนั้น ๆ ของระบบเศรษฐกิจต่อไป

ในปัจจุบันนี้ประเทศที่เข้ามาลงทุนโดยตรงในอินเดียมากที่สุด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งลงทุนมากในประเภทสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น Pepsi-Cola, Coca-Cola, Pizza Hut, Kentucky Fried Chicken รองเท้า Reebok และ Adidas ทั้งนี้ เพื่อรองรับตลาดลูกค้าชั้นกลางที่มีอำนาจซื้อถึง 300 กว่าล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าจำนวนประชากรของสหรัฐอเมริกาทั้งประเทศ (ผู้จัดการรายเดือน 11, 124)

ปัจจุบัน การลงทุนโดยตรงของต่างชาติในอินเดียยังนับได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่าจะมีตลาดที่ใหญ่โตรออยู่ในประเทศอินเดีย นักลงทุนต่างประเทศยังคงรังเรที่จะนำเงินก้อนใหญ่

เข้ามาผูกไว้กับการลงทุนในอินเดีย ทั้งนี้เพราะปัญหาบางประการ เช่น ปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่ขาดแคลนทั้งคุณภาพและปริมาณ การขาดการปฏิรูปกฎหมายแรงงาน (ที่เป็นที่กังวลของนักลงทุนชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก) และที่หนักที่สุดคือ การทำงานของข้าราชการอินเดีย ความล่าช้าในส่วนกลาง และระดับบริหาร ความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรื่องของเทคนิค เช่น เอกสารประมูลโครงการโครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงเงินกินเปล่าที่ต้องจ่ายให้เจ้าหน้าที่รัฐก่อนเข้าทำธุรกิจ

5.3 สถานะดุลการค้า ดุลการชำระเงิน การกู้ยืมต่างประเทศ

ประเทศอินเดียมีดุลบัญชีเดินสะพัดที่ดีขึ้นมากในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับทศวรรษก่อน ดุลบัญชีเดินสะพัดของปี 1993 ของอินเดียเกือบจะได้ดุล ถึงแม้จะยังคงขาดดุล และยังมีกระแสเงินทุนไหลเข้าประมาณ 9 พันล้านเหรียญสหรัฐ ปี 1994 ดุลบัญชีเดินสะพัดมีแนวโน้มที่จะแย่ลงคือเป็นลบมากขึ้น ด้วยเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า การฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจจะทำให้ประชาชนอินเดียมีรายได้สูงขึ้น และดังนั้นจะบริโภคสินค้าเข้ามากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลปล่อยให้มีการนำเข้าโดยเสรี ในปี 1994 ตัวเลขขาดดุลในบัญชีเดินสะพัดจะเป็น 1.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 1995 การขาดดุลอาจสูงถึง 3.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ[1]

ถ้าบัญชีเดินสะพัดตกต่ำอย่างรวดเร็ว ตลาดหรือวงการธุรกิจอาจตื่นตระหนกอย่างที่เกิดกกับประเทศเม็กซิโก แต่ในปัจจุบันทุนสำรองเงินตราต่างประเทศของอินเดียยังคงเพิ่มสูงขึ้นเพิ่มขึ้น 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในช่วง เมษายนถึงธันวาคมของปี 1994 ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากระแสเงินทุนไหลเข้าสุทธิของเอกชนยังคงมากอยู่

สำหรับประเทศอินเดีย ตัวเลขดุลชำระเงินมีข้อผิดพลาด สูงในส่วนของดุลการค้า เนื่องจากการลักลอกนำทองเข้าประเทศ ซึ่งอาจมากถึง 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ และการบันทึกการส่งออกที่ต่ำกว่าเป็นจริง เพื่อเลี่ยงภาษี ตัวเลขที่น่าเชื่อถือมากกว่า ได้แก่ ระดับของทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ ที่มีอยู่ 20 พันล้านเหรียญสหรัฐ ทุนสำรองทอง อีก 3.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ ดังนั้น สภาพคล่องระหว่างประเทศของอินเดีย ยังมีอยู่มากและแข็งแกร่ง อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ได้หมายความว่าการขาดดุลในบัญชีเดินสะพัดและกระแสเงินทุนไหลออกจะไม่เกิดขึ้นในปี 1995

ดุลการค้าของประเทศอินเดียเริ่มเป็นลบตั้งแต่ปี 1978 และเมื่อดูส่วนประกอบของสินค้านำเข้าพบว่า ช่วง 1983-85 อินเดียนำเข้าเครื่องจักร เครื่องมือคมนาคมและอุตสาหกรรมพื้นฐานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เชื้อเพลิง แร่ธาตุ เคมีภัณฑ์ การนำเข้าอาหาร ปศุสัตว์ เริ่มเพิ่มสูงขึ้น

---

[1] ที่มา EIU Country Profile (1995), India

แต่ในอัตราส่วนการเพิ่มที่ต่ำกว่า การนำเข้าเครื่องจักร เครื่องมือคมนาคม อุตสาหกรรมพื้นฐาน และเคมีภัณฑ์

ในส่วนของหนี้ต่างประเทศ ในปี 1992 อินเดียเป็นหนี้ต่างประเทศ 76,983 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งสูงกว่าหนี้ต่างชาติของปี 1980 ถึงเกือบ 4 เท่าตัว หนี้ต่างประเทศนี้คงจะเพิ่มขึ้นในอนาคตอันใกล้ แต่จะเพิ่มในอัตราที่ต่ำลง เนื่องจาก รัฐบาลอินเดียจะต้องผ่อนชำระเงินต้นอย่างหนัก เพื่อลดหนี้และที่สำคัญคือการผ่อนชำระหนี้ต้องไม่ใช่วิธีที่สร้างหนี้ต่อไปอีก

ในปลายปี 1993 อินเดียเป็นหนี้อดีตสหภาพโซเวียต ประมาณ 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หนี้นี้เกิดจากการนำเข้าสินค้าเพื่อความมั่นคงของประเทศ เช่น อาวุธต่าง ๆ เดิมหนี้จำนวนนี้คิดเป็นเงินรูเบิล แต่เมื่อเกิดการล้มลงของอดีตสหภาพโซเวียต อินเดียกับรัสเซียก็เซ็นสัญญาที่จะจ่ายเป็นเงินรูปีแทน การชำระหนี้ทั้งหมดในปัจจุบันประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

บทที่ 3

ประเทศปากีสถาน

ชื่อทางการ	สาธารณะอิสลาม ปากีสถาน
	(Islamic Republic of Pakistan)
Independence	14 สิงหาคม 1947
ผู้ปกครองรัฐ	ประธานาธิบดี ฟารูค อาเหม็ด ชาน เลการี
ผู้ปกครองคณะรัฐบาล	นายกรัฐมนตรี เมนาเซอร์ บุตโต
พรรครัฐบาล	Coalition Government
เมืองหลวง	อิสลามาบัด
ภาษาทางการ	เออร์ดู (อังกฤษ, ปัญจมี, พุชต้า, ซินดี้ และบาลูชี)
เงินตรา	รูปี (RP) = 100 ไพซา
อัตราแลกเปลี่ยน	Rp 30.56 ต่อดอลลาร์ (สิงหา 94)
พื้นที่	803,943 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	119.22 ล้าน (1992)
GDP ต่อหัว	10,085 รูปี (1992)
อัตราเติบโตแท้จริงของ GDP	3% (1993)
GNP ต่อหัว	410 ดอลลาร์สหรัฐ (1992)
อัตราเติบโตแท้จริงของ GNP	4.5% (1992)
อัตราว่างงาน	6.2% (1993)
อัตราเงินเฟ้อ	9.3% (1993)
ดุลการค้า	-3.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1993)
หนี้ต่างประเทศ	24.068 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992)
เงินสนับสนุนจากต่างประเทศ	206 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1994-1995)

ที่มา: The Asia &Pacific Review 1995

ปากีสถาน

1. คำนำ

ในอดีตพื้นที่ที่เป็นตั้งของประเทศปากีสถานในปัจจุบัน ถูกบุกรุกอย่างต่อเนื่องโดยชาวอารยัน เปอร์เซียน มาซีโดเนียน เอเชียกลาง ฮันส์ ตุรกี อาหรับ และโมกุล (ชาวมองโกลที่เข้ามายึดครองอินเดียช่วงศตวรรษที่ 16-17) พ่อค้าของบริษัท British East India มาถึงในช่วงต้นของศตวรรษที่ 17 ขณะที่อาณาจักรโมกุลตกต่ำ อังกฤษได้แผ่อิทธิพลเข้าสู่ปากีสถาน และกลางศตวรรษที่ 19 อังกฤษควบคุมชาวซินด์ได้ และได้มีสงคราม 2 ครั้งกับชาวซิกในปันจาบในปี 1857 หลังจากสงครามแบ่งแยกดินแดนหนแรก พวกอังกฤษก็ได้เข้าปกครองอนุทวีปโดยตรง ในปี 1891 ชาวฮันซาบนพรหมแดนประเทศจีนก็ได้ยอมจำนนต่ออังกฤษ ประเทศปากีสถานได้รับสืบทอดระบบการบริหารและระบบกฎหมายของอังกฤษ รวมถึงภาษาและอารยธรรม การถือว่าชาวมุสลิมของอนุทวีปเป็นผู้รับผิดชอบต่อการแข็งเมืองของชาวอินเดียในปี 1857 ทำให้อังกฤษพยายามที่จะปราบปรามชาวมุสลิม แนวคิดที่ว่าชาวอิสลามต้องการเป็นอิสระจากดินแดนที่มีชาวฮินดูเป็นชนกลุ่มใหญ่ถูกแถลงออกมาในปี 1930 โดยนายฮาเหม็ด อิกบาล นักปรัชญาและนักกวี แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับโดยกลุ่มมุสลิมในอินเดียที่นำโดยนายฮาเหม็ด อาลี จินนา ในวันที่ 23 มีนาคม 1940 ประเทศปากีสถานได้ถูกจัดตั้งขึ้นจากดินแดนของอินเดียภายใต้การปกครองของอังกฤษเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 1947 ดั้งเดิมมี 2 ส่วนคือ ปากีสถานตะวันตก ปากีสถานในปัจจุบันและปากีสถานตะวันออก ซึ่งปัจจุบันคือบังคลาเทศ ทั้งสองส่วนแยกกันด้วยดินแดนของอินเดียที่กว้าง 1000 ไมล์ ชาวมุสลิม ฮินดู และซิกจำนวนมากเดินทางข้ามเขตแดนเพื่อการกระจายประชากรครั้งใหญ่ โดยเฉพาะปากีสถานตะวันตก กลายเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม หลังจากที่จินนาผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ก่อตั้งประเทศเสียชีวิตในกันยายน 1948 ประเทศปากีสถานได้ปกครองโดยรัฐบาลพลเรือนที่ข้าราชการมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นทุกขณะ ตั้งแต่ได้รับอิสระจากอังกฤษและมีรัฐบาลพลเรือนปกครองประเทศ

ปากีสถานอ้างตนเป็นสาธารณรัฐอิสลามในวันที่ 23 มีนาคม 1956 นายพล ฮัมหมัด อายับ ข่าน ก่อรัฐประหารยึดอำนาจบริหารได้ในเดือนตุลาคม 1985 เดือนมีนาคม 1969 นายพลฮัมหมัด อายับ ข่าน ถูกขับออกจากอำนาจโดยนายพล ยาย่า ข่าน

การเลือกตั้งโดยเสรีของประเทศปากีสถานได้เกิดขึ้นครั้งแรกในเดือนธันวาคม 1970 ซัลฟีกา อารี บุตโต แห่งพรรคประชาชนปากีสถานได้รับคะแนนท่วมท้นด้านตะวันตก ในขณะที่ ชีก จิเบอร์ เรมาน แห่งกลุ่มอาวามีชนะในด้านตะวันออก การเรียกร้องให้มีอิสระในการปกครองตนเองได้รับการสนับสนุนจาก ยาย่า และบุตโต อันเป็นเหตุนำไปสู่การประกาศตัวแยกเป็น สาธารณประชากร

บังคลาเทศในวันที่ 26 พฤษภาคมปี 1971 สงครามกลางเมืองประทุขึ้นหลังจากที่กองกำลังของ ยาย่า จับตัว นาย จิเบอร์ ได้และพยายามปราบจราจล

ประเทศอินเดียเข้าแทรกแซง สงครามกลางเมืองจบลงที่การยอมจำนนของกอง กำลังปากีสถานในบังคลาเทศในเดือนธันวาคม 1971 หลังจากที่เกิดการแบ่งแยกเป็นบังคลาเทศ ยาย่าได้มอบอำนาจให้บุตโต

นายพล เซีย อูล ฮัค ขับไล่บุตโตสำเร็จในเดือนกรกฎาคม 1977 และจับเขาขึ้นศาลให้ข้อหาสังหารนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม บุตโตถูกแขวนคอในปี 1979 แต่เซียเองกลับมาเสียชีวิตในเหตุการณ์เครื่องบินตกในเดือนสิงหาคม 1988 เบนาเซอ ลูกสาวบุตโตสืบทอดความเป็นผู้นำพรรคประชาชนปากีสถานต่อจากบุตโต และขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนพฤศจิกายน 1988 แต่เบนาเซียได้ถูกประธานาธิบดีกูลัม อิรัคข่าน ปลดจากคณะรัฐบาลในปี 1990 คณะรัฐบาลผสมชุดใหม่นำโดย นาวัส ชารีฟ ซึ่งถูกอิรัคปลดในปี 1993 ในข้อหาโกงการเลือกตั้งและคอรัปชั่น ถึงแม้ว่าคณะรัฐบาลจะได้กลับเข้าดำเนินการต่อโดยคำสั่งศาล ชารีฟได้ตัดสินใจลาออก และเบนาเซีย บุตโต ได้กลับเข้าสู่ตำแหน่งในการเลือกตั้งเดือนตุลาคม ปี 1993

2. ภาพรวมเศรษฐกิจ

2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ

ประเทศปากีสถานมีการปรับเปลี่ยนในโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับประเทศอินเดีย ศรีลังกา และประเทศที่เคยอยู่ในระดับการพัฒนาระดับนี้มาก่อน นั่นคือ การที่ภาคการเกษตรลดความสำคัญลง และภาคอุตสาหกรรมเพิ่มความสำคัญมากขึ้น ทั้งนี้เพราะนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างการเติบโตด้วยภาคอุตสาหกรรม

ในปี 1981 ความสำคัญของผลผลิตภาคการเกษตร (ที่วัดจากมูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรต่อ GDP) อยู่ที่ 30.83% (ณ ราคาต้นทุนปัจจัยในปัจจุบัน) แต่ในปี 1992 มูลค่าผลผลิตภาคการเกษตรเหลือแค่ 26.28% ของ GDP ตรงกันข้าม ภาคอุตสาหกรรมกลับมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ในปี 1981 ภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นสัดส่วนได้ 15.09% ของ GDP และในปี 1992 สัดส่วนนี้คือ 17.36 % ของ GDP[1]

---

[1] ปีของปากีสถานเป็นปีงบประมาณ เริ่มจาก วันที่ 21 มีนาคม - 20 มีนาคม ของปีถัดไป

ภาคการก่อสร้างซึ่งนับได้ว่าเป็นภาคที่ค่อนข้างสำคัญของประเทศปากีสถานมีสัดส่วน 4.68% ของ GDP ในปี 1981 และ 4.06% ในปี 1992 นับว่าลดความสำคัญลงเพียงเล็กน้อย ภาคต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศมีสัดส่วน 15.05% ของ GDP ในปี 1981 และเพิ่มขึ้นเป็น 16.40% ในปี 1992

2.2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจทั่วไป

ประเทศปากีสถานมีความต่อเนื่องในการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับแรกในช่วงปลายทศวรรษ 1950 ปากีสถานได้รักษาความต่อเนื่องนี้ไว้ แม้ในช่วง7 ปีที่ประเทศขาดผู้ปกครองระหว่างทศวรรษ 1970 แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี 3 แผนแรกที่ใช้ในช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 ได้เน้นการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากภาวะที่ล้าหลังและค่อนข้างหยุดนิ่ง ในช่วงที่ได้อิสระใหม่ ๆ จุดเน้นแรกเริ่มอยู่บนการเป็นประเทศอุตสาหกรรม แต่ต่อมาประเทศปากีสถานก็ได้หันกลับมาให้ความสนใจกับภาคการเกษตร ในช่วงนี้เศรษฐกิจโตอย่างรวดเร็ว แต่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ที่เห็นได้ชัดตกไปสู่ประชากรส่วนน้อย ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้นี้นำไปสู่ประเด็นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 4 เนื่องจากการต้องการให้มีงบประมาณได้ดุลปีต่อปี การวางแผนระยะกลางถูกยกเลิกไปในชั่วคราว การวางแผนระยะกลางเริ่มอีกหนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 5 ในปี 1978 แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 ปรับสู่ปรัชญาการไม่เข้าแทรกแซงของรัฐ และปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 8 ได้เตรียมการสานต่อจากแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ทั้งในด้านความต่อเนื่องด้านการแนวทางและนโยบาย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 4 1970-74 ได้ถูกจัดเตรียมเพื่อเน้นความเป็นธรรมในสังคม และเพื่อจัดสรรใบอนุญาตทำธุรกิจ ในช่วง 1972-77 ที่นายซัลฟีก่า อาลี บุตโต เป็นนายกรัฐมนตรี เศรษฐกิจหลายสาขาได้รับการปรับเป็นของรัฐ อันส่งผลให้การลงทุนทางอุตสาหกรรมของเอกชนลดลงอย่างมาก ในเวลาเดียวกันรัฐบาลได้ปรับปรุงเทคโนโลยีภาคการเกษตร เพื่อตอบรับการปฏิวัติเขียวและการเริ่มอพยพของแรงงานจำนวนมหาศาลไปสู่ประเทศตะวันออกกลาง แต่ภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมก็ไม่สามารถพัฒนาได้เร็ว และมีแค่ภาคบริการเท่านั้นที่โตขึ้นเรื่อย ๆ โดยที่ไม่มีนโยบายรบกวน

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 เริ่มขึ้นที่ปลายช่วงแห่งความยุ่งยากของเศรษฐกิจของประเทศปากีสถาน หลังจาก 25 ปีแห่งการเติบโตที่สูงระบบเศรษฐกิจของโลกก็ได้ประสบกับเหตุการณ์เลวร้ายที่ไม่คาดคิดมาก่อน ในช่วงทศวรรษ 1970 เศรษฐกิจทั่วโลกมีอัตราการเติบ

โตลดลง ทำให้อัตราเงินเฟ้อลด ประเทศเช่นประเทศปาคีสถานที่ไม่ส่งออกน้ำมันดิบหรือสินค้าอุตสาหกรรมประสบกับปัญหาด้านการเงิน ที่แย่ไปกว่านี้การพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกลับซ้ำเติมปัญหาการเงินให้หนักลงอีก การสูญเสียปาคีสถานตะวันออกในปี 1971 การลดลงของเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศอย่างกระทันหัน นโยบายการปรับเป็นของรัฐบาลโดยรัฐบาลใหม่ในช่วงนั้น ปัญหาการเรียกร้องของแรงงาน ความพยายามที่จะเร่งการลงทุนสาธารณะโดยไม่พยายามที่จะระดมทุนจากภายในและต่างประเทศ ยังผลให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่ไม่ถูกต้อง และทำให้ประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจต่ำมาก เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 5 ในช่วง 1978-82 คือการทำให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ และแก้ไขสถานการณ์ของส่วนที่จนที่สุดของชุมชน แผนพัฒนาที่นำมาใช้ได้รับการพิจารณาว่า ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะเมื่อพิจารณาผลต่อเศรษฐกิจของปาคีสถานในกรณีวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่สองและในกรณีราคาสินค้าตกต่ำช่วงต้นทศวรรษ 1980 GDP ที่แท้จริงสูงขึ้นโดยเฉลี่ย 6.4 % ในช่วงนี้มาตรการที่ใช้ควบคุมภาคอุตสาหกรรมหลายมาตราการถูกยกเลิก การขาดดุลชำระเงินและดุลบัญชีเดินสะพัดไม่สูงขึ้น ประเทศปาคีสถานเริ่มผลิตอาหารได้พอเพียงกับความต้องการ ยกเว้น น้ำมันที่ใช้รับประทาน แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการกระตุ้นการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของเอกชน เนื่องจากการใช้จ่ายที่ต่ำไปในการพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐานในชนบทและสิ่งที่สังคมต้องการ

เมื่อได้มีการใช้กฎอัยการศึกในเดือนกรกฎาคมของ 1977 ระบบเศรษฐกิจได้ล้มละลายไปก่อนแล้ว ตั้งแต่ช่วงปลายของเดือนมิถุนายนปี 1977 ประวัติศาสตร์ของปาคีสถานแสดงว่าสินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิของระบบธนาคารเป็นลบประมาณ 566 ล้านรูปี (หรือ 57 ล้านเหรียญสหรัฐ) ในปี 1976-77 แม้ว่าอัตราการลงทุนจะเพิ่มขึ้น 19.3% ของ GDP และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (หรือ 6.7% ของ GNP) อัตราการเติบโตของ GDP ได้ลดลง 2.8 % ดังนั้น การเติบโตในผลผลิตประชาชาติต่อหัวจึงเป็นลบ ผลคือราคาผู้บริโภคเพิ่ม 11.8% ปี 1977-78 ปีสุดท้ายของช่วงที่ขาดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มาตรการจำนวนหนึ่งถูกนำมาใช้เพื่อย้อนนโยบายเก่าและแก้ไขสถานการณ์การเงิน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 5 (1978-83) ได้ถูกจัดเตรียมขึ้นในปีนั้น เพื่อตอบสนองต่อการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ และเพื่อหาเงินทุนให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ประเทศปาคีสถานได้ขอความช่วยเหลือจาก International Monetary Fund (IMF) และธนาคารโลกอย่างมากในเรื่องสินเชื่อ (Special Drawing Right) จำนวน 1,079 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในช่วง 2 ปีครึ่งที่ครบกำหนดในเดือนพฤศจิกายน 1983

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 รวมเป้าหมายการลงทุน การเติบโต อัตราเงินเฟ้อที่ต่ำ และการสร้างเสถียรภาพให้กับการเงินภายในและนอกประเทศ จุดอ่อนจุดใหญ่ของแผนพัฒนาฉบับที่ 5 คือ การพึ่งการยืมเงินจากสถาบันการเงินภายในประเทศที่ไม่ใช่ธนาคาร เพื่อให้งบดุลของประเทศได้ดุล การยอมให้การใช้จ่ายปัจจุบันเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อป้องกันประเทศ ทำให้ภาวะเกินดุลบนดุลรายรับสุทธิกลับอยู่ในสภาพขาดดุลในปี 1982-83 นับเป็นหนแรกในประวัติศาสตร์ของปากีสถานที่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ การกู้เงินจากสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในช่วงนี้สูงถึง 31 % ของการขาดดุลทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 1972-78 ที่ไม่ได้ใช้แผนพัฒนาฉบับนี้ ปรากฏว่า การกู้ยืมจากภาคเอกชนที่ไม่ใช่ธนาคารสูงขึ้นถึง 2 เท่าในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 และสูงขึ้นอีกมากในแผนพัฒนาฉบับที่ 6

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 ครอบคลุมช่วง 1983-87 เป็นแผนที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 ด้วยการสร้างเสถียรภาพให้กับการเงินภาคระหว่างประเทศ ทำให้เกิดกระแสความรู้สึกว่ายังต้องใช้ความพยายามอีกมากในการเพิ่มความช่วยเหลือต่อโครงการที่กำลังพัฒนาอย่างกระตือรือร้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 จึงเน้นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีนโยบายเชื่อมโยงกันอย่างดี เพื่อความต่อเนื่องของการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ บนพื้นฐานของภาคการผลิตที่หลากหลายและแข็งแกร่ง พร้อม ๆ ไปกับการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม โดยหลักแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 เป็นการรักษาอัตราการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ เสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่กำลังลดลง การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาวัฒนธรรม และการจัดหาซึ่งปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพให้ประชาชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 6 เล็งไปที่ข้อบกพร่องใหญ่ ๆ บางประการของระบบเศรษฐกิจของปากีสถาน อัตราส่วนการลงทุนต่อเงินออม ผลิตผลการเกษตรที่ต่ำ การพึ่งพิงพลังงานที่นำเข้าอย่างมากโดยเฉพาะน้ำมัน และการใช้จ่ายเกี่ยวกับอนามัยและการศึกษาที่ไม่พอเพียงมาโดยตลอด ในช่วงแผนพัฒนานี้ เศรษฐกิจของปากีสถานโตด้วยอัตราเฉลี่ย 6.5% ความจริงอัตราการเติบโตน่าจะสูงกว่านี้ ถ้าไม่มีความแห้งแล้งอย่างรุนแรงในปี 1986 และ 1987

ในการประมาณความสำเร็จและไม่สำเร็จของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 6 สามารถสรุปเป็นประการแรกได้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจกลายมาเป็นลักษณะธรรมดาของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นนโยบายเศรษฐกิจควรจะเน้นที่องค์ประกอบของการเติบโตที่เหมาะที่สุดกับการบรรลุเป้าหมายการกระจายรายได้และเป้าหมายทางสังคมเศรษฐกิจ ในขณะที่ยังดำรงไว้ซึ่งอัตราการเติบโต ประการที่สอง การบริหารทางเศรษฐกิจที่สมเหตุสมผลและมีอัตราการเติบโตที่สูงและมีเสถียรภาพ รวมถึงการให้ความสำคัญกับภาคการเกษตร และการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้นการเติบโต

ของระบบเศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 จึงอาศัย ปุ๋ย น้ำ และการเติบโตที่วางพื้นฐานอยู่บนเทคโนโลยีทางการเพาะปลูกในการผลิตของเกษตรกรรายเล็ก ทั้งการผลิตเพื่อส่งออก เช่น ข้าวฟ่าง ข้าว ผลไม้ ผัก ดอกไม้ เนื้อสัตว์ และการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าในจำพวก พืชน้ำมันและผลผลิตนม การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับเหล็ก การปรับการแปรรูปผ้าและอาหารให้ทันสมัย ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร นอกจากนี้แผนพัฒนาฉบับที่ 6 ยังรวมการลดข้อบังคับเพื่อให้มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน และการลดระดับความยากจนโดยเฉพาะภาคชนบท ด้วยนโยบายรายได้และการจ้างงาน รวมถึงการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างสตรีกับบุรุษ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 7 ช่วง 1988-92 เน้นการใช้จ่ายของภาครัฐบาล ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพื่อพลังงานเพิ่มขึ้น ในขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่ออุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยได้ลดลง แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 7 เน้นการลงทุนของเอกชนในทุก ๆ สาขาของระบบเศรษฐกิจมากกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ตามแผนฝ่ายพัฒนาน้ำและพลังงานของภาครัฐควรจะชำระโครงการการลงทุนของตนโดยใช้กำไรและการกู้ยืม รัฐบาลได้กำหนดมาตรการการปรับเปลี่ยนไปเป็นเอกชนและการลดมาตรการการควบคุมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนของปี 1990 ธนาคารของรัฐและธุรกิจการผลิตของรัฐ ได้ถูกขายให้กับเอกชน นอกจากนี้ภาคเอกชนก็ยังได้รับการสนับสนุนให้ลงทุนในสาขาอื่น ๆ ที่เคยเป็นกิจการผูกขาดภาครัฐ เช่น การผลิตพลังงานและการคมนาคมสื่อสาร การลงทุนของเอกชนไม่ต้องการการเห็นชอบจากรัฐบาล ยกเว้นในกรณีที่เป็นอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และไม่มีคำถามเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินทุน และให้มีการยกเว้นภาษีบนเครื่องจักรชิ้นส่วนโรงงานที่นำเข้าจากต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 7 นี้ได้กำหนดเพดานให้กับการใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และมาตรการภาษีใหม่ ๆ โดยที่ภาคการเกษตรไม่ได้ถูกแตะต้องโดยทั่วไป แผนการได้ตั้งเป้าการเติบโตของภาคส่งออกถึง 9.6% ต่อปี ในขณะที่การนำเข้าจะเพิ่มขึ้น 4.6% ต่อปี และ GDP สูงขึ้น 6.5% ต่อปี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 8 (1993-97) ยังดำรงความต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 โดยเน้นการลงทุนของภาคเอกชน ตลอดจะการลงทุนของต่างชาติ

2.3 ภาวะเศรษฐกิจ

ประเทศปากีสถานประสบปัญหาเศรษฐกิจในช่วงปี 1994 ทำให้อัตราการเติบโตของ GDP มีแค่ 4% ต่ำกว่าที่คาดไว้ แต่ก็ยังสูงกว่าอัตราการเติบโต 2.3% ในปี 1993 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดในรอบ 20 ปี ทำให้ทั้ง 2 ปีคือ 1993, 1994 อัตราการเติบโต เฉลี่ยต่ำที่สุดในรอบ 20 ปี ด้วยประชากรที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 3% ต่อปี เงินรายได้ต่อหัวสูงขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

หลังจากที่ภาคการเกษตรประสบปัญหาน้ำท่วมและศัตรูพืชระบาด ในปี 1993 ภาคการเกษตรได้ฟื้นตัวในปี 1994 ในปี 1993 ผลผลิตภาคการเกษตรลดลง 5.3% (มีอัตราการเติบโตเป็น -5.3%) ในปี 1994 ภาคนี้โตขึ้น 2.6% ซึ่งเป็นผลจากการเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวและอ้อยอย่างมาก รวมกับผลผลิตพืชต่าง ๆ การประมง ปศุสัตว์ และป่าไม้ที่ดีขึ้น ฝ้ายและข้าวสาลีเป็นพืชสำคัญในปากีสถาน กลับมีผลผลิตต่ำลง การผลิตฝ้ายลดลง 11% เพราะปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ในขณะที่อากาศที่ไม่เหมาะกับการเพาะปลูกลดผลผลิตข้าวสาลีถึง 6.5%

การเติบโตของภาคการผลิต ในปี 1994 อยู่ที่ 5.4% ต่ำกว่าปี 1993 เพราะการที่ธุรกิจก่อสร้างลดลงมาก บวกกับภาคพลังงานโตช้าลง อุตสาหกรรมโต 5.6% ในปี 1994 สูงกว่าปี 1993 เล็กน้อย แต่ก็ต่ำกว่าเป้าหมาย 8.2% ของปี ด้วยเหตุผลหลายประการ อุตสาหกรรมเชื่อมโยงกับฝ้ายโดยเฉพาะการปั่นฝ้ายมีผลผลิตต่ำ เนื่องจากการขาดแคลนพลังงานที่ทำให้ทุกภาคการผลิตถูกกระทบหมด และความยุ่งยากทางการเมืองและสังคมในแคว้นซินด์และเมืองการาจี

การเติบโตโดยเฉลี่ยที่ต่ำและเงินให้กู้น้อย ส่งผลให้ภาคก่อสร้างเติบโตน้อยลงจาก 5.8% ในปี 1993 เหลือ 3.7% ในปี 1994 อัตราการเติบโตของโรงผลิตพลังงานและจำหน่ายลดลงในปี 1994 เป็น 6.1% เทียบกับ 7% ของปีก่อน ในสองสามปีที่ผ่านมาการเติบโตของภาคพลังงานลดลงอย่างมาก แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามหาทางแก้ไข แต่ก็อาจใช้เวลานานในการแก้ไขได้สำเร็จ

การเติบโตในภาคบริการในปี 1994 ลดลงเนื่องจาก ความไม่แน่นอนทางด้านการเมืองในช่วงต้นปี งบประมาณที่รัดตัวและการตัดงบใช้จ่ายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุน ภายในประเทศทั้งหมด เพิ่มขึ้นประมาณ 12% ในปี 1994 และ 14% ในปี 1993 การลงทุนของเอกชนซึ่งมีขนาดประมาณครึ่งหนึ่งของการลงทุนทั้งหมด เพิ่มขึ้น 13.1%

3. โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

3.1 การขนส่งและคมนาคม

ในช่วงหลายปีนี้ถนนและโครงช่วยทางเดินอากาศของปากีสถานโตเร็วกว่า ทางรถไฟซึ่งเป็นวิธีคมนาคมแบบหลักตั้งแต่ปี 1947 ตั้งแต่ 1977 ปริมาตรของสินค้าและจำนวนผู้โดยสารที่บรรทุกและเดินทางโดยรถไฟโตขึ้นน้อยมาก ในขณะที่สินค้าที่ส่งโดยใช้ถนนและจำนวนผู้โดยสารเครื่องบินโตมากกว่า 2 เท่า การลงทุนทั้งหมดในส่วนของขนส่งและคมนาคมมีประมาณ 34.2 พันล้านรูปี (ปากีสถาน) ในปี 1991 โดยมีภาคเอกชนรับผิดชอบ 35.1% และยังมีโครงการที่สนับสนุนโดยเงินอุดหนุนเพื่อการพัฒนาทางหลวงหลักและสร้างทางใหม่ ๆ ที่เชื่อมระหว่างเหนือกับใต้ ปากีสถานมี

ระบบรางยาว 8,775 กิโลเมตร ในปี 1993 รัฐบาลมีตัวรถจักร 666 คัน และ 28,500 กระบวนขนของ รายได้รวมในปี 1992 เท่ากับ 9 พันล้านรูปี (ปากีสถาน) สูงขึ้น 9.7% จากปี 1991 รถไฟเหล่านี้ล้าสมัย และต้องการการลงทุนอย่างมากเพื่อให้พอกับความต้องการ

ในเดือนมิถุนายนปี 1993 ปากีสถานมีถนนยาว 188,332 กิโลเมตร จำนวนนี้ยังต่ำกว่าระดับที่การจราจรปัจจุบันต้องการมาก ถนนลาดยางคิดเป็น 50.8% ของถนนทั้งหมด ในเดือนมีนาคม 1992 รัฐบาลอนุมัติโครงการก่อสร้างและซ่อมแซมถนน 5 ปี มูลค่า 73 พันล้านรูปี (ปากีสถาน) โครงการนี้มีแผนสร้างถนน 4 เลน 339 กิโลเมตร การขนส่งทางถนนโดยมากเป็นของเอกชน บางส่วน เช่นการส่งสินค้าและผู้โดยสารบางอย่างจัดบริการโดยบริษัทของภาครัฐบาล

นอกจากนี้ปากีสถานยังมีท่าเรือซึ่งมีสองท่าเรือเป็นท่าเรือนานาชาติ ที่การาจีและท่าเรือฮัมมัดบิน คาลิม ส่วนการเดินทางอากาศสายการบินนานาชาติแห่งปากีสถานมีเครื่องบิน 47 ลำ ณ สิ้นเดือนมีนาคม 1994 นอกจากนี้ยังมีโครงข่ายสนามบินนานาชาติ 49 แห่ง และสนามบินภายใน 36 แห่ง สายการบินเอกชนได้รับอนุญาตเมื่อปี 1993

การสื่อสารคมนาคมของปากีสถานดีขึ้น กว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้วมาก จำนวนโทรศัพท์ในเดือนมีนาคม 1994 มี 1,667,548 เบอร์ เมื่อเทียบกับ 461,000 เบอร์ในปี 1984

3.2 พลังงาน

ระบบเศรษฐกิจของปากีสถานประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนพลังงานสูงขึ้น ความจุที่ติดตั้งในปัจจุบันประมาณ 11,000 เมกกะวัตต์ ซึ่งไม่พอที่จะรองรับความต้องการที่มีอยู่ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 ปัญหาการขาดแคลนพลังงานอยู่ระหว่าง 15-35% ของระบบในช่วงที่มีความต้องการสูงสุด ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจมูลค่าหลายพันล้านต่อปี ปลายปี 1993 รัฐบาลใหม่จัดตั้งหน่วยงานเพื่อเตรียมนโยบายพลังงาน หน่วยงานนี้เสนอข้อแนะนำที่จะช่วยเคลื่อนย้ายทรัพยากรและสนับสนุนเอกชนให้ลงทุนในภาคพลังงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับระบบที่มีอยู่ และเพิ่มการผลิตน้ำมันและก๊าสในประเทศ

การลงทุนขนาดใหญ่บวกกับการเพิ่มประสิทธิภาพของการระบบพลังงานและเพิ่มปริมาณให้ทันกับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ จะทำให้ปัญหาการขาดแคลนพลังงานหมดไปหรืออย่างน้อยลดความรุนแรงของปัญหาลง อันจะเป็นการกระตุ้นภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ปัจจุบันประสบปัญหาขาดแคลนพลังงาน

ประเทศปากีสถานมีอัตราการบริโภคพลังงานเชิงพาณิชย์ต่อหัวที่ต่ำไม่ว่าจะเทียบกับมาตรฐานใด ๆ แต่การบริโภคพลังงานได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในหลายปีมานี้ จากจำนวนพลังงานที่

เทียบเท่าน้ำมัน 135 กิโลกรัมในช่วงกลางทศวรรษ 1960 เป็น 246 กิโลกรัมในช่วง 1991 ในปีหลังนี้ การบริโภคพลังงานเชิงพาณิชย์มีขนาด 28.9 ล้านตัน การบริโภคพลังงานทั้งหมดใช้น้ำมัน 45.7% และก๊าส 37.5% ในปี 1987 แหล่งพลังงานที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์ เช่น ฟืน มูลวัว และถ่านไม้รองรับถึง 31.8% ของความต้องการพลังงานทั้งหมด แต่การเติบโตของประชากรกำลังเพิ่มสภาวะกดดันบนทรัพยากรเหล่านี้ การบริโภคพลังงานทุกชนิดได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 6.2 % ในช่วง 1980-89 ในปี 1990 ปากีสถานพึ่งตนเองได้ 77% ของพลังงานเชิงพาณิชย์ พลังงานส่วนที่ขาดได้มาโดยการนำเข้าน้ำมันปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ในปัจจุบันแหล่งพลังงานใหญ่ของประเทศคือ ก๊าสธรรมชาติตามด้วยน้ำมันและพลังงานน้ำ ถึงแม้ว่าการผลิตน้ำมันดิบจะขยายตัวในช่วงทศวรรษ 1980 ไปถึง 3.2 พันล้านตันในปี 1990 การนำเข้าน้ำมันก็ยังคงอยู่ที่ประมาณ 4 พันล้านตันต่อปี ขณะที่ผลผลิตของโรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศเพิ่มขึ้น 40% เป็น 6 พันล้านตันในช่วงเดียวกัน ปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าเป็น 4.3 ล้านตัน คิดเป็น 30% ของมูลค่านำเข้าทั้งหมด ปัญหาการขาดแคลนพลังงานได้ทวีความรุนแรงขึ้นอีก โดยการเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรมในอัตราที่รวดเร็วในช่วง 2-3 ปีนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปี ฉบับที่ 7 ได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเปลี่ยนมาใช้พลังงานจากน้ำมัน การสำรวจอย่างถี่ถ้วนและการพัฒนาแหล่งพลังงาน การใช้จ่ายของภาครัฐ จำนวน 131.9 พันล้านรูปี (ปากีสถาน) ถูกจัดสรรมาให้ภาคพลังงาน คิดเป็น 37.7% ของทั้งหมด และยังมีแผนการณ์ที่จะให้มีการลงทุนโดยภาคเอกชนอย่างมากมาย

เดือนพฤษภาคมปี 1992 มีการค้นพบแหล่งถ่านหินที่คุณภาพไม่สูงนัก แต่ก็เพิ่มจำนวนถ่านหินสำรองจาก 10 พันล้านตัน เป็น 17 พันล้านตัน

ส่วนก๊าสธรรมชาติ ปากีสถานมีแหล่งก๊าสใหญ่พอสมควร ในปี 1993 ปากีสถานผลิตก๊าสได้ 1,724 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน เพิ่มจาก 1,600 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันในปี 1992 และในปี 1993 37.7% ของก๊าสที่ผลิตได้นำไปใช้ในการผลิตพลังงาน ใช้ในการผลิตปุ๋ยอีก 23.8% การผลิตอื่น ๆ 20 % และผู้บริโภคครัวเรือน 14% ผลผลิตก๊าสธรรมชาติเพิ่มขึ้นทุกปี โดยการเปิดบ่อก๊าสใหม่ ๆ ขึ้น ช่วง 9 เดือนแรกของ 1993 ผลผลิตสูงขึ้น 9% จากปีก่อนที่ผลิต 472.3 ล้านลูกบาศก์ฟุต ส่วนน้ำมันปากีสถานมีบ่อน้ำมันเป็นของตน บ่อที่ใหญ่ที่สุดอยู่ในเดอร์นัล ทางตอนเหนือของประเทศซึ่งผลิตได้ 21% ของผลผลิตน้ำมันทั้งหมดในปี 1992 การค้นพบแหล่งน้ำมันเร็ว ๆ นี้และการตั้งราคาที่เป็นที่พอใจมากขึ้น และการส่งกำไรกลับประเทศได้ทำให้บริษัทต่างชาติสนใจเข้ามาลงทุนสำรวจและขุดเจาะน้ำมันมากขึ้น

ปากีสถานมีไฟฟ้าไม่พอ ถึงแม้ว่ากำลังผลิตไฟฟ้าจะขยายอย่างเร็ว แต่ก็ยังตามหลังความต้องการ จนกระทั่งการขาดแคลนกำลังไฟฟ้าเป็นข้อจำกัดอันใหญ่ของการพัฒนาอุตสาหกรรม กำลังผลิต ณ เดือนมีนาคม 1994 อยู่ที่ 11,346 เมกกะวัตต์ รัฐบาลคิดที่จะขยายกำลังการผลิตไฟฟ้าโดยเปิดภาคนี้ให้กับการลงทุนของเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.3 การเงิน

ประเทศปากีสถานจัดรูปแบบโครงสร้างของธนาคารพาณิชย์ไว้อย่างดี รวมถึงการร่วมมือกับธนาคารเฉพาะกิจ ซึ่งถูกควบคุมบังคับและตรวจสอบโดยธนาคารแห่งชาติของปากีสถาน ในปี 1974 ธนาคารพาณิชย์ของปากีสถานถูกปรับเป็นของรัฐบาล ในปากีสถานมีธนาคารของชาวปากีสถาน 20 ธนาคาร ธนาคารต่างชาติ 21 ธนาคาร ในปี 1994 ธนาคารเหล่านี้มีทรัพย์สินรวมกัน 1,284 พันล้านรูปี (ปากีสถาน) ธนาคารชาวปากีสถานมียอดเงินฝาก 83% ของยอดเงินฝากทั้งหมด และให้กู้ 86.1% ของเงินกู้ทั้งหมด ณ ปลายเดือนมิถุนายน 1990 ธนาคารชาวปากีสถานมีสาขา 116 แห่ง และลงทุนร่วมกับธนาคารอื่นในซาอุดิอาราเบีย โอมาน ดูไบ และมาเลเซีย ธนาคารต่างชาติมี 66 สาขา ส่วนใหญ่อยู่ในการาจี รัฐบาลของนายเบนาเซอ บุตโต เป็นรัฐบาลแรกที่กล่าวถึงการปล่อยเสรีธนาคาร แต่รัฐบาลของนายชารีฟ ทำสำเร็จและประกาศในเดือนธันวาคม ปี 1990 ที่จะขายธนาคารของรัฐ

ในอดีตธนาคารพาณิชย์เป็นผู้จัดหาเงินทุนระยะยาวที่ขาดประสิทธิภาพ เพราะโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยที่ให้ประโยชน์กับเงินทุนระยะสั้นมากกว่าเงินทุนระยะยาว และให้ประโยชน์เงินฝากระยะยาวมากกว่าเงินกู้ระยะยาว เพื่อแก้ไขสถานการณ์นี้ รัฐบาลได้กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินกู้ระยะยาว เช่น Industrial Development Bank ตั้งในปี 1961 ปล่อยกู้ระยะปานกลางและยาว สำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ในขณะที่ Pakistan Industrial Credit and Investment Corporation และ The National Development Finance Corporation คอยให้ความช่วยเหลือด้านเงินตราท้องถิ่นและต่างประเทศกับภาคอุตสาหกรรมเอกชน จัดหาเงินกู้ต่างประเทศให้กับโครงการใหญ่ ๆ

สรุปได้ว่าสถาบันการเงินและธนาคารของปากีสถานมีการแข่งขันมาก และอำนวยประโยชน์ให้กับการลงทุนได้ดี

สำหรับกรณีของปากีสถานในช่วงต้นปี 1996 ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศถึงขั้นแตกหักนี้กลับเป็นพรที่จำแลงมาอยู่ในรูปของคำสาปก็ว่าได้เพราะปัญหาการเมืองถึงขั้นแตกหักทำให้การเมืองในประเทศไม่สามารถตกลงกันได้ถึงบุคคลที่จะเข้ามาประสานการทำงานของทุกฝ่ายเป็นเหตุให้ต้องไปเชิญนายโมอีน คูวธี รองประธานธนาคารโลกชาวศรีลังกา เพื่อให้มารับ

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของปากีสถานเป็นเวลา 3 เดือน และนายโมอีน คูวธี ก็ได้ตกลงที่จะรับใช้ชาติในช่วงวิกฤติเหล่านี้นี่เองที่ทำให้ปากีสถานสามารถระดมทรัพยากรมนุษย์อันล้ำค่า ที่ปากีสถานส่งออกไปอยู่ต่างประเทศมากมาย เช่น IMF และธนาคารโลก สหประชาชาติ และหน่วยงานระหว่างชาติต่าง ๆ ชาวปากีสถานที่พำนักอยู่นอกปากีสถานมากมายโดดเด่นอยู่ในวงการอุตสาหกรรมธนาคารทั่วเอเชียตะวันตกและเอเชียกลาง บุคคลเหล่านี้จำนวนมากกำลังใช้ประสบการณ์และความชำนาญ ที่ได้รับในช่วงทำงานกับนานาประเทศเพื่อรับใช้ประเทศปากีสถานของตน ขณะที่เมืองอิสรามาบัดเปิดประตูให้กับการลงทุนระหว่างประเทศ ชาวปากีสถานเหล่านี้กลับมาประเทศพร้อม ๆ กับเส้นสายสัมพันธ์กับนานาประเทศ โดยมากบริษัทต่างชาติจะติดต่อกับชาวปากีสถานที่มีคุณสมบัติเช่นนี้เพื่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรขึ้นในประเทศ

สำหรับปากีสถานด้านการเงินเป็นด้านที่เด่นที่สุด และการลงทุนของต่างชาติในสาขานี้ เกิดขึ้นในลักษณะที่ชาวปากีสถานที่ทำงานต่างประเทศเป็นตัวจักรสำคัญในการนำเอาเงินทุนจากต่างประเทศเข้าสู่ปากีสถาน

4. การผลิต

4.1 อุตสาหกรรม (Manufasturing)

ก่อนที่จะเป็นอิสระจากอังกฤษ ปากีสถานมีอุตสาหกรรมที่มีการจัดองค์กรน้อยมาก ปากีสถานเป็นผู้ขายวัตถุดิบการผลิต เช่น ฝ้าย สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าในอินเดีย ความเร็วในการเปลี่ยนไปสู่สภาวะอุตสาหกรรมตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1950 อยู่ในระดับสูง ถึงแม้จะผันผวนตามนโยบายของรัฐบาลอยู่บ้าง อัตราการเติบโตอยู่ที่ 9% ต่อปี จนกระทั่งกลางทศวรรษ 1960 อัตราการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมได้ลดลงเป็น 2.9% ต่อปีในช่วง 1970-1976 แล้วค่อยปรับสูงขึ้นอีกครั้ง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 6 (1982-1987) อัตราการเติบโตเฉลี่ย 7.7% ต่อปี (เป้าหมายอยู่ที่ 9.3%) แต่ลดลงในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งเฉลี่ยได้ 5.9% ต่อปีในช่วง 1988-1992

ในปี 1992 อุตสาหกรรมมีมูลค่าเป็น 17.3 % ของผลผลิตประชาชาติในประเทศที่ราคาต้นทุนการผลิตปัจจุบัน ซึ่งในมูลค่านี้เป็นผลผลิตของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ถึง 69 % ที่ผ่านมามีการทดแทนการนำเข้าอย่างมาก โดยเฉพาะสินค้าบริโภค และอุตสาหกรรมคิดเป็น 64 % ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดของปี 1992 ส่วนหนึ่งของสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกนี้ เป็นสินค้าผ้าฝ้ายและเสื้อผ้าที่ใช้เทคโนโลยีระดับต่ำ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของ GDP พบว่าอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงขึ้นทุกปี มีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นเรื่อย และเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของ GDP สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP ก็สูงขึ้นเช่นกัน ยกเว้นในบางปีที่มีปัญหาเรื่องสงครามกับประเทศเพื่อนบ้าน

4.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

ปากีสถานมีป่าไม้ปกคลุมแค่ 3 ล้านเฮคเตอร์ ซึ่งน้อยกว่า 4% ของพื้นที่ของประเทศ ป่าไม้ที่มีผลผลิตสูงมีเพียง 1.3 ล้านเฮคเตอร์ เป็นป่าที่ทำลายล้างยากเนื่องจากอยู่บนเทือกเขาด้านเหนือ การผลิตไม้ซุงและไม้ฟืนอยู่ในปริมาณที่ต่ำกว่าความต้องการมาก ในปี 1993 มีการผลิตไม้ซุงประมาณ 336,000 ลูกบาศก์เมตร และไม้ฟืนประมาณ 400,000 ลูกบาศก์เมตร รัฐบาลพยายาม สนับสนุนการหาพันธุ์ไม้โตเร็ว และการปลูกป่า ตลอดจนการสร้างระบบชลประทานให้กับการปลูกป่า

ปากีสถานมีชายหาดที่สวยงาม และยังใช้เป็นการออกสู่ทะเลเพื่อทำประมง การประมงคิดเป็นมูลค่าประมาณ 1% ของ GDP ในปี 1993 ปลาเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญและราคาไม่แพง ปลาคิดเป็นมูลค่า 2.6% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดในปี 1992 โดยมีกุ้งน้ำจืดและกุ้งทะเลเป็นรายการหลัก

ปากีสถานมีแร่ประเภทที่ไม่ใช้เชื้อเพลิงอย่างหลายชนิด ได้แก่ ยูเรเนียม หินฟอสเฟส ยิบซั่ม สินแร่เหล็ก ทองแดง ทอง เงิน แมกนีเซียม โครไมท์ แอนทิโนที บาไรท์ หินเกลือ ซัลเฟอร์ พอสเลน ดินจีน และหินมีค่าต่าง ๆ ในอดีตไม่มีการทำลายล้างทรัพยากรเหล่านี้นัก ภาคเหมืองแร่และการขุดนี้รวมการผลิตน้ำมันและก๊าสธรรมชาติ มีอัตราการเติบโตสูงมากจนดัชนีการผลิตเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าระหว่าง 1980 และ 1991

4.3 การเกษตร ป่าไม้ และประมง

ภาคการเกษตรรวมป่าไม้และประมงมีมูลค่าประมาณ 25% ของผลผลิตประชาชาติรวมที่ต้นทุนปัจจัยในปี 1993 และรองรับการจ้างงานไว้ 48% ของกำลังแรงงาน ในปี 1991 มูลค่าส่งออกของภาคนี้คิดเป็น 19 % ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด และมูลค่าส่งออกสินค้าการเกษตรแปรรูปคิดเป็น 38% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด ผลผลิตภาคการเกษตรเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของ GDP ลดลงในช่วงหลายปีมานี้ ถึงแม้ว่ามูลค่าของผลผลิตการเกษตรจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยอัตราการเติบโตที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มของประชากร นี่เป็นดัชนีคร่าว ๆ ของการครองชีพที่ดีขึ้น การวัดเป็นเปอร์เซนต์ของ GDP เป็นการวัดความสำคัญของภาคการเกษตรแบบสัมพันธ์กับภาคอื่น ๆ ดังนั้นจากความจริง 2 ประการนี้ ทำให้เราสรุปได้ว่า ภาคการเกษตรโตขึ้นแต่โตช้ากว่าภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม การเติบโตในผลผลิตเกือบทั้งหมดมาจากการพัฒนาด้านเทคนิค การลงทุนภาคการเกษตรถูกจัดให้มี

ความสำคัญลำดับต้น ๆ รัฐบาลได้พยายามอย่างมากในการขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบชลประทานที่สำคัญต่อการปลูกข้าวและพืชหลักอื่น ๆ ของปากีสถาน รวมถึงการผลิตและแจกจ่ายปุ๋ย ซึ่งส่วนมากยังต้องนำเข้า การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ การสนับสนุนให้มีการใช้เครื่องจักรและการจัดหาโครงสร้างการจัดเก็บผลผลิตการเกษตร การใช้ปุ๋ยต่อพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจาก 15 กิโลกรัมต่อเฮคเตอร์ เป็น 100 กิโลกรัมต่อเฮคเตอร์ ระหว่าง 1970 และ 1992 ในขณะที่ประเทศอินเดียใช้ปุ๋ย 72 กิโลกรัมต่อเฮกเตอร์ ในปี 1990 และเนเธอร์แลนด์ 610 กิโลกรัมต่อเฮคเตอร์ เงินอุดหนุนจาก World Bank และ IMF สำหรับปัจจัยการผลิตภาคการเกษตร ซึ่งส่วนมากเป็นปุ๋ยลดลงมากในหลายปีหลังนี้

รัฐบาลกำหนดราคาขั้นต่ำให้กับพืชสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ถึงแม้จะไม่มีนโยบายสนับสนุนการผูกขาด แต่หน่วยงานของรัฐก็มีบทบาทมากในขั้นตอนการตลาด สิทธิพิเศษมีภาคการเกษตรได้รับคือการยกเว้นภาษีทางตรง และภาคการเกษตรยังได้รับเงินกู้เพิ่มขึ้นในหลายปีนี้

ในปี 1982 รัฐบาลได้บรรลุเป้าของการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารที่พอเพียงกับความต้องการตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ยกเว้น น้ำมันที่ใช้รับประทาน ชา และบางครั้งน้ำตาลและพืชตระกูลถั่วยังจำต้องนำเข้าอยู่ ผลผลิตการเกษตรที่ทำรายได้มากจากสูงไปต่ำมี น้ำตาล ข้าว สาลี ข้าว ฝ้าย มัน

4.4 การก่อสร้าง

การก่อสร้างบ้านและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวเนื่อง เป็นส่วนสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ซึ่งวางเข้าไว้ที่ 1.5 ล้านหน่วยในเขตเมืองอย่างเดียว การก่อสร้างเป็นสาขาที่ เติบโตดี ผลประการหนึ่งมาจากการส่งเงินกลับประเทศของผู้ที่ไปทำงานในด้านตะวันออกกลาง ทำให้ราคาตลาดของตึกและที่ดินเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ทำให้คนจนเสียเปรียบ ทำให้มีอัตราที่อยู่อาศัยว่างเปล่าสูงขึ้นทั้ง ๆ ที่มีอุปสงค์ของที่อยู่อาศัยเกินอุปท่านของที่อยู่อาศัย

ในปี 1982 มีผู้อยู่อาศัยในเขตชนบทที่มีน้ำใช้บริโภคได้ประมาณ 22% และ 4% มีระบบท่อน้ำทิ้ง ในปี 1992 ประชากรในเขตเมือง 85% และประชากรเขตชนบท 50% มีน้ำสะอาดใช้

4.5 การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศปากีสถานยังคงอยู่ในระดับต่ำ ผู้ที่มาเที่ยวปากีสถานจำนวนมากเป็นชาวปากีสถานดั้งเดิม แต่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในยุโรปและอเมริกาเหนือ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวไม่ได้รับการพัฒนา บรรยากาศทางการเมือง โดยเฉพาะตั้งแต่เกิดความรุนแรงด้านเชื้อชาติเมื่อกลางทศวรรษ 1980 ประกอบกับกฎหมายและการบังคับใช้ไม่ได้เตรียมไว้สำหรับการเติบโตอัน

รวดเร็ว นอกจากนี้ทำเลของประเทศปากีสถานใกล้กับอ่าว จึงเป็นทำเลที่ดึงดูดสำหรับผู้มา เยี่ยมเยียนจากพื้นที่ใกล้เคียง มีการลงทุนด้านโรงแรมอย่างมากในช่วงสองสามปีที่ผ่านมา โรงแรมเหล่านี้ตั้งอยู่ในเมืองการาจี ลาฮอ ปีชาวอร์ และราวัลปีดี อิสรามามัด โรงแรมใหญ่ ๆ เริ่มกระเถิบขึ้นเหนือตามเส้นทางการาโครัม ที่วิ่งสู่จีนนำมาซึ่งการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยใช้ถนนที่วิ่งคู่ไปกับเส้นทางค้าไหมที่เคยใช้เป็นเส้นทางค้าขายระหว่างเอเชียตะวันออกและเอเชียในสมัยโบราณ และการเปิดสู่เทือกเขาด้านเหนือ สามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวได้ แต่การเมืองภายในประเทศที่ไม่สงบ และวิกฤตการณ์บนอ่าวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างรวดเร็วในปี ค.ศ.1990 แต่นักท่องเที่ยวก็ได้หวนกลับมาอย่างรวดเร็วภายหลังวิกฤตการณ์ดังกล่าว

5. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

5.1 การค้าระหว่างประเทศ

ประเทศปากีสถานขาดดุลการค้า ตั้งแต่ 1972 ซึ่งเป็นปีที่สามที่มีงบประมาณเกินดุลหลังจากที่เป็นอิสระ ถึงแม้สถานการณ์จะเกินความเป็นจริงในปีหลัง ๆ เนื่องจากการพึ่งพิงแหล่งน้ำมันต่างชาติ ฐานการส่งออกที่เล็กของปากีสถาน และจนกระทั่ง 1982 เงินรูปีที่มีมูลค่าเกินตัวทำให้เกิดแนวโน้มการขาดดุลที่เรื้อรัง หลังจากวิกฤตการณ์น้ำมันหนแรก การขาดดุลของปากีสถานเพิ่มจาก 336 ล้านดอลล่าร์ ใน 1973 เป็น 3.4 พันล้าน 1984 เมื่อการค้าครอบคลุมประมาณ 42% ของมูลค่านำเข้า การขาดดุลแคบลงทั้งในปี 1989 และ 1990 โดยมากเพราะการเติบโตที่ แข็งแกร่งของการส่งออก แต่การขาดดุลก็กว้างขึ้นลงอีกใน 1991 และ 1992 เป็น 2.35 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และเป็น 2.82 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ตามลำดับ เนื่องจากมูลค่าการนำเข้าสูงขึ้น ก่อนตกลงมาอยู่ที่ประมาณ 2.26 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1993

ดุลการค้าของปากีสถานขาดดุลต่อเนื่องมาโดยตลอดนับสิบปี ในช่วงก่อน 1984 สินค้าเข้ามูลค่าใหญ่อันดับ 1 ได้แก่ แร่ธาตุ เชื้อเพลิง แต่หลัง 1984 เป็นต้นมาการนำเข้าเครื่องจักร และเครื่องมือคมนาคมเลื่อนขึ้นเป็นอันดับ 1 แทน นี่เป็นผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมและการขยายการลงทุนโดยใช้เงินทุนจากต่างประเทศ

ส่วนในด้านการส่งออกของปากีสถาน สินค้าออกหลัก 7 ประเภท ฝ้ายดิบ ข้าว ผ้าฝ้าย ฝ้ายปั่น เสื้อผ้า หนัง และพรม ยังคงมีสัดส่วนมากกว่า 60 % ของยอดส่งออกทั้งหมดมาโดยตลอด ในหลายปีหลังนี้สินค้าออกของปากีสถานตกต่ำด้วยหลายสาเหตุ เช่น สงคราม ความแห้งแล้ง และเงินเฟ้อ ในปี 1994 ความต้องการต่างประเทศของสินค้าออกของปากีสถานยังคงตกต่ำ และเป็นปีที่ผลผลิตฝ้าย

ล้มเหลว จึงส่งผลลบต่อการส่งออกสินค้าฝ้าย ด้วยราคาสินค้าออกที่อ่อนเนื่องจากมีเงินเฟ้อสูงในปากีสถาน ทำให้สินค้าออกของปากีสถานลดลง 1% ในปี 1994 การนำเข้าลดลง 15% ทั้งนี้เนื่องจากเงินเฟ้อมีผลต่อราคาปัจจัยการผลิตที่นำเข้าอื่น ๆ เช่น ราคานำเข้าของน้ำมันดิบ ข้าวสาลี ปุ๋ย และส่งผลให้การเติบโตใน GDP ต่ำ การลดค่าของเงินรูปี (ปากีสถาน) นำไปสู่การลดลงของสินค้าเข้าจำพวกเครื่องจักร น้ำมันดิบ น้ำตาล และอาหารหลายรายการ[2]

5.2 การลงทุนจากต่างประเทศ

ภายใต้นโยบายอุตสาหกรรมที่ออกมาในเดือนธันวาคม ปี 1990 ชาวต่างชาติสามารถลงทุนในปากีสถานได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากหน่วยงานของรัฐ ยกเว้นในกรณีที่เป็นการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศที่มีอยู่ไม่กี่อย่าง ถึงแม้จะต้องได้รับอนุมัติในธุรกิจบางประเภท แต่การสมัครจะได้รับคำตอบภายใน 90 วัน ในส่วนนี้ยังมีคำบ่นอยู่ว่าการปฏิบัติในด้านการอนุมัติสิทธิลงทุนนี้ล่าช้ามากและไม่สม่ำเสมอ

ภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่นี้นักลงทุนต่างชาติสามารถลงทุนได้ 100% ของทุนทั้งหมด และสามารถส่งกำไรกลับประเทศของตนได้ บริษัทที่บริหารโดยต่างประเทศในปากีสถานและส่งออกมากกว่า 50% ของผลผลิต สามารถใช้เงินกู้ในประเทศได้ไม่จำกัด ถ้าน้อยกว่า 50% ก็สามารถกู้ได้ตามมูลค่าของความเป็นเจ้าของ ข้อจำกัดทั้งหมดบนการกู้ยืมภายในถูกยกเลิกสำหรับการลงทุนจำพวกทุนคงที่

จากตารางที่ 4 ปากีสถานนับว่าประสบความสำเร็จในการดึงดูด เงินทุนจากต่างประเทศเมื่อเทียบกับอินเดียและศรีลังกา มีการลงทุนจากต่างชาติสูงกว่าถึง 3 เท่าตัว ในปี 1982-87 ปากีสถานมี FDI เฉลี่ย 86 ล้านเหรียญสหรัฐ อินเดียมี 89 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 1992 ปากีสถานมี FDI 349 ล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่อินเดียมี 140 ล้านเหรียญสหรัฐ

5.3 การชำระเงินภายนอกและหนี้

ประเทศปากีสถานขาดดุลบัญชีเดินสะพัดติดต่อกันหลายปี และทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลงสู่ระดับที่ถือได้ว่าอันตรายบ่อยครั้ง สถานการณ์นี้เป็นผลของภาคส่งออกที่เชื่องช้า บวกกับการลดลงของเงินตราที่ส่งกลับบ้านของคนงานที่ไปทำงานต่างประเทศ หลังจากขึ้นถึงจุดสูงสุดที่ 2.9 พันล้านดอลลาร์ ในปี 1982 เงินส่งกลับบ้านเริ่มลดลงเรื่อย ๆ พร้อม ๆ กับการลดลงของ กิจกรรมในภูมิภาคตะวันออกกลาง และลดลงจนต่ำกว่า 1.5 พันล้านดอลลาร์ ในปี 1991 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด เริ่มดีขึ้นในปี 1991 เพราะการเติบโตในสาขาส่งออก กลับแย่ลงอีก ในปี 1992 และ 1993

---

[2] EIU Country Profile 1994-95

เป็น 3.7 พันล้านดอลลาร์ และ 1.5 พันล้านดอลลาร์ ตามลำดับ เนื่องจากการทรุดลงของดุลการค้า พร้อมกับการลดลงในส่วนของเงินส่งกลับบ้านของพวกคนงานที่ไปทำงานในตะวันออกกลาง

ส่วนเกินของบัญชีเงินทุน หลังจากที่ขึ้นสูง 4 ปีจนถึง 2.24 พันล้าน ในปี 1990 ตกสู่ 1.51 พันล้าน ในปี 1991 ส่วนเกินดุลนี้โตขึ้นสองเท่าในปีถัดมาถึง 3.1 พันล้านดอลลาร์ ถึงแม้เงินทุนไหลเข้าจะสูงกว่า ในปี 1992 แต่ก็ไม่มากพอที่จะทดแทนการเพิ่มขึ้นในการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลง 589 ล้านดอลลาร์ บัญชีเงินทุนลดลงสู่ระดับ 1.2 พันล้านดอลลาร์ ในปี 1993 แหล่งเงินภายนอกที่สำคัญของประเทศปากีสถาน ได้แก่ เงินบริจาค ซึ่งคิดเป็น 92 % ของหนี้ที่ชำระเมื่อสิ้นเดือนมิถุนายน 1992 กลุ่มผู้บริจาคเงิน ได้แก่ประเทศเช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมนี แคนาดา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ซาอุดิอาราเบียกับกลุ่มประเทศในอ่าว และหน่วยงานของธนาคารโลก ธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย นอกจากนี้ในปลายทศวรรษ 1970 เงินอุดหนุนคิดเป็น 12% ของหนี้ทั้งหมด แต่เพิ่มเป็น 25% ส่วนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือผู้อพยพชาวอาฟกานิสถาน และประมาณได้ 14% ในปี 1992 นอกจากนี้ยังมีการขาดแคลนเงินรูปีของปากีสถาน ที่มีสาเหตุสำคัญจากการจำกัดงบประมาณ ปัจจัยระยะสั้นเป็นการลดของเงินอุดหนุนด้านอาหาร

ในส่วนของหนี้ หนี้ที่ไม่ประกันของเอกชนเป็นสัดส่วนต่ำ ๆ ของหนี้ของปากีสถาน ในปลายปี 1992 0.4% ของหนี้ระยะยาวเป็นหนี้ที่ไม่ประกันของเอกชน แต่นับแต่นั้นมาการกู้ยืมระยะสั้นจากตลาดพาณิชย์เพิ่มขึ้นอย่างมาก

บทที่ 4

ประเทศศรีลังกา

ชื่อทางการ	สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (Democratic Socialist Republic of Sri Lanka)
Independence	4 กุมภาพันธ์ 1948 แต่ยังเป็นสมาชิกของกลุ่ม Commonwelath
ประธานาธิบดี	D. B. Wijetunga
นายกรัฐมนตรี	Chandrika Bandarranaike Kumaratunga
พรรครัฐบาล	People's Alliance
เมืองหลวง	Colombo (ทางด้านการพาณิชย์) Sri Jayarvardenapura (ทางด้านการปกครอง)
ภาษาทางการ	สิงหล ทมิฬ และอังกฤษ
เงินตรา	รูปี (Rs) = 100 เซนต์
อัตราแลกเปลี่ยน	Rs 49.27 ต่อดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (สิงหาคม 1994)
พื้นที่ประเทศ	65,610 ตารางกิโลเมตร
ประชากร	17.41 ล้านคน (ปี 1992) 74% เป็นชาวสิงหลที่นับถือศาสนาพุทธ และ 18% เป็นชาวทมิฬที่นับถือศาสนาฮินดู
รายได้ประชาชาติในประเทศต่อปี	557.5 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992) (GDP per Capita)
อัตราการเติบโตใน GDP แท้จริง	6.9% (1993)
รายได้ประชาชาติต่อหัว	540 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992) (GNP per Capita)
อัตราว่างงาน	13% (1993)
อัตราเงินเฟ้อ	11.8% (1993)
ดุลการค้า	-1.15 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992)
หนี้ต่างประเทศ	6,915 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992)
เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ	2,837 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (1992)

ที่มา : The Asia & Pacific Review 1995

ศรีลังกา

1. คำนำ

ประเทศศรีลังกาเดิมชื่อ ซีลอน เป็นอิสระในวันที่ 4 กุมภาพันธุ์ ปี 1948 ต่อมาในเดือนกันยายน ปี 1959 นายกรัฐมนตรี โซโลมอน มันดารานายิเก ผู้นำพรรคศรีลังกาอิสรภาพ (The Sri Lanka Freedom) ถูกสอบสังหารโดย พระของศาสนาพุทธ ต่อมานางศิริมา มันดารานายิเก แม่หม้ายของอดีตนายกรัฐมนตรี โซโลมอน ได้เป็นนายกรัฐมนตรีถึง 2 สมัย 1960-65 และ 1970-1977 ในปี 1971 เกิดเรื่องยุ่งยาก แต่นางศิริมาผู้นำพรรค United Front ได้รักษาเหตุการณ์ไว้ได้ดี จนวันที่ 22 พฤษภาคม 1972 ประเทศซีลอนก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสาธารณรัฐศรีลังกา ในปี 1977 พรรค United Front แพ้เลือกตั้ง พรรค United National Party ได้เป็นฝ่ายรัฐบาล โดยมีนายเจอา เจมาดีน ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเป็นครั้งแรก อยู่ 2 สมัย เป็นเวลา 12 ปีด้วยกัน ในปี 1988 อดีตนายกรัฐมนตรี รานาซิง ปรีมาดาสา (แห่งพรรค United National Party) ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี

ประเทศศรีลังกาประกอบด้วยเชื้อชาติใหญ่ ๆ 2 เชื้อชาติ ทมิฬและสิงหล ในปี 1992 ชาวสิงหลคิดเป็น 74 % และชาวทมิฬคิดเป็น18 % ของประชากรทั้งหมด ทั้งสองเชื้อชาติไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ความขัดแย้งลึก ๆ อยู่ที่ศาสนาและการเมือง ในเดือนกรกฎาคมของปี 1983 สงครามระหว่างชาวทมิฬและสิงหล ก็ได้ปะทุขึ้นในตอนเหนือและตะวันออก ซึ่งสงครามนี้ยังดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน ตามข้อตกลงสันติภาพในปี 1987 อินเดียได้ส่งกองทัพเข้าสู่เขตจัฟนาเพื่อสยบชาวทมิฬ อินเดียถอนกองทัพออกในปี 1990 การต่อสู้ระหว่างชาวทมิฬที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนกับกองทัพศรีลังกาถึงจุดสุดยอดใน 1991 ตั้งแต่นั้นมา การปะทะกันของทั้ง 2 ฝ่ายลดลง เนื่องจากทั้งสองพยายามหาเงื่อนไขเพื่อยุติการพิพาท จนกระทั่งปลายปี 1995 ข้อพิพาทเดิมก็เริ่มขึ้นอีก ชาวทมิฬเริ่มก่อการวางระเบิดตามจุดชุมชนต่าง ๆ

ในเดือนพฤษภาคม ปี 1993 ประธานาธิบดี รานาซิง ปรีมาดาสา ถูกลอบสังหาร ทำให้นาย ดี บี วิเจตุง (อดีตประธานาธิบดี) นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีแทน นาย ดี บี วิเจตุง คาดว่า เขาจะได้ตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยหน้าต่อไปอีก ถ้าเขาล้มสภาแล้วให้มีการเลือกตั้งก่อนหมดวาระ 6 เดือน แต่ปรากฏว่าต้องเสียโอกาสให้กับ นางจันดริกา บันดารานายิ

เค กูมาราตุงก้า ผู้ซึ่งมีบิดาและมารดาเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีของศรีลังกาได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี ในการเลือกประธานาธิบดี วันที่ 9 พฤศจิกายน 1994 นางจันดริกานับได้ว่าเป็นรัชทายาทนักการเมือง โดยแท้ เนื่องจากผูกพันและเติบโตขึ้นกับวงการเมือง และทั้งบิดานายโซโลมอน บันดารานายิเค และสามี นายวิจายา กูมาราตุงกา ถูกลอบสังหารเสียชีวิตในปี 1959 และ 1988 ตามลำดับ

นางจันดริกาได้ตั้งเป้าหมายการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท ระหว่างชาวทมิฬและสิงหลไว้เป็นอันดับแรก ๆ ของงานที่เธอตั้งใจว่าจะทำ ความสำคัญของความขัดแย้งนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก ถึงขนาดที่ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง สถานการณ์ความขัดแย้งเรื่องเชื้อชาติมักจะถูกนำมาเป็นประเด็นในการหาเสียง การเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 1996 ที่ผ่านมาก็เช่นกัน

2. ภาพรวมเศรษฐกิจ

2.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ

ปี 1993 มีการเติบโตใน GDP ถึง 6.9 % ผลผลิตภาคการเกษตรป่าไม้และประมง คิดเป็น 4.9% ของ GDP เหมืองแร่ 11.9% อุตสาหกรรม 10.5% ก่อสร้าง 6.5% สาธารณูปโภค 12.0% ขนส่งและโทรคมนาคม 4.1% บริการการเงินและอสังหาริมทรัพย์ 10.8% บริการอื่น ๆ 10.5%

ในปี 1994 ประเทศศรีลังกามีการเติบโตใน GDP ประมาณ 5.5% ผลผลิตภาคการเกษตรป่าไม้และประมง ถูกประมาณเหลือ 3.0% ของ GDP เหมืองแร่ 6.0% อุตสาหกรรม 8.0% ก่อสร้าง 6.0% สาธารณูปโภค 5.0% ขนส่งและ โทรคมนาคม 4.5% บริการการเงินและอสังหาริมทรัพย์ 6.0% บริการอื่น ๆ 2.5% นับว่าสัดส่วนของแต่ละภาคลดลงเกือบทุกภาคยกเว้นภาคขนส่งและโทรคมนาคม และบริการชนิดอื่น[1]

ถึงแม้ว่าสัดส่วนของผลผลิตของหลาย ๆ ภาคต่อ GDP จะลดลง ทุกภาคยังโตขึ้นเพียงแต่โตในระดับที่ต่างกัน ซึ่งแสดงถึงการปรับตัวในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ

---

[1] ที่มา EIU Country Report 2rd quarter 1995

ถ้าใช้สัดส่วนของมูลค่าผลผลิตของแต่ละภาคต่อ GDP เป็นมาตรวัดความสำคัญโดยเปรียบเทียบของแต่ละภาค พบว่า การเกษตรมีความสำคัญลดลงตามลำดับ เมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมซึ่งรักษาความสำคัญได้สม่ำเสมอ จนกระทั่งปี 1994 (ดูตารางที่ 2)

จากตารางที่ 1 อัตราการเติบโตของ GDP ของประเทศศรีลังกา เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอินเดีย ปากีสถาน และไทย ในแต่ละปีแล้ว ประเทศศรีลังกามีอัตราการเติบโตที่ต่ำที่สุด และต่ำมากในช่วงปี 1987-1990 ทั้ง ๆ ที่ในช่วง 1977-82 อัตราการเติบโตเฉลี่ยอยู่ที่ 6.2% นับตั้งแต่ปี 1983 เป็นต้นมา อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศศรีลังกาก็เริ่มลดด้วยสาเหตุของสงครามเชื้อชาติระหว่างกลุ่มทมิฬและสิงหล และค่อย ๆ ดีขึ้นตั้งแต่ปี 1991 แต่อัตราการเพิ่มของ GDP น่าจะลดลงอีกในปี 1995-96 เนื่องจากสาครามระหว่างเชื้อชาติได้อุบัติขึ้นอีกปลายปี 1995

2.2 นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจของศรีลังกามีการพัฒนาอยู่ในระดับกลาง ในช่วงหลังจากการเป็นอิสระ (จากการปกครองของอังกฤษในวันที่ 4 ของเดือนคุมภาพันธ์ ปี 1948) การเติบโตอยู่ในระดับต่ำ การว่างงานสูงและดุลการชำระเงินอ่อน ศรีลังกามีโครงการอนามัยและการศึกษา ที่เป็นที่ต้องการมาก แต่โครงการเหล่านี้ก็ดึงเอาทรัพยากรออกจากภาคที่มีผลผลิตสูง ๆ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรในช่วงแรกนี้ แต่การพัฒนาพอมีอยู่บ้างในส่วนของการลดการพึ่งพิงสินค้าออกพื้น ๆ เช่น ชา ยาง มะพร้าว

สถานการณ์แย่ลงในช่วง 1970-1977 พรรคการเมือง Sri Lanka Freedom บริหารประเทศ ธุรกิจเอกชนถูกจำกัดและกิจการใหญ่ ๆ ถูกเปลี่ยนเป็นของรัฐ มีการขยายตัวของภาครัฐ การใช้เส้นสายและการคอรัปชั่นเพิ่มขึ้น ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจตกต่ำลง

ต่อมาในช่วงปี 1978-1983 รัฐบาลศรีลังกาหันมาใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดเสรีที่มุ่งไปที่การสร้างสภาวะของการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การจ้างงานที่สูงและการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคการบริโภคมาสู่ภาคการลงทุน มาตรการที่ใช้ช่วงแรกรวมการยกเลิกการจำกัดการนำเข้า การหยุดการควบคุมราคา ตัดการให้เงินอุดหนุนด้านอาหาร การเปิดให้ภาคเอกชนเข้าทำกิจการที่แต่เดิมปกป้องไว้ให้รัฐทำ และที่สำคัญที่สุดการสนับสนุนให้มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พร้อม ๆ กัน รัฐบาลศรีลังกาก็ได้เพิ่มการลงทุนของภาครัฐเองอย่างมโหฬาร โครงการลงทุนก่อสร้างของรัฐเติบโตอย่างมาก โครงการหลักในโครงการลงทุนของรัฐ ก็คือการทำเขื่อนพัฒนาพลังงาน

การเกษตร และที่อยู่อาศัย อันส่งผลให้ GDP โตขึ้นปีละ 6% ในช่วง 1978-1983 มากกว่า 2 เท่าของค่าเฉลี่ย 2.9 เปอร์เซนต์ ในช่วง 7 ปีก่อน 1971-1977 จึงนับได้ว่ารัฐบาลศรีลังกาในช่วงนี้ประสบความสำเร็จมากพอสมควร

ขณะที่การปฏิรูปในปี 1977 ประสบความสำเร็จในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้มีการเติบโต การจ้างงาน และการลงทุนในอัตราที่สูงขึ้น ระบบเศรษฐกิจยังคงชลอโดยการแทรกแซงของกลุ่มข้าราชการและรัฐบาล ประมาณ 50 เปอร์เซนต์ของอุตสาหกรรมยังคงอยู่กับภาครัฐ ที่มีผลตอบแทนต่ำ การจ้างงานของสถาบันของรัฐบาลและกึ่งรัฐบาล มีสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 5 ของการจ้างงานทั้งหมด โดยทั่วไป ข้าราชการถูกมองว่ามีจำนวนมากเกินไป และได้ค่าจ้างที่ต่ำกว่าที่ควรจะได้ เงินเดือนของข้าราชการศรีลังกาได้ปรับสูงขึ้นอย่างมากถึง 2 หน ในปี 1988 ปรับขึ้น 22 % และในปี 2536 ปรับขึ้นอีก 36 % ภาครัฐบาลของศรีลังกาเมื่อคิดเป็นสัดส่วนของ GDP สูงกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาเกือบทั้งหมด ในส่วนของระบบภาษี ทั้ง ๆ ที่มีการปรับให้ง่ายขึ้น แล้วก็ยังคงซับซ้อนและไม่ส่งเสริมการผลิต

ตั้งแต่ปี 1989 ประเทศศรีลังกามีโครงการปล่อยเสรีอย่างแพร่หลาย ธุรกิจที่รัฐจัดทำ 27 ประเภท เปลี่ยนไปอยู่ในมือของเอกชน ในปลายปี 1993 และมีแผนที่จะมีโครงการปล่อยเสรีเพิ่มขึ้นอีก การควบคุมการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศก็ถูกยกเลิก พร้อม ๆ กับการยกเลิกการจำกัดกระแสการค้าขายระหว่างประเทศ ในช่วงต้นปี 1990 และการลดการควบคุมการนำเข้า การเปิดตลาดซื้อขายหุ้น ให้กับการลงทุนจากต่างประเทศในปี 1990 ในช่วงแรก รัฐจำกัดสัดส่วนเจ้าของของชาวต่างชาติให้มีได้ไม่เกิน 40 % สำหรับบริษัทส่วนมาก กฎเกณฑ์นี้ได้ยกเลิกไปภายหลัง ประเทศศรีลังกาได้พยายามอย่างมากที่จะลดการจ้างงานในภาครัฐ ตลอดจนลดลำดับขึ้นตอนของระบบข้าราชการและจัดให้มีการปฏิรูปภาษี มาตรการเหล่านี้เพิ่มความเชื่อมั่นให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก มีการปรับปรุงในประสิทธิภาพการผลิตและการจัดสรรทรัพยากร อันนำมาซึ่งการเพิ่มในศักยภาพการผลิต

จนกระทั่ง 1988 การขัดแย้งระหว่างกลุ่มเชื้อชาติมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของศรีลังกาบ้าง เนื่องจากการต่อสู้อยู่ทางตอนเหนือและตะวันออกที่ไกลจากใจกลางของระบบเศรษฐกิจของทางใต้และตะวันออก นอกเหนือไปจากธุรกิจท่องเที่ยวที่โดนผลกระทบของสงครามเชื้อชาติอย่างแรงแล้ว ผลโดยหลักก็ยังตกอยู่กับการลงทุนของต่างประเทศ ที่ลดลงอย่างมาก การว่างงานซึ่งลดเหลือ 12 %

ในปี 1982 เริ่มตกอีกหนไปอยู่ที่ประมาณ 18-20% ในปี 1989 ถึงแม้ว่าในปี 1988-89 จะมีสงคราม เชื้อชาติที่เกิดใกล้ศูนย์กลางระบบเศรษฐกิจ จนทำให้ระบบเศรษฐกิจชะงักไปบ้าง หลังจากที่ปัญหาการทะเลาะระหว่างกลุ่มได้ถูกขจัดไปในปี 1989 การเติบโตทางเศรษฐกิจก็เริ่มขึ้นอีกในช่วงปี 1990-94 สงครามเชื้อชาติ หรือการขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติเริ่มมีผลไม่มากต่อระบบเศรษฐกิจที่อยู่นอกส่วนเหนือและตะวันออกของศรีลังกา แต่โชคไม่ดีที่สงครามเชื้อชาติเริ่มกลับมาอีกหนและรุนแรงกว่าเดิมในปลายปี 1995

แผนการพัฒนาของประเทศศรีลังกาเริ่มช้ากว่าอินเดีย และปากีสถานมาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี แผนแรกเริ่มในปี 1978-83 นับได้ว่าเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะก้าวกระโดดและข้ามขั้นตอน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เช่น อินเดีย ปากีสถาน หรือไทย เพราะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรกนี้ ประเทศศรีลังกาก็เริ่มเข้าสู่การระดมเงินทุนจากต่างประเทศในรูปของเงินกู้และเงินอุดหนุน เพื่อใช้ในโครงการลงทุนสาธารณะอย่างจริงจัง โครงการอื่น ๆ ก็รวมถึงการจัดเขตส่งเสริมการลงทุน (The Investment Promotion Zone) หรือเขตปลอดภาษี (Free-Trade Zone) และโครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและอาคารต่าง ๆ

ในช่วงประมาณปี 1985 การบริหารงานของนาย เจอีวาดีน ได้นำเอารูปแบบของแผนการพัฒนาและลงทุน 5 ปี แบบต่อเนื่อง มาใช้ ตัวอย่างเช่นแผนพัฒนา 1978-83 ทุกปีในช่วงนี้ เช่น ปี 1979 ก็จะมีแผนพัฒนา ปี 1979-84 ออกมาเพื่อปรับทิศทางของแผนให้มีความต่อเนื่อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ และในปี 1988 รูปแบบของนโยบายเศรษฐกิจ 3 ปี ก็ปรากฏตัวขึ้น การมีแผนการดังกล่าว ช่วยให้ศรีลังกาได้รับเงินกู้สำหรับปรับโครงสร้าง 3 ปีเป็นจำนวน 192 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จาก IMF และเงินกู้ 148 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงอาคารสถานที่ โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ

โครงการลงทุนของสาธารณะ 5 ปี ได้รับการตีพิมพ์ในเดือนพฤศจิกายน ปี 1989 โดยมีกำหนด เป้าหมาย นโยบายระยะปานกลาง โดยทั่วไปเป้าหมายเหล่านี้จะถูกระงับเนื่องจากการให้ความสนใจเป็นพิเศษ ในโครงการที่กำลังดำเนินอยู่ เพื่อให้โครงการเหล่านี้เสร็จเรียบร้อย จึงมีความพยายามที่จะกู้โครงการที่มีปัญหาล่าช้าและหยุดชะงัก ด้วยการประสานหรือปรับโครงสร้าง หลังจากที่มีความขัดแย้งมาหลายปี ดังนั้นจึงไม่มีแผนการณ์สำหรับโครงการใหม่ ๆ

2.3 ภาวะเศรษฐกิจ

ประเทศศรีลังกามีอัตราการเติบโตในรายได้ประชาชาติที่แท้จริง (Real GDP) เฉลี่ย 4.8 % ต่อปี ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยปกติสัดส่วนของผลผลิตภาคการเกษตรต่อผลผลิตรวม สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของภาคเกษตรที่มีต่อระบบธุรกิจโดยรวม ถึงแม้ว่าศรีลังกาจะประสบปัญหาแห้งแล้งอย่างรุนแรงเป็นประจำ ในปี 1992 ความแห้งแล้งทำให้ผลผลิตภาคการเกษตรลดลงถึงแม้จะไม่มาก และอัตราการเติบโตแท้จริงอยู่ที่ 4.3% การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ และการลงทุนจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นมา ทำให้ระบบเศรษฐกิจส่วนที่เหลือ เช่น อุตสาหกรรม เปลี่ยนแปลงในทิศตรงกันข้ามกับความสามารถในการผลิตทางการเกษตรที่แย่ลง ในปี 1995 ภาคการเกษตรฟื้นตัว ผลักให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นถึง 6.9%

ผลผลิตการเกษตร (รวมถึงป่าไม้และการประมง) ในราคาปัจจุบัน รวมได้เกือบหนึ่งใน 4 ของรายได้ประชาชาติ ขณะที่อุตสาหกรรมมีสัดส่วนต่อผลผลิตรวมที่ไม่คงที่ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของรายได้ประชาชาติในปริมาณแท้จริง และการเติบโตในผลผลิต (ดูตารางที่ 2) ทำให้เห็นภาพที่แท้จริงเกี่ยวกับแนวโน้มของการเติบโต ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของภาคการเกษตรค่อย ๆ ลดลงอย่างช้า ๆ อุตสาหกรรมเป็นภาคที่เด่นในปีหลัง ๆ และการเติบโตของภาคนี้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก นอกจากนี้ขนาดเปรียบเทียบของภาครัฐบาลที่เชื่องช้าหดตัวลงอย่างสม่ำเสมอ อันเป็นสาเหตุให้อุตสาหกรรมเอกชนเด่นขึ้น ธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นสาขาที่นำหน้า สัดส่วนของเหมืองแร่และการถลุงต่อรายได้ประชาชาติไม่คงที่

3. โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

3.1 การขนส่งและคมนาคม

ในปลายปี 1990 โครงข่ายถนนที่ทะนุบำรุงโดย Ministry of Highways และโดยคณะกรรมการของท้องถิ่นมี 25,749 กิโลเมตร โครงข่ายถนนเล็ก ๆ อีก 50,000 กิโลเมตร ดูแลโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น คุณภาพของถนนในประเทศศรีลังกายังคงอยู่ในระดับต่ำ การเดินทางโดยการขนส่งของภาครัฐไม่สม่ำเสมอและแน่นเกินไป การปฏิรูประบบเศรษฐกิจทำให้บริษัทเอกชนหันมาสนใจประกอบกิจการด้านการ ขนส่งและคมนาคม บริการด้านนี้โตขึ้นมากในช่วง 1970-1980

โชคไม่ดีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างเชื้อชาติอันเป็นเหตุให้การจราจรโดยรถต้องหยุดชะงัก

เสมอ ๆ บริการของทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ประสบปัญหาการจราจรหนาแน่น ความไม่มีประสิทธิภาพ และการใช้เวลาเดินทางอันยาวนาน ในปลายปี 1990 รัฐบาลตัดสินใจที่จะจัดให้บริการขนส่งมวลชน ไปอยู่ใต้การบริหารงานของเอกชน อันเป็นผลให้มีรถประจำทางมากขึ้นได้ ระยะทางกิโลเมตรที่ให้บริการต่อผู้โดยสารทั้งหมดในปี 1992 เพิ่มจากปี 1991 ประมาณ 12% (12,840 ล้านคน-ก.ม.) ในปี 1993 เพิ่มขึ้นอีก 5% (เป็น 13,455 ล้านคน-ก.ม.)

รถไฟของศรีลังกามีราง 1,944 ก.ม. การบริหารงานได้ถูกเปลี่ยนจากกิจการที่รัฐเป็นเจ้าของไปสู่การบริหารงานด้วยตนเองในปลายปี 1994 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในการบริหารงาน

ด้านการคมนาคมทางน้ำ ท่าเรือน้ำลึกของประเทศศรีลังกาประสบความสำเร็จมากในหลายปีมานี้ จนท่าเรือที่โคลอมโบเมืองหลวงของศรีลังกา มีชื่อในการเป็นท่าเรือขนถ่ายสินค้าสำหรับเอเชียใต้ รัฐบาลศรีลังกากำลังขยายท่าเรือไปสู่ท่าเรือคาลี เพื่อลดความหนาแน่น และเพื่อเพิ่มรายได้จากค่าระวางเรือ

ด้านการคมนาคมทางอากาศ กิจการการบินของสายการบินศรีลังกาไม่ประสบผลสำเร็จ และรัฐบาลพยายามที่จะให้เอกชนเข้ามาประกอบการ แต่ก็ยังล่าช้าติดขัดที่ขั้นตอนการจัดซื้อเครื่องบิน

การคมนาคมที่ดี มีประสิทธิภาพ ต้องมีการสื่อสารที่ดีช่วยเสริม แต่การสื่อสารของศรีลังกายังมีไม่พอกับความต้องการ ทำให้หน่วยงานของรัฐบาล Sri Lanka Telecom ต้องให้สัมประทานกับเอกชนเพื่อจัดหาบริการโทรศัพท์มือถือ บริการติดตามตัว ฝากข้อความ และส่งข้อมูล ซึ่งจะทำให้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนบริการประเภทนี้หมดไป

3.2 พลังงาน

ประเทศศรีลังกามีแหล่งพลังงานที่ยังไม่ทันสมัยนัก 68% ของการบริโภคพลังงานของประเทศศรีลังกาทั้งหมด เป็นพลังงานที่มาจาก ไม้ฟืน ส่วนเหลือการเกษตร และมูลสัตว์ ซึ่งเป็นพลังงานที่ใช้ในครัวเรือน ศรีลังกาไม่มีการใช้ถ่านหิน แหล่งพลังงานอีกแหล่งหนึ่งของศรีลังกาคือพลังน้ำ ถึงแม้ว่า จะมีความเชื่อว่าศรีลังกามีแหล่งน้ำมันธรรมชาติ แต่ศรีลังกายังไม่มีการค้นหาน้ำมันกันมากนัก มีสัญญาสำรวจแหล่งน้ำมัน 2 สัญญา (ที่เซ็นในปี 1990 และ 1991)[2]

---

[2] EIU Country Profile 1995: Sri Lanka

ในปลายปี 1993 ศรีลังกามีกำลังผลิตกระแสไฟฟ้าที่ 1,410 เมกะวัตต์ ซึ่งในจำนวนนี้ 1,137 เมกะวัตต์ เป็นไฟฟ้าพลังน้ำ ที่เหลือเป็นพลังไอน้ำ รัฐบาลมีโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำจนสามารถขจัดปัญหาเรื่องการขาดแคลนไฟฟ้าได้ ยกเว้นในปีที่ขาดแคลนน้ำ ทำให้รัฐบาลต้องหาระบบใหม่เข้ามาเสริมระบบพลังงานจากน้ำ เช่น พลังถ่านหิน และน้ำมันดีเซล การเติบโตที่ต่อเนื่องของระบบเศรษฐกิจของศรีลังกา เพิ่มแรงกดดันให้กับการผลิตกระแสไฟฟ้าให้ทันกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หากทั้งรัฐบาลและเอกชนของศรีลังกาไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องพลังงานไฟฟ้าให้พอแก่ความต้องการได้ จะเป็นผลลบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศอย่างมาก

3.3 การเงินการธนาคาร

ภาคการเงินนับเป็นภาคที่สำคัญไม่แพ้ภาคอุตสาหกรรม มูลค่าของบริการในสาขานี้เฉลี่ยประมาณ 6% ของ GDP ในหลายปีหลังนี้ ภาคการเงินมีการพัฒนาหลายอย่างให้สอดคล้องกับความต้องการของระบบเศรษฐกิจที่มีเสรีภาพและกำลังโตอย่างรวดเร็ว ธนาคารใหญ่หลายธนาคารและบริษัทประกันยังคงอยู่ในการควบคุมของรัฐบาล ในขณะนี้ได้มีการกำหนดเวลาที่จะให้เอกชนเข้าไปดำเนินการแทน ถึงแม้ขั้นตอนบางประการได้เริ่มไปแล้ว แต่ขบวนการปรับไปเป็นเอกชนช้ามาก

ธนาคารกลางของศรีลังกาเริ่มประกอบการในปี 1950 ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของโครงข่ายการเงินทั้งหมดของประเทศ ระบบธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย 23 ธนาคาร มีธนาคารของศรีลังกา 6 ธนาคาร ธนาคารต่างประเทศ 17 ธนาคาร และธนาคารที่ใหญ่ที่สุดของประเทศศรีลังกาเองเป็นของรัฐบาลคือธนาคารซีลอน (The Bank of Cylon) และธนาคารประชาชน (The People's Bank)

ธนาคารต่างชาติเกือบทั้งหมดเริ่มประกอบการในศรีลังกาหลังการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ในปี 1977 เมื่อศรีลังกายื่นโอกาสและศักยภาพให้กับการลงทุนด้านการเปิดสถาบันการเงินอันนำไปสู่การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการเงินมากมาย แต่ผลโดยรวมต่อการให้สินเชื่อยังคงจำกัดอยู่แค่ในเมืองใหญ่ ถึงแม้จำนวนสินเชื่อที่ให้กับภาคชนบทและบริษัทเล็ก ๆ ได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่พอเพียงกับความต้องการ ปัจจุบันธนาคารของรัฐบาล 2 แห่ง ร่วมกับสถาบันเอกชนที่ให้ความร่วมมือช่วยกันจัดสรรสินเชื่อสู่ชนบท โดยการแต่งตั้งตัวแทนในฐานะผู้ที่ได้รับอนุมัติให้ปล่อยเงินกู้ได้ในชนบท ปัจจุบันมีตัวแทนเช่นนี้ประมาณ 6,000 ราย

ส่วนบริษัทประกัน มี 5 บริษัท 2 ใน 5 บริษัทนี้เป็นของรัฐบาล ในปี 1993 รายได้จากการขายประกันทั่วไปเพิ่มเป็น 1.9 พันล้านรูปี (ศรีลังกา) มีสัญญาประกันชีวิต 476,000 ราย นับ

ว่าธุรกิจประกันเป็นธุรกิจที่สามารถระดมเงินออมได้มาก และน่าจะได้รับโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันมากกว่านี้

สรุปได้ว่าภาคการเงินของประเทศศรีลังกายังโตได้อีกมาก ทั้งคุณภาพและปริมาณ การมีสถาบันการเงินที่พัฒนาจะสามารถทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมและการกระจายความเจริญสู่ชนบทของศรีลังกาดีขึ้นอย่างรวดเร็ว

4. การผลิต

4.1 อุตสาหกรรม

จากการที่สัดส่วนมูลค่าของผลผลิตภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP ค่อนข้างคงที่ หรือเพิ่มขึ้นเล็กน้อยนี้ แสดงให้เห็นว่า ภาคอุตสาหกรรมเติบโตอย่างสม่ำเสมอ จึงได้รักษาระดับความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมไว้ได้ อุตสาหกรรมของภาคเอกชนได้มีอัตราการเติบโตที่มากกว่า 10 % ตั้งแต่ประมาณปี 1975 ในอดีตปัญหาเรื่องความล่าช้าของระบบราชการของศรีลังกาลดความคล่องตัวของธุรกิจเอกชนลงมาก ในปัจจุบันภาคเอกชน โตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการเติบโตนี้ก็เป็นผลจากการเปลี่ยนให้เอกชนดำเนินงานและเป็นเจ้าของ ในปี 1993 ภาครัฐรับผิดชอบแค่ 1 ใน 8 ของผลผลิตอุตสาหกรรม การเปิดโอกาสให้เอกชนเมื่อผสมผสานไปกับการเปิดเสรี การเลิกกฎข้อบังคับ การเพิ่มขึ้นของการลงทุนโดยต่างชาติ สามารถกระตุ้นสาขาที่โตอยู่แล้วให้โตเร็วขึ้นอีก

ในสองสามปีมานี้ การเติบโตแท้จริงของภาคอุตสาหกรรมยังคงสม่ำเสมอ แต่เนื่องจากระดับราคาที่สูงขึ้นในภาคนี้ น้อยกว่าราคาผู้บริโภคที่สูงขึ้น ผลก็คือสัดส่วนตามราคาปัจจุบันของภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP ลดลงเล็กน้อย

ก่อนที่ศรีลังกาจะปล่อยระบบเศรษฐกิจให้ดำเนินไปโดยเสรี ในปี 1977 อุตสาหกรรมที่ใช้ปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน และปัจจัยที่ไม่ได้มาจากการแปรรูปสินค้าเกษตรถูกจำกัด เพราะรัฐบาลเน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า จากปี 1978 เป็นต้นมา ผลผลิตเริ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ถึงแม้จะถูกจำกัดไว้ด้วยพลังงานที่มีไม่พอกับความต้องการ

ข้อพิพาทระหว่างเชื้อชาติ ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมน้อย แต่มีผลทำให้การลงทุนจากต่างประเทศชะงักไปหลายปี ซึ่งมักจะเข้ามาใช้ประโยชน์แรงงานที่ถูก เช่น ในอุตสาหกรรมเจียระไนเพชร

ถึงแม้ว่าภาคอุตสาหกรรมจะโตเร็ว แต่บางสาขาของภาคอุตสาหกรรมยังไม่ทัดเทียมกัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า และการทอผ้า รวมกันเกือบเป็น 2 ใน 3 ของมูลค่าเพิ่มทั้งหมด โดยที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าประสบความสำเร็จมากที่สุด

4.2 การท่องเที่ยว

ประเทศศรีลังกาอยู่ในเขตภูมิอากาศร้อน มีชายหาดสวยสะอาดและยาว มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ และค่าครองชีพที่ต่ำ ศรีลังกาจึงเป็นสถานที่ที่เหมาะกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในระหว่าง 1976-82 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 24% แต่การพิพาทระหว่างทมิฬกับสิงหลลดจำนวนนักท่องเที่ยวลงอย่างมาก ปี 1987 ลดลงเหลือไม่ถึงครึ่งของปี 1982 (จาก 407,230 คน ในปี 1982 เหลือ 182,620 ในปี1987)

เงินตราต่างประเทศที่ได้จากการท่องเที่ยวในปี 1982 มากถึง 143 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1989 รายได้ลดเหลือ 76 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลง 53% ดังนั้นรัฐบาลจึงควรขจัดปัญหาสงครามเชื้อชาติให้หมดไปโดยเร็ว

4.3 เกษตร-ป่าไม้-ประมง

ศรีลังกามีอารยธรรมทางการเพาะปลูกมานานแล้ว ตั้งแต่สมัย 300 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งหลักฐานเกี่ยวกับระบบชลประทานที่ซับซ้อน ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ในช่วง 1970-80 ภาคการเกษตรเป็นภาคที่รัฐบาลสนใจมาก รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของการให้เงินอุดหนุนสำหรับปุ๋ย สินเชื่อการเกษตร และราคาประกันสำหรับพืชผลบางชนิด

การเกษตรของศรีลังกากำลังลดความสำคัญลง วัดจากสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตการเกษตรต่อ GDP ที่กำลังลดลง แสดงว่าภาคการเกษตรโตช้ากว่าภาคอื่นเช่นภาคอุตสาหกรรม พืชที่ทำรายได้หลักให้กับภาคเกษตรได้แก่ ชา ยาง มะพร้าว ข้าว น้ำตาล

ศรีลังกามีป่าไม้ 27% ของพื้นที่ทั้งหมด และ 40% ของป่าไม้อยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ศรีลังกา ป่าไม้ถูกทำลายอย่างรวดเร็วเนื่องจากไม้เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของครัวเรือน ปัจจุบันรัฐบาลได้ห้ามการตัดไม้ ยกเว้นในเขตที่จะใช้เป็นเขตชลประทาน

ส่วนการประมงของศรีลังกาค่อนข้างจะล้าสมัย จึงไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการที่ศรีลังกามีแหล่งปลาชุกชุมอยู่รอบ ๆ การประมงสามารถเป็นแหล่งรายได้ และแหล่งอาหารประเภท

โปรตีนที่สำคัญ ในปี 1983 การจับสัตว์น้ำอยู่ในระดับต่ำกว่าปกติอันเนื่องมาจากการทะเลาะกันระหว่างชาวทมิฬและชาวสิงหล ปัจจุบันกรมประมงศรีลังกามีแผนพัฒนาการจับสัตว์น้ำ 5 ปี ที่เริ่มตั้งแต่ 1991 เป็นต้นมา

4.4 การก่อสร้าง

ภาคการก่อสร้างของศรีลังกาค่อนข้างเล็ก ในปี 1993 ศรีลังกามีการก่อสร้างประมาณ 32,615 พันล้านรูปี หรือประมาณ 7.2% ของ GDP ในช่วง1977-80 ภาคนี้โตโดยเฉลี่ย 20% ของมูลค่าแท้จริง หลังจากนั้นภาคนี้ก็ทรุดลงในขณะที่โครงการใหม่ ๆ น้อยลง และโครงการที่เริ่มก่อนเสร็จ ภาคก่อสร้างเริ่มมาดีอีกครั้งในช่วง 1992-93 เมื่อระบบเศรษฐกิจเริ่มรุดหน้าอีกครั้ง และเมื่อมีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

5. เศรษฐกิจระหว่างประเทศ

5.1 การค้าระหว่างประเทศ

เท่าที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรมของประเทศศรีลังกาแสดงความมีเสถียรภาพที่ค่อนข้างสูง ดังแสดงในสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตภาคอุตสาหกรรมต่อ GDP (ตารางที่ 2) ผลผลิตของภาคนี้ขึ้นอยู่กับการ ส่งออกโดยตรง ด้วยสาเหตุที่ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงหลังของการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าได้เปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อส่งออกแทน ดังนั้นจะพบว่าในช่วงสิบกว่าปีมานี้ อัตราการเติบโตของมูลค่า ส่งออกจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

จากสัดส่วนของมูลค่าส่งออกและนำเข้าต่อ GDP ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ นี้ แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจของศรีลังกาปรับตัวเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิดมากขึ้น ที่สำคัญประเทศศรีลังกาไม่ได้ทิ้งลักษณะสำคัญของประเทศที่กำลังพัฒนา นั่นคือ สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกต่อ GDP เพิ่มขึ้นเร็วกว่าสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าต่อ GDP ปรากฏการณ์สำคัญอันแพร่หลายในหมู่ประเทศที่กำลังพัฒนานี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่มีการนำเข้าเครื่องจักรกล เครื่องมือต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องนั่นเอง

ลูกค้ารายใหญ่ของศรีลังกาเรียงตามลำดับ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี อังกฤษ ญี่ปุ่น เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และสิงคโปร์ ส่วนการนำเข้านั้น ศรีลังกานำเข้าจากประเทศ

ต่าง ๆ เรียงลำดับ คือ ญี่ปุ่น อินเดีย ฮ่องกง เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอิหร่าน

สินค้าส่งออกหลักได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น ชา ยางพารา มะพร้าว รองลงมาคือสินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ ผ้าทอและเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์น้ำมัน เพชร ผลิตภัณฑ์ยาง และสินค้าหมวดแร่ธาตุ เช่น เพชรพลอย

สินค้านำเข้าที่สำคัญอันดับแรกคือ สินค้าลงทุน สินค้าบริโภค และสินค้าระดับกลาง เช่น น้ำมัน (เชื้อเพลิง) ปุ๋ย สารเคมี

5.2 การลงทุนระหว่างประเทศ

ประเทศศรีลังกา เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ไม่มีเงินเพียงพอกับความต้องการลงทุน จึงต้องพึ่งพาการไหลเข้าของเงินกู้และการลงทุนจากต่างประเทศ

หลังการเปิดเสรี มีการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ ทำให้อุตสาหกรรมบางสาขาพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว สาขาที่เล็กแต่โตขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีอนาคตที่ดี คือ การเจียระไนเพชร การที่ชาวศรีลังกามีประสบการณ์ด้านเพชรพลอย และการมีค่าจ้างที่ต่ำ ทำให้ศรีลังกาเป็นที่ดึงดูดของบริษัทเพชรพลอยนานาชาติหลายบริษัท ที่ได้เขามาลงทุนร่วมกับบริษัทท้องถิ่น

ศรีลังกาได้ให้การกระตุ้นที่น่าสนใจกับนักลงทุนต่างชาติ บวกกับการทำขั้นตอนการอนุมัติให้รวดเร็วสำหรับโครงการลงทุน ทำให้การลงทุนจากประเทศในเอเชียด้วยกันเพิ่มขึ้นมากในช่วง 4 ปีมานี้

ในปี 1995 ฮ่องกงเป็นประเทศที่นำเงินมาลงทุนในประเทศศรีลังการวมแล้วมากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เยอรมนี สหรัฐอเมริกา อังกฤษ อินเดีย เบลเยี่ยม จากตัวเลขที่แสดงในตารางที่ 4 เงินลงทุนจากต่างชาติของศรีลังกายังคงอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากสงครามระหว่างเชื้อชาติที่ทำให้การผลิตต้องหยุดชะงักเป็นช่วง ๆ ทำให้นักลงทุนต่างชาติต่างพากันลังเลในการตัดสินใจ

5.3 สถานการดุลการค้า การชำระเงิน เงินกู้ยืมต่างประเทศ

ในปี 1980 ดุลชำระเงินของศรีลังกาขาดดุลถึง 180.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา จากปี 1980 เป็นต้นมา ดุลชำระเงินเกินดุลบ้างขาดดุลบ้าง แต่ดุลบัญชีเดินสะพัดนั้นขาดดุลโดยตลอดตั้งแต่

ก่อนปี 1980 จนกระทั่งปัจจุบันการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุใหญ่จากการขาดดุลการค้าและบริการ ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของสินค้าเข้า พบว่า ประเทศศรีลังกาตั้งแต่ปี 1986 นำเข้าเครื่องจักรและเครื่องสื่อสารคมนาคม มากเป็นอันดับแรก อันดับรองได้แก่ อุตสาหกรรมพื้นฐาน อาหาร และสัตว์มีชีวิต จนกระทั่งปี 1993 อันดับเหล่านี้ยังคงเดิม โดยที่อัตราการเพิ่มของมูลค่านำเข้าเครื่องจักรและเครื่องสื่อสารคมนาคมเพิ่มอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้จะอยู่ในอัตราที่ไม่สูงมาก ในช่วง 1986-91 แต่อัตราการเพิ่มสูงขึ้นมากในปี 1992-93 มูลค่านำเข้าอุตสาหกรรมพื้นฐานเพิ่มขึ้นมากในปี 1993 ในขณะที่มูลค่านำเข้าอาหารและสัตว์มีชีวิต เพิ่มอย่างสม่ำเสมอโดยตลอด

ในส่วนของเงินกู้ยืมระหว่างประเทศของประเทศศรีลังกาเพิ่มขึ้นมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปี 1980 หนี้ระยะยาวของภาครัฐบาลในปี 1993 เพิ่มขึ้นประมาณ 5 เท่าตัว จาก 1230.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1980 เป็น 6158.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1993 ในขณะเดียวหนี้ระยะยาวของเอกชน ในปี 1980 มี 3.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ในปี 1993 เพิ่มเป็น 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา มากกว่า 30 เท่าตัว แสดงให้เห็นความต้องการเงินทุนของภาคเอกชนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกเหนือไปจากเงินทุนที่เข้ามาลงทุนโดยตรงของชาวต่างประเทศ และเงินที่ระดมผ่านตลาดหลักทรัพย์

บทที่ 5
ความสัมพันธ์กับไทยในปี 2000

1. คำนำ

ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมห้าปี ฉบับที่ 1 ในช่วง 1961-66 และฉบับที่ 2 ช่วง 1967-71 จนปัจจุบัน ไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 จากตารางที่ 1 ในช่วง 1988-90 ระบบเศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตมากกว่า 10 % แทบจะไม่มีเลยที่ไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำกว่า 5 % ประเทศอินเดีย, ประเทศปากีสถาน เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจก่อนไทยคือ เริ่มหลังจากได้รับอิสระภาพจากอังกฤษได้ไม่นาน แผนส่วนใหญ่ก็รับมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจของอังกฤษ ประเทศศรีลังกาเริ่มช้ากว่าและอยู่ในลักษณะก้าวกระโดด จากการศึกษาในช่วงต้น เราคงบอกได้ว่า อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา มีศักยภาพไม่แพ้ไทยเลย แถมอินเดีย และปากีสถาน ยังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจก่อนที่ไทยจะเริ่มมีแผน ฯ ถึง 12 ปี คำถามที่น่าสนใจคือ "เพราะเหตุใด ประเทศในภูมิภาคนี้จึงพัฒนาไปได้ช้ากว่าที่ควร" ในส่วนนี้จะได้ศึกษาและตอบคำถามข้างต้นนี้

ประเทศอินเดีย, ประเทศปากีสถาน และประเทศศรีลังกา เป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศเอเชียใต้เพื่อความร่วมมือในท้องถิ่น (South Asian Association for Regional Co-operation ชื่อย่อว่า (SAARC) อันประกอบไปด้วย อาฟกานิสถาน บังคลาเทศ ภูฐาน อินเดีย ปากีสถาน มาลไดว์ เนปาล และศรีลังกา กลุ่มประเทศเหล่านี้จัดเป็นดินแดนหนึ่งที่จนที่สุดในโลก

ทั้ง ๆ ที่มีการจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อความร่วมมือกันระหว่างภูมิภาคมาเกือบ 10 ปี แต่การร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นด้านการค้าขายระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และในด้านอื่น เช่น การรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น ๆ ยังอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจมีปัจจัยกำหนดหลาย ๆ ประการ บางประการไม่ได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่จะแก้ปัญหาการร่วมมือ และการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ ต้องอาศัยความเข้าใจในลักษณะและต้นกำเนิดของปัญหาและปัจจัยกำหนดเหล่านี้

ในระหว่างที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ หลายประเทศในกลุ่ม SAARC ได้ตกลงที่จะรวมกันทางเศรษฐกิจขั้นหนึ่งคือโดยการใช้เงินตราสกุลเดียวกัน การมีเครือข่ายรถไฟและการคมนาคมที่เชื่อมถึงกัน และมีตลาดร่วมสำหรับการค้าเสรี ภายในช่วงหลายสิบปีหลังยุคแห่งการเป็นเมืองขึ้น การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่เป็นไปโดยธรรมชาติถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิงโดยนักการเมืองที่อยู่ในอำนาจของประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะของอินเดีย ปากีสถาน และ บังคลาเทศ ผลก็คือการค้าระหว่างประเทศระหว่างสมาชิกของกลุ่ม SAARC ที่มีอยู่ ยังคงอยู่ในระดับต่ำ หรือในช่วงทศวรรษ 1980 การค้ารวมของกลุ่ม SAARC ทั้งหมดได้เพิ่มจาก 37.9 พันล้านเหรียญสหรัฐ เป็น 58.6 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่การค้าระหว่างสมาชิกในกลุ่มเองเพิ่มแค่จาก 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐเป็น 1.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ สัดส่วนของการค้าภายในกลุ่มต่อการค้าของประเทศเหล่านี้กับส่วนอื่น ๆ ของโลกกลับลดลงจาก 3.2% ในปี 1980 เป็น 2.9% ในปี 1989

2. แนวโน้มเศรษฐกิจจนถึงปี 2000

ดังนั้น การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของทั้งภูมิภาคนี้ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ในระดับการพัฒนาของ SAARC ในปัจจุบัน แต่การสำรวจหรือพิจารณาแนวโน้มของสาขาที่จะมีการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจน่าจะมีความหมายและสมเหตุสมผลมากกว่าการกล่าวถึงการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวโน้มการร่วมมือกันเช่นนี้เริ่มถูกอิทธพลของกระแสโลกาภิวัตน์ที่รู้จักกันในนามของ "การแข่งขัน" ระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจบีบคั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ

ในปี 1980 ประธานาธิบดีของบังคลาเทศชื่อ ซีเวอร์ รามัน ได้เสนอแผนการสำหรับการร่วมมือกันของภูมิภาคใน 11 สาขา เกษตรกรรมของชนบท การลงทุนร่วม (Joint Ventures) การสนับสนุนตลาดของสินค้าหลายชนิด วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สื่อสารคมนาคมการพยากรณ์อากาศ การขนส่ง การขนส่งทางเรือ การท่องเที่ยว การร่วมมือด้านการศึกษา และการร่วมมือด้านวัฒนธรรม ซึ่งการร่วมมือที่เกิดขึ้นจริงก็มีเพียง 5 สาขา ได้แก่ การเกษตร การพัฒนาชนบท สื่อสารคมนาคม การพยากรณ์อากาศ สุขภาพและกิจกรรมของประชาชน ในปี 1990 มีรายชื่อของสาขาที่จะมีการร่วมมือกันเพิ่มขึ้นอีก 7 สาขา อันได้แก่ การศึกษา บริการจดหมาย การปราบปรามการค้าขายยาเสพติด กีฬา ศิลป และวัฒนธรรม สตรีกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความก้าวหน้าสู่การร่วมมือทางเศรษฐกิจช้ามากและมีเหตุติดขัดบ่อยครั้ง ถึงแม้ว่าการร่วมมือทางด้านที่ไม่ใช่เศรษฐกิจ เช่น กีฬา ศิลปและวัฒนธรรม ได้ก้าวหน้าไปบ้าง ข้อจำกัดที่ทำให้การร่วมมือทางเศรษฐกิจล่าช้า มีอยู่หลายประการ Ghosh (1993) ได้อธิบายปัญหาสำคัญ ๆ ไว้หลายประการ

ประการแรก Ghosh (1993) ยกประเด็นว่า ความเกรงกลัวและความไว้วางใจในความเป็นเจ้าทางเศรษฐกิจของประเทศอินเดีย เหนือประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ ความกลัวที่ว่าพ่อค้าและนักธุรกิจชาวอินเดียจะแพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคในภาวะแวดล้อมของการค้าเสรี เป็นสิ่งกีดขวางที่ใหญ่ที่สุดต่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้เกรงว่าจะตกเป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจของประเทศอินเดีย ผู้เขียนอยากชี้ให้เห็นว่า อินเดียเคยมีแนวคิดเช่นนี้ต่อประเทศที่พัฒนาแล้วจึงได้มีแผนการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าของอินเดีย แต่เมื่ออินเดียพัฒนามาสู่ความเป็นผู้นำของภูมิภาคเอเชียใต้ จึงตกเป็นผู้ต้องสงสัยเสียแทน แนวคิดนี้อาจเป็นแนวคิดของเหล่าประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน ด้วยประสบการณ์จึงทำให้เกรงกลัวและสงสัยประเทศที่แข็งแกร่งกว่า

ประการที่สอง สิ่งกีดขวางที่สำคัญอีกประการต่อการร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้คือ ธรรมชาติของการแข่งขันทางสินค้าออกของหลาย ๆ ประเทศสมาชิกของ SAARC ตัวอย่างเช่น อินเดีย ศรีลังกา แข่งขันกันในตลาดโลกสำหรับการส่งออกสินค้าชา อินเดียและปากีสถานแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตลาดโลกบนสินค้าผ้าที่ทำจากฝ้ายและขนสัตว์ ลักษณะของสินค้าที่แข่งขันกันของเศรษฐกิจเหล่านี้ของภูมิภาคเอเชียใต้ ทำให้การค้าภายในกลุ่มที่อยู่ในระดับต่ำ และเนื่องจากการที่ต้องแข่งขันกันเองทำให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยของการแข่งขันในสินค้าประเภทเดียวกันอาจเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญให้กับระบบเศรษฐกิจทั้งหลายของภูมิภาคนี้ เช่น การรวมตัวกันเพื่อฉวยโอกาสในตลาดโลก ในกรณีของโครงสร้างตลาดผู้ขายน้อยราย เช่น ประเทศผู้ผลิตพืชเส้นใยและชา สามารถตกลงร่วมกันในส่วนของกลยุทธ์การตลาดและการตั้งราคาเพื่อทำกำไรสูงสุด ตัวอย่างเช่น ศรีลังกากับอินเดียได้ร่วมมือกันแบบจำกัด ในฐานะสองผู้ผลิตชาที่ใหญ่ที่สุดในโลก สามารถใช้กลยุทธ์การส่งออกชาร่วมกัน เช่น ใช้มาตรการร่วมกันลงทุนในโครงการรณรงค์เผยแพร่ชา

ประการที่สาม สิ่งกีดขวางอีกประการหนึ่งต่อการร่วมมือทางเศรษฐกิจคือ การที่ประเทศหลายประเทศในกลุ่ม SAARC นี้ได้พึ่งพิงต่อเงินช่วยเหลือจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น

สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประชาคมยุโรป (European Community) ซึ่งการช่วยเหลือจากต่างชาติเช่นนี้มีลักษณะของการผูกพัน เช่น ประเทศผู้รับทุนได้รับการคาดหวัง ถึงแม้จะไม่บังคับให้ใช้เงินช่วยเหลือสำหรับซื้อเครื่องมือ และบริการจากประเทศผู้บริจาคเงิน ในสถานการณ์ดังกล่าวประเทศสมาชิกของ SAARC ไม่มีทางเลือกนอกจากนำเข้าจากประเทศผู้บริจาคเงิน เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย และประชาคมยุโรป

ประการที่สี่ การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ชะงักเนื่องจากการขาดโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการขนส่งทางเรือและการขนส่งทางบกที่ไม่พอ โครงข่ายข้อมูลที่ไม่พอเพียงและตลาดการประกันภัยและการเงินที่ไม่พัฒนา ในช่วงเวลาสั้น ๆ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้สำคัญมากต่อการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมของภูมิภาคนี้ การขาดโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ทำให้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์กระจายสู่ภูมิภาคนี้ช้าลง เมื่อรวมกับการปิดประเทศ การแข่งขันจึงไม่ได้ส่งผลต่อภูมิภาคนี้รุนแรงนัก

ผู้เขียนคิดว่า สิ่งกีดขวางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้อย่างมาก คือ ความหลากหลายในศาสนาอารยธรรมและเชื้อชาติ ตลอดจนชนชั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจประสบกับอุปสรรค รายละเอียดจะกล่าวในส่วนถัดไป

8. การร่วมมือกันในอนาคต

การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจต้องอาศัยความเข้าใจทางด้านการเมืองเบื้องต้นและความหวังดีระหว่างประเทศต่าง ๆ การเมืองของประเทศในเอเชียใต้ไม่ได้ถูกครอบงำโดยความรู้สึกแห่งความเป็นชาตินิยมโดยแท้จริง การที่มีคนรู้หนังสือ และคนจนเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงของประชากรในภูมิภาคนี้ รวมถึงความหลากหลายในเชื้อชาติ และชนชั้นทำให้นักการเมืองสามารถปลุกปั่นคนจำนวนมากได้โดยผ่านความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรม การเมืองไม่สามารถแบ่งแยกออกจากศาสนา เชื้อชาติ ชนชั้น และวัฒนธรรมตลอดพื้นที่ของเอเชียใต้

ตัวอย่างของความเกี่ยวพันระหว่าง การเมืองและชนชั้นของประชากรได้แก่ การเกิดขึ้นของนักการเมืองรุ่นใหม่ในอินเดียที่ประชากรส่วนมากนับถือศาสนาฮินดู ฐานเสียงของนักการเมืองรุ่นใหม่เหล่านี้อยู่ที่ประชากรในวรรณะต่ำ ๆ ทำให้นักการเมืองเหล่านี้เรียกร้องรัฐบาลให้จัดสรรงานใน

ภาครัฐและการศึกษาในระดับอนุปริญญา และระดับมหาวิทยาลัย ให้กับประชากรของวรรณะล่าง ๆ ในสัดส่วนที่สูงขึ้น

ประเทศปากีสถาน (รวมถึงประเทศบังคลาเทศและประเทศบัลไดว) เป็นประเทศที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนมาก คนที่ไม่ใช่มุสลิม (มุสลิมคือคนที่นับถือศาสนาอิสลาม) ไม่มีความรู้สึกปลอดภัยในประเทศเหล่านี้ ถึงแม้รัฐบาลของประเทศเหล่านี้จะพยายามรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนน้อยในเหตุการณ์ไม่สงบสุขของประชาคม แต่ก็ไม่มีอำนาจพอที่จะปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่มีวิกฤตการณ์

ประเทศศรีลังกา (รวมถึงประเทศเนปาลและภูฐาน) เป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชนกลุ่มน้อยของประเทศศรีลังกาที่เป็นชาวทมิฬที่นับถือศาสนาฮินดู (ประเทศเนปาลและภูฐาน) มีเสียงน้อยในกิจกรรมการเมือง แต่ชาวทมิฬในประเทศศรีลังกาก็ไม่ใช่ว่าจะไม่สำคัญเสียทีเดียว สงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน 1995 ก็เนื่องด้วยความขัดแย้งด้านศาสนา และเชื้อชาติ

ประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคนี้ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดู (มากกว่า 80%) และส่วนน้อยนับถือศาสนาอิสลาม แต่กลุ่มอิสลามนี้ก็กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว ชาวฮินดูในอินเดียจึงได้ถูกเฝ้าดูอย่างไม่ไว้วางใจและด้วยความสงสัย โดยประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นมุสลิมโดยเฉพาะประเทศปากีสถานและบังคลาเทศ

ที่เลวร้ายกว่าก็คือ ชนกลุ่มน้อยชาวฮินดูในปากีสถานและบังคลาเทศต้องทนทุกข์ทรมานจากการตอบโต้อย่างต่อเนื่อง เช่น การทำลายล้างทรัพย์สินและสถานที่ ที่ใช้ประกอบพิธีสักการะทางศาสนาทุกครั้งที่เกิดความรุนแรงทางประชาคมขึ้นในอินเดียที่ซึ่งมีชาวฮินดูเป็นชนกลุ่มใหญ่ จึงเป็นที่เข้าใจว่าทำไมชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาฮินดูในประเทศปากีสถานและบังคลาเทศจึงมองไม่เห็นอนาคตระยะยาวในประเทศของพวกเขาเอง และดังนั้นจึงแสดงความปรารถนาที่จะโยกย้ายถิ่นฐานไปอินเดียหรือประเทศที่สามเมื่อมีโอกาสจะทำได้

การคาดหวังถึงการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพระหว่างสมาชิกของ SAARC ตกต่ำอย่างมากในระยะอันใกล้ เพราะการขาดแคลนความเข้าใจทางการเมืองและความปรารถนาดีต่อกันโดยทั่วไป ตราบเท่าที่ศาสนายังคงมีอิทธิพลเหนือการเมือง เราคงเห็นการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่าง ฮินดู พุทธ ซิกห์และมุสลิมของภูมิภาคนี้ คงจะไม่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจใด ๆ ที่

สามารถเปลี่ยนสถานการณ์ให้สอดคล้องกับการร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มเชื้อชาติและศาสนาของผู้ไร้การศึกษาและคนจนที่แตกต่างกันมากมายเช่นนี้ การคาดหวังระยะยาวสำหรับการร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นกับความสำเร็จในการขจัดทั้งความไม่รู้หนังสือและความยากจน ซึ่งรวมถึงระบบวรรณะของศาสนาฮินดู ของในภูมิภาคนี้โดยรวม

อย่างไรก็ตาม Ghosh (1993) ได้กล่าวว่า ทั้ง ๆ ที่มีการแบ่งแยกทางการเมืองและศาสนา มีสาขาหนึ่งที่การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจสามารถเกิดขึ้นได้ และจะนำผลประโยชน์ใหญ่หลวงมาสู่ประเทศต่าง ๆ ของภูมิภาคนี้ นั่นคือการลงทุนและประสานงานกันเพื่อรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

การพิจารณาที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการร่วมมือทางเศรษฐกิจคือการที่ประเทศเหล่านี้มีระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมที่กำหนดโดยเทือกเขาหิมาลัยในตอนเหนือและมหาสมุทรอินเดียทางตอนใต้ ความเป็นหนึ่งเดียวในด้านภูมิศาสตร์กำหนดทิศทางการร่วมมืออย่างฉับพลันในสาขาต่าง ๆ เช่น การใช้ทรัพยากรน้ำ เหมืองแร่และทะเล

โชคยังดีที่ประเทศอินเดียที่เป็นยักษ์ใหญ่ทางเศรษฐกิจของภูมิภาค มีทั้งเทคโนโลยีและทรัพยากรที่จะเป็นส่วนสำคัญในโครงการประสานงานและลงทุนร่วมกัน ไม่ว่าประเทศอินเดียจะปรารถนาที่จะทำสิ่งนี้หรือไม่ จะสังเกตเห็นได้จากความเต็มใจที่จะลด (ร่วมกันกับประเทศปากีสถาน) การใช้จ่ายด้านป้องกันประเทศที่มโหฬารและนำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว

โอกาสในการประสานงานร่วมกันของสมาชิกของ SAARC จะไม่มีขอบเขตจำกัดอย่างแท้จริง แต่ความสำเร็จก็ยังคงน้อยมาก ทรัพยากรชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญอันจะนำไปสู่การร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนาคต จาก 5 ใน 7 ของประเทศในกลุ่ม SAARC คือ ปัจจุบัน อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา และมาลไดว์ ได้แสดงความสนใจโดยตรง ที่จะใช้ประโยชน์ทรัพยากรทะเลของมหาสมุทรอินเดียให้ได้ประโยชน์สูงสุด แต่กิจกรรมร่วมกันก็เกิดแค่ในการพัฒนาบ่อน้ำมันนอกฝั่ง และการประมงเท่านั้น

สรุปได้ว่า ขอบเขตของการประสานงานร่วมกันระหว่างสมาชิกของประเทศ SAARC ไม่จำกัด ประเทศอินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และสมาชิกอื่น ๆ ของ SAARC สามารถร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพในสินค้าเศรษฐกิจที่ผลิตร่วมกัน เช่น พลังน้ำ และพลังงาน ที่มีทางที่จะใช้ประโยชน์และประสานงานร่วมกันอย่างมีผลกำไร ระหว่างประเทศสมาชิกของ SAARC ประเทศอินเดียและ

ประเทศปากีสถานสามารถรวมกันเป็นผู้ผลิตซีเมนต์รายใหญ่ ถ้ากำลังการผลิตของอินเดียสามารถรองรับการผลิตหินทราย และแร่ยิปซั่มอันมากมายในประเทศปากีสถาน แต่ปากีสถานกลับเป็นผู้นำเข้าซีเมนต์จากภูมิภาคอื่น ประเทศอินเดียและปากีสถานยังสามารถผลิตปุ๋ยร่วมกัน โดยใช้แหล่งก๊าสธรรมชาติที่พบในปากีสถาน ปากีสถานต้องการแร่เหล็กของอินเดีย เพื่อขยายโรงงานเหล็กในการาจี และแหล่งแร่ทองแดงในปากีสถานยังต้องการผู้ร่วมลงทุนในโรงงานถลุงแร่ทองแดง

จุดสำคัญยังอยู่ที่ว่า ศาสนา ความยากจน และการไร้การศึกษา ไม่สามารถแยกจากการเมือง ทำให้ความขัดแย้งในภูมิภาคนี้ยากที่จะยุติลงได้

4. การค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียใต้

แนวโน้มด้านการร่วมมือทางเศรษฐกิจอีกทางหนึ่งคือ การค้าระหว่างประเทศภายในกลุ่ม SAARC ประเทศอินเดียกับประเทศศรีลังกาได้มีสนธิสัญญาระหว่างกันเพื่อสนับสนุนการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสองภายใต้คณะกรรมการร่วมทั้งสองฝ่าย ประเทศอินเดียได้เสนอเงินเชื่อให้กับประเทศศรีลังกาจำนวนหนึ่งไว้ เพื่อซื้อสินค้าอุตสาหกรรมและเครื่องจักรจากประเทศอินเดีย ได้มีการลงทุนของเอกชนชาวอินเดียจำนวนมากในด้านโรงแรมอุตสาหกรรมผ้าและในพื้นที่เขตการค้าเสรี (The Free Trade Zone) ในประเทศศรีลังกา

ในทางปฏิบัติแล้ว ประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนและมีประชากรมากเกินไป ไม่เหมาะกับการรับเทคโนโลยีที่ใช้เครื่องจักรในอัตราส่วนสูงจากญี่ปุ่นและประเทศทางตะวันตก ประเทศเหล่านี้เหมาะที่จะใช้เทคโนโลยีระดับกลางที่มีประสิทธิภาพ ประเทศอินเดียเป็นผู้บุกเบิกในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีระดับกลางที่มีประสิทธิภาพและต้นทุนต่ำที่ง่ายต่อการส่งต่อไปสู่ประเทศในกลุ่ม SAARC เช่น ศรีลังกา

นโยบายกีดกันทางการค้า ภาษีขาเข้าอัตราสูง ๆ และการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดการบิดเบือนตลาดของภูมิภาคเอเชียใต้ เช่น ประเทศปากีสถานตั้งภาษี 80 เปอร์เซ็นต์ บนปอที่นำเข้าและภาษีขายอีก 12 % เพื่อป้องกันการทะลักเข้าของปอที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากอินเดีย

การท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มประเทศ SAARC พัฒนาไปน้อยมาก นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูง ชอบไปเที่ยวนอกภูมิภาค เช่น ประเทศไทย สิงคโปร์ ฮ่องกง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป

ทำให้มีการรั่วไหลของเงินตราต่างประเทศที่มีค่า ศรีลังกาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวอินเดีย และปากีสถานที่มีรายได้ระดับต่ำและปานกลาง อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวยังลังเลใจที่จะเดินทางออกนอกประเทศ เนื่องจากขาดข่าวสารการท่องเที่ยว และเพราะข้อห้ามหลายประการในการเดินทางภายในภูมิภาคนี้ ปัจจัยอื่นที่กำหนดการท่องเที่ยวภายในภูมิภาคนี้ที่ Ghosh (1993) ไม่ได้กล่าวถึงคืออันตรายจากความขัดแย้งด้านเชื้อชาติและศาสนาที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว เช่น การที่ชาวมุสลิมจากปากีสถานจะเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในอินเดีย ต้องระวังตัวไม่ให้เข้าไปในถิ่นชาวฮินดูที่เกลียดชังชาวมุสลิม รวมไปจนถึงการมีโครงสร้างพื้นฐานไม่เอื้ออำนวยต่อนักท่องเที่ยว จากภายในภูมิภาคนี้และภูมิภาคอื่นของโลก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างกลุ่ม SAARC เช่น รถไฟ ถนน ที่เชื่อมอารยธรรมอันหลากหลายของกลุ่มประเทศเหล่านี้เข้าด้วยกัน จะทำให้ภูมิภาคนี้เป็นที่ดึงดูดในด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก

ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ข้อขัดแย้งด้านเชื้อชาติและชุมชน ความไม่ไว้วางใจและความสงสัยระหว่างกัน ภายในกลุ่มสมาชิกของ SAARC ทำให้ภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยผ่านทางด้านการค้าระหว่างประเทศถูกบิดเบือนไปอย่างมาก เช่น ความเกรงกลัวประเทศยักษ์ใหญ่ เช่น อินเดีย ของประเทศเพื่อนบ้านทำให้เกิดการกีดกันทางการค้ากับประเทศอินเดีย และการโต้ตอบจากประเทศผู้ถูกกีดกันก็นำไปสู่สงครามกีดกันทางการค้าอันยืดยาวและยากที่จะยุติ เนื่องจากความไม่ไว้วางใจกันและกัน ที่เป็นจุดเริ่มของสภาวะดังกล่าว ผนวกกับการที่นักการเมืองพยายามใช้กรณีหรือประเด็นขัดแย้งต่าง ๆ มาหาเสียง ทำให้กรณีเหล่านี้ไม่สามารถยุติลงได้

การพัฒนาเศรษฐกิจได้ให้บทเรียนสำคัญกับประเทศกำลังพัฒนา นั่นคือการค้าระหว่างประเทศที่เป็นเครื่องจักรอันทรงพลังของการเติบโตทางเศรษฐกิจ นี่เป็นบทเรียนที่ยาวถึง 40 ปี อันเป็นช่วงที่ประเทศในทวีปเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลี ประสบกับระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงและมั่นคง

ดูเหมือนกับว่า ประเทศอินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา จะเข้าใจปรัชญาทางการค้า อิทธิพลของการค้า เทคโนโลยีและการพัฒนาในอดีตภายในภูมิภาค และนอกภูมิภาคเอเชียใต้ ตลอดจนการส่งต่อของเทคโนโลยีจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขและผลักดันให้เกิดความร่วมมือกันในภูมิภาคได้มากนักในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา แต่กลับดูเหมือนแย่ลงหลังจากที่ได้อิสรภาพจากอังกฤษ ความเกรงกลัวและไม่ไว้วางใจระหว่างกันทำให้

การพัฒนาเศรษฐกิจล่าช้าออกไปอีก เพราะงบประมาณบางส่วนต้องนำมาใช้ในการสะสมกำลังทางทหารไว้เพื่อป้องกันการรุกราน หรือไว้เพื่อเรียกร้องความเคารพจากเพื่อนบ้าน ทั้ง ๆ ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดความมั่งคั่งอยู่แล้ว ทรัพยากรกลับต้องถูกนำมาใช้ในการสร้างภาพพจน์ที่น่าเกรงขาม นับว่าเป็นการสิ้นเปลืองที่สามารถขจัดออกไปได้ด้วยการร่วมมือทางเศรษฐกิจ และที่ไม่ใช่เศรษฐกิจทั้งในและนอกภูมิภาคนี้ ผู้เขียนเห็นว่า มีความเป็นไปได้อย่างมากที่การแข่งขันระหว่างภูมิภาคอาจถูกกระตุ้นโดยการพัฒนาเป็นกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งการแข่งขันระหว่างภูมิภาคอาจบังคับให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้นี้ต้องเชื่อใจและเลิกสงสัยกันและกัน หันมาร่วมมือกันเพื่อแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ อันจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งของทุกสมาชิกในกลุ่มประเทศเอเชียใต้นี้

5. สิ่งกีดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจในเอเชียใต้

อิทธิพลของประเทศอินเดียในด้านการเมืองและกำลังทหารในภูมิภาคเอเชียใต้นี้เป็นสาเหตุของการขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างอินเดียกับเพื่อนบ้านที่เล็กกว่า ในปี 1993 อินเดียมีพื้นที่เท่ากับ 73.2% ของพื้นที่ทั้งหมดของภูมิภาคนี้ ประชากรอินเดียเป็น 77% ของประชากรทั้งภูมิภาค และรายได้ประชาชาติเท่ากับ 70% ของรายได้ทุกประเทศในภูมิภาครวมกัน อินเดียยังมี 90% ของแหล่งแร่ของภูมิภาค และ 87% ของพื้นที่เพาะปลูกของทั้งภูมิภาค อินเดียยังเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีที่พัฒนาให้เหมาะกับท้องถิ่น ทำให้อินเดียมีเศรษฐกิจที่เหนือกว่าเพื่อนบ้าน

ด้านการทหารประเทศอินเดียมีทหาร 1.1 ล้านคนในปี 1993 เป็นกองทัพที่ใหญ่เป็นอันดับสามในโลก กองทัพอากาศมีเครื่องบิน 836 ลำ นับว่าใหญ่ที่สุดในภูมิภาค หลังสงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานในปี 1971 ทำให้เกิดการแบ่งระหว่างประเทศปากีสถานและบังคลาเทศ ประเทศอินเดียได้เริ่มสะสมกำลังกองทัพเรือ จนเป็นประเทศที่มีทัพเรือที่ใหญ่ที่สุดในมหาสมุทรอินเดีย

ในปี 1993 ประเทศอินเดียก็มีกำลังที่จะผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้ และมีเรือที่ขับเคลื่อนด้วยพลังนิวเคลียร์อยู่ประจำการด้วย อินเดียได้พัฒนาเทคโนโลยีการส่งจรวด และได้สร้างขีปนาวุธพื้นสู่อากาศและขีปนาวุธต่อต้านรถถังไว้ใช้ในระบบป้องกันประเทศ

การเพิ่มความแข็งแกร่งด้านการทหารของประเทศอินเดีย โดยเฉพาะกองทัพเรือในหลายปีนี้ แสดงเจตจำนงของประเทศอินเดียในฐานะมหาอำนาจของภูมิภาค อินเดียได้เกี่ยวพันกับข้อ

ขัดแย้งภายในของประเทศศรีลังกา และล้มล้างการพยายามทำรัฐประหารในมาลไดว์เป็น 2 เหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างของเจตนารมณ์ และความสามารถด้านกองทัพในการเข้าแทรกแซงเพื่อความปลอดภัยในภูมิภาคนี้ ความแข็งแกร่งทางทหารของอินเดียนี่เองที่อาจเป็นเหตุของความกลัวและความสงสัย ยิ่งไปกว่านี้ ความกลัวและความสงสัยยังเปรียบเสมือนสมมติฐานที่มีหลักฐานยืนยัน เมื่ออินเดียเริ่มเข้าแทรกแซงความขัดแย้งภายในของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กรณีจราจลภายในปากีสถาน ที่ในที่สุดนำไปสู่การแบ่งเป็นประเทศปากีสถาน และบังคลาเทศ และกรณีสงครามเชื้อชาติในศรีลังกา

อิทธิพลของประเทศอินเดีย เป็นหนึ่งในปัจจัยที่สร้างความตึงเครียดระหว่างอินเดียและ ปากีสถาน อินเดียและบังคลาเทศ ซึ่งทั้งสามประเทศเป็นประเทศสำคัญของภูมิภาคนี้ ทั้งสามประเทศมีภูมิประเทศเหมือนกันและมีประวัติศาสตร์การเมืองร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามทั้งปากีสถานและบังคลาเทศได้มีความสงสัยที่หยั่งรากลึก ในจุดประสงค์ระยะยาวทางด้านกลยุทธ์และการเมืองของประเทศอินเดียในฐานะที่เป็นผู้มีอิทธิลของภูมิภาค

ปัญหาที่หยั่งรากลึกลงไปอีกในเขตอนุทวีปอินเดียนี้อยู่ในด้านศาสนาและชุมชน ซึ่งนำไปสู่การเกิดของประเทศอินเดีย บังคลาเทศ และปากีสถาน ในช่วงปลายของการปกครองของอังกฤษ การแบ่งส่วนของอินเดียไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของกลุ่มอิสลามที่มีอยู่มากในบังคลาเทศและปากีสถาน สิทธิของชนกลุ่มน้อยในสองประเทศคือปากีสถานและบังคลาเทศถูกลดจนถึงจุดที่ชนกลุ่มน้อยมองตนเองในฐานะประชาชนชั้นสอง ตั้งแต่การเป็นอิสระปี 1947 อินเดียได้ต่อสู้เพื่อการปกป้องสิทธิของชนกลุ่มน้อยทั้งหมดโดยแท้จริงรวมถึงชาวมุสลิม อินเดียไม่ได้มีแค่ศาสนาฮินดูเพียงศาสนาเดียว แต่ฮินดูซึ่งประกอบเป็น 83% ของประชากรอินเดียถูกมองว่าเป็นอันตรายต่อการอยู่รอดของประเทศอิสลาม เช่น ปากีสถาน และบังคลาเทศ

Ghosh (1993) เห็นว่าการที่อินเดียเข้าไปพัวพันกับวิกฤตการณ์ด้านเชื้อชาติของประเทศศรีลังกา เพราะอินเดียมองเพื่อนบ้านในฐานะส่วนหนึ่งของระบบความปลอดภัยของภูมิภาค ในขณะที่เพื่อนบ้านมองอินเดียในฐานะปัจจัยที่มีผลทางลบต่อความปลอดภัยของตน อินเดียแทรกแซงในวิกฤตการณ์เชื้อชาติของศรีลังกาไม่ใช่เรื่องของความต้องการเข้าไปช่วยตั้งรัฐบาลในเมืองโคลอมโบหรือการสนับสนุนกลุ่มทมิฬในจัฟน่า แต่เพื่อชี้ให้เห็นถึงความไม่พอใจที่ประเทศศรีลังกาหันไปฝักใฝ่ประเทศตะวันตกมากขึ้นตั้งแต่ 1974 ผู้นำของอินเดียเชื่อว่า ภาวะที่จะเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของประเทศในภูมิภาคนี้คือการที่ประเทศในกลุ่ม SAARC นี้ หันไปฝักใฝ่กลุ่มอำนาจภายนอก อันจะ

ทำให้ประเทศเหล่านี้ถือโอกาสแห่งความยุ่งยากในบางประเทศเข้ามากอบโกย ไม่ว่าข้อกล่าวอ้างนี้จะเป็นจริงหรือไม่ ประเทศอินเดียก็ได้หยิบยกความเห็นนี้ขึ้นเป็นเหตุผลในการเข้าแทรกแซง อันก่อให้เกิดความหวั่นวิตกในพฤติกรรมของอินเดียมากขึ้นไปอีก

นอกจากความตึงเครียดภายในเอเชียใต้ที่ก่อโดยความไม่ไว้วางใจและความสงสัยระหว่างเพื่อนบ้าน ความไม่มีเสถียรภาพยังมีสาเหตุที่สำคัญอีกอย่างคือ การทะเลาะบาดหมางระหว่างมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีน ในอดีตประเทศปากีสถานได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อไม่นานมานี้ปากีสถานเริ่มเปิดความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับประเทศจีน ทำให้ปากีสถานจัดตั้งกองทัพที่มีอาวุธอย่างดี และคล้ามองอินเดียในฐานะศัตรูได้ ปากีสถานได้สนับสนุนนักแบ่งแยกชาวมุสลิมในแคว้นแคชเมียอย่างเปิดเผย และจัดหาอาวุธและอุปกรณ์ช่วยการฝึกฝนให้

ขณะเดียวกัน อินเดียในยี่สิบกว่าปีที่ผ่านมาได้พัฒนาความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับ (สหภาพโซเวียต) รัสเซีย ในปี 1971 อินเดียและสหภาพโซเวียตเซ็นสนธิสัญญาพันธมิตร และหลังจากนั้นไม่นานกองทัพอินเดียก็เข้าแทรกแซงปากีสถานตะวันออกในสมัยนั้น เพื่อจัดตั้งประเทศใหม่ที่เรียกว่าบังคลาเทศ

ในอดีตความบาดหมางระหว่างมหาอำนาจทั้งสองประเทศ สหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตส่งผลให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพในเอเชียใต้อย่างมาก เมื่อสงครามเย็นสงบลงและการแตกสลายของสหภาพโซเวียต ภัยข่มขู่ของการแทรกแซงจากภายนอกต่อความตึงเครียดด้านการเมืองและศาสนาภายในของภูมิภาคนี้ลดลงอย่างมาก แต่ก็เริ่มมีการแทรกแซงด้านอื่นเกิดขึ้น เช่น มีเงินจากภาคตะวันออกกลางได้ไหลเข้าสู่อนุทวีปอินเดียอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนชาวอิสลามหัวรุนแรงและการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดน

ที่สำคัญมากคือ การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียใต้ จะไม่เกิดขึ้นถ้าอินเดียกับปากีสถาน สองประเทศที่มีบทบาทมากของภูมิภาคนี้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างกันได้ แคว้นแคชเมียเป็นเสมือนประเด็นที่สำคัญยิ่งต่อความสัมพันธ์ระหว่างปากีสถานและอินเดีย แน่นอนว่าชาวมุสลิมในแคว้นแคชเมียต้องชอบที่จะอยู่ในประเทศอิสลามอย่างปากีสถานมากกว่าที่จะอยู่แบบชนกลุ่มน้อยภายใต้การปกครองของอินเดีย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีความแน่นอนที่ชาวแคว้นแคชเมียจะปรับตัวเข้าเป็นจังหวัดหนึ่งของปากีสถาน

ปัจจุบันประเทศปากีสถานพบกับวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ของตน พื้นฐานทางปรัชญาของการเป็นรัฐอิสระของปากีสถานสืบเนื่องมาจาก ตำราจินนาที่กล่าวว่า ฮินดูและมุสลิมเป็นชาติสองชาติ และดังนั้นจะไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายใต้ประเทศเดียวกัน แต่การอยู่ร่วมกันของอินเดียตั้งแต่ปี 1947 ได้สร้างสังคมที่ชาวมุสลิมสามารถอยู่รอดและเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 110 ล้านคน ถึงแม้ว่าจะเป็นแค่ชนกลุ่มน้อยของประเทศอินเดีย แต่ด้วยจำนวนของชนกลุ่มน้อยเช่นนี้ก็ยังมากกว่าประชากรทั้งหมดของปากีสถาน

การเพิ่มจำนวนอย่างต่อเนื่องของชาวมุสลิมในอินเดียคัดค้านแนวปรัชญาพื้นฐานของปากีสถานที่ยึดหลักของจินนา ดังนั้น สิ่งที่สำคัญมากคือ ชาวปากีสถานต้องระลึกว่าชาวมุสลิมในอินเดียไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับฮินดู จึงจะสามารถวางตัวในฐานะผู้ปกป้องชนกลุ่มน้อยชาวมุสลิมในอินเดียได้

จากมุมมองหนึ่งของชาวอินเดีย แคชเมียเป็นการทดสอบการไม่เชื่อคำทำนายทางศาสนา (ซึ่งเปรียบเสมือนความจริง) ของอินเดีย แต่ถ้าแคชเมียแยกเป็นอิสระจากอินเดีย คำทำนายของตำราจินนาที่ว่า "มุสลิมและฮินดูไม่สามารถอยู่รวมกันภายใต้ชาติเดียวกัน" ก็จะเป็นจริง นั่นหมายความว่าในอนาคต ถ้าแคว้นเบงกอลตะวันตกและแคว้นอัสสัมมีชาวมุสลิมเป็นประชากรส่วนมาก การรวมกันเป็นหนึ่งทางการเมืองของอินเดียในระยะยาวย่อมมีจุดอ่อน [Ghosh (1993)]

Ghosh (1993) มีความเห็นว่า ทิศทางการปฏิบัติของอินเดีย ปากีสถาน และบังคลาเทศสำคัญต่อการอยู่รอด ทั้งทางการเมือง และความรุ่งโรจน์ทางเศรษฐกิจของ SAARC อย่างมาก แต่ในปัจจุบัน ยังบอกไม่ได้ว่า SAARCจะอยู่รอดหรือไม่ ผู้เขียนเองกลับเห็นว่า รูปแบบการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจน่าจะมีอยู่ แต่อาจไม่ได้มีชื่อว่า SAARC เช่นเดิม เพราะความอยู่รอดของกลุ่มเช่น SAARC นี้ขึ้นกับการร่วมมือกันระหว่างกลุ่มย่อย ๆ ก่อน ถ้ากลุ่มย่อยประสบความสำเร็จ ประเทศที่เหลือจะเริ่มอยากเข้ามาเป็นสมาชิก กลุ่มก็จะค่อย ๆ ใหญ่ขึ้น เช่น ถ้าอินเดียและศรีลังกาประสบความสำเร็จในการร่วมมือกัน ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้จะทะยอยกันเข้ามาสมทบ

ในปัจจุบันแนวคิดที่จะอยู่ร่วมกันของอินเดียไม่แน่นอน ถ้ารัฐบาลถูกนำโดยพรรคฮินดูหัวรุนแรง ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ก็จะผจญกับความไม่แน่นอน ปากีสถานและบังคลาเทศต้องจัดเตรียมเรื่อง เอกลักษณ์และเป้าหมายระยะยาว ถ้าพวกเขาเลือกจะอยู่กับเอเชียตะวันตก และร่วมกับกระบวนการทำนุบำรุงศาสนาอิสลามในตะวันออกกลาง พื้นฐานของการรวมตัวกันในเอเชียใต้ก็จะ

สลายตัวไปในพริบตา การเมืองในอนุทวีปอินเดียมีเงื่อนไขทางความคิดมาร่วม 1,000 ปี เราต้องรอดูกันต่อไปว่า ภูมิภาคของอนุทวีปในส่วนของฮินดูและอิสลาม จะยังคงแยกกันอยู่และแยกกันพัฒนาต่อไป และดังนั้นจะกัดกร่อนเสถียรภาพทางการเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของภูมิภาคนี้

6. การค้าระหว่างประเทศระหว่างอินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา กับไทย ปี 2000

ในปี 1992 และ 1993 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปอินเดียเป็นมูลค่า 1660.69 ล้านบาท และ 1870.35 ล้านบาท สินค้าออกสู่อินเดียเป็นสินค้าเกษตร หรือสินค้าเกษตรแปรรูป เป็นหลัก ในขณะเดียวกันไทยก็นำสินค้าเข้าจากอินเดียเป็นมูลค่ามาก ในปี 1992 และ 1993 ไทยนำเข้าจากประเทศอินเดีย 8505.33 ล้านบาท และ 13229.43 ล้านบาท สินค้านำเข้าโดยมากเป็นสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป เช่น การน้ำมันจากถั่วเหลือง ถั่วลิสง ที่นำมาใช้ทำอาหารสัตว์

ในปี 1992 และ 1993 ไทยส่งออกไปปากีสถาน 1790.93 ล้านบาท และ 1934.42 ล้านบาท สินค้าออกสู่ปากีสถานที่สำคัญได้แก่ สินค้าเกษตร เช่น ยาง เส้นใยด้าย ส่วนประกอบเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า ตู้เย็น และเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น และไทยก็ได้นำเข้าจากปากีสถานเป็นมูลค่า 4000.03 ล้านบาท และ 2110.21 ล้านบาท สินค้าเขาจากปากีสถานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ฝ้าย เศษผ้า ผ้าด้าย เมล็ดน้ำมัน หนังฟอก เป็นต้น

ในสองปีดังกล่าว ไทยส่งออกไปศรีลังกา 2480.58 ล้านบาท และ 2239.88 ล้านบาท สินค้าส่งออกสู่ศรีลังกาสำคัญ ๆ ได้แก่ สินค้าเกษตรแปรรูป เช่น น้ำตาลทราย ปลาแห้ง ผ้าทอ ข้าวเจ้าขาว 25 % นอกจากนี้ยังมี เพชร ตู้เย็น ซีเมนต์เม็ด และเครื่องจักรบางชนิด และไทยก็ได้นำเข้าจากศรีลังกา 567.65 ล้านบาท และ 532.60 ล้านบาท สินค้านำเข้าสำคัญ ๆ ได้แก่ เพชร บุษราคัม ทับทิม มรกต แซบไฟร์ แผลสวิตช์ หลอดหรือท่อฟิวส์ ดอกไม้สด เป็นต้น

จากการที่ไทยมีการค้าขายอยู่กับหลายประเทศของทวีปเอเชียใต้อยู่แล้ว แต่ประเทศเหล่านี้ยังไม่ได้ค้าขายกับประเทศทางอินโดจีนเท่าไรนัก บางประเทศในแถบเอเชียใต้จึงหาหนทางที่จะเข้ามาเปิดตลาดในภูมิภาคอินโดจีน ประเทศอินเดียได้ตัดสินใจที่จะเป็นผู้นำของเอเชียใต้ในการรุกด้านการพาณิชย์สู่อินโดจีนโดยผ่านประเทศไทย

ประเทศอินเดียมองไทยในฐานะสะพานเศรษฐกิจเชื่อมเอเชียใต้กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในส่วนความร่วมมือระหว่างภูมิภาคย่อยนี้จะประกอบด้วย ไทย อินเดีย และศรีลังกา เป็นกลุ่มเริ่ม แล้วประเทศใดสนใจเข้าร่วมอีกก็ทำได้ สาขาที่จะมีการร่วมมือกันคือ การค้า การลงทุน ทรัพยากรมนุษย์ การท่องเที่ยว การเกษตร การประมง และทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสำรวจทางทะเล *การบริการทางด้านสายการบิน และการจัดการด้านองค์กร* นายรันจิท กัปตา ทูตอินเดียประจำประเทศไทยในปัจจุบัน (1996) ได้เน้นว่า ตามแนวคิดนี้กลุ่มเศรษฐกิจอาจเริ่มที่ขนาดเล็ก และค่อย ๆ ขยายไปรวมประเทศอื่น ๆ มากขึ้น กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจจะมองหาสาขาที่*การแข่งขันสามารถเปลี่ยนเป็นการร่วมมือ ในระดับมหภาค การเชื่อมโยงใน*ลักษณะนี้จะทำให้เกิดการประสานงานกันระหว่าง เจ้าหน้าที่ของประเทศอันจะนำไปสู่การปฏิรูปแนวความคิดในระดับจุลภาค ถึงแม้จะขาดการเชื่อมโยงกัน หรือความคล้ายคลึงกันทางภูมิประเทศ การร่วมมือกันและการรวมทรัพยากรอาจเกิดขึ้นได้ในบางสาขา เช่น การประมงน้ำลึก อุตสาหกรรมเพชรพลอย การส่งออกผลผลิตเสื้อผ้า และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในด้านสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา

สามเหลี่ยมเศรษฐกิจเช่นนี้จะเพิ่มมิติพิเศษให้กับความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ เพราะอินเดียอยู่ในฐานะผู้ก่อตั้งกลุ่มเศรษฐกิจ การต้องการเข้ามาแข่งขันในภูมิภาคอินโดจีนจะบีบบังคับให้กลุ่มประเทศในเอเชียใต้ต้องร่วมมือกันมากขึ้น อันจะทำให้ SAARC อยู่รอดอย่างแข็งแกร่งและเหนียวแน่นมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย สามเหลี่ยมเศรษฐกิจจะเปิดช่องทางสู่ตลาดที่มีขนาดมหึมา เฉพาะคนที่มีอำนาจจ่ายระดับกลางขึ้นไปของอินเดียมีจำนวนมากกว่า 300 ล้านคน ซึ่งมากกว่าจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศสหรัฐอเมริกาหลายสิบล้านคน และยังเปิดช่องทางสู่ SAARC ซึ่งรวมเอาปากีสถาน บังคลาเทศ ภูฐาน มัลไดว์และเนปาล ซึ่งใน 5 ประเทศนี้มีประชากรไม่ต่ำกว่า 1.25 พันล้านคนที่มี GDP ไม่ต่ำกว่ 300พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ส่วนอินเดียและศรีลังกา รวมถึงประเทศในกลุ่ม SAARC ก็จะมีช่องทางสู่ตลาดอินโดจีนซึ่งนับเป็นตลาดขนาดใหญ่เช่นกัน

สามเหลี่ยม ไทย อินเดีย ศรีลังกานี้จะเพิ่มแผนการของไทยในการพัฒนาจังหวัดชายทะเลภาคใต้ เช่น ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ภูเก็ต เป็นต้น เนื่องจากกระแสการค้าที่จะเกิดระหว่างสองภูมิภาคนี้จะมากขึ้น จากการที่อินเดียสูญเสียตลาดในสหภาพโซเวียต อันเป็นตลาดสินค้าแห่งใหญ่ ทำให้อินเดียต้องหันมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น สำหรับปี 1995 การค้าระหว่างระหว่างอินเดีย

และไทย ประมาณ 960 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หากสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ไทย อินเดีย ศรีลังกา เกิดขึ้นได้ก่อนปี 2000 ไม่ต้องสงสัยเลยว่า ในปี 2000 ตัวเลขการค้าระหว่าง 3 ประเทศนี้ ต้องไม่ต่ำกว่า 1000 ล้านดอลลาร์สหรัฐแน่นอน

7. การลงทุนและแนวโน้มในปี 2000

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบจำลองของนีโอคลาสสิกใหม่ (ดูภาคผนวก ข.) ยังคงต้องอาศัยการสะสมทุน ประเทศที่ร่ำรวย มีศักยภาพสูงหรือมีฐานะสำหรับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้เศรษฐกิจพัฒนาออกไปได้ด้วยอัตราคงที่ ตามปรากฏการณ์ที่ว่า ประเทศที่ยากจนกว่าไม่สามารถไล่กวดประเทศที่รวยกว่าได้ทัน แต่เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาที่พิจารณาในที่นี้คือ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา เปรียบเทียบกับไทย ทั้ง 4 ประเทศมีลักษณะคล้ายกันในช่วงแรกของการพัฒนาคือ 1) ชอบอุตสาหกรรมมากกว่าสาขาอื่น ๆ เช่น สาขาเกษตร 2) มักจะเน้นการเพิ่มสัดส่วนของการลงทุนต่อผลผลิตประชาชาติ 3) สนับสนุนสาขาที่กำลังรุดหน้าและมีกิจกรรมทางธุรกิจเชื่อมต่อมาก ๆ เช่น อุตสาหกรรมเหล็กของอินเดีย 4) การขาดดุลการค้าที่ต่อเนื่อง 5) การมีภาคส่งออกที่โตเร็ว

เมื่อแนวทางการพัฒนาประเทศต้องอาศัยการลงทุน เพื่อสะสมกำลังการผลิตตามประเทศที่เติบโตนำหน้าไปแล้วนั้น แต่เงินออมภายในประเทศที่กำลังพัฒนากลับไม่พอกับความต้องการ ประเทศกำลังพัฒนาจึงได้ใช้วิธีระดมเงินออมจากต่างประเทศ ชักชวนให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุน ด้วยการลดข้อจำกัดด้านสัดส่วนความเป็นเจ้าของ และสิทธิในการส่งกำไรกลับประเทศเจ้าของทุน เป็นต้น โดยวิธีนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถก้าวไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมได้เร็วขึ้น ประเทศอินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา รวมทั้งไทย กำลังแข่งกันในด้านการเป็นแหล่งรับเงินลงทุนจากต่างประเทศ ทั้ง 4 ประเทศ ได้ใช้นโยบายจัดให้มีหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน ในช่วงแรก ๆ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจของทั้ง 4 ประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจแผนแรกเริ่มไม่พร้อมกัน เรียงตามลำดับได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน ไทย ศรีลังกา) การพัฒนาอยู่ในรูปของการทดแทนการนำเข้า ต่อมาก็เข้าสู่ยุคของการผลิตเพื่อส่งออก แต่เนื่องจากมีเงินทุนไม่พอจึงใช้นโยบายดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเงินทุนจากแหล่งเงินทุนทั้งหลายมีจำกัด จึงต้องแข่งขันกันในการดึงดูดเงินทุน นโยบายส่งเสริมการลงทุนจึงเริ่มมีลักษณะเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากว่ามีประเทศคู่แข่งในการรับเงินลงทุนอยู่มาก ในอดีตที่

ผ่าน ๆ มา ไทยเมื่อเทียบกับ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา (ตารางที่ 4) ประเทศไทยยังคงเป็นแหล่งรับทุนที่น่าสนใจของประเทศเจ้าของทุน ถึงแม้ประเทศไทยจะเป็นรองประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

แนวโน้มการลงทุนต่างประเทศ เงินทุนที่จะไหลมายังกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทางเอเซียน่าจะมีลดลงเนื่องจากว่า มีประเทศเกิดใหม่ที่ต้องการเป็นประเทศรับเงินทุนมาก และประเทศญี่ปุ่นซึ่งเคยเป็นประเทศเจ้าของทุนรายใหญ่รายหนึ่ง เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและต้องกันเงินทุนส่วนหนึ่งไว้ใช้กู้สถานการณ์ภายในประเทศ ถึงแม้ว่าในปี 1989 กระแสของเงินลงทุนไปยังต่างประเทศคิดเป็น 1.7 % ของรายได้ประชาชาติ (GNP) ของญี่ปุ่น สูงกว่าของสหรัฐอเมริกา (0.6 %) และเยอรมันตะวันตก (ก่อนรวมกับเยอรมันตะวันออก) แต่ต่ำกว่าอังกฤษ (3.8 %)

แต่ญี่ปุ่นก็ยังอยู่ในอันดับต่ำสุดเมื่อพิจารณา(ปริมาณคงคลัง)สต๊อกของเงินทุน ญี่ปุ่นมีเพียง 5.7 % เทียบกับอังกฤษ 27.3 % สหรัฐอเมริกา 7.1 %และเยอรมันตะวันตก 6.3 % (ตามแนวโน้มของปี 2532 ญี่ปุ่นคงต้องลงทุนในต่างประเทศอีกมาก หากแต่การลงทุนนี้ลดลงด้วยปัญหาการเงินและภัยพิบัติในญี่ปุ่น เมื่อต้นปีและกลางปีของ ปี 1995

ในช่วง 1951 ถึง 1989 การลงทุนของญี่ปุ่นในเอเซียคิดเป็น 29.9% ของการลงทุนทั้งหมด รองจาก North America 38.0 % แต่ในปี 1989 ญี่ปุ่นลงทุนในเอเซีย 25.9% ของการลงทุนทั้งหมด ลงทุน 43.2% ในอเมริกาเหนือ และในยุโรป 13.9 %[1] ในภาวะการณ์ปกติญี่ปุ่นมีแนวโน้มที่จะลงทุนในทวีปเอเซียและยุโรปเพิ่มขึ้น ในช่วงปี 2000 แต่เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจในญี่ปุ่น และการเปิดประเทศอีกนับสิบประเทศในยุโรป เงินทุนของญี่ปุ่นที่ไหลมาสู่เอเซียคงจะถูกอิทธิพลทางลบของทั้งสองเหตุการณ์นี้เป็นแน่ ปัญหาเศรษฐกิจในญี่ปุ่นทำให้บริษัทต่าง ๆ ต้องกันเงินไว้ใช้สร้างธุรกิจที่เสียหายเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ และที่เสียหายจากแผ่นดินไหว ส่วนการเปิดประเทศใหม่ ๆ ในยุโรป การรวมตัวของเยอรมันตะวันตกและตะวันออก ทำให้เงินทุนที่เคยมาจากยุโรปสู่เอเซียบางส่วนอาจเปลี่ยนกระแสเข้าสู่ประเทศใหม่ ๆ เหล่านั้น ซึ่งได้กลายเป็นประเทศคู่แข่งกับประเทศในเอเซียในการเป็นผู้รับทุน

ดังนั้น การแข่งขันกันระหว่างอินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และไทย จึงรุนแรงมากขึ้น ทุกประเทศดูจะรู้ทันสถานการณ์ใช้นโยบายดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศอยู่ในลักษณะเชิงรุกมาก

---

[1] ที่มา Ministry of Finance 1990 Annual Report of the International Finance Bureau

ขึ้น เช่น นโยบายของไทยในปี 1995 นอกจากผู้ลงทุนในเขต 3 จะได้รับการยกเว้นภาษี 8 ปีแล้ว ยังเปิดให้ต่างชาติลงทุนได้ 100 % แต่ยังไม่ให้เป็นเจ้าของที่ดินได้แค่เช่าระยะยาว) เช่นเดียวกันการแข่งขันจะทำให้อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ปรับเงื่อนไขการลงทุนในประเทศของตนในทิศทางเดียวกัน

ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนนโยบายดึงดูดการลงทุนมากขึ้น องค์ประกอบทุกอย่างเกี่ยวกับการทำธุรกิจในแต่ละประเทศ อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และไทยก็เข้ามาเกี่ยวข้องในการประเมินโครงการลงทุนระยะยาวซึ่งต้องใช้เวลานับสิบ ๆ ปีกว่าจะคุ้ม ดังนั้นการคาดการณ์เกี่ยวกับรายรับและรายจ่าย ก็จะเกี่ยวพันกับเสถียรภาพทางการเมืองหรือรัฐบาล ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความเป็นสากลของประเทศ เสถียรภาพทางการเงิน การกระจายตัวของโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และท้ายที่สุดประชาชนในด้านของแง่คิดเกี่ยวกับการทำงาน เป็นต้น

ความสนใจที่เพิ่มขึ้นในเอเชีย-แปซิฟิก ในฐานะเป็นผู้รับ FDI (Foreign Direct Investment) ในช่วงทศวรรษ 1980 เปิดเผยถึงความสำคัญของปัจจัยบางชนิดที่มีเสน่ห์ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ เช่น อัตราการเติบโต ขนาดของตลาดภายใน ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ การค้าต่างประเทศที่รุ่งเรือง โครงสร้างพื้นฐานที่พอเพียง และทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

ในช่วง 20 ปีมานี้ ทั้ง ๆ ที่ภาวะด้านเศรษฐศาสตร์ของโลกในช่วงทศวรรษ 1970 ถึง 1980 ไม่ดีนัก ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกทั้งหมดกลับมีการเติบโตที่รวดเร็ว ทำให้มี FDI มุ่งมาสู่ภูมิภาคนี้อย่างมาก

หากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นนี้ อัตราการเจริญเติบโต ขนาดของตลาดภายใน (ประเทศ) ทรัพยากรธรรมชาติ การค้าต่างประเทศที่รุ่งเรือง โครงสร้างพื้นฐานที่พร้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณภาพ มีความสำคัญต่อการดึงดูด FDI แล้ว เราคงสามารถพยากรณ์ได้ว่า อินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน ต้องมี FDI สูงมาก ๆ แต่เหตุการณ์ไม่ใช่เช่นนั้น FDI สู่ประเทศทั้ง 3 ยังไม่มากเท่าที่ควร สาเหตุก็คือ การเมือง และการแตกแยกระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งภายในและระหว่างเพื่อนบ้าน สำหรับไทยมีแค่ปัญหาการเมือง ซึ่งการเปลี่ยนผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีการปฏิวัติทางทหารด้วยหรือไม่ ภาคธุรกิจแทบจะไม่ถูกกระทบ นับว่าเป็นความโชคดีในด้านนี้ และไทยก็ไม่เคยมีความขัดแย้งระหว่างประชาชน เชื้อชาติ ศาสนา จนถึงจุดเกิดสงครามกลางเมือง

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เชื้อชาติศาสนา ในแถบอนุทวีปนี้คงไม่หมดไปก่อนช่วงปี 2000 แน่นอน ฉะนั้น FDI คงจะไหลเข้าสู่ประเทศเหล่านี้อย่างช้า ๆ เพราะขาดความมั่นใจในแผนระยะยาว ไทยคงจะยังคงได้เปรียบในการเป็นแหล่งรับ FDI

8. ทรัพยากรมนุษย์ ปี 2000

ถึงแม้ว่าโครงการการให้ความรู้แบบพื้นฐานและการปรับปรุงชุมชน[2] ถูกนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงอารยธรรมตะวันออกและตะวันตกตั้งแต่ปี 1921 ซึ่งเป็นช่วงที่อังกฤษยังปกครองอินเดียในช่วงดังกล่าวได้มีการพัฒนาระบบโรงเรียนอย่างจริงจัง จนกระทั่งปี 1947 ที่ประเทศอินเดียเป็นอิสระจากการเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ประเทศอินเดียได้พัฒนาระบบโรงเรียนที่ทันสมัย และมีความซับซ้อนมาก ปัญหาการให้การศึกษากับประชากรจำนวนมาก ที่มีความแตกต่างทั้งในด้านสังคมและศาสนานั้นเป็นปัญหาใหญ่และยากที่จะแก้ได้ และยังต้องใช้เงินจำนวนมหาศาล บวกกับการที่รัฐบาลอินเดียต้องใช้เงินในด้านอื่น เช่น การลดปัญหาความยากจน การขาดแคลนอาหาร และการที่ประชาชนเติบโตอย่างรวดเร็ว การที่ประเทศอินเดียยังมีระบบวรรณะอันเก่าแก่ การจัดหาอาชีพ และความหลากหลายในศาสนานำมาซึ่งความยุ่งยากในการปฏิรูปการศึกษา ทำให้ต้นทุนการปฏิรูปแพงขึ้นและต้องใช้เวลานาน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบการศึกษา ได้เริ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มทั้งจำนวนโรงเรียน และปริมาณการเข้ารับการศึกษาอย่างมาก ดังนั้น ถ้าจะกล่าวถึงอนาคตของทรัพยากรมนุษย์ ในปี 2000 อีก 4 ปีข้างหน้า อินเดียย่อมจะไปได้ไกลกว่าปัจจุบันมาก อินเดียน่าจะเป็นหนึ่งในเอเชียใต้ที่มีแรงงานที่มีคุณภาพจำนวนมาก และคงจะเป็นผู้นำของภูมิภาคเอเชียใต้ในการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ เพื่อแข่งขันกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ (จริงอยู่ว่า จำนวนผู้มีการศึกษาไม่ได้วัดถึงความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดูภาคผนวก ค.)

ประเทศไทย อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา รู้และเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทุกประเทศดังกล่าวบรรจุแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งปัจจุบันและอนาคต

---

[2] อ่านเชิงอรรถ ค. สำหรับ"ดัชนีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์"

บทสรุป

จากแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะของการเติบโตที่กำหนดขึ้นภายในประเทศที่รู้จักกันในชื่อ "นีโอคลาสสิกใหม่ (New Neoclassical Theory) ระบบเศรษฐกิจในระดับที่กำลังพัฒนา ต้องแข่งกันในกลุ่ม เพื่อชิงสู่หลักชัย ซึ่งก็คือการเป็นประเทศอุตสาหกรรม หรือเสือตัวที่ห้า ใครจะเป็นที่หนึ่งหรือเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้ก่อน แล้วความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก็จะพัฒนาขึ้นภายในประเทศ ยกระดับผลิตผลให้สูง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็จะถูกผลักดันให้เกิดขึ้นโดยปัจจัยภายในประเทศ ดูจเช่นที่เกิดกับญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลี ไต้หวัน ซึ่งประเทศที่พัฒนาขึ้นมาภายหลังก็ยังไม่สามารถแซงประเทศที่พัฒนาก่อนได้ทันตามที่ทฤษฎี นีโอคลาสสิกดั้งเดิมได้เสนอแนะไว้

ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า ใครในกลุ่มประเทศพัฒนาจะไปได้เร็วกว่าประเทศอื่น ซึ่งแต่ละประเทศต้องแข่งขันกันในการเสริมสร้างศักยภาพในการผลิต ซึ่งได้มาหรือเกิดขึ้นจากการลงทุน ยิ่งมีการลงทุนมาก ประเทศก็ยิ่งมีกำลังความสามารถการผลิตสูง ยิ่งประเทศที่ยังมีทรัพยากรและแรงงานที่ถูก การลงทุนจะนำมาซึ่งกำลังการผลิตที่มากพอที่จะผลิตสินค้าออกขายต่างประเทศ ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ

แต่ที่ผ่านมา ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกาและไทย มีเงินออมไม่พอกับความต้องการ จึงต้องใช้เงินออมของต่างชาติ เข้ามาช่วยสร้างอำนาจการผลิตหรือความมั่งคั่งของประเทศ ดังนั้น เหล่าประเทศที่กำลังพัฒนาจึงพยายามที่จะดึงดูด การลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) เข้าสู่ประเทศของตน เพื่อสร้างความมั่งคั่งด้วยเงินออมของผู้อื่น ซึ่งถ้าเปรียบกับทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ แบบนีโอคลาสสิกใหม่ ก็คือการมีเครื่องจักรทุนมากนั่นเอง เส้นฟังก์ชั่นการผลิตจะขยับขึ้นทั้งเส้น เมื่อมีการพัฒนาจากภายในระบบเศรษฐกิจเอง (Endogenous Growth) ฐานที่โตกว่า ย่อมหมายถึงการพัฒนาได้มากและเร็วกว่า ทุกประเทศที่กำลังถูกศึกษา อินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา ตลอดจนไทย เข้าใจและยอมรับแนวคิดนี้ สังเกตได้จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่กำลังใช้อยู่ เริ่มเน้นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่า ประเทศอินเดีย ปากีสถาน และศรีลังกา มีศักยภาพสูง แต่ศักยภาพที่เปรียบเสมือนเสือที่ดุดันนี้ ถูกกักขัง หน่วงเหนี่ยวรวมกันในกรงเหล็กแห่งความขัดแย้ง ไม่ไว้ใจกัน และความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติและศาสนาที่ถูกนำมาใช้สร้างประเด็นโดยนักการเมืองของแต่ละประเทศ ดังนั้นเมื่อคำนึงปัจจัยถ่วงเหล่านี้ ปัจจุบันประเทศไทยยังคงอยู่ในตำแหน่งทางเศรษฐกิจที่ได้เปรียบกว่าทั้งสามประเทศที่ได้ศึกษา

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ตารางที่ 1: อัตราการเติบโตของ GDP (%)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
อินเดีย	4.87	4.77	10.18	5.42	5.64	1.31	4.44	-
ปากีสถาน	5.51	6.47	7.62	4.97	4.45	5.46	7.80	2.62
ศรีลังกา	4.72	1.83	2.52	2.06	3.00*	4.77	4.70	-
ไทย	4.85	9.97	13.53	12.94	11.75	7.45	7.3	-

Source : EIU Country Report, 1995.

* ตัวเลขจากการคาดการณ์

ตารางที่ 2 : Structure of Production

Distribution of Gross Domestic Product (Percent)

	Agrioulture		Industry		Manufaoturing		Service, etc.	
	1965	1990	1965	1990	1965	1990	1965	1990
India	44	31	22	29	16	19	34	40
Pakistan	40	26	20	25	14	17	40	49
Sri Lanka	28	26	21	26	17	15	51	48
Thailand	32	12	23	39	14	26	45	48

Source : World Development Report 1992.

ตารางที่ 3 : FDI inflows, by host region and economy, 1982-1992

(ล้าน $)

	1982-1987 (เฉลี่ยรายปี)	1988	1989	1990	1991	1992
อินเดีย	89	91	252	230	145	140
ปากีสถาน	86	186	210	244	257	349
ศรีลังกา	42	46	20	43	48	123
ไทย	287	1105	1175	2444	2014	2116

ตารางที่ 4 : FDI Outflows, by house Region and Economy, 1982-1992

(ล้าน $)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
India	-	-	-	-	-	-
Pakistan	4	13	43	2	- 4	-12
Srilanka	1	2	2	1	5	2
Thailand	29	24	50	140	167	136

ภาคผนวก ข.

แบบจำลองการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ในบรรดาแบบจำลองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันใช้การตีความของความสัมพันธ์ระหว่างการสะสมทุนและการเติบโตของผลผลิต ความเห็นของสำนักนีโอคลาสสิกแบบดั้งเดิมและสำนักนีโอคลาสสิกใหม่ที่มีการเติบโตที่ถูกกำหนดขึ้นภายในระบบ

ความเห็นของกลุ่มนีโอคลาสสิก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ปรากฏขึ้นก่อนมีพื้นฐานอยู่บนข้อสมมติฐานว่า ขณะที่ทุนในลักษณะของสิ่งของและทรัพยากรมนุษย์ได้รับการสะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มหน่วยท้ายของทั้งสองจะลดลงเรื่อย ๆ ถ้าเหตุผลหรือความเห็นนี้เป็นจริง ระบบเศรษฐกิจที่จนกว่าหรือมีทรัพยากรในด้านสิ่งของและทรัพยากรมนุษย์ที่น้อยกว่า จะโตในอัตราที่เร็วกว่าระบบเศรษฐกิจที่รวยกว่าในระดับของการลงทุนด้านสิ่งของและทรัพยากรมนุษย์ที่เท่ากัน ดังนั้นการเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเปรียบเสมือนกับการแข่งขันที่มีการต่อแต้ม ผลตอบแทนต่อความพยายามที่เท่ากันในด้านการสะสมของระบบเศรษฐกิจที่จนกว่าจะสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจที่ร่ำรวยกว่า ถ้าอัตราการสะสมทุนของทุกระบบเศรษฐกิจเท่ากัน แบบจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจของนีโอคลาสสิกทำนายว่าระบบเศรษฐกิจที่จนกว่าจะไล่กวดระบบเศรษฐกิจที่รวยกว่าได้ทัน ความแตกต่างในรายได้ต่อหัวของประเทศจนและรวยจะลดลงจนในที่สุดรายได้ต่อหัวของทั้งสองจะเท่ากัน

แต่โดยทั่วไป เหตุการณ์ไม่ได้เป็นไปดังเช่นที่ทฤษฎีนีโอคลาสสิกทำนาย อัตราการเติบโตในรายได้ต่อหัวของระบบเศรษฐกิจที่จนกว่า และระบบเศรษฐกิจระดับกลางไม่สูงกว่าระบบเศรษฐกิจที่มีรายได้สูง ดังนั้นโดยเฉลี่ยแล้วระบบเศรษฐกิจที่จนกว่าไม่สามารถไล่กวดประเทศที่ร่ำรวยกว่าได้ หรือประเทศที่กำลังพัฒนาไม่สามารถไล่กวดประเทศที่พัฒนาแล้วได้ทัน ปรากฏการณ์เช่นนี้ได้นำไปสู่แนวความคิด หรือแบบจำลองทางเศรษฐกิจที่เชื่อว่าส่วนเพิ่มในทรัพยากรมนุษย์และสิ่งของจะให้ผลผลิตในอัตราคงที่ ตามความหมายของนีโอคลาสสิกใหม่ทรัพยากรมนุษย์และสิ่งของมีคุณภาพสูงขึ้น ดังนั้น ด้วยปริมาณเท่าเดิมสามารถผลิตผลได้มากขึ้น นี่คือการใช้เทคโนโลยีการผลิตและการบริหารใหม่ ๆ ซึ่งตามทฤษฎีนีโอคลาสสิกใหม่เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะถูกชักนำให้มีขึ้น หรือผลิตขึ้นโดยปัจจัยในระบบเศรษฐกิจเอง เช่น นโยบายสนับสนุนการวิจัยและค้นคว้า หรือกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ให้ผู้คิดค้นได้มีโอกาสแสวงหากำไรจากสิ่งประดิษฐ์ของตน

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา นักเศรษฐศาสตร์ได้เห็นพ้องกันเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเห็นนี้ได้บันทึกลงในรายงานของธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2534 ในหัวเรื่องการท้าทายของการพัฒนา รายงานนี้ได้เน้นถึงความสำคัญของภาคเอกชน ซึ่งเป็นผลจากการลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ บทบาทที่ลดลงอย่างมากของรัฐบาล การเปิดตัวสู่โลกภายนอก และความมีเสถียรภาพด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งการที่ระบบเศรษฐกิจไม่ผันแปรมากและบ่อย ไม่ว่าจะเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลหรือเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้นในประเทศอื่น แล้วมีผลต่อเนื่องมาสู่เศรษฐกิจภายในของประเทศนั้น ๆ

ประการแรก ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์สามารถอยู่ในระดับสูงได้ แต่รัฐบาลหลายรัฐบาลกลับใช้จ่ายในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์น้อยมาก หรือไม่ได้วางเป้าหมายการใช้จ่ายในด้านนี้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น ประเทศปากีสถาน การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียวมีผลน้อยต่อการพัฒนาดัชนีของสังคม ดังปรากฏในดัชนี HDI ที่แสดงในภาคผนวก ค. รัฐบาลต้องปรับปรุงคุณภาพของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์บ่อยครั้งที่การใช้จ่ายที่ต่อเนื่องไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไม่เต็มที่อันเป็นผลให้เกิดความสูญเสียของเงินลงทุนและทรัพยากร

ประการที่สอง ระบบเศรษฐกิจมากมายที่ประสบความสำเร็จในความได้เปรียบในการแข่งขันระดับโลก โดยผ่านตลาดที่มีการแข่งขันรุนแรง ในทางกลับกันการจำกัดการแข่งขัน เช่น การใช้ใบอนุญาตประกอบอุตสาหกรรม หรือระเบียบการจ้างงานที่ไม่เหมาะสม อาจเป็นตัวสกัดกั้นการเปลี่ยนแปลงในระดับเทคโนโลยีและกำลังการผลิต นโยบายของประเทศควรจะให้นักลงทุนมีข่าวสารข้อมูลที่ปนอยู่กับระดับราคา และจัดหาโครงสร้างสาธารณูปโภคและสถาบันที่จะช่วยให้พวกนักลงทุนตอบโต้กับสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตที่แสดงโดยราคา

ประการที่สาม การเปิดสู่แนวความคิดการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ได้เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ผลิตภายในประเทศลดต้นทุนโดยการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และดีกว่า ในทำนองเดียวกัน การปกป้องอุตสาหกรรมภายในสามารถชลอการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสิบปี ในที่นี้รัฐบาลสามารถมีบทบาทสำคัญ ตัวอย่างเช่น ในญี่ปุ่นและเกาหลี หน่วยงานของรัฐและกลุ่มอุตสาหกรรมรวมตัวกันเพื่อจัดการกระจายและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลบนเทคโนโลยีและพัฒนาการควบคุมคุณภาพเพื่อการส่งออก

ประการที่สี่ พื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีเสถียรภาพเป็นหนึ่งในสินค้าสาธารณะที่สำคัญมากที่สุดที่รัฐบาลสามารถจัดหาให้ได้ เมื่อรัฐบาลใช้เงินมากเกินไป จะเป็นผล

ให้รัฐต้องกู้ยืมเงินเกินตัว จนเกิดการขยายตัวทางด้านปริมาณเงินและปัญหาภาคการเงิน จะตามด้วยปัญหาเงินเฟ้อ และการที่เงินตรามีค่าเกินตัวแบบเรื้อรัง และการสูญเสียในการแข่งขันด้านส่งออก

ดังนั้น นโยบายหลักของรัฐบาลที่ควรกระทำก็เปรียบเสมือน การปล่อยให้เอกชนเป็นผู้นำทัพ และรัฐบาลเป็นเพียงผู้ช่วย หรือที่ปรึกษาในการออกศึกเท่านั้น

ภาคผนวก ค.

ในปี 1990 หน่วยงานโครงการพัฒนาของสหประชาชาติ (The United Nations Development Programme; UNDP) ได้ผลิตรายงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฉบับแรกขึ้น ซึ่งสร้างดัชนีที่ใช้วัดความอยู่ดีกินดีหรือการพัฒนาของประเทศขึ้นอีก 1 ดัชนี ที่ต้องการดัชนีใหม่ก็เพราะว่า UNDP ตีความหมายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบของ "การขยายทางเลือกให้กับประชาชน" ไม่ได้ขึ้นกับรายได้อย่างเดียว แต่ขึ้นกับดัชนีทางสังคมอื่น ๆ เช่น การจัดหาสุขภาพอนามัย การศึกษา เวลา พักผ่อน และอื่น ๆ UNDP จึงได้สร้างดัชนีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development Index; HDI) ขึ้น HDI นี้ รวมเอาระดับรายได้ต่อหัวด้วย ระดับอายุขัย และระดับรู้หนังสือ (อ่านออกเขียนได้) ของผู้ใหญ่ ประเทศต่าง ๆ ก็จะสามารถนำมาจัดลำดับตาม HDI ได้

HDI คำนวณโดยการสร้างดัชนีความยากจนจากรายได้ต่อหัว ช่วงอายุขัย และการรู้หนังสือ ดัชนีความยากจนนี้ถูกสร้างขึ้นจากความแตกต่างระหว่างระดับดัชนีที่ปรารถนา (สูงสุด) ลบด้วย ระดับแท้จริงของดัชนี หารด้วย ความแตกต่างระหว่างระดับดัชนีที่แท้จริงกับระดับดัชนีที่ต่ำที่สุด (ที่มีอยู่ระหว่างประเทศ) ความแตกต่างระหว่างดัชนีที่ต้องการและแท้จริงยิ่งกว้างความรุนแรงของความยากจนยิ่งมาก ดัชนีวัดความยากจนจะถูกนำมาเฉลี่ย HDI จะเท่ากับ 1 - ค่าเฉลี่ยดัชนีวัดความยากจน ดังนั้น ค่าดัชนียิ่งสูงยิ่งแสดงถึงระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีกว่า

ตัวอย่าง

ถ้าค่าสูงสุด (ค่าที่ปรารถนา) ของดัชนีวัดการรู้หนังสือ คือ 100 เปอร์เซนต์ และค่าต่ำสุดคือ 50 เปอร์เซนต์ ค่าที่แท้จริงคือ 70 เปอร์เซนต์ แล้วดัชนีวัดความจนโดยใช้อัตราการรู้หนังสือเป็นเกณฑ์คือ (100-70)/(100-50) = 30/50 = 0.6 ถ้าดัชนีนี้เป็นเพียงดัชนีเดียวที่ใช้ HDI ก็จะเป็น 1-0.6 = 0.4

ข้อสังเกตุที่สำคัญประการหนึ่งคือดัชนี HDI ไม่เหมาะกับประเทศที่มีเอกลักษณะพิเศษบางประการ ในกรณีที่บางประเทศให้โอกาสในสังคมกับคนในสังคม แต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน ดัชนีความยากจนจากรายได้ต่อหัว อัตราไม่รู้หนังสือ และช่วงอายุขัยไม่อาจจับโอกาสของความยากจนจากประเด็นของความไม่เท่าเทียมกันทางด้านโอกาสในการพัฒนาตนเอง เช่น อินเดีย ที่มีระบบวรรณะที่รุนแรง บุคคลที่อยู่ในวรรณะต่ำไม่มีโอกาสหรือมีน้อยมากในการพัฒนาตนเอง ให้ออกจากสถานภาพทางสังคมหรือชนชั้นของตน

อินเดียมีดัชนีที่บ่งบอกถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดี แต่เมื่อเปรียบกับประเทศทางเอเชียใต้และประเทศแถบแปซิฟิกแล้ว อินเดียกลับเป็นรอง และเช่นเดียวกัน เหล่าประเทศทางเอเชียใต้มีสถิติด้านการเจริญเติบโตเป็นรองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อินเดียยอมรับว่าเป้าหมายการพัฒนาระดับชาติ ไม่พิจารณาแค่การเติบโตของระบบเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลัก การพึ่งตนเอง การกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน และความยุติธรรมในสังคมยังคงเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม คนอินเดียจำนวนมากมองว่าถึงแม้การเติบโตจะไม่ใช่เป้าหมายหลัก แต่ก็เป็นเป้าหมายที่จำเป็นในการไปสู่สภาวะพึ่งตนเอง ความเท่าเทียมกัน และความยุติธรรมในสังคม ของกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ นอกไปจากนั้น ในสภาพที่รูปแบบของการเศรษฐกิจ การเมืองกำลังเปลี่ยนไป พร้อมกับภาวะการที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างชาติต่าง ๆ ในด้านการค้า การลงทุน และการเรียนรู้ และระดับเทคโนโลยี ภาพลักษณ์ของการพึ่งพาตนเองมีความหมายใหม่ อินเดียในความพยายามที่จะเติบโตเร็วขึ้นด้วยอัตราการออมที่สูงขึ้น (สูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ) ทำให้อินเดียต้องลดสัดส่วนของทุนต่อผลผลิตในการผลิตด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อันนำมาซึ่งความต้องการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยพัฒนาการใช้ปัจจัยการผลิต

เอกสารอ้างอิง

Asia Pacific Economics Group "Asia Pacific Profiles 1995 - India"

Crook, Crive , The Economist May 4th 1991

De, B.C. (1993), 'Indian Iron and Steel Industry: It Role of Import Substitution', In Ghosh, R.M., Moore R. and Siddique, A. (eds), **Trade, Technology and Development**, Academic Press International, Singapore.

Department of National Planning, Ministry of Policy Planning & Implementation (1933), "Public Investment : 1993 - 1997" Colombo, Shri Lanka.

Economist Intelligence Unit : Country Profile (1995) of India

_____: Country Profile (1995) of Pakistan

_____: Country Profile (1995) of Sri Lanka

Far Eastern Economic Review, "Who's Whose Biggest Investment" October 12, 1995.

Ghosh, Robin (1993) 'Regional Co-opeation in South Asia', In Ghosh, R.N., Moore, R., and Siddique, A. (eds), **Trade, Technology and Development**, Academic Press International, Singapore.

Pomfret, Richard (1992), "Industrilization Policies of the 1950's" in **Diverse Paths of Economic Development,** Harvester Wheatsheaf : London.

Planning Commission Government of Pakistan "Seventh Five Year Plan 1988-1993: Perspective Plan 1988-2003"

Metwally, M.M. (1993), 'International Interdependence and Economic Development in Asian Countries', In Ghosh, R.N., Moore, Rr. and Siddique, A. (eds), **Trade, Technolocy and Development,** Academic Press International, Singapore.

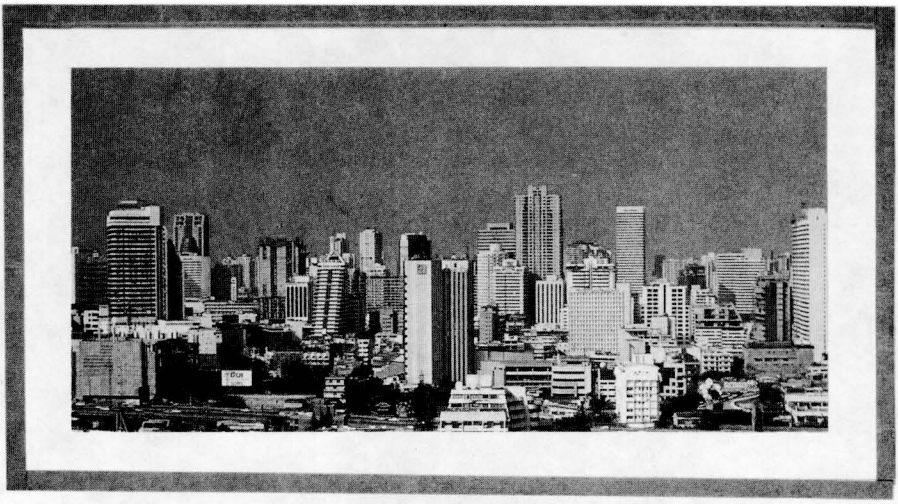
Mukherjee, S. (1993), 'India in the Coutext of the World Economy, 1973-90', In Ghosh, R.N. Moore, R. and Siddique, A. (eds), **Trade, Technology and Development**, Academic Press International, Singapore.

Tripathi อินเดีย คลื่นเศรษฐกิจใหม่ของเอเชีย. ผู้จัดการรายเดือน 11, 124 (ม. ค. 37) : 156 - 164

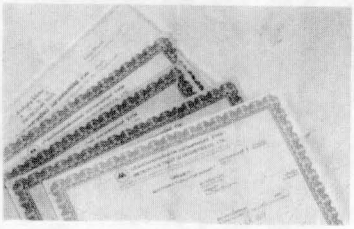
อินเดีย : แหล่งลงทุนอนาคตสดใส. สรุปข่าวธุรกิจ 25, 7 (1 -15 เม. ย. 37) : 22 - 27

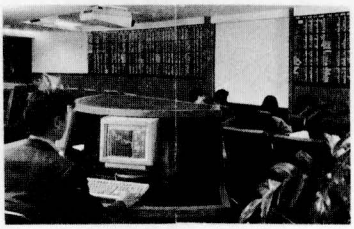
อินเดีย : แหล่งลงทุนอนาคตสดใส. รายงานเศรษฐกิจ ธ. กสิกรไทย ฉบับที่ 849 (30 เม. ย. 37) : 3 หน้า

กว่า 3 ทศวรรษ
เครือเบทาโกรเติบโตจากธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรครบวงจร
สู่เทคโนโลยีชีวภาพ สารสนเทศและอสังหาริมทรัพย์
ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วยผลิตภัณฑ์คุณภาพ
ขยายเครือข่ายทั่วภูมิภาคและก้าวไปยังต่างประเทศ
และอีกความภูมิใจหนึ่งของเครือเบทาโกร
อาคารสำนักงานใหญ่แห่งใหม่ ปลายเดือนมีนาคม 2539
เครือเบทาโกร อาคารเบทาโกรทาวเวอร์ (นอร์ธปาร์ค)
323 ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพฯ 10210 โทร. 955-0555

เสริมสร้างบริการ บริหารงานอย่างมืออาชีพ

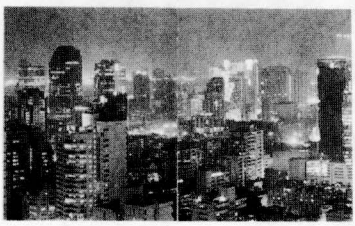

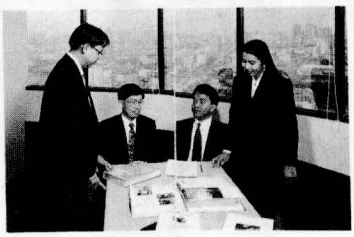
บริการด้านเงินออม

- บริการในรูปตั๋วสัญญาใช้เงินแก่บุคคลทั่วไป นิติบุคคล มูลนิธิและองค์กรต่าง ๆ
- บริการรับเงินออมแบบเผื่อเรียก 1 เดือน, 3 เดือน, 6 เดือน และ 12 เดือน โดยให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย
- รับซื้อ - ขายตราสารการเงินที่สถาบันการเงินรับรองหรืออาวัล เช่น บัตรเงินฝาก

บริการด้านธุรกิจหลักทรัพย์

- ประกอบกิจการค้าหลักทรัพย์
- เป็นนายหน้าซื้อ - ขายหลักทรัพย์แก่ลูกค้าชาวไทย และชาวต่างประเทศทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดานิติบุคคลตลอดจนเป็นผู้บริหารเงินจากกองทุนต่าง ๆ

บริการด้านสินเชื่อ

- สินเชื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม
- สินเชื่อเพื่อพัฒนาอสังหาริมทรัพย์
- สินเชื่อบุคคล
- สินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์

บริการด้านวาณิชธนกิจ

- บริการปรึกษาการลงทุนด้านการเงิน
- บริการในด้านการควบคุมกิจการ และ/หรือรวมกิจการ
- บริการในด้านการให้กู้ยืม และ/หรือการร่วมให้กู้ยืมแก่โครงการธุรกิจขนาดใหญ่

บริษัทในเครือ SITCA
SITCA Investment & Securities Public Company Limited

บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ มหานครทรัสต์ จำกัด
METROLIS TRUST AND SECURITIES CO., LTD. (MTS)

อาคารฟอร์จูนทาวน์ เลขที่ 1 ถ.รัชดาภิเษก ดินแดง กรุงเทพฯ 10320
FORTUNE TOWN TOWER, NO. 1 RATCHADAPISAK DINDAENG, BANGKOK 10320
ธุรกิจเงินทุนชั้น 27, 29, 30 โทร. 642-1077 โทรสาร 642-1050, 642-1110
FINANCE BUSINESS 27, 29, 30 FLOORS TEL. 642-1077 FAX 642-1050, 642-110
ธุรกิจหลักทรัพย์ ชั้น 29 โทร. 642-1055 โทรสาร 642-1022-3
SECURITIES BUSINESS 29 FLOOR TEL.. 642-1055 FAX : 642-1022-3

With Compliments

from

TARA SIAM BUSINESS INFORMATION LTD

ECONOMIC CONSULTANTS AND BUSINESS RESEARCHERS

Tara Siam Business Information Ltd
21 st Floor, CP Tower
313 Silom Road
Bangkok 10500

Tel : (66 2) 231-0463-4, 231-0538-40
Fax : (66 2) 231-0465
Tlx : TARABKK TH 21420

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท เฮลเปอร์ กรุ๊ป จำกัด

คุณมงคล ตันสกุล

127/1 ถนนเพชรเกษม 11

บางกอกใหญ่

กรุงเทพฯ

บริษัท มาเก็ตติ้ง มีเดีย แอสโซซิเอตส์ จำกัด

ผู้แทนจำหน่ายหนังสือสารานุกรมสำหรับเด็ก

The MINOR Group

TIME LIFE

BOOKS

หนังสือที่ได้รับคำรับรองว่ามีคุณค่าควรอ่าน
จาก สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย

ประกอบด้วย

- ชุดความรู้เบื้องต้นสำหรับเด็ก
- ชุดเรียนรู้ภาษาอังกฤษเบื้องต้นสำหรับเด็ก
- ชุดเรียนรู้คณิตศาสตร์เบื้องต้นสำหรับเด็ก
- ชุดเบื้องหลังโลกวิทยาศาสตร์เบื้องต้นสำหรับเด็ก

สนใจติดต่อ แผนกหนังสือไทม์ไลฟ์

อาคารชาญอิสสระทาวเวอร์ 2 ชั้น 26 เลขที่ 2922/292-293
ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ บางกะปิ ห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310
โทร. 308-2098 แฟกซ์ 3082432

อภินันทนาการจาก

คุณยงยุทธ กิตะพาณิชย์

บริษัทสมบูรณ์หล่อเหล็กเหนียวอุตสาหกรรม จำกัด
4295 ถนนสุขุมวิท เขตบางนา พระโขนง กรุงเทพฯ 10260

อภินันทนาการจาก

บริษัท สยามน้ำมันละหุ่ง จำกัด

ผู้ผลิตและจำหน่ายน้ำมันละหุ่งและผลิตภัณฑ์น้ำมันละหุ่งและ
ส่งเสริมการปลูกละหุ่งอย่างครบวงจร

ที่อยู่ 26/42 ชั้น 12 อาคารอรกานต์ ซอยชิดลม ถนนเพลินจิต แขวงลุมพินี
เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

อภินันทนาการจาก

SOUTH CITY SUPPLIES LTD., PART.
SOUTH CITY INDUSTRIAL CO., LTD.
SOUTH CITY CO., LTD.

เป็นผู้นำเข้า และตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เคมีทั่วไป และวัสดุก่อสร้าง

20/2 Soi Chaemchan, Ekamai 21, Sukhumvit 63, Bangkok 10110, Thailand
P.O.Box 509 Prakanong, Bangkok 10110, Thailand. Cable : SOCISUP
Tel : (662) 392-2540, 711-5080 Fax : (662) 381-1291

อภินันทนาการ

จาก

คุณบุญชัย ฮ้อแสงชัย

อภินันทนาการ

จาก

สำนักงานสวัสดิการ

กรมส่งเสริมการส่งออก

เปิดบัญชีเงินฝาก

บัญชีเงินฝากเพื่อการศึกษา ธนาคารไทยพาณิชย์

บัญชีเงินฝากรูปแบบใหม่ ให้คุณเป็นอย่างที่หวังได้ไม่ยาก
เพียงคุณเปิดบัญชีเงินฝากประจำระยะเวลา 5ปี
ตั้งแต่ 500–20,000 บาท
โดยฝากต่อเนื่องเท่ากันทุกเดือน
คุณจะได้รับอัตราดอกเบี้ย
สูงกว่าเงินฝากประจำ 0.5%
และทุก 6 เดือน คุณยังได้สิทธิ์ลุ้น
ทุนการศึกษาอีกด้วย

เปิดโอกาสรับทุนการศึกษา

- ในการฝากทุก 500 บาท จะคิดเป็น 1 หน่วย
- แต่ละหน่วยมีสิทธิ์เข้ารับการคัดเลือก
  เพื่อรับทุนการศึกษา 1 ครั้ง
  ทุนละ 3,000 บาท
  แจกครั้งละ 1,000 ทุน
  ยิ่งคุณฝากมาก
  โอกาสรับทุน
  ก็มากครั้งยิ่งขึ้น
- เมื่อฝากต่อเนื่อง
  2 ปีขึ้นไป เงินทุนที่ได้รับ
  จะคูณด้วยจำนวนปีที่ฝาก
- หากคุณได้รับทุนการศึกษา
  มากกว่า 1 ทุน
  สิทธิ์ในการรับทุน
  จะเป็นของคุณทั้งหมด

ติดตามและสอบถามรายละเอียดได้จาก
ธนาคารไทยพาณิชย์ทุกสาขา ทั่วประเทศ

สู่ปีที่ 90
ธนาคารไทยพาณิชย์
ก้าวหน้าเพื่อไทย ก้าวไกลเพื่อประชา

สตาร์บล็อค ปลูกบ้านที่คุณพอใจโดยทีมงานมืออาชีพในแต่ละด้านโดยเฉพาะ พร้อมรับประกันบริการตลอด 3 ปี

บริษัท สตาร์บล็อค กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ 3941 ถ. พระราม 4 แขวงพระโขนง เขตพระโขนง กทม. 10110 โทร. 392-1288, 392-5144, 392-7975, 390-2702-3, 381-2802 (Fax) สาขาพระราม 4 โทร. 249-1506, 249-0306, 249-7295, 249-6571, 249-1462, 249-6498, 249-7296 (Fax) สาขาอิมพีเรียลสำโรง โทร. 756-8270-1 สาขาเสรีเซ็นเตอร์ โทร. 746-0573-4 สาขาปิ่นเกล้า โทร. 424-6537, 434-1783, 434-1813 สาขามบุญครอง โทร. 217-9300, 217-9524 สาขารามคำแหง โทร. 314-7086, 318-7259 สาขาลาดพร้าว โทร. 500-0005, 513-1166 สาขาลาดหญ้า โทร. 437-7973, 437-3415 สาขาแจ้งวัฒนะ โทร. 574-4390, 574-5470 สาขาเชียงราย โทร. (053) 712-871 สาขาเชียงใหม่ โทร. (053) 275-942, 272-409, 272-696 (Fax) สาขาโคราช โทร. (044) 255-271, 246-744 (Fax) สาขาจันทบุรี โทร. (039) 311-479 (Fax) สาขาชลบุรี โทร. (038) 286-057, 276-311-2, 287-595 (Fax) สาขาระยอง โทร. (038) 614-584 (Fax) สาขานครปฐม โทร. (034) 241-593, 256-985 (Fax) สาขาเพชรบุรี โทร. (032) 410-676-7 สาขาหาดใหญ่ โทร. (074) 354-545-7

สตาร์บล็อค ปลูกบ้านที่คุณพอใจ